Ayta Abellen

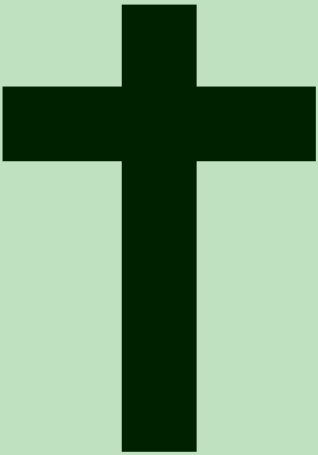

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

Ayta Abellen

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

copyright © 2020-2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayta, Abellen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.

2025-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 25 Apr 2025
05a1bfd1-4534-5761-ade7-123a56da354c

Contents

Genesis 1
Ruth 62
MATEO 67
Marcos 117
LUCAS 149
JUAN 202
DIDIYAG 239
ROMA 286
1 CORINTO 307
2 CORINTO 327
GALACIA 340
EFESO 347
FILIPOS 354
COLOSAS 359
1 TESALONICA 364
2 TESALONICA 368
1 TIMOTEO 371
2 TIMOTEO 377
TITO 381
FILEMON 384
Hebreo 386
SANTIAGO 402
1 PEDRO 407
2 PEDRO 413
1 JUAN 417
2 JUAN 422
3 JUAN 423
JUDAS 424
IMPAKIT 426

Genesis

Hiyay ihtolya nin pamalhowa

1 Ha kaunaunaan, pinalhowa nan Apo Namalyadi ye luwang boy babe-luta.
2 Hiyay babe-luta, homain po kapatonongan boy homain po hinyaman a makit ha babe-luta. Pawa maliteh ye babe nin maalale a lanom. Ket hiyay Ihpiditon Apo Namalyadi, anti ya ha babe nin lanom.
3 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin henag!" Ket napalyadibay.
4 Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay henag, ket manged ya. Ket in-ilbo nay henag ha maliteh.
5 Hiyay henag, ket hinabtan na yan "kaamotan." Ket hiyay maliteh, hinabtan na yan "madeglem."
Nalabah ye madeglem, ket naabot ye mahanib. Yati ye unan mangaamot.
6 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin pietan ye lanom ta-omen mapayngihyay ye lanom!"
7 Ket dinyag nan Apo Namalyadi ye pietan, ket in-ilbo nay lanom ha tagay boy lanom ha aypa. Ket napalyadibay.
8 Ket hiyay pietan, hinabtan na yan "luwang."
Nalabah ye madeglem, ket naabot ye mahanib. Yati ye ikalwan mangaamot.
9 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Maytipon ha maghay pahen ye lanom ha aypa nin luwang ta-omen makit ye namal-an a pahen." Ket napalyadibay.
10 Ket hiyay namal-an a pahen, hinabtan na yan luta. Ket hiyay naytipon a lanom, hinabtan na yan dagat. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.
11 Hinabi nayna man Apo Namalyadi, "Tumubo ha luta ye nakahinadi a tatanaman, tanaman boy kakayo a ampanawa nin main but-o. Ket hilayatin kaganaan, manawa hila nin omen ha kalahi lan tanaman." Ket napalyadibay.
12 Ket tinumubo ya ha luta ye kaganaan a kalahi nin tatanaman, hiyay tanaman boy kakayo a ampanawa nin main but-o. Ket hilayatin kaganaan, nanawa hila nin omen ha kalahi lan tanaman. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.
13 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikatlon mangaamot.
14 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin hehenag ha luwang* ta-omen mailbo ye kaamotan boy madeglem. Ket hilayatin hehenag ye pagkakitan nin panaon,† mangaamot boy taon.
15 Hilayatin hehenag ha luwang ye mamahnag ha babe-luta." Ket napalyadibay.
16 Pinalhowa nan Apo Namalyadi ye luway mangayadet a hehenag. Hiyay makhaw a henag ye mamahnag nin kaamotan. Ket hiyay makapey a henag ye mamahnag nin madeglem. Pinalhowa na hila met ye bibitoen.
17-18 Ket hilayatin hehenag, impuhto-puhto nan Apo Namalyadi ha katatagayan a luwang ta-omen mamahnag ha babe-luta ha kaamotan boy ha madeglem ta-omen mailbo ye mahnag ha maliteh. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.
19 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaapat a mangaamot.
20 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin nipaydupong-dupong a angkabi-ay ha lanom. Boy magkamain met nin mamanokmanok a anlumpad ha luwang."
21 Pinalhowa na hilan Apo Namalyadi ye didigdig a angkabi-ay ha dagat, napaydupong-dupong a angkabi-ay boy ampaggalaw ha lanom, boy kaganaan a kalahi nin mamanok-manok. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.
22 In-inged na hilan Apo Namalyadi, a wana, "Hikawon angkabi-ay ha lanom, magpakal-abong kawo boy patepean yoy dagat. Boy hikawon mamanokmanok, magpakalabong kawo met ha babe-luta."
23 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaliman mangaamot.
24 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin kaganaan a kalahi nin aayop, hiyay maamo, mahilib, boy andumakap ha luta." Ket napalyadibay.
25 Pinalhowa na hilayatin kaganaan. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.
26 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Manyag kitawon tao a katuwad tawo. Hilabay ye mamaala nin mamalanghit ha dagat boy mamanokmanok ha luwang boy kaganaan a aayop, hiyay maamo, mahilib, boy andumakap ha luta!"

---

* **1:14** Ha Hebreo: pietan nin luwang. † **1:14** *panaon:* Hilay panaon nin pihta, pananem, pamupol, boy kanayon po a mangaalaga a mangaamot.

27 Pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao a katuwad na. Ket pinalhowa nay laki boy babayi.
28 Ket in-inged na hila, a wana, “Magpakalabong kawo boy patepean yoy babe-luta. Ket mamaala kawo ha babe-luta boy kanlan mamalanghit ha dagat, mamanokmanok ha luwang boy kaganaan a aayop a angkumodang ha luta.”
29 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Bilewen yo! Nangitaladan akon kanen yon dawa nin kaganaan a tatanaman a ampanawa nin main but-o boy kalahin kakayo a ampanawa nin omen met ateed ha kakayowan la.
30 Ket nangitaladan ako po nin kaganaan a malambot a iilamon a kanen nin kaganaan a mamanokmanok a anlumpad boy aayop a andumakap ha luta.” Ket wanabay ye nalyadi.
31 Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na, ket pawa manganged.
Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaanem a mangaamot.

2

1 Ket nayadi ye pamalhowa nan Apo Namalyadi nin luwang boy babe-luta boy kaganaan a anti kanlan hilayati.

2 Niyadi na ye pamalhowa na ha loob nin anem a mangaamot. Ket ha ikapiton mangaamot, tinumgen yayna.
3 In-inged nay ikapiton mangaamot boy induma naya ha kanayon a mangaamot. Ta ha nayadi yan namalhowa nin kaganaan, tinumgen yayna.

Hiyay Pananamanan ha Eden

4 Wanabay ye pamalhowa nan Apo Dioh a Namalyadi nin luwang boy babe-luta. Ha pinalhowa na ye babe-luta boy luwang,
5 homain po hinyaman a iilamon o tatanaman a tinumubo ha luta, ulita ahe ya po namaudan ye Apo Dioh a Namalyadi boy homain po tao a mag-obda nin bangkag ha hatew.
6 Noba agya homain po udan, main met huhubol a ampamatepe a ampamaha nin luta.
7 Haanin, hiyay Apo Dioh a Namalyadi, nangwa ya nin luta, ket dinimeng na yan tao. Ket in-eyep nan Apo Dioh a Namalyadi ha balungoh nan tao ye angeh a ampakaibyay bi-ay, ket nabyayan yan bi-ay.
8 Hiyay Apo Dioh a Namalyadi ket nangitaladan yayna nin pananamanan ha Eden, ha dapit daya. Ket ihtew naya ingkonin ye tao a pinalhowa na.
9 Pinatubo nan Apo Dioh a Namalyadi ha luta ye kaganaan a kalahin kakayo a maka-paaliket bilewen boy ampanawa nin malahap a kanen. Ha bunak nin pananamanan, main kayo a ampakaibyay bi-ay, boy main met kayo a ampakaibyay nin tinanda tungkol ha manged boy maloke.
10 Main kabatowan a ampamalanom nin tatanaman a papalwah ha Eden. Ket ihtew yan naghanga nin apat a dakay.
11 Hiyay ngalan nin unan hanga ket Pishon boy andumawoy ya ha matiboen lugal nin Havilah no way-ihtew main balitok.
12 Manganged ye kalahi nin balitok ihtew. Main met mangablin pabango ihtew a anhabtan bedilyum, boy mablin kalahi nin dapah a anhabtan oniks.
13 Hiyay ngalan nin ikalwan hanga ket Gihon boy andumawoy ya ha matiboen lugal nin Cush.
14 Hiyay ngalan nin ikatlon hanga ket Tigris boy andumawoy ya ha dapit daya nin Asiria. Ket hiyay ngalan nin ikaapat a hanga nin kabatowan ket Eufrates.
15 Ingkonin nan Apo Dioh a Namalyadi ye tao ha pananamanan ha Eden ta-omen ya mag-obda boy manayhay.
16 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi kanan laki, “Malyadi mon kanen ye dawa nin hinyaman a kayo ha pananamanan,
17 powidan bengat ye dawan kayon ampakaibyay nin tinanda tungkol ha manged boy maloke. Adey moya kanen yain a dawan kayo. Ta no kanen mo, homain hapo a matey ka.”
18 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi, “Aliwan manged a mambukod ye laki. Idiyagan ko yan kalamo a kahaglap na boy huhton bengat kana.”
19 Ibat ha luta, dinyag naynan Apo Dioh a Namalyadi ye kaganaan a aayop boy mamanokmanok. Ket inlakew na hila kanan laki ta-omen na ipabilew. Ket no hinyay ipangalan na kanla, yabaytew yaynay ngalan la.

20 Ket hiyay laki, pinangalanan na ye kaganaan a aayop a hilay maamo boy mahilib,
dayon ha mamanokmanok ha luwang. Noba homain yan nakit ye laki a kahaglap na boy
huhto bengat kana.
21 Kaya-bay pinakatuloy na yan maiplek Apo Dioh a Namalyadi ye laki. Ket legan
angkatuloy ya, nangoyoh yay Apo Dioh a Namalyadi nin maghay tagyang nan laki.
Pangayadi, pinonitan na ye nangoyohan na.
22 Ket hiyay tagyang a inoyoh na kanan laki, dinyag na a babayi. Ket inlakew na yan
Apo Dioh a Namalyadi kanan laki.
23 Hinabi nan laki,
“Ah! Main akoynan lamo a huhto kangko!
But-o a ibat ha but-o ko boy laman a ibat ha laman ko.
Mahabtan yan ‘babayi’,
ta ibat ya ha laki.”*
24 Yabay-in ye hangkan a lakwanan nin laki ye bapa boy indo na ta-omen yayna
makimamagha kanan ahawa na, ket mamagha hilayna.
25 Hiyay laki boy hiyay ahawa na, ket padiho hilan loh-ok hatew, noba ahe hila
angkading-ey.

3

Nagkahalanan ye tao

1 Hiyay bikat ye mapanalingo ha kaganaan a aayop a pinalhowa nan Apo Dioh a
Namalyadi. Minghan, nanepet yay bikat kanan babayi, “Peteg nayi a hinabi nan Apo
Namalyadi a adi kawo mangan nin dawa nin hinyaman a kakayo ha pananamanan?”
2 Nakibat yay babayi ha bikat, “Malyadi min kanen ye dawa nin hinyaman a kakayo ha
pananamanan,
3 powidan bengat ye dawa nin kayon anti ha bunak nin pananamanan. Ta hinabi nan
Apo Namalyadi a no kanen mi ye dawa na o kimpaan man bengat, ket matey kayi.”
4 Hinabi nan bikat, “Hi! Aliwan peteg a matey kawo.
5 Hinabi nan bengat yain Apo Namalyadi, ta tanda na a no kanen yoy dawa nin yain
a kayo, ket maboknakan ye ihip yo. Mag-ilyadi kawon omen kana a nagtanda no hinyay
manged boy maloke.”
6 Binilew nan babayi ye dawa nin kayo ket manged ya ha pamilew na boy ba-mon
malahap kanen. Boy labay na met ye mag-ilyadin madunong. Kaya-bay namoti ya nin
dawa, ket kinan na. Binyanan naya met ye ahawa na a kalamo na, ket kinan na met yati.
7 Pangayadi lan kinan, naboknakan anay ihip la boy natandaan layna met a loh-ok hila.
Kaya-bay nangwa hila nin bōng igoh, ket tinayi la yan pamahanip nin laman la.
8 Ha anhuhumilem ana, nange lan miahawa a angkumodang ya ha pananamanan
ye Apo Dioh a Namalyadi. Kaya-bay nagtayo hila ha kakayowan ta-omen na hila ahe
makitan Apo Dioh a Namalyadi.
9 Noba iningat na yan Apo Dioh a Namalyadi ye laki boy tinepet naya, “Adan, way-ihtew
ka?”
10 Nakibat yay Adan, “Nange koy pangumodang mo ha pananamanan. Ket nalimo ko
kamo, ta loh-ok ako. Kaya-bay nagtayo ako.”
11 Tinepet na yan Apo Dioh a Namalyadi, a wana, “Ayay nangihabi kamo a loh-ok ka?
Nangan ka nayi nin dawa nin kayon imbawal kon kanen mo?”
12 “Hiyay babayi a in-ibyay mo kangko, binyan nako nin dawan kayo. Kaya-bay kinan
ko met,” wanan laki.
13 Ket tinepet naya met Apo Dioh a Namalyadi ye babayi, “Taket ta dinyag mo yatew?”
“Tinalingo na kon bikat. Kaya-bay kinan koy dawa,” wanan babayi.
14 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi ha bikat,
“Uli ha dinyag mo, ihumpa kata.
Ha kaganaan a aayop, hikan bengat ye makadiha nin yatin humpa.
Legan angkabi-ay ka, dumakap ka,
boy towapok ye kanen mo.
15 Paykapooten ko yay babayi boy hika.
Ket hiyay lahi mo boy hiyay lahi na, paykapooten ko hila met.
Hiyay lahi na ye mamokpok nin ō mo,
ket tokaen moya met ye boe na.”
16 Hinabi na met Apo Dioh a Namalyadi kanan babayi,

* **2:23** ha habin Hebreo, ish ye laki, isha met ye babayi.

"Uli ha dinyag mo, pahanan ko ye idap a madihaan mo ha pagbuktot mo,
boy mananam kan tubat a ilab ha panganak mo.
Noba labay mo yan teed ye ahawa mo,
ket hiyabay ye manakop kamo."
17 Hinabi na met Apo Dioh a Namalyadi kanan Adan,
"Ulita lingnge mo yay ahawa mo,
boy kinan mo ye dawan kayon imbawal kon kanen mo,
ihumpa ko ye luta.
Ket legan angkabi-ay ka,
magteeh kan mag-obda ha luta ta-omen ka main mapupol a kanen.
18 Tumubo ha luta ye iilamon boy madiwin tatanaman.
Ket hiyay kanen mo, mangibat ya ha tatanaman ha nikabalang.
19 Panayngetan moy mag-obda ha luta ta-omen main kan pamamangan
angga lano miudong ka met ateed ha luta a ibatan mo.
Ket ulita ha luta ye ibatan mo,
miudong ka met ateed ha luta."
20 Ket hiyay Adan, pinangalanan na yan Eva ye ahawa na ulita hiyabay ye indo nin kaganaan a tatao.
21 Ket hiyay Apo Dioh a Namalyadi, in-idyagan na yay Adan boy ahawa na nin bado a katat ayop boy pinahootan na hila.
22 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi, "Hiyay tao, katuwad tawo yayna a nagtanda nin manged boy maloke. Ahe tawoyna paolayan a mamoti ya nin dawan kayon ampakaibyay nin bi-ay, ta no makan na, ket mabi-ay yayna makanoman."
23 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a Namalyadi, pinaalih na yay Adan ha pananamanan nin Eden ta-omen na bangkagen ye luta a ibatan na.
24 Pangayadi na yan pinaalih Apo Dioh a Namalyadi, nangikonin ya nin aanghil a anhabtan kerubim ha dapit daya nin pananamanan nin Eden. Nangikonin ya po nin kampilan a andumlag a ampanliwed ta-omen homain makahaley ha poon-kayon ampakaibyay nin bi-ay.

4

1 Nilalay na yan Adan ye ahawa na a hiyay Eva, ket binumuktot ya. Nanganak yan laki, ket pinangalanan na yan Cain. Hinabi nan Eva, "Nagkamain ako nin anak a laki uli ha haglap nan Apo Dioh."
2 Haanin, ha nanganak yayna man ye Eva nin laki, ket pinangalanan na yan Abel.
Ha nilumake hilayna, hiyay Abel ket māgpahtol ya nin tutupa boy kakambing, ket hiyay Cain met, mānanaman ya.
3 Minghan, hiyay Cain, nangihagpa ya kanan Apo Dioh nin dadawan pupol na ha tanaman na.
4 Ket hiyay Abel, nangwa ya nin pawa punganay a tutupa na. Hinapo na hila boy kingwa nay tataba la haka na inhagpa kanan Apo Dioh. Ket kinaaliketan na yan Apo Dioh ye Abel boy hiyay hagpa na,
5 noba hiyay Cain boy hiyay hagpa na, ket ingkahwil nan Apo Dioh. Kaya-bay napoot yan tubat ye Cain boy inumahem ye lupa na.
6 Haanin, tinepet na yan Apo Dioh, "Taket ta angkapoot kan tubat? Taket ta inumahem ye lupa mo?
7 No manged ye dinyag mo, kinumaimeng ka dayi. Noba no maloke ye dinyag mo, mag-alla ka. Ta hiyay kahalanan ket ba-mo yan matubag a ayop a lanang ampangiapa kamo ta-omen naka kayaten. Noba katapulan a labanan moya boy hamboten ye kahalanan."
8 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Cain kanan katongno na, "Abel, tayna ha pananamanan!" Nakilakew ya met ye Abel. Ket pamiabot la ihtew, hiyay Cain, dinokloh na yan pinatey ye Abel.
9 Haanin, tinepet na yan Apo Dioh ye Cain, "Way-ihtew yay Abel a katongno mo?"
"Tawan," wana. "Hiko nayi ye māngalingay nan katongno ko?"
10 Hinabi nan Apo Dioh kana, "Hinyay dinyag mo? Hiyay daya nan katongno mo ha luta, ket angkange ko yan ba-mon ampangha a ampakiiingalon paduhaan ko yay namatey kana.
11 Haanin met ateed, ihumpa kata. Umalih kayna kananyatin luta a nakaibohbohan nin daya nan katongno mo a pinatey mo.
12 Mananem ka man, homain kan mapupol. Magbalangbalang kayna ihti ha babe-luta."
13 "Mabyat a tubat ye paduha mo kangko!" wanan Cain kanan Apo Dioh.

14 “Ampaalihen moko haanin a tumaang ihtin lugal boy ha adapan mo. Magbalang-
balang ako ihti ha babe-luta. Ket ayaman a makakit kangko, ket homain hapo a pateyen
lako,” wanan Cain.
15 Noba hinabi nan Apo Dioh kana, “Ahe! Ta ayaman a mamatey kamo, ket baeen ko
yan piton ukdo.” Kaya-bay minalkaan na yan Apo Dioh ye Cain nin pagkakitan ta-omen
laya ahe pateyen nin ayaman a makakit kana.
16 Ket inumalih yaynay Cain ha adapan nan Apo Dioh. Ket kinumonin ya ha lugal nin
Nod, maghay lugal ha dapit daya nin Eden.

Hilay lalahi nan Cain

17 Nilalay na yan Cain ye ahawa na ket binumuktot ya. Nanganak yan maghay laki,
ket pinangalanan na yan Enoc. Kananyatew a panaon, ampangipaideng yay Cain nin
maghay banwa. Ket pinangalanan na yan Enoc a kangalan met ateed nin anak na.
18 Hiyay Enoc ye bapa nan Irad a bapa nan Mahujael. Hiyay Mahujael ye bapa nan
Metusael a bapa nan Lamec.
19 Hiyay Lamec ket luway ahawa na, hilan Ada boy Zilla.
20 Hiyay Ada, nanganak yan laki, ket pinangalanan yan Jabal. Hiyabay ye nangibatan
lan tataon angkumonin ha hongab boy māgpahtol nin aayop.
21 Main yan katongno a laki ye Jabal. Hiyay ngalan na ket Jubal. Hiyabay met ye
nangibatan lan mānugtog nin gitada boy patutot.
22 Hiyay Zilla, nanganak ya met nin laki, ket pinangalanan yan Tubal Cain. Hiyay Tubal
Cain ye māmanday nin kahangkapan a tanho boy bakal. Main yan katongno a babayi ye
Tubal Cain, hiyay ngalan na ket Naama.
23 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Lamec kanlan luway aahawa na,
“Ada boy Zilla a aahawa ko, leng-en yoy habiyen ko.
Main akon pinatey a maghay bayontao.
Pinatey koya ta pinahakitan nako.
24 No piton ukdo yan mabae ye mamatey kanan Cain,
pitompo boy piton ukdo ya met mabae ye mamatey kangko.”

Hilay lalahi nan Set

25 Nilalay na yayna man Adan ye Eva a ahawa na, ket nanganak yayna man nin maghay
laki. Hinabi nan Eva, “Binyan na kon Apo Namalyadi nin kahagili nan Abel a pinatey nan
Cain.” Ket pinangalanan na yan Set.
26 Hiyay Set, nagkaanak yan laki, ket pinangalanan na yan Enosh. Kananyatew a
panaon ye pandugi nin tao a manggalang kanan Apo Dioh.

5

Hilay lalahi nan Adan

1 Yati ye nakahulat a panongtongen nin lalahi nan Adan.
Ha pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao, dinyag na yan katuwad na.
2 Laki boy babayi ye pinalhowa na. Ket in-inged na hila boy hinabtan na hilan tao.
3 Hiyay Adan ket 130 anay taon na ha nagkaanak yan katuwad na. Ket pinangalanan
na yan Set.
4 Ha naianak yaynay Set, nabi-ay ya po ye Adan nin 800 a taon boy nagkaanak ya po
nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
5 930 a taon nayna ha matey ya.
6 Hiyay Set ket 105 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Enosh.
7 Ha naianak yaynay Enosh, nabi-ay ya po ye Set nin 807 a taon boy nagkamain ya po
nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
8 912 a taon nayna ha matey ya.
9 Hiyay Enosh ket 90 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Kenan.
10 Ha naianak yaynay Kenan, nabi-ay ya po ye Enosh nin 815 a taon boy nagkamain ya
po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
11 905 a taon nayna ha matey ya.
12 Hiyay Kenan ket 70 anay taon ha nagkamain yan anak a hiyay Mahalalel.
13 Ha naianak yaynay Mahalalel, nabi-ay ya po ye Kenan nin 840 a taon boy nagkamain
ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
14 910 a taon nayna ha matey ya.
15 Hiyay Mahalalel ket 65 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Jared.
16 Ha naianak yaynay Jared, nabi-ay ya po ye Mahalalel nin 830 a taon boy nagkamain
ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.

17 895 a taon nayna ha matey ya.
18 Hiyay Jared ket 162 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Enoc.
19 Ha naianak yaynay Enoc, nabi-ay ya po ye Jared nin 800 a taon ket nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
20 962 a taon nayna ha matey ya.
21 Hiyay Enoc 65 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Matusela.
22 Ha naianak yaynay Matusela, nabi-ay ya po ye Enoc nin 300 a taon a kalamo na yay Apo Namalyadi, ket nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
23 Naabot na po ye 365 a taon.
24 Hiyay Enoc ket nagbi-ay yan mapatayaan kanan Apo Namalyadi. Pangayadi ket naplak ya, ulita kingwa na yan Apo Namalyadi.
25 Hiyay Matusela ket 187 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Lamec.
26 Ha naianak yaynay Lamec, nabi-ay ya po ye Matusela nin 782 a taon boy nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
27 969 a taon nayna ha matey ya.
28 Hiyay Lamec ket 182 anay taon na ha nagkamain yan anak a laki.
29 Hinabi na, “Yatin anak ko ye mamaimonaw kantawon ibat ha kaidapan, uli ha pangihumpa nan Apo Dioh ha luta.” Kaya-bay pinangalanan na yan Noe* ye anak na.
30 Ha naianak yaynay Noe, nabi-ay ya po ye Lamec nin 595 a taon boy nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
31 777 a taon nayna ha matey ya.
32 Hiyay Noe ket 500 a taon nayna ha nagkamain yan aanak a hiyay Shem, Ham, boy Jafet.

6

Hiyay kalok-an nin tao

1 Haanin, anlumabong hilaynay tatao ha babe-luta boy main hilan aanak a babayi.
2 Ha nakit lan lalakin aanak nan Apo Namalyadi a mangaada hilay babayin aanak nin tatao, namili hila kanla nin mapag-ahawa la.
3 Hinabi nan Apo Dioh, “Adi ko ipaluboh a mikakaanti kanlan tatao makanoman ye angeh ko a ampakaibyay bi-ay, ulita main kamateyan ye laman nin tao. Kaya-bay paibat haanin, ahe naynan labhan ye magatoh boy luwampo a taon ye bi-ay nin tao.”
4 Kananyatew a panaon boy pangayadi nin yatew a panaon, hilay mangayadet a tatao ket aanak hilan babayin aanak nin tatao a inahawa lan lalakin aanak nan Apo Namalyadi. Hilayatin mangayadet a tatao ye mangagaling a makilaban boy ambigbigen nin tatao ha kapanaonan la.
5 Nakit nan Apo Dioh a tubat anay kalok-an nin tatao ha babe-luta, boy pawa maloke ye an-ihipen la.
6 Kaya-bay hiyay Apo Dioh, ampaghehean nan tubat ye pamalhowa na nin tao ha babe-luta boy ingkalele na.
7 Hinabi na, “Hipeten ko ye kaganaan a tataon pinalhowa ko dayon kaganaan a aayop a angkumodang ha luta boy mamanokmanok ha luwang, ta ampaghehean koy pamalhowa ko kanla.”
8 Noba hiyay Noe ye ampakapaaliket kanan Apo Dioh.

Hiyay Noe

9 Yati ye ihtolya tungkol ha pamilya nan Noe.
Hiyay Noe, ket matoynong ya, homain yan pakaidlawan kanlan tatao ha kapanaonan na boy manged ye pamakilamo na kanan Apo Namalyadi.
10 Hiyay Noe ket main yan tatloy aanak a laki, hilan Shem, Ham, boy Jafet.
11 Hilay kanayon a tatao ket tubat anay kalok-an la ha pamilew nan Apo Namalyadi boy nitayak anay kahamaan ha kaganaan a lugal.
12 Nakit nan Apo Namalyadi a tubat anay kalok-an ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ta lanang hilan ampanyag nin maloke ye kaganaan a tatao.
13 Kaya-bay hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe, “Hipeten koynay kaganaan a tatao ha babe-luta. Ta uli kanla, nitayak ye kahamaan ha kaganaan a lugal. Kaya-bay hipeten ko hilayna boy damaen koynay babe-luta.
14 Manyag ka nin mayadet a daong a kayon sipres boy main hihilid. Ket polanitan moya nin pamayket ye loob boy ilwah nin daong.

* **5:29** *Noe* hiyay ngalan Noe ket kabihnga nin mamaimonaw ha habin Hebreo.

15 Hiyay daong, diyagen mo yan 135 a mitodo ye kakadang na, 22 a mitodo ye kawayan
na boy 13 a mitodo ye katagay na.
16 Atepan moya yati, noba mangipatla ka nin kagitna mitodo a pietan ha tampoh nin
lingling boy atep. Diyagen mon 3 palapag ye daong boy manyag kan ilwangan a main
leneb ha tagililan nin daong.
17 Tanepen koy babe-luta ta-omen mahipet ye kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta.
18 Noba habiyen ko kamo ye kahundoan ta. Lumoob ka ha daong dayon ahawa mo,
hilay aanak mon laki dayon ahawa nin balang magha kanla.
19 Mangiloob ka met ha daong nin maghay padih nin balang kalahin ayop ta-omen
magpahulong ye lahi la.
20 Makew hila kamo ye timaghay padih nin balang kalahin mamanokmanok boy ayop
a angkumodang ha luta ta-omen ahe mahipet ye lahi la.
21 Mangiloob ka nin kaganaan a kalahi nin pamangan yo boy pamangan nin balang
aayop."
22 Ket dinyag nan Noe ye kaganaan a imbilin nan Apo Namalyadi.

7

Hiyay Tanep

1 Hinabi nan Apo Dioh kanan Noe, "Lumoob kawoynan mitapamilya ha daong, ta
ha kaganaan a tatao kananyatin panaon, ket hikan bengat ye nakit kon ampagbi-ay a
matoynong.
2 Mangilamo ka nin pitoy padih nin balang kalahi nin ayop a naibilang a malinih,* boy
maghay padih met nin naibilang a madinat.
3 Mangilamo ka met nin pitoy padih nin balang kalahi nin mamanokmanok. Diyagen
mo yati ta-omen magpahulong ye lahi la.
4 Pangalabah nin pitoy mangaamot, udanen koyna ye babe-luta ha loob nin apatapo a
mangaamot boy madeglem. Ket hipeten ko ye kaganaan a pinalhowa ko ha babe-luta."
5 Ket dinyag nan Noe ye kaganaan a imbilin nan Apo Dioh kana.
6 Hiyay Noe ket 600 anay taon na ha nandogin matanep ye babe-luta.
7 Ket nilumoob ya ha daong a lamo na yay ahawa na, hilay aanak na a laki dayon
mamanuyang na ta-omen hila maligtah ha tanep.
8 Ket balang kalahi nin aayop, naibilang man a malinih o ahe, boy balang kalahi nin
mamanokmanok boy aayop a andumakap ha luta,
9 ket nakew hilan mipapadih kanan Noe ha loob nin daong a omen ha imbilin nan Apo
Namalyadi kana.
10 Pangalabah nin pitoy mangaamot, ket dogiyan naynan tanepen ye babe-luta.
11 Hiyay Noe ket 600 anay taon na hatew. Ha ika-17 mangaamot nin ikalwan bowan,
hinumopwak ye kaganaan a hubol ha lale luta. Ket paibat ha langit, ampibohboh ye
lanom ha babe-luta.
12 Ket pangudan-udan nayna ha babe-luta ha loob nin 40 a mangaamot boy madeglem.
13 Ket kananyatew met ateed a mangaamot a mangudan, nilumoob hilayna ha daong
ye miahawan Noe, lamo la hilay tatlon aanak na a laki, hiyay Shem boy Ham boy Jafet
dayon ahawa nin balang magha kanla.
14 Kalamo la ye kaganaan kalahin aayop, mahilib man o maamo, angkumodang man o
andumakap, boy balang kalahi nin mamanokmanok.
15 Maghay padih ha balang angkabi-ay ye nakew kanan Noe ha daong,
16 a omen ha imbilin nan Apo Namalyadi. Ha nakaloob hilaynan kaganaan, hiyay Apo
Dioh, inleneb nayna ye ilwangan nin daong.
17 40 a mangaamot a pangudan-udan na ha babe-luta. Inumalale ye lanom ket
nilumpaw yayna met ye daong.
18 Lalo a inumalale ye lanom boy pahulong met ye panlumpaw nin daong ha tanep.
19 Pahulong yan an-umalale ye lanom angga ha nalipoh hilaynay mangatagay a
matundol.
20 Pahulong yan an-umalale ket inumigit ya po ye lanom nin manga pitoy mitodo ha
babe nin pinakamatagay a matundol.
21 Nahipet ye kaganaan angkabi-ay ha babe-luta, hilay mamanokmanok, aayop a
maamo man o mahilib, kaganaan a andumakap boy kaganaan a tatao.
22 Nangamatey ye kaganaan angkabi-ay ha luta.

---

* **7:2** Main aayop a naibilang a malinih, hilay malyadin ihagpa kanan Apo Dioh.

23 Ket nahipet hilay kaganaan a tatao, aayop, aayop a andumakap boy mamanokmanok
ha luwang. Hiyay Noe boy hilay kalamo nan bengat ha loob nin daong ye napatla.
24 Ket ha loob nin 150 a mangaamot, maalale ya po ateed ye lanom.

8

Inumyak anay tanep

1 Angkaihipan na yan Apo Namalyadi ye Noe boy hilay kaganaan a aayop a maamo
boy mahilib a kalamo na ha loob nin daong. Kaya-bay pinaangin na ha babe-luta, ket
nandugi yaynan umyak ye lanom.
2 Pinatgen nay panupwak nin huhubol ha lale luta boy tinumgen ana met ye udan.
3 Pahulong yan an-umyak ye lanom. Ket pangalabah nin magatoh boy limampo a
mangaamot, maaypa yayna ye lanom.
4 Ha ika-17 mangaamot nin ika-7 bowan, nipatanghad yay daong ha mapantay nin
Ararat.
5 Pahulong ye panumyak nin lanom. Ket ha unan mangaamot nin ika-10 a bowan,
makit yaynay pituktokan nin mamapantay.
6 Pangalabah nin 40 a mangaamot, inlukat nan Noe ye panamulawan ha daong.
7 Ket nangibuhan yay Noe nin maghay uwak. Paudong-udong nan panlulumpad ye
uwak angga ha naagad na a namal-an yay luta.
8 Haanin, nangibuhan ya met nin maghay kalapati ta-omen na bilewen no inumyak
anay lanom.
9 Noba homain yan maaponan ye kalapati ta pawa po lanom ye angkakit na. Kaya-bay
nag-udong ya met ateed. Impanat nan Noe ye gamet na, ket inumapon yay kalapati ha
gamet na, ket inloob naya ha daong.
10 Namalabah yay Noe nin pitoy mangaamot, ket nangibuhan yayna man nin kalapati.
11 Madeglem yaynan nakaudong ye kalapati boy main yan kaget a mabuyong a bōng
nin olibo. Kaya-bay nahigudo naynan Noe a inumyak yaynay lanom.
12 Namalabah ya po nin pitoy mangaamot ye Noe, ket nangibuhan yayna man nin
kalapati. Noba ahe yayna nag-udong.
13 Ha 601 anay taon nan Noe, ha unan mangaamot nin unan bowan, nilukatan nan Noe
ye bobongan nin daong, ket nakit na a namal-an yaynay luta.
14 Ha ika-27 mangaamot nin ikalwan bowan, mamala yaynay luta.
15 Ket hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe,
16 “Lumwah kawoyna ha daong, hika boy hiyay ahawa mo boy hilay aanak mon lalaki
dayon ahawa nin balang magha kanla.
17 Ibohan mo hilayna met ye kaganaan a mamanokmanok boy aayop a kalamo mo,
hilay maamo man o mahilib, hilay kaganaan a angkumodang ha luta ta-omen hila
lumabong boy patepean lay babe-luta.”
18 Ket nilumwah hilaynan Noe boy hiyay ahawa na, hilay aanak na dayon ahawa nin
balang magha kanla.
19 Nilumwah hilayna met ha daong ye kaganaan a aayop, hilay andumakap o
angkumodang ha luta, dayon mamanokmanok. Nilumwah hilan kalamo lay lahi la.
20 Hiyay Noe, nanyag yan pangihagpaan, ket nangwa yan magha ha balang kalahin
naibilang a malinih a ayop boy mamanokmanok. Ket pinatey na hilan inulam ha
pangihagpaan bilang hagpa kanan Apo Dioh.
21 Ha nadaep nan Apo Dioh ye mabango a bawo nin hagpa a angkaulam, hinabi na
ha hadili na, “Ahe koyna ihumpa uman ye babe-luta uli ha didiyag lan tatao agya tanda
kon maloke ye an-ihipen la paibat ha kaanak-anakan la. Ahe koyna hipeten uman ye
kaganaan a angkabi-ay a omen ha dinyag ko.
22 Legan anti ye babe-luta, homain tegen ye panaon nin pananem boy pamupol,
kaingitan boy kaudanan,
pangalay-ep boy amot,
kaamotan boy madeglem.”

9

Hiyay Kahundoan nan Apo Namalyadi kanan Noe

1 In-inged na yan Apo Namalyadi ye Noe boy hilay aanak na. Hinabi na, “Magpakal-
abong kawo boy patepean yoy babe-luta.
2 Kalimowan la kawon kaganaan a aayop, hilay angkumodang, andumakap, anlumpad
boy kaganaan a mamalanghit ha dagat. Ipabaala ko hilan kaganaan kanyo.

3 Hilay kaganaan a angkabi-ay boy angkumodang, an-ibyay ko hila kanyo a kena yo.
Hatew, in-ibyay ko kanyo ye malambot a tatanaman a kanen yo. Noba haanin, an-ibyay
ko hilayna kanyo ye kaganaan a kena yo.
4 Noba adi yo kena ye ayop a ahe napalwah ye daya na, ulita hiyay daya ye bi-ay.
5 Ket hiyay tungkol ha daya nin tao, makibat ya kangko ye ayaman a tao a mamatey
nin kapadiho nan tao. Wanabay met ha ayop a makapatey nin tao, makibat ya kangko
ye agya hinyaman a mamatey nin tao."
6 "Ayaman a mamatey nin kapadiho nan tao, ket pateyen ya met nin kapadiho nan tao,
ta pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao a katuwad na.
7 Noba Noe, magpakalabong kawo boy patepean yoy babe-luta."
8 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe boy kanlan aanak na,
9 "Yati ye kahundoan ko kanyo boy kanlan lalahi yo,
10 boy kanlan kaganaan a angkabi-ay a ayop a kalamo yon nilumwah ha daong a hilay
mamanokmanok boy aayop, maamo man o mahilib.
11 Yati ye kahundoan ko kanyo. An-ipangako ko a adi koyna tanepen uman ye kaganaan
a angkabi-ay ha babe-luta boy adi koyna tanepen ye babe-luta ta-omen damaen."
12 Hinabi na po Apo Namalyadi, "Yati ye pagkakitan nin homain anggaan a kahundoan
ko kanyo boy ha kaganaan a angkabi-ay a aayop a kalamo yo.
13 Mangipakit akon buwakaw ha owep. Ket yatin buwakaw ye pagkakitan nin
kahundoan ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta.
14 Tepe diyagen ko yan maowep ye luwang boy makit ye buwakaw ha owep,
15 maihipan koy kahundoan ko kanyo boy ha kaganaan a aayop a agkoynan tanepen
uman ye babe-luta ta-omen damaen ye kaganaan a angkabi-ay.
16 Tepe makit ye buwakaw ha owep, ket maihipan koy homain anggaan a kahundoan
ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta."
17 Kaya-bay hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe, "Hiyay buwakaw ye pagkakitan nin
kahundoan ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta."

Hilay aanak nan Noe

18 Hilayati ye aanak nan Noe a kalamo na ha daong, hiyay Shem, Ham boy Jafet. (Hiyay
Ham ye bapa nan Canaan.)
19 Hilayatin tatlon lalakin aanak nan Noe ye nangibatan nin kaganaan a tatao a
nangaitayak ihti ha babe-luta.
20 Hiyay Noe ket māgtalon ya boy hiyabay ye unan nananem nin obah.
21 Ha maghay mangaamot, hiyay Noe ket ninom yan alak ubah ket nalahing ya.
Nipakatuloy yan loh-ok ha loob nin hongab na.
22 Haanin, hiyay Ham a bapa nan Canaan ket nilumoob ya ha hongab, ket nakit na yan
loh-ok ye bapa na. Nilumwah ya ha hongab, ket hinabi na kanlan luway katongno na ye
nakit na.
23 Kaya-bay hiyay Shem boy Jafet, nangwa hilan oweh a ingkonin la ha bantaw la haka
hila nayngidlan a lumoob a patalingkukol ha hongab. Inowehan la yay laman nan bapa
la. Ahe la pinalingayan ta ahe la labay makit a loh-ok yay bapa la.
24 Ha naimahmahan yaynay Noe boy ha natandaan na ye dinyag nan anak na a bonho,
25 hinabi na,
"An-ihumpa kata Canaan.
Mag-ilyadi kan ipoh lan kakatongno mo."
26 Boy hinabi na po,
"Galangen yay Apo Dioh, a Namalyadi nan Shem.
Mag-ilyadi ya dayin ipoh nan Shem ye Canaan.
27 Pawayen naya dayin Apo Namalyadi ye lugal nan Jafet
boy mag-ilyadi ya dayin manged ye paylamo nin lalahi na kanlan lalahi nan Shem.*
Boy mag-ilyadi ya met dayin ipoh nan Jafet ye Canaan."
28 Pangayadi nin tanep, nabi-ay ya po ye Noe nin 350 a taon.
29 Inumabot ya ha 950 a taon bayo yan natey.

10

Hilay lalahi nan Noe

1 Hilayati ye lalahi nan Shem, Ham, boy Jafet a tatlon aanak nan Noe. Ket nagkaanak
hila ha pangayadi nin tanep.

* **9:27** *Shem* ha habin Hebreo ket hiyay Jafet ket kumonin ya dayi ha hongab nan Shem.

2 Hilay lalakin aanak nan Jafet ket hilan Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meshec
boy Tiras.
3 Hilay lalakin aanak nan Gomer ket hilan Ashkenaz, Rifat boy Togarma.
4 Hilay lalakin aanak nan Javan met ket hilan Elisha, Tarshish, Kitim boy Dodanim.
5 Hilayati ye lalahi nan Jafet. Hilabay ye nangibatan lan tataon angkumonin ha ambay
dagat boy ha aalipoteh. Balang magha kanla ket nagkamain nin hadilin lugal boy habi.

Hilay lalahi nan Ham

6 Hilay lalakin aanak nan Ham ket hilan Cush, Egipto, Put, boy Canaan.
7 Ket hilay lalaki met a aanak nan Cush ket hilan Sheba, Havilah, Sabta, Raama boy
Sabteca.
Hilay aanak nan Raama ket hilan Sheba boy Dedan.
8 Hiyay Cush ket main ya po anak a laki, hiyay Nimrod. Hiyay Nimrod ye kaunaunaan
a magaling a makilaban boy ambigbigen a tao.
9 Tanda nan Apo Dioh a magaling ya ha pamanti. Kaya-bay main kahabiyan, a wanae,
“Magaling ya ha pamanti a omen kanan Nimrod.”
10 Hilay unan panakopan a pinamaalaan nan Nimrod ket Babilonia, Erec, Akad boy
Calne. Kaganaan hilayain ket hakop nin Shinar.
11 Paibat ihtew, nakew ya ha Asiria, ket impaideng nay babanwa a Nineve, Rehobot Ir,
Cala,
12 boy Resen a anti ha pietan nin Nineve boy Cala, magha yan angkabalitaan a banwa.
13 Hiyay Egipto ye bapa lan Ludeo, Anameo, Lehabeo boy Naftu,
14 hilay Patruseo, Caslu, boy Caftoreo a pinangibatan lan Filisteo.
15 Hiyay Canaan ye bapa nan Sidon boy Het. Hiyay Sidon ye punganay.
16 Hiyay Canaan met ye nangibatan lan Jebuseo, Amoreo, Gergaseo,
17 Hiveo, Arkeo, Sineo,
18 Arvadeo, Zemareo, boy Hamateo.
Ha kabuyotan, nangaitayak hilaynay lalahi nan Canaan.
19 Hiyay anggaan nin lugal la ket paibat ha Sidon paabagatan ha Gerar anggan Gaza.
Ha dapit daya ket inumabot ya ha Sodoma, Gomora, Adma boy Zeboyim anggan Lasha.
20 Hilabaytew ye lalahi nan Ham a angkumonin ha nakahinadi a lulugal a hakop nin
nahyon la boy main hilan hadihadilin habi.

Hilay lalahi nan Shem

21 Hiyay Shem a ali nan Jafet ye pinangibatan nin lalahi nan Eber.
22 Hilay lalakin aanak nan Shem ket hilan Elam, Ashur, Arfaxad, Lud, boy Aram.
23 Ket hilay aanak na met nin Aram ket hilan Uz, Hul, Geter, boy Meshec.
24 Hiyay Arfaxad ye bapa nan Shela a bapa nan Eber.
25 Luwa ye aanak nan Eber.
Hiyay magha ket napangalanan yan Peleg, ulita ha kapanaonan na nayngingihyay
ye tatao ha babe-luta. Hiyay ikalwa ket Joktan.
26 Hiyay Joktan ye bapa lan Almodad, Shelef, Hazarmavet, Jera,
27 Hadoram, Uzal, Dikla,
28 Obal, Abimael, Sheba,
29 Ofir, Havila boy Jobab. Hilabay ye lalakin aanak nan Joktan.

30 Hiyay lugal a angkunaan la ket paibat ha Mesha angga ha Sefar a anti ha mamapantay
ha dapit daya.
31 Hilayati ye lalakin aanak nan Shem boy lalahi la, hahabi boy lulugal a hakop nin
nahyon la.
32 Hilayain ye lalahi nin aanak nan Noe a angkumonin ha hadihadili lan nanahyon.
Hilabay ye pinangibatan nin kaganaan a nanahyon ha babe-luta, pangayadi nin tanep.

11

Hiyay Todi nin Babel

1 Ha hatew, mamaghan bengat ye habi nin kaganaan a tatao ha babe-luta.
2 Ha panguman-uman la nin kunaan, paibat ha dapit daya, nakakit hilan kapatalan ha
Shinar. Ket ihtew hila kinumonin.
3 Haanin, hinabi la ha magha boy magha, “Makew kawo di! Mandimeng kitawon luta,
ta pakawotoen tawo yan manged ta-omen ya bumyang.” Tana-tana dapah ye gawien la,
ket luta a pinabyang ye ginawi la boy ihpalto ye ginawi lan pamayket.

4 Hinabi la, “Makew kawo di, ta manyag kitawon maghay banwa a main todi a miabot ha
luwang ta-omen kitawo mag-ilyadin angkabalitaan boy ahe mapaykatak-katak ha babe-
luta.”
5 Haanin, inumaypa yay Apo Dioh ta-omen na bilewen ye banwa boy todi a andiyagen
lan tatao.
6 Hinabi nan Apo Dioh, “Haanin, ampaymamagha hilan kaganaan boy mamaghay habi
la. Hiyay kalalakwan na, ket diyagen laynay hinyaman a labay lan diyagen.
7 Kaya-bay umaypa kitawo ta-omen tawo paylulumboen ye hahabi lan tatao ta-omen
hilayna ahe mapaykataloh.”
8 Kaya-bay hiyay Apo Dioh, pinaytayak-tayak na hilay tatao ha kaganaan a lulugal ha
babe-luta, ket in-itgen lay panyag la nin banwa.
9 Kaya-bay pinangalanan yan Babel yatew a banwa, ulita ihtewbay na pinaylulumbo
Apo Dioh ye habi lan tatao. Ket paibat ihtew, pinaytayak-tayak na hilay tatao ha
nakahinadi a lulugal ha babe-luta.

Hilay lalahi nan Shem

10 Hilayati ye lalahi nan Shem. Pangalabah nin luway taon paibat ha tanep, hiyay Shem
a 100 anay taon na ket nagkaanak yan laki, hiyay Arfaxad.
11 Hiyay Shem ket nabi-ay ya po nin 500 a taon, boy nagkaanak ya po nin aanak a laki
boy babayi.
12 Ha 35 taon naynan Arfaxad, nagkaanak yan laki, hiyay Shela.
13 Nabi-ay ya po nin 403 a taon ye Arfaxad, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak
a laki boy babayi.
14 Ha 30 a taon naynan Shela, nagkaanak yan laki, hiyay Eber.
15 Nabi-ay ya po nin 403 a taon ye Shela, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
16 Ha 34 anay taon nan Eber, nagkaanak yan laki, hiyay Peleg.
17 Nabi-ay ya po nin 430 a taon ye Eber, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
18 Ha 30 a taon naynan Peleg, nagkaanak yan laki, hiyay Reu.
19 Nabi-ay ya po nin 209 a taon ye Peleg boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
20 Ha 32 a taon naynan Reu, nagkaanak yan laki, hiyay Serug.
21 Nabi-ay ya po nin 207 a taon ye Reu, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
22 Ha 30 a taon naynan Serug, nagkaanak yan laki, hiyay Nahor.
23 Nabi-ay ya po nin 200 a taon ye Serug, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
24 Ha 29 a taon naynan Nahor, nagkaanak yan laki, hiyay Terah.
25 Nabi-ay ya po nin 119 a taon ye Nahor, boy nagkaanak ya po nin kanayon a aanak.
26 Ha 70 a taon naynan Terah, nagkaanak yan tatlon lalaki, hilan Abram, Nahor, boy
Haran.

Hilay lalahi nan Terah

27 Hilayati ye lalahi nan Terah a bapa nan Abram boy Nahor. Boy hiyay Haran ye bapa
nan Lot.
28 Angkabi-ay ya po ye Terah ha matey yay Haran ha kinaanakan na a banwan Ur a
hakop lan Caldeo.
29 Napag-ahawa na yan Abram ye Sarai, ket napag-ahawa naya met Nahor ye Milca a
anak nan Haran a bapa nan Isca.
30 Hiyay Sarai, homain yan anak, ulita bawog ya.
31 Inumalih yay Terah ha banwan Ur a hakop lan Caldeo, kalamo na yay anak na a hiyay
Abram boy ahawa nan Abram a hiyay Sarai boy hiyay Lot a anak nan Haran. Palakew hila
ha lugal Canaan. Noba ha nilumateng hilayna ha Haran, ket ihtew hilayna kinumonin.
32 Ket ihtew yaynan natey ye Terah. 205 anay taon na ha matey ya.

12

Hiyay Panagyat nan Apo Dioh kanan Abram

1 Hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, “Lakwanan moy lugal mo, papaltido mo boy hilay
kabaey nan bapa mo, ket makew ka ha lugal a ipakit ko kamo.
2 Pakalabongen koy lalahi mo boy diyagen ko hilan maghay angkabalitaan a nahyon.
Inged kata boy diyagen kon angkabalitaan ye ngalan mo,
ket makauli kamo minged hilay kanayon a tatao.
3 Inged ko ye ayaman a manginged kamo,
noba ihumpa ko ye ayaman a mangihumpa kamo.
Ket makauli kamo, inged ko ye kaganaan a lalahi ha babe-luta.”

4 Kaya-bay inumalih yay Abram ha Haran a omen ha hinabi nan Apo Dioh kana.
Nakilakew ya met ye Lot kana. 75 anay taon nan Abram ha inumalih ya ha Haran.
5 Ha inumalih ya ha Haran palakew ha Canaan, kalamo na yay Sarai a ahawa na boy
hiyay Lot a angken na. Kalamo na hila met ye kaganaan a iipoh na boy babandi a natipon
na ha Haran. Ha nilumateng hilayna ha Canaan,
6 nagpahulong yay Abram anggan Shekem, ha maghay mayadet a kayon Moreh.
(Kananyatew a panaon, anti hila po ye Cananeo ihtew.)
7 Haanin, napakit yay Apo Dioh kanan Abram, ket hinabi na kana, "Ibyay ko yatin lugal
kanlan lalahi mo." Ket hiyay Abram, nanyag ya ihtew nin pangihagpaan nin ihagpa kanan
Apo Dioh a napakit kana.
8 Pangayadi, nagpahulong hila ha mamapantay nin Betel. Ket ihtew hila nagpondo,
ha dapit daya nin Betel a dapit laud nin Ai. Nanyag ya ihtew nin pangihagpaan ket
nanggalang ya kanan Apo Dioh.
9 Pangayadi, nagpahulong hila palakew ha Negev.

Nakew yay Abram ha Egipto

10 Kananyatew a panaon, nagkamain nin tubat a bitil ha Canaan. Kaya-bay hiyay
Abram, ket nakew yan kinumonin ha Egipto, ta tubat anay bitil ha Canaan.
11 Bayo ya hinumlep ye Abram ha anggaan nin Egipto, hinabi na kanan Sarai a ahawa
na, "Maada kan babayi.
12 Ket no makit la kan Egipsio, habiyen la a ahawa kata, ket pateyen lako, noba hika,
paolayan la kan mabi-ay.
13 Kaya-bay habiyen mo kanla a mikatongno kita ta-omen lako ahe pateyen uli kamo."
14 Ha niabot hilayna ha Egipto, nakit lan Egipsio a maada yan tubat ye Sarai.
15 Ha nakit la yan oopihyal nan Faraon ye Sarai, imbalita la kanan Faraon no way-omen
ya kaada ye Sarai. Ket imbilin nan Faraon a kowen la yay Sarai. Ket kingwa la yay Sarai
boy inlakew laya ha palahyo.
16 Uli kanan Sarai, manged ye pananggap nan Faraon kanan Abram. Binyan naya po
Faraon ye Abram nin tutupa, kakambing, babaka, aahno, kakamilyo boy iipoh.
17 Noba uli kanan Sarai, hiyay Apo Dioh, pinahakit na yan mabyat a tubat ye Faraon
boy hilay kalalamoan na ha palahyo.
18 Kaya-bay impadakit na yay Abram boy tinepet naya, "Hinyatin dinyag mo kangko?
Taket ta ahe mo hinabi kangko a ahawa mo yay Sarai?
19 Taket ta hinabi mo a mikatongno kawo? Kaya-bay kingwa ko yan mapag-ahawa ko.
Haanin, anti ya ihti ye ahawa mo. Kowen moya boy umalih kawoyna!"
20 Imbilin nan Faraon kanlan huhundaloh na a paalihen la hilaynay miahawa. Kaya-
bay intonda la yay Abram papalwah ha Egipto, kalamo na yay ahawa na, kaget nay
kaganaan a babandi na.

13

Nayngihyay hilan Nilakew ye Abram boy Lot

1 Kaya-bay paibat ha Egipto, nakew yay Abram ha Negev, lamo na yay ahawa na boy
kaget lay kaganaan a babandi la. Nakilakew ya met ye Lot a angken na.
2 Mabatnang yaynan tubat ye Abram kananyatew. Malabong hilaynay tutupa na,
kakambing, boy babaka na boy malabong ana met ye balitok boy mital na.
3 Paibat ha Negev, nanguman-uman hilan lugal angga ha nakaudong hilayna ha lugal
a alan lan nangipaidengan nin hongab la. Anti hila ha pietan nin Betel boy Ai,
4 ihtew ha alan a nanyagan na nin pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo Dioh. Ket ihtew
ya nanggalang uman kanan Apo Dioh.
5 Hiyay Lot a lanang nan kalamo Abram, ket malabong ana met ye tutupa na,
kakambing boy babaka. Main yayna met hadilin pamilya boy iipoh.*
6 Ket ulita malabong anay aayop la boy kanayon po a babandi la, ket kulang yaynay
pagpahtolan nin aayop lan luwa yatew a lugal.
7 Kaya-bay ampay-away hilay māgpahtol la. (Kananyatew hilay Cananeo boy Perezeo
ket angkumonin hila po ihtew a lugal.)
8 Kaya-bay hinabi nan Abram kanan Lot, "Adi kita may-away boy hilay māgpahtol ta, ta
mipapaltido kitawo.
9 Manged po no mayngihyay kita, ulita maway man ye lugal malyadi tan lakwen. No
labay mo ha dapit odi ka, ha dapit wanan ako. Ket no ha dapit wanan ye labay mo, ha
dapit odi ako."

* **13:5** iipoh. Ha Hebreo ket totolda

10 Ket ha in-iwah nan Lot ye pamilew na, nakit na ye matiboen kapatalan nin Jordan
angga ha Zoar a malanom a omen ha pananamanan nan Apo Dioh ha Eden boy ha lugal
a Egipto. (Kananyatew ahe na po inapo Apo Dioh ye Sodoma boy Gomora.)
11 Kaya-bay pinili na yan Lot ye matiboen kapatalan nin Jordan. Ket nag-aligwat yaynan
palakew ha dapit daya, ket nayngihyay hilayna kanan Abram.
12 Kinumonin ya po ye Abram ha Canaan, noba hiyay Lot, kinumonin ya ha babanwa
ha kapatalan. Ket impaideng nay hohongab na ha haley nin Sodoma.
13 Hilay tatao ha banwan Sodoma ket mangaloke hila, ampagkahalanan hilan tubat
laban kanan Apo Dioh.
14 Ha nakaalih yaynay Lot, hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, “Paibat ha an-idengan
mo, bilewen mon manged ye palibot mo, ha dapit amyanan, abagatan, daya boy laod.
15 Kaganaan a luta a angkakit mo, ket ibyay ko kamo boy kanlan lalahi mo makanoman.
16 Pakalabongen ko hilay lalahi mo nin omen ha kalabong nin ahe mabilang-bilang a
towapok ha babe-luta.
17 Lakwen mon liweden yain a matiboen lugal, ta ibyay ko yain kamo.”
18 Kaya-bay nakew yay Abram ha Hebron, ket ihtew ya kinumonin ha haley nin
mayadet a poon-kayo nan Mamre. Ket nanyag ya ihtew nin pangihagpaan nin ihagpa
kanan Apo Dioh.

14

Inligtah na yan Abram ye Lot

1 Kananyatew a panaon, hiyay Poon Amrafel nin Shinar, Poon Arioc nin Elasar, Poon
Kedorlaomer nin Elam boy Poon Tidal nin Goyim,
2 ket ampakigubat hila kanlan Poon Bera nin Sodoma, Poon Birsha nin Gomora, Poon
Shinab nin Adma, Poon Shemeber nin Zeboyim boy Poon Zoar nin Bela.
3 Naymamagha hilatin liman popoon, ket tinipon lay huhundaloh la ha alagoog nin
Sidim a anhabtan haanin nin Dagat a Natey.
4 Ha loob nin labinluway taon, nahakop lan Kedorlaomer hilay limay popoon, noba
ha ikalabintatloy taon, naymamagha hilaynan nilumaban kanan Kedorlaomer ye limay
popoon.
5 Ha ikalabinapat a taon, hilan Poon Kedorlaomer boy hilay popoon a ampakitupig
kana, ket hinambot la hilay Refaimeo ha Ashtarot Karnaim, hilay Zuzita ha Ham boy
hilay Emita ha Save Kiriataim.
6 Hinambot la hila met Kedorlaomer ye Horita ha mamapantay nin Seir angga ha El
Paran a anti ha gilid nin wangwang.
7 Paibat ihtew, nagbawit hilan palakew ha En Mishpat a anhabtan Kadesh. Ket hinakop
lay matiboen lugal lan Amalekita dayon lan Amoreo a angkumonin ha Hazazon Tamar.
8 Haanin, hilay popoon nin Sodoma, Gomora, Adma, Zeboyim boy Bela, tinipon la
hilay huhundaloh la ha alagoog nin Sidim. Ket ihtew la hilan inhadya a makigubat ye
huhundaloh la
9 laban kanlan Poon Kedorlaomer nin Elam, Poon Tidal nin Goyim, Poon Amrafel nin
Shinar boy Poon Arioc nin Elasar. Limay popoon laban ha apat a popoon.
10 Nahambot hilay limay popoon. Ket ha panumakah lan poon nin Sodoma boy poon
nin Gomora boy huhundaloh la, naampag hilay kanayon kanla ha maalale a lubot a
pangwaan nin ihpalto ha alagoog nin Sidim, ta malabong ye lubot ihtew a lugal. Hilay
kanayon, nakatakah hilan palakew ha mamapantay.
11 Kaya-bay hinamham lan apat a popoon ye kaganaan a babandi ha Sodoma boy
Gomora boy kaganaan a pamangan ihtew haka hilan inumalih.
12 Kinapyol laya met ye Lot a angkumonin ha Sodoma a angken nan Abram boy kingwa
lay kaganaan a babandi na.
13 Noba nakatakah yay maghay laki, ket nakew ya kanan Abram a maghan Hebreo.
Ket imbalita na kanay nalyadi. Hiyay Abram ket angkumonin ya hatew ha haley nin
mayadet a poon-kayo nan Mamre a maghan Amoreo. Hiyay Mamre boy kakatongno na
a hilan Eshcol boy Aner, ket katagem na hilan Abram.
14 Pamakange nan Abram ha nalyadi kanan Lot a angken na, tinipon na hilay tatao na
a nakahadya a makilaban. Ket nakatipon ya nin 318 a katao. Kinamat la hilay kalaban
la a popoon angga ha banwan Dan.
15 Ha madeglem ana, hiyay Abram, dinyag na hilan luway pangkat ye tatao na. Ket
dinawohong la hilay kakaaway la, ket hinambot la hila. Hilay kanayon kanlan kakaaway
la, ket tinumakah, noba kinamat na hilan Abram angga ha Hoba ha dapit amyanan nin
Damasco.

16 Naudong lan kaganaan ye nahamham a babandi boy nailigtah laya po ye Lot, kalamo
hilay babayi boy hilay kanayon po a tatao.
17 Ha nahambot na yan Abram ye Poon Kedorlaomer boy hilay popoon a katagem na,
nag-udong hilayna ha pondowan la. Ket hinagana na yan Poon nin Sodoma ye Abram ha
alagoog nin Save a anhabtan alagoog nin Poon.
18 Hinagana naya met Abram ye Melkizedek a Poon ha Salem boy padi nin Katatagayan
a Dioh. Impangaget na yan pamangan boy alak.
19 In-inged na yay Abram, a wana,
“Abram, inged naka dayin Katatagayan a Dioh a namalhowa nin langit boy babe-luta.
20 Galangen ye Katatagayan a Dioh a nanaglap ha panambot mo kanlan kakaaway mo!”
Ket hiyay Abram, in-ibyay na kanan Melkizedek ye ikamapo nin kaganaan a nahamham
na.
21 Hinabi nan Poon nin Sodoma kanan Abram, “Konin moynay kaganaan a babandi ko
a naudong mo, noba iudong mo hila kangko ye kaganaan a tatao ko.”
22 Noba hinabi nan Abram kanan Poon nin Sodoma, “Nagpangako ako ha adapan nan
Apo Namalyadi a Katatagayan a Dioh a namalhowa nin langit boy luta,
23 a ahe ako mangwa nin hinyaman a konin mo agya kaputoh bengat nin bekah o gawot
nin ihtiping ta-omen mo ahe mahabi a hika ye namabatnang kangko.
24 Agko mananggap kamo nin agya hinyaman, powidan bengat ha nakan lan tatao ko.
Noba ibyay mo met kanlan Aner, Eshcol boy Mamre ye dakay la, ulita kalamo ko hila.”

15

Nagpangako yay Apo Dioh kanan Abram

1 Pangayadi yatew, impaleplep nan Apo Dioh kanan Abram, a wana, “Abram, adi ka
angkalimo. Hikoy kalahag mo boy biyan kata nin mayadet a plimyo.”
2 Noba hinabi nan Abram, “Apo Dioh a Makapalyadiyan, hinyay hilbi nin ibyay mo
kangko, ket homain ako met anak! Hiyay mag-ilyadin mānawid nin babandi ko ket hiyay
ipoh kon Eliezer a taga Damasco.
3 Ahe moko binyanan nin anak. Kaya-bay hiyay ipoh ko ye manawid nin babandi ko.”
4 Hinabi nan Apo Dioh, “Aliwan hiyay ipoh mo ye manawid nin kaganaan a babandi
mo, no aliwan hadili mon anak ye manawid.”
5 Haanin, pinalwah na yan Apo Dioh ye Abram ha hongab. Ket hinabi na kana, “Bilewen
mo hilay bibitoen ha luwang, ket bilangen mo hila no mababa mon bilangen. Wanabay
hila met lano kalabong ye lalahi mo.”
6 Namteg yay Abram kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoynong Apo Dioh.
7 Hinabi na po Apo Dioh kanan Abram, “Hikoy Apo Dioh a naghabi kamo a alihan mo
ye Ur a lugal lan Caldeo ta-omen ko ibyay kamo yatin lugal a pagkonin mo.”
8 Noba hinabi nan Abram, “Apo Dioh a Makapalyadiyan, way-omen ko matandaan a
mapagkonin ko yatin lugal?”
9 Hinabi nan Apo Dioh kana, “Mangilakew ka kangko nin maghay dumalaga a baka,
babayin kambing, boy lakin tupa a pawa manitatloy taon. Mangaget ka met nin maghay
kalapati boy maghay kulokulok.”
10 Hiyay Abram, inlakew na hilayatin aayop kanan Apo Dioh. Ket pinatey na
hilan ginitna Abram haka na hila pinay-eteb-eteb ye balang kagitna. Noba hilay
mamanokmanok, ket ahe naynan ginitna.
11 Hinumagpa hilay uuwak ha lalaman nin pinatey a aayop ta-omen la kena. Noba
binuyaw na hilan Abram.
12 Ha ampitangheb yaynay mangaamot, nipakatuloy yan maiplek ye Abram. Ket
nilumateng kanay ampakalilimon kalitehan.
13 Hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, “Katapulan a matandaan mo a ha loob nin 400
a taon hilay lalahi mo, ket kumonin hila lano ha kanayon a lugal a ahe la pagkonin. Ket
maipoh hila lano ihtew boy mapatiyatiyaan.
14 Noba hilay tataon mangipoh kanla, ket paduhaan ko hila. Pangayadi, alihan lan
lalahi mo yatew a lugal, ket malabong a babandi ye makaget la.
15 Noba hika Abram, matey ka lano ha pangatoa mo boy mailbeng ka a main katanaan
boy mapagkalamo mo hilay nangaunan tutoa mo.
16 Malabah po ye apat a lahi bayo hila makaudong ihti, ulita agaden ko po anggan tubat
anay kalok-an lan Amoreo haka ko hila paduhaan boy paalihen.”
17 Ha nitangheb anay mangaamot boy anlulumiteh ana, kapipikhaan napakit ye
maghay koden a an-umanoh, boy andumlag a kingki ket nagdān ya ha pietan nin ginitna
a aayop.

18 Ket kananyatew a mangaamot, nanyag yan kahundoan ye Apo Dioh kanan Abram,
a wana, “An-ipangako ko a ibyay ko kanlan lalahi mo yatin lugal, paibat ha kabatowan a
anggaan nin Egipto angga ha mayadet a kabatowan nin Eufrates.
19 Yati ye lugal lan Keneo, Kenizeo, Kadmoneo,
20 Heteo, Perezeo, Refaimeo,
21 Amoreo, Cananeo, Gergaseo boy Jebuseo.”

16

Hiyay Hagar boy hiyay Ishmael

1 Hiyay Sarai a ahawa nan Abram, ket ahe ya nagkaanak kana. Noba hiyay Sarai, main
yan ipoh a babayi a taga Egipto a hiyay Hagar.
2 Hinabi nan Sarai kanan Abram, “Ahe nako pinalubohan Apo Dioh a magkaanak kamo.
Lalayen mo yay Hagar a ipoh ko. Maka magkaanak ako makauli kana.”
Inawo nan Abram ye hinabi nan Sarai.
3 Ket impabaala na yan Sarai ye Hagar kanan Abram a pag-ahawa naya. Nalyadi yati
pangayadi nin mapo a taon nin pangumonin nan Abram ha Canaan.
4 Nilalay na yan Abram ye Hagar, ket binumuktot ya.
Ha natandaan nan Hagar a mabuktot yayna, hinita na yay Sarai.
5 Ulin yati, hinabi nan Sarai kanan Abram, “Hika ye nagkahalanan no taket ta anhitaen
na kon Hagar! Impabaala koya kamo ye ipoh ko. Noba taket ta anhitaen na koyna haanin
ulita natandaan na a mabuktot yayna? Hiyaynay Apo Dioh ye manuhga no hinya kantan
luwa ye nagkahalanan,” wanan Sarai.
6 Noba hinabi nan Abram kanan Sarai, “Main kan katulidan ha ipoh mo. Diyagen
moy labay mon diyagen kana.” Ket hiyay Sarai, pinatiyatiyaan na yay Hagar. Kaya-bay
tinumakah yay Hagar.
7 Nakitan na yan anghil nan Apo Dioh ye Hagar ha haley nin maghay hubol a anti ha
wangwang. Yatin hubol ket anti ya ha gilid nin dān palakew ha Shur.
8 Hinabi nin anghil, “Hagar, ipoh nan Sarai, way-ihtew ka ibat boy way-ihtew ka
makew?”
“Tinakahan ko yay amo kon Sarai,” wanan Hagar.
9 Hinabi nin anghil kana, “Mag-udong ka kanan amo mo boy pahakop ka kana.”
10 Hinabi na po nin anghil, “Pakalabongen ko hilay lalahi mo anggan ahe mo hila
mabilang-bilang ye kalabong la.
11 Mabuktot kayna, ket manganak ka lano nin laki.
Pangalanan mo yan Ishmael,
ta lingnge nan Apo Dioh ye aleng-eng mo ha kaidapan mo.
12 Noba hiyay anak mo, ket omen ya lano ha mahilib a ahno.
Kalabanen nay kaganaan a tatao ket kalabanen laya met nin kaganaan a tatao.
Ket legan angkabi-ay ya, ampipaylaban hila kanlan papaltido na.”
13 Hiyay Dioh a nakitongtong kanan Hagar ket hinabtan naya, “Hika ye Dioh a
Ampakakit”, ta hinabi nan Hagar, “Nakit ko yaynay Apo Dioh a ampakakit kangko.”
14 Kaya-bay yatin libon a anti ha pietan nin Kadesh boy Bered, ket anhabtan lan tatao
nin “Beer Lahai Roi.”*
15 Nanganak yay Hagar nin maghay laki. Ket hiyay Abram, pinangalanan na yan
Ishmael ye ongi.
16 86 anay taon nan Abram ha in-anak na yan Hagar ye Ishmael.

17

Hiyay Kahundoan nan Apo Namalyadi kanan Abram

1 Ha 99 anay taon nan Abram, napakit yay Apo Dioh kana, a wana, “Hikoy Apo Na-
malyadi a Makapalyadiyan. Magbi-ay kan mapatayaan kangko boy homain pakaidlawan.
2 Manyag akon kahundoan kamo boy pakalabongen ko hilan tubat ye lalahi mo.”
3 Pamakange nan Abram ye hinabi nan Apo Namalyadi, nilumukob ya ha luta. Hinabi
nan Apo Namalyadi kana,
4 “Yati ye kahundoan ko kamo. Mag-ilyadi kan bapa nin malabong a nanahyon.
5 Ket paibat haanin, aliwaynan Abram ye ngalan mo, no aliwan Abraham, ulita diyagen
katan bapa nin malabong a nanahyon.
6 Pakalabongen ko hilay lalahi mo boy diyagen ko hilan nanahyon boy main mag-
ilyadin popoon a ibat ha lahi mo.

* **16:14** Beer Lahai Roi, hiyay labay habiyen, “Libon nin Angkabi-ay a ampakakit kangko.”

7 Hiyay kahundoan ta dayon lalahi mo, ket hikoy Dioh mo boy Dioh lan lalahi mo.
Mikakaanti yatin kahundoan ta makanoman.
8 Ibyay ko lano kamo boy kanlan lalahi mo yatin lugal a Canaan a ampakilugalan yo
haanin. Mapagkonin yo yan makanoman ye kaganaan a hakop nin Canaan boy hiko ye
mag-ilyadin Dioh yo."
9 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, "Hika boy hilay lalahi mo, ket katapulan
a humbongen yo yatin kahundoan.
10 Yati ye kahundoan ko kamo boy kanlan lalahi mo a humbongen yo. Hika boy hilay
kaganaan a lalaki a lalahi mo, ket katapulan hilan tulien.
11 Magpatuli kawo, ta yain ye pagkakitan nin kahundoan ko kanyo.
12-13 Paibat haanin angga kanlan lalahi mo lano, kaganaan a lalakin maianak, ket
katapulan a tulien ha ikawalon mangaamot paibat ha in-anak ya. Wanabay met kanlan
maianak a lalakin ipoh a kabaey mo dayon kanlan dadayohan a ipoh a hinaliw mo. Yatin
pagkakitan ha laman yo ye pamapteg nin homain anggaan a kahundoan ko kanyo.
14 Ayaman a lakin ahe patuli, ket adi yoyna ibilang a kalahi yo, ulita ahe na hinumbong
ye kahundoan ko."

Hiyay Pangako nan Apo Dioh kanan Abraham a magkaanak yan laki

15 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, "Aliwaynan Sarai ye ngalan nan ahawa
mo, no aliwan Sara.
16 Inged koya boy magkaanak kawo. Inged koya boy mag-ilyadi yan indo nin nanahyon.
Main mag-ilyadin popoon a ibat ha lahi na."
17 Nilumukob ya ha luta ye Abraham, noba kinumaili ya boy hinabi na ha hadili na,
"Malyadi po nayi a magkaanak ye lakin magatoh anay taon na? Manganak ya po lagi ye
Sara a hiyamapo anay taon na?"
18 Hinabi nan Abraham kanan Apo Namalyadi, "Hiya tanay Ishmael ye inged mo boy
manawid nin babandi ko."
19 Noba hinabi nan Apo Namalyadi kana, "Ahe. Manganak ya lano nin laki ye Sara, ket
pangalanan moya nin Isaac. Mikakaanti makanoman ye kahundoan ko kanan Isaac boy
kanlan lalahi na.
20 Tungkol met kanan Ishmael, nange koy awok mo. Inged koya boy pakalabongen ko ye
lalahi na. Magkamain yan labinluway aanak a mamoon boy diyagen kon angkabalitaan
a nahyon ye lalahi na.
21 Noba mikakaanti ye kahundoan ko kanan Isaac boy kanlan lalahi na. Ha omen met
ateed kananyatin panaon ha dumondon a taon, ianak na yan Sara ye Isaac."
22 Pangayadi lan naytongtong Apo Namalyadi, inalihan na yaynay Abraham.
23 Kananyatew met ateed a mangaamot, hinagyat na yay Ishmael boy hilay kaganaan
a lalakin kabaey na, boy hilay iipoh a nianak ihtew dayon hilay hinaliw na. Tinupad nan
Abraham ye imbilin nan Apo Namalyadi. Ket tinuli na hilan kaganaan.
24 Hiyay Abraham ket 99 anay taon na ha tinuli ya.
25 Ket hiyay Ishmael met 13 anay taon na.
26 Tinuli hila ha mamaghay mangaamot.
27 Tinuli hila met ye kaganaan a lalakin kabaey na, boy hilay iipoh a nianak ihtew
dayon hilay hinaliw na kanlan dadayohan.

18

Napakit yay Apo kanan Abraham

1 Ha maghay mangaamot ha kaoogtowan, legan anti yan ampikno ye Abraham ha dapit
ilwangan nin hongab na ha haley nin mangayadet a popoon-kayo nan Mamre, napakit
yay Apo Dioh kana.
2 Legan ampangiwah-iwah ya ha aliwan minga mataang, nakit na hilay tatlon lalakin
ampideng. Tampol yan nideng ye Abraham ket nayew yan nanagana kanla paibat ha
ilwangan nin hongab na. Ket nilumukob ya ha luta ha adapan la.
3 Hinabi nan Abraham kanla, "Apo, no malyadi dayi, kadan kawo po kammi.
4 Mamakwa kon dumali nin makandin lanom a panguyah nin bibitih yo. Ket ihti kawo
po magpainawa ha hilong nin kayo.
5 Mangitaladan ako met nin pamangan a kanen yo ta-omen kawo makhaw ha
pagpahulong yon kumodang. An-ikaaliket kon paghilbiyan katawo legan anti kawo po
kammi."
Hinabi lan tatlon lalaki, "Hali awod, halamat."

6 Kaya-bay hiyay Abraham, mapadah yan nilumoob ha hongab. Ket hinabi na kanan
Sara, “Padah mo! Mangwa kan maghan halop a manged a kalahin tapok, ta pakawotoen
mon tinapay.”
7 Nayew yay Abraham palakew ha kawan babaka na ket namili ya nin maghay oybon
a mataba. Pangayadi, in-ibyay na ha maghay bayontao a ipoh na, ket mapadah naya met
impakawoto.
8 In-apag na kanlan tatloy lalaki ye keso, gatah boy kena a baka a naitaladan. Legan
ampangan hila, ampideng yay Abraham ha haley la ha hilong nin kayo.
9 Haanin, tinepet la yay Abraham, “Way-ihtew yay Sara a ahawa mo?”
“Anti ya ha loob nin hongab,” wanan Abraham.
10 Haanin, hinabi nin magha kanlan lalaki, “Ha pag-udong ko ihti kanyo a omen met
ateed kananyatin panaon ha dumondon a taon, hiyay ahawa mo, ket main yaynan anak
a laki.” Hiyay Sara, ampanlenge ya ha ilwangan nin hongab a anti ha likol nan Abraham.
11 (Matoa hilaynan padiho ye Abraham boy Sara. Agyaynan andayaen ye Sara.)
12 Kaya-bay kinumaili yay Sara boy inihip na, “Matoa kayi nan ahawa ko. Maaliket ako
po lagi a makitalig kanan ahawa ko?”
13 Tinepet na yan Apo Dioh ye Abraham, “Taket ta kinumaili yay Sara boy anhabiyen
na, ‘Peteg lagi a manganak ako po, ket matoa akoyna?’
14 Main nayi ahe na madyag Apo Dioh? Mag-udong ako ha dumondon a taon ha panaon
a hinabi ko kamo. Ket ha pag-udong ko, main yaynan anak ye Sara.”
15 Nalimo yay Sara. Kaya-bay nagbudi ya. Hinabi na, “Ahe ako kinumaili.”
Noba hinabi nan Apo Dioh, “Adi kaynan magbudi, kinumaili ka.”
16 Pangayadi, nideng hilaynay tatlon lalaki boy tinamolaw lay Sodoma. Ket intonda na
hilan Abraham ha dān palakew ha Sodoma.

Hiyay Awok nan Abraham kanan Apo Dioh

17 Hinabi nan Apo Dioh, “Ahe ko itayo kanan Abraham ye diyagen ko.
18 Homain hapo a mag-ilyadi yan bapa nin maghay mayadet boy makapalyadiyan a
banwa. Ket makauli kana, inged ko ye kaganaan a nanahyon ha babe-luta.
19 Ta pinili koya ta-omen na hila bilinan ye aanak na boy lalahi na a manumbong
kangko boy manyag nin huhto boy matoynong. Ha wanabay, tupaden koy kaganaan
a impangako ko kana.”
20 Haanin, hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, “Main mangabyat a aleng-eng laban
ha Sodoma boy Gomora, ta tubat ana ye kalok-an a andiyagen la.
21 Kaya-bay umaypa ako ha Sodoma boy Gomora ta-omen ko makit no peteg o ahe ye
aleng-eng tungkol kanla.”
22 Pangayadi, inumalih hilay luway lalaki, ket nakew hilayna ha Sodoma. Noba hiyay
Abraham, anti ya po a ampideng ha adapan nan Apo Dioh.
23 Hinumaley yay Abraham kanan Apo Dioh, a wana, “Apo, idaman mo hila nayin apoen
ye mangatoynong a tatao kanlan mangaloke?
24 Alimbawa, main 50 a mangatoynong a tataon angkumonin ihtew a banwa. Apoen
mo po nayi yatew a banwa? Ahe mo nayi kalunohan yatew a banwa, uli kanlan 50 a
mangatoynong a tatao?
25 Ampamtegan ko a ahe mo hila idaman ye mangatoynong. Ta no diyagen mo yatew,
padiho hilaynan mapaduhaan ye mangatoynong boy mangaloke. Ahe dayi malyadi yain
Apo! Tanda mi a matoynong ye panuhga mo ha kaganaan a tatao ha babe-luta!”
26 Hinabi nan Apo Dioh, “No main akon makitan a 50 a mangatoynong a tatao ha
Sodoma, ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 50 a mangatoynong.”
27 Hinabi nan Abraham, “Apo, agya tao kon bengat, palubohan moko po dayin manepet
kamo.
28 No 45 bengat ye tataon mangatoynong, apoen mo po nayi yatew a banwa?”
“Ahe ko apoen no main akon makitan a 45 mangatoynong a tatao,” wanan Apo Dioh.
29 Nanepet yan uman ye Abraham, “Ket no 40 anan bengat?”
“Ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 40 a mangatoynong,” wanan Apo Dioh.
30 Hinabi nan Abraham, “Adi ka dayi angkapoot, manepet ako po. No 30 anan bengat
ye taon mangatoynong ihtew?”
“Ahe ko apoen yatew a banwa no main akon makitan a 30 a taon mangatoynong,”
wanan Apo.
31 Hinabi nan Abraham, “Patawaden moko dayi Apo ha kaoplitan ko. No 20 anan bengat
ye mangatoynong a anti ihtew?”
“Ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 20 a mangatoynong,” wanan uman Apo.

32 Hinabi nan Abraham, “Apo, adi ka dayi angkapoot kangko. Maghay nan bengat ye
tepet ko, ‘No 10 anan bengat ye mangatoynong a anti ihtew?’ ”
“Adi koya apoen yatew a banwa uli kanlan 10 a mangatoynong a tatao,” wanan Apo.
33 Pangayadi lan naytongtong, inumalih yaynay Apo Dioh. Ket nuli yayna met ye
Abraham.

19

Hiyay tubat a kalok-an lan taga Sodoma

1 Ha madeglem ana, nilumateng ye luway anghil ha Sodoma. Ampikno yay Lot hatew
ihtew ha ilwangan nin banwa. Pamakakit nan Lot kanla, nideng ya, ket hinagana na hila
boy nilumukob ya ha adapan la.
2 Hinabi na kanlan luway anghil, “Apo, no malyadi dayi, kadan kawo po ha baey nin
ipoh yo ta-omen yo mauyahan ye bibitih yo boy ihtew kawoyna met matuloy haanin a
madeglem. Mabekah kawoynan bengat magpahulong ha pangumodang yo.”
“Halamat, noba ihtew kayi nan bengat matuloy ha palaha,” wanlan aanghil.
3 Noba impakiiingalo nan Lot kanla a ihtew hilayna matuloy ha baey na. Kaya-bay
nakilakew hilay luway anghil kanan Lot ha baey na. Ket hiyay Lot, nangihadya yan
pamangan boy namakawoto ya met nin tinapay a homain pamalbag. Ket nangan hilay
luway anghil.
4 Ha matuloy hilayna, nilumateng ye kaganaan a bayontao boy māmaala nin banwa.
Ket pinalibotan lay baey nan Lot.
5 Nangha hilan nanepet kanan Lot, a wanla, “Way-ihtew hilay luway lalakin nakidagoh
kamo haanin a madeglem? Palwahen mo hila, ta labay mi hilan lalayen.”
6 Nilumwah yay Lot, ket inleneb na ye ilwangan.
7 Hinabi na kanlan tatao, “Gagayyem, an-ipakiiingalo ko kanyo a adi yo andiyagen ye
maloke a an-ihipen yo.
8 Main akon luway anak a balatang ihti. No labay yo, hilabay tana ye ibyay ko kanyo
boy diyagen yoy labay yo kanla. Noba adi yo hila panowen hilatin luway lalaki. Ta bihita
ko hila, ket katapulan ko hilan ibiha ta-omen hila ahe mapano.”
9 Noba hinabi la, “Umalih ka ihen ha ilwangan!” Hinabi la ha magha boy magha, “Yain
a tao, ket nakew ya ihti bilang dayohan, ket haanin labay nay manuhga kantawo.” Kaya-
bay hinabi la kanan Lot, “Umalih ka ihen! Ta no ahe, diyagen mi kamo ye maloloke po ha
diyagen mi kanla.” Ket intudon la yay Lot, ta labay lan agwaten ye leneb nin ilwangan.
10 Noba nilukatan lan luway anghil ye ilwangan haka la yan ingguloy paloob ye Lot boy
inleneb lay ilwangan.
11 Pangayadi, pinakapkap la hilan luway aanghil ye tatao ha ilwah nin baey, aanak man
o mangatoa ta-omen layna ahe makit ye ilwangan.

Pinaalih yay Lot ha Sodoma

12 Pangayadi, hinabi lan luway aanghil kanan Lot, “Main ka po nayi kanayon a aanak,
mamanuyang o papaltido a angkumonin ihtin banwa? No main po, ilamo mo hilan
kaganaan boy umalih kawoyna ihtin banwa,
13 ulita apoen mina. Nange nan Apo Dioh ye mabyat a pamakahalanan laban kanlan
naglugal ihti, ket intubol na kayin Apo Dioh ta-omen mi apoen yatin banwa.”
14 Kaya-bay nilakew na hilan Lot ye mapag-ahawa lan aanak na a babayi. Ket hinabi
na, “Padah yoynay umalih ihtin banwa, ta damaen naynan Apo Dioh.” Noba ahe la yan
pinamtegan ye Lot, ta nabaan la a ampangalolog yan bengat.
15 Ha palbangon ana, hinabi lan aanghil kanan Lot, “Padah mo! Tampol kaynan umalih
ihtin banwa. Ilamo mo yay ahawa mo boy hilay luway aanak mo ta-omen kawo ahe
midaman a mapaduhaan kananyatin banwa.”
16 Ampagluwaluwa yay Lot, noba uli ha ingalo nan Apo Dioh kana, ginemgeman nin
luway aanghil ye gagamet lan mitapamilyan Lot haka la hilan inlakew papalwah ha
banwa.
17 Ha anti hilayna ha ilwah nin banwa, hinabi nin magha kanlan luway anghil,
“Tumakah kawoyna ta-omen kawo maligtah. Mayew kawo palakew ha mamapantay.
Adi kawo mamalingay o tumgen man legan anti kawo ha kapatalan ta-omen kawo ahe
matey!”
18 Noba impakiiingalo nan Lot, “Apo, adi yoko dayin ampapayewen palakew ha
mamapantay.
19 Ningalowan moko boy impakit moy tubat a kangedan mo kangko ha pangiligtah mo
nin bi-ay ko. Noba ahe koyna mababa ye mayew palakew ha mamapantay, ta bayo kon
miabot ihtew, ket mabonan akon pakalok-an.

20 Bilewen mo yay makandin banwa ha dongla. Mababa kon aboten yain, ulita
mahaley yan bengat. Malyadi nayi Apo a yatew anan bengat ye payewen ko ta-omen
ako maligtah?"
21 Hinabi nin magha kanlan luway anghil, "Higi, ihtew kawoyna makew. Ahe koyna
apoen yatew a banwa.
22 Mayew kawoynan makew ihtew, ulita homain akon madyag legan ahe kawo po
miabot kananyatew a banwa."
Kaya-bay hinabtan yan Zoar yatew a banwa, ulita hinabi nan Lot a makandi yan
banwa.

Dinama nan Apo Dioh ye Sodoma boy Gomora

23 Matagay anay mangaamot ha nakalateng yay Lot ha Zoar.
24 Kapipikhaan, paibat ha langit, pinaudanan nan Apo Dioh nin manliyab-liyab a ahopli
ye banwan Sodoma boy Gomora.
25 Inapo nan Apo Dioh ye luway banwa dayon matiboen kapatalan. Inapo na hilay
kaganaan a angkumonin ihtew dayon tatanaman la.
26 Noba hiyay ahawa nan Lot, ket namalingay ya ta-omen na bilewen no hinyay
angkalyadi. Kaya-bay nag-ilyadi yan kalintataon ahin.
27 Kabekahan, hiyay Abraham, ket magagah yan nag-udong ha pahen a in-idengan na
hatew ha adapan nan Apo Dioh.
28 Ket tinamolaw nay Sodoma boy Gomora boy kaganaan a kapatalan. Ket nakit na ye
makogpan anoh a ampitagay a ba-mon ampangibat ha mayadet a pogon.
29 Ha dinama nan Apo Dioh hilayatew a babanwa ha kapatalan, naihipan na yay
Abraham. Kaya-bay inligtah na yay Lot ta-omen ya ahe midaman ha pagkadama nin
hilatew a babanwa.

Binumuktot hilay luway aanak nan Lot

30 Malimo yan kumonin ye Lot ha Zoar. Kaya-bay inumalih ya ihtew lamo na hilay
luwan aanak na. Ket nakew hilan kinumonin ha maghay yukib ha mapantay.
31 Ha maghay mangaamot, naytongtong hilay mikatongno. Hinabi nan makaagat
kanan makaydeng, "Matoa yaynay bapa ta boy homain anan nipatla a laki ihti a mapag-
ahawa ta ta-omen kita magkamain nin anak a omen ha andiyagen nin kaganaan a tao
ha babe-luta.
32 Kaya-bay lahingen ta yay bapa ta haka ta yan lalayen ta-omen kita magkaanak boy
mikakaanti ye lahi tawo makauli kanan bapa ta."
33 Ket kananyatew a madeglem, nilahing la yay bapa la. Ket nilalay na yan makaagat
ye bapa la. Noba uli ha kalahingan nan Lot, ahe na naedepan ye nalyadi.
34 Kabekahan hinabi nan makaagat kanan makaydeng, "Nadeglem, nilalay ko yay bapa
ta. Kaya-bay lahingen ta yan uman papainghan, ket hika met ye manlalay kana ta-omen
ka magkaanak boy mikakaanti ye lahi tawo makauli kanan bapa ta."
35 Kaya-bay kananyatew a madeglem, nilahing la yan uman ye Lot. Ket hiyay
makaydeng met ye nanlalay kanan bapa la. Noba ahe nayna man naedepan Lot ye
nalyadi.
36 Kaya-bay padiho hilan binumuktot ye mikatongno makauli kanan bapa la.
37 Nanganak yan laki ye makaagat, ket pinangalanan na yan Moab. Hiyabay ye
nangibatan nin lalahi lan Moabita haanin.
38 Nanganak ya met nin laki ye makaydeng, ket pinangalanan na yan Ben Ami. Hiya
met ye nangibatan nin lalahi lan Ammonita haanin.

20

Nagtago yay Abraham kanan Abimelec

1 Inumalih yay Abraham ha lugal a Mamre, ket nakew ya ha lugal a Negev, ket
kinumonin ya ha pietan nin Kadesh boy Shur. Ket ha ahe nabuyot, nakew yan kinumonin
ha Gerar.
2 Legan anti ya ihtew, an-ipatanda nan Abraham kanlan tatao a katongno na yay Sara
a ahawa na. Kaya-bay hiyay Abimelec a poon ha Gerar, ket impakwa na yay Sara.
3 Ha maghay madeglem, napakit yay Apo Namalyadi kanan Abimelec ha taynep. Ket
hinabi na, "Matey ka, ulita yain a babayin impakwa mo, ket main yaynan ahawa."
4 Kananyatew, ahe naya po nilalay nin Abimelec ye Sara. Kaya-bay hinabi na kanan
Apo Dioh, "Apo, pateyen moko nayi dayon tatao ko agya homain kayin kahalanan?

5 Ket hinabi na met Abraham a katongno na yay Sara. Wanabay met ye hinabi nan Sara
tungkol kanan Abraham. Kaya-bay kingwa koya ta hiyay pagkatanda ko, ket balatang ya
boy homain ako met maloke a ihip ha pangwa ko kanan Sara."
6 Haanin, hinabi nan Apo Namalyadi kana ha taynep, "Awo, tanda kon homain kan
maloke a ihip. Kaya-bay binenben katan manige kana ta-omen ka ahe magkahalanan
kangko.
7 Haanin, iudong mo yan tampol kanan ahawa na, ta podopita yay ahawa na. Ket
ipakigwang naka ta-omen ka ahe matey. Noba no ahe mo yan iudong kana, homain hapo
a matey ka dayon papamilya mo."
8 Kabekahan, impadakit na hilan Abimelec ye oopihyal na. Ket hinabi na kanla ye
taynep na. Ket nalimowan hilan tubat.
9 Pangayadi, impadakit na yay Abraham boy tinepet naya, "Hinyatin dinyag mo kammi?
Taket ta ingkonin mo ha pakalok-an ye panakopan ko?
10 Taket ta wanabay ye dinyag mo?"
11 Nakibat yay Abraham, "Nabaan kon homain kanyo ye main limo kanan Apo Dioh.
Kaya-bay naihipan ko a maka pateyen yoko ta-omen yoya makwa ye ahawa ko.
12 Hiyay kaptegan, katongno koya ha bapa, noba lumbo ye indo na, ket hiyaynabay ye
napag-ahawa ko.
13 Ha hinabi nan Apo Dioh kangko a alihan koy lugal nan bapa ko, hinabi ko kanan
ahawa ko, 'Agya way-ihtew man a lugal ye lakwen ta, hiyay habiyen mo kanlan tatao ket
mikatongno kita. Wanabay mon ipakit ye pangado mo kangko.' "
14 Ket in-udong na yan Abimelec ye Sara kanan Abraham boy binyanan naya po ye
Abraham nin tutupa, babaka boy iipoh a laki boy babayi.
15 Pangayadi, hinabi na kanan Abraham, "Malyadi kan kumonin ha luta ko, ha agya
way-ihtew man a pahen a labay mon kunaan."
16 Hinabi na met Abimelec kanan Sara, "Biyan ko yay katongno mo nin malibon palatan
mital, bilang pamapteg ko kanlan tataon kalamo mo a ahe kata natige boy ahe ka met
nagkahalanan."
17-18 Uli ha pangwa nan Abimelec kanan Sara, ahe na impaluboh Apo Dioh a magkaanak
ye kaganaan a babayi ha baey nan Abimelec. Kaya-bay impakigwang na hilan Abraham
kanan Apo Dioh, ket pinaitaah na yan Apo Dioh ye ahawa nan Abimelec dayon hilay iipoh
na a babayi ta-omen hila magkaanak.

21

Hiyay Pangianak kanan Isaac

1 In-inged na yan Apo Dioh ye Sara a omen ha hinabi na boy tinupad nay impangako
na kana.
2 Ket kananyatew a panaon a hinabi nan Apo Namalyadi, hiyay Sara ket binumuktot
ya boy nanganak yan laki, agya matoa yaynay Abraham hatew.
3 Hiyay Abraham, pinangalanan na yan Isaac ye ongi.
4 Ha kinawalowan yaynay ongi, tinuli na yan Abraham, ta wanabay ye imbilin nan Apo
Dioh kana.
5 Ha in-anak yay Isaac, ket 100 anay taon nan Abraham.
6 Hinabi nan Sara, "Pinakaili na kon Apo Namalyadi boy ayaman a makabalita nin
pangianak ko kanan Isaac ket makakaili ya met.
7 Aya po nayi ye makapaghabi kanan Abraham a makapahuho ko po haanin? Noba
nagkaanak ako po kana agya matoa yaynay ahawa ko."

Hiyay pamaalih nan Abraham kanan Hagar boy Ishmael

8 Nilumake yay anak, ket ha mangaamot a ipuhot yayna, nagpahayaghag yay Abraham.
9 Minghan, nakit na yan Sara ye Ishmael a an-ilongolongo na yay Isaac. (Hiyay Ishmael
ket anak nan Abraham kanan Hagar a taga Egipto.)
10 Kaya-bay hinabi nan Sara kanan Abraham, "Paalihen mo yain a ipoh boy hiyay anak
na, ulita hiyay anak nin babayin ipoh, ket ahe yan malyadin makidakay ha tawiden nan
Isaac a anak ko!"
11 Nayoot yan tubat ye Abraham, ta anak naya met ye Ishmael.
12 Noba hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, "Adey mo ikayoot ye tungkol
kanan Ishmael boy hiyay ipoh mo a indo na. Leng-en mo ye hinabi nan Sara, ulita hilay
lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo.
13 Ket hiyay tungkol met kanan Ishmael, pakalabongen koya lano ye aanak na a mag-
ilyadin maghay nahyon, ulita anak moya met."

14 Kabekahan ha mahanibhanib po, hiyay Abraham ket nangwa yan bawon a pamangan boy lanom a naikonin ha balayong a katat ayop. Ket impahaklili naya kanan Hagar. Pangayadi, pinaalih na hilaynay mitaindo. Ket nagbalangbalang hila ha wangwang nin Beer Sheba.
15 Ha nauboh yaynay lanom ha balayong la, imbantak na yan Hagar ye anak na ha hilong nin mahipok a poon-kayo.
16 Ket nakew yan nikno ye Hagar ha manga 100 a mitodo kataang kanan anak na. Ta hinabi na ha hadili na, "Ahe ko mikpen bilewen a matey yay anak ko." Legan ampikno ya ket antumangih ya.
17 Nange nan Apo Namalyadi ye tangih nan anak. Ket paibat ha langit, hinabi nin anghil nan Apo Namalyadi kana, "Hagar, hinyay angkahindakan mo? Adi ka angkalimo. Nange nan Apo Namalyadi ye tangih nan anak mo ha nangibantakan mo.
18 Lakwen mo yan liwaliwaen, ulita diyagen ko yan maghay angkabalitaan a nahyon ye lalahi na."
19 Pangayadi, impakit nan Apo Namalyadi kanan Hagar ye maghay libon. Kaya-bay hinaleyan naya, ket pinno na nin lanom ye balayong na boy pinainom na yay Ishmael.
20-21 Legan anlumake yay Ishmael, ahe na yan pinaolayan Apo Namalyadi. Kinumonin ya ha wangwang nin Paran, ket nag-ilyadi yan mahipat a mamana. Hiyay Hagar a indo na, impangwa na yay Ishmael nin pag-ahawa na a taga Egipto.
22 Kananyatew a panaon, nakew yay Poon Abimelec kanan Abraham, lamo na yay Picol a mānguna nin huhundaloh na. Hinabi nan Poon Abimelec kanan Abraham, "Naimatonan ko a an-inged na kan Apo Namalyadi ha kaganaan a andiyagen mo.
23 Kaya-bay manumpa ka kangko ha adapan nan Apo Namalyadi a adi moko tagowen dayon aanak ko boy lalahi ko, no aliwan ipakit mo kangkoy kangedan mo dayon kananyatin lugal a angkunaan yo a omen ha kangedan a impakit ko kamo."
24 "An-ihumpa ko," wanan Abraham.
25 Noba indiklamo nan Abraham kanan Abimelec ye tungkol ha libon a inam-am lan iipoh nan Abimelec.
26 Hinabi nan Abimelec, "Ahe ko tanda no ayay nanyag nin yain. Haanin ko yan bengat natandaan ha hinabi mo kangko."
27 Ket binyanan na yan Abraham ye Abimelec nin tutupa boy babaka. Ket napaykahundo hilan luwa.
28 Haanin, nangilbo yay Abraham nin pitoy oybon a babayin tupa ha kawan na.
29 "Taket ta nangilbo kan pitoy tupa?" wanan Abimelec.
30 Hinabi nan Abraham, "Ibyay ko hilayati kamo bilang pamapteg a yatin libon ket konin ko."
31 Kaya-bay hinabtan yan Beer Sheba* yatin lugal ulita ihtewbay hila nanumpa ha magha boy magha.
32 Pangayadi lan nanyag nin kahundoan ha Beer Sheba, hiyay Abimelec boy hiyay Picol a mānguna lan huhundaloh na, ket nag-udong hilayna ha lugal lan Filisteo.
33 Haanin, nangitanem yay Abraham nin kayon tamarisko ha Beer Sheba boy nanggalang ya kanan Apo Namalyadi a Dioh makanoman.
34 Ket hiyay Abraham, nabuyot yan kinumonin ha lugal lan Filisteo.

22

Hinubok na yan Apo Namalyadi ye Abraham

1 Pangayadi yatew, hinubok na yan Apo Namalyadi ye Abraham. Iningat na yan Apo Namalyadi, a wana, "Abraham."
Nakibat yay Abraham, "Anti ko ihti, Apo."
2 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Ilakew moya ha lugal nin Moria ye bubugtong boy ampakaadoen mon anak a hiyay Isaac. Ket makew kawo ha mapantay a habiyen ko kamo, ket ihagpa moya kangko bilang hagpa a ulamen."
3 Kabekahan, ha mahanibhanib po, nimata yay Abraham, ket namotoh yan kakayo a gawien la ha pangihagpa, ket inhakay naya ha ahno na. Pangayadi, nag-aligwat yaynan palakew ha lugal a hinabi nan Apo Namalyadi. Lamo na yay Isaac boy luway ipoh na.
4 Ha ikatlon mangaamot nin pangumodang la, natamolaw naynan Abraham ye lugal a hinabi nan Apo Namalyadi kana.
5 Hinabi nan Abraham kanlan luway ipoh na, "Ihti kawoynan bengat, ket pakabantayan yo ye ahno, ta hikayinan Isaac ye makew ihtew. Ihtew kayin manggalang kanan Apo Dioh, ket mag-udong kayi met ateed."

* **21:31** *Beer Sheba* hiyay labay habiyen ket libon nin kahundoan.

6 Ket impabatay nan Abraham kanan Isaac ye kayon gawien la ha pangihagpa, kaget na
met Abraham ye bayah boy keya. Ket ha nagpahulong hilaynan luwa ha pangumodang,
7 hinabi nan Isaac, “Tatang.”
“Taket, anak ko?” wanan Abraham.
“Main kitan bayah boy kayon pangulam nin hagpa, noba way-ihtew ye tupan hagpa a
ulamen?” wanan Isaac.
8 Nakibat yay Abraham, “Anak ko, hiyay Apo Namalyadi ye mamyay nin tupan hagpa
a ulamen.” Ket nagpahulong hila ha pangumodang la.
9 Ha niabot hilayna ha lugal a hinabi nan Apo Namalyadi kana, nanyag yay Abraham
nin pangihagpaan. Ha nayadi nayna, in-uyon na ye kakayo ha babe nin yati. Pangayadi,
binalol na yay Isaac haka naya impaida ha babe nin kakayo.
10 Ha kingwa nan Abraham ye keya, ta pateyen na yaynay anak na,
11 iningat yan anghil nan Apo Dioh paibat ha langit, a wana, “Abraham, Abraham!”
“Anti ko ihti, Apo”, wanan Abraham.
12 “Adi moya pateyen ye anak. Adi moya pahakitan! Ta tanda koyna haanin a main kan
limo kanan Apo Namalyadi, ulita ahe moya inhiblet kana ye bubugtong mon anak.”
13 Tinumangal yay Abraham, ket nakit na ye bolog a tupa a nakahaet ye hongay na ha
hanga nin mahipok a kayo. Kingwa na yan Abraham ye tupa, ket inhagpa naya bilang
hagpa a ulamen kanan Apo Dioh bilang kahagili nan anak na.
14 Kaya-bay yatew a lugal, ket hinabtan na yan Abraham nin “Hiyay Apo Dioh ye
mamyay.” Ket anggayna haanin, anhabtan lan tatao nin, “Ha mapantay nan Apo Dioh
ket main yan ibyay.”
15 Paibat ha langit, hiyay anghil nan Apo Dioh, iningat na yayna man ye Abraham.
16 Hinabi na, “Yati ye hinabi nan Apo Dioh. Ulita ahe mo inhiblet kangko ye bubugtong
mon anak, an-ihumpa ko kamo ha ngalan ko,
17 inged kata boy pakalabongen ko hilay lalahi mo nin omen ha bibitoen ha langit boy
langhi ha ambay dagat ye kalabong la. Hakopen lay babanwa lan kakaaway la.
18 Makauli ha lahi mo, inged koy kaganaan a nanahyon ha babe-luta ulita hinumbong
moy bilin ko kamo.”
19 Pangayadi, nag-udong hilaynan Abraham kanlan iipoh na, ket nuli hilaynan
kaganaan ha Beer Sheba. Ket ihtew yayna kinumonin ye Abraham.

Hilay lalahi nan Nahor

20 Pangayadi yatew, nabalitaan nan Abraham a hiyay Milca a ahawa nan Nahor a
katongno na ket main yaynan anak.
21 Hiyay punganay na ket hiyay Uz. Hiyay ikalwa, hiyay Buz. Hiyay ikatlo, hiyay Kemuel
(a bapa nan Aram).
22 Hilay kapahanan po a aanak nan Nahor ket hilan Kesed, Hazo, Pildas, Jidlaf boy
Betuel.
23 Hiyay Betuel ye bapa nan Rebeka. Hilayati ye walon aanak nan Milca kanan Nahor
a katongno nan Abraham.
24 Main ya po aanak a laki ye Nahor ha ipoh a ahawa na a hiyay Reuma. Hilay aanak
la ket hilan Teba, Gaham, Tahas boy Maaca.

23

Natey yay Sara

1 127 anay taon nan Sara ha natey ya.
2 Natey ya ha Kiriat Arba a anhabtan laynan Hebron haanin a hakop nin Canaan.
Hinumlep yay Abraham ha hongab nan Sara, ket tinangihan boy inandangan naya.
3 Nilakwanan nan Abraham ye bangkay nan ahawa na ket nakew yan nakihabi kanlan
Heteo, a wana,
4 “Dayohan akon bengat a ampakilugal kanyo. An-ipakihabi ko kanyo a lakoan yoko
dayi nin luta a pangilbengan ko nin bangkay nan ahawa ko.”
5 Nakibat hilay Heteo kanan Abraham,
6 “Apo, leng-en mo kayi po. Katatanda mika a makapalyadiyan a mānguna a ampak-
ilugal kammi. Kaya-bay mamili ka nin pinakamanged a pangilbengan nin bangkay nan
ahawa mo. Homain ayaman kammi ye mangihiblet kamo nin pangilbengan ta-omen ya
mailbeng ye ahawa mo.”
7 Haanin, hiyay Abraham, nideng yan niyumoko ha adapan lan Heteo.
8 Ket hinabi na kanla, “No ipaluboh yon peteg a ilbeng koy bangkay nan ahawa ko,
an-ipakihabi ko kanyo a haglapan yo kon makitongtong kanan Efron a anak nan Zohar,

9 a ilako na kangkoy yukib a anti ha haley nin bangkag na ha Macpela, ta haliwen ko
ha huhton alaga a diyagen kon pangilbengan. Konin nan Efron yain a yukib a anti ha
dapit anggaan nin bangkag na."
10 Anti ya met manayti ye Efron ihtew, kalamo lan kapadiho na a Heteo a ampikno ha
dapit ilwangan nin banwa. Kaya-bay hinabi nan Efron kanan Abraham a anleng-en nin
kaganaan,
11 "Leng-en yoko! Ha adapan lan kalugal ko, ibyay ko kamo ye yukib dayon bangkag
ko. Adi moynan bayadan. Kaya-bay malyadi mo yaynan ilbeng ihtew ye bangkay nan
ahawa mo."
12 Ket niyumoko yan uman ye Abraham ha adapan lan tataon angkumonin ihtew
13 boy hinabi na kanan Efron a anleng-en nin kaganaan, "No malyadi dayi, leng-en yo
po yatin habiyen ko. Bayadan ko ha huhton alaga yatin bangkag. Tanggapen moynay
pamayad ko ta-omen ko yayna mailbeng ye ahawa ko."
14 Nakibat yay Efron kanan Abraham,
15 "Apo, leng-en moko dayi. Hiyay alaga nin bangkag ko ket apat a gatoh a mital. Adi
taynan paytongtongan yain, ta makandin bengat a bagay kantan luwa. Kaya-bay ilbeng
mo yaynay ahawa mo."
16 Ket inawo nan Abraham ye alaga a hinabi nan Efron. Kaya-bay nanimbang ya nin
apat a gatoh a mital nin omen ha alaga lan māglako. Ket in-ibyay na yati kanan Efron ha
adapan lan Heteo.
17-18 Kaya-bay hiyay bangkag nan Efron ha Macpela ha dapit daya nin Mamre dayon
yukib boy kakayo a hakop nin bangkag, ket napagkonin nan Abraham. Boy pinaptegan
nin kaganaan a Heteo a anti ihtew a napaytipon ha dapit ilwangan nin banwa.
19 In-ilbeng na yan Abraham ye bangkay nan Sara a ahawa na ha yukib a anti ha
bangkag ha Macpela ha haley nin Mamre a hakop nin Canaan. Yatin lugal ket anhabtan
yaynan Hebron haanin.
20 Kaya-bay napagkonin nan Abraham ye yukib boy bangkag a konin lan Heteo hatew.
Ket dinyag na yaynan pangilbengan.

24

Hiyay Mapag-ahawa nan Isaac

1 Matoa yaynan tubat hatew ye Abraham boy in-inged na yan Apo Dioh ha kaganaan a
dinyag na.
2 Ha maghay mangaamot, hinabi na kanan pinakamatoan ipoh na a ampabaalaen na
nin babandi na, "Ikonin mo ye gamet mo ha hilong nin paa ko.
3 Manumpa ka kangko ha ngalan nan Apo Dioh a Apo Namalyadi nin langit boy luta a
agka mamili nin mapag-ahawa nan anak ko ha lahi lan Cananeo a ampakilugalan tawo.
4 Makew ka ha lugal a kinalakean ko. Ket ihtew ka mamili kanlan papaltido ko nin
mapag-ahawa nan Isaac a anak ko."
5 Nanepet yay ipoh, "No ahe na labay makilakew kangko ihti ye mapili ko, malyadi koya
nayi ilamo ye Isaac ihtew?"
6 Nakibat yay Abraham, "Ahe, adi moya ilakew ihtew ye anak ko.
7 Hiyay Apo Dioh a Apo Namalyadi nin langit, pinalakew nako ihtibay ibat ha baey nan
bapa ko, dayon luta lan papaltido ko. Inhumpa na kangko a ibyay na yatin lugal kanlan
lalahi ko. Mangitubol yay Apo Dioh nin anghil na a mauna kamo ta-omen naka haglapan
a mamili ihtew nin mapag-ahawa nan anak ko.
8 No agna labay makilakew kamo ye babayin mapili mo, homain kaynan pakibatan ha
humpa mo kangko. Noba adi moya an-ilakew ihtew ye anak ko!"
9 Kaya-bay ingkonin nan ipoh ye gamet na ha hilong nin paa nan amo na a hiyay
Abraham, ket nanumpa yan humbongen nay imbilin nan amo na.
10 Haanin, hiyay ipoh, nangihadya yan mapo a kakamilyo. Pangayadi la yan kalgaan
nin mangablin digalo, nag-aligwat yaynan palakew ha Aram Naharaim, ha banwa a
angkunaan nan Nahor.
11 Pamiabot na ha ilwah nin banwa, tinumgen yay ipoh ha haley nin libon. Ket
pinatalimukod na hilay kakamilyo na. Minamahilem, ha wanabay a odah ye panlumwah
lan babayin makew manayeb.
12 Ket nakigwang ya, a wana, "Apo Dioh a Apo Namalyadi nan amo kon Abraham,
haglapan moko dayin mamili nin mapag-ahawa nan anak nan amo ko. Ipakit moy
kangedan mo kanan amo ko.
13 Anti ko ihtin ampideng ha talig nin libon. Ket anlumateng hilaynay babayin
nilumwah ha banwa a makew manayeb.

14 Ket habiyen ko lano ha magha kanla, ‘Malyadi lagin makiinom ha hinayeb mo?’ Ket
no habiyen na kangko, ‘Awo, malyadi kan minom boy painomen ko hila met ye kakamilyo
mo’, ket no wana, hiyabay ana ye babayin intaladan mo a mapag-ahawa nan Isaac a ipoh
mo. Ha wanabay a papadan, ket matandaan ko a impakit moy kangedan mo kanan amo
ko.”
15 Legan ampakigwang yay ipoh, nilumateng ya ihtew ye Rebeka a ampanlonto nin
halaw. Hiyay Rebeka, anak na yan Betuel boy apo na yan Milca a ahawa nan Nahor a
katongno nan Abraham.
16 Maada yay Rebeka boy balatang ya po. Ket nakew ya ha libon boy pinno nay halaw
na. Ha an-umalih yayna,
17 dinandan na yan ipoh boy hinabi na kana, “Malyadi lagin makiinom ha hinayeb mo?”
18 “Awo kaka,” wanan Rebeka. Tampol nan in-aypa ye halaw na, ket pinainom na yay
ipoh nan Abraham.
19 Ha nayadi yaynan ninom ye ipoh, hinabi nan balatang, “Painomen ko hila met ye
kakamilyo mo angga ha mapainom ko hilan kaganaan.”
20 Tampol nan imbohboh ye lanom ha paminoman ayop. Ket pag-udong-udong naynan
nanayeb angga ha napainom na hilan kaganaan ye kakamilyo nan ipoh.
21 Hiyay ipoh, an-imatonan na yay balatang ha andiyagen na. Labay nan matandaan
no hiyay na lagi ye pakibat nan Apo Dioh ha pakigwang na ha pamakew na ihtew.
22 Pangayadi lan ninom ye kakamilyo, in-ilwah nan ipoh ye kaget na a mablin tingga
boy luway polhila a balitok, ket in-ibyay na kanan balatang.
23 Haanin, tinepet na yan ipoh ye babayi, “Ayay bapa mo? Malyadi kayi lawen
makidagoh ha baey nan bapa mo haanin a madeglem?”
24 Nakibat yay babayi, “Hiyay ngalan nan bapa ko ket Betuel a anak lan Nahor boy
Milca.
25 Malyadi kawon mamalabah nin madeglem ha baey mi boy main met dayami ihtew
boy main met makan nin kamilyo.”
26 Haanin, nanalimukod yay ipoh, ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.
27 Hinabi na, “Galangen yay Apo Dioh, a Apo Namalyadi nan amo kon Abraham! Lanang
nan an-ipakit ye kangedan na kanan amo ko. Inggaygay na kon umabot ha baey nan
katongno nan amo ko.”
28 Hiyay Rebeka, magagah yan nuli, ket imbalita na kanlan kabaey nan indo na ye
kaganaan.
29 Hiyay Rebeka, ket main yan katongnon laki a nagngalan Laban. Nayew yay Laban
palakew kanan ipoh nan Abraham ihtew ha libon.
30 Pamakange nan Laban nin kaganaan a hinabi nan katongno na a Rebeka boy ha
nakit na ye tingga boy hiyay luway polhila a balitok a anti ha takyay na, nayew yan
nakew kanan ipoh nan Abraham a ampideng ha talig nin kakamilyo na ha haley nin
libon.
31 Hinabi nan Laban, “Kadi! Hika ye in-inged nan Apo Dioh. Taket nayi ta pamipideng
mo po ihen? Tayna ha baey mi. Nakataladan ana ye hilid pagpainawaan mo boy hiyay
pohton kunaan nin kakamilyo mo.”
32 Ket nakilakew yay ipoh nan Abraham kanan Laban. Pamilateng la ha baey, inlumbah
nan Laban ye kakalga nin kakamilyo haka na hilan binyanan nin dayami boy makan
ye kakamilyo. Binyan naya met nin lanom ye ipoh boy kalalamoan na a panguyah nin
bibitih la.
33 Inapagan na yan pamangan ye ipoh nan Abraham, noba hinabi nan ipoh, “Habiyen
ko po muna ye tikih ko bayo ko mangan.”
“Higi, habiyen moyna,” wanan Laban.
34 Hinabi nan ipoh, “Ipoh na kon Abraham.
35 Luhbo na yan in-inged Apo Dioh ye amo ko. Ket tubat yaynan mabatnang haanin.
Pinalabong nay tutupa, kakambing boy babaka na. Binyanan naya po nin malabong a
mital boy balitok, iipoh a babayi boy lalaki, kakamilyo boy aahno.
36 Agya matoa yaynay ahawa nan amo ko a hiyay Sara, ket nanganak ya po ateed nin
laki kanan Abraham. Ket in-ibyay nan Abraham ye kaganaan a babandi na kananyatin
anak na a laki.
37 Pinahumpa na kon amo ko a humbongen koy bilin na, a wana, ‘Adi ka mamili nin
mapag-ahawa nan anak ko ha lugal a Canaan a ampakilugalan tawo haanin.
38 No aliwan makew ka ha lugal lan bapa ko boy papaltido ko, ket ihtew ka mamili nin
mapag-ahawa nan anak ko.’
39 Tinepet ko yay amo ko, ‘Way-omen nayi no agna labay ye makilakew?’

40 Hinabi nan amo ko, ‘Hiyay Apo Dioh a lanang kon anhumbongen, ket mangitubol
yan anghil na a manlamo kamo a makew kanlan papaltido nan bapa ko. Hiyabay ye
managlap kamo ha pamili mon babayin mapag-ahawa nan anak ko.
41 No makew ka kanlan papaltido ko, ket ahe la ipaluboh a mapag-ahawa nin anak ko
ye anak la, homain kaynan pakibatan ha humpa mo kangko.’ ”
42 “Kaya-bay pamiabot ko ha haley nin libon nangon, nakigwang ako, ‘Apo Dioh a Dioh
nan amo kon Abraham, haglapan moko dayin mamili nin mapag-ahawa nan anak nan
amo ko.
43 Anti ko ihtin ampideng ha talig nin libon. No lumateng yay balatang a manayeb, ket
makiinom ako kana.
44 Ket no habiyen na, “Awo, minom ka boy painomen ko hila po ye kakamilyo mo”,
hiyabay ana ye babayin intaladan mo a mapag-ahawa nan anak nan amo ko.’ ”
45 “Ket legan ampakigwang ako, nilumateng yay Rebeka a ampanlonto nin halaw.
Nakew ya ha libon boy nanayeb yan lanom. Hinabi ko kana, ‘Malyadi lagi ye makiinom?’
46 Tampol na yan in-aypa ye halaw na, a wana, ‘Awo, boy painomen ko hila po ye
kakamilyo mo.’
47 Haanin, tinepet koya, ‘Ayay bapa mo?’ Hinabi na, ‘Hiyay bapa ko ket hiyay Betuel a
anak lan miahawan Nahor boy Milca.’ Ket tininggaan ko ye balungoh na boy pinahootan
ko yan polhila ye takyay na.
48 Niyumoko akon nanggalang kanan Apo Dioh a Apo Namalyadi nan amo kon
Abraham. Inggaygay nako ha huhton lugal. Ket ihti ko yan nakitan ye anak nin paltido
nan amo ko a mapag-ahawa nan anak nan amo ko.
49 Ket haanin, labay kon matandaan no ipakit yoy kangedan yo kanan amo ko. Habiyen
yoyna kangko ta-omen ko matandaan no hinyay diyagen ko.”
50 Nakibat hilay mitabapa a Betuel boy Laban, “Yati ye peteg a kalabayan nan Apo Dioh.
Kaya-bay homain kayinan mahabi.
51 Ti ye yay Rebeka. Ilamo moya ha pamuli mo ta-omen naya mapag-ahawa nin anak
nan amo mo a omen ha hinabi nan Apo Dioh.”
52 Pamakange nan ipoh, nanalimukod yan nanggalang kanan Apo Dioh.
53 Ket in-ilwah nan ipoh ye kaget na a babado boy aalahah a yadi ha mital boy balitok,
ket in-ibyay na kanan Rebeka. Binyanan na hila met nin mangablin digalo ye Laban a
katongno nan Rebeka boy hiyay indo na.
54 Ket haanin, nangan boy ninom hilaynay ipoh boy kalalamoan na boy ihtew hilayna
natuloy kananyatew a madeglem. Ha mahanib ana, hinabi nan ipoh kanla, “Muli akoyna
kanan amo ko.”
55 Noba hinabi nan indo boy katongno nan Rebeka, “Paolayan mo po a kumonin yay
Rebeka ihti kammi nin mapo o nangaanon mangaamot. Pangayadi, malyadi kawoynan
muli.”
56 Noba hinabi nan ipoh, “Adi yo koynan abaen, ulita in-inged nan Apo Dioh yatin
pamakew ko ihti kanyo. Palubohan yo koynan mag-udong kanan amo ko.”
57 Hinabi la, “Hagyaten tawo yay Rebeka, ket tepeten tawo ya no hinyay labay na.”
58 Kaya-bay hinagyat la yay Rebeka boy tinepet laya, “Makilakew ka nayi haanin
kananyatin laki?” wanla kana. “Awo, makilakew ako,” wanan Rebeka.
59 Kaya-bay hiyay Rebeka dayon māngalingay na, ket impakilakew laya kanan ipoh nan
Abraham boy kalalamoan na.
60 Bayo hilan inumalih, in-inged la yay Rebeka, a wanla, “Katongno mi, biyan naka
dayin Apo Dioh nin linibo-libon lalahi. Boy hamboten la dayin lalahi mo ye kakaaway
la.”
61 Pangayadi, hiyay Rebeka boy hiyay māngalingay na, ket hinumakay hilayna ha
kakamilyo. Kaya-bay nakilakew hilayna kanan ipoh nan Abraham.
62 Kananyatew a panaon, kapipilateng nan Isaac ha Negev a angkunaan na a ibat ha
Beer Lahai Roi.
63 Ha maghay madeglem, nakew yay Isaac ha bangkag ta-omen ya mangihip-ihip. Ket
nakit na a main kakamilyo a anhumaley kana.
64 Hiyay Rebeka, legan ampanamolaw ya, nakit na yay Isaac. Kaya-bay nilumumbah
ya ha kamilyo na,
65 ket nanepet ya kanan ipoh, “Ayatew a laki a anti ha bangkag a anhumaley kantawo?”
“Hiyabay ye amo ko,” wanan ipoh. Kaya-bay kingwa nan Rebeka ye kepkep na, ket
hinalimbengan nay lupa na.
66 Hinabi nan ipoh kanan Isaac ye tungkol ha kaganaan a dinyag na.

67 Inlamo na yan Isaac ye Rebeka ha hongab nan indo na a hiyay Sara, ket pinag-
ahawa na yayna. An-adoen na yan Isaac ye ahawa na. Kaya-bay uli kanan Rebeka, ket
naliwaliwa yay Isaac ha pagkamatey nan indo na.

25

Hiyay pagkamatey nan Abraham

1 Nangahawa yan uman ye Abraham nin babayin nagngalan Ketura.
2 In-anak na yay Zimran, Jokshan, Medan, Midian, Ishbak boy Shua.
3 Hiyay Jokshan ye bapa lan Sheba boy Dedan. Hilay lalahi nan Dedan ket hilay Asureo,
Letuseo boy Leumeo.
4 Hilay aanak nan Midian ket hilan Efa, Efer, Hanoc, Abida boy Eldaa. Hilan kaganaan
ket lalahi nan Ketura.
5 Impatawid nan Abraham ye kaganaan a babandi na kanan Isaac.
6 Noba bayo yan natey, binyanan na hilan didigalo ye aanak na kanlan iipoh a ahawa
na. Ket pinalakew na hila ha dapit daya ta-omen na hila mailbo kanan Isaac.
7 Hiyay Abraham ket 175 anay taon na ha matey ya.
8 Matoa yaynan tubat boy matana anay nakem na ha natey ya. Ket nakalamo na
hilaynay tutoa na.
9 In-ilbeng la yan Isaac boy Ishmael ye bangkay nan bapa la a hiyay Abraham ha yukib
a anti ha lugal a Macpela ha haley nin Mamre, ha bangkag a pagkonin nan Efron hatew
a anak nan Zohar a Heteo.
10 Yatin bangkag, ket hinaliw nan Abraham hatew kanlan Heteo. Ihtew hilan nailbeng
ye Abraham boy Sara a ahawa na.
11 Pangamatey nan Abraham, in-inged na yan Apo Dioh ye anak na a hiyay Isaac. Ket
ihtew yaynan kinumonin ye Isaac ha Beer Lahai Roi.

Hilay lalahi nan Ishmael

12 Hilayati ye lalahi nan Ishmael a anak nan Abraham kanan Hagar a taga Egipto a ipoh
nan Sara.
13 Hilayati ye ngangalan nin aanak nan Ishmael a napaydodondon paibat ha punganay,
hiyay Nebayot, Kedar, Abdeel, Mibsam,
14 Mishma, Duma, Masa,
15 Hadad, Tema, Jetur, Nafish boy Kedema.
16 Hilabay ye labinluwan aanak nan Ishmael a nag-ilyadin mānguna nin labinluwan
lalahi na. Hiyay ngangalan la ye impangalan la ha balang lugal a angkunaan la.
17 Hiyay Ishmael ket 137 anay taon na ha natey ya, ket nakalamo na hilaynay tutoa na.
18 Hilay lalahi nan Ishmael, ket kinumonin hila ihtew ha lugal a anti ha pietan nin
Havilah boy Shur. Mahaley yati ha dān a palakew ha Asiria boy eteb nin Egipto. Nakilbo
hila kanlan kanayon a lalahi nan Abraham.

Hilay lalahi nan Isaac

19 Hilayati met ye lalahi nan Isaac a anak nan Abraham.
20 40 a taon naynan Isaac ha napag-ahawa na yay Rebeka a anak nan Betuel, maghan
Arameo a taga Padan Aram. Hiyay Rebeka ket katongno na yan Laban a maghan Arameo.
21 Hiyay Rebeka, ket baug ya. Kaya-bay impakigwang na yan Isaac. Ket lingnge na met
Apo Dioh ye pakigwang nan Isaac. Ket binumuktot yay Rebeka.
22 Kambal ye buktot na ket legan anti hila po ha bitoka nan Rebeka, ampaytudon hila.
Hinabi na, “Taket ta ampaytudon hilay oongi ha bitoka ko?” Kaya-bay nanepet ya kanan
Apo Dioh.
23 Hinabi nan Apo Dioh kana,
“Mangibat kanlan luwan ongi mo a anti ha loob nin bitoka mo ye luway nahyon.
Luway lahi nin tatao a mapaylaban.
Hiyay magha ket mag-ilyadi yan makapalyadiyan dinan ha magha.
Hiyay makaagat ket maghilbi ya kanan makaydeng.”
24 Ha nanganak yaynay Rebeka ket kambal yay in-anak na.
25 Hiyay makaagat ket matibya ye luti na boy malabok ye laman na. Kaya-bay
pinangalanan la yan Esau.*
26 Ha nilumwah yay ikalwa, anggemgeman na yay bitih nan Esau. Kaya-bay
pinangalanan la yan Jacob. Kananyatew ket 60 anay taon nan Isaac.

* **25:25** *Esau* Hiyay labay habiyen ket malabok.

27 Ha nilumake hilaynay kambal, nag-ilyadi yan mahipat manganop ye Esau. Kaya-bay
maheheg yan anti ha lale. Hiyay Jacob met ket mal-em yan tao boy lanang yan anti ha
hongab.
28 Kalalabay na yan Isaac ye Esau, ulinan kalalabay nan kena ye angkakwa nan Esau
ha pamanti na. Noba hiyay Rebeka, kalalabay naya met ye Jacob.
29 Ha maghay mangaamot, ampamakawoto yay Jacob nin habaw a main matibya a lahi
kamanya. Nilumateng yay Esau a ibat ha lale, ket nabannog yan tubat boy mabitil ya.
30 Hinabi na kanan Jacob, “Biyan moko dayi nin man-ipakaowto mon matibya a habaw
ta mabitil akoynan tubat.” (Kaya-bay napangalanan yan Edom ye Esau.)
31 Hinabi nan Jacob, “Awo, biyan kata, dapot tana ibyay mo kangko ye katulidan mo
bilang makaagat.”
32 “Awo, hige,” wanan Esau. “Hinyay hilbi nin katulidan ko bilang makaagat no matey
ako met nin bitil?”
33 Hinabi nan Jacob, “Manumpa ka po muna.” Ket nanumpa yan peteg ye Esau a ibyay
na kanan Jacob ye katulidan na bilang makaagat.
34 Ket binyanan naya met tampol nin Jacob ye Esau nin tinapay boy habaw nin matibya
a lahi kamanya. Pangayadi nan nangan boy ninom, inumalih yaynan tampol ye Esau.
Wanabay kakumpang kana ye alaga nin katulidan na bilang makaagat.

26

Hiyay panago nan Isaac kanan Abimelec

1 Nagkamain ana nin bitil ihtin lugal, a omen ha nalyadi ha panaon nan Abraham.
Kaya-bay nakew yay Isaac kanan Abimelec a poon lan Filisteo ha Gerar.
2 Napakit yay Apo Dioh kanan Isaac ket hinabi na, “Adi ka ampakew ha Egipto.
Kumonin ka ha lugal a habiyen ko kamo.
3 Ihti ka po bengat kumonin. Lamoan kata boy inged kata. Ibyay ko kamo boy kanlan
lalahi mo hilatin kaganaan a lugal. Tupaden koy inhumpa ko kanan bapa mon Abraham.
4 Pakalabongen ko hilay lalahi mo a omen ha kalabong nin bibitoen ha luwang boy
ibyay ko kanla hilatin kaganaan a lugal. Ket makauli ha lahi mo, inged ko hilay kaganaan
a nanahyon ha babe-luta,
5 ulita hinumbong na kon Abraham boy tinupad nay kaganaan a bibilin boy aadal ko.”
6 Kaya-bay kinumonin yayna ha Gerar ye Isaac.
7 Tinepet la yan lalakin angkumonin ihtew ye tungkol kanan Rebeka, ket hinabi na,
“Katongno koya.” Angkalimo yan maghabi kanla a ahawa naya, ta nabaan na a pateyen
laya ta-omen laya makwa ye Rebeka, ta maada ya.
8 Nabuyot yan kinumonin ye Isaac ihtew. Ha maghay mangaamot, hiyay Abimelec
a poon lan Filisteo, ket nanamulaw ya ha panamulawan ket nakit na yay Isaac a an-
amokien na yay Rebeka.
9 Kaya-bay impadakit na yan tampol Abimelec ye Isaac boy hinabi na kana, “Ahawa
moya met manayti ye Rebeka! Taket ta hinabi mo a katongno moya?”
Hinabi nan Isaac, “Angkalimo ko, Apo, ta nabaan ko a main mamatey kangko no
habiyen ko a ahawa koya.”
10 Hinabi nan Abimelec, “Taket ta dinyag mo yatew kammi? No main magha kanlan
lalaki kammi ye manlalay kanan ahawa mo, ket hikay hangkan nin pagkahalananan mi.”
11 Kaya-bay hiyay Abimelec, binabalaan na hilay kaganaan a tatao, a wana, “Ayaman a
manyag nin maloke kanan Isaac o kanan ahawa na, ket homain hapo a pateyen ya.”

Binumatnang yay Isaac

12 Nananem yay Isaac ihtew a lugal. Ket kananyatew met ateed a taon, nakapupol yan
luhbo, ulita in-inged na yan Apo Dioh.
13 Pahulong yan inumando ha pagbi-ay na anggan ha binumatnang yaynan tubat.
14 Naibeg hilay Filisteo kana, ta malabong anan tubat ye tutupa, kakambing boy babaka,
dayon iipoh na.
15 Kaya-bay tinagpenan lan Filisteo ye lilibon a kinali lan iipoh nan Abraham hatew ha
angkabi-ay ya po.
16 Haanin, hinabi nan Abimelec kanan Isaac, “Umalih kayna ihti kammi, ulita igit
kaynan makapalyadiyan dinan mi.”
17 Kaya-bay inumalih yay Isaac ihtew a lugal, ket nakew yan kinumonin ha pilkongan
nin Gerar.
18 Ha angkabi-ay ya po ye Abraham, namakali yan lilibon kanlan iipoh na. Noba ha
natey yayna, tinagpenan lan Filisteo. Kaya-bay impakali na yan uman Isaac hilatin

lilibon. Ket hilatin lilibon, pinangalanan na nin omen ateed ha impangalan nan bapa
na a Abraham hatew.
19 Ha maghay mangaamot, nangali hilay iipoh nan Isaac nin libon ha pilkongan, ket
nakatuklah hila nin hubol.
20 Noba nakingatngat hilay māgpahtol a taga Gerar kanlan iipoh nan Isaac, a wanla,
"Kammi yatin hubol!" Kaya-bay yatew a libon, ket pinangalanan nan Isaac nin "Esek",*
ulita nakingatngat hila kana ye taga Gerar.
21 Haanin, nangali hilan uman ye iipoh nan Isaac nin kanayon a libon, noba
nayngatngatan lay naman nin taga Gerar. Kaya-bay pinangalanan laya met ye libon nin
Sitnah.†
22 Inalihan lan Isaac yatew a lugal, ket nakew hila ha kanayon a lugal. Nangali hilayna
man nin kanayon a libon. Ket ahe layna pinayngatngatan. Kaya-bay pinangalanan nan
Isaac nin "Rehobot."‡ Hinabi na, "Binyan na kitawon Apo Dioh nin maway a lugal, ket
umando boy lumabong kitawo ihtin lugal."
23 Ha ahe nabuyot, inumalih yay Isaac ihtew a lugal, ket nakew ya ha Beer Sheba.
24 Ket kananyatew a madeglem, napakit yay Apo Dioh kana boy hinabi na, "Hiko ye
Dioh nan bapa mo a hiyay Abraham. Adi ka angkalimo, ta kalamo moko. Inged kata boy
pakalabongen ko hilay lalahi mo uli kanan Abraham a ipoh ko."
25 Kaya-bay nanyag yay Isaac nin pangihagpaan ihtew boy nanggalang ya kanan Apo
Dioh. Ket ihtew hilan nagpondo. Ket hilay iipoh na, nangali hilan uman nin libon ihtew.
26 Kananyatew met ateed a panaon, nakew yay Abimelec kanan Isaac ibat ha Gerar
kalamo na yay Ahuzat a māmabala na boy hiyay Picol a mānguna nin huhundaloh na.
27 Tinepet na yan Isaac, "Taket ta nilakew moko? Aliwa nayi a angkapoot ka kangko
boy pinaalih moko ha lugal yo?"
28 Hinabi la, "Makinang ana kammi haanin a kalamo mo yay Apo Dioh. Kaya-bay labay
min manyag kitawo nin kahundoan. Payhumpaan tawo a
29 adi ka manyag nin maloke kammi a omen ha ahe mi pangipaloke kamo hatew ha
anti ka po ha lugal mi boy pinaalih mi kan main katanaan. Ket haanin, an-inged na kan
Apo Dioh."
30 Kaya-bay nagpahayaghag yay Isaac. Ket nangan boy ninom hila.
31 Kabekahan ha mahanib-hanib po, nayhumpa hila. Pangayadi, nayngihyay hilaynan
main katanaan.
32 Kananyatew met ateed a mangaamot, imbalita lan iipoh nan Isaac kana ye tungkol
ha angkaliyen la a libon. Hinabi la kana, "Nakatuklah kayi nin lanom!"
33 Ket pinangalanan nan Isaac yain a libon nin Shiba.§ Kaya-bay angga haanin,
anhabtan la yan Beer Sheba yatew a banwa.
34 40 anay taon nan Esau ha napag-ahawa na yay Judit a anak nan Beeri a maghan
Heteo boy hiyay Basemat a anak nan Elon a magha met a Heteo.
35 Hilatin luwan babayi ye hangkan nin kalelean nan Isaac boy Rebeka.

27

Tinalingo na yan Jacob ye Isaac

1 Hiyay Isaac ket matoayna boy makolapo yaynay pamilew na. Ha maghay mangaamot,
impadakit na yay makaagat a anak na a hiyay Esau.
Hinabi na, "Anak ko."
Nakibat yay Esau, "Anti ko ihti, tatang."
2 Hinabi na kana, "Anak ko, matoa koynan tubat boy madanon akoynan matey.
3 Kaya-bay kowen moy yawo mo, ket iakalan moko.
4 Ket pamakawoto moko nin kalalabay kon kena boy ilakew mo kangko. Pangayadi kon
mangan, inged kata bayo kon matey."
5 Ampanlenge ya met manayti ye Rebeka legan angkatongtongen na yan Isaac ye Esau
a anak na. Kaya-bay ha nakew yaynan mangakal ye Esau,
6 hinabi nan Rebeka kanan Jacob a anak na, "Nange ko a hinabi nan bapa mo kanan
katongno mo a Esau,
7 'Makew kan mangakal ket pamakawoto mo kon kalalabay kon kena ta-omen katayna
mainged ha adapan nan Apo Dioh, bayo ko matey.'
8 Anak ko, leng-en moko boy diyagen mo yatin habiyen ko kamo.

---

* **26:20** *Esek* Hiyay labay habiyen ket payngatngat.
† **26:21** *Sitnah* Hiyay labay habiyen ket ahe mapaykataloh.
‡ **26:22** *Rehobot* Hiyay labay habiyen ket maway a lugal.
§ **26:33** *Shiba* Hiyay labay habiyen ket humpa.

9 Makew ka ha kawan ket mangwa kan luway pinakamanged a oybon a kambing, ta
pamakawoto ko yan malahap a omen ha kalalabay nan bapa mo.
10 Pangayadi, ilakew moy kena kanan bapa mo ta-omen naka inged bayo ya matey!"
11 Hinabi nan Jacob kanan indo na, "Noba malabok yay Esau, ket hiko ahe.
12 Way-omen no kimpaan nako? Ket matandaan nan tatang a antalingowen koya,
kainghon inged nako, ket ihumpa na koyna ingat."
13 Hinabi nan Rebeka kanan Jacob, "Paolayan mon hikoy maihumpa no ihumpa naka!
Anak ko, diyagen moyna ingat ye hinabi ko kamo. Makew kaynan mangwa nin oybon
kakambing boy ilakew mo hila kangko."
14 Kaya-bay nakew yan nangwa nin luwan oybon kambing ye Jacob, ket inlakew na
kanan indo na. Impakawoto nan Rebeka a omen ha kalalabay nan Isaac.
15 Pangayadi, kingwa nan Rebeka ye pinakamatampa a bado nan makaagat a anak na
a anti ha baey la. Ket impabado na kanan makaydeng a anak na.
16 Pinonggoh nan Rebeka nin katat nin kakambing ye takyay dayon leey nan Jacob.
17 Ket in-ibyay na kanan Jacob ye malahap a pamangan boy tinapay a impakawoto na.
18 Hinumaley yay Jacob kanan Isaac haka na hinabi, "Tatang."
"Awo. Aya ka anak ko?" wanan Isaac.
19 Hinabi nan Jacob kanan bapa na, "Hiko yay Esau a makaagat mon anak. Nadyag
koynay hinabi mo kangko. Ti yaynay kalalabay mon kena. Mikno kayna, ta tawayan
moynay naakalan ko ta-omen mo koynan mainged."
20 "Kadudumali mo man nakakwa, anak ko?" wanan Isaac.
"Hinaglapan na kon Apo Dioh mon Namalyadi," wanan Jacob.
21 Hinabi nan Isaac kanan Jacob, "Anak ko, humaley ka awod kangko, ta kimpaan kata
ta-omen ko matandaan no hikan peteg ye anak ko a Esau."
22 Hinumaley ya met ye Jacob, ket kinimpaan na yan bapa na. Ket hinabi na, "Hiyay
bihnga ket bihnga nan Jacob. Noba hiyay takyay ket takyay nan Esau."
23 Ahe naya nabalayan Isaac ye Jacob, ulita hiyay takyay na ket malabok ya a omen
kanan Esau. Ket ha inged na yayna dayi nin Isaac ye Jacob,
24 tinepet na yayna man, "Peteg lagin hikayna ye Esau a anak ko?"
"Hikobayna, tatang," wanan Jacob.
25 Hinabi nan Isaac, "Anak ko, ihaley moyna kangkoy pinakawoto mo ta-omen
pangayadi kon mangna, inged katayna." Kaya-bay inggawang nan Jacob ye kena, ket
pangayadi nan nangna, binyan naya po nin alak, ket ininom na.
26 Hinabi nan Isaac kanan Jacob, "Anak ko, kuka di, ta umaan moko."
27 Hinumaley yay Jacob, ket inumaan na yay bapa na. Ha nadaep nan Isaac ye bawo
nin bado nan Esau, in-inged na yaynay Jacob, a wana,
"Hiyay bawo nan anak ko,
ket omen ya ha bawo bangkag a in-inged nan Apo Dioh.
28 Biyan naka dayin Apo Dioh nin ambon
ket mag-ilyadin mabona ye bangkag mo
boy luhboy pupol boy bayon alak.
29 Hilay nanahyon ket maghilbi boy pahakop hila dayi kamo.
Mamoon ka kanlan kakatongno mo boy manalimokod hila bilang pagpahakop la
kamo.
Hilay mangihumpa kamo ket maihumpa hila met dayi.
Ket hilay manginged kamo, minged hila met dayi."
30 Ha nayadi na yan in-inged Isaac ye Jacob boy ha inumalih yaynay Jacob, nilumateng
yayna met ye Esau a ibat nangakal.
31 Ket namakawoto ya met nin malahap boy inlakew na kanan bapa na. Hinabi na,
"Tatang, mikno kayna, ta kena moynay naakalan ko ta-omen mo koynan inged."
32 "Aya ka?" wanan Isaac.
"Hiko yay Esau a makaagat mon anak," wanan Esau.
33 Pamakange nan Isaac, namigpig yan tubat, a wana, "Aya awod ye naunan nangakal
a namyay kangkon kena? Kapipiyadi kon bengat nangna nin wanabay ha nilumateng ka.
In-inged ko yayna, ket homain hapo a minged yayna."
34 Pamakange nan Esau ha hinabi nan bapa na, nangandang yan makhaw boy malaem
boy impakiiingalo na, a wana, "Tatang, inged moko met dayi!"
35 Noba hinabi nan Isaac kanan Esau, "Tinalingo na kon katongno mo. Kaya-bay nakwa
na yay panginged a nakataladan dayi kamo."

36 Hinabi nan Esau, “Nikalwa na koynan tinalingo. Kaya-bay manaytin Jacob* ye
ngalan na. Kingwa nayna ye katulidan ko bilang makaagat, ket haanin kingwa na po
ye panginged a nakataladan kangko! Homain kayna nayi kanayon a panginged kangko?”
37 Hinabi nan Isaac kanan Esau, “Hinabi koyna kana a hiyaynay mamoon kamo haanin.
Boy dinyag ko hilayna met a ipoh na ye kaganaan papaltido na. Boy hinabi koyna met a
inged na yan Apo Dioh makauli ha malabong a pupol boy bayon alak. Kaya-bay anak ko,
hinya po nayi ye malyadi kon diyagen kamo?”
38 Noba hinabi nan Esau kanan bapa na, “Tatang, mamagha laweh ye panginged mo?
Inged moko met, Tatang.” Ket lalo na po impakakhaw ye panumangih na.
39 Hinabi nan Isaac kana,
“Kumonin ka ha lugal a mataang ha mabona a luta boy homain ambon.
40 Lanang kan makilaban kanlan kanayon a tatao, boy maghilbi ka kanan katongno mo.
Noba no lumaban ka kanla, ket mapalihway ka ha kapalyadiyan la.”
41 Ket kinahulog na yan Esau ye Jacob, ulita hiyabay ye in-inged nan bapa na. Ket inihip
na, “Madanon yaynan matey ye bapa ko. Lano ha matey yayna, pateyen ko yay Jacob a
katongno ko!”
42 Ha natandaan nan Rebeka ye maloke a ihip nan Esau kanan katongno na, impadakit
na yan tampol ye Jacob boy hinabi na kana, “Hiyay katongno mon Esau, ket ampantaan
na kan pateyen bilang pamae na kamo.
43 Haanin anak ko, diyagen moy habiyen ko. Umalih kaynan tampol! Makew ka ha
Haran, ket ihtew ka kumonin kanan katongno kon Laban.
44 Ihtewbay ka po kumonin angga ha maalih ye poot nan katongno mo kamo.
45 Lano maalih yaynay poot na boy naliwaan nayna ye dinyag mo kana, ket mangitubol
akon mangipatanda kamo a malyadi kaynan mag-udong ihti. Agko labay a maahe kawon
luwa kangko ha mamaghay mangaamot.”
46 Hinabi nan Rebeka kanan Isaac, “Angkahulog ako kanlan Heteo a aahawa nan Esau.
Ket no Heteo met ye mapag-ahawa nan Jacob, mamanged po a matey akoyna.”

28

Hiyay Pamakew nan Jacob ha Padan Aram

1 Kaya-bay impadakit na yan Isaac ye Jacob. Ket in-inged boy binilinan naya, “Adi ka
ampangahawa nin babayin taga Canaan.
2 Makew ka ha Padan Aram, ha banwa nan aking mo a Betuel. Ket ihtew ka mamili nin
babayin mapag-ahawa mo kanlan kakahinhin mo a aanak nan ama mon Laban.
3 Inged naka dayi nin Apo Namalyadi a Makapalyadiyan, boy palabongen na hila dayi
ye lalahi mo, ket mag-ilyadi kan bapa nin malabong a nanahyon.
4 Inged naka dayin Apo Namalyadi, dayon lalahi mo a omen ha panginged na kanan
Abraham. Ket mapagkonin mo yatin lugal a ampakilugalan mo a in-ibyay nan Apo
Namalyadi kanan Abraham hatew.”
5 Ket intubol na yan Isaac ye Jacob ha Padan Aram, ha angkunaan nan Laban a anak
nan Betuel a maghan Arameo. Hiyay Laban ket katongno na yan Rebeka a indo nan Jacob
boy Esau.
6 Natandaan nan Esau a in-inged na yan Isaac ye Jacob boy intubol naya ha Padan Aram
ta-omen ya mangahawa ihtew. Boy natandaan na met Esau a pangayadi na yan in-inged
Isaac ye Jacob, ket binawalan na yan mangahawa nin babayin taga Canaan.
7 Boy natandaan na po Esau a hinumbong nan Jacob ye bilin lan bapa boy indo na boy
nakew ya ha Padan Aram.
8 Natandaan nan Esau a adey-adey nan bapa na a Isaac ye babayin taga Canaan a napag-
ahawa na.
9 Kaya-bay nakew ya kanan ama na a Ishmael a anak nan Abraham kanan Hagar. Ket
powida kanlan luway aahawa na, nangahawa ya po nin magha, hiyay kahinhin na a
hiyay Mahalat a katongno nan Nebayot a anak nan Ishmael.

Hiyay Taynep nan Jacob

10 Inumalih yay Jacob ha Beer Sheba boy palakew yayna ha Haran.
11 Nitanghob yaynay mangaamot ha niabot ya ha maghay lugal, ket ihtew yaynan
nikahumda. Dapah ye pinag-onan na ha pangatuloy na.
12 Nanaynep yan aydan a paibat ha luta ket niabot ha langit ye katagay na. Ket manik
monaoy hilay aanghil nan Apo Namalyadi.

---

* **27:36** *Jacob* Hiyay labay habiyen ket mapanalingo.

13 Nakit naya met ye Apo Dioh a ampideng ha babe nin aydan boy hinabi na kana, “Hiko
yay Apo Dioh a Apo Namalyadi nan aking mon Abraham boy bapa mon Isaac. Yatin lugal
a an-id-an mo, ket ibyay ko kamo boy kanlan lalahi mo.
14 Hilay lalahi mo ket omen hila lanon kalabong ha towapok ha luta. Ket mitayak hila
ha kaganaan a ugoten. Makauli kamo boy ha lahi mo, minged ye kaganaan a nanahyon
ha babe-luta.
15 Pakaihipen mo, kalamo mo kon lanang boy ibiha kata agya way-ihtew ka man makew
boy iudong katan uman ihtin lugal. Ahe kata lakwanan angga ha matupad ye kaganaan
a impangako ko kamo.”
16 Ha nakaimukat yay Jacob, hinabi na, “Anti yan peteg manayti ye Apo Dioh ihti, noba
agko bengat tanda!”
17 Nalimowan yay Jacob boy hinabi na, “Ampakalilimo yatin lugal! Yati ye angkunaan
nan Apo Dioh boy ilwangan palakew ha langit.”
18 Nihimbak yan nimata ye Jacob kananyatew a mahanib. Kingwa na yay dapah a
pinag-onan na, ket impaideng naya bilang pangihipan boy binohbohan na yan ladak.
19 Pinangalanan na yan Betel yatew a banwa a alan lan anhabtan nin Luz.
20 Haanin, nanumpa yay Jacob kanan Apo Dioh, a wana, “Apo Namalyadi, no lanang
mo kon lamoan boy ibiha moko kananyatin pangumodang ko boy biyan mo kon makan
boy bado,
21 boy makaudong a maligha ha baey nan bapa ko, ket hikayna Apo Dioh ye mag-ilyadin
Apo Namalyadi ko.
22 Ket yatin dapah a impaideng kon pangihipan ket mag-ilyadin panggalangan kamo.
Boy ibyay ko kamo ye ikamapo a dakay nin kaganaan a ibyay mo kangko.”

29

Hiyay Panlumateng nan Jacob ha Baey nan Laban

1 Ket nagpahulong yay Jacob ha pangumodang na angga ha nilumateng ya ha lugal lan
tatao ha dapit daya.
2 Haanin, nakakit yan maghay libon ha bunak nin bangkag, ket ha palibot nin libon
main tatloy kawan nin tutupa a ampagpainawa, ta ihtew la hilan ampainomen. Hiyay
libon ket nahakeban nin mayadet a dapah.
3 No anti hilaynan natipon ye kaganaan a kakawan nin tutupa ihtew, ket an-itolin
laynay dapah a hakeb nin libon haka la hila painomen ye kakawan la. Pangayadi, iudong
la met ateed ye dapah a ihakeb ha libon.
4 Tinepet na hilan Jacob ye māgpahtol, “Gagayyem, taga way-ihtew kawo?”
“Taga Haran kayi,” wanla.
5 “Katatanda yoya laweh ye Laban a apo nan Nahor?” wanan Jacob.
“Awo, katatanda miya,” wanla.
6 “Way-omen yaynay Laban?” wanan Jacob.
“Manged ya met,” wanla kana. “Ti yaynan andumaho ye Raquel a balatang nan Laban
dayon kawan nin tutupa.”
7 Hinabi nan Jacob, “Kaamotan po, aliwa po odah a tiponen ye tutupa. Painomen yo
hila tana haka yo hilan ipahtol uman.”
8 Hinabi lan māgpahtol, “Yo, ahe malyadi yain. Katapulan a anti yaynan natipon ye
kaganaan kawan a tutupa bayo mi itolin ye dapah a inhakeb ha libon. Pangayadi, malyadi
minan painomen ye tutupa.”
9 Legan angkatongtongen na hilan Jacob ye māgpahtol, nilumateng ya met ye Raquel
dayon kawan nan bapa na, ulita hiyabay ye ampanayhay.
10 Pamakakit nan Jacob kanan Raquel a balatang nan ama na a Laban dayon tutupa
nan Laban, ket hinumaley ya ha libon boy intolin nay hakeb a dapah. Ket pinainom na
ye tutupa nan ama na a Laban.
11 Pangayadi, inumaan na yay Raquel, ket nipatangih yan makhaw ye Jacob ha aliket
na.
12 Hinabi nan Jacob, “Hiko yay angken nan bapa mo boy anak nan Rebeka!” Kaya-bay
nipapayew yan nuli ye Raquel, ket imbalita na yati kanan bapa na.
13 Pamakange nan Laban ye tungkol kanan Jacob a anak nan katongno na, tampol na
yan hinagana. Tinakeh naya boy inumaan, ket inlakew naya ha baey la. Hinabi nan Jacob
ye kaganaan a nalyadi.
14 Hinabi nan Laban kana, “Peteg a mamaghay puhel ta.” Ket hiyay Jacob, ihtew yayna
kinumonin nin makabowan. Pangalabah nin makabowan,

15 hinabi nan Laban kanan Jacob, “Aliwan manged a paobdaen katan homain upa, ulita
angken kata. Habiyen mo kangko no hinyay labay mon iupa ko kamo.”
16 Hiyay Laban ket main yan luway aanak a balatang. Hiyay ngalan nin makaagat ket
Lea. Ket hiyay ngalan na met nin makaydeng ket Raquel.
17 Hiyay Lea ket makulaey* ye mata na, noba hiyay Raquel, maaada boy mayembe ye
laman na.
18 An-adoen na yan Jacob ye Raquel. Kaya-bay hinabi na kanan Laban, “No ipaluboh
mo a mapag-ahawa ko yay Raquel a anak mon makakaydeng, humuyo akon pitoy taon
kamo.”
19 Hinabi nan Laban, “Mamanged po a hikay mapag-ahawa na dinan lan kanayon. Hali,
ihti kayna kumonin kangko.”
20 Pitoy taon yan hinumuyo ye Jacob kanan Laban ta-omen na yan bengat mapag-
ahawa ye Raquel, noba ba-mon anoy mangaamot bengat kanan Jacob, ulita an-adoen
na yan tubat ye Raquel.
21 Pangalabah nin pitoy taon, hinabi nan Jacob kanan Laban, “Nayadi koynay panu-
muyo ko kamo. Kaya-bay ibyay mo yaynay Raquel kangko ta-omen kayinan maylamo.”
22 Kaya-bay hiyay Laban, nangihadya yan hayaghagan, ket tinipon na hilay kaganaan
a angkumonin ihtew.
23 Noba ha madeglem ana, tana-tana hiyay Raquel ye mapagkaida nan Jacob, hiyay Lea
a anak na ye impadadag nan Laban kana.
24 (In-ibyay naya met Laban ye Zilpa bilang babayin pag-ipoh nan Lea.)
25 Kabekahan, natandaan nan Jacob a hiyay Lea met manayti ye napagkalamo na.
Kaya-bay hinabi na kanan Laban, “Aliwan huhto ye dinyag mo kangko! Aliwa nayi a
hinumuyo ako kamo ta-omen koya mapag-ahawa ye Raquel? Taket ta tinalingo moko?”
26 Nakibat yay Laban, “Aliwa min ugali ihti a muna yan makiahawa ye makaydeng
dinan ha makaagat.
27 Paolayan mo po a maiyadi ye maghay dominggo a pangihayaghag nin kahal mo.
Pangayadi, ibyay koya met ateed kamo ye Raquel a mapag-ahawa mo, dapot tana humuyo
kayna man nin pitoy taon kangko.”
28 Inawo naya met Jacob, ket pangayadi nin maghay dominggo nin pangihayaghag nin
kahal na kanan Lea, in-ibyay na yan Laban ye Raquel kanan Jacob a mapag-ahawa na.
29 In-ibyay naya met Laban ye Bilha a bilang babayin pag-ipoh nan Raquel.
30 Kaya-bay pinagkalamo na yan Jacob ye Raquel. Maaado yay Jacob kanan Raquel
dinan kanan Lea. Ket hinumuyo yayna man ye Jacob kanan Laban nin pitoy taon.

Hilay Aanak nan Jacob

31 Tanda nan Apo Dioh a ahe na yan an-adoen Jacob ye Lea. Kaya-bay pinalyadi nan
Apo Dioh a bumuktot yay Lea, noba hiyay Raquel ket ahe.
32 Binumuktot yay Lea ket nanganak yan laki. Hinabi na, “Nakit nan Apo Dioh ye
ampakayootan ko. Haanin, homain hapo a adoen na koynan ahawa ko.” Kaya-bay
Reuben† ye impangalan na ha ongi.
33 Binumuktot yayna man, ket laki yayna man ye in-anak na. Hinabi na, “In-ibyay na po
kangkon Apo Dioh yatin anak, ta nange na a ahe nako an-adoen nin ahawa ko.” Kaya-bay
pinangalanan na yan Simeon‡ ye ongi.
34 Binumuktot yan uman ye Lea, ket laki yayna man ye in-anak na. Hinabi na, “Homain
hapo a adoen na koynan ahawa ko haanin, ta tatloy nan lalaki ye anak mi.” Kaya-bay
pinangalanan na yan Levi§ ye ongi.
35 Binumuktot yayna man ye Lea boy nanganak ya nin laki. Hinabi na, “Haanin,
galangen ko yay Apo Dioh.” Kaya-bay pinangalanan na yan Juda*. Ket paibat hatew,
ahe yayna nanganak.

30

Hilay aanak nan Jacob

1 Hiyay Raquel, homain ya po anak. Kaya-bay angkaibeg ya kanan katongno na a Lea.
Ha maghay mangaamot, hinabi na kanan Jacob, “Palyadiyen mo met a magkaanak ako,
ta ipatey ko no ahe ako magkaanak.”

---

* **29:17** mapalyadi met a matampa ye mata na † **29:32** *Reuben* hiyay labay habiyen ket, “Bilewen mo, anak a laki.” ‡ **29:33** *Simeon* hiyay labay habiyen ket, “Nange na”. § **29:34** *Levi* hiyay Levi ket kabihnga nin “kahuglong o kalakhip” ha habin Hebreo. * **29:35** *Juda* hiyay labay habiyen ket, “Galangen ya.”

2 Napoot yay Jacob kanan Raquel ket hinabi na, “Taket, Dioh ako nayi a ampanaad a
magkaanak ka?”
3 Hinabi nan Raquel, “Ti yay Bilha a ipoh ko. Lalayen moya ta-omen ako magkamain
nin anak makauli kana.”
4 Ket in-ibyay naya kanan Jacob ye ipoh na a hiyay Bilha bilang pag-ahawa na, ket
nilalay na yan Jacob.
5 Binumuktot yay Bilha ket nanganak yan laki.
6 Hinabi nan Raquel, “Pinaptegan nan Apo Dioh a huhto ye dinyag ko, ta lingnge nay
pakigwang ko, ket binyan na kon anak a laki.” Kaya-bay Dan* ye impangalan na ha ongi.
7 Binumuktot yan uman ye Bilha a ipoh nan Raquel, ket nanganak yayna man nin
ikalwan anak a laki.
8 Hinabi nan Raquel, “Tubat ye paylaban min mikatongno, ket nanambot ako.” Kaya-
bay pinangalanan na yan Naftali† ye ongi.
9 Ha natandaan nan Lea a ahe yayna manganak, in-ibyay na yay Zilpa a ipoh na kanan
Jacob bilang pag-ahawa na,
10 ket nanganak yan laki ye Zilpa a ipoh nan Lea.
11 Hinabi nan Lea, “In-inged nako.” Kaya-bay Gad‡ ye impangalan na ha ongi.
12 Nanganak yan ikalwan anak a laki ye Zilpa a ipoh nan Lea.
13 Hinabi nan Lea, “Tubat anay kaaliketan ko! Ket haanin habtan la kon kanayon a
babayi nin angkaaliket.” Kaya-bay pinangalanan na yan Asher§ ye ongi.
14 Panaon anan pamupol nin tidigo hatew. Ket hiyay Reuben, nakew ya ha bangkag,
ket nakakit yan ilamon a hihidet.* Ket kingwa naya boy in-ibyay na kanan Lea a indo na.
Ha nakit nan Raquel, hinabi na kanan Lea, “Biyan moko met dayi nin dawa nin hihidet
a kaget nan anak mo.”
15 Hinabi nan Lea, “Ahe ka po nayi napda a nakwa mo yaynay ahawa ko, ket haanin,
labay mo po kowen ye hihidet nan anak ko?”
Hinabi nan Raquel, “Biyan moko nin hihidet ket makalamo mo yay Jacob haanin a
madeglem.”
16 Madeglem ana hatew ha nilumateng yay Jacob ibat ha bangkag. Hinagana na yan
Lea boy hinabi na, “Katapulan mapagkaida kata haanin a madeglem, ta binayadan kata
kanan Raquel nin hihidet a kaget nan anak ko.” Kaya-bay napaglamo na yan Jacob ye
Lea kananyatew a madeglem.
17 Ket lingnge nan Apo Namalyadi ye pakigwang nan Lea, ket binumuktot ya. Ket
nanganak yan ikaliman anak a laki kanan Jacob.
18 Kaya-bay hinabi nan Lea, “Binyan na kon plimyo nin Apo Namalyadi ulita in-ibyay
koya kanan ahawa ko ye ipoh ko.” Ket pinangalanan na yan Isacar† ye anak na.
19 Binumuktot yayna man ye Lea, ket nanganak yan ikaanem a anak na kanan Jacob.
20 Hinabi nan Lea, “Binyanan na kon Apo Namalyadi nin plimyo! Haanin, padangalan
na koynan ahawa ko, ulita anem anay lalakin aanak ko kana.” Kaya-bay pinangalanan
na yan Zebulun‡ ye ongi.
21 Pangayadi, nanganak yan babayi ye Lea, ket pinangalanan na yan Dina.
22 Ahe naya met niliwaan Apo Namalyadi ye Raquel, ket pinalyadi na yan manginaw.
23 Binumuktot ya boy nanganak nin maghay laki. Ket hinabi na, “Inalih nan Apo
Namalyadi ye kamading-eyan ko.”
24 Ket pinangalanan na yan Jose§ ye anak na. Hinabi na, “Biyan nako po dayin Apo
Dioh nin maghan anak.”

Binumatnang yay Jacob

25 Ha in-anak na yan Raquel ye Jose, hinabi nan Jacob kanan Laban, “Palubohan mo
koynan muli ha lugal mi.
26 Palubohan mo met a iuli ko hilaynay aahawa ko boy hilay aanak ko, ulita
pinaghilbiyan ko hila kamo. Tanda moyna bay met no way-omen kabuyot ye panumuyo
ko kamo uli kanla. Ket haanin, umalih kayina.”
27 Hinabi nan Laban, “No malyadi dayi, ihti ka po. Ta makauli ha paltep, natandaan ko
a an-inged na kon Apo Dioh uli kamo.
28 Habiyen mo bengat no anoy iupa ko kamo, ket ibyay ko kamo.”

---

* **30:6** *Dan* hiyay labay habiyen ket, “Nanuhga ya.” † **30:8** *Naftali* hiyay labay habiyen ket, “Mapaylaban.” ‡ **30:11** *Gad* hiyay labay habiyen ket, “Ninged.” § **30:13** *Asher* hiyay labay habiyen ket, “Mahayaghag.” * **30:14** *Hihidet* ha Tagalog ket mandragora. † **30:18** *Isacar* hiyay labay habiyen ket, “Plimyo.” ‡ **30:20** *Zebulun* hiyay Zebulun ket kabihnga nin “dangal” ha habin Hebreo. § **30:24** *Jose* hiyay labay habiyen ket, “Inalih na.”

29 Hinabi nan Jacob, “Tanda mo no way-omen ako nanuyo kamo boy no way-omen hilan
nilumabong ye aayop mo uli ha panayhay ko kanla.
30 Nangaano hilan bengat ha nilumateng ako ihti ket haanin, malabong hilaynan tubat.
In-inged na kan Apo Dioh agya way-ihtew ako. Ket haanin, katapulan a kalingayen ko
hilayna met ye pamilya ko.”
31 Hinabi nan Laban, “Hinya awod ye labay mon iupa ko kamo?”
Hinabi nan Jacob, “Ahe mo koyna katapulan upaan. Pahulong ko hilan hayhayen ye
kakawan ayop mo, no umayon ka ha habiyen ko kamo.
32 Palubohan mo kon lakwen ko haanin ye kawan mo, ket ilbo koy kaganaan a bayakan
a tupa dayon mangitit a oybon tupa boy kaganaan a bayakan a kakambing. Hilayatew ye
iupa mo kangko.
33 Ha lumateng ye panaon, mataloh mon matandaan no mapatayaan ako o ahe. No
bilewen mo hilay in-upa mo kangko a tutupa boy kakambing, ket no main kan makit a
aliwan mangitit o bayakan, mahabi mon tinakaw ko hila kamo.”
34 “Manged yain! Wanabay awod ye diyagen ta,” wanan Laban.
35 Noba kananyatew met ateed a mangaamot, in-ilbo nan Laban ye kaganaan a
kambing a bayakan, laki man o babayi. In-ilbo na po Laban ye tutupa a mangitit. Ket
impapahtol na hilayati kanlan aanak na a lalaki.
36 Ket intaang na hilan Laban ye aayop na kanan Jacob. Kinumodang hila nin tatloy
mangaamot pataang kanan Jacob. Ket hiyay nipatla anan bengat ha kawan a anhayhayen
nan Jacob ye imbantak nan Laban kana.
37 Ket hiyay Jacob, namotoh ya met nin hadiwa a hanga nin kakayo a alamo, almendra
boy kastanyo haka na yan tinatapyahan a main pietan ta-omen ya ba-mon bayakan.
38 Pangayadi, ingkonin na ye ba-mon bayakan a kayo ha adapan nin paminoman nin
kakawan ta-omen la makit nin ampagmaya tepe minom hila ihtew.
39 No haklangan la hilaynay ampagmaya ha adapan nin kayon ba-mon bayakan, ket
ampanganak hila met nin bayakan.
40 In-ilbo na hilay oybon tupa, noba hilay napatla, legan anhaklangan lay ampagmaya,
pinaadap na kanlan bayakan boy mangitit a aayop nan Laban. Kaya-bay nakatipon yay
Jacob nin hadili nan kawan, ket ahe na hilayna impakilamo ha kawan nan Laban.
41 No anhaklangan nin bobolog hilay ampagmaya a mangataba a aayop, an-ikonin nan
tampol Jacob ye bayakan a hanga nin kayo ha paminoman ha adapan la.
42 Noba no anhaklangan la hilay mangabeng a ayop, ket ahe na yan an-ikonin ye ba-
mon bayakan a hanga nin kayo ha adapan la. Kaya-bay mangataba hilay kawan nan
Jacob, noba hilay kanan Laban ket mangabeng.
43 Kaya-bay binumatnang yan tubat ye Jacob. Nilumabong ye kawan na boy hilay iipoh
na dayon kakamilyo boy aahno na.

31

Tinakahan na yan Jacob ye Laban

1 Nabalitaan nan Jacob a anhabiyen nin babayaw na, “Hinamham nan Jacob ye
kaganaan a babandi nan bapa tawo. Kaya-bay binumatnang ya.”
2 Naimatonan na met Jacob a aliwaynan omen ha alan ye pamakilamo nan Laban kana.
3 Hinabi nan Apo Dioh kanan Jacob, “Mag-udong kayna ha lugal lan nangaunan tutoa
mo boy kanlan papaltido mo, ket lamoan kata.”
4 Nangitubol yay Jacob nin mangihabi kanan Raquel boy Lea a mayngingikit hila ihtew
ha ampagpahtolan na.
5 Ha anti hilayna ihtew, hinabi na kanla, “Naimatonan kon lumbo anay pamakilamo
nan bapa yo kangko, aliwaynan omen ha alan. Noba anlamoan na kon Dioh nan bapa
ko.
6 Tanda yo a in-ibyay koy kaganaan a mababa ko ha panumuyo ko kanan bapa yo.
7 Noba nikano na koynan kinuhit. Mapo anan ukdo a inuman nay napaykahundoan
min upa ko. Noba ahe na impaluboh Apo Dioh a mapahakitan na kon bapa yo.
8 Ha hinabi nan Laban a hiyay iupa na kangko ket hilay bayakan a ayop, ket pawa
bayakan ye an-ianak nin kawan.
9 Kaya-bay inalih nan Apo Namalyadi ye aayop nan bapa yo, ket in-ibyay na kangko.”
10 “Ha panaon nin anhaklangan lay aayop, nanaynep ako. Nakit ko ha taynep ko a pawa
bayakan hilay bobolog a kambing.
11 Ha taynep ko, hinabi nin anghil nin Dioh kangko, ‘Jacob,’ wana. ‘Anti ko ihti, Apo,’
wangko met kana.

12 Hinabi na met kangko nin anghil, ‘Bilewen mo! Hilay kaganaan a bolog a kambing
ket anhaklangan la hilay pawa bayakan. Dinyag ko yati ulita nakit ko ye kaganaan a
didinyag nan Laban kamo.
13 Hiko ye Apo Namalyadi a napakit kamo ha Betel. Ihtew ka nanumpa kangko boy
binohbohan mon ladak ye maghay dapah a impaideng mo bilang pangihipan. Haanin,
mag-aligwat ka, ket alihan moyna yatin lugal. Mag-udong kayna ha lugal a kinaanakan
mo.’ ”
14 Hinabi na met Raquel boy Lea, “Homain kayinan matawid kanan tatang.
15 An-ibilang na kayinan dayohan. Aliwan bengat inlako na kayi kamo, no aliwan in-
uboh na po ye napaglakoan na kammi.
16 Homain hapo a hiyay kaganaan a babandin inalih nan Apo Namalyadi kanan tatang,
ket konin mi boy kanlan aanak mi. Kaya-bay humbongen moy hinabi nan Apo Namalyadi
kamo.”
17 Inhakay na hila ha kakamilyo ye aahawa na boy aanak na.
18 Imbalunbon nay kaganaan a kawan na boy kinaget nay kaganaan a babandin
natipon na ha Padan Aram. Ket nag-aligwat hilaynan palakew ha Canaan a lugal nan
bapa na a Isaac.
19 Noba bayo hilan umalih boy nigena met a nakew yan nangodog nin tupa na ye Laban,
tinakaw nan Raquel ye kakalintatao a andiohen nan bapa na.
20 Tinalingo naya met Jacob ye Laban a Arameo, ta ahe na impatanda kana ye
pangumalih na.
21 Tinumakah yay Jacob, kaget nay kaganaan a babandi na. Nilipay lay kabatowan
Eufrates palakew ha mamapantay nin Gilead.

Kinamat na yan Laban ye Jacob

22 Pangalabah nin tatloy mangaamot, nabalitaan nan Laban a tinumakah ye Jacob.
23 Kaya-bay hinagyat na hilay papaltido na, ta kamaten la yay Jacob. Pangalabah nin
piton mangaamot, nabunan la yay Jacob ha mamapantay nin Gilead.
24 Ket kananyatew a madeglem, hinabi nan Apo Namalyadi kanan Laban a Arameo ha
taynep na, a wana, “Mag-alla ka! Adi moya ampantaan ye Jacob.”
25 Ha nabonan na yan Laban hilan Jacob, nakapondo hilayna ha mamapantay nin
Gilead. Ihtew ya met nagpondo ye Laban lamo na hilay papaltido na.
26 Hinabi nan Laban kanan Jacob, “Taket ta dinyag mo yati kangko? Tinalingo moko
boy intakah mo hilan ba-mon kapyol ye aanak ko.
27 Taket ta tinalingo moko boy inumalih kan ahe nagpatanid kangko? In-atel katawo
dayi a main hayaghagan, kantaan boy tigtigan nin kahingkahing boy gitada.
28 Ahe mo koyna met pinalubohan a maumaan ko hilay aanak boy aapo ko bayo hilan
umalih. Kamotawan ye dinyag mo.
29 Malyadi katan pahakitan, noba ahe ko diyagen yain. Ta nadeglem hinabi na kangkon
Apo Namalyadi nan bapa mo a ahe kata ampantaan.
30 Tanda kon makauli-uli kayna. Noba taket ta tinakaw mo hila po ye kakalintataon
andiohen ko?”
31 Nakibat yay Jacob kanan Laban, “Nalimo ko, ta nabaan kon piliten mo hilan kowen
ye aanak mon babayi.
32 Noba no makit mo yay kakalintatao mo ha agya ayaman kammi, pateyen ya. Hilay
papaltido tan anti ihti ye manihtigo. Bilewen mo no main kan makit a konin mo, ket
kowen mo.” Ahe na tanda Jacob a hiyay Raquel met manayti ye nangwa nin kakalintataon
andiohen nan Laban.
33 Tinapol nan Laban ye kakalintataon andiohen na ha hongab nan Jacob boy hongab
nan Lea dayon hongab lan luway iipoh a babayi, noba homain yan nakitan. Pangayadi,
nilumoob ya met ha hongab nan Raquel,
34 noba naitayo naynan Raquel ye kakalintatao ha kubot a pangapay ha kamilyo, ket
iniknoan naya. Pinakatapol na yan manged Laban ha hongab, noba homain yan nakitan.
35 Hinabi nan Raquel kanan bapa na, “Tatang, adi ka dayi mapoot kangko no ahe ako
makaideng ha adapan mo, ulita andayaen ako.” Pahulong yan nanapol ye Laban, noba
ahe naya nakitan ye kakalintatao na.
36 Magaynan lumtoh ye pagaw nan Jacob uli ha tubat a poot na. Tinepet na yay Laban,
“Hinya nayi ye kahalanan ko? Nakadyag ako nayi nin maloke kamo? Taket ta kinamat
moko?
37 No main ka man nakitan a konin yo ha ayaman kammi, ipakit moyna ha adapan lan
papaltido ko boy papaltido mo ket hilaynay baala a manuhga kanta!

38 20 a taon kitawon napaylamo. Ket kananyatew a panaon, agya nakanoman ket
homain nakwaan kanlan tutupa boy kakambing mo. Ket agya maghay tupan bolog ha
kawan mo, homain akon kinna.
39 No main tupa a pinatey nin ayop tawon, ket ahe koyna an-ipakit kamo no aliwan
anhagiliyan ko yan tampol. Pinilit mon pinabayadan kangko ye hinyaman a natakaw ha
madeglem man o mangaamot.
40 Wanae ye kahahaad ko. Nabuyot a panaon a tineeh koy tubat a amot ha mangaamot
boy lay-ep ha madeglem. Lanang kulang ye pangatuloy ko.
41 Yain ye nadihaan ko ha loob nin 20 a taon a pangumonin ko kanyo. 14 a taon akon
hinumoyo kamo, uli kanlan luway aanak mon babayi boy hilatin aayop a in-upa mo
kangko ket 6 a taon ko hilan hinuyoan kamo. Noba hiyay dinyag mo kangko, mapo a
ukdo mon inuman ye huhton iupa mo kangko.
42 Noba nilamoan na kon Apo Namalyadi a Namalyadi nan bapa ko, a Namalyadi nan
Abraham a anggalangen nan Isaac. No aliwa dayin wanabay, homain hapo a intaboy
mo kon homain hinyaman a kaget. Noba nakit nan Apo Namalyadi ye kaidapan a
nadihaan ko boy hiyay pag-idap ko ha pag-obda. Kaya-bay nadeglem hinaad na kan Apo
Namalyadi."

Hiyay Kahundoan lan Jacob boy Laban

43 Hinabi nan Laban kanan Jacob, "Hilayain a babayi, aanak ko. Hilayain a aanak, aapo
ko. Hilayain a kakawan, kakawan ko. Hilayain kaganaan ket kangko. Noba hinya po ye
madyag ko haanin?
44 Kaya-bay mamanged po, manyag kita tana nin kahundoan. Mangipaideng kitawon
dapah bilang pangihipan ha kahundoan ta."
45 Kaya-bay nanapol yay Jacob nin mayadet a dapah, ket impaideng na bilang
pangihipan.
46 Hinabi nan Jacob kanlan papaltido na, "Manipon kawon dadapah." Kaya-bay
nanipon hilan dadapah ye papaltido nan Jacob boy imbonton la. Ket ihtew hila nangan
Jacob, Laban boy papaltido la ha haley nin imbonton a dadapah.
47 Ket hilatin imbonton a dadapah, hinabtan na yan Laban nin Jegar Sahaduta* noba
hiyay Jacob, hinabtan naya met nin Galeed.†
48 Hinabi nan Laban, "Hilatin imbonton a dapah ye pangihipan kanta nin kahundoan
ta kananyatin mangaamot." Kaya-bay hinabtan na yan Galeed.
49 Anhabtan ya met nin Mizpa yatew a lugal ulita hinabi nan Laban, "Legan am-
paykataang kita, bantayan na kitawo dayin Apo Dioh.
50 No pahakitan mo hilay aanak ko, o mangahawa ka po nin kanayon, pakaihipen mo
a agya homain taon ampakakit, hiyay Apo Dioh ye māmapteg nin kahundoan ta."
51 Hinabi na po Laban kanan Jacob, "Anti ya ha pietan ta ye nabonton a dadapah boy
anti ya met ye impaideng a dapah.
52 Hilayatin imbonton a dadapah boy yatin dapah a impaideng ye pangihipan. Hilayati
ye dōn nin lugal ta ta-omen ahe kita mapayloob.
53 Hiyay Apo Namalyadi nan Abraham, hiyay Apo Namalyadi nan Nahor boy hiyay Apo
Namalyadi nan bapa la a hiyay Tera ye manuhga dayi kanta."
Ket nanumpa yay Jacob ha ngalan nan Apo Namalyadi a anggalangen nan bapa na a
hiyay Isaac.
54 Hiyay Jacob, namatey yan ayop bilang hagpa kanan Apo Namalyadi ihtew ha
mamapantay. Pangayadi lan nangan Laban boy papaltido la, ket ihtew hilayna met
nikahumda.
55 Kabekahan, ha mahanib-hanib po, nimata yaynay Laban, ket inumaan na hila in-
inged ye aanak na boy aapo na, ket nagtige yaynan pauli ha baey na.

32

Naghadya yay Jacob ha Payngikit kanan Esau

1 Legan ampagpahulong hilan Jacob ha pangumodang la, ket hinagana hilan aanghil
nan Apo Namalyadi.
2 Pamakakit nan Jacob kanla, hinabi na, "Yati ye pondowan lan huhundaloh nan Apo
Namalyadi." Kaya-bay pinangalanan na yan Mahanaim* yatew a lugal.

---

* **31:47** *Jegar Sahaduta* hiyay labay habiyen ha Aramaic ket "Bonton a Pangihipan." † **31:47** *Galeed* hiyay labay habiyen ha Hebreo ket, "Bonton a Pangihipan." * **32:2** *Mahanaim* hiyay labay habiyen ket luway pondowan.

3 Hiyay Jacob, nangitubol yan nangaanon tatao na a makew kanan katongno na a Esau
ha lugal a Seir a hakop nin Edom.
4 Wanae ye impahabi na kanlan tatao na, “Kaka, hiko yay Jacob a ali mo, ampag-
makaaypa a māghilbi mo. Nabuyot akon kinumonin kanan ama tan Laban. Ket haanin
akon bengat muli.
5 Malabong hilay babaka ko, aahno, tutupa, kakambing, boy lalaki boy babayin iipoh.
Haanin, impauna kon impabalita kamo, kaka ko, ta-omen mo koyna tanggapen.”
6 Ha pag-udong lan intubol nan Jacob, hinabi la, “Niabot kayina kanan katongno mo a
Esau. Ket haanin, anti yayna ha dān palakew ihti a managana kamo, kalamo nay 400 a
lalaki.”
7 Nalimowan yan tubat ye Jacob boy nahindak ya. Kaya-bay pinayluwa na hilan
pangkat ye tatao na dayon tutupa, babaka, kakambing boy kakamilyo na.
8 Ta an-ihipen na, “No dawohongen na yan Esau ye maghay pangkat, ket makatakah ye
maghay pangkat.”
9 Ket nakigwang yay Jacob, “Apo Namalyadi nan aking kon Abraham a Apo Namalyadi
na met bapa kon Isaac, hinabi mo a mag-udong akoyna ha lugal lan tutoa ko boy papaltido
ko, boy inged moko.
10 Aliwa kon katanggap-tanggap ha kaganaan a kangedan boy kapatayaan mo kangko
a ipoh mo. Ha nilumipay ako ha kabatowan Jordan, ket homain akon kaget no aliwan
teken bengat. Noba haanin, ha pag-udong koyna, ket luwaynay pangkat ko.
11 An-ipakigwang ko a iligtah moko dayi kanan katongno kon Esau. Ta angkalimo ko a
maka dawohongen na kon pateyen dayon hilay aahawa ko boy aanak ko.
12 Impangako mo po kangko Apo a pawa manganged ye diyagen mo kangko. Hinabi
mo po a palabongen mo ye lalahi ko a omen ha kalabong nin langhi ha ambay dagat a
ahe makwan bilangen.”
13 Kananyatew a madeglem, ihtew yan natuloy ye Jacob. Kabekahan, namili ya nin
aayop a idigalo na kanan Esau a katongno na.
14 Namili ya nin 200 a babayin kambing boy 20 a bolog a kambing, 200 a babayin tupa
boy 20 a bolog a tupa,
15 30 a ampamahuhon kamilyo dayon ooybon la, 40 a babayin baka boy 10 a bolog a
baka boy 20 a babayin ahno boy 10 a lalakin ahno.
16 Ket impabaala na kanlan iipoh na ye balang pangkat nin aayop. Hinabi na kanla,
“Mauna kawo kangko boy maytaang-taang ye balang pangkat.”
17 Hinabi nan Jacob ha naunan ipoh, “No mahagana mo yay katongno ko a Esau, ket
tepeten naka, ‘Ayay nag-ipoh kanyo? Way-ihtew kawo makew? Ayay nagkonin kanlan
hilatin aayop a an-ibalunbon mo?’
18 habiyen mo, ‘Konin nan ipoh mo a hiyay Jacob. Impaatel na hilayati a idigalo na
kamo a kaka na. Ket anti ya ha huyot mi.’ ”
19 Wanabay met ye hinabi na ha ikalwa, ikatlo boy kanlan kaganaan a ipoh a
ampangibalonbon ha kawan.
20 Hinabi na po kanla, “Adi yo anliwaan a habiyen a anti yay Jacob a ipoh mo, a
angkahuyot a anhumumbong kammi.” Ta an-ihipen nan Jacob a no makit nan Esau ye
idigalo na kana, ket tanggapen na yayna.

Nilabanan na yan Jacob ye Apo Dioh

21 Kaya-bay hiyay Jacob, impauna nay idigalo na, noba kananyatew a madeglem,
nagbantak ya ha pondowan la.
22 Kananyatew met ateed a madeglem, nimata yay Jacob, ket inlipay na hila ha
kabatowan Jabok ye luway aahawa na, luway iipoh a babayi boy hilay labinmaghay
aanak na.
23 Pangayadi, impalipay na met kanlan iipoh na ye kaganaan a babandi na.
24 Kaya-bay bubukod naynan bengat. Haanin, nilumateng ye maghay laki kanan Jacob,
ket naydakep hila anggan ha anhumda ana.
25 Ha natanam nan laki a ahe naya mahambot ye Jacob, kinimpaan nay pipilpoan nin
balakang nan Jacob, ket nabloan ya.
26 Hinabi nan laki, “Ibol-ihan mo koyna ta anhumda yayna!”
“Ahe kata ibol-ihan anggan ahe moko inged,” wanan Jacob.
27 Tinepet na yan laki, “Hinyay ngalan mo?”
“Jacob,” wana.
28 Hinabi nan laki kana, “Paibat haanin, aliwaynan Jacob ye ngalan mo, no aliwan Israel
ana. Ta nakilaban ka kanan Apo Namalyadi boy kanlan tatao, ket nanambot ka.”
29 “Habiyen mo man kangko ye ngalan mo,” wanan Jacob.

"Taket ta labay mon matandaan ye ngalan ko?" wana met nin laki. Pangayadi, in-inged
na yay Jacob ihtew.
30 Ket hiyay Jacob, pinangalanan na yan Peniel yatew a lugal boy hinabi na, "Nakit ko
yay lupa nan Apo Namalyadi, noba ahe ako natey."
31 Anhumila yaynay mangaamot ha inumalih yay Jacob ha Peniel, ket ampagpilay-pilay
yan angkumodang, ta nabloan yan balakang.
32 Yabay-in ye hangkan no taket ta angga haanin, ket ahe la angkena nin Israelita ye
taked nin pilpoan balakang nin ayop, ulita hiyay taked nin pipilpoan nin balakang nan
Jacob ye kinimpaan nin laki.

33

Hiyay Payngikit lan Jacob boy Esau

1 Tinumangal yay Jacob, ket nakit na a anlumateng yaynay Esau kalamo na hilay 400 a
tatao na. Kaya-bay pinayngilbo na hilan impalakew ye aanak na kanlan iindo la. Hiyay
Lea, kalamo nay aanak na. Hiyay Raquel, kalamo na met ye aanak na. Ket hilay luway
iipoh la, kalamo la hila met ye aanak la.
2 Ha pangumodang la, pinauna na hilay luway ipoh a babayi boy aanak la, anhumum-
bong yay Lea boy aanak na, ket ha huyotan, hiyay Raquel boy hiyay Jose a anak na.
3 Nuna yay Jacob kanlan kaganaan. Ket ha anhumaley yayna kanan katongno na,
nikapito yan ukdon nilumukob ha luta.
4 Noba nayew yan nanagana kanan Jacob ye Esau, tinakeh boy inumaan naya. Ket
tinumangih hilan mikatongno.
5 Ha nakit na hilan Esau ye babayi boy aanak, tinepet na yay Jacob, "Aya hilayatin
kalamo mo?"
"Yabay-in hilaynay aanak a in-ibyay nan Apo Namalyadi kangko, kaka," wanan Jacob.
6 Hinumaley hilay babayin ipoh kalamo la hilay aanak la, ket nilumukob hila ha adapan
nan Esau.
7 Wanabay met ye dinyag nan Lea boy hilay aanak na, pangayadi hiyay Raquel boy Jose
met. Nilumukob hilan kaganaan kanan Esau.
8 "Hinyay labay habiyen nin kakawan a nahagana ko?" wanan Esau.
"Hilayatew ket idigalo ko kamo ta-omen moko tanggapen, kaka," wanan Jacob.
9 Noba hinabi nan Esau, "Katongno ko, malabong anay babandi ko. Kammoy nan
bengat hilayain."
10 Noba hinabi nan Jacob, "Hige na kaka, no peteg a tinanggap mo koyna, tanggapen
moynay digalo ko kamo. Ta ha pamakakit ko ha lupa mo boy ha tinanggap moko, ket
ba-mon nakit koy lupa nan Apo Namalyadi!
11 Kaya-bay tanggapen moynay digalo ko kamo ulita in-inged na kon Apo Namalyadi
boy antina kangko ye kaganaan a matapul ko." Piaamlogan na yan Jacob ye Esau anggan
ha tinanggap nay digalo na kana.
12 Hinabi nan Esau, "Tawoyna! Magpahulong kitawoyna, ket hiko ye mauna ha
pangumodang."
13 Noba hinabi nan Jacob kanan Esau, "Tanda moyna met, Kaka, a makapey hilan
kumodang ye aanak. Boy katapulan ko hila met hayhayen ye tutupa boy babaka a
nangoybon. No gagahen hilan ibalunbon ha agya maghay mangaamot bengat, ket maka
no matey hilan kaganaan.
14 Kaka, mamanged po no muna kayna. Ket ino-ino kayin manumbong kamo ha
mababa lan aanak boy aayop. Kaka, ihtew kitawo tana mayngikit ha Seir."
15 "No wanabay awod, palamoan katawo kanlan tatao ko," wanan Esau.
"Ahe ana katapulan, Kaka! Hiyay maalaga kangko ket tinanggap moko," wana met
Jacob.
16 Kananyatew met ateed a mangaamot, hiyay Esau ket nag-aligwat yaynan palakew
ha Seir.
17 Noba hiyay Jacob, ket nakew ya ha Sucot. Ket ihtew na yan impaideng ye hongab
na boy nanyag ya nin kukulongan nin aayop na. Kaya-bay nahabtan yan Sucot* yatew a
lugal.
18 Paibat ha Sucot, hiyay Jacob boy pamilya na, ket niabot hila ha banwa nin Shekem
a hakop nin Canaan. Ket ihtew hilan nagpondo ha haley nin banwa. Ha kabuyotan
nin panaon, nakaudong yayna ha Canaan pangayadi nin pangumonin na nin nabuyot a
panaon ha Padan Aram.

---

* **33:17** Ha Hebreo, hiyay Sucot ket hongab.

19 Hiyay luta a nangipaidengan nan hongab na, ket hinaliw na yan Jacob kanan aanak
nan Hamor a bapa nan Shekem ha alaga nin 100 a mital.
20 Nangipaideng ya ihtew nin pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo Namalyadi, ket
pinangalanan na nin El Elohe Israel.†

34

Nilalay na yan Shekem ye Dina

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Dina a balatang lan Lea boy Jacob, ket kinewahan na
hilay nangaanon babayi a angkumonin ha Canaan.
2 Nakit na yan Shekem ye Dina, ket pinilit na yan nilalay. Hiyay Shekem ket anak na
yan Hamor a maghan Hiveo. Hiyay Hamor ket mānguna ya nin yatin lugal.
3 Kinaibegan na yan Shekem ye Dina. Ket ampakaadoen na yay Dina boy anliwaliwaen
naya.
4 Hinabi nan Shekem kanan bapa na a Hamor, “Kowen mo yain a balatang ta-omen
koya mapag-ahawa.”
5 Natandaan nan Jacob ye pandamog nan Shekem kanan Dina a anak na, noba ahe ya
po tinumnoy ye Jacob ulita anti hila po ye aanak na a lalaki ha bangkag a ampagpahtol
nin aayop la.
6 Nakew yay Hamor a bapa nan Shekem kanan Jacob ta-omen naya katongtongen a
labay nan Shekem a mapag-ahawa na yay Dina.
7 Ha nabalitaan lan aanak nan Jacob ye nalyadi, nuli hilan tampol. Angkapoot hilan
tubat kanan Shekem uli ha maloke a dinyag na kanan Dina. Magha yan panumhak ha
lahi nan Jacob.
8 Noba hinabi nan Hamor kanla, “An-adoen na yan tubat Shekem ye Dina. Kaya-bay
an-ipakiiingalo koya kanyo a palubohan yo yayna a mapag-ahawa na yan anak ko.
9 Boy manged met no palubohan tawoynan mapag-ahawa lan babayontao mi ye
babalatang yo. Wanabay met kanyo. Malyadin mapag-ahawa nin babayontao yo ye
babalatang mi.
10 Malyadi kawoynan kumonin ihti kammi. Malyadi kawon mamili nin kunaan yo ha
agya way-ihtew a labay yo. Malyadi kawon magpanapolan boy malyadi kawon manaliw
nin luta.”
11 Haanin, hinabi na met Shekem kanlan mitatalabapa, “No tanggapen yoy an-ipakikwa
ko, ibyay ko lano kanyo ye hinyaman a awoken yo kangko.
12 Habiyen yo agya hinyaman a ihambong boy idigalo ko kanyo, ket ibyay ko, dapot
tana mapag-ahawa ko yay Dina.”
13 Uli ha pandamog nan Shekem kanan Dina, hilay lalakin aanak nan Jacob, makapi-
toglabo ye hebat la kanlan mitabapa a Shekem boy Hamor.
14 Hinabi la, “Agmi ipaluboh a makapag-ahawa yay Dina nin aliwan tuli, ta kamading-
eyan kammi no aliwan tuli ye mapag-ahawa nin babalatang mi.
15 Ipaluboh min bengat no hika boy hilay kaganaan a lalaki ihti kanyo, ket patuli a
omen kammin natuli.
16 No magpatuli kawo, malyadi kawoynan mangahawa kanlan babalatang mi boy
malyadi kayi met mangahawa kanlan babalatang yo. Ket kumonin kayina ihti kanyo,
ket mapaymamagha kitawoyna.
17 Noba no ahe yo labay, umalih kayiyna ihtin lugal boy kowen mi yay katongno min
Dina.”
18 Nakit lan Hamor boy Shekem a ba-mon manged yay hinabi lan aanak nan Jacob.
19 Ket ulita an-adoen na yan tubat Shekem ye Dina, tampol yaynan nuli ta-omen na
diyagen ye hinabi lan aanak nan Jacob. Hiyay Shekem ket ampakadangalen la yan tubat
nin pamilya nan Hamor.
20 Kaya-bay hiyay Hamor boy Shekem, ket nakew hila ha dapit ilwangan nin banwa
ta-omen na hila katongtongen ye lalakin kabanwa la.
21 Hinabi la, “Hilatin tatao, manged hilan makigayyem kantawo. Palubohan tawo hilan
kumonin ihti boy magpanapolan. Maway ya met yatin lugal tawo. Malyadi tawo hilan
mapag-ahawa ye babalatang la. Ket malyadi la met mapag-ahawa ye babalatang tawo.
22 Noba mapalyadi bengat a kumonin hila ihti ta-omen kitawoyna maymamaghan
banwa dapot tana kaganaan a lalaki kantawo ket patuli met a omen kanla a natuli.

---

† **33:20** *El Elohe Israel*hiyay labay habiyen, “Hiyay Apo Namalyadi ket Apo Namalyadi nin Israel.”

23 Ket no ihti hilaynan kumonin, kaganaan a aayop boy babandi la, ket mapagkonin
tawo hilayna met. Kaya-bay humbongen tawoyna ingat ye labay la ta-omen ihti hilayna
kumonin."
24 Inawo lan kaganaan a lalaki ha banwa ye hinabi nan Hamor boy Shekem. Ket
nagpatuli hilan kaganaan.
25 Pangalabah nin tatloy mangaamot, legan mailab po ye tuli lan lalaki, hilay luwa
kanlan aanak nan Jacob a hiyay Simeon boy Levi a kakatongno nan Dina, kingwa lay etak
la. Ket nilumoob hila ha banwa a ahe la tanda nin tatao ihtew ye tikih la, ket pinatey la
hilay kaganaan a lalaki ihtew.
26 Pinatey la hila met ye mitabapa a Hamor boy Shekem. Pangayadi, kingwa la yaynay
Dina ha baey nan Shekem, ket inumalih hilayna ha banwa.
27 Hilay kanayon a aanak nan Jacob a laki, ket nilumoob hila ha banwa, ket hinamham
lay mangaalaga a babandi lan tataon nangamatey ihtew. Dinyag la yati bilang pangibae
nin pandamog nan Shekem kanan Dina a katongno la.
28 Hinamham lay kaganaan a tutupa, kakambing, babaka, aahno boy kaganaan a
babandi ha banwa boy ha bangkag.
29 Hinamham lay kaganaan a kabandiyan, boy kinapyol la hilay babayi boy aanak.
Hinamham lay kaganaan a anti ha loob nin babaey.
30 Haanin, hinabi nan Jacob kanan Simeon boy Levi, "Binyan yo kon mayadet a
kagulowan. Ket haanin, pag-inakitan la kitawoynan Cananeo boy hilay Perezeo a
angkumonin ihti. No maymamagha hilan mandawohong kantawo, ket matey kitawon
kaganaan ta nangaano kitawon bengat."
31 Noba hinabi lan Simeon boy Levi, "Paolayan mina nayi a ituwad na yan Shekem
kanlan babayin babayadan ye katongno mi?"

35

Nag-udong yay Jacob ha Betel

1 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Jacob, "Mag-aligwat ka, ta makew ka ha Betel. Ket
kumonin ka ihtew. Manyag ka ihtew nin pangihagpaan nin ihagpa mo kangko a Apo
Namalyadi a napakit kamo ha panumakah mo kanan Esau a katongno mo."
2 Kaya-bay hinabi nan Jacob kanlan pamilya na boy ha kaganaan a lamo na, "Itapon
yoy kalintatao lan dadayohan a anti kanyo, linihan yoy lalaman yo boy maghagili kawon
malinih a bado.
3 Pangayadi, makew kitawoyna ha Betel. Manyag ako ihtew nin pangihagpaan nin
ihagpa kanan Apo Namalyadi a nanaglap kangko ha angkaidapan ako boy lanang na kon
anlamoan ha agya way-ihtew man a lakwen ko."
4 Kaya-bay in-ibyay la kanan Jacob ye kaganaan a kalintatao lan dadayohan boy titingga
la. Ket kaganaan hilayatew, ingkali na yan Jacob ha talig nin poon kayon terebinto ha
haley nin Shekem.
5 Ket ha umalih hilayna ihtew, pinalimo na hilan Apo Namalyadi ye tatao ha kaganaan
a babanwa ha palibot nin yatew a lugal. Kaya-bay homain nangamat kanlan Jacob ha
pangumalih la.
6 Niabot hilan Jacob boy kalalamoan na ha Luz a anhabtan met Betel, ha lugal a Canaan.
7 Ket ihtew ya nanyag ye Jacob nin pangihagpaan. Ket hinabtan na yan El Betel yatew
a lugal, ulita ihtew yan napakit ye Apo Namalyadi kana ha antakahan na yay Esau a
katongno na.
8 Kananyatew a panaon, natey yay Debora a māngalingay nan Rebeka. Ket in-ilbeng lay
bangkay na ha hilong nin poon kayon terebinto ha haley nin Betel. Ket yatew a lugal,
hinabtan yan Allon Bacut.*
9 Ha nag-udong yaynay Jacob ibat ha Padan Aram, napakit yan uman kana ye Apo
Namalyadi boy in-inged naya,
10 a wana, "Jacob ye ngalan mo, noba paibat haanin aliwaynan Jacob ye ngalan mo, no
aliwan Israel." Kaya-bay hiyay Jacob, pinangalanan na yan Israel.
11 Hinabi na po Apo Namalyadi kana, "Hikoy Apo Namalyadi a Makapalyadiyan.
Magkamain kan malabong a aanak boy hika lano ye bapa nin maghay lahi a pangibatan
nin malabong a lalahi boy mag-ilyadi hilan popoon ye kanayon kanlan lalahi mo.
12 Hiyay lugal a in-ibyay ko kanan Abraham boy kanan Isaac, ket ibyay ko met kamo
boy kanlan lalahi mo."

---

* **35:8** *Allon Bacut* hiyay labay habiyen ket kayon tinangihan.

13 Pangayadi, inumalih yaynay Apo Namalyadi ha lugal no way-ihtew naya napagka-
tongtong ye Jacob.
14 Nangipaideng yay Jacob nin dapah a pangihipan ha lugal a napagkatongtong na yay
Apo Namalyadi. Boy tiniihan na yan alak boy ladak ye dapah bilang hagpa kanan Apo
Namalyadi.
15 Pinangalanan na yan Betel yatew a lugal no way-ihtew naya napagkatongtong ye
Apo Namalyadi.

Hiyay pagkamatey nan Raquel

16 Pangayadi, inumalih hilaynan Jacob ha Betel. Mataang hila po ha Efrata, natanam
nan Raquel a anlamlaman yayna boy angkaidapan ya.
17 Ha tubat anay panlamlam na, hinabi nan māngilot na, “Adi ka angkalimo, ta laki
yayna man ye ianak mo.”
18 Ha angkakamatey yayna, bayo yan naboytoan nin angeh, ket pinangalanan na yan
“Ben Oni” ye ongi na. Noba Benjamin ye impangalan nan Jacob.
19 Natey yay Raquel, ket in-ilbeng laya ha gilid nin dān palakew ha Efrata a anhabtan
met Betlehem haanin.
20 Nangipaideng yay Jacob nin dapah a pangihipan ha nakailbengan nan Raquel. Ket
angga haanin, anti ya po ye pangihipan.
21 Nagpahulong yay Israel ha pangumodang na, ket ihtew na yan impaideng ye hongab
na ha kagmang nin Migdal Eder.†
22 Legan anti hilan angkumonin ihtew a lugal, hiyay Reuben, ket nilalay na yay Bilha a
magha kanlan ipoh a ahawa nan bapa na a hiyay Israel. Ket natandaan nan Israel yatew.
Hilayati ye 12 lalakin aanak nan Jacob.
23 Hilay aanak na kanan Lea ket hiyay Reuben a punganay, Simeon, Levi, Juda, Isacar,
boy Zebulun.
24 Hilay aanak na kanan Raquel ket hiyay Jose boy Benjamin.
25 Hilay aanak na kanan Bilha a ipoh nan Raquel ket hiyay Dan boy Naftali.
26 Hilay aanak na kanan Zilpa a ipoh nan Lea ket hiyay Gad boy Asher.
Hilan kaganaan ket naianak hila ha Padan Aram.
27 Kinewahan na yan Jacob ye bapa na a hiyay Isaac ha Mamre, ha haley nin Kiriat
Arba a anhabtan Hebron haanin. Ihti ya met kinumonin ye Abraham boy Isaac hatew.
28 Hiyay Isaac ket naabot nay 180 a taon.
29 Natey yan kinatoa, ket napagkalamo na hilaynay nangaunan tutoa na a nangamatey
ana. Hiyay Esau boy Jacob ye nangilbeng kana.

36

Hilay Lalahi nan Esau

1 Hilayati ye lalahi nan Esau a anhabtan met nin Edom.
2 Hilay taga Canaan a napag-ahawa nan Esau ket hiyay Ada a anak nan Elon a Heteo,
hiyay Oholibama a anak nan Ana boy apo nan Zibeon a Hiveo,
3 hiyay Basemat a anak na met Ishmael boy katongno nan Nebayot.
4 Hiyay anak nan Esau kanan Ada ket hiyay Elifaz. Hiyay anak na kanan Basemat ket
hiyay Reuel.
5 Ket hilay aanak nan Esau kanan Oholibama ket hilan Jeush, Jalam boy Kora. Hilan
kaganaan lahi nan Esau ket nianak ha Canaan.
6 Hiyay Esau, ket inlakew na hilay aahawa na, aanak na, kaganaan a kabaey na, aayop
na boy kaganaan babandin natipon na ha Canaan, ket nakew yan kinumonin ha mataang
a lugal kanan katongno na.
7 Uli ha kalabong nin babandi boy aayop la, ahe hilayna mihadang ha maghay lugal.
8 Kaya-bay nakew yan kinumonin ye Esau ha nagmamapantay nin Seir. Hiyay Esau ket
anhabtan met Edom.
9 Hilayati ye aanak nan Esau a pinangibatan lan Edomita ha nagmamapantay nin Seir,
10 hiyay Elifaz a anak nan Esau kanan Ada boy hiyay Reuel a anak na kanan Basemat.
11 Hilay aanak na met nin Elifaz ket hilan Teman, Omar, Zefo, Gatam boy Kenaz.
12 Ket hiyay anak nan Elifaz kanan Timna a ipoh a ahawa na ket hiyay Amalek. Hilayain
ye aapo nan Esau kanan Ada.
13 Hilayati met ye aapo nan Esau kanan Reuel a anak na kanan Basemat ket hilan Nahat,
Zera, Shama boy Miza.

---

† **35:21** *Migdal Eder* hiyay labay habiyen ket baag a pagbantayan kawan tupa.

14 Hilay aanak nan Esau kanan Oholibama a anak nan Ana boy aapo nan Zibeon ket
hilan Jeush, Jalam boy Kora.

15 Hilayati ye mānguna ha lalahi nan Esau. Hilay lalahi nan punganay nan Esau a hiyay
Elifaz ket hilan Teman, Omar, Zefo, Kenaz,
16 Kora, Gatam boy Amalek. Hilabay ye aanak nan Elifaz ha Edom boy aapo nan Ada a
ahawa nan Esau.
17 Hilay mānguna ha lugal a Edom a aanak nan Reuel ket hilan Nahat, Zera, Shama, boy
Miza. Hilabay ye aapo nan Esau kanan Basemat.
18 Hilay mānguna kanlan anak nan Esau kanan Oholibama a anak nan Ana ket hilan
Jeush, Jalam boy Kora.
19 Hilayain ye lalahi nan Esau a namoon ha Edom.

20 Hilayati ye aanak nan Seir a Horeo a unan kinumonin ha Edom, hilan Lotan, Shobal,
Zibeon, Ana,
21 Dishon, Ezer boy Dishan. Hilabay ye aanak nan Seir a mānguna kanlan Horeo ha
Edom.
22 Hilay lalakin aanak nan Lotan ket hilan Hori boy Heman. Ket hiyay Timna ye babayin
katongno nan Lotan.
23 Hilayati met ye lalakin aanak nan Shobal, hilan Alvan, Manahat, Ebal, Shefo boy
Onam.
24 Hilay lalakin aanak nan Zibeon ket hilan Aya boy Ana. (Hiyay Ana ye nakatuklah nin
maamot a hubol ha wangwang legan an-ipahtol na hilay aahno nan bapa na.)
25 Hilay luway aanak nan Ana, ket hiyay Dishon boy hiyay babayin nagngalan
Oholibama.
26 Hilay lalakin aanak nan Dishon ket hilan Hemdan, Eshban, Itran boy Keran.
27 Hilay lalakin aanak nan Ezer ket hilan Bilhan, Zaavan boy Akan.
28 Hilay lalakin aanak na met Dishan ket hilan Uz boy Aran.
29-30 Hilayain ye mānguna a ibat ha lalahi lan Horeo, ket hiyay Lotan, Shobal, Zibeon,
Ana, Dishon, Ezer boy Dishan ha lugal a Seir.

31 Hilayati ye nag-ilyadin poon ha Edom bayo hilan nagkamain nin poon ye Israelita.
32 Hiyay Bela a anak nan Beor ye namoon ha banwa nin Dinhaba ha Edom.
33 Pangamatey nan Bela, hiyay Jobab a anak nan Zera a taga Bozra ye nanagili kana a
namoon.
34 Pangamatey nan Jobab, hiyay Husham a taga Teman ye nanagili kana a namoon.
35 Pangamatey nan Husham, hiyay Hadad a taga Avit a anak nan Bedad ye nanagili
kana a namoon. Hiyay Hadad ye nanambot kanlan Midianita ha lugal a Moab.
36 Pangamatey nan Hadad, hiyay Samla a taga Masreka ye nanagili kana a namoon.
37 Pangamatey nan Samla, hiyay Saul a taga Rehobot ha ambay kabatowan ye nanagili
kana a namoon.
38 Ket ha pangamatey nan Saul, hiyay Baal Hanan a anak nan Acbor ye nanagili kana
a namoon.
39 Pangamatey nan Baal Hanan a anak nan Acbor, hiyay Hadad a taga Pau ye nanagili
kana a namoon. Hiyay ahawa nan Hadad ket hiyay Mehetabel a anak nan Matred boy
apo nan Mezahab.

40 Hilayati ye lalahi nan Esau a nag-ilyadin mānguna nin lahi boy ha banwa a
pinangalanan nin ngalan la, Timna, Alva, Jetet,
41 Oholibama, Elah, Pinon,
42 Kenaz, Teman, Mibzar,
43 Magdiel boy Iram. Hilayain ye mānguna ha lalahi nin Edom ha balang lugal la. Hiyay
Esau ye pinangibatan nin lalahi lan Edomita.

37

Hiyay Jose boy hilay Kakatongno na

1 Kinumonin yay Jacob ha Canaan a lugal a kinunaan nan bapa na hatew.
2 Yati ye panongtongen nin tungkol ha pamilya nan Jacob.
Ha 17 nay taon nan Jose, ampanayhay ya nin kawan nin tutupa nan bapa na, kalamo
na hilay kakatongno na a hilay aanak lan Bilha boy Zilpa a aahawa nan bapa la. Tanda

nan Jose ye mangaloke a andiyagen lan kakatongno na. Kaya-bay inhumbong na kanan
bapa la.
3 Maiigit ye pangado nan Israel kanan Jose dinan kanlan kanayon a aanak na, ulita
matoa yaynay Israel ha nianak yay Jose. Kaya-bay intayian na yan bado a matampa boy
makadang.
4 Naimatonan lan kakatongno nan Jose a maiigit ye pangado nan bapa la kana. Kaya-
bay kinaholog laya boy pinaghabiyan la yan mangahakit.
5 Ha maghay madeglem, nanaynep yay Jose. Ket ha intongtong na kanlan kakatongno
na ye taynep na, lalo hilaynan nahulog kana.
6 Hinabi na kanla, “Pakaleng-en yoy taynep ko.
7 Legan anti kitawo ha bangkag a ampamalot nin tidigo, ket kapipikhaan nideng yay
pinteh ko, ket pinalibotan ya nin pinteh yo boy nanalimukod hila ha pinteh ko.”
8 Haanin, hinabi lan kakatongno nan Jose kana, “Hiyay labay mon habiyen mag-ilyadi
kan poon boy mamoon ka kammi?” Ket lalalo hilayna ingat nahulog kanan Jose uli ha
tataynep na boy ha hinabi na.
9 Ha ahe nabuyot, nanaynep yayna man ye Jose, ket intongtong na kanlan kakatongno
na, a wana, “Pakaleng-en yo po ye ikalwan taynep ko. Nakit ko ye mangaamot, bowan
boy labin maghan bibitoen a ampanalimukod kangko.”
10 Hinabi na met Jose ye taynep na kanan bapa na, ket kinapootan na yan bapa na boy
hinabi na kana, “Hinyay labay mon habiyen ha taynep mo? Hikayi kanan indo mo boy
kakatongno mo, ket manalimukod kamo?”
11 Angkaibegan la yan tubat ye Jose nin kakatongno na, noba hiyay bapa na, ket
ampakaihipen nan manged ye taynep nan Jose.

Hiyay Jose, Inlako layan Kakatongno

12 Ha maghay mangaamot, nakew hilay kakatongno nan Jose ha Shekem ta-omen la
ipahtol ye kawan nan bapa la.
13 Hinabi nan Israel kanan Jose, “Mag-aligwat ka, ta lakwen mo hilay kakatongno mo a
anti ha Shekem a ampagpahtol nin aayop.”
“Awo,” wanan Jose.
14 Hinabi na po bapa na, “Makew ka ihtew, ta bilewen mo no maawong ye kahahaad
lan kakatongno mo boy hilay kawan. Pangayadi, mag-udong ka kangko ta-omen ko
matandaan.” Kaya-bay intubol na yan bapa na ye Jose paibat ha alagoog nin Hebron
palakew ha Shekem.
15 Ha pangukumodang nan Jose ha bangkag, nakit ya nin maghay laki, ket tinepet naya,
“Hinyay antapolen mo?”
16 Hinabi nan Jose, “Antapolen ko hilay kakatongno ko. Tanda mo laweh, apo, no way-
ihtew hilan ampagpahtol?”
17 Hinabi nan laki, “Ahe hilayna ihti. Nange ko a makew hila kano ha Dotan.”
Kaya-bay nilakew na hilan Jose, ket nakit na hilan peteg ihtew ha Dotan ye kakatongno
na.
18 Mataang ya po ye Jose, ket natamolaw la yaynan kakatongno na. Ket bayo ya miabot
kanla, pinay-oopitan la yan pateyen.
19 Hinabi la ha magha boy magha, “Ah! Anti yaynay mapanaynep!
20 Tawoyna! Pateyen tawo ya. Pangayadi, iampag tawo ya ha libon ye bangkay na.
Habiyen tawo lanon pinatey ya nin matubag a ayop. Bilewen tawo man no magkapeteg
ye taynep na.”
21 Ha nange nan Reuben ye anhabiyen la, ket pinaghehpetan na yan iligtah ye Jose.
Hinabi na, “Ahe. Ahe tawo yan pateyen.
22 Adi yo yan pateyen. Iampag tawo yayna tana ha libon ha wangwang, noba adi
tawo ya pahakitan.” Hinabi na yatew, ulita an-ihipen na yan iligtah lano ye Jose kanlan
katongno la haka naya iudong kanan bapa la.
23 Kaya-bay ha nilumateng yaynay Jose kanlan kakatongno na, linoh-ok la ye matampa
boy makadang a bado na,
24 ket in-ampag laya ha mamalan libon ye Jose.
25 Ha nikno hila, ta mangan hilayna, ket main hilan natamolaw a maghay pangkat
nin Ishmaelitan māgpanapolan a ibat ha Gilead. Hilay kakamilyo la ket main kakalgan
didikado, tatambal boy pabango a an-ilakew la ha Egipto.
26 Haanin, hinabi nan Juda kanlan kakatongno na, “Homain kitawon pakinabang no
pateyen tawo yay katongno tawo boy itayo ye pagkamatey na.
27 Mamanged po, ilako tawo yayna tana kanlan Ishmaelita. Adi tawo yan pahakitan, ta
mamaghay puhel tawo.” Ket inawo la.

28 Ha mahaley hilaynay Ishmaelitan māgpanapulan, in-awah la yay Jose, ket inlako laya
ha alaga a luwampo a mital. Ket kinaget la yaynan Ishmaelita palakew ha Egipto.
29 Ha nag-udong yay Reuben ha libon, ahe na yayna nakit ye Jose. Ket uli ha tubat a
lele na, giniwak nay bado na.
30 Nag-udong ya kanlan kakatongno na boy hinabi na, “Ahe yayna ha libon ye katongno
tawo! Hinyay diyagen ko haanin?”
31 Haanin, nanapo hila nin kambing, ket kingwa lay bado nan Jose haka la yan
intamhaw ha daya ye bado na.
32 Pangayadi, inlakew lan impakit kanan bapa la ye matampa boy makadang a bado
nan Jose, ket hinabi la, “Nakit mi yatin bado. Bilewen moya man no yabayti ye bado nan
anak mo.”
33 Nabalayan na yan tampol Jacob ye matampa boy makadang a bado, a wana, “Awo,
bado nan anak ko yain! Pinatey yan matubag a ayop ye anak ko! Homain hapo a
pinaytbayitan yan matubag a ayop ye laman na.”
34 Ket giniwak nan Jacob ye bado na boy nagbado ya nin pampaneh. Inandangan na
yay Jose nin makadang a panaon.
35 Niliwaliwa la yan kaganaan a aanak na, noba pahulong ateed ye pangandang na, a
wana, “Paolayan yo koynan bengat! Ikamatey koy kalelean ko uli ha pagkamatey nan
anak ko.” Ket tinangihan na yay Jose.
36 Ha nilumateng hilaynay Ishmaelitan māgpanapolan ha Egipto, inlako la yay Jose
kanan Potifar, magha yan kapitan lan māgbantay ha palahyo nan Faraon.

38

Tinalingo na yan Tamar ye Juda

1 Kananyatew a panaon, hiyay Juda, nilakwanan na hilay kakatongno na, ket nakew
yan nakidagoh kanan Hira a maghan Adulamita.
2 Ket ihtew na yan nakatatanda ye babayin anak nan Shua a Cananeo, ket pinag-ahawa
naya.
3 Binumuktot yay babayi, ket nanganak yan laki. Ket hiyay Juda, pinangalanan na yan
Er ye ongi.
4 Binumuktot yayna man, ket nanganak yan laki. Ket pinangalanan na yan Onan ye
ongi.
5 Nanganak yayna man nin laki, ket pinangalanan na yan Shela. Hiyay Shela, ket nianak
ya ha Kezib.
6 Hiyay Juda, pinili na yay Tamar a pag-ahawa nin punganay na a hiyay Er.
7 Noba nakit nan Apo Dioh a maloke ye andiyagen nan Er. Kaya-bay pinatey naya.
8 Haanin, hinabi nan Juda kanan Onan, “Katungkolan mo yan lalayen ye bawo nan
katongno mo ta-omen ya magkamain nin lahi makauli kamo ye katongno mon natey.”
9 Noba tanda nan Onan a ahe ya maibilang a anak na ye ianak nan Tamar no
mapabuktot naya. Kaya-bay tepe lalayen naya, an-ilwah nay bini na ta-omen ya ahe
magkaanak ye katongno na makauli kana.
10 Maloke ye andiyagen nan Onan ha pamilew Apo Dioh. Kaya-bay pinatey naya met.
11 Haanin, hinabi nan Juda kanan manuyang na a Tamar, “Muli ka po ha baey nan bapa
mo boy magteeh ka po a bawo angga ha magbayon-tao yay Shela a anak ko.” Hinabi nan
Juda yatew uli ha limo na a maka matey ya met ye Shela a omen ha nalyadi kanlan
kakatongno na. Kaya-bay nuli yay Tamar ha baey nan bapa na.
12 Pangalabah nin anoy taon, natey yay anak nan Shua a ahawa nan Juda. Pangayadi
nin paglele na, nakew ya kanlan ampangodog nin tutupa na ha Timna. Kalamo na yay
gayyem na a hiyay Hira a Adulamita.
13 Main nangihabi kanan Tamar, “Hiyay ampo mo ket palakew yayna haanin ha Timna
ta-omen na paodogan ye tutupa na.”
14 Pamakange nan Tamar, hinagiliyan nay hoot na a badon pambawo. Hinalimbengan
nay lupa na, ket nakew yan nikno ha gilid ilwangan nin banwan Enaim a angkadanan
palakew ha Timna. Wanabay ye dinyag na, ulita nakit na a bayontao yaynay Shela, noba
hiyay Juda, ahe naya po impaahawa kana.
15 Ha nakit na yan Juda ye Tamar, nabaan nan magha yan babayin babayadan, ulita
nahalimbengan ye lupa na.
16 Ahe na nabalayan a hiyabay ye manuyang na. Hinaleyan naya boy hinabi na, “Kadi,
ta maylalay kita.”
“Hinyay ibayad mo kangko no maylalay kita?” wanan Tamar.
17 Hinabi nan Juda, “Paatelan kata nin maghay oybon kambing ha kawan ko.”

Hinabi nan babayi, “Malabay ako no biyan moko nin pangemgeman ta-omen ko
mahigudo a paatelan moko nin maghay oybon kambing.”
18 Hinabi nan Juda, “Hinyay ibyay ko kamo a pangemgeman mo?”
Nakibat yay Tamar, “Ibyay mo kangkoy pāgmalka mo dayon gawot na boy hiyay teken
mo.” Ket in-ibyay nan Juda ye hinabi nan babayi, ket naylalay hila. Ket napabuktot na
yay Tamar.
19 Ha nuli yaynay Tamar ha baey na, inalih nay halimbeng nin lupa na, ket naghoot
yan uman nin badon pambawo.
20 Ha ahe nabuyot, intubol na yan Juda ye gayyem na a hiyay Hira a Adulamita a
mangiatel nin oybon kambing ta-omen na ballawien ye ampangemgeman nan Tamar,
noba ahe na yan nakitan ye Tamar.
21 Nanepet-tepet yay Hira kanlan lalakin angkumonin ha Enaim, “Way-ihtew yay
babayin babayadan a nakaikno hatew ha gilid dān?”
Noba hinabi la, “Homain babayin babayadan ihti.”
22 Kaya-bay nag-udong yay Hira kanan Juda, ket hinabi na, “Agko ya nakitan boy hinabi
la met lalakin angkumonin ihtew, ‘Homain babayin babayadan ihti.’ ”
23 Hinabi nan Juda, “Paolayan ta yayna ingat a pagbandi nay babagay a in-ibyay ko kana.
Maka kailiyan la kitawon bengat. Inlakew moyna kana yatin oybon kambing, noba ahe
moya met nakitan!”
24 Pangalabah nin tatloy bowan, main nangihabi kanan Juda, “Hiyay manuyang mon
Tamar, ket nag-ilyadi yan babayin babayadan, ta mabuktot yayna.”
Kaya-bay hinabi nan Juda, “Ilakew yoya ha ilwah nin banwa, ta ulamen ya!”
25 Legan an-ilakew la yan papalwah nin banwa, impahabi nan Tamar kanan ampo na,
“Hiyay nagkonin kanlan hilati ye nakapabuktot kangko. Bilewen yo no ayay nagkonin
kanlan hilatin pāgmalka dayon gawot na boy teken.”
26 Nabalayan nan Juda a bandi na hilatew. Kaya-bay hinabi na, “Homain yan
kahalanan. Hiko ye nagkahalanan, ta agko impaluboh a mapag-ahawa na yay Shela.”
Ket ahe na yaynan nilalay uman ye Tamar.
27 Ket ha kabowanan naynan Tamar, natandaan na a kambal ye buktot na.
28 Ket ha manganak yayna, nilumwah ye gamet nin magha, ket ginawotan nin
māmaanak nin bekah a matibya ye takyay na, a wana, “Yati ye unan nilumwah.”
29 Noba ingkotet nan ongi ye gamet na, ket nauna yan nilumwah ye kambal na. Ket
hinabi nan māmaanak, “Nakiuna kan nilumwah.” Kaya-bay pinangalanan na yan Perez
ye ongi.
30 Pangayadi, nilumwah yayna met ye kakambal na a nagawotan nin bekah a matibya
ye takyay na. Ket pinangalanan yan Zera.

39

Hiyay Jose boy hiyay Ahawa nan Potifar

1 Ha inlakew la yan Ishmaelita ye Jose ha Egipto, ket hinaliw na yan Potifar a maghay
Egipsio a kapitan lan māgbantay ha palahyo nan Faraon.
2 Hiyay Apo Dioh ket lanang na yan anlamoan ye Jose. Kaya-bay manganged ye dadapat
na. Angkumonin ya ha baey nin amo na a Egipsio a hiyay Potifar.
3 Naimatonan nan Potifar a anlamoan na yan Apo Dioh ye Jose boy an-inged naya ha
kaganaan a dadapat na.
4 Naaliket yay Potifar kanan Jose. Kaya-bay dinyag na yan hadili nan kahaglap boy
mamaala kanlan tataon kabaey na boy ha kaganaan a babandi na.
5 Paibat ha dinyag na yan Potifar a mamaala ye Jose kanlan kabaey na boy ha kaganaan
a babandi na, ket in-inged nan Apo Dioh ye kaganaan a bandi nan Potifar ha baey boy
ha bangkag na, uli kanan Jose.
6 Impataya nan Potifar ye kaganaan kanan Jose. Kaya-bay homain yaynan an-ihipen a
kanayon, powidan bengat ha pamili nin pamangan na.
Hiyay Jose ket makhaw boy manged yan laki.
7 Ha ahe nabuyot, nalabayan na yan ahawa nan amo na ye Jose. Hinabi nan babayi
kana, “Lalayen moko.”
8 Noba agna inawo Jose, a wana, “Ahe malyadi yain! Impataya na kangko ye kaganaan
a konin nan amo ko. Kaya-bay homain yan pakahindakan.
9 Boy homain anan umiigit kangko ihtin baey. Impataya na kangkoy kaganaan powidan
bengat kamo, ta ahawa naka. Ahe ko malyadin diyagen yain, ta tubat yan maloke boy
agko labay ye magkahalanan kanan Apo Namalyadi.”

10 Agya minangaamot na yan ampakitongtongan nin babayi ye Jose a lalayen naya, ket
an-adeyan na yan teed boy anliklikan na yayna.
11 Maghay mangaamot, hiyay Jose, hinumlep ya ha baey nan Potifar ta-omen na
dapaten ye obda na. Kananyatew, homain kanayon a ipoh ha loob nin baey.
12 Ginemgeman na yan babayi ye Jose ha kepkep na boy hinabi na, “Lalayen moko!”
Noba nagbulatog yan nilumwah ha baey ye Jose. Ket nabantak ha gamet nan babayi ye
kepkep na.
13 Ha nakit nan babayi a gemgem nay kepkep nan Jose a tinumakah ha ilwah nin baey,
14 pinanghaan na hilay iipoh na, a wana, “Bilewen yo! Nangilakew yay ahawa ko ihti
nin Hebreon mangipading-ey kantawo. Niloob nako ha hilid ko ta labay na kon lalayen!
Noba nangha ako.
15 Ha nange nay pangha ko, nayew yan nilumwah ha baey, ket nabantak nay kepkep
na.”
16 Hiyay babayi, inhagpa na ha talig na ye kepkep nan Jose anggan ha nilumateng yay
ahawa na.
17 Hinabi na kanan ahawa na, “Hiyay Hebreon ipoh a inlakew mo ihti, ket niloob nako
ha hilid ko ta-omen nako ipading-ey.
18 Noba ha nangha ako, tampol yan nayew papalwah nin baey, ket nabantak nay kepkep
na.”
19 Pamakange nan Potifar ye hinabi nan ahawa na tungkol ha dinyag nan Jose a ipoh
na, napoot yan tubat.
20 Kaya-bay impadakep na yay Jose, ket impapidiho na yan inlamo kanlan impapidiho
nan Faraon. Noba agya nakapidiho yay Jose,
21 anlamoan naya po ateed Apo Dioh. Ket uli ha pangipakit nan Apo Dioh nin kangedan
na kanan Jose, pinag-ilyadi na yan maanoh kanan Jose ye mānguna lan māgbantay ha
pidihowan.
22 Kaya-bay impabaala na kanan Jose ye kaganaan a nakapidiho boy hiyay kaganaan a
obda ha loob nin pidihowan.
23 Hiyay mānguna lan māgbantay ha pidihowan, ket ahe na yayna ampakibalabalaan
ye Jose ha pamaala na, ulita anlamoan na yan Apo Dioh ye Jose boy an-inged naya ha
kaganaan a dadapat na.

40

Impalinaw nan Jose ye Taynep nin Luway Pidiho

1 Pangayadi yatew, hiyay māmaala nin alak nan Faraon boy hiyay māmaala kanlan
mamakawto nin tinapay nan Faraon, ket nagkahalanan hila kana.
2 Kaya-bay napoot yan tubat ye Faraon kanla.
3 Ket impapidiho na hila ha pangipidihowan nan kapitan lan māgbantay no way-ihtew
ya nakapidiho ye Jose.
4 Ket hiyay kapitan, impakalingay na hila kanan Jose ye luway māmaala.
Nabuyot hilay māmaala ha pidihowan.
5 Ha maghay madeglem, hiyay māmaala nin alak nan Faraon boy hiyay māmaala kanlan
mamakawto nin tinapay nan Faraon, ket padiho hilan nanaynep, noba aliwan padiho ye
labay habiyen nin tataynep la.
6 Kabekahan ha mahanib, nilakew na hilan Jose, ket naimatonan na a angkahindak
hilan luwa.
7 Tinepet na hila, “Taket ta angkahindak kawo?”
8 Ket hinabi la, “Padiho kayin nanaynep nadeglem, noba homain ayaman ye makaipali-
naw nin labay habiyen nin taynep mi.”
Hinabi nan Jose, “Hiyay Apo Namalyadi ye makaipalinaw nin labay habiyen nin taynep.
Habiyen yo man kangko ye tataynep yo.”
9 Kaya-bay hinabi nan māmaala nin alak nan Faraon ye taynep na, a wana, “Nataynepan
kon main poon kawat ubah ha adapan ko
10 a main tatloy hanga. Ha panumbek na, namulak ya, nanawa ya, ket tampol yaynan
naom.
11 Anggemgeman ko ye baho nan Faraon hatew. Pinoti koy dawa nin ubah boy
impehpeh ko ha baho nan Faraon, ket in-ibyay ko kana.”
12 Hinabi nan Jose, “Wanae ye labay habiyen nin taynep mo. Hiyay tatlon hanga ket
tatloy mangaamot.
13 Ha loob nin tatloy mangaamot, palihwayen na kan Faraon boy iudong na kan teed
ha alan mon katungkolan bilang māmaala nin alak na.

14 Noba lano ha manged anay kahahaad mo, pangiingalo mo, ta ihipen moko.
Habiyen mo met kanan Faraon ye tungkol kangko ta-omen nako met palihwayen ihti
ha pidihowan.
15 Hiyay kaptegan, pinakaaplat la kon bengat in-alih ihtew ha lugal lan Hebreo. Ket
agya haanin a anti ko ihti ha Egipto, homain ako met nadyag a kalok-an a ikapidiho ko."
16 Pamakange nan māmaala kanlan mamakawto nin tinapay nan Faraon a manged ye
labay habiyen nin taynep, hinabi na kanan Jose, "Nanaynep ako met a ampanlonto kon
tatloy naypapalonto a bagyah nin tinapay.
17 Ket hiyay dapit babe a bagyah, main yan laman a nakahinadi a tinapay nan Faraon,
noba antoktoken hilan mamanokmanok."
18 Hinabi nan Jose, "Wanae ye labay habiyen nin taynep mo. Hiyay tatlon bagyah ket
tatloy mangaamot. Ha loob nin tatloy mangaamot,
19 ket ipakwa na kan Faraon ta-omen naka paputohan nin leey. Pangayadi, ibitin na ha
kayo ye bangkay mo, ket toktoken lano nin mamanokmanok."
20 Haanin, hiyay ikatlon mangaamot ket kompalanyoh nan Faraon. Ket nangihadya
yan poniyan lan kaganaan a māghilbi na. Pangayadi, impakwa na yay māmaala nin alak
na boy māmaala kanlan mamakawto nin tinapay na.
21 Ket hiyay māmaala nin alak na, in-udong naya ha katungkolan na.
22 Noba hiyay māmaala kanlan mamakawto nin tinapay, ket pinabikke na yan Faraon
boy impabitin nay bangkay na a omen ha hinabi nan Jose kanla.
23 Noba hiyay māmaala nin alak nan Faraon, ket naliwaan nan habiyen kanan Faraon
ye tungkol kanan Jose.

41

Impalinaw nan Jose ye Taynep nan Faraon

1 Pangalabah nin luway taon, nataynep nan Faraon a nakaideng ya ha gilid nin
kabatowan Nilo.
2 Kapipikhaan, main nilumakat a pitoy manganged boy mangataba a baka ha
kabatowan, ket nangihib hilan iilamon.
3 Pangayadi, nilumakat hila met ye piton mangadawa boy mangabeng a baka. Ket
hinumaley hila boy nagpaked ha talig nin mangataba a baka ha gilid nin kabatowan.
4 Ket hilay piton mangadawa boy mangabeng a baka, imbulon la hilay piton manganged
boy mangataba a baka. Haanin, nakaimukat yay Faraon.
5 Nakatuloy yan uman ye Faraon, ket nanaynep yayna man. Ket ha taynep na, nakakit
ya nin pitoy inuway a mangayadet boy mangalaman ye pinahi na a hinumwak ha maghay
powawok.
6 Pangayadi yatew, kananyain met ateed a powawok, main met hinumwak a piton
inuway a mangabeng a kinumpit ye pinahi na a pinayango nin maamot a angin a
ampangibat ha dapit daya.
7 Ket imbulon lan mangabeng a inuway ye mangayadet a inuway. Haanin, nakaimukat
yay Faraon, ket natandaan na a taynep nan bengat manayti.
8 Ha mahanib ana, angkayoot ye ihip nan Faraon. Kaya-bay impadakit na hilay
kaganaan a māghalimangka na boy kaganaan a mangadunong a tatao ha Egipto. Ket
intongtong na kanla ye taynep na, noba homain kanla ye makaipalinaw kana nin labay
habiyen nin taynep na.
9 Haanin, hiyay māmaala nin alak nan Faraon, hinabi na kana, "Haanin ko yan bengat
naihipan ye pagkamali ko, ta main akon ahe hinabi kamo.
10 Hatew napoot ka kammin māmaala kanlan mamakawto nin tinapay mo boy
impapidiho mo kayi ha baey nan kapitan lan māgbantay ha palahyo.
11 Ha maghay madeglem, nanaynep kayin luwa, ket aliwan padiho ye labay habiyen
nin taynep mi.
12 Ket main kayi met lamo ihtew a maghay bayontaon Hebreo a ipoh nan kapitan lan
māgbantay ha palahyo. Hinabi mi kanay nataynepan mi, ket impalinaw na kammi ye
labay habiyen nin taynep mi.
13 Ket nalyadibay ye kaganaan a hinabi na kammi. In-udong mo kon māmaala, noba
hiyay māmaala kanlan mamakawto nin tinapay, ket impapatey moya boy impabitin moy
bangkay na ha kayo."
14 Kaya-bay impadakit na yan Faraon ye Jose. Ket tampol la yan in-ilwah ha pidihowan.
Pangayadi nan nagpaudog boy naggumi, hinagiliyan nay bado na, ket nakew yaynan
inumadap kanan Faraon.

15 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Nanaynep ako noba homain makaipalinaw kangko
no hinyay labay habiyen nin taynep ko. Main nangihabi kangko a maipalinaw mo no
hinyay labay habiyen nin taynep.”
16 Hinabi nan Jose, “Aliwan hiko, Apo Faraon, noba hiyay Apo Namalyadi, maipalinaw
na kamo ye labay habiyen nin taynep mo.”
17 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Ha taynep ko, nakaideng ako ha gilid nin kabatowan
Nilo.
18 Kapipikhaan, main nilumakat a pitoy manganged boy mangataba a baka ha
kabatowan, ket nangihib hilan iilamon.
19 Pangayadi, main met nilumakat a piton mangadawa, mangabeng boy main hakit a
baka. Homain ako po nakit a wanabay kadawa nin baka ihti ha Egipto.
20 Ket hilay mangadawa boy mangabeng a baka, imbulon la hilay pitoy mangataba a
baka a naunan nilumakat.
21 Noba ba-mon homain nalyadi, ta pangayadi lan imbulon ye manganged boy
mangataba a baka, ket mangabeng hila po ateed boy mangadawa. Haanin, nakaimukat
ako.”
22 “Ket nakatuloy akoyna man boy nanaynep uman. Nakakit ako nin pitoy inuway a
mangayadet boy mangalaman ye pinahi na a anhumwak ha maghay powawok.
23 Ket kananyatew met ateed a powawok, main met hinumwak a piton inuway a
mangabeng a kinumpit ye pinahi na a pinayango nin maamot a angin a ampangibat
ha dapit daya.
24 Ket hilay mangabeng a inuway, imbulon la hilay pitoy mangayadet a inuway. Hinabi
ko kanlan māghalimangka ye taynep ko, noba homain kanla ye makaipalinaw no hinyay
labay nan habiyen.”
25 Hinabi nan Jose kanan Faraon, “Apo Faraon, hilay tataynep mo ket padiho ye labay
nan habiyen. An-ipatanda nan Apo Namalyadi kamo ye madanon naynan diyagen.
26 Hilay piton mangataba a baka boy pitoy mangayadet a inuway ket pitoy taon. Padiho
ye labay habiyen nin luway tataynep.
27 Hilay pitoy mangadawa boy mangabeng a baka a nilumakat boy hilay pitoy inuway
a mangabeng a kinumpit ye pinahi na a pinayango nin maamot a angin a ampangibat ha
dapit daya, ket pitoy taon a bitil.”
28 “Apo Faraon, omen ha hinabi koyna kamo, wanabay lano ye malyadi. An-ipatanda
nan Apo Namalyadi kamo ye madanon naynan diyagen.
29 Magkamain nin pitoy taon nin kaandoan ha matiboen Egipto.
30 Noba pangayadi nin pitoy taon a kaandoan, magkamain nin pitoy taon a bitil. Uli ha
tubat a pangabitil boy homain pupol ha matiboen Egipto, maliwaan lan tatao ha Egipto
ye nalabah a panaon nin kaandoan la.
31 Ahe layna tanda ye kaandoan uli ha tubat a kaidapan a madihaan la ha panaon nin
bitil.
32 Luway ukdo kan nanaynep, Apo Faraon, ta-omen mo matandaan ye intaning nan
Apo Namalyadi a madanon na yaynan diyagen.”
33 “Kaya-bay haanin, Apo Faraon, katapulan moy mamili nin madunong boy magaling
a tao a mamaala ha matiboen Egipto.
34 Mandutok ka met nin oopihyal ha matiboen Egipto, ket kowen lay ikalimay dakay
nin kaganaan a pupol ha Egipto ha loob nin pitoy taon nin kaandoan.
35 Kananyatew a panaon, katapulan a tiponen lan oopihyal mo ye kaganaan a ikaliman
dakay nin pupol lan tatao. Ket makauli ha bilin mo, ikamalig lan oopihyal mo ha balang
banwa nin Egipto boy pabantayan la yan manged.
36 Hilatin matipon ket italadan a pamangan lan tatao ha lumateng a pitoy taon a bitil
ha Egipto. Ha wanabay, ahe hila matey nin bitil ye tatao ha Egipto.”
37 Nalabayan nan Faraon boy oopihyal na ye monikala nan Jose.
38 Ket hinabi nan Faraon kanlan oopihyal na, “Homain kitawoynan makitan a tao a
omen kanan Jose a anlamoan nin Ihpidito nan Apo Namalyadi.”
39 Kaya-bay hinabi nan Faraon kanan Jose, “Ulita impatanda nan Apo Namalyadi kamo
yatin kaganaan, homain anan kanayon a tao a madudunong boy magagaling a omen
kamo.
40 Hikaynay pabaalaen ko ha panakopan ko, ket manumbong hilan kaganaan kamo ye
tatao ko. Noba umiigit ako po kamo, ta hikoy poon ihti ha Egipto.”

Hiyay Jose ye māmaala ha Egipto

41 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Ket haanin, diyagen kataynan gobilnadol ha
matiboen Egipto.”

42 Inoh-pok nan Faraon ha galamay na ye hinghing na a pagmalka na, ket impahinghing
na kanan Jose. Ket pinabadowan na yan mablin bado boy pinaonoan naya po nin balitok
a ono.
43 Pinahakay na yan Faraon ye Jose ha kaliha nin ikalwa ha kapalyadiyan na. Main
tataon nuna kanan Jose ha pagdanan na a ampangipangha nin wanae, “Manalimukod
kawo kanan Gobilnadol!” Ket paibat ana kananyatew, hiyaynay Jose ye gobilnadol ha
Egipto.
44 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Hiko ye Faraon ha Egipto, noba homain ayaman ye
malyadin manyag nin hinyaman ha Egipto, no homain kan paluboh.”
45 Pangayadi, hiyay Faraon, pinangalanan na yan Zafenat Panea ye Jose. Boy impakahal
naya kanan Jose ye Asenat a anak nan Potifera a padi ha On. Ket hiyay Jose, bilang
gobilnadol, namaala yayna ha matiboen Egipto.
46 Hiyay Jose ket 30 ye taon na ha nandugi yan naghilbi kanan Faraon. Inumalih ya ha
adapan nan Faraon a poon ha Egipto, ket niliwed nay matiboen Egipto.
47 Ket ha loob nin pitoy taon, luhbo ye pupol ha Egipto.
48 Ket kananyatew a pitoy taon nin kaandoan, impatipon nan Jose ye kaganaan a dakay
a nakwa na ha pupol ha Egipto, ket ingkamalig la ha balang banwa a nakapupolan la.
49 Hiyay luhbo a tidigo a natipon na, ket omen ha langhi ha dagat ye kalabong na. Ket
uli ha kalabong nin tidigo, in-itgen laynay paglihta, ta ahe layna mahbaan takalen.
50 Bayo lumateng ye panaon nin bitil, nagkaanak yay Jose nin luway laki kanan Asenat
a anak nan Potifera a padi ha On.
51 Pinangalanan na yan Manase ye makaagat, ket hinabi na, “Hinaglapan na kon Apo
Namalyadi a maliwaan koy kaidapan a nadihaan ko boy liyew ko kanlan kabaey nan
bapa ko.”
52 Efraim met ye impangalan na ha ikalwan anak na, ket hinabi na, “Binyan na kon Apo
Namalyadi nin aanak ha lugal a nakapatiyatiyaan ko.”
53 Nayadi ye pitoy taon nin kaandoan ha Egipto,
54 ket nanduginay pitoy taon a panaon nin bitil, a omen ha hinabi nan Jose. Nagkamain
nin bitil ha kaganaan a lulugal, noba ha matiboen Egipto, ket main pamangan.
55 Ha homain hilaynan pamangan ye tatao ha Egipto, nakew hilan nakihabi kanan
Faraon. Noba hinabi nan Faraon kanla, “Makew kawo kanan Jose, ket humbongen yoy
habiyen na kanyo.”
56 Nitayak anay bitil ha matiboen Egipto, ket pinalukatan nan Jose ye kaganaan a
kamalig, ket pinahaliw na hilan pamangan ye Egipsio.
57 Tubat ye bitil ha matiboen babe-luta. Kaya-bay hilay tataon ibat ha kaganaan a
nanahyon, ket ampakew hila ha Egipto a manaliw nin pamangan kanan Jose.

42

Nakew hilay Kakatongno nan Jose ha Egipto

1 Nabalitaan nan Jacob a main tidigo ha Egipto. Kaya-bay hinabi na kanlan aanak na a
laki, “Yo! Ampamano kawo po nayi?
2 Nabalitaan ko a main pamangan ha Egipto. Kaya-bay makew kawo ihtew, ket manaliw
kawon pamangan ta-omen kitawo ahe matey bitil.”
3 Kaya-bay nakew hilan peteg ha Egipto ye mapo a katongno nan Jose ta-omen hila
manaliw nin pamangan.
4 Noba hiyay Jacob, ahe na yan impakilakew ye Benjamin a ali nan Jose, ulita angkalimo
yan maka main maloke a malyadi kana.
5 Kaya-bay nakew hilaynay aanak nan Jacob ha Egipto ta-omen hila manaliw nin
pamangan. Main met kanayon a taga Canaan ye nakew manaliw nin pamangan ha
Egipto, ta main bitil ha matiboen Canaan.
6 Hiyay Jose, bilang Gobilnadol ha Egipto, hiyabay ye ampaglako nin pamangan ha
kaganaan a tatao. Kaya-bay ha nilumateng hilay kakatongno na ha Egipto, nilumukob
hila ha adapan na.
7 Pamakakit nan Jose kanlan kakatongno na, nabigbig na hilan tampol, noba nagkon-
wadi yan ahe na hila katatanda boy matubag yan nanepet kanla, “Taga way-ihtew kawo?”
“Taga Canaan kayi, Apo. Nakew kayi ihti ta-omen manaliw nin pamangan,” wanla.
8 Nabigbig na hilan Jose ye kakatongno na, noba ahe la yan nabigbig.
9 Naihipan nan Jose ye taynep na tungkol kanla, ket hinabi na kanla, “Māniem kawo!
Kaya-bay nakew kawo ihti, ta labay yon matandaan no way-ihtew ha nahyon mi ye
homain māgbantay, kali?”

10 Hinabi la, “Ahe, Apo. Aliwa kayin māniem. Nakew kayi ihtin manaliw bengat nin
pamangan.
11 Mikakatongno kayin kaganaan ha bapa, Apo, boy peteg ye anhabiyen mi. Aliwa
kayin māniem, Apo.”
12 Hinabi nan Jose kanla, “Aliwan peteg yain! Nakew kawo ihti ha lugal mi ta-omen yo
matandaan no way-ihtew ye homain māgbantay.”
13 Noba hinabi lan mikakatongno, “Labinluwa kayin mikakatongno, Apo, boy mam-
aghan bengat ye bapa mi, ket anti ya ha Canaan haanin. Ket hiyay bonho mi, nabantak
ya kana. Ket hiyay magha po a katongno mi, Apo, natey yayna.”
14 Hinabi nan Jose kanla, “Wangko bayna, māniem kawo!
15 Huboken katawo no peteg ye anhabiyen yo. An-ihumpa ko ha ngalan nan Faraon a
ahe kawo makaalih ihti no ahe yoya mailakew ihti ye katongno yon bonho.
16 Hali! Paulien yoy magha kanyo, ta ilakew naya ihti, noba hilay mabantak, ket ikulong
hila angga ha mapaptegan ye anhabiyen yo. Ta no ahe, an-ihumpa ko ha ngalan nan
Faraon a māniem kawon peteg!”
17 Ket impakulong na hilan kaganaan ha loob nin tatloy mangaamot.
18 Ha ikatlon mangaamot, hinabi nan Jose kanla, “Main akon limo kanan Apo
Namalyadi. Kaya-bay ahe katawo ipapatey, no humbongen yoy habiyen ko.
19 No peteg ye anhabiyen yo, magbantak ye magha kanyo ha kulongan, noba hilay
kanayon, muli ana. Kadten lay pamangan lan angkabitil a papamilya yo.
20 Noba katapulan a mag-udong kawon tampol, lamo yo yay bonho a katongno yo ta-
omen mapaptegan ye anhabiyen yo, ket ahe kawo matey.” Ket wanabay ye dinyag la.
21 Hinabi la ha magha boy magha, “Homain hapo a angkapaduhaan kitawo haanin uli
ha dinyag tawo kanan katongno tawo. Nakit tawoy pag-idap na hatew ha nakiiingalo ya
kantawo, noba ahe tawo yan iningalowan. Kaya-bay ampagdiha kitawoyna haanin nin
kaidapan.”
22 Hinabi nan Reuben kanla, “Aliwa nayi a hinabi ko kanyo hatew a adi yoya
ampahakitan ye anak, noba ahe yoko lingnge! Kaya-bay angkapaduhaan kitawoyna
haanin ha pagkamatey na.”
23 Ahe la tanda a angkatalohan nan Jose ye anhabiyen la, ulita ha pamakitongtong na
kanla, ket main ampangipataloh nin anhabiyen na.
24 Inalihan na hilan Jose, ket tinumangih ya. Noba nag-udong ya boy nakitongtong
yayna man kanla. Imbilin nan Jose kanlan iipoh na a ilbo la yay Simeon kanlan
kakatongno na haka na yan ipabalol ha adapan la.
25 Pangayadi, imbilin nan Jose kanlan iipoh na a pon-en lan tidigo ye lalanggothi lan
kakatongno na boy ikonin lay pilak a imbayad lan kakatongno na ha langgothi nin balang
magha kanla. Imbilin na po a pabawonan la hilan pamangan ha pangumodang la. Ket
nahumbong ye kaganaan a bilin nan Jose.
26 Pangayadi, ingkalga lan mikakatongno ha aahno la ye hinaliw la a pamangan, ket
inumalih hilayna.
27 Ha andudumeglem ana, tinumgen hila ha pangumodang la ta-omen hila mag-
painawa. Magha kanla ye nanlukat nin langgothi na ta-omen na pakanen ye ahno na,
ket nakit nay pilak a pinamayad na a nakapahababe ha pamangan.
28 Hinabi na kanlan kakatongno na, “In-udong lay pilak a pinamayad ko! Anti ya ha
langgothi ko!”
Nilumopta hilan kaganaan boy nalimowan. Naytepet-tepet hila ha balang magha,
“Hinya ket ye dinyag nan Apo Namalyadi kantawo?”
29 Pamiabot la ha Canaan, tinongtong la kanan bapa la a Jacob ye kaganaan a nalyadi
kanla. Hinabi nin magha kanla,
30 “Tatang, hiyay gobilnadol nin Egipto, ket matubag yan naghabi kammi boy binadaan
na kayin māniem.
31 Noba hinabi mi kana, ‘Peteg ye anhabiyen mi. Aliwa kayin māniem.
32 Labinluwa kayin mikakatongnon lalaki boy mamagha ye bapa mi.’ Hinabi mi po
kana a hiyay magha min katongno ket natey yayna, ket hiyay bonho mi, kalamo na yan
bapa mi ha Canaan.”
33 “Hinabi nan Gobilnadol nin Egipto kammi, ‘Wanae ko yan mapaptegan ye anhabiyen
yo! Mabantak ya ihti kangko ye magha kanyo, ket muli kawoyna. Kadten yoy pamangan
kanlan angkabitlan a papamilya yo.
34 Noba ilakew yoya ihti kangko ye bonho a katongno yo ta-omen ko matandaan a
aliwa kawon māniem boy ampaghabi kawon kaptegan. Pangayadi, iudong koya kanyo ye
katongno yo boy malyadi kawoynan magpanapolan ihti ha Egipto,’ wana kammi.”

35 Ha an-ibohboh laynay laman nin lalanggothi la, nakit nin balang magha kanla ye
pilak a pinamayad la a nakakobot. Ha nakit lan mitatalabapa ye nakakobot a pilak, ket
nalimowan hilan kaganaan.
36 Hinabi nan Jacob kanla, “Labay yon maalihan akoyna nin anak! Ahe yaynay Jose.
Ahe yayna met ye Simeon. Ket haanin, labay yoya po kowen ye Benjamin? Angkaidapan
ako baynan tubat!”
37 Hinabi nan Reuben kanan bapa na, “Tatang, no ahe koya maiudong kamo ye
Benjamin, malyadi mo hilan pateyen ye luwa kon aanak. Ipataya moya kangkoy
Benjamin, ket iudong koya met ateed kamo.”
38 Noba hinabi nan Jacob, “Ahe koya ipakilakew kanyo ye anak ko. Natey yaynay
katongno na, ket hiyaynan bengat ye napatla a anak ko kanan Raquel. Maka main maloke
a malyadi kana ha dān. Ket no mapetegan yatew, yati nan kapotian nin labok ko, ket
ikamatey koynay tubat a kalelean ko.”

43

Nag-udong hila ha Egipto ye Kakatongno nan Jose

1 Tubat po ye pangabitil ha Canaan.
2 Ha nauboh laynan pamilya nan Jacob ye pamangan a hinaliw la ha Egipto, hinabi nan
Jacob kanlan aanak na, “Mag-udong kawon manaliw uman nin makandin pamangan ha
Egipto.”
3 Noba hinabi nan Juda kana, “Mahehpet ye bilin nan Gobilnadol kammi a ahe na kayi
adapen no ahe mi yan mailamo ye katongno min bonho.
4 No ipakilakew moya kammi ye Benjamin, mag-udong kayin manaliw nin pamangan
ihtew.
5 Noba no ahe mo yan ipakilakew, ahe kayi makew, ta hinabi nan Gobilnadol kammi a
ahe na kayi adapen no ahe mi yan mailamo ye katongno min bonho.”
6 Hinabi nan Jacob,* “Ahe yoyna dayi hinabi kana a main kawo po ali. Binyanan yo kon
mabyat a gotgot.”
7 Hinabi la, “Pinakatepet nan manged ye tungkol kammi boy ha pamilya tawo. Tinepet
na kammi no angkabi-ay ya po ye bapa mi boy no main kayi po kanayon a katongno. Ket
pinakibatan min bengat ye tetepet na. Ahe mi tanda a ipakwa na yay Benjamin kammi
boy iadap kana.”
8 Hinabi nan Juda kanan bapa na, “Tatang, ipakilakew mo yaynay Benjamin kangko,
ket tampol kayinan makew ta-omen kitawo ahe matey bitil.
9 Hikoy makibat no main maloke a malyadi kana. No ahe ko yan maiudong kamo a
angkabi-ay, hikoy heheen mo legan angkabi-ay ako.
10 No ahe kayi naaba, nikalwa kayina dayin nakalakew boy nakaudong haanin.”
11 Haanin, hinabi nan bapa la a Jacob kanla, “No wanabay awod, kokawoyna.
Mangitukoy kawo ha lalanggothi yo nin pinakamanged a pagbi-ay ihti ha lugal tawo, ket
idigalo yo kanan Gobilnadol nin Egipto nangaanon balhamo, pulot panilan, pampalahap,
pabango, dawa nin pihtahyo boy almendra.
12 Dobliyen yoy kadten yon alaga nin pilak, ulita katapulan yon iudong ye pilak a
pinamayad yo a in-udong la ha lalanggothi yo. Maka nagkamali hilan bengat.
13 Hali awod, ilamo yo yaynay katongno yon Benjamin boy tampol kawoynan mag-
udong kanan Gobilnadol.
14 Paingalowen naya dayin Apo Namalyadi a Makapalyadiyan ye Gobilnadol kanyo
ta-omen naya iudong kanyo ye Simeon boy Benjamin. No ahe hila man miudong, ket
tanggapen koynan luboh ha nakem ko ye kalelean ko.”
15 Kaya-bay nangaget hilay mikakatongno nin idigalo la boy dinobli lay kaget la a alaga
nin pilak. Pangayadi, inumalih hilayna paudong ha Egipto lamo la yay Benjamin, ket
nakikit hila kanan Jose.
16 Ha nakit nan Jose a kalamo la yaynay Benjamin, hinabi na kanan māmaala nin
baey na, “Ilakew mo hilayatin tatao ha baey ko. Manapo kan ayop boy mamakawto kan
pamangan, ta kalamo ko hilan mangugto.”
17 Hinumbong nan māmaala ye bilin nan Jose, ket inggaygay na hilay mikakatongno
palakew ha baey nan Jose.
18 Ha an-ilakew na hila ha baey nan Jose, angkahindakan hila ulita an-ihipen la,
“Mapalyadin ilakew la kitawo ihtew uli ha pilak a in-udong la ha langgothi tawo ha una
kitawon nakew ihti. Maka dakpen na kitawoyna boy kowen nay aahno tawo, ket diyagen
na kitawoynan ipoh na.”

---

* **43:6** *Jacob* hiyay nakahulat ha Hebreo ket Israel.

19 Kaya-bay ha anti hilayna ha ilwangan nin baey, hinaleyan la yay māmaala nin baey
nan Jose, ket kinatongtong laya.
20 Hinabi la, “Apo, nakew kayina ihti ha Egipto a nanaliw nin tidigo hatew.
21 Noba ha tinumgen kayi ha maghay lugal ulita madeglem ana, nilukatan mi ye
lalanggothi mi, ket nakit nin magha boy magha kammi ye huhton alaga a pinamayad
mi nin tidigo a hinaliw mi. Tiya, ket iudong mi yayna kamo.
22 Main kayin kanayon a pilak a panaliw nin pamangan. Ahe mi tanda, Apo, no ayay
nangikonin nin pilak ha langgothi mi.”
23 Hinabi nan māmaala, “Adi kawo angkahindak boy adi kawo angkalimo. Hiyay
Apo Namalyadi yo a Apo Namalyadi na met ateed bapa yo ye nangikonin nin pilak
ha lalanggothi yo. Natanggap koy pinamayad yo hatew.” Pangayadi, in-ilwah na yan
māmaala ye Simeon, ket inlakew naya kanlan kakatongno na.
24 Pinaloob na hilan māmaala ha baey nan Jose, ket binyan na hilan lanom ta-omen la
uyahan ye bibitih la boy binyan na hilan ipakan la ha aahno la.
25 Haanin, intaladan lan mikakatongno ye idigalo la kanan Jose ha panlumateng na. Ta
nange la a ihtew hila mangugto ha baey nan Jose.
26 Ha nilumateng yay Jose ha baey na, inlakew la kana ye didigalo la boy nilumukob
hilan kaganaan ha adapan na.
27 Kinumohta na hilan Jose. Pangayadi, tinepet na hila, “Kumohta ya met ye bapa yo a
hinabi yo kangko hatew a matoayna? Angkabi-ay ya po nayi?”
28 Hinabi la, “Angkabi-ay ya po, Apo, boy makhaw ya po ye bapa mi.” Ket nanalimukod
hila boy nilumukob ha luta ha adapan na.
29 Pamakakit nan Jose kanan Benjamin a katongno na ha mamaghay puhel, nanepet
ya, “Yabayti ya nayi ye katongno yon bonho a hinabi yo kangko?”
Hinabi na kanan Benjamin, “Inong, inged naka dayin Apo Namalyadi!”
30 Natanggil ye tanam nan Jose ha pamakakit na kanan katongno na. Mapadah yan
nilumwah ulita ampakatangih-tangih yayna. Kaya-bay nilumoob ya ha hilid na, ket ihtew
yayna tinumangih.
31 Pangayadi, nag-olameh ya, ket nag-udong yayna kanla a ampakabenbenen nay
tanam na. Ket hinabi na kanlan iipoh na, “Iapag yoynay pamangan.”
32 Hiyay Jose, inapagan la yan pamangan a bubukod na ha maghay lamihaan. Ket
hilay kakatongno na, inapagan la hilan pamangan ha kanayon a lamihaan. Lumbo met
ye lamihaan lan Egipsio, ulita an-ikading-ey la hilan makadongo ye Hebreo.
33 Hilay kakatongno nan Jose, ket ampikno hila ha adapan nan Jose. Napaybilew-bilew
hila boy ampagtaka, ta pinaikno la hilan napay-adaad paibat ha punganay anggan bonho.
34 Inapagan la hilan iipoh nin pamangan ibat ha lamihaan nan Jose, noba hiyay
pamangan a in-apag la kanan Benjamin ket liman okdo ye kalabong na dinan kanlan
kakatongno na. Mahayaghag hilan nangan boy ninom.

44

Nakatak ye Mital a Pinoman

1 Haanin, imbilin nan Jose kanan māmaala nin baey na, “Pon-en mon pamangan ye
langgothi la angga ha mababa lan kadten, boy ipahababe mo ha loob nin langgothi nin
balang magha ye pilak a pinamayad la.
2 Pangayadi, ipahababe mo po ye mital a pinoman ko ha langgothi nan bonho kalamo
ye pilak a imbayad na nin pamangan.” Ket hinumbong na met māmaala ye hinabi nan
Jose kana.
3 Kabekahan, ha mahanib-hanib po, hilay mikakatongno dayon aahno la, ket pinalubo-
han na hilaynan muli.
4 Ha ahe hila po nipakataang ha banwa, hinabi nan Jose kanan māmaala, “Padah mo!
Kamaten mo hilayatew a tatao! Ket no mabon mo hilayna, habiyen mo kanla, ‘Taket ta
maloke ye imbae yo ha manged a dinyag mi kanyo?
5 Taket ta tinakaw yoy mital a pinoman nan amo ko a anggawien na ha pamaltep?
Maloke a tubat yatin dinyag yo!’ ”
6 Ha nabonan na hilaynan māmaala, ket hinabi na kanla ye impahabi nan Jose.
7 Noba hinabi la kanan māmaala, “Way-omen mo mahabi yain, Apo? Hikayin ipoh mo,
agya makanoman ahe mi madyag yain!
8 Tanda yoynabay met a agya niabot kayi ha Canaan, ket in-udong mi kanyo ye pilak a
nakit mi ha loob nin langgothi mi. Taket ta manakaw kayi po nin pilak o balitok ha baey
nan amo mo?

9 Apo, no makitan mo ye pinoman a anhabiyen mo ha ayaman kammi, ket pateyen
moya boy hikayin kaganaan, ket diyagen moynan ipoh na."
10 Hinabi nan māmaala, "Hige! Ayaman kanyo ye pakakitan ko nin pinoman, ket
diyagen ko yan ipoh ko. Ket hilay kanayon, homain hilan pakibatan."
11 Kaya-bay dinandali nin balang magha a ilumbah ye langgothi na boy nilukatan la.
12 Ket hiyay māmaala, titimagha na yan binokitkit ye lalanggothi la paibat ha punganay
anggan bonho, ket nakitan na yay mital a pinoman ha langgothi nan Benjamin.
13 Pamakakit lan kakatongno na, giniwak lay babado la uli ha tubat a lele la. Ket
ingkalga lan uman ha aahno la ye langgothi la, ket nag-udong hila ha banwa.
14 Hiyay Jose, anti ya po ha baey na ha nilumateng yay Juda boy hilay kakatongno na.
Ket nilumukob hila ha adapan nan Jose.
15 Hinabi nan Jose kanla, "Hinyatin dinyag yo? Ahe yo nayi tanda a matandaan koy
dinyag yo makauli ha paltep? Kaya-bay homain kawon maitayo kangko!"
16 Hinabi nan Juda, "Homain kayin mahabi, Apo. Homain kayin maikatulidan ha
nalyadi. Hiyay Apo Namalyadi ye nangipatanda nin kahalanan mi. Kaya-bay hikayin
kaganaan dayon yay kinakitan nin pinoman mo, ket ipoh moyna haanin."
17 Hinabi nan Jose, "Ahe! Ahe ko madyag yain. Hiyay kinakitan bengat nin pinoman
ko ye diyagen kon ipoh ko. Hilay kanayon ket malihway hilaynan muli kanan bapa yo."

Nakiiingalo yay Juda

18 Haanin, hiyay Juda, hinumaley ya kanan Jose boy hinabi na, "Apo Gobilnadol, an-
ipakiiingalo ko kamo. No malyadi dayi, ket leng-en mo kon dumali. Adi ka dayi mapoot
kangko agya padiho ye kapalyadiyan mo kanan Faraon.
19 Apo, tinepet mo hatew no main kayi po bapa o katongnon laki.
20 Ket hinabi mi met a main kayi po bapa a matoayna boy main kayin katongno a laki a
nianak ha pangatoay na. Hinabi mi po a natey yaynay katongno na, ket hiyaynan bengat
ye angkabi-ay a anak nan indo na. Ket ampakaadoen na yan bapa mi."
21 "Pangayadi, hinabi mo kammin iipoh mo, Apo, a ilamo miya ihti ta-omen mo yan
makit.
22 Hinabi mi met kamo hatew a ahe na yan malyadin lakwanan Benjamin ye bapa mi,
ta no lakwanan naya, ket ikamatey nan bapa mi.
23 Noba, Apo, hinabi mo met kammin iipoh mo a agmo kayin adapen no ahe mi yan
kalamo ye katongno min bonho.
24 Ket ha nuli kayina kanan bapa ko, Apo, hinabi ko met kana ye hinabi mo.
25 Ha ahe nabuyot, hinabi na kammin bapa mi a mag-udong kayi ihti ta-omen manaliw
uman nin makandin pamangan.
26 Noba hinabi mi kana, 'Ahe kayi malyadin makew ha Egipto no ahe mi yan kalamo ye
katongno min bonho, ulita ahe kayi malyadin makikit kanan Gobilnadol no ahe mi yan
kalamo.' "
27 "Hinabi na kammin bapa mi a ipoh mo, 'Tanda yobayna met a luluwa ye anak ko
kanan Raquel.
28 Ahe yaynay magha, ket homain hapo a pinaybayitbayitan yan matubag a ayop. Ket
paibat hatew ahe ko yaynan nakit.
29 Ket no kowen yoya po kangko ye bonho ko, ket no mipaloke ya, yati nan kapotian
nin labok ko, ket ikamatey koyna ye tubat a kalelean ko.' "
30 "Kaya-bay Apo Gobilnadol, no muli ako kanan bapa ko a ahe mi yan kalamo ye
Benjamin, ket hiyay bi-ay nan bapa mi, nipalabon ya kana,
31 ket no ahe naya makit ye Benjamin, Apo, yatew a kapotian nin labok na, ket ikamatey
nayna ye tubat a kalelean na.
32 Hikon ipoh mo, impangako ko kanan bapa ko a no ahe koya maiudong kana yatin
anak, hikoy heheen na legan angkabi-ay ako."
33 "Haanin, no ipaluboh mo Apo Gobilnadol, hikoynay diyagen mon ipoh mo bilang
kahagiliyan nan bonho mi. Ket palubohan mo yayna dayi a muli ye bonho mi kalamo la
yan kakatongno na.
34 Ahe ako malyadin muli kanan bapa ko a ahe koya kalamo ye bonho mi. Ahe ko
mikpen bilewen ye maloke a malyadi kanan bapa mi."

45

Impatanda nan Jose ye hadili na

1 Ahe nayna angkabenbenan Jose ye tanam na ha adapan lan iipoh na. Kaya-bay
pinaalih na hila. Ket ha hila-hilaynan bengat a mikakatongno, impatanda na yaynay
hadili na kanla.

2 Tinumangih yan makhaw, ket nange la yan Egipsio boy nabalitaan lan kabaey nan
Faraon.
3 Hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, “Hiko yay Jose! Angkabi-ay ya po lagi ye bapa
ko?” Noba ahe hila nakatnoy ye kakatongno na, ulita naoblakan boy nalimowan hilan
tubat.
4 Kaya-bay hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, “Humaley kawo kangko.” Ha
hinumaley hilayna, hinabi na, “Hiko yay Jose a katongno yo a inlako yo a nipalakew ihti
ha Egipto.
5 Adi kawo angkahindak boy adi yo anheheen ye hadili yo ha pangilako yo kangko,
ulita impauna na kon Apo Namalyadi kanyo ihti ta-omen miligtah ye bi-ay lan tatao.
6 Ta kakalwan taon po bengat nin pangabitil haanin. Main po limay taon a homain
pananem boy homain pamupol.
7 Pinauna na kon Apo Namalyadi ihti ta-omen kawo miligtah boy magpahulong a
lumabong ye lalahi yo ihti ha babe-luta.”
8 “Kaya-bay aliwan hikawoy nangipalakew kangko ihti no aliwan hiyay Apo Namalyadi.
Dinyag na kon mamabala kanan Faraon, māmaala nin baey na boy gobilnadol nin
matiboen Egipto.
9 Haanin, mag-udong kawon tampol kanan bapa ko boy habiyen yo kana a dinyag na
kon gobilnadol ha matiboen Egipto nin Apo Namalyadi. Boy habiyen yo kana a tampol
ko yan ampalakwen ihti.
10 Ihtew ya kumonin ha lugal a Goshen ta-omen ya mahaley kangko, kalamo na hilay
kaganaan a aanak na boy aapo na, aayop na a tupa, kambing, baka, boy kaganaan a
babandi na.
11 No anti yayna ha Goshen, hikoynay mamyay nin matapul na ulita main po limay taon
nin pangabitil. Ahe ko labay a mabitlan ya, hilay papamilya na boy kaganaan a aayop
na.”
12 Hinabi na po Jose, “Pakabalayen yoko man, lalalo ana kamo, Benjamin. Hiko yan
peteg ye Jose a ampaghabi kanyo.
13 Habiyen yo kanan bapa ko no way-omen lako ambihaen ihti ha Egipto boy hilay
kaganaan a nakit yo. Ket ilakew yo yan tampol ihti kangko ye bapa ko.”
14 Pangayadi, tinakeh na yan Jose ye katongno na a hiyay Benjamin boy tinumangih ya.
Tinumangih ya met ye Benjamin a nakatakeh kanan Jose.
15 Pahulong yan antumangih legan an-umaan na hilay kaganaan a kakatongno na.
Pangayadi, nakitongtong hilayna kana ye kakatongno na.
16 Ha nakalateng ye balita ha palahyo nan Faraon a nilumateng hilaynay kakatongno
nan Jose, naaliket yay Faraon boy hilay oopihyal na.
17 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Habiyen mo kanlan kakatongno mo a kalgaan lan
pamangan ye aayop la boy mag-udong hila ha Canaan.
18 Ilakew laya ihti ye bapa yo boy pamilya yo. Ibyay ko kanla ye pinakamanged a luta
ihti ha Egipto boy pakinabangan lay pinakamanged a pamangan ihti.
19 Habiyen mo met kanla a mangitaban hilan kakaliha ibat ihti ha Egipto ta-omen main
hilan hakayan ye aahawa la dayon aanak la ha pamakew la ihti. Boy ilakew laya ihti ye
bapa la.
20 Adi layna angkawaenen ye mabantak a babandi la ihtew, ulita mapagkonin lay
pinakamanged a babagay ihti ha matiboen Egipto.”
21 Ket wanabay ye dinyag lan aanak nan Jacob. Ket uli ha bilin nan Faraon, binyan na
hilan Jose nin kakaliha ye kakatongno na dayon bawon la ha pangumodang la.
22 Binyanan na hila met nin bayon bado ye balang magha kanla. Noba hiyay Benjamin,
binyanan na yan 300 a palatan mital boy liman padih a bado.
23 Pinawitan naya met ye bapa na nin mapo a aahno a nakalgaan nin pinakamanged
a babagay ha Egipto boy mapo a babayin aahno a nakalgaan nin pamangan boy tinapay
boy kanayon po a pamangan a kanen nan bapa la ha pangumodang na palakew ha Egipto.
24 Pangayadi, intubol na hilaynan Jose ye kakatongno na paudong ha Canaan. Ket ha
pangumalih la, hinabi na kanla, “Adi kawo ampay-away ha dān.”
25 Kaya-bay inumalih hilayna ha Egipto boy nag-udong hilayna kanan bapa la ha
Canaan.
26 Hinabi la kana, “Tatang, angkabi-ay ya po ye Jose! Ket hiyabay manayti ye gobilnadol
nin matiboen Egipto!” Naoblakan yay Jacob. Ahe na pinamtegan.
27 Noba ha hinabi la kana ye kaganaan a hinabi nan Jose kanla boy ha nakit na ye
kakaliha a impataban nan Jose a hakayan na a palakew ha Egipto, ket nilumigha ya.
28 Hinabi nan Jacob, “Ah! Angkabi-ay ya po manayti ye anak kon Jose! Lakwen koya
bayo ko matey.”

46

Nakew hilan Mipapamilyan Jacob ha Egipto

1 Kaya-bay hiyay Jacob, nakew yayna kaget nay kaganaan a babandi na. Ha niabot hila
ha Beer Sheba, nangihagpa ya kanan Apo Namalyadi a Apo Namalyadi nan Isaac a bapa
na.
2 Ha madeglem ana, naghabi yay Apo Namalyadi kanan Jacob makauli ha leplep, a
wana, “Jacob, Jacob!”
“Anti ko ihti, Apo,” wanan Jacob.
3 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Hiko yay Apo Namalyadi a Apo Namalyadi nan bapa mo.
Adi ka angkalimon makew ha Egipto. Ta diyagen ko hilan angkabalitaan a nahyon ihtew
ye lalahi mo.
4 Hiko ye lamo mo ha pamakew mo ha Egipto boy iudong katan uman ihti ha Canaan.
Ket lano matey ka, anti yay Jose ha talig mo.”
5 Hiyay Jacob, inhakay la yan aanak na ha kaliha a impataban nan Faraon a hakayan
na. Inhakay la hila met ye aahawa boy aanak la. Ket inumalih hilayna ha Beer Sheba.
6 Kaya-bay hiyay Jacob boy hilay lalahi na, ket nakew hila ha Egipto. Kinaget la hila
met ye aayop boy babandi la a natipon la ha Canaan.
7 Kinaget nan Jacob ha Egipto ye kaganaan a aanak na boy aapo na boy kaganaan a
lalahi na.
8 Hilayati ye ngangalan lan Israelita a nakew ha Egipto.
Hiyay Reuben ye punganay nan Jacob.
9 Hilay aanak nan Reuben ket hilan Hanoc, Palu, Hezron boy Carmi.
10 Hilay aanak nan Simeon ket hilan Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Zohar, boy hiyay Shaul
a anak na ha babayin Cananea.
11 Hilay aanak nan Levi ket hilan Gershon, Kohat boy Merari.
12 Hilay aanak nan Juda ket hilan Er, Onan, Shela, Perez boy Zera. (Hiyay Er boy Onan
ket natey hila ha Canaan.)
Hilay aanak nan Perez ket hilan Hezron boy Hamul.
13 Hilay aanak nan Isacar ket hilan Tola, Pua, Iob boy Shimron.
14 Hilay aanak nan Zebulun ket hilan Sered, Elon boy Jaleel.
15 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Lea a ahawa na. Nianak hilan kaganaan
ha Padan Aram, powida yay Dina a anak na a babayi. 33 hilan kaganaan.

16 Hilay aanak nan Gad ket hilan Zefon, Hagi, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi boy Areli.
17 Hilay aanak nan Asher ket hilan Imna, Ishva, Ishvi, Beria boy hiyay babayin katongno
la a hiyay Sera.
Hilay aanak nan Beria a hilan Heber boy Malkiel.
18 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Zilpa a ipoh nan Lea a in-ibyay nan
Laban. 16 hilan kaganaan.

19 Hilay aanak nan Jacob kanan Raquel a hilan Jose boy Benjamin.
20 Hilay aanak nan Jose kanan Asenat a anak nan Potifera a padi ha banwa nin On ket
hilan Manase boy Efraim. Nianak hilan luwa ha Egipto.
21 Hilay aanak nan Benjamin ket hilan Bela, Beker, Ashbel, Gera, Naaman, Ehi, Rosh,
Mupim, Hupim boy Ard.
22 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Raquel a ahawa na. 14 hilan kaganaan.

23 Hiyay anak nan Dan ket hiyay Hushim.
24 Hilay aanak nan Naftali ket hilan Jahzeel, Guni, Jezer boy Shilem.
25 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Bilha. Hiyay Bilha ket ipoh nan Raquel
a in-ibyay nan Laban. 7 hilan kaganaan.

26 Hiyay bilang lan kaganaan a aanak boy aapo nan Jacob a nakew ha Egipto ket 66
powida hilay mamanuyang na.
27 Kalamo hilay luwa a anak nan Jose a in-anak ha Egipto, ket 70 hilan kaganaan ye
lalahi nan Jacob a naytipon ha Egipto.

Hiyay Jacob boy Papamilya na ha Egipto

28 Haanin, hiyay Jacob, intubol na yay Juda a munan makew kanan Jose ta-omen ya
manepet no way-ihtew ye dān palakew ha Goshen. Ket ha niabot hilaynan Jacob ihtew
ha Goshen,

29 hinumakay yay Jose ha kaliha na, ket nakew ya ha Goshen ta-omen naya haganaen
ye bapa na. Ha nayngikit hilayna, tinakeh na yan Jose ye bapa na, ket nabuyot yan
tinumangih.
30 Hinabi nan Jacob kanan Jose, “Haanin nakahadya akoynan matey ulita nakit
kataynan angkabi-ay po.”
31 Hinabi nan Jose kanlan kakatongno na boy kanlan kaganaan a kabaey nan Jacob,
“Makew ako kanan Faraon boy habiyen ko kana, ‘Hilay kakatongno ko dayon kabaey nan
bapa ko a kinumonin ha Canaan, ket nakew hila ihti kangko.
32 Habiyen ko met kana a māgpahtol kawo, boy kaget yoy kakawan yo, boy kaganaan a
babandi yo.’
33 No ipaingat na kawon Faraon boy tepeten na no hinyay abala yo,
34 habiyen yo, ‘Hikayin ipoh mo ket māgpahtol kayin aayop paibat po ha anak kayi a
omen kanlan tutoa mi.’ Ha wanabay, palubohan na kawon kumonin ha Goshen.” Hinabi
na yati kanla, ulita hilay Egipsio, ket kahulog la hilay māgpahtol.

47

In-inged na yan Jacob ye Faraon ha Egipto

1 Kaya-bay hiyay Jose, nakew ya kanan Faraon boy hinabi na, “Hiyay bapa ko boy hilay
kakatongno ko, ket nilumateng hilaynan ibat ha Canaan, kaget lay kakawan boy babandi
la. Anti hilayna haanin ihtew ha plobinhiya nin Goshen.”
2 Namili ya nin lima kanlan kakatongno na, ket in-adap na hila kanan Faraon.
3 Tinepet na hilan Faraon, “Hinyay abala yo?”
“Hikayin ipoh mo, Apo Faraon, ket māgpahtol kayi nin aayop a omen kanlan tutoa mi,”
wanla.
4 Hinabi la po kana, “Nakew kayi ihti Apo Faraon, ulita tubat anay pangabitil ha Canaan
boy homain kayinan pagpahtolan nin aayop mi ihtew. Ampakikwaen mi kamo, Apo
Faraon, a palubohan mo kayi dayin kumonin ha Goshen.”
5 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Haanin, anti hilayna ihti ye bapa mo boy hilay
katongno mo.
6 Malyadi kan mamili nin kunaan lan papamilya mo ha agya way-ihtew man a lugal
ihti ha Egipto. Patintiyen mo yay bapa boy hilay kakatongno mo ha Goshen, a maghan
pinakamanged a lugal ihti ha Egipto. No main kan tanda kanla a magaling magpahtol
nin aayop, diyagen mo hilan māmaala ha kakawan ko.”
7 Inlamo na yan Jose ye bapa na a hiyay Jacob boy in-adap naya kanan Faraon. Ket
in-inged na yan Jacob ye Faraon.
8 Tinepet na yan Faraon ye Jacob, “Anoy nay taon mo?”
9 Hinabi nan Jacob kanan Faraon, “130 anay taon ko. Matekbe boy maidap ye bi-ay ko
ihti ha babe-luta. Aliwan omen kakadang ha bi-ay lan nangaunan tutoa ko.”
10 Pangayadi, in-inged na yan uman ye Faraon, ket inumalih yayna ha adapan nan
Faraon.
11 Ket pinatinti na hilan Jose ye bapa na boy kakatongno na ha Rameses a pinaka-
manged a lugal ha Egipto a omen ha imbilin nan Faraon.
12 Hiyay Jose, ambiyan na hilan pamangan ye bapa na, kakatongno na boy hilay
kaganaan a kabaey nan bapa la, ha kaeteban nin bilang nin aanak la.
13 Kananyatew a panaon, homain hilaynan makan ye tatao ha agya way-ihtew a lugal
ulita tubat anay pangabitil. Malupta hilaynay tatao ha Canaan boy ha Egipto uli ha bitil.
14 Ket hiyay Jose, inhinop nay kaganaan a pilak a impanaliw lan pamangan nin taga
Egipto boy taga Canaan. Ket inlakew na ha palahyo nan Faraon.
15 Homain hilaynan pilak a panaliw ye taga Egipto boy taga Canaan. Nakew hilay
Egipsio kanan Jose boy hinabi la, “Homain kayinan pilak. Biyan mo kayi dayin pamangan,
ulita matey kayinan bitil.”
16 Hinabi nan Jose, “Ilakew yo awod ihti ye aayop yo, ket biyan katawo nin pamangan
a kahagiliyan nin aayop yo, ulita homain kawoynan pilak.”
17 Kaya-bay inlakew la kanan Jose ye aayop la, ket binyan na hilan pamangan bilang
kahagili nin kakabayo, tutupa, kakambing, babaka boy aahno la. Kananyatew a taon,
ambiyan na hilan Jose nin pamangan bilang kahagili nin aayop la.
18 Pangayadi nin yatew a taon, hilay tatao, nakew hilayna man kanan Jose boy hinabi
la, “Apo, ahe mi maibudi kamo a homain kayinan pilak boy hilay aayop mi, ket antinan
kaganaan kamo. Homain anan napatla kammi no aliwan hiyay lalaman mi boy luluta
mi.

19 Haglapan mo kayi dayi ta-omen kayi ahe matey bitil ha adapan yo, boy ahe
mi mapaolayan ye luluta mi. Haliwen mo kayi dayon luluta mi bilang kahagili nin
pamangan. Malabay kayin paipoh kanan Faraon boy mapagkonin nay luluta mi. Biyan
mo kayin bini ta-omen kayi ahe matey boy ahe mi mapaolayan ye luluta mi."
20 Kaya-bay inlako lan Egipsio ye kaganaan a babangkag la uli ha tubat a pangabitil
ihtew. Hinaliw nan Jose ye kaganaan a luluta ha Egipto bilang pagkonin nan Faraon.
Kaya-bay napagkonin nan Faraon hilatew a luluta ha Egipto.
21 Ket hilay tatao ha Egipto, dinyag na hila met Jose a pag-ipoh nan Faraon.
22 Hiyay luluta laynan bengat papadi ye ahe na hinaliw Jose, ulita ambiyan na hilan
Faraon nin pamangan. Kaya-bay ahe la katapulan ilako ye luluta la.
23 Hinabi nan Jose kanlan tatao, "Haanin, ta nahaliw katawoyna, dayon luluta yo, ket
konin na kawoynan Faraon. Ti hilay bibini a itanem yo.
24 No mamupol kawoyna, ibyay yo kanan Faraon ye ikaliman dakay nin pupol yo. Ket
hiyay mapatla, konin yoyna ta-omen kawon main pangwaan nin bini a itanem yon uman
boy pamangan yon mitapamilya."
25 Hinabi lan tatao, "Apo, ampahalamat kayi kamo. Inligtah mo ye bi-ay mi. Pag-ipoh
na kayinan Faraon."
26 Kaya-bay hiyay Jose, dinyag na yan bilin ha matiboen Egipto a hiyay ikaliman dakay
nin pupol lan tatao, ket ibyay la kanan Faraon. Ket yatin bilin, an-ipatupad ya po angga
haanin. Hiyay luta lan papadi bengat ye ahe na napagkonin Faraon.
27 Kinumonin hilay Israelita ha Goshen a hakop nin Egipto. Nagkamain hila ihtew nin
luluta boy malabong anay aanak la.
28 Hiyay Jacob, ket kinumonin ya ha Egipto ha loob nin 17 a taon. Inumabot ya ha 147
ye taon na.
29 Ha angkatanam naynan Israel a madanon yaynan matey, impaingat na yay Jose, ket
hinabi na, "No an-adoen mo kon peteg, ikonin mo ha hilong nin paa ko ye gamet mo boy
ipangako mo kangko a pahulong mon ipakit kangko ye kangedan boy kapatayaan mo.
Adi moko ilbeng ihti ha Egipto.
30 Lano matey akoyna, ilwah moko ha Egipto boy ilakew mo kon ilbeng ha nakailbengan
lan nangaunan tutoa ko."
"Humbongen ko ye hinabi mo," wanan Jose.
31 Hinabi nan Jacob, "Manumpa ka kangko a humbongen mo." Kaya-bay nanumpa yay
Jose. Ket hiyay Jacob, dinumeeng ya ha owan nin pamid-an na a nanggalang kanan Apo
Namalyadi.

48

In-inged na yan Jacob ye Efraim boy Manase

1 Ha ahe nabuyot, main nangibalita kanan Jose a ampaghakit yay bapa na. Kaya-bay
inlamo na yay luwan aanak na a laki a hilan Manase boy Efraim ta-omen laya kewahan
ye bapa na.
2 Ha natandaan nan Jacob a nilumateng yay anak na a Jose, pinilit nay nikno ha an-id-
an na.
3 Hinabi nan Jacob kanan Jose, "Ha anti ko po ha Luz ha lugal a Canaan, napakit ya
kangkoy Apo Namalyadi a Makapalyadiyan. Ket in-inged nako.
4 Hinabi na kangko, 'Pakalabongen koy lalahi mo boy diyagen katan bapa nin malabong
a lalahi. Ibyay ko kanla yatin lugal a Canaan a pagkonin la makanoman.' "
5 Hinabi na po Jacob, "Hilay luway anak mo a hilan Efraim boy Manase a nianak ihti ha
Egipto bayo ko nilumateng, ket ibilang ko hilan hadili kon anak a omen kanlan Reuben
boy Simeon.
6 Noba hilay dumondon a aanak mo, ket aanak mo hilayna. Makatanggap hilan tawid
ibat kanlan Manase boy Efraim.
7 Naihipan koy pagkamatey nan Raquel a indo mo. Ha pag-udong ko ibat ha Padan
Aram, natey ya ha Canaan, ha haley nin Efrata. Ket ingkalele ko yan tubat ye pangamatey
na. Ihtew ko yayna in-ilbeng ha gilid nin dān ha haley nin Efrata." (Hiyay Efrata ket
anhabtan yan Betlehem haanin.)
8 Pamakakit nan Israel kanlan aanak nan Jose, tinepet naya, "Aya hilatin aanak?"
9 Hinabi nan Jose kanan bapa na, "Hilabay ye aanak ko a in-ibyay nan Apo Namalyadi
kangko ihti ha Egipto."
Hinabi nan Israel, "Ihaley mo hila kangko ta-omen ko hila inged."
10 Makolapo yaynay pamilew nan Israel hatew ulita matoa yayna. Inhaley na hilan
peteg Jose ye aanak na kanan Israel. Ket tinakeh na hilan Israel boy inumaan.

11 Hinabi nan Israel kanan Jose, “Agkoynan inihip a makit kata po uman. Noba haanin,
aliwan bengat hika ye nakit ko, impaluboh na po Apo Namalyadi a makit ko hilay aanak
mo.”
12 Kingwa na hilan Jose ye aanak na ha haley nin tuol nan Israel, ket nilumukob ya
bilang pamiha kanan bapa na.
13 Pangayadi, inhaley na hilan uman kanan Israel ye luway aanak na, hiyay Efraim ha
dapit-odi nan Israel, ket hiyay Manase ha dapit wanan na.
14 Noba pinaykodoh nan Jacob ye gamet na, ket impalonto nay wanan a gamet na ha ō
nan makaydeng a hiyay Efraim, ket hiyay odi a gamet na, impalonto na ha ō nan Manase
a makaagat.
15 Ket in-inged na hilayna, a wana,
“Hiyay Apo Namalyadi a pinaghilbiyan nan Isaac boy Abraham a nangaunan tutoa ko,
Apo Namalyadi a nangalingay kangko paibat ha in-anak ako anggayna haanin, ket
inged na kawo dayi.
16 Inged na hila met dayin anghil a nangiligtah kangko ha kaganaan a nakabiliyan ko.
Makauli kanlan hilatin aanak, ket maihipan lako dayin tatao boy hiyay ngalan lan
Abraham boy Isaac a tutoa ko,
boy malabong lano dayi ye lalahi la ihti ha babe-luta.”
17 Pamakakit nan Jose a hiyay wanan gamet nan Jacob ye impalonto na kanan Efraim,
agna yan nalabayan. Kaya-bay ginemgeman nay wanan a gamet nan bapa na ha ō nan
Efraim, ket ingkonin naya ha ō nan Manase.
18 Hinabi na, “Tatang, aliwan hiyabay ye makaagat. Ti ye yay makaagat ha wanan a
gamet mo.”
19 Noba hinabi nan Jacob, “Tanda ko yain, anak ko. Tanda kon mag-ilyadi yan
angkabalitaan a tao ye Manase, dayon lalahi na. Noba maiigit ya lano ye makaydeng
a katongno na. Mag-ilyadin malabong ye nanahyon lano ye lalahi na.”
20 Kaya-bay maiigit yay Efraim dinan kanan Manase. Ket kananyatew a mangaamot,
in-inged na hila, a wana,
“Hilay Israelita, gawien lay ngangalan yo ha panginged la. Wanae ye habiyen la,
‘Inged naka dayin Apo Namalyadi a omen kanlan Efraim boy Manase.’ ”
Wanabay ye hangkan no taket ta nuna yay Efraim kanan Manase ha panginged nan Israel.
21 Pangayadi, hinabi nan Israel, “Jose, madanon akoynan matey, noba adi ka angkahin-
dak. Lamoan na kan Apo Namalyadi boy iudong na kawo lano ha lugal lan nangaunan
tutoa yo.
22 Ket hika ye manawid nin Shekem, aliwan hilay kakatongno mo. Yain a lugal, ket
napagkonin ko ibat kanlan Amoreo makauli ha kampilan boy yawo ko.”

49

In-inged na hilan Jacob ye Aanak na

1 Pangayadi, impaingat na hilan Jacob ye aanak na, ket hinabi na, a wana, “Humaley
kawo kangko, ta habiyen ko kanyo ye malyadi lano kanyo.
2 Aanak ko, humaley kawo kangko
boy leng-en yoko a bapa yo.

3 Hika Reuben a punganay ko,
ket nianak ha panaon nin kakakhawan ko.
Maiigit kan angkabalitaan boy makapalyadiyan dinan kanlan kakatongno mo.
4 Noba ba-mo kan lanab, ulita agmo nabenben ye maloke a kalabayan nin laman mo,
ta nilalay mo yay ahawa kon ipoh.
Ket uli yain a dinyag mo, agkaynan maiigit kanlan kanayon.

5 Hikawo Simeon boy Levi a mikatongnon ampaytagem,
anggawien yoy almah yo ha pamaidap kanlan kanayon.
6 Ahe ako makilakew
o makew ha paytitipon yo,
ulita no mapoot kawo, tampol kawon mamatey,
boy ampilayen yo hilay aayop no labay yo.
7 Maihumpa kawo,
ulita matubag kawo boy mahama.
Payngihyayen katawo
boy paytayaken ha Israel.

8 Hika met Juda, ket galangen
boy dangalen la kan kakatongno mo,
ta hamboten mo hila lanoy kakaaway mo.
9 Ba-mo kan anak nin liyon
pangayadi nan mamatey nin ayop,
ket ampag-udong a mida ha yukib na.
Ket homain ayaman a magngaya a makibalabala kana.
10 Pahulong kan mamoon. Mangibat ya lano ha lalahi mo ye mag-ilyadin poon.
Kaya-bay mamayad hila nin bowih ye nanahyon boy pahakop hila kamo.
11 Mahbol lanoy pupol ha lugal mo.
Kaya-bay agya ih-el yay ahno ha haley nin pinakamanged a tanaman a kawat obah,
ket ahe na mauboh uli ha kalabong na.
Ket agya pag-ilbah ye habaw ubah,
ket ahe ya mauboh.
12 Uli ha paminom mo nin alak ubah, tumibya ye mata mo,
ket uli ha paminom mo nin gatah, ampumoti ye ngingipen mo.

13 Ket hika Zebulun, ihtew ka kumonin ha gilid dagat.
Hiyay lugal mo ket mag-ilyadin tanghadan nin daong.
Hiyay lugal mo, miabot ya anggan ha Sidon.

14 Hika Isacar, ba-mo kan maghay makhaw a ahno,
a ampagpainawa ha kulongan nin tutupa.
15 Anteehen moy paipoh boy mag-obda nin mabyat,
dapot tana manged ye kunaan mo.

16 Hika Dan, manuhga ka lano kanlan tatao mo,
bilang magha kanlan lalahi nin Israel.
17 Ba-mo kan bikat a madita
a anti ha gilid nin dān
a ampanuka nin bibitih nin kakabayo a anhumapid.
Kaya-bay angkaampag hilay nakahakay."

18 Pangayadi hinabi nan Jacob, "Apo Dioh, an-agaden koynay pangiligtah mo."

19 Ket nagpahulong ya ha paghabi na,
"Hika Gad ket dawohongen laka lanon tutulihan,
noba dawohongen mo hila boy kamaten mo hila met.

20 Hika Asher, luhbo ya lanoy pamangan mo.
Hiyay pupol mo ket katanggap-tanggap a kanen nin poon.

21 Hika Naftali, ba-mo kan maghay naibohan a oyha
a ampanganak nin manganged a ooybon.

22 Hika met Jose, ket malabong hila lanoy lalahi mo
a omen ha poon kawat ubah a naitanem ha haley nin hubol,*
ket hiyay kawat na, kumayapkap ya ha babe alad.
23 Dawohongen laka lanon kakaaway mo a mahipat a mamana,
ket uli ha poot la, panaen laka.
24 Noba pamanapana mo met kanla
boy pahulong a makhaw ye takyay mo
makauli ha haglap nan Makapalyadiyan a Dioh nan Jacob,
a māgpahtol boy kalahag nin Israel.
25 Hiyabay ye Makapalyadiyan a Apo Namalyadi lan nangaunan tutoa mo a ampanaglap
boy ampanginged kamo.
Inged na kan Apo Namalyadi nin udan boy lanom ibat ha huhubol.
Biyan na kan malabong a aanak boy aayop.
26 Hiyay panginged nan bapa mo,
ket igit yan manged dinan ha kangedan
a ampangibat ha alan a nagmamapantay.

* **49:22** o mahilib a ahno ha gilid nin hubol

Matanggap mo hila dayi hilatin kangedan, Jose,
hika a umiigit kanlan kakatongno mo.

27 Hika Benjamin ket ba-mo kan ahontawon a ampamatey,
ampangamoyok nin ayop ha mahanib,
ket ha madeglem, andakayen nay nahamham na."
28 Hilayain ye 12 aanak nan Israel a nangibatan nin lalahi lan Israelita. Ket yain ye kapohpohan a panginged nan Jacob a kaeteban nin balang magha kanla.

Hiyay pagkamatey nan Jacob

29 Pangayadi, binilinan na hilan Jacob ye aanak na, hinabi na kanla, "Haanin, madanon ko hilaynan mapagkalamo ye papaltido ko a nangamatey ana. Ihtew yo kon ilbeng ha nakailbengan lan nangaunan tutoa ko, ha yukib a anti ha bangkag nan Efron a Heteo.
30 Yain a bangkag, ket anti ya ha Macpela, ha Mamre, ha lugal a Canaan. Hinaliw na yan aking kon Abraham yatew a bangkag kanan Efron ta-omen na yan diyagen a pangilbengan.
31 Ket ihtew ya nailbeng agya yay baing kon Sara a ahawa na. Ihtew la hila met in-ilbeng ye tutoa kon Isaac boy Rebeka boy ihtew koya met in-ilbeng ye Lea.
32 Hiyay bangkag boy yukib, ket hinaliw kanlan Heteo."
33 Pangayadi nan maghabi ye Jacob kanlan aanak na, nida yayna man, ket naboytoan yaynan angeh. Ket napagkalamo na hilaynay papaltido na a nangamatey ana.

50

1 Hiyay Jose, antumangih yan nanakeh nin bangkay nan bapa na boy inumaan naya.
2 Pangayadi, imbilin na kanlan māghilbi na a mānambal a balhamowen lay bangkay nan bapa na. Kaya-bay binalhamo laya.
3 Ket inumabot ya ha 40 a mangaamot ye pamalhamo la ha bangkay nan Jacob, ta wanabay kabuyot ye pamalhamo lan Egipsio. Ket 70 a mangaamot la yan impaglele nin Egipsio.
4 Pangayadi nin paglele la, hinabi nan Jose kanlan oopihyal nan Faraon, "No malyadi dayi, ipakihabi yo man kanan Faraon ye wanae,
5 'Pinahumpa na kon bapa ko bayo yan natey a ihtew koya ilbeng ha pangilbengan a intaladan na ha Canaan. Kaya-bay ampakikwaen ko a palubohan mo kon ilakew ko yan ilbeng ihtew ye bangkay nan bapa ko. Pangayadi, mag-udong akon tampol,' wanyo."
6 Nakibat yay Faraon, "Hali, kokayna, ket ilbeng mo yaynay bapa mo a omen ha impahumpa na kamo."
7 Kaya-bay inumalih yaynay Jose ta-omen naya ilbeng ye bapa na. Nakilakew hila met ha pangilbengan ye kaganaan a oopihyal nan Faraon, hilay māmaala ha palahyo boy hilay mangatoaynan mānungkolan ibat ha kaganaan a lugal nin Egipto.
8 Nakilakew hila met ye papamilya nan Jose, hilay kakatongno na boy kabaey nan bapa na. Hilay nabantak bengat ha Goshen ket hilay mangakandin aanak, hilay kawan nin tutupa, kakambing boy babaka.
9 Main met nakilakew kanla a ampangabayo boy main met nakahakay ha kaliha. Malabong hilan tubat.
10 Pamiabot la ha panggiekan ha Atad, ha lipay nin kabatowan Jordan, tinumgen hila. Nangandang hila ihtew boy tubat ye paglele la ha pangamatey nan Jacob. Ket pitoy mangaamot yan naglele ye Jose ihtew.
11 Ha nakit lan Cananeo a angkumonin ihtew ye paglele la ha panggiekan ha Atad, hinabi la, "Tubat ye paglele lan Egipsio!" Kaya-bay hinabtan la yan Abel Mizraim yatew a lugal ha lipay ha kabatowan Jordan.
12 Tinupad lan aanak nan Jacob ye imbilin na kanla.
13 Inlakew laya ha Canaan ye bangkay na, ket ihtew la yan in-ilbeng ha yukib a anti ha bangkag ha Macpela, ha haley nin Mamre. Yatin bangkag, ket hinaliw na yan Abraham hatew kanan Efron a Heteo.
14 Pangayadi nin pangilbeng kanan bapa na, nag-udong yaynay Jose ha Egipto, kalamo na hilay kakatongno na boy hilay kaganaan a nakipangilbeng kanan bapa na.

Hiyay pangako nan Jose kanlan kakatongno na

15 Haanin, ta natey yaynay bapa la, hinabi lan kakatongno nan Jose, "Maka main ya po hakit nakem kantawo ye Jose, ket baeen na kitawo ha maloke a dinyag tawo kana."
16 Kaya-bay nangitubol hilan mangihabi kanan Jose nin wanae, "Bayo ya matey ye bapa tawo, main yan imbilin kammi, a wana,

17 ‘Habiyen yo kanan Jose, “An-ipakihabi kon patawaden mo hilaynay kakatongno mo
ha dinyag la a maloke kamo,” wanan bapa tawo. Ket haanin, an-ipakiiingalo mi kamo a
patawaden mo kayina dayi a iipoh nan Apo Namalyadi nan bapa mo.’ ” Pamakange nan
Jose ye hinabi la, nipatangih ya.
18 Ket hilay kakatongno nan Jose, nakew hilan kaganaan kana, ket nilumukob hila ha
adapan na, a wanla, “Iipoh mo kayina.”
19 Noba hinabi nan Jose kanla, “Adi kawo angkalimo. Aliwa kon Apo Namalyadi a
malyadin manuhga boy mamaduha kanyo.
20 Awo, peteg a nangihip kawon maloke laban kangko, noba pinalyadi na yan Apo
Namalyadi a manged ye kinalakwan na a omen ha angkalyadi haanin, ta labay na hilan
iligtah ye malabong a tatao ha kamateyan uli ha bitil.
21 Kaya-bay adi kawo angkalimo. Hikoynay mangalingay kanyo dayon aanak yo.” Uli
ha manganged a hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, ket kinumhaw ye nakem lan
mikakatongno.

Hiyay pagkamatey nan Jose

22 Nikakaanti yay Jose ha Egipto kalamo na hilay mitapapamilya nan bapa na. Hiyay
bi-ay nan Jose, ket naabot na po ye 110 a taon.
23 Ket nakit na hila po ye aapo na ha tuol kanan Efraim a anak na boy naagad na hila
po ye aapo na kanan Makir a anak nan Manase. Imbilang na hilan hadili nan aanak ye
aanak nan Makir.
24 Haanin, hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, “Madanon akoynan matey, noba adi
kawo angkahindak. Agna na kawo paolayan Apo Namalyadi boy ilakew na kawo ha lugal
a impangako na kanlan Abraham, Isaac boy Jacob.”
25 Pangayadi, hinabi na kanlan Israelita, “Ihumpa yo kangko a lano ha ilwah na kawon
Apo Namalyadi ihtin lugal, kadten yoy bobot-o ko.”
26 Hiyay Jose ket 110 a taon nayna ha natey ya ha Egipto. Binalhamo lay bangkay na
boy ingkabaong laya.

Ruth

Hilay naihulat kananyatin libdo ket peteg a nalyadi hatew. Mabaha tawo ye nalyadi kanan Ruth a maghan manged a babayi boy hiyay tungkol ha manged a dinyag na kanan ampo na a babayi a hiyay Naomi. Ket ha natey hilaynay aahawa la, hinaglapan na hilan Boaz a paltido la. Hiyay Naomi boy hiyay Elimelec a ahawa na ket padiho hilan Israelitan angkumonin ha Betlehem. Ha nagkabitil ha Israel a nahyon la, nakew hila ha Moab a kanayon a nahyon. Hiyay Ruth ket taga Moab ya. Kaya-bay aliwa yan omen kanan Naomi a maghan Judio. Agya wanabay man, ingkahal na yan anak nan Naomi ye Ruth. Pangayadi nin nangaanon taon, natey yay Elimelec a ahawa nan Naomi boy natey yayna met ye ahawa nan Ruth a homain hilan anak. Kaya-bay nag-ilyadin maidap ye bi-ay lan Naomi boy Ruth, ulita homain anan ampangalingay kanla. Kaya-bay nag-aligwat yay Naomi a muli ha Betlehem. An-imahakit na yan Ruth ye ampo na, ulita bubukod nayna. Kaya-bay nilakwanan nan Ruth ye hadili nan pamilya boy lahi ket nakilakew ya kanan Naomi.

Kananyatew a panaon, hilay babawo ket ahe hila malyadin manawid nin luta nin ahawa la a natey ana. Kaya-bay ha panlumateng la ha Betlehem, nanapol yay Naomi nin mahaley a paltido la a malyadin mangalingay kanla ha maidap a kahahaad la. Ulita hiyay kaugalian lan Israelita a no matey ye maghay laki ket homain yan anak, hiyay mahaley a paltido na ye mangahawa kanan bawo na. Ket no magkaanak yan laki ye bawo, yain a anak ket maibilang yan anak boy mānawid nan imbawo na.

Hiyay Boaz ket mahaley layan paltido ket uli ha manged a nakem na kanlan Naomi boy Ruth, timbeh nay luta nan Elimelec uli kanan Naomi, ket ingkahal nayay Ruth ta-omen main maibilang a anak nin natey ana. Wanabay met kanan Apo Jesus, ta omen ya ha maghay mahaley a paltido. Ulita hatew ha angkaidapan kitawo boy mataang kanan Apo Dioh, hinaglapan na kitawo. Ha natey yay Apo Jesus ha kodoh, timbeh na kitawo ha kapalyadiyan nin kahalanan boy in-udong na kitawo kanan Apo Dioh.

Nakew yay Elimelec boy papamilya na ha Moab

1-2 Hatew ha panaon a hilay mānuhga ye ampamoon ha Israel, nagkabitil ihtew. Kaya-bay hiyay Elimelec a taga Betlehem ha plobinhiyan Juda, ket nakew ya ha Moab dayon ahawa na boy hilay luway aanak la ta-omen hila kumonin ihtew. Hiyay ngalan nin ahawa na ket Naomi. Ket hilay luway aanak la, hilan Mahlon boy Kilion. Lalahi na hilan Efrata a taga banwan Betlehem.

3 Ket legan angkumonin hila ha Moab, natey yay Elimelec. Kaya-bay hiyaynay Naomi boy luway aanak na ye napatla.

4 Ket hilay luway aanak na, nangahawa hilan babayin taga Moab. Hiyay ngalan nin ahawa nin magha ket Orpa. Hiyay magha met ket Ruth. Noba pangalabah nin mapo a taon nin pangumonin la ihtew,

5 natey yay Mahlon boy Kilion. Kaya-bay homain yaynan anak boy ahawa ye Naomi.

Nag-udong ya ha Betlehem ye Naomi lamo nayay Ruth

6 Legan anti yay Naomi ha Moab, nabalitaan na a in-inged na hilan Apo Dioh ye tatao na ha Israel makauli ha mahbol a pupol la. Kaya-bay nag-aligwat hilan Naomi boy mamanuyang na ta-omen hilayna umalih ha Moab.

7 Ha anti hilayna ha dān palakew ha plobinhiyan Juda,

8 hinabi nan Naomi kanlan luwan mamanuyang na, “Mag-udong kawoyna tana kanlan iindo yo. No way-omen kanged ye dinyag yo kanlan aahawa yo, wanabay met dayi kanged ye diyagen nan Apo Dioh kanyo.

9 Ipaluboh na dayin Apo Dioh a makaahawa kawon uman ta-omen kawo magkamain nin manged a kahahaad nin pagbi-ay ha bayo yon papamilya.” Pangayadi, inumaan na hilan Naomi ye mamanuyang na bilang patanid na kanla. Ket nakatangih hila.

10 Hinabi la kana, “Makilakew kayi kammo ha pag-udong mo kanlan lalahi mo.”

11 Noba hinabi nan Naomi, “Aanak ko, adi kawoynan makilakew kangko. Mag-udong kawoyna tana kanlan tutoa yo. Ahe akoynan magkaanak nin mapag-ahawa yo.

12 Aanak ko, muli kawoyna tana. Ahe koyna mababa ye makiahawan uman, ta matoa akoyna. Ket agya po makaahawa ko boy manganak nin lalaki haanin a madeglem,

13 maagad yo hila po nayi? Mateeh yo po nayi ye ahe makiahawan uman nin kanayon uli ha pangagad yo kanla? Ahe ana malyadi yain. Aanak ko, malelele ako kanyo ta ampaduhaan na kon Apo Dioh.”

14 Pangahabi na yatew, tinumangih hilayna man nin makhaw, ket inumaan na yan
Orpa ye ampo na bilang patanid na kana. Noba hiyay Ruth, tinakeh na yay ampo na.
15 Hinabi nan Naomi kanan Ruth, “Bilewen mo, muli yaynay Orpa kanlan lalahi na boy
kanlan andiohen na. Kaya-bay makilakew kayna kana.”
16 Noba hinabi nan Ruth, “Adi mo koyna dayin piliten a lakwanan kata. Paolayan
mo koyna dayin makilakew kammo. Agya way-ihtew man a lugal ye lakwen mo ket
makilakew ako. No way-ihtew ka kumonin, ihtew ako met kumonin. Ket hilay papaltido
mo, bilang koyna met paltido. Ket hiyay Apo mon Namalyadi, Apo Namalyadi koyna met.
17 No way-ihtew ka man matey, ihtew akoyna met ilbeng. Paduhaan nako dayin mabyat
Apo Dioh no makihyay ako kammo, powidan bengat no kamateyan yaynay mangihyay
kanta.”
18 Ha naimatonan nan Naomi a mahehpet yan makilakew kana ye Ruth, ahe yayna
tinumnoy.
19 Ket impahulong lay pangumodang la anggan ha nilumateng hila ha Betlehem.
Nahabekan hilay tatao ihtew ha panlumateng nan Naomi. “Hiyayna lagi ye Naomi?”
wanlan babayi.
20 Haanin, hinabi nan Naomi kanla, “Adi yo koyna ingaten nin Naomi,* no aliwan Mara†
tana, ulita dinyag na kon malele Apo Namalyadi a Makapalyadiyan.
21 Hatew inumalih ako ihti a mainan. Haanin, hiyay Apo Dioh, in-udong nakoyna ihti
a homainan. Kaya-bay adi yo koynan ingaten nin Naomi, ulita ampaidapan nakon Apo
Namalyadi a Makapalyadiyan.”
22 Wanabay ye nalyadi kanan Naomi. Kaya-bay nag-udong ya ibat ha Moab a kalamo
na yay Ruth a Moabita a manuyang na. Ha nilumateng hila ha Betlehem ket kapelhan
hilan ampamupol nin sebada ye tatao ihtew.

2

Nakatatanda nayan Ruth ye Boaz ha Bangkag na

1 Hiyay Naomi ket main yan paltido kanan Elimelec a imbawo na. Hiyay ngalan na ket
Boaz. Mabatnang ya boy andangalen ya nin tatao.
2 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Ruth a Moabita kanan Naomi, “Malyadi lagin
makew akon makipamulot nin inuway a nangatugnoh lan ampamalot? Ihtew ako
mamulot ha dapit gulotan nin ayaman a mamaluboh kangkon mamulot nin inuway a
nangatugnoh.”
“Awo anak ko,” wana met Naomi.
3 Kaya-bay nakew yaynay Ruth ihtew ha bangkag, ket namulot yaynan inuway a
nangatugnoh lan ampamalot. Hiyay bangkag a namulotan na, ket bangkag na met
manaytin Boaz a paltido nan Elimelec. Hiyay Boaz ket mabatnang yan tao boy
andangalen ya nin tatao.
4 Haanin, nilumateng yaynay Boaz ibat ha Betlehem. Hinabi na kanlan ampamalot,
“Mikakaanti ya dayi kanyoy Apo Dioh.”
“Inged na kawo met dayin Apo Dioh”, wanla met ampamalot.
5 Pangayadi, tinepet nan Boaz kanan ampamaala nin pamupol, “Ayay nagbalatang
yain?”
6 Hinabi nan māmaala, “Magha yan Moabita a nakilakew kanan Naomi ha pag-udong
na ihti ibat ha Moab.
7 Hinabi na kangko, ‘Malyadi lawen makipamulot akon inuway a nangatugnoh lan
ampamalot?’ Nangon ya po ha mahanib a ampamulot nin inuway. Ket haanin yan bengat
tinumgen ta-omen ya magpainawa.”
8 Haanin, hinaleyan na yan Boaz ye Ruth boy hinabi na, “Leng-en moko, inang. Adi
kayna makipamulot ha kanayon a bangkag boy adi kayna umalih ihti. Ihti kaynan bengat
mamulot lamo mo hilay ipoh kon babayi.
9 Bilewen mo no way-ihtew hilan ampamalot ye tatao ko ket humbongen mo hilay
iipoh kon babayi. Hinabi koyna kanlan tatao ko a adi laka ampakibalabalaan. Ket no
angkaplangan ka, malyadi kan mangwa nin inumen mo ha hahalaw a pinno lan lanom
nin tatao ko.”
10 Nilumukob yay Ruth ha adapan nan Boaz boy hinabi na, “Kanged mo man kangko
agya dayohan akon bengat!”
11 Nakibat yay Boaz, “Main nangihabi kangko nin tungkol ha kaganaan a manganged a
dinyag mo kanan ampo mon babayi paibat po ha natey yaynay ahawa mo. Nilakwanan

* **1:20** Hiyay labay habiyen nin Naomi ket angkaaliketan. † **1:20** Hiyay labay nin Mara ket malaem.

mo hila kano ye tutoa mo boy hiyay lugal a nangianakan kammo. Ket nakew kan
kinumonin ha lugal lan tataon ahe mo katatanda.
12 Ingalowan naka dayin Apo Namalyadi nin omen ha pangingalo mo kanan Naomi. Ta
hiyay Apo Namalyadi a Namalyadi nin Israel ye nagpahalokoban mo!"
13 Hinabi nan Ruth, "Pahulong ako dayin ampakaaliket kamo, ama. Pinakhaw moy
nakem ko ha maanoh a paghabi mo kangko, agya po maaypa ako kanlan iipoh mon
babayi."
14 Ha odah ana nin pangan, hinabi nan Boaz kanan Ruth, "Ka di! Mangwa kan tinapay
ket idede mo ha maahem a alak." Kaya-bay nakidongo yay Ruth kanlan māmalot ket
binyanan na yan Boaz nin dinedemen a sebada. Nangan yay Ruth angga ha nabhoy ya.
Main ya po tela.
15 Ha nideng yay Ruth, ta makew yayna man mamulot nin inuway, imbilin nan Boaz
kanlan tatao na, "Paolayan yo yan mamulot ha haley nin pinteh boy adi yoya bawalan.
16 Mangoyoh kawo ingat nin inuway ha pinteh ket ibol-ihan yo ta-omen yan main
puloten boy adi yoya andelawen."
17 Namulot yay Ruth nin inuway anggan madeglem. Ha nagiek na yaynay pinolot nan
tinipon, ket manga kagitna belyag.
18 Kinaget nan in-uli ha banwa ket impakit na kanan ampo na. In-ibyay na met kana
ye tela na a pamangan a in-ibyay nan Boaz kana.
19 Tinepet na yan Naomi, "Way-ihtew ka namulot nin inuway nangon? Ayay
nagbangkag nin namulotan mo? Inged naya dayin Apo Dioh ye taon nangingalo kamo."
Hinabi nan Ruth kanan Naomi, "Hiyay namulotan kon bangkag ket konin nan
nagngalan Boaz."
20 Hinabi nan Naomi kana, "Inged naya dayin Apo Dioh ye Boaz. An-ipakit na po Apo
Dioh ye kangedan na kanlan tataon angkabi-ay po boy kanlan natey ana." Hinabi na po,
"Hiyay Boaz ket magha yan paltido tawo a main katungkolan a mangalingay kanta."
21 Pangayadi, hinabi nan Ruth a Moabita kanan Naomi, "Hinabi na po kangkon Boaz
a magpahulong akon mamulot kalamo lan tatao na anggan ha mayadi ye pamalot ha
bangkag na."
22 Hinabi na met Naomi kanan Ruth, "Awo anak ko, mamanged po a ihtew kaynan
makilakew kanlan iipoh na a babayi, ta maka mipaloke ka no makew ka ha kanayon a
bangkag."
23 Kaya-bay nakilakew yay Ruth kanlan babayin iipoh nan Boaz ha pamulot nin
nangatugnoh a inuway anggan ha nayadi ye pamupol nin sebada boy tidigo. Ket
pahulong yan kinumonin kanan ampo na a Naomi.

3

Hiyay Awok nan Ruth kanan Boaz

1 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Naomi kanan Ruth, "Anak ko, katapulan a ipilian
kata nin mangahawa kammo a mangalingay kammo.
2 Hiyay Boaz a amo lan babayin nakalamo mon nag-obda ha bangkag na ket paltido ta
ya. Leng-en mo kon manged. Haanin a madeglem ket magpagiek ya nin sebada.
3 Kaya-bay malyo ka boy magpabango ket ihoot moy pinakamatampa a bado mo.
Pangayadi, makew ka ha panggiekan na, noba adi ka ampakit kanan Boaz anggan ha
mayadi yan mangan boy minom.
4 Lano mida yayna, pakaedepan mo ya no way-ihtew yan mida. Ket no nakatuloy yayna,
lakwen mo ya ket ilukay moy oweh na ha dapit bitih na, haka kaynan mida ha aphayan
na bilang pangipakit a labay moy pakalingay kana. Ket habiyen na kammo no hinyay
diyagen mo."
5 "Diyagen ko ye kaganaan a hinabi mo kangko," wanan Ruth.
6 Kaya-bay nakew yay Ruth ha panggiekan ket dinyag nay kaganaan a imbilin nan ampo
na.
7 Pangayadi nan mangan boy minom yay Boaz, ket manged ye tanam na. Haanin,
nakew yaynan nida ha talig nin nabonton a sebada ta-omen yayna matuloy. Namapakana
yan hinumaley ye Ruth ket inlukay nay oweh nan Boaz ha dapit bitih na ket nida yayna
ha aphayan na.
8 Ha bunak anan madeglem, nakaimukat yay Boaz. Binumaling ya ket pamakakit na a
main babayin ampida ha aphayan na, naigat ya.
9 "Aya ka?" wanan Boaz.

"Hiko yay Ruth a ipoh mo," wanan Ruth. "Magha ka kanlan mahaley a paltido ko a main
katungkolan a mangalingay kangko. Pakepkepan mo ko bilang pagkakitan a ikahal mo
ko boy kalingayen."
10 Hinabi nan Boaz, "Inged naka dayin Apo Dioh. Yatin kangedan a dinyag mo haanin
ket mamanged ya dinan ha dinyag mo hatew kanan ampo mo, ulita ahe ka nanapol nin
bayon tao, mabatnang man o maidap.
11 Ket haanin, adi ka angkahindak, inang. Diyagen koy kaganaan a an-awoken mo.
Tanda lan kaganaan a kabanwa ko a manged kan babayi.
12 Peteg pa a magha kon mahaley a paltido mo a main katungkolan a mangalingay
kammo, noba main po maaahaley a paltido mo dinan ko.
13 Ihti kayna matoloy haanin a madeglem ket lano mahanib, no labay na yan diyagen
ye katungkolan na kammo bilang māngalingay mo, manged ya. Noba no ahe na
labay, hikoyna. An-ipangako ko ha ngalan nan Apo Namalyadi a angkabi-ay a hikoy
mangalingay kammo. Hali awod, ihti kaynan mikahumda."
14 Kaya-bay natuloy yay Ruth ha aphayan nan Boaz anggan mahanib. Noba bayo hilan
nimata ye kanayon, nuna yaynan nimata ye Ruth ta-omen laya ahe mabalayan nin tatao.
Ta hinabi nan Boaz, "Ahe ko labay a main makatanda a main babayin nakew ihti ha
panggiekan."
15 Hinabi nan Boaz kanan Ruth, "Ilakew mo di ye kepkep mo boy ibiklal mo." Imbiklal
nan Ruth ye kepkep na ket binohbohan nan Boaz nin sebada* angga ha mababa nan
kadten. Ket impalonto na ha ō nan Ruth. Ket nuli yayna met ha banwa ye Boaz.
16 Panlumateng nan Ruth ha angkunaan la, tinepet na yan ampo na, "Way-omen yay
nilakew mo anak ko?" Ket hinabi nan Ruth ye kaganaan a dinyag nan Boaz.
17 Hinabi na po Ruth, "Binyan nako nin sebada angga ha mababa kon kadten, ta hinabi
na, 'Agko labay a muli kan homain kaget kanan ampo mo.' "
18 Hinabi nan Naomi, "Mangagad ka tana, anak ko, anggan ha matandaan moy
kalalakwan nin yati. Ahe yan makatana ye Boaz haanin a mangaamot anggan ha
maipatonong na ye awok mo kana."

4

Ingkahal nayan Boaz ye Ruth

1 Nakew yay Boaz ha dapit ilwangan nin banwa, ket nikno ya ihtew. Ha anhumapid
yaynay maaahaley a paltido la a andektan nan Boaz, hinabi na kana, "Gayyem! Ka di po
boy mikno ka." Ket hinumaley yan peteg boy nikno ya.
2 Hinagyat na hilan Boaz ye mapo a māmaala nin banwa ket hinabi na kanla, "Mikno
kawo di." Ha nakaikno hilayna,
3 hinabi nan Boaz kanan paltido na, "Nag-udong yaynay Naomi ibat ha Moab ket labay
na yan ilako ye bangkag nan Elimelec a paltido ta.
4 Ket ha ihip ko katapulan mon matandaan yati. No labay mo, haliwen mo ha adapan
lan māmapteg a māmaala nin banwa. Noba no ahe mo labay, habiyen mon bengat kangko
ta-omen ko matandaan. Ta hiyay kaptegan ket hikay unan main katulidan a manaliw,
ikalwa kon bengat."
"Awo, haliwen ko," wanan paltido na.
5 Noba hinabi nan Boaz, "No haliwen mo kanan Naomi ye bangkag, ket katapulan a
ikahal mo yay Ruth a Moabitan bawo. Ha wanabay, no magkaanak kawoyna, hiyay
bangkag ket mikakaantin pagkonin nin pamilya nan paltido ta a natey ana."
6 Pamakange nan paltido na, hinabi na, "No wanabay awod, ahe koyna haliwen ye
bangkag. Ta no magkamain kayin anak a laki, ket kumandi ye bangkag a tawiden lan
aanak ko. Hikaynan bengat ye manaliw nin bangkag. Agkoyna haliwen."
7 Kananyatew a panaon ha Israel, bilang pamapteg nin panaliw o panagili nin nagkonin
nin luta, hiyay alan a nagkonin ket an-alihen nay ihtiping na ket ibyay na kanan manaliw
nin luta. Wanabay ye andiyagen lan Israelita bilang pamapteg ha napaykahundoan la.
8 Kaya-bay ha pangahabi nan maaahaley a paltido la a, "Hikaynan bengat Boaz ye
manaliw nin bangkag," ket inalih nay ihtiping na ket in-ibyay na kanan Boaz.
9 Hinabi nan Boaz kanlan māmaala nin banwa boy kanlan kaganaan a anti ihtew,
"Haanin a mangaamot, hikawo ye makapipapteg a hinaliw koyna kanan Naomi ye
kaganaan a bangkag nan Elimelec a tawid lan Kilion boy Mahlon.
10 Boy magha po, ikahal ko yay Ruth a Moabita a imbawo nan Mahlon ta-omen
ya mikakaantin pagkonin nin pamilya nin natey ye bangkag. Ha wanabay, ahe laya

* **3:15** Ha Hebrew, anem a takal.

maliwaan nin papaltido na boy kabanwa na ye ngalan na. Haanin a mangaamot, hikawo
ye makapipapteg kananyati."
11 Hinabi la met māmaala nin banwa boy hilay kanayon a anti ihtew, "Awo! Hikayi ye
māmapteg. Diyagen na dayin Apo Dioh kanan mapag-ahawa mo ye omen ha dinyag na
kanlan Raquel boy Lea a nanganak nin malabong a nag-ilyadin lalahi nin Israel. Hika
dayi ye makapalyadiyan ha Efrata boy angkabalitaan a tao ha Betlehem.
12 Makauli kananyatin babayi, biyan naka dayin Apo Dioh nin malabong a aanak yo.
Ket hiyay pamilya mo, omen hila dayi kalabong ha pamilya nan Perez a anak lan Juda
boy Tamar."
13 Kaya-bay hiyay Boaz, ingkahal na yay Ruth, ket in-uli naya ha baey na. Nilalay naya,
ket makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh, binumuktot ya. Ket nanganak yan laki.
14 Hinabi lan babayi kanan Naomi, "Galangen yay Apo Dioh! Ta haanin a mangaamot
ket binyan na ka nin apo a mangalingay kammo. Mag-ilyadi ya dayin angkabalitaan ha
Israel!
15 Hiyabay ye mamakhaw boy mangalingay kammo, lano matoa kayna. Minged ka
ta hiyay nag-anak kana ket hiyay manuyang mo a ampangado kammo. Ket igit yan
mamanged dinan ha piton aanak a laki."
16 Haanin, kingwa na yan Naomi ye ongi ket binibi naya. Ket hiyaynay ampangalingay
kanan ongi.
17 Hinabi lan babayin kakaaluba nan Naomi, "Main yaynan apo a laki ye Naomi!" Ket
pinangalanan la yan Obed. Hiyay Obed ye bapa nan Jesse a bapa nan David.

Hilay Nangaunan Tutoa nan David

18 Hilati ye lalahi nan Perez. Hiyay Perez ye bapa nan Hezron.
19 Hiyay Hezron ye bapa nan Ram, hiyay Ram ye bapa nan Aminadab.
20 Hiyay Aminadab ye bapa nan Nashon. Hiyay Nashon ye bapa nan Salmon.
21 Hiyay Salmon ye bapa nan Boaz. Hiyay Boaz ye bapa nan Obed.
22 Hiyay Obed ye bapa nan Jesse. Hiyay Jesse ye bapa nan David.

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MATEO

Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesu Cristo
(Lucas 3:23-38)

1 Yati ye lihtaan nin nangaunan tutoa nan Apo Jesu Cristo a lahi nan David a lahi nan
Abraham.

2 Hiyay Abraham ye bapa nan Isaac.
Hiyay Isaac ye bapa nan Jacob.
Hiyay Jacob ye bapa lan Juda boy kakatongno na.
3 Hiyay Juda ye bapa lan Perez boy Zera a aanak na kanan Tamar.
Hiyay Perez ye bapa nan Esrom.
Hiyay Esrom ye bapa nan Aram.
4 Hiyay Aram ye bapa nan Aminadab.
Hiyay Aminadab ye bapa nan Naason.
Hiyay Naason ye bapa nan Salmon.
5 Hiyay Salmon ye bapa nan Boaz a anak na kanan Rahab.
Hiyay Boaz ye bapa nan Obed a anak na kanan Ruth.
Hiyay Obed ye bapa nan Jesse.
6 Hiyay Jesse ye bapa nan Poon David.
Hiyay Poon David ye bapa nan Solomon a anak na kanan bawo nan Urias.

7 Hiyay Solomon ye bapa nan Rehoboam.
Hiyay Rehoboam ye bapa nan Abias.
Hiyay Abias ye bapa nan Asa.
8 Hiyay Asa ye bapa nan Jehoshafat.
Hiyay Jehoshafat ye bapa nan Joram.
Hiyay Joram ye bapa nan Uzias.
9 Hiyay Uzias ye bapa nan Jotam.
Hiyay Jotam ye bapa nan Acaz.
Hiyay Acaz ye bapa nan Ezekias.
10 Hiyay Ezekias ye bapa nan Manase.
Hiyay Manase ye bapa nan Amos.
Hiyay Amos ye bapa nan Josias.
11 Hiyay Josias ye bapa lan Jeconias boy kakatongno na. Kananyatew a panaon, hilay
Israelita, kinapyol hilan taga Babilonia.

12 Ket legan kapyol hilaynan taga Babilonia ye Israelita, hiyay Jeconias ket nagkaanak
ya.
Hiyay Jeconias ye bapa nan Salatiel.
Hiyay Salatiel ye bapa nan Zerubabel.
13 Hiyay Zerubabel ye bapa nan Abiud.
Hiyay Abiud ye bapa nan Eliaquim.
Hiyay Eliaquim ye bapa nan Azor.
14 Hiyay Azor ye bapa nan Zadoc.
Hiyay Zadoc ye bapa nan Akim.
Hiyay Akim ye bapa nan Eliud.
15 Hiyay Eliud ye bapa nan Eleazar.
Hiyay Eleazar ye bapa nan Matan.
Hiyay Matan ye bapa nan Jacob.
16 Hiyay Jacob ye bapa nan Jose a ahawa nan Maria. Hiyay Maria ye indo nan Jesus
a anhabtan Cristo.

17 Kaya-bay paibat kanan Abraham angga kanan Poon David, main labin-apat a lahi.
Ket paibat met kanan Poon David angga ha nakapyol hilan taga Babilonia, labin-apat
met a lahi. Ket paibat ha nakapyol hilan taga Babilonia anggan nianak yay Apo Jesus a
anhabtan Cristo, main met labin-apat a lahi.

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesu Cristo
(Lucas 2:1-7)

18 Wanae ye nangalyadi ha in-anak yay Apo Jesu Cristo. Hiyay Maria a indo na, ket
nakataning yaynan ikahal kanan Jose hatew. Noba bayo hila po naylalay, natandaan nan
Maria a mabuktot yayna makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh.
19 Hiyay Jose a mapag-ahawa nan Maria, ket magha yan matoynong a tao. Kaya-bay
inihip na a ihyay na yay Maria a homain kanayon a nagtanda ta-omen ahe ya mipading-
ey.
20 Noba legan an-ihipen na yatew Jose, napakit ya kana ye anghil nin Dioh makauli ha
leplep. Ket hinabi na kana, "Jose a lahi nan David, adi ka ampagluwaluwa a mangikahal
kanan Maria, ta binumuktot ya makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh.
21 Manganak yan maghay laki. Ket pangalanan mo yan Jesus,* ta iligtah na hilay tatao
na ta-omen hila ahe mapaduhaan uli ha kakahalanan la."
22 Ket nalyadi hilatin kaganaan ta-omen matupad ye hinabi nan Apo makauli kanlan
popodopita na a wanae,
23 "Bumuktot ya lano ye maghay balatang.
Ket manganak ya nin maghay laki.
Ket ingaten la yan Emmanuel."† (Hiyay labay habiyen, "Lamo tawo yay Dioh.")
24 Haanin ha nimata yay Jose, hinumbong nay hinabi nin anghil nin Dioh kana, ket
tinanggap na yay Maria bilang ahawa na.
25 Noba ahe naya nilalay legan mabuktot ya po. Ha nanganak yayna, hiyay Jose,
pinangalanan na yan Jesus ye ongi.

2

Hiyay Panlumateng lan Mangadunong ha Titige nin Bibitoen

1 Hiyay Apo Jesus, nianak ya ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea ha panaon
nan Poon Herodes. Ha maghay mangaamot, main nilumateng ha Jerusalem a nangibat
ha daya a mangadunong ha titige nin bibitoen.
2 Ket nanepet hila kanlan tatao ihtew, "Way-ihtew yan in-anak ye ongi a mag-ilyadin
poon yon Jujudio? Antepeten miya, ta nakit mi ha daya ye bitoen a pagkakitan a nianak
yayna. Ket nakew kayi ihti ta-omen kayi manggalang kana."
3 Ha nabalitaan nan Poon Herodes yati, nayoot ye ihip na. Wanabay hila met ye
kaganaan a tatao ha Jerusalem.
4 Kaya-bay hiyay Poon Herodes, impadakit na hilay mānguna a papadi boy hilay
mamaihtodo nin Bibilin. Ket tinepet na hila, "Way-ihtew ya ianak ye Cristo?"
5 Ket nakibat hila kana, "Ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea, ta wanae ye
impahabi nan Apo Dioh kanan podopita na hatew,
6 'Hikawon tatao ha banwan Betlehem a hakop nin Juda,
aliwa kawon maaaypa kanlan kanayon a tatao ha babanwa nin Juda.
Ta mangibat ya lano ha banwa yo ye maghay poon a mangalingay kanlan tatao kon
Israelita.' "*
7 Haanin, hiyay Poon Herodes, impadakit na hilan homain kanayon a nagtanda ye
mangadunong ha titige nin bibitoen. Ket tinepet na hila, "Nakano yo yan nakit yatew
a bitoen?"
Nakibat hila, "Luwaynay taon ye nalabah."
8 Pangayadi, intubol na hilayna ha Betlehem. Ket binilinan na hila, "Makew kawoyna
ha Betlehem, ta pakatapulen yo yan manged ye anak. Ket no makitan yo yayna, ipatanda
yon tampol kangko ta-omen ako met makew manggalang kana."
9 Pamakange la nin bilin nan Poon Herodes, nakew hilayna ha Betlehem. Legan
angkumodang hila palakew ihtew, nakit la yayna man yatew a bitoen. Ket imbagnoh
hila nin bitoen ha angkunaan nin anak.
10 Uli ha pamakakit la ha bitoen, ket naaliket hilan tubat.
11 Ket ha hinumlep hilayna ha baey, nakit la yay anak ha talig nan Maria a indo na.
Ket nilumukob hilan nanggalang kana. Pangayadi, niloat lay kakaget la haka la in-ibyay
kana ye didigalo la a balitok, insenso, boy makapabango a mira.
12 Haanin, hinabi nan Apo Dioh ha taynep lan mangadunong ha titige nin bibitoen,
"Adi kawoyna ampag-udong kanan Poon Herodes." Kaya-bay ha nuli hilayna, lumbo anay
dinanan la.

Hiyay Panumakah palakew ha Egipto

---

* **1:21** *Jesus:* hiyay labay habiyen nin ngalan Jesus ha habin Jujudio ket "Mangiligtah yay Apo Dioh." † **1:23** Isaias 7:14. * **2:6** Mikas 5:2.

13 Ha nakaalih hilaynay mangadunong ha titige nin bibitoen, napakit ya ha taynep
nan Jose ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinabi nan anghil kana, “Mimata ka, ta hilay
mitaindo mo, itakah mo hilan ilakew ha Egipto. Kumonin kawo po ihtew anggan ahe
ko habiyen kanyon mag-udong kawoyna, ta an-ipatapul na yan Poon Herodes ye anak
ta-omen naya ipapatey.”
14 Kaya-bay nimata yay Jose. Ket kananyatew met ateed a madeglem, intakah na hilay
mitaindo palakew ha Egipto.
15 Ket kinumonin hila ihtew angga ha matey yay Poon Herodes. Uli yatin nalyadi,
natupad ye hinabi nan Apo Dioh makauli kanlan popodopita na hatew a wanae, “Hiyay
anak kon laki, hinagyat ko yan umalih ha Egipto.”†

Hiyay Pangipapatey kanlan Aanak a Laki

16 Ha natandaan nan Poon Herodes a nahiliban la yan mangadunong ha titige nin
bibitoen, napoot yan tubat. Kaya-bay intubol na hilay huhundaloh nan makew ha
banwan Betlehem boy ha kaganaan a lulugal a mahaley ihtew. Ket imbilin na a pateyen
la hilay kaganaan a lalakin aanak a nagtaon nin luwa paaypa. Ta luwaynay taon ye
nalabah paibat ha nakit laya ye bitoen nin mangadunong ha titige nin bibitoen.
17 Uli yatin nalyadi, natupad ana ye hinabi nan podopitan Jeremias a wanae,
18 “Main angkange a makhaw a pangandang boy panumangih ha banwan Rama.
Hiyay Raquel, antangihan nay aanak na.
Ket ahe ya maliwaliwa,
ta natey hilaynay aanak na.”‡

Hiyay Pag-udong nan Jose paibat ha Egipto

19 Ha natey yaynay Poon Herodes boy anti ya po ha Egipto ye Jose, napakit yayna man
ha taynep na ye anghil nin Dioh.
20 Hinabi nin anghil kana, “Jose, mimata ka, ta iuli mo hilaynay mitaindo mo ha Israel,
ta natey yaynay malabay mamatey kanan anak.”
21 Kaya-bay nimata yay Jose. Ket in-uli na hilaynay mitaindo na ha Israel.
22 Noba ha nabalitaan nan Jose a hiyay Arquelao a anak na met ateed nin Poon Herodes
ye hinumagili a ampanakop, nalimowan yan makew ihtew. Haanin, ta binabalaan na yan
Apo Dioh ye Jose ha taynep na, ket naglaloh hilaynan nakew ha plobinhiyan Galilea.
23 Ket kinumonin hila ha banwan Nazaret. Ha wanabay, natupad ye hinabi lan
popodopita, “Ingaten laya lanon Nazareno” ye Cristo.

3

Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Kananyatew a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo, nakew yan nangipatanda ha
wangwang nin Judea
2 nin wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta madanon anay
panakop nan Apo Dioh.”
3 Hiyay Juan a Māmawtihmo ye andektan nin hinabi nan podopita Isaias ha hinabi na,
“Main maghay ampangipangha ha wangwang nin wanae,
‘Ihadya yoy dān nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.’ ”*
4 Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh na, yadi met ha
katat ayop. Hiyay pamangan na, ket kowangey boy pulot panilan.
5 Malabong a tatao ha banwan Jerusalem, ha hakop nin plobinhiyan Judea boy ha
lulugal a mahaley ha kabatowan Jordan ye nakew kanan Juan.
6 Ket inhabi lay kakahalanan la. Kaya-bay binawtihmowan na hilan Juan ha kabatowan
nin Jordan.
7 Noba ha nakit nan Juan a malabong a Papariseo boy Sasaduseo ye anhumaley kana
a pabawtihmo met, hinabi na kanla, “Hikawon ba-mon bibikat, ayay naghabi kanyo a
takahan yoy anlumateng a pamaduha nin Dioh?
8 No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha didiyag yo.
9 Adi yo an-ihipen, ‘Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin Abraham.’ Pakaihipen
yo a agya hilatin dadapah, mababa na yan diyagen Apo Dioh a aanak nan Abraham.

† **2:15** Hosea 11:1. ‡ **2:18** Jeremias 31:15. * **3:3** Isaias 40:3.

10 Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Dioh a mamaduha kanyo a ba-mon
nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay balang poon-kayo a ahe
ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon ha apoy."
11 "Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkakitan a pinaghehean yoynay kaka-
halanan yo. Noba main lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta agya mangaget
bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. Ket lano, bawtihmowan na kawo
nin Ihpiditon Dioh boy apoy.
12 Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket ikamalig na. Noba
hiyay apah, iulam naya ha apoy a ahe angkalep makanoman."

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

13 Hiyay Apo Jesus a ibat ha plobinhiyan Galilea, nilumateng ya ha kabatowan nin
Jordan ta-omen ya pabawtihmo kanan Juan.
14 Noba hinabi nan Juan, "Hiko dayi ye hukat mon bawtihmowan. Taket ta pabawtihmo
ka kangko?"
15 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Higina, ta yabayti ye huhton diyagen ta-omen
matupad ye kalabayan nan Apo Dioh." Kaya-bay binawtihmowan na yan Juan.
16 Pangayadi yan nabawtihmowan ye Apo Jesus, ket inumawah yayna ha lanom. Ket
tampol yan naglukat ye langit. Ket nakit na ye Ihpiditon Dioh ha kadih kalapati a
inumaypa yan inumapon kana.
17 Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, "Yati ye Anak kon
ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat."

4

Hiyay Panukho kanan Apo Jesus
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

1 Pangayadi, hiyay Apo Jesus, in-ugot na yan Ihpiditon Dioh ha wangwang ta-omen na
yan tukhoen nin Satanas.
2 Pangayadi nin apatapo a mangaamot a pagpalta nan mangan Apo Jesus, nabitlan yan
tubat.
3 Haanin, nilumateng yay Satanas a manukho kana. Ket hinabi na, "No peteg a hika ye
Anak nin Dioh, diyagen mo man awod a makan hilatin dadapah."
4 Noba nakibat yay Apo Jesus, "Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
'Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao, no aliwan tepe Habi nin Dioh.' "*
5 Pangayadi yatew, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket
pinaideng naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan nin Timplo
6 haka na hinabi kanan Apo Jesus, "No peteg a hika ye Anak nin Dioh, magtaboy ka man
awod. Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
'Itubol na hilan Apo Dioh ye aanghil na a manalima kammon manampopo ta-omen ahe
mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.' "†
7 Noba nakibat yay Apo Jesus kanan Satanas, "Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
'Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.' "‡
8 Pangayadi, inlakew na yayna man nin Satanas ha pinakamatagay a mapantay, ta
ipakit na kanay kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta boy hiyay kabatnangan lan
hilati.
9 Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, "Kaganaan yain, ibyay ko kammo dapot tana,
manalimukod kan manggalang kangko."
10 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, "Umalih kayna ihti Satanas, ta yati ye naihulat a
Habi nin Dioh,
'Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.' "§
11 Pangayadi yatew, nilakwanan na yaynan Satanas ye Apo Jesus. Ket nilumateng hilay
aanghil nin Dioh, ket kinalingay laya.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

12 Ha nabalitaan nan Apo Jesus a napidiho yay Juan, nag-udong ya ha plobinhiyan
Galilea.
13 Noba ahe ya kinumonin ha Nazaret, no aliwan ha Capernaum, ha ambay dagatda-
gatan nin Galilea ha dōn nin Zabulun boy Naftali.

---

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:6** Kakanta 91:11-12. ‡ **4:7** Deuteronomio 6:16. § **4:10** Deuteronomio 6:13.

14 Uli yatin nalyadi, natupad ye hinabi nan podopita Isaias a wanae,
15 “Hiyay luwan lugal a anhabtan Zabulun boy Naftali, madanan yan palakew ha gilid
dagatdagatan boy anti ha lipay nin kabatowan nin Jordan.
Hilatin luwan lugal ket hakop nin Galilea boy angkunaan nin malabong a aliwan Judio.
16 Hilay tatao ihtew, ampagbi-ay hila ha kalitehan, noba makakit hilan tubat a kahnagan.
Agya anti hila ha kalitehan boy paugot hila ha kamateyan, ket mahnagan hila met ateed.”*
17 Paibat hatew, hiyay Apo Jesus, ket nandugi yaynan nangipatanda nin wanae,
“Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta madanon anay panakop nan Apo
Dioh.”

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan naunan Mānumbong na
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 Legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin Galilea, nakit na
hilay mikatongno a Simon a anhabtan Pedro boy Andres. Ampangikatkat hilan higay la,
ta mānlapet hila.
19 “Kilakew kawo kangko,” wanan Apo Jesus, “ta diyagen katawoynan māngumbinyo nin
tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit.”
20 Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.
21 Legan ampagpahulong yay Apo Jesus ha pangumodang na, nakit naya met ye
mikatongno a Santiago boy Juan a anti ha bangka a ampangayuma nin higay la. Lamo la
yay Zebedeo a bapa la. Ket hinagyat na hila met ye mikatongno a makilakew kana.
22 Ket tampol lan nilakwanan ye bangka boy bapa la. Ket nakilakew hilayna kanan Apo
Jesus.

Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus
(Lucas 6:17-19)

23 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan nangiadal ha pāytiponan lan Jujudio ha kaganaan
a lulugal nin plobinhiyan Galilea. Impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop
nan Apo Dioh boy pinaitaah na hilay tatao ha kaganaan a kalahin hakit la.
24 Haanin, hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, nitayak ana ha kaganaan a lulugal nin
plobinhiyan Siria. Kaya-bay hilay kaganaan a tatao ihtew a ampaghakit nin nakahinadi,
hilay hinelpan nin maloke a ihpidito, hilay angkumdey ye laman la, hilay lulumpo,
inlakew la hila kanan Apo Jesus. Ket pinaitaah na hilan kaganaan.
25 Ket agya way-ihtew ya makew, anhumbongen la yan malabong a tataon nangibat ha
plobinhiyan Galilea, babanwa ha Decapolis, banwan Jerusalem boy ha kanayon a lulugal
ha plobinhiyan Judea boy hilay angkumonin ha lipay kabatowan nin Jordan.

5

Hilay tataon Minged
(Lucas 6:20-23)

1 Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, hinumaka ya ha nagmamapantay boy
ihtew ya nikno. Ha hinumaley hilay mānumbong na kana,
2 nandugi yaynan mangiadal, a wana,
3 “Minged hilay tataon ampamalay a katapulan la yay Apo Dioh, ta maibilang hila kanlan
anhakopen na.
4 Minged hilay tataon antumangih, ta liwaliwaen na hilan Apo Dioh.
5 Minged hilay tataon ampagmakaaypa, ta tawiden lay babe-luta.
6 Minged hilay tataon angkahabek a manyag nin katoynongan a omen ha taon angkabitil
o angkaplangan, ta pabhoyen na hilan katoynongan Apo Dioh.
7 Minged hilay tataon mapangingalo, ta ingalowan na hila met Apo Dioh.
8 Minged hilay tataon malinih ye puho la, ta makit la yay Apo Dioh.
9 Minged hilay tataon ampanyag nin paykahundo, ta mahabtan hilan aanak nin Dioh.
10 Minged hilay tataon ampipaloke uli ha panumbong la ha kalabayan nan Apo Dioh, ta
maibilang hila kanlan anhakopen na.
11 Minged kawo no an-umihen la kawo, an-ipaloke, boy andamaen uli ha panumbong yo
kangko.
12 Wanabay met ateed ye nalyadi kanlan popodopita nin Dioh hatew. Kaya-bay
maghayaghag kawo boy mag-aliket, ta mayadet ye plimyo yo ha langit.”

Hiyay Nakailalayian nin Ahin boy Kingki
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

---

* **4:16** Isaias 9:1-2.

13 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawo ye pagkaahin nin kaganaan a tatao ihti ha babe-
luta. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong. Ha wanabay, homain anan
hilbi. Kaya-bay itapon yayna tana ha dān boy tudak-tudakan anan bengat nin tatao.”
14 “Hikawo ye pinagkakingki nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta a omen ha maghay
banwa a anti ha babe nin mapantay a makit nin kaganaan.”
15 “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin panakalan, no aliwan ikonin
naya ha hadya a pangikunaan ta-omen ya mahnagan ye kaganaan a anti ha loob nin
baey.
16 Wanabay met kanyo. Katapulan a humnag kawo kanlan tatao makauli ha
manganged a didiyag yo. Ha wanabay, igalang la yay Bapa yon Dioh a anti ha langit.”

Hiyay Adal tungkol ha Bibilin

17 Hinabi na po Apo Jesus, “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta a mangalih
nin hilbi nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha huhulat lan popodopita hatew?
Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila tupaden.
18 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Legan anti po ye langit boy luta, agya hiyay
pinakamakandin pahen nin Bibilin, ahe maanam anggan ahe matupad kaganaan.
19 Kaya-bay ayaman a ahe manupad ha agya po ha pinakamakandin pahen nin Bibilin
boy iadal na met kanlan kanayon a ahe la tupaden, ket maibilang ya a pinakamaaypa
kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Noba ayaman a manupad nin Bibilin boy iadal na met
kanlan tatao a tupaden la yatew, ket maibilang yan matagay kanlan anhakopen nan Apo
Dioh.
20 Ta yati ye habiyen ko kanyo. Katapulan a igitan yoy panumbong lan mamaihtodo nin
Bibilin boy Papariseo ha kalabayan nan Apo Dioh. Ta no ahe, ahe kawo bega maibilang
kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangapoot

21 Hinabi na po Apo Jesus, “Nange yoyna a hinabi hatew po kanlan nangaunan tutoa
tawo, ‘Adi kawo mamatey nin tao, ta ayaman a mamatey, ket mauhgaan a mapaduhaan.’*
22 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a angkapoot kanan katongno na,
ket mauhgaan a mapaduhaan.’ Boy ayaman a maghabi kanan katongno na nin ‘Homain
kan hilbi!’ ket maiadap ya met ha Panuhgaan lan Jujudio. Ayaman a maghabi kanan
katongno na nin ‘Mutaw ka!’ ket maipalakew ya ha impilno.
23 Kaya-bay no ampangihagpa ka nin digalo mo kanan Apo Dioh, ket maihipan mo yay
hakit nakem nan katongno mo kammo,
24 lakwanan mo po ye hagpa mo ha pangihagpaan ta makew ka po makikahundo kana.
Pangayadi, mag-udong ka boy mangihagpa kanan Apo Dioh.”
25 “No main mangidalom kammo, tampol kan makikahundo kana legan ahe naka po
indalom. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan uhgado. Pangayadi,
igawang naka ha polih a mangipidiho kammo.
26 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe kayna
milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo.”

Hiyay Adal tungkol ha Pamabayi o Pamakilaki

27 “Nange yoynabay met a hinabi hatew po, ‘Adi ka mamabayi o makilaki.’†
28 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a mamudek a main kaotoyan ha
babayi o laki, ket nagkahalanan yayna nin pamakilaki o pamabayi.’
29 Kaya-bay no hiyay dapit wanan a mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo,
luowen mo yan itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo dinan luwa noba mipalakew
ka met ha impilno.
30 No hiyay dapit wanan gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yan itapon. Ta
mamanged po a mamaghay gamet mo dinan luwa noba mipalakew ka met ha impilno.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangihyay nin Ahawa
(Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

31 “Hinabi na po ha Bibilin, ‘No labay nin maghay laki a ihyay ye ahawa na, katapulan
a biyan na yan kahulatan nin payngihyay.’‡
32 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na,
powidan bengat no nakilaki ye ahawa na, ket hiyaynabay met ye nangitudon kanan
ahawa na a magkahalanan ya no mangahawa yan lumbo. Ket hiyay lakin mangahawa
kanan babayin in-ihyay, magkahalanan yayna met nin pamabayi.’ ”

---

* **5:21** Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17. † **5:27** Deuteronomio 5:18. ‡ **5:31** Deuteronomio 24:1.

Hiyay Adal tungkol ha Panumpa

33 “Nange yoyna met a hinabi kanlan nangaunan tutoa tawo hatew, ‘No magpangako
ye maghay tao boy hinumpaan na po ha ngalan nan Apo Dioh, katapulan a tupaden nay
pangako na.’§
34 Noba haanin, yati met ye habiyen ko kanyo, ‘No magpangako kawo, adi kawo
ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit, ta anti ya ihtew ye pamiknoan
nin Dioh.
35 Adi yo met an-idamit ye babe-luta, ta yati ye tukdoan nin bibitih na. Boy adi yo met
an-idamit ye banwan Jerusalem, ta yati ye banwa nan Makapalyadiyan a Poon.
36 Boy adi yo met an-idamit ye laman yo, ta agya po maghay labok yon bengat, ket ahe
yo mababa a paputien o pangititen.
37 Habiyen yoynan bengat, “Awo” no awo o “Ahe” no ahe. Ta no manumpa kawo po, ket
ibat ana kanan Satanas.’ ”

Hiyay Adal tungkol ha Pamae
(Lucas 6:29-30)

38 “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘No binuwag na kan kapadiho mo, buwagen moya
met. Boy no binongitan na kan kapadiho mo, bongitan moya met.’
39 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo. No main taon manyag nin maloke kanyo, adi
yoya ambaeen. No main manikpa nin pingipingi mo, iadap mo po kana ye kahampad.
40 No main mangidalom kammo ta labay nan kowen ye bado mo, ibyay mo, dayon
hamda mo.
41 No main hundaloh a mamilit kammon mangipakaget nin kalga na ha maghay
kilomitodo, igitan mo po anggan luway kilomitodo.
42 No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mandam, padaman moya.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangado
(Lucas 6:27-28; 6:32-36)

43 “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘Adoen moy gayyem mo noba kahulog moy kaaway
mo.’
44 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Adoen yo hilay kaaway yo boy ipakigwang
yo hilay ampangipaloke kanyo.’
45 No wanabay ye diyagen yo, mapaptegan a aanak na kawoynan Bapa yon Dioh a
anti ha langit. Ta hiyay Apo, ket padipadiho na hilan ampahnagan nin mangaamot boy
ampaudanan ye mangaloke boy matoynong.
46 No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo a maagad
kanan Apo Dioh. Ta wanabay met ye andiyagen lan mangakuhit a māningil nin bowih.
47 Boy no hilay gagayyem yon bengat ye an-idlaw yo, homain kawon nakaidumaan
kanlan kanayon a tatao. Ta wanabay met ateed ye andiyagen lan tataon ahe ampamteg
kanan Apo Dioh.
48 Kaya-bay katapulan a mag-ilyadi kawon genap a omen kanan Bapa yon Dioh a anti
ha langit.”

6

Hiyay Adal tungkol ha Panlimoh

1 “Mag-alla kawo awod, ta aliwa dayin padangal nin tao ye hangkan nin panyag yon
manged. No wanabay ye andiyagen yo, homain kawoyna lanon matanggap a plimyo
kanan Bapa yon Dioh a anti ha langit.”
2 “Kaya-bay no ampanaglap kawo kanlan mangaidap, adi yo hila antuwaden ye
ampagmamangedan. Ta no managlap hila kanlan mangaidap, ket an-ibabagwa la ha
pāytiponan boy ha dādān ta-omen la hila dangalen nin tatao. Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Natanggap laynay plimyo la.
3 No managlap kawo kanlan mangaidap, adi yoynan anhabiyen ha agya ayaman
4 ta-omen homain makatanda. Ha wanabay, hiyay Bapa yon Dioh a ampakakit ha
dinyag yon homain nagtanda, ket biyan na kawo lanon plimyo yo.”

Hiyay Adal tungkol ha Pamakigwang
(Lucas 11:2-4)

5 “No makigwang kawo, adi yo hila antuwaden ye ampagmamangedan. Ta kalalabay
lay ampideng a ampakigwang ha loob nin pāytiponan boy ha pihangaan nin dādān, ta

§ **5:33** Levitico 19:12; Bibilang 30:2; Deuteronomio 23:21.

labay lan bengat a makit hilan tatao. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap
laynay plimyo la.
6 Noba hikawo, no makigwang kawo kanan Bapa yon Dioh, lumoob kawo ha hilid haka
yo ileneb ta-omen la kawo ahe makit. Ha wanabay, hiyay Bapa yon Dioh a ampakakit nin
hikliton andiyagen yo, biyan na kawo lano nin plimyo yo."
7 "Kaya-bay no makigwang kawo, adi yo pieel-el ye hahabi a omen ha andiyagen lan
ampakigwang ha diohdiohan. Ta nabaan la a leng-en nin diohdiohan ye pakigwang la
no makadang.
8 Adi yo hila antuwaden, ta bayo kawo po makikwa kanan Bapa yon Dioh, ket tanda
nayna ye matapul yo.
9 Kaya-bay no makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,
'Bapa mi a anti ha langit,
galangen laka dayin kaganaan a tatao.
10 Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.
Matupad dayi ye kalabayan mo ihti ha babe-luta a omen ha langit.
11 Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.
12 Boy patawaden mo kayi ha kakahalanan mi
a omen ha pamatawad mi kanlan nagkahalanan kammi.
13 Adi mo kayi ampaolayan a matukho,
no aliwan iligtah mo kayi kanan Satanas.'
14 No patawaden yo hilay nagkahalanan kanyo, patawaden na kawo met nin Bapa yon
Dioh a anti ha langit.
15 Noba no ahe, ahe na kawo met patawaden."

Hiyay Adal tungkol ha Pagpaltan Mangan

16 Hinabi na po Apo Jesus, "No magpalta kawon mangan, adi yo hila antuwaden ye
ampagmamangedan. Ta ahe hila ampag-olameh boy ahe hila ampagtalaytay ta-omen la
matandaan nin tatao a ampagpalta hilan mangan. Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko. Natanggap layna ye plimyo la.
17 Noba hikawo, no magpalta kawon mangan, ket mag-olameh kawo boy magtalaytay
18 ta-omen la ahe matandaan nin tatao a ampagpalta kawon mangan. Ket hiyay Bapa
yon Dioh a ahe makit a anti ha langit a ampakakit nin andiyagen yon hiklito, ket biyan
na kawon plimyo yo."

Hiyay Kabatnangan ha Langit
(Lucas 12:33-34)

19 "Adi kawo ampanipon nin kabatnangan ihti ha babe-luta, ta ihtibay, ket anagen,
taeyen, boy matakaw.
20 No aliwan manipon kawo nin kabatnangan yo ha langit. Ta ihtewbay, ket homain
anag o taey a makadama boy homain makahlep a manakaw.
21 Ta no way-ihtew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo."
22 "Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman. Kaya-bay no makinang ye
pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo.
23 Noba no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye matiboen laman mo.
Ket no hiyay kahnagan a anti kammo, ket kalitehan met manayti, maliteh yaynan tubat
ye pagbi-ay mo."

Hiyay Kabatnangan o hiyay Apo Dioh?
(Lucas 16:13; 12:22-31)

24 "Homain taon mapayngidlan nan paghilbiyan ye luway amo. Ta no adoen na yay
magha, katapulan kahulogan na yay magha. Ket no mag-ilyadi yan mapatayaan ha
magha, katapulan a umihen naya met ye magha. Wanabay met ateed, ahe yo malyadin
payngidlanen a paghilbiyan ye Apo Dioh boy hiyay kabatnangan."
25 "Kaya-bay pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Adi yo angkayootan ye tungkol
ha pamangan yo o inomen yo o maihoot yo. Ta hiyay bi-ay, maaalaga ya dinan ha
pamangan. Boy hiyay laman, maaalaga ya dinan ha bado.
26 Bilewen yo hilay mamanokmanok a anlumpad ha luwang. Ahe hila ampananem o
ampamupol boy ahe hila met ampanipon nin pamangan la ha kamalig. Noba hiyay Bapa
yon Dioh a anti ha langit, ket ampakanen na hila. Hikawo po lagi! Maaalaga kawo po
dinan ha mamanokmanok.
27 Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah bengat, makauli
ha pangayoot na."

28 “Adi kawo angkayoot tungkol ha ihoot yo. Bilewen yo hilay bubulak nin ilamon a
antumubo ha nikabalang. Ahe hila ampag-obda o ampanyag nin maihoot la.
29 Noba yati ye habiyen ko kanyo. Hiyay Poon Solomon hatew, agya mabatnang yan
tubat, ahe ya bega nakaihoot nin tapih a omen ha katampa nin bulak ilamon.
30 No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket angkalingayen
nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg yo kana!
31 Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan, inomen o maihoot yo.
32 Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh.
Hiyay Bapa yon Dioh a anti ha langit, tanda naynabay met a matapul yo hilain.
33 Noba unaen yo po ye pahakop kana boy hiyay panumbong ha kalabayan na, ket
ibyay nay kaganaan a matapul yo.
34 Haanin awod, adi yoyna angkayootan ye matapul yo ha kabekahan, ta lumbo a
naman ye kabekahan. Huhtoyna ye an-ihipen yo ha minamangaamot.”

7

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon
(Lucas 6:37-38; 6:41-42)

1 Hinabi nan Apo Jesus, “Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao ta-omen na kawo
met ahe uhgaan Apo Dioh.
2 Ta no way-omen ye panuhga yo kanlan kanayon, wanabay met ateed ye panuhga nan
Apo Dioh kanyo.
3 Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat makandin
buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a ba-mon mayadet a buwag
ha mata mo?
4 Way-omen mo habiyen kana, ‘Katongno, paolayan mon alihen koy buwag ha mata
mo’, noba mayayadet met ye buwag mo?
5 Hikan ampagmamangedan! Muna mo po alihen ye mayadet a buwag mo a ba-mon
batang a nipabanlag ha mata mo ta-omen mo makit a manged ye makandin buwag nan
katongno mo.”
6 “Adi yo an-ipilit iadal ye tungkol kanan Apo Dioh kanlan tataon ahe malabay
manlenge, ta ba-mo kawoynan bengat ampangibyay nin maalaga a bagay ha aaho ket
maka balingan la kawon kayaten, o ampangibyay nin mangablin dapah ha bababoy ket
tudak-tudakan laynan bengat.”

Mangawok, Manapul boy Paapo
(Lucas 11:9-13)

7 Hinabi na po Apo Jesus, “Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan na kawo.
Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo kana, ket palooben na
kawo.
8 Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambiyan na hila. Hilay
kaganaan a ampanapul kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay kaganaan a
ampaapo, ket ampalooben na.
9 Hikawon mangatoa, no makikwa yan tinapay ye anak yo, ahe yoya biyan nin dapah,
kali?
10 Boy no makikwa yan malanghit, ahe yoya biyan nin bikat, kali?
11 No hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy mamyay nin manganged kanlan aanak
yo, lalalo yayna ingat ye Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta biyan na yan manged a
babagay ye ampakikwa kana.”
12 “Kaya-bay diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo. Ta wanabay
ye huhton panumbong nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha impahabi kanlan
popodopita.”

Hiyay Mahepey a ilwangan
(Lucas 13:24)

13-14 “Humlep kawo ha mahepey a ilwangan, ta hiyay mahepey a ilwangan boy makpit a
dān, ket palakew ya ha bi-ay a homain anggaan noba nangaano hilan bengat ye anhumlep
ihtew. Hiyay maway a ilwangan boy mabilal a dān, ket malabong hilay anhumlep ihtew,
noba palakew met manayti ha kapaduhaan a homain anggaan.”

Matandaan ye Kalahi nin Poon-kayo makauli ha Dawa na
(Lucas 6:43-44)

15 “Mag-alla kawo kanlan ampagkonwadin popodopita, ta humaley hila kanyon ba-mon
tupa a maanoh. Noba hiyay kaptegan, ba-mo hilan ahontawon a mangatubag.

16 Matandaan yo hila ha didiyag la, ta hiyay madiwin tanaman, ahe ya ampanawan
ubah o igoh.
17-18 Wanabay hila met ye kaganaan a manged a poon-kayo. Manawa hila met nin
manged. Noba hilay aliwan manged, ket manawa hila met nin aliwan manged. Hiyay
manged a poon-kayo, ket ahe ya manawa nin aliwan manged boy hiyay aliwan manged
a poon-kayo, ket ahe ya met manawa nin manged.
19 Hilay kaganaan a poon-kayon ahe ampanawa nin manged, ket mapalag haka itapon
ha apoy.
20 Kaya-bay matandaan yo hilay māgkonwadin podopita ha didiyag la."

Hilay Tataon Ahe Maibilang kanlan Anhakopen nan Apo Dioh
(Lucas 13:25-27)

21 "Malabong hilay ampangingat kangkon 'Apo', noba aliwan kaganaan ket maibilang
kanlan anhakopen nan Apo Dioh, no aliwan hilay ampanumbong bengat ha kalabayan
nan Bapa kon anti ha langit.
22 Ha mangaamot nin panuhga, malabong hila lanoy maghabi kangko nin wanae, 'Apo,
aliwa nayi a makauli ha ngalan mo, ket impatanda mi ye hahabi mo, pinaalih mi ye
mangaloke a ihpidito boy nanyag kayin malabong a kapagtakaan?'
23 Noba habiyen ko lano kanla, 'Ahe katawo katatanda! Pakataang kawo kangko,
hikawon ampanyag nin maloke.' "

Hiyay Luway Kalahin Māmaideng nin baey
(Lucas 6:47-49)

24 "Kaya-bay ayaman a ampanlenge boy anhumbongen nay anhabiyen ko, ket mailalayi
ya ha lakin madunong a nangipaideng nin baey na ha pundahyon a dapah.
25 Agya nangudan yan makhaw boy nanlanab boy dinugoh yan makhaw a angin ye
baey na, ket ahe ya bega naagwat, ta naipaideng ya ha mapah-ey a pundahyon.
26 Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na met anhumbongen, ket mailalayi ya
ha taon mutaw a nangipaideng nin baey na ha kalanghian.
27 Ket ha nangudan yan makhaw, nanlanab boy dinugoh yan makhaw a angin ye baey
na, tampol yan naagwat boy nangaiwahag ye kakahangkapan na."
28 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus, nagtaka hilay tatao ha pangiadal na,
29 ta main yan kapalyadiyan ha pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal lan
mamaihtodo nin Bibilin.

8

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

1 Ha andumuong yay Apo Jesus ha mapantay, hinumbong la yan malabong a tatao.
2 Haanin, hinumaley ya kana ye maghay lakin kinating haka yan nanalimukod ha
adapan na a ampakiiingalo, a wana, "Apo, no labay mo, mapaitaah moko."
3 Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, "Awo, labay ko. Mitaah kayna!"
Ket tampol yaynan naalih ye kating na.
4 Ket hinabi nan Apo Jesus kana, "Adi mo anhabiyen ha agya ayaman ye nalyadi
kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi,
mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamapteg a nitaah kayna."

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano
(Lucas 7:1-10)

5 Ha niabot yaynay Apo Jesus ha banwan Capernaum, nakew ya kana ye maghan
kapitan nin huhundalon Romano. Ket nakihabi yay kapitan kana,
6 "Apo, hiyay ipoh ko, ampida ya ha baey, ta nalumpo ya boy angkaidapan yan tubat."
7 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Awo! Lakwen ko yan paitaahen."
8 Noba hinabi na met nin kapitan nin huhundaloh kana, "Apo, aliwa kon katanggap-
tanggap a lakwen mo ha baey ko. Agya habiyen moynan bengat a mitaah yay ipoh ko,
ket mitaah ya!
9 Tanda ko yain, ulita anti kobay met ha hilong nin kapalyadiyan nin matatagay kangko.
Boy main met huhundaloh a anti ha hilong nin kapalyadiyan ko. Ket no habiyen ko ha
magha, 'Makew ka ihtew', ket makew ya ihtew. No habiyen ko met ha magha, 'Makew
ka ihti', ket makew ya ihti. Boy no habiyen ko ha ipoh ko, 'Diyagen mo yati!' ket diyagen
naya."

10 Pamakange nan Apo Jesus nin hinabi nan kapitan nin huhundaloh, nagtaka ya boy
hinabi na kanlan anhumumbong kana, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain
ako po nakit ha Israel nin main wanabay a pamteg.
11 Kaya-bay pakaihipen yo yatin habiyen ko kanyo. Malabong hila lanoy aliwan Judio
a mangibat ha nakahinadi a lulugal ihti ha babe-luta ye makidungon mangan kanlan
Abraham, Isaac boy Jacob ha poniyan nan Apo Dioh ha panakopan na ha langit.
12 Noba malabong a Jujudio a hakop na dayin Apo Dioh ye maitapon ha kalitehan. Ket
ihtew hilan tumangih boy manginaet uli ha ilab.”
13 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan kapitan, “Muli kayna. Uli ha pamteg mo, mitaah
yay ipoh mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yaynay ipoh nan kapitan.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao
(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

14 Nakew yay Apo Jesus ha baey nan Pedro. Panlumateng na ihtew, nakit na yay babayi
a ampo nan Pedro a ampida, ta angkahalot ya.
15 Kinimpaan nan Apo Jesus ye gamet na. Kapipikhaan, nitaah yayna. Pangayadi,
nideng ya. Ket inapagan na hilayna.
16 Ha anlulumiteh ana, malabong a tataon hinelpan nin mangaloke a ihpidito ye
inlakew la kanan Apo Jesus. Ket makaulin bengat ha habi nan Apo Jesus, pinaalih na
ye mangaloke a ihpidito boy pinaitaah na hilay kaganaan a ampaghakit.
17 Dinyag nan kaganaan yati ta-omen matupad ye hinabi nan podopita Isaias,
“Pinaitaah nay hahakit tawo boy inalih nay kakapeyan tawo.”*

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Lucas 9:57-62)

18 Pamakakit nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao ha palibot na, hinabi na kanlan
mānumbong na, “Lumipay kitawo ha dagatdagatan.”
19 Haanin, main maihtodo nin Bibilin ye hinumaley kana. Ket hinabi na, “Maihtodo,
makilakew ako kammo, agya way-ihtew ka makew.”
20 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Hilay ahontawon, main hilan lubot a angkunaan
boy hilay mamanokmanok, main hilan hāy. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket homain akon hadilin baey a mapagpainawaan.”
21 Haanin, magha kanlan mānumbong na ye naghabi kana, “Apo, palubohan moko po
dayin muli ta-omen koya po ipailbeng ye bapa ko.”
22 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew ka kangko boy ipailbeng moya tana ye
minatey mo kanlan nangamatey ha pamilew nan Apo Dioh.”

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon
(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Haanin, nilumugan yay Apo Jesus ha mayadet a bangka lamo na hilay mānumbong
na.
24 Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket angkahipwak-
hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye bangka la. Noba angkatuloy yay Apo Jesus.
25 Kaya-bay hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla, “Apo! Apo! Iligtah mo kayi!
Lumdeg kitawoyna!”
26 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo? Koynan kakandi ye
pamteg yo.” Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na yay angin boy dawyon,
a wana, “Tumgen kawo!” Ket kapipikhaan, tinumana ana.
27 Nagtaka hilay mānumbong na, a wanla, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy
dawyon, ket angkapatgen na!”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Lalakin Hinelpan nin Maloke a ihpidito
(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Ha nilumateng ya ha lugal lan tataon anhabtan Gadareno, hinagana yan luway lakin
nilumwah ha yukib a pangilbengan. Yatin luway lalaki, ket hinelpan hila nin mangaloke
a ihpidito. Matubag hilan tubat. Kaya-bay homain bega angkadān ihtew.
29 Haanin, impangha la kanan Apo Jesus, a wanla, “Hika a Anak nin Dioh, aya ka nayi
kammi? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayinan paduhaan, agya ahe po panaon?”
30 Ha mataang makandi, main malabong a bababoy ye ampambok.
31 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiiingalo hila kanan Apo Jesus, a wanla, “No
paalihen mo kayi, palakwen mo kayina tana ha kawan nin bababoy.”

---

* **8:17** Isaias 53:4.

32 “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Kaya-bay inumalih hila kanlan luway laki.
Ket nakew hilaynan hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay bababoy, nipapayew hilan
nipataboy ha bengaw dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.
33 Haanin, hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hilan nangibalita kanlan tatao ha
banwa nin nalyadi ha bababoy boy kanlan luway lalakin hinelpan nin mangaloke a
ihpidito.
34 Kaya-bay hilay kaganaan a tataon anti ha banwa a nakange nin yati, nakew hila
kanan Apo Jesus. Ket impakihabi la kana, a wanla, “Umalih kayna dayi ihti ha lugal mi.”

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

1 Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna ha bangka. Ket
nilumipay hila ha dagatdagatan nin Galilea. Ha nakalipay hilayna, nuli yay Apo Jesus ha
banwa na.
2 Haanin, ha anti yayna ihtew, main nilumateng a nangaanon lakin ampanambayok
nin maghay lakin lumpo. Ket inlakew laya kanan Apo Jesus. Ha nakit nan Apo Jesus ye
kayadet nin pamteg la kana, hinabi na kanan lumpo, “Inong, pakhawen moy nakem mo.
Napatawad anay kakahalanan mo.”
3 Pamakange lan mamaihtodo nin Bibilin ye hinabi nan Apo Jesus, ket inihip lay wanae,
“Yatin tao, ampahalumbangan na yay Apo Dioh.”
4 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Koynan
kalok-an ye ihip yo.
5 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, ‘Napatawad kayna ha kakahalanan mo’, ta
ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, ‘Mideng ka ta kumodang
kayna’
6 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a
mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta.” Ket hinabi na kanan lumpo, “Mideng
ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna.”
7 Ket nideng ya boy nuli yayna.
8 Ha nakit lan tatao a ampakakodang yayna, nagtaka hilan tubat. Ket inggalang la yay
Apo Dioh a namyay nin wanabay a kapalyadiyan ha maghay tao.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Mateo
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

9 Ha umalih yaynay Apo Jesus ihtew, nakit na yay Mateo a ampikno ha pamayadan nin
bowih. Ket hinabi na kana, “Kilakew ka kangko.” Ket nideng yay Mateo boy nakilakew
ya kanan Apo Jesus.
10 Ha ampangan yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha baey nan Mateo, nilumateng
hilay malabong a māningil nin bowih boy hilay kanayon a naibilang a māgkahalanan. Ket
nakidungo hilan mangan.
11 Ha nakit lan Papariseo a kadungo na hilan mangan, nanepet hila kanlan mānumbong
nan Apo Jesus, “Taket ta ampakidungo yan mangan ye maihtodo yo kanlan māningil nin
bowih boy kanlan kanayon a māgkahalanan?”
12 Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, “Hilay homain hakit, ahe la
katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye ampagkatapulan.
13 Balotboten yoy labay habiyen nin yatin anti ha kahulatan, ‘Aliwan hiyay ihagpa
yo kangko ye labay ko, no aliwan labay kon mapangingalo kawo.’ Ta nakew ako ihti
a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a
matoynong hila.”

Hiyay tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

14 Haanin, main nangaanon mānumbong nan Juan a Māmawtihmo ye nakew nanepet
kanan Apo Jesus nin wanae, “Hikayi boy hilay Papariseo ket ampagpaltan mangan.
Haanin, taket ta hilay mānumbong mo, ket ahe?”
15 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, “Legan kalamo
laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan
mangan, kali? Noba maabot lano ye panaon a maialih yayna kanla ye lakin nagkahal.
Ket kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la.”

16 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mangitakop nin bayon tapih ha alan a bado.
Ta no wanabay ye diyagen na, ket mailbah, magkotet yay bayon tapih, ket lalo yayna
ingat umway ye ginit nin alan a bado.
17 Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat. Ta no diyagen
na yatew, lumtoh yay alan a kubot boy mabullog yay alak. Ha wanabay, padiho hilayna
lanon mahayang. No aliwan hiyay bayon alak, ket ikonin ya ha bayon kubot a katat. Ha
wanabay, padiho hilan ahe mahayang.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nan Mānguna boy ha Babayin Andayaen
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18 Legan anhabiyen nan Apo Jesus yatew, nilumateng yay maghay mānguna ha
pāytiponan lan Jujudio. Ket nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus, a wana, “Hiyay
balatang ko, kamamatey nan bengat. Lakwen moya dayi, ta tanda ko a mabi-ay yan
uman no kimpaan moya.”
19 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kana, lamo na hilay mānumbong na.
20-21 Legan angkumodang hila po, main maghay babayi a nakipaletpet met kanlan tatao
angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Yatin babayi, ket labinluway taon yaynan
andayaen. An-ihipen nan babayi, “No makiwit kon bengat ye laylay nin bado na, ket
mitaah akoyna.” Kaya-bay kiniwit na ye laylay nin bado nan Apo Jesus.
22 Haanin, namalingay yay Apo Jesus, ket nakit na yay babayi. Hinabi na kana, “Inang,
pakhawen moy nakem mo. Nitaah ka uli ha pamteg mo.” Ket kananyatew met ateed,
nitaah yayna.
23 Haanin, ha niabot yaynay Apo Jesus ha baey nan mānguna ha pāytiponan lan Jujudio,
nalatngan na hilay ampanigtigan boy hilay ampangandang.
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lumwah kawon kaganaan! Ta yain a anak, ket
ahe ya natey, no aliwan angkatuloy yan bengat!” Ket kinailiyan laya, ta tanda la a natey
yaynay anak.
25 Ket ha nakalwah hilaynay tatao, nilumoob yayna met ye Apo Jesus. Ginemgeman
nay gamet nan anak, ket nimata ya.
26 Yatew a nalyadi, nabalitaan nin kaganaan a tatao nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Kapkap

27 Ha umalih yaynay Apo Jesus ha baey nan mānguna ha pāytiponan lan Jujudio,
nanumbong hila kana ye luway lakin kapkap a ampangha, a wanla, “Apo a Lahi nan
Poon David,* ingalowan mo kayi!”
28 Haanin, ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha baey a angkunaan na, hinumaley hilay
luway lakin kapkap. Ket tinepet na hila, “Pamtegan yo nayi a mapaitaah katawo?”
“Awo, Apo. Ampamteg kayi,” wanla.
29 Haanin, hiyay Apo Jesus, kinimpaan nay mamata la boy hinabi na kanla, “Uli ha
pamteg yo kangko, makakit kawoyna.”
30 Ket kananyatew met ateed, ampakakit hilayna. Pangayadi, mahehpet na hilan
binilinan Apo Jesus, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nalyadi kanyo.”
31 Noba ha inumalih hilaynay luwa, ket imbabalita la ha kaganaan a tatao nin yatew a
lugal ye dinyag nan Apo Jesus kanla.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Angang

32 Haanin, ha an-umalih hilaynan Apo Jesus, main nangilakew kana nin lakin
pinaangang nin maloke a ihpidito.
33 Ha napaalih na yaynan Apo Jesus ye maloke a ihpidito, ampakahabi yaynay laki. Ket
hilay tatao, nagtaka hila, a wanla, “Yo! Ahe kitawo po bega nakakit nin wanabay ihti ha
Israel.”
34 Noba hinabi lan Papariseo, “Ah! Ampakapaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay
Satanas a poon nin mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag
nin wanabay.”

Nalunoh yay Apo Jesus kanlan tatao

35 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo. Ket nangiadal ya ha
pāytiponan lan Jujudio. Impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo
Dioh boy pinaitaah na hilay tatao ha kaganaan a kalahin hakit.
36 Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, nalunoh ya kanla, ta nakit na a
malabong a tubat ye gotgot la boy homain bega ampanaglap kanla a ba-mo hilan tupa a
homain pahtol.

---

* **9:27** Namteg hilay Jujudio a mangibat ya ha lahin Poon David ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

37 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Bilewen yo hilay malabong a
tataon nakahadya anan pahakop kanan Apo Dioh a ba-mon paday a malyadinan pupolen,
noba kulang ye māmupol.
38 Kaya-bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin pupolen a mangitubol yan
malabong a māmupol.”

10

Hilay Labinluwan Apohtol
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

1 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley
kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito boy
kapalyadiyan a mamaitaah nin hinyaman a hakit.
2 Hilayati ye ngangalan nin labinluwan mānumbong nan Apo Jesus a anhabtan nan
apohtol. Hiyay nuna, hiyay Simon a anhabtan Pedro, hiyay Andres a katongno nan Pedro,
hiyay Santiago boy Juan a mikatongno a aanak nan Zebedeo,
3 hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Tomas, hiyay Mateo a māningil nin bowih, hiyay
Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo,
4 hiyay Simon a ampangimahakit kanlan Israelita boy hiyay Judas Iscariote a nangiopit
kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

5 Hiyay Apo Jesus, intubol na hilay labinluwan mānumbong na boy binilinan na hila,
“Adi kawo ampakew kanlan aliwan Judio o ha babanwa lan Samaritano,
6 no aliwan makew kawo kanlan kapadiho tawon Israelita a ba-mon tupan ampipakat.
7 Ipatanda yo kanla a madanon anay panakop nan Apo Dioh.
8 Paitaahen yo hilay ampaghakit boy hilay kinating. Bi-ayen yo hilay nangamatey boy
paalihen yo hilay mangaloke a ihpidito kanlan tatao. Yatin kapalyadiyan a tinanggap yo,
ket homain bayad. Kaya-bay adi yo hila met ampabayaden ye tataon mahaglapan yo.
9 Adi kawo ampangaget nin pilak.
10 Boy ha pangumodang yo, adi kawo met ampangaget nin bakoto, bado a paghagiliyan,
ihtiping, o teken. Ta hiyay māg-obda, katapulan a biyan yan matapul na.”
11 “Pamiabot yo ha maghan banwa o badiyo, manapul kawon taon malabay ma-
madagoh kanyo. Ket ihtewbay kawoyna kumonin kana angga ha umalih kawo nin yatew
a lugal.
12 Ha panhumlep yo ha baey la, habiyen yoy wanae, ‘Magkamain hila dayin katanaan
ye nagbaey.’
13 No manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hilan katanaan nan Apo
Dioh. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo, ahe hila magkamain.
14 No ahe la kawo tanggapen o leng-en nin tatao ha maghay baey o banwa, ikampag yo
po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan
yo hilayna.
15 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat
ye ipaduha kanla dinan kanlan taga Sodoma boy taga Gomorra a nanyag nin kalok-an
hatew.”

Hiyay Lumateng a Pangipaloke
(Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17)

16 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Leng-en yoko. Itubol katawo a ba-
mon tupa kanlan tataon ba-mon ahontawon. Kaya-bay pakahidi kawo a ba-mon bikat
boy magpakaamo a ba-mon kalapati.
17 Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan mānungkolan boy hibladen la kawo
ha loob nin pāytiponan lan Jujudio.
18 Ket uli ha panumbong yo kangko, dakpen la kawon iadap kanlan gogobilnadol boy
kanlan popoon. Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla boy kanlan aliwan
Judio nin tungkol kangko.
19 Ket no dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan no way-omen
kawo makibat o no hinyay habiyen yo. Ta kananyatew met ateed, ket ipaihip nan
Ihpiditon Dioh kanyo ye habiyen yo.
20 Ta aliwan hikawo ye maghabi, no aliwan hiyay Ihpidito nan Bapa yon Dioh ye
maghabi makauli kanyo.”

21 “Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-omen pateyen.
Main met tutoan mangiopit nin aanak la. Boy main met aanak a lumaban ha tutoa la boy
mangipapatey.
22 Uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. Noba ayaman
a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligtah ya.
23 No ipaloke la kawo ha maghay banwa, makew kawo ha kanayon a banwa. Pakaleng-
en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo po lano nayadi a lakwen ye kaganaan a babanwa
ha Israel, ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mag-udong akoyna ihti.”
24 “Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Boy homain met ipoh a umiigit
kanan amo na.
25 Kaya-bay no hiyay an-adalan, ket makadiha yan omen ha nadihaan nan maihtodo
na, huhto bengat yain. Boy no hiyay ipoh, ket makadiha yan omen ha nadihaan nan amo
na, huhto bengat yain. No hikon mānguna yo, ket hinabtan la kon Satanas, hikawo po
lagi?”

Hiyay Katapulan a Kalimowan
(Lucas 12:2-7)

26 “Kaya-bay adi kawo angkalimo kanlan tatao. Ta homain nakatayo a ahe lano
mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan.
27 Hinyaman ye anhabiyen ko kanyo ha maliteh, ket habiyen yo ha mahnag. Ket hilay
an-ionanah ko, ipangha yo ha kaganaan.
28 Adi yo hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay laman yon bengat
ye mababa lan pateyen, noba aliwan kalelwa yo. Hiyay Apo Dioh ye kalimowan yo, ta
hiyabay ye malyadin mamatey boy mangitapon kanyo ha impilno.
29 Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin luway piliw? Noba homain kanla ye matey
a ahe na kamatandaan nin Bapa yon Dioh.
30 Hikawo po lagi, ket agya bilang nin labok yo, ket tanda na.
31 Kaya-bay adi kawo angkalimo, ta mamabli kawo ha pamilew nan Apo Dioh dinan ha
malabong a piliw.”

Hiyay Pangipatanda kanan Apo Jesus
(Lucas 12:8-9)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Ayaman a ahe mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao,
ket ahe koya met ikading-ey ha adapan nan Bapa kon Dioh a anti ha langit.
33 Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket ikading-ey koya
met ha adapan nan Bapa ko ha langit.”

Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 “Adi yo an-ihipen a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila paykakahundoen ye
tatao. Nakew ako ihti ta-omen ko hila paykukuntadaen.
35 Uli kangko, hiyay anak a laki, kuntadaen na yay bapa na. Hiyay anak a babayi,
kuntadaen naya met ye indo na. Ket hiyay manuyang a babayi, kuntadaen naya met ye
ampo na a babayi.
36 Hiyay mag-ilyadin kaaway nin maghay tao ket hiyay pamilya na met ateed.”
37 “Ayaman a umiigit ye pangado na kanlan tutoa na dinan kangko, ket ahe yan
katanggap-tanggap a mag-ilyadin mānumbong ko. Wanabay met kanan taon umiigit ye
pangado na kanan anak na dinan kangko.
38 Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan
ampamatay nin kodoh, ket ahe yan katanggap-tanggap a mag-ilyadin mānumbong ko.
39 Ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a
nakahadya a matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan.”

Hiyay Plimyo ha Langit
(Marcos 9:41)

40 “Ayaman a ampananggap kanyo, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a
ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa kon Dioh a nangitubol
kangko.
41 Ayaman a ampananggap nin maghay podopita uli ha pagkapodopita na, ket
makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo nin podopita. Ayaman a ampananggap nin
taon matoynong ulita matoynong ya, ket makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo
nin taon matoynong.

42 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamyay nin agya maghay
bahon lanom a malay-ep ha maghay pinakamaaypa a mānumbong ko ulita magha yan
mānumbong ko, ket homain hapo a makatanggap yan plimyo a ibat kanan Apo Dioh."

11

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo
(Lucas 7:18-35)

1 Pangayadi na hilan binilinan Apo Jesus ye labinluway mānumbong na, nakew yan
nangiadal boy nangipatanda nin Manged a Balita ha mangahaley a babanwa ihtew.
2 Hiyay Juan a Māmawtihmo, legan anti ya ha pidihowan, nangean nay tungkol ha
andiyagen nan Apo Jesu Cristo. Kaya-bay nangitubol yan ano kataon mānumbong na
3 a makew manepet kanan Apo Jesus. Ket ha niabot hilayna kana, hinabi la, "Intubol
na kayin Juan a Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna ye Cristo a impangako nan
Apo Dioh a lumateng, o mangagad kayi po nin lumbo?"
4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Mag-udong kawoyna kanan Juan. Ket ibalita yo kana
ye nange boy nakit yo.
5 Hilay kakapkap, ampakakit hilayna. Hilay lulumpo, ampakakodang hilayna. Hilay
kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek, ampakange hilayna. Hilay natey, nabi-ay hilan
uman boy hiyay Manged a Balita, an-ipatanda ana met kanlan mangaidap.
6 Boy habiyen yo met kana a minged ye taon ahe ampagluwaluwa kangko."
7 Ha umalih hilaynay mānumbong nan Juan, hinabi nan Apo Jesus kanlan malabong a
tatao, "Ha nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay anhigudowen yon makit? Maghay
malawak a ampiangin-angin? Ahe!
8 Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon ampagbado nin matampa,
ket ihtew yo hila makit ha mangayadet a baey lan popoon.
9 Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh, kali? Awo,
peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen ko kanyo a umiigit ya
po ha maghay podopita.
10 Ta hiyabay ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na,
'Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye danan mo.' "*
11 Hinabi na po Apo Jesus, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha kaganaan a
tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a Māmawtihmo. Noba agya wanabay
man, hiyay pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan
Juan.†
12 Ket impaibat ha nangiadal yay Juan a Māmawtihmo anggayna haanin, an-ipilit lan
tatao ye hadili la a maibilang ha panakopan nan Apo Dioh.
13 Ta ha ahe ya po nilumateng ye Juan a Māmawtihmo, hiyay tungkol ha panakop
nin Dioh, ket impatanda laynan kaganaan a popodopita boy anti ya met ha Bibilin
a impahulat kanan Moises. Noba angga yan bengat yain ha panaon nan Juan a
Māmawtihmo.
14 Ket no ampamtegan yoy anhabiyen la, hiyay Juan ye Elias a an-agaden yon lumateng.
15 Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged."
16 Hinabi na po Apo Jesus, "Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao kananyatin
panaon? Ilalayi ko hila ha aanak a ampikno ha paydagawan a ampanghaan lay kadagaw
la, a wanla,
17 'Tinigtigan mi kawon pangkahal, noba ahe kawo tinumalek!
Kinantaan mi kawon kanta no main natey, noba ahe kawo met tinumangih!' "
18 "Wanabay hila met ye tatao haanin. Ta ha nilumateng yay Juan a Māmawtihmo, nakit
la yan ampagpaltan mangan boy ahe ampinom nin alak. Noba hinabi lan tatao, 'Hi!
Hinelpan yan maloke a ihpidito.'
19 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako, nakit la kon ampangan
boy ampinom nin alak. Noba hilay tataon nakakit kangko, hinabi la met, 'Mahiba yan
mangan, māglahing, boy gayyem lan mangakuhit a māningil nin bowih boy kanayon po a
māgkahalanan.' Agya wanabay man, hiyay kadunongan nin Dioh, ket angkakit ha didiyag
lan ampanumbong ha kalabayan na."

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe
(Lucas 10:13-15)

---

* **11:10** Malakias 3:1. † **11:11** Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nandugi ye panakop nan Apo Dioh.

20 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na hilay tataon angkumonin ha babanwan
nanyagan nan malabong a kapagtakaan, ta ahe hila naghehe ha kakahalanan la.
21 Hinabi na, “Hikawon taga Corazin boy taga Bethsaida, kakaingalo kawo lano, ta
paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew
koyna dayin dinyag ha Tiro boy ha Sidon, ket nabuyot hilayna dayin naghoot nin tapih
a mangitit a pamaneh ye angkumonin ihtew boy nagbodobod nin tubog ha ō la bilang
pagkakitan a ampaghehe hilayna ha kakahalanan la.
22 Noba pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga,
mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Tiro boy taga Sidon. Ta agya nakit yoynay
kapagtakaan a dinyag ko, ket ahe kawon teed naghehe ha kakahalanan yo.
23 Ket hikawo met a taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo angga ha langit?
Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo,
ket ihtew koyna dayin dinyag ha banwan Sodoma, ket ahe na dayin inulam Apo Dioh ye
banwa la boy anti ya po dayi angga haanin.
24 Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga,
mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Sodoma.”

Main Kapainawaan kanan Apo Jesus
(Lucas 10:21-22)

25 Kananyatew a odah, nakigwang yay Apo Jesus nin wanae, “Bapa ko a Apo ha langit
boy ihti ha babe-luta, ampahalamatan kata, ta hilatin kaptegan, ket ahe mo impatanda
kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a mangahidi boy mangadunong, no aliwan
kanlan tataon mangakandin bengat ye tinanda a omen kanlan mangakandin aanak.
26 Awo, Bapa ko, dinyag mo yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo.”
27 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Impabaala naynan Bapa kon Dioh
kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain nagtanda kangko, no aliwan hiyay Bapa
kon Dioh bengat. Homain met nagtanda kanan Bapa kon Dioh, no aliwan hikon bengat
a Anak na boy hilay tataon labay kon pangipatandaan kana.”
28 “Hikawon kaganaan a angkabyatan boy angkaidapan, humaley kawo kangko, ta
hikoy mamainawa kanyo.
29 Humbongen yoy bibilin ko boy paadal kawo kangko, ta maanoh ako boy mapag-
makaaypa. Ket pakatanaen koy ihip yo.
30 Ta mataloh man a humbongen ye bibilin ko boy makumpang bengat a diyagen ye
an-ipadyag ko.”

12

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na,
nipadān hila ha katidigowan. Ket legan ampagdān hila ihtew, hilay mānumbong na,
nandayon hilan nante nin tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en, ta mabitil hilayna.
2 Ha nakit lan Papariseo yatew, hinabi la kanan Apo Jesus, “Bilewen moy andiyagen lan
mānumbong mo! Ampante hilan tidigo. Bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!”*
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha
nabitlan ya boy hilay kalalamoan na,
4 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a
inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na. Noba
ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye
malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh.
5 Boy ahe yo met nayi nabaha ha impahulat kanan Moises a hilay papadi, ket ampag-
obda hila ha Timplo agya Mangaamot nin Pagpainawa, noba ahe hila ampagkahalanan?
6 Habiyen ko kanyo a anti ya ihti haanin ye umiigit po dinan ha Timplo.
7-8 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a mangihabi
no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa. Hinabi nan Apo Dioh ha
naihulat a Habi nin Dioh, ‘Aliwan hiyay ihagpa yo kangko ye labay ko, no aliwan labay
kon mapangingalo kawo.’ No natalohan yon bengat ye labay habiyen nin yatew, adi yo
hila dayi an-uhgaan ye tataon homain kahalanan.”

---

* **12:2** Ha bibilin lan Jujudio, no magdān ye tao ha padayan nin kanayon, malyadi yan mante nin nangaanon dawa (Deuteronomio 23:25). Ha bibilin lan Jujudio hatew, main tatlompo boy hiyam a bawal diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa, ket maghayna ye pamupol, ta anhabtan laynan obda (Exodo 34:21). Bilang yaynan pamupol ye pante kanla.

Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

9 Inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio.
10 Haanin, main maghay laki ihtew a kinumpit ye maghay gamet na. Main met
nangaanon Papariseo ihtew a ampagbantay no paitaahen na yan Apo Jesus ta-omen laya
maidalom. Nanepet hila kanan Apo Jesus, "An-ipaluboh nayi ha Bibilin ye mamaitaah
nin ampaghakit ha Mangaamot nin Pagpainawa?"
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla nin wanae, "No hiyay maghan tupa yo, ket maampag ya
ha lubot ha Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi iawah?"
12 "No maalaga yay tupa yo, lalalo ana ingat a maalaga yay tao. Kaya-bay an-ipaluboh
nin Bibilin ye panyag nin manged ha Mangaamot nin Pagpainawa."
13 Ket haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan lakin kinumpit ye gamet na, "Ipanat moy
gamet mo." Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna. Ket padihoyna ha maghay gamet
na.
14 Haanin hilay Papariseo, nilumwah hilayna ha pāytiponan. Ket pinaytongtongan la no
way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hiyay Napili a Māghilbi

15 Noba tanda nan Apo Jesus ye tikih lan Papariseo kana. Kaya-bay inumalih ya ihtew.
Malabong hilay tataon hinumumbong kana. Ket hilay kaganaan a ampaghakit, pinaitaah
na hila.
16 Noba impahehpet nan imbilin kanla, "Adi yo an-ibalita kanlan kanayon a tatao no
aya ko."
17 Yabayti ye katupadan nin hinabi nan Apo Dioh kanan podopita Isaias hatew,
18 "Yabayti ye pinili kon māghilbi ko.
An-adoen koya boy angkaaliketan ko yan tubat.
Itubol ko kanay Ihpidito ko,
boy ipatanda na ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta ye katoynongan.
19 Adi ya ampakingatngat, adi ya ampamalingha
boy ahe mange ye bihnga na ha dān.
20 Hilay tataon mangakapey ye pamteg la, ket pakhawen na hila.
Boy hilay angkaalihan nin kahigudowan, ket angkalingayen na hila.
Ahe ya tumgen anggan ahe na maipanambot ye katoynongan.
21 Ket hiyabay ye kahigudowan lan kaganaan a tatao ihti ha babe-luta."†

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

22 Haanin, main ano kataon nangilakew kanan Apo Jesus nin maghay lakin pinakapkap
boy pinaangang nin maloke a ihpidito. Haanin, pinaitaah na yan Apo Jesus ye laki. Kaya-
bay ampakakit boy ampakahabi yayna.
23 Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila boy hinabi la, "Ah! Hiyabay ana laweh ye
impangako nan Apo Dioh a Māngiligtah a lahi nan Poon David?"
24 Pamakange lan Papariseo yatew, hinabi la, "Ah! Ampakapaalih yan mangaloke
a ihpidito, ta hiyay Satanas‡ a poon lan mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin
kapalyadiyan a manyag nin wanabay."
25 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, "No hilay tataon
angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, madama ye panakopan.
Wanabay met ha maghay banwa o pamilya. No mapay-away-away hila, ket ahe hila
magbuyot.
26 Kaya-bay no paalihen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye
panakop na, kali?
27 Haanin, no hiyay Satanas ye namyay kangko nin kapalyadiyan a mamaalih nin
mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyay kanlan mānumbong yo nin kapalyadiyan,
ta ampamaalih hila met nin mangaloke a ihpidito? Hilay mānumbong yoyna met ye
makapipapteg a aliwan huhto ye an-ihipen yo.
28 Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha Ihpiditon Dioh, hiyay
labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan Apo Dioh kanyo."
29 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay lakin makhaw, "Homain taon
makababa a lumoob manakaw ha babandi nin makhaw a laki, no aliwan hiyay
mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay makhaw a laki, malyadi naynan kowen
ye hinyaman a malabayan na ha loob nin baey."

---

† **12:21** Isaias 42:1-4. ‡ **12:24** *Satanas:* ha habin Griego ket Beelzebul.

30 “Haanin, ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya kangko. Ayaman
a ahe ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan Apo Dioh, ket ampangitaang ya
kana.
31 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan boy pangumih ha
ayaman, ket mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe
ya mapatawad.
32 Ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mapatawad
ya. Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ahe ya mapatawad haanin o
makanoman.”

Matandaan yay Poon-kayo makauli ha Dawa na
(Lucas 6:43-45)

33 Hinabi na po Apo Jesus, “Matandaan ye poon-kayo ha dawa na. No manged ye poon-
kayo, manged met ye dawa na. Noba no aliwan manged ye poon-kayo, aliwa met manged
ye dawa na.
34 Hikawon lalahi nin bikat, mangaloke kawo! Way-omen kawon makapaghabin
manganged? Ta no hinyay anti ha puho nin maghay tao, ket wanabay ya met ye
anhabiyen na.
35 Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan kangedan, ta pawa kangedan ye anti ha puho
na. Noba hiyay taon maloke, ampaghabi yan mangaloke, ta pawa mangaloke ye anti ha
puho na.
36 Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Lano ha mangaamot nin panuhga nin
Dioh, ket pakibatan nin balang tao ye kaganaan a hinabi na a homain kowinta.
37 Ta matandaan makauli ha hahabi mo no paduhaan na kan Apo Dioh o ahe.”

Hiyay Pangawok la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32)

38 Haanin, main nangaanon mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo ye naghabi kanan
Apo Jesus nin wanae, “Maihtodo, mangipakit ka man awod nin kapagtakaan bilang
pagkakitan a hikan peteg ye intubol nan Apo Dioh.”
39 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat ye kalok-
an yo boy ahe na kawo mapatayaan Apo Dioh. Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang
pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan
hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi kanan podopitan Jonas hatew.
40 No way-omen yan nagbuyot nin tatloy mangaamot boy madeglem ye Jonas ha
loob nin bitoka nin digdig a malanghit, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, tatloy
mangaamot boy madeglem ko met lano a nakailbeng.
41 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a naghehe, ket mideng
hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew ha nange lay
impatanda nan Jonas, ket pinaghehean lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a
madadangal po kanan Jonas. Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon
teed naghehe ha kakahalanan yo.
42 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan, mabi-ay ya met
uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew,
agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket nakew yan teed nanlenge nin kadunongan
nan Poon Solomon. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe
yoko met anleng-en.”

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito
(Lucas 11:24-26)

43 Hinabi na po Apo Jesus, “No alihan na yan maloke a ihpidito ye maghay tao, hiyay
maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha maklang a lugal ta-omen ya manapul
nin pagpainawaan na. Ket no homain yan makitan,
44 habiyen na ha hadili na, ‘Hi! Udongen ko yaynan bengat ye taon ibatan ko hatew.’
Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a ba-mon maghay baey a
homain angkumonin kana, malinih boy malimpeh.
45 Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito a maloloke po
kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po ye kahahaad na lano dinan ha una.
Wanabay met ye malyadi kanyon mangaloke a tatao kananyatin panaon.”

Hiyay Indo boy Kakatongno nan Apo Jesus
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus kanlan tatao, nilumateng yay indo
na boy hilay kakatongno na a lalaki. Ket ampideng hila ha ilwah, ta labay la yan
katongtongen ye Apo Jesus.
47 Haanin, main tao a naghabi kanan Apo Jesus, “Hiyay indo mo boy hilay kakatongno
mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay la kan makatongtong.”
48 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno ko?”
49 Haanin, intamudo na hilay mānumbong na. Ket hinabi na, “Hilati ye kakatongno ko
boy indo ko,
50 ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nan Bapa kon anti ha langit, ket hilabay
ye kakatongno ko boy indo ko.”

13

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ihtew ha baey a naytiponan
lan tatao. Ket nakew yan nikno ha ambay dagatdagatan.
2 Malabong a tubat ye tataon namalibot kana. Kaya-bay nakew yan nilumampat ha
bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan mangiadal. Hilay tatao met, ket ampideng hilan
ampanlenge kana ha gilid lanom.
3 Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi.
Hinabi na kanla, “Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananeman
na.
4 Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin bibini, kinan
nin mamanokmanok.
5 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta. Ket
mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta.
6 Noba ha naamotan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta mangaababe ye
yamot la.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew a
bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini.
8 Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy nanawa
hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main tatlompo.”
9 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Haanin, hinumaley hila kanan Apo Jesus ye mānumbong na. Ket tinepet laya, “Apo,
taket ta no mangiadal ka kanlan tatao, ket pawa makauli ha pangilalayi ye paghabi mo
kanla?”
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito nin tungkol
ha panakop nan Apo Dioh, noba hilay kanayon, ahe.
12 Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket lalo ya po mabyayan nin
pagkataloh. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, agya po hiyay
makandin pagkataloh na, ket kowen ya po kana.
13 Kaya-bay pawa makauli ha pangilalayi ye paghabi ko kanlan kanayon. Ta agya po
man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya po man manlenge hilan
manlenge, ket ahe hila makataloh.
14 Natupad kanla ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias hatew,
‘Agya po man manlenge kawon manlenge, ket ahe kawo makataloh
boy agya po man mamilew kawon mamilew, ket ahe kawo makabalay.’
15 Ta hilatin tatao, ket mabyang ye ō la.
Hinakeban lay talinga la boy in-ipleng lay mata la.
No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la
boy makange ye talinga la, ket makataloh hilayna.
Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko, ket paitaahen ko hila.”*
16 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Noba minged kawo, ta angkakit yoy
andiyagen ko boy angkatalohan yoy anhabiyen ko.
17 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay popodopita boy
matoynong a tatao ye malabay makakit boy makange nin nakit boy nange yo haanin.
Noba ahe nalyadi yati ha panaon la.”

---

* **13:15** Isaias 6:9-10.

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 Hinabi nan Apo Jesus, “Leng-en yoy labay habiyen nin pangilalayi tungkol ha
mānabwag.
19 Hiyay bini ket Habi nin Dioh. Hiyay dān a kinaampagan nin bini, ket hilabay ye
tataon nakange nin Habi nin Dioh a tungkol ha panakop na, noba ahe la natalohan.
Haanin, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho la ye nange la.”
20 “Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a
nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh.
21 Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye kaidapan o
pangipaloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol la yaynan tinalingkukolan
ye pamteg la.
22 Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay
ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba uli ha malabong a babagay a ampakayootan
la boy uli ha pagkapulag la ha kabatnangan, naliwaan laynay Habi nin Dioh a nange la.
Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
23 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange
boy nakataloh nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya ha bi-ay la. Main nanawan
magatoh, main anemapo, boy main nanawan tatlompo.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Iilamon

24 Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man nin pangilalayi kanla, “Hiyay panakop nan
Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay tao a nanabwag nin manged a bini ha
pananeman na.
25 Noba ha madeglem ana, legan angkatuloy hilay tatao, nilumateng yay kaaway na.
Ket hinabwagan na met nin lahi nin iilamon ye pananeman haka ya inumalih.
26 Ha tinumubo yaynay bini boy nanawa, nakit met a main iilamon.
27 Kaya-bay nakew hilay iipoh kanan amo la. Ket magha kanla ye naghabi kana,
‘Apo, aliwa nayi a manged ye inhabwag mon bibini? Taket ta main ana met iilamon
ha nananeman mo? Way-ihtew ibat ye iilamon?’ ”
28 “Nakibat yay amo kana, ‘Ah! Dapat nan kaaway ko yatew.’ ”
“Haanin, nanepet hilay iipoh kana, ‘Labay mo nayi, Apo, a uloten mi yaynay iilamon?’
”
29 “ ‘Adey, ta no uloten yo, maka midaman yon maulot ye tidigo.
30 Paolayan yo po angga ha pamupol. Ket kananyatew a panaon, habiyen ko kanan
māmupol, “Uloten yo po muna ye iilamon boy pethen haka yo iulam. Pangayadi, pupolen
yoynay tidigo, ket ikonin yo ha kamalig ko.” ’ ”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Makandin Lahi'
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Naghabi yayna man ye Apo Jesus nin maghay pangilalayi, “Hiyay panakop nan Apo
Dioh, ket mailalayi ya ha pinakamakandin lahi' a intanem nin maghay tao ha pananeman
na.
32 Agya pinakamakandi yan lahi', noba no tumubo yan lumake a poon-kayo, ket
paghayan yan mamanokmanok ye hahanga na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag
(Lucas 13:20-21)

33 Magha po a pangilalayi ye hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket
mailalayi ya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay babayi ha tatloy takal nin
tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan kaganaan yatew.”

Hiyay Panggawi nan Apo Jesus nin Pangilalayi
(Marcos 4:33-34)

34 Pawa pangilalayi ye anggawien nan Apo Jesus ha pangiadal na kanlan tatao tungkol
ha panakop nin Dioh.
35 Ha wanabay a pangiadal na, natupad anay impahulat nan Apo Dioh hatew kanan
podopita na,
“Maghabi ko kanlan tatao makauli ha pangilalayi.
Habiyen ko kanla ye babagay a nakatayo paibat po ha pinalhowa ye babe-luta.”†

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Iilamon ha Tidigowan

† **13:35** Kakanta 78:2.

36 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakwanan na hilay tatao. Ket nilumoob ya ha maghay
baey. Hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket hinabi la, “Apo, habiyen mo man kammi
no hinyay labay habiyen nin pangilalayi mo tungkol ha iilamon ha pananeman.”
37 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay nanabwag nin manged a bini ket hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao.
38 Hiyay pananeman ket babe-luta. Hiyay manged a bini ket hilay tataon anhakopen
nan Apo Dioh. Ket hilay iilamon ket hilay tataon anhakopen nan Satanas.
39 Hiyay kaaway a nangihabwag nin lahi iilamon ket hiyay Satanas met ateed. Hiyay
labay habiyen nin pamupol ket kapopohan nin babe-luta. Hilay māmupol ket hilay
aanghil.
40 No way-omen lan inulot boy inulam ye iilamon, ket wanabay met ateed lano ye
malyadi kanlan hakop nan Satanas ha kapopohan nin babe-luta.
41 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mangitubol akon aanghil ko. Ket alihen
la ha panakopan ko ye kaganaan a pagkahalananan boy hilay kaganaan a ampanyag nin
kalok-an.
42 Maitapon hila ha manliyabliyab a apoy. Ket ihtew hilaynan tumangih boy
mangiinaet.
43 Noba hilay mangatoynong, kuminlab hila a ba-mon henag nin mangaamot ha
panakopan nan Bapa la a Dioh. Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maalaga a Babandi

44 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha maalaga
a babandi a ingkali ha luta. Ha nakali yan maghay tao, tinagpenan na yan uman. Ket
angkaaliket yan nuli boy inlako nay kaganaan a babandi na. Ket hinaliw na yay luta a
kinakitan nan maalaga a babandi ta-omen naya mapagkonin.”
45 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya met ha dinyag
nin maghan mānaliw a ampanapul nin mablin dapah.
46 Haanin, ha nakatapul yan maghay mablin dapah, inlako nay kaganaan a babandi
na. Ket hinaliw na yay mablin dapah.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kalinah

47 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ha kalinah a
nakakwa nin hadihadi a malanghit.
48 Ha napno anay kalinah, ingguloy lan mānlapet ha gilid dagatdagatan. Ket nikno hila,
ta payngilboen lay nakwa lan malanghit. Pinili la hilay makna, ket ingkonin la hila ha
pangikunaan. Noba hilay ahe makna, ket intapon la.
49 Wanabay met ateed ye malyadi lano ha kapopohan nin babe-luta. Lumateng hila
lanoy anghil, ta ilbo la hilay matoynong a tatao kanlan mangaloke.
50 Hilay mangaloke a tatao, ihapog la hila ha manliyabliyab a apoy. Ket ihtewbay hilan
tumangih boy mangiinaet.”
51 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Natalohan yo laweh ye labay habiyen nin kaganaan a
hinabi kon pangilalayi?”
Nakibat hila kana, “Awo Apo, natalohan mina.”
52 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Kaya-bay balang maihtodo nin Bibilin a
naadalan nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha maghay taon
nagkonin nin baey a mangilwah nin bayo boy alan a babandi ha nangihinopan na.”

Hiyay Ahe Pamiha kanan Apo Jesus ha Nazaret
(Marcos 6:1-16; Lucas 4:16-30)

53 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus hilatin pangilalayi, inumalih yayna nin yatew a
lugal.
54 Nakew ya ha Nazaret a lugal a kinalakean na. Ket nangiadal ya ha pāytiponan lan
Jujudio. Ket hilay ampanlenge kana, ampagtaka hila, a wanla, “Way-ihtew nangibat ye
kadunongan na boy kapalyadiyan a nanyag nin kapagtakaan?
55 Aliwa nayi a hiyabay ye anak nan māg-alowagi boy hiyay Maria ye indo na? Aliwa
nayi a hiyay Santiago, Jose, Simon, boy Judas ye kakatongno na a laki?
56 Boy aliwa nayi a hilay kakatongno nan babayi, ket angkumonin hila met ihti? Way-
ihtew na awod nakwa ye wanabay a kadunongan boy kapalyadiyan?”
57 Ket hilay tatao ihtew, ahe la yan biniha ye Apo Jesus.
Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha agya way-
ihtew man a lugal, powidan bengat ha lugal na boy papamilya na.”
58 Ket hiyay Apo Jesus, nangaanon bengat a kapagtakaan ye dinyag na nin yatew a
lugal, ta ahe hila ampamteg kana.

14

Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

1 Kananyatew a panaon, nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye tungkol kanan
Apo Jesus.
2 Kaya-bay hinabi na kanlan oopihyal na, “Hiyabay ye Juan a Māmawtihmo a nabi-ay
uman! Kaya-bay ampakadyag yan kapagtakaan.”
3-4 Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay Gobilnadol Herodes
Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka naya impabalol boy impapidiho, ta
maheheg nan anhabiyen kana, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-
ahawa mo yay Herodias a ahawa nan Felipe a katongno mo.”
5 Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, labay naya dayin ipapatey ye Juan. Noba
angkalimo ya kanlan Jujudio, ta ampamtegan la a podopita na yan Apo Dioh.
6 Ha kompalanyoh nan Gobilnadol Herodes Antipas, tinumalek yay balatang nan
Herodias ha adapan lan bibihita na. Uli ha panumalek na, naaliket yay Gobilnadol.
7 Kaya-bay impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a awoken mo, ket
ibyay ko kammo.”
8 Uli ha hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, nakew yay balatang kanan indo na.
Ket tinepet naya no hinyay awoken na. Ket hinabi na kanan balatang, “Hiyay ō nan Juan
a Māmawtihmo ye labay kon ibyay mo kangko a naikonin ha bandihado.” Kaya-bay nag-
udong ya kanan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket hinabi na yatew.
9 Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas, nalele ya. Noba ulita nagpangako ya ha
adapan lan bibihita na, inawo nay awok nan balatang.
10 Ket haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, nangitubol yan mamutoh nin leey
nan Juan a anti ha pidihowan.
11 Ket ingkonin layna ha bandihado. Pangayadi, inggawang naya kanan balatang. Ket
hiyay balatang, inggawang naya met kanan indo na.
12 Haanin, hilay mānumbong nan Juan, kingwa lay bangkay na boy in-ilbeng laya.
Pangayadi, imbalita la kanan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Pamakange nan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan, inumalih ya ihtew. Nilumugan
ya ha bangka. Ket nakew ya wangwang. Noba ha natandaan lan tatao ha babanwa a
inumalih yay Apo Jesus, kinumodang hilan hinumumbong kana.
14 Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a tatao. Ket
nalunoh ya kanla. Ket hilay ampaghakit, pinaitaah na hila.
15 Ha andudumeglem ana, hilay mānumbong na, hinumaley hila kana. Ket hinabi la,
“Apo, anti kitawo ha wangwang boy andudumeglem ana. Kaya-bay Apo, habiyen moyna
kanlan tatao a makew hilayna ha babadiyo ta-omen hila po makahaliw nin pamangan
la.”
16 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe hilayna katapulan a makew. Hikawoy
mamyay nin pamangan la.”
17 Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Yo! Limay tinapay boy luway malanghit bengat ye
anti ihti.”
18 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Igawang yo kangko.”
19 Haanin, pinaikno na hilay tatao ha kailamonan. Pangayadi, kingwa nay limay
tinapay boy luway malanghit. Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan
Apo Dioh. Binih-ilbih-il na yay tinapay boy pinutoh-putoh na yay malanghit. Ket in-ibyay
na kanlan mānumbong na. Ket impatped la met kanlan tatao.
20 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong
na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.
21 Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo, powida hila po ye babayi boy
aanak.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

22 Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay mānumbong na
ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay ha dagatdagatan.
23 Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yan bubukod na ye Apo Jesus ha mapantay
ta-omen ya makigwang. Ket nadegleman ya ihtew.

24 Haanin, hiyay bangka a anluganan lan mānumbong na, ket anti yayna ha bunak nin
dagatdagatan a ampihahanggiyap, ta angkadupag hilan angin boy mangakhaw a dawyon.
25 Ha palbangon ana, kinumodang yay Apo Jesus ha babe lanom palakew kanla.
26 Ha natamulaw la a main angkumodang ha babe lanom, nalimowan hilan tubat. Ket
kinumolih hila, a wanla, “Anito!”
27 Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo, ta hiko yati!
Pakatana kawon bengat!”
28 Haanin, nakibat yay Pedro, “Apo! No peteg a hika yain, palakwen moko man awod
ihen a kumodang ha babe lanom!”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Awo, makew ka ihti.” Nilumumbah yay Pedro
ha bangka. Ket kinumodang yan peteg ha babe lanom palakew kana.
30 Noba ha natanam nan Pedro ye makhaw a angin, nalimowan ya. Ket anlumdeg
yayna. Kaya-bay impangha nay, “Apo! Apo! Iligtah moko!”
31 Hiyay Apo Jesus, tampol na yan ginawang boy hinabi na kana, “Koynan kakandi ye
pamteg mo! Taket ta ampagluwaluwa ka?”
32 Haanin, ha nakalampat hilayna ha bangka, tinumgen anay makhaw a angin.
33 Hilay mānumbong na a anti ha bangka, ha nakit laynan tinumgen ye makhaw a
dawyon boy angin, ket inggalang laya, a wanla, “Apo, hikan peteg ye Anak nin Dioh!”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret
(Marcos 6:53-56)

34 Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha Genesaret.
35 Hilay tatao ihtew, ha nabalayan la yay Apo Jesus, ket tampol hilan nangitubol nin
mangibalita kanlan tatao ha palibot nin yatew a lugal. Ket hilay ampaghakit, inlakew la
hila kanan Apo Jesus.
36 Impakiiingalo la kana a no malyadi, agya makiwit lan bengat ampaghakit ye laylay
nin bado na. Ket hilay kaganaan a nangiwit, nitaah hila.

15

Hiyay Kaugalian tungkol ha Pag-ibano
(Marcos 7:1-13)

1 Haanin, main nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin a ibat ha banwan
Jerusalem ye nakew kanan Apo Jesus. Ket tinepet laya,
2 “Taket ta ahe la anhumbongen nin mānumbong mo ye kaugalian lan tutoa tawo tungkol
ha pag-ibano bayo mangan?”
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ket hikawo met lagi, taket ta anlabagen yoy Bibilin nan
Apo Dioh ta-omen yon bengat mahumbong ye naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo?
4 Alimbawa, imbilin nan Apo Dioh, ‘Bihaen moy bapa mo boy indo mo’ boy imbilin na
po, ‘Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket hukat a pateyen.’
5 Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a malyadi yon
habiyen kanlan tutoa yo, ‘Hikawon tutoa ko, biyan katawo dayin pilak, noba ibyay ko
tana kanan Apo Dioh.’
6 Ulin yain, an-iadal yoyna met a ahe layna bihaen ye tutoa la. Ha wanabay, andiyagen
yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh uli ha panumbong yo ha kaugalian lan tutoa
yo.
7 Hikawon ampagmamangedan! Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita
Isaias hatew a tungkol kanyo,
8 ‘Hilatin tatao, anggalangen lako ha habi bengat,
noba mataang ya met ye puho la kangko.
9 Homain hilbi ye panggalang la kangko,
ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.’ ”*

Hiyay Makapadinat ha tao
(Marcos 7:14-23)

10 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket hinabi na,
“Leng-en yoko boy ihipen yon manged ye habiyen ko.
11 Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana, no aliwan
hiyay habi a anlumwah ha bebey na.”
12 Haanin, hilay mānumbong na, hinumaley hila kana. Ket hinabi la, “Apo, ahe mo nayi
tanda a nahakitan hilay Papariseo ha hinabi mo?”

* **15:9** Isaias 29:13.

13 Noba nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hinyaman a tanaman a ahe na intanem nin Bapa
ko a anti ha langit, ket maulot ya.
14 Paolayan yo hila, ta ba-mo hilan kapkap a ampangakay nin kapadiho lan kapkap. Ha
wanabay, padiho hilan maampag ha lubot.”
15 Haanin, hinabi nan Pedro, “Apo, habiyen mo man kammi no hinyay labay habiyen
nin yain a pangilalayi mo.”
16 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakataloh?
17 Ahe yo nayi tanda a agya hinyaman a an-ipahlep ha bebey, ket ampilaloh ya ha
bitoka, ket mailwah ya met ateed?
18 Noba hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao, ket ibat ya ha puho. Ket yati ye
ampakapadinat kana,
19 ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip ye ampangitudon
kana a mamatey, makilaki o mamabayi, mandamog, manakaw, manago, boy mandama
nin kanayon.
20 Hilayati ye ampakadinat, noba hiyay mangan a ahe mag-ibano, ket aliwa yain ye
ampakapadinat ha tao.”

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio
(Marcos 7:24-30)

21 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew ya ha lulugal a
mahaley ha banwan Tiro boy Sidon.†
22 Main babayin Cananea a angkumonin ihtew ye nakew nakiingalo kana, a wana, “Apo
a Lahi nan Poon David, ingalowan moko! Ta hiyay anak kon babayi, ket hinelpan yan
maloke a ihpidito boy angkaidapan yan tubat.”
23 Noba ahe naya pinakibatan Apo Jesus. Haanin, hinumaley hilay mānumbong na. Ket
hinabi la kana, “Apo, paalihen mo yayna yain a babayi, ta pihuhumbong na kitawo boy
mahneg ya.”
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Naitubol ako ihti ulin bengat kanlan
Israelita a ba-mon tutupa a nangaipakat.”
25 Noba hiyay babayi, hinumaley yan nanalimukod kanan Apo Jesus, a wana, “Apo,
haglapan moko dayi!”
26 Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyan, “Aliwan huhto a kowen ye
pamangan lan aanak haka ipakan ha aaho.”
27 Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, “Awo, peteg yain, Apo. Noba hilay aaho,
angkanen la met ye mumom angkaampag a ibat ha lamihaan nin amo la.”
28 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Koynan kayadet ye pamteg mo! Mapalyadi ye an-
awoken mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yay anak na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Malabong a Tatao

29 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew ya ha ambay
dagatdagatan nin Galilea boy hinumaka ya ha mapantay. Ket nikno ya ihtew.
30 Malabong hilay tataon nangilakew kana nin pipilay, kakapkap, lulumpo, angang boy
malabong po a ampaghakit. Inhaley la hila ha aphayan nan Apo Jesus, ket pinaitaah na
hila met.
31 Ha nakit lan tatao a ampakahabi hilaynay angang, ampakakodang hilaynay pipilay
boy lulumpo, boy ampakakit hilaynay kakapkap, nagtaka hilan tubat. Kaya-bay
inggalang la yay Dioh lan Israelita.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao
(Marcos 8:1-10)

32 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay mānumbong na boy hinabi na kanla,
“Angkalunoh akon tubat kanlan hilatin tatao, ta tatloynan mangaamot a kalamo tawo
hila, ket haanin, homain hilaynan pamangan. Ahe ko hila malyadin paulien a angkabitil,
ta maka mawe hila ha dān.”
33 Hinabi lan mānumbong na kana, “Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa nin pamangan
ihti ha wangwang a mignap kanlan hilatin kalabong a tatao?”
34 Tinepet na hilan Apo Jesus, “Anoy tinapay ye anti kanyo?”
“Pito,” wanla, “boy main met nangaanon mangakandin malanghit.”
35 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta.
36 Ha nakaikno hilayna, kingwa nay pitoy tinapay boy nangaanon malanghit haka naya
pinahalamatan kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na in-ibyay kanlan
mānumbong na ta-omen la ipatped kanlan tatao.

---

† **15:21** *Tiro boy Sidon* ket babanwa lan aliwan Judio.

37 Haanin, nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay
mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin piton belyag.
38 Hiyay bilang nin lakin nangan, mangaapat a libo, powida hila po ye babayi boy
aanak.
39 Ha napauli na hilaynan Apo Jesus ye tatao, nilumugan yayna met ha bangka boy
nakew ya ha lugal a Magadan.

16

Hiyay Pangawok lan Papariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

1 Ha maghay mangaamot, main Papariseo boy Sasaduseo ye nakew kanan Apo Jesus ta-
omen laya huboken. Ket nakikwa hilan kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay
ye intubol nan Apo Dioh.
2 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “No ampitanghob yayna ye mangaamot boy makit
yo a matibya ye luwang, anhabiyen yon ‘Manged ye panaon mabekah.’
3 Boy no mahanib ket makit yon matibya boy maowep ye lowang, anhabiyen yon
‘Mangudan ya haanin.’ Tanda yon italohan ye angkakit yo ha lowang. Noba ahe yo met
tanda a italohan ye pagkakitan a andiyagen nan Apo Dioh makauli kangko kananyatin
panaon?
4 Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat ye kalok-an yo boy ahe na kawo mapatayaan
Apo Dioh. Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo
Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi
kanan podopitan Jonas hatew.” Pangayadi nan hinabi yatew, nilakwanan na hilayna.

Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol ha aadal lan Papariseo boy Sasaduseo
(Marcos 8:14-21)

5 Ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, natandaan lan mānumbong a naliwaan lay
nagbawon nin tinapay.
6 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ha pamalbag lan Papariseo boy
Sasaduseo.”
7 Pamakange lan mānumbong na, hinabi la ha magha boy magha, “Hinabi na yatew, ta
naliwaan tawon nagbawon nin tinapay.”
8 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet na hila, “Taket
ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay? Kakandi ye pamteg yo!
9 Ahe kawo po nayi ampakataloh? Naliwaan yoyna nayi ye pamih-ilbih-il ko nin limay
tinapay a impakan ha limay libo katao, ket nangabhoy hila? Anoy belyag ye natipon yon
tela lan tatao?
10 Wanabay met ateed ha pitoy tinapay a impakan ha apat a libo katao. Anoy belyag ye
natipon yon tela lan tatao?
11 Taket ta ahe yo po angkatalohan a aliwan tinapay ye labay kon habiyen ha hinabi ko
a mag-alla kawo ha pamalbag lan Papariseo boy Sasaduseo?”
12 Ket kananyatew la po bengat natalohan a aliwa manaytin pamalbag ha tinapay ye
labay nan habiyen Apo Jesus a pag-allaan la, no aliwan hiyay aadal lan Papariseo boy
Sasaduseo.

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

13 Ha niabot hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha haley nin banwan Cesarea
Filipos, tinepet na hilay mānumbong na, “Ha ihip lan tatao, aya ko kano a ibat ha langit a
in-Anak nin Tao?”
14 Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon
met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, anhabiyen la met a
hika ye podopitan Jeremias o magha ka kanlan popodopita.”
15 Tinepet na hilay mānumbong na, “Hikawo nayi, aya ko?”
16 Nakibat yay Simon Pedro, “Hika ye Cristo a Anak nan Apo Dioh a angkabi-ay.”
17 Hinabi nan Apo Jesus kanan Simon, “Minged ka, Simon a anak nan Jonas! Ta aliwan
tao ye nangipatanda kammo yati, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh ha langit.

18 Ket haanin, hika ye Pedro* boy kananyatin dapah,† ipaideng koy pangkat lan māmteg
ko a ahe mahambot, agya po man kapalyadiyan nin kamateyan.
19 Ibyay ko kammo ye kapalyadiyan ha panakopan ha langit a omen ha tulbek a
malyadin panleneb boy panlukat. Hinyaman a ibawal mo ihti ha babe-luta, ket ibawal
na met Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a ipaluboh mo ihti ha babe-luta, ket ipaluboh
na met Apo Dioh ha langit."
20 Pangayadi, mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na, "Adi yo
anhabiyen ha agya ayaman a hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh."

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

21 Paibat kananyatew, impatanda naynan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Katapulan
akon makew ha banwan Jerusalem. Ket ihtew akon magdiha nin tubat a pamaidap lan
tutoan Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipapatey
lako, noba mabi-ay akon uman ha ikatlon mangaamot."
22 Pamakange nan Pedro yatew, intaang na yan makandi ye Apo Jesus haka na yan
pinaghabiyan, "Ahe na dayin ipaluboh Apo Dioh yatew! Ahe malyadi yain kammo, Apo."
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na yay Pedro. Ket hinabi na kana, "Pakataang ka
kangko, Satanas. Ta anhaaden moy panumbong ko ha kalabayan nin Dioh. Hiyay an-
ihipen mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no aliwan ihip bengat nin tao."
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Ayaman a malabay manum-
bong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy maghadya yan matey
ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh.
25 Ta ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, maanam na. Noba ayaman a matey uli
kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
26 Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-luta, no
mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na, main ya nayi
pakinabang kana ye babandi na? Main nayi malyadin pamayad ye tao ta-omen ya
mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?
27 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket mag-udong a main kapalyadiyan nan
Bapa kon Dioh, lamo ko hilay aanghil na. Ket kananyatew a mangaamot, ibyay ko ye
kaeteban nin didiyag nin balang magha.
28 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey
anggan makit la ye panlumateng kon ibat ha langit a in-Anak nin Tao bilang Poon."

17

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Marcos 9:12-13; Lucas 9:28-36)

1 Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay Pedro boy hilay
mikatongno a Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a hilahilan bengat.
2 Ket legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo Jesus. Hinumnag ye
lupa na a omen ha mangaamot boy hiyay bado na, ampakapulag a ba-mon henag.
3 Kapipikhaan, nakit la yay Moises boy Elias a ampakitongtong kanan Apo Jesus.
4 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Apo, manged, ta anti kitawo ihti. No
labay mo, manyag akon tatlon hongab ihti. Hiyay maghan hongab, kammo. Hiyay ikalwa,
kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias."
5 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan ampakapulag a owep boy main
hilan nange a bihnga ha owep a ampaghabin wanae, "Yabayti ye ampakaadoen kon Anak
a luboh kon angkaaliketan. Leng-en yoy habiyen na!"
6 Ha nange lan mānumbong na ye bihnga, nalimowan hilan tubat. Ket nilumukob hila
ha luta.
7 Noba hinumaley yay Apo Jesus kanla. Ket dinapikpik na hila, a wana, "Mideng kawo!
Adi kawo angkalimo."
8 Ha namilew hilayna, homain hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus
anan bengat.

---

* **16:18** *Pedro:* hiyay labay habiyen ket dapah. † **16:18** Hilay mangadunong tungkol ha Biblia, main hilan tatlon katalohan ha labay habiyen nin dapah kananyatin bersikulo. Hiyay una, hiyay dapah ye Pedro o pamapteg nan Pedro tungkol kanan Apo Jesus (Mateo 16:16). Hiyay ikalwa, hiyay dapah ye kaganaan a mānumbong nan Apo Jesus (Efeso 2:20; Impakit 21:14). Hiyay ikatlo, hiyay dapah ye Apo Jesus o pangiadal na (1 Corinto 3:11, 10:4; 1 Pedro 2:6-8).

9 Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a wana, “Adi yo
anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket mabi-ay uman.”
10 Haanin, hilay mānumbong na, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta anhabiyen lan
mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket katapulan a muna yan
lumateng kanan Cristo?”
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Peteg yain. Katapulan a muna ya po lumateng ye Elias
ta-omen na italadan ye kaganaan.
12 Noba leng-en yoy habiyen ko. Nilumateng yaynay Elias, noba ahe la yan nabalayan
nin tatao. Ket dinyag lay labay lan diyagen kana. Wanabay met ateed ye malyadi kangkon
ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ta paidapan lako met lano.”
13 Ket natalohan lan mānumbong na a hiyay Juan a Māmawtihmo ye andektan na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

14 Ha nag-udong hilaynan Apo Jesus ihtew kanlan tatao, main maghay lakin hinumaley
a nanalimukod ha adapan na, a wana,
15 “Apo, ingalowan mo yay anak kon laki, ta ampamaktong ya. Ket angkaidapan yan
tubat. Maheheg yan ampihapog ha apoy boy angkapuang ha lanom.
16 Inlakew ko yayna kanlan mānumbong mo, noba ahe la yan napaitaah.”
17 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Hikawon tatao haanin a panaon, homain kawon
pamteg kanan Apo Dioh boy matiko ye ihip yo. Anggan makano katawo po lagin pag-
anohan? Ilakew yoya ihti ye anak.”
18 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na yay maloke a ihpidito. Ket kananyatew
met ateed, inalihan na yan maloke a ihpidito ye anak. Ket nitaah yayna.
19 Ha hilahilaynan bengat, hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket tinepet laya,
“Taket ta ahe miya napaalih ye maloke a ihpidito kanan anak?”
20 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ulita kulang ye pamteg yo! Pakaleng-en yon manged
ye habiyen ko. No main kawon pamteg, agya bengat omen ha lahi muhtaha kakandi,
malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, ‘Makew ka ihtew’, ket makew ya. Homain
babagay a ahe yo madyag.
21 [Noba yatin kalahin maloke a ihpidito, mapaalih yo yan bengat makauli ha
pamakigwang boy pagpaltan mangan.”]

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

22 Haanin, ha ampaytipon hilay mānumbong na boy Apo Jesus ha Galilea, hinabi na
kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan.
23 Pateyen lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.” Haanin, uli ha
hinabi na, nilumele hilan tubat ye mānumbong na.

Hiyay Pamayad nin Bowih ha Timplo

24 Ha niabot yaynay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha banwan Capernaum, hilay
māningil nin bowih ha Timplo, ket nakew hilan nanepet kanan Pedro, “Hiyay maihtodo
yo, ampamayad ya nayi nin bowih ha Timplo?”
25 Nakibat yay Pedro, “Awo, ampamayad ya.”
Haanin, ha nag-udong yaynay Pedro ha baey a ampagdagohan la, tinepet na yan Apo
Jesus, “Pedro, ha ihip mo, aya hilay ampamayad nin bowih kanlan popoon? Hilay aanak
la o hilay dadayohan?”
26 Nakibat yay Pedro, “Hilay dadayohan, Apo.”
Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, aliwan aanak lan poon ye mamayad
nin bowih.
27 Noba agya wanabay man, kokaynan mamaniwit ha dagatdagatan. Ket hiyay una
mon makwan malanghit, bengaen moy bebey na. Ket main kan makit a palata a mignap
a bowih tan luwa. Kowen moya, ket ibayad mo kanlan māningil nin bowih ha Timplo
ta-omen la kitawo ahe pag-inakitan.”

18

Hiyay Pinakamatagay
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

1 Kananyatew a odah, hinumaley hilay mānumbong nan Apo Jesus kana. Ket tinepet
laya, “Apo, ayay pinakamatagay kanlan anhakopen nan Apo Dioh?”

2 Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay anak. Ket pinaideng naya ha adapan
lan mānumbong na haka na hinabi,
3 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo umanen ye pangugali yo a
omen ha pangugali nin makandin anak a mapagmakaaypa, ahe kawo maibilang kanlan
anhakopen nan Apo Dioh.
4 Kaya-bay ayaman a ampagmakaaypa nin omen kananyatin anak, ket hiya ye
pinakamatagay kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
5 Ket ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panumbong na kangko,
ket hikoynay antanggapen na.”

Hiyay Panyag nin Pagkahalananan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

6 “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteg kangko,
ket mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a dapah ye leey na haka ya iampag
ha bunak nin dagat.”
7 “Kakaingalo hilay tatao ihti ha babe-luta, ta malabong a tukho ye pagkahalananan la.
Katapulan a lumateng hilayatin pagkahalananan, noba kakaingalo ye malyadi ha taon
ampanyag nin pagkahalananan nin kapadiho nan tao.”
8 “No hiyay maghay gamet mo o bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen mo tanan
itapon. Mamanged po a mamaghay gamet mo o bitih mo, noba mabyayan kan bi-ay a
homain anggaan dinan ha luway gamet mo o bitih mo, noba mipalakew ka met ha apoy
a ahe angkalep.
9 No hiyay maghay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen moyna ingat
haka itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain
anggaan dinan ha luway mata mo, noba maihapog ka met ha impilno.”

Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat
(Lucas 15:3-7)

10 “Pakahigudowen yon adi yo anyamo-yamoen ye agya magha man kanlan hilain a
aanak. Pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Hilay aanghil a ampagbantay kanla,
ket anti hilan anti ha adapan nan Bapa kon Dioh ha langit.
11 [Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko
hila tapulen boy iligtah ye tataon nipakat.”]
12 “Ha ihip yo, hinyay diyagen nin taon main magatoh a tupa, no mipakat yay magha?
Yo! Ket katapulan pa a lakwanan na hilay hiyamapo boy hiyam ha nagmamapantay, ta
tapulen na yay maghay tupa a nipakat?
13 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No makitan na yay nipakat a tupa, ket
maaaliket ya po ha magha dinan kanlan hiyamapo boy hiyam a ahe nipakat.
14 Wanabay met ateed ye tanam nan Bapa yon Dioh ha langit, ta ahe na labay a mipakat
ye agya magha kanlan hilain a aanak.”

Hinyay Katapulan a Diyagen ha Katongnon Nagkahalanan

15 “No magkahalanan ya kammo ye katongno mo kanan Apo, lakwen mo yan bubukod
na, ta ipalinaw mo kana ye dinyag na a kahalanan. No leng-en naka, maiudong ye alan
yon paymamagha bilang mikatongno ha pamteg.
16 Noba no ahe naka leng-en, managyat kan magha o luwa a katongno mo ha pamteg
ta-omen ‘paptegan nin luwa o tatloy tihtigo ye kaganaan a paytongtongan yo.’*
17 Ket no adi yan teed manlenge, ipatanda mo yayna ha pangkat lan māmteg nan Apo
Jesus. No ahe ya po ateed manlenge kanlan kakatongno ha pamteg, ibilang mo yaynan
ahe ampamteg kanan Apo Dioh o maghan makuhit a māningil nin bowih.”

Hiyay Maipaluboh boy hiyay Maibawal

18 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hinyaman a ibawal yo ihti ha babe-luta,
ket ibawal na met nin Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a ipaluboh yo ihti ha babe-luta,
ket ipaluboh na met ha langit.”
19 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko a no mapaykahundoan nin luwa kanyo ye
hinyaman a ipakigwang yon awoken, ket ibyay na kanyon Bapa kon Dioh a anti ha langit.
20 Ta no main luwa o tatlo kataon ampaytipon uli kangko, ket anti ko met kanla.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Ipoh a Ahe Mamatawad

21 Haanin, hinumaley yay Pedro kanan Apo Jesus. Ket tinepet naya, “Apo, mikano koya
nayi patawaden ye katongno kon maheheg a ampagkahalanan kangko? Mikapito nayi a
ukdo?”

---

* **18:16** Deuteronomio 19:15.

22 Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Aliwan bengat mikapito, no aliwan pitompo
boy piton ukdo.
23 Ta hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha panakop nin maghay poon a
namadakit kanlan iipoh na, ta hingilen na hilayna ha uutang la.
24 Ha ikana nayna ye maningil, in-adap la yayna kana ye maghay ipoh a nakautang nin
milyon-milyon kana.
25 Ulita ahe ya makabayad, hinabi nan poon, ‘Ilako yo hilan mitapamilya boy hiyay
kabandiyan na ta-omen ya makabayad nin inutang na.’ ”
26 “Haanin, hiyay ipoh, nanalimukod yan nakiiingalo kanan poon, ‘Apo, pangiingalo
mo. Biyan moko po dayin makandin panaon ta-omen ako makabayad ha kaganaan a
utang ko.’
27 Haanin, hiyay poon, ket kinalunohan naya. Kaya-bay ahe na yayna pinabayadan ye
utang na. Ket pinauli na yayna.”
28 “Noba ha ampuli yaynay ipoh, nahagana na yay maghay ipoh a nakautang kana
nin makandin alaga. Ket hiyay dinyag na kana, dinakep na yan binikke. Ket hinabi na,
‘Bayadan moynay utang mo kangko!’ ”
29 “Haanin, nanalimukod yan nakiiingalo kana ye kapadiho nan ipoh a nakautang kana,
‘Pangiingalo mo. Biyan moko po dayin makandin panaon ta-omen ako makabayad ha
kaganaan a utang ko kammo.’
30 Noba ahe naya kinalunohan, no aliwan impapidiho naya anggan mabayadan nay
utang na.”
31 “Haanin, hilay kanayon a iipoh a nakakit ha nalyadi, nalele hila. Kaya-bay nakew
hila kanan poon. Ket hinabi lay kaganaan a nalyadi.”
32 “Haanin, hiyay poon, impadakit na yain a ipoh. Ket hinabi na, ‘Maloke kan tubat a
ipoh! Ahe koynabay pinabayadan ye utang mo ulita nakiiingalo ka kangko.
33 Taket ta ahe moya met iningalowan ye kapadiho mon ipoh a omen ha pangingalo ko
kammo?’
34 Uli ha tubat a poot nan poon, ket impapidiho naya angga ha mabayadan nay
kaganaan a utang na.”
35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “No ahe yo yan luboh patawaden ye kapadiho yo,
wanabay met ateed ye diyagen na kanyon Bapa kon Dioh a anti ha langit.”

19

Hiyay Adal tungkol ha Payngihyay nin Miahawa
(Marcos 10:1-12)

1 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew a babagay, inumalih ya ha plobinhiyan Galilea.
Ket nakew ya ha plobinhiyan Judea ha lipay nin kabatowan Jordan.
2 Malabong hilay tataon hinumumbong kana. Ket pinaitaah na hilay ampaghakit.
3 Haanin, nilumateng hilay nangaanon Papariseo. Ket hinumaley hila kanan Apo Jesus,
ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, “An-ipaluboh nayi nin Bibilin a ihyay nin laki ye
ahawa na ha agya hinyaman a hangkan?”
4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ahe yo po nayi nabaha ye anti ha naihulat a Habi nin
Dioh a ha pamalhowa nan babe-luta, ket pinalhowa na ye laki boy babayi.*
5 Boy naihulat met, ‘Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna
mapaylamo a miahawa. Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman.’†
6 Ha wanabay, aliwa hilaynan luwa, no aliwan mamagha. Kaya-bay hiyay pinaylamo
nan Apo Dioh, ket aliwan hukat payngihyayen nin tao.”
7 Haanin, nanepet hilayna man ye Papariseo kanan Apo Jesus, a wanla, “No wanabay
awod, taket ta hinabi nan Moises hatew a malyadi na yan ihyay nin laki ye ahawa na, no
biyan na yan kahulatan nin payngihyay?”‡
8 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Uli ha kabyangan nin ō yo, impaluboh nan Moises a
ihyay nan laki ye ahawa na. Noba ha pinalhowa nan Apo Dioh ye laki boy babayi, aliwan
wanabay ye labay nan malyadi.
9 Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a lakin mangihyay nin
ahawa na, ket mangahawa yan lumbo, magkahalanan yan pamabayi, powidan bengat
no nakilaki ye ahawa na. [Ket ayaman a mangahawa met kanan babayin in-ihyay na,
magkahalanan yayna met nin pamabayi.”]
10 Haanin, hinabi lan mānumbong nan Apo Jesus, “Ah, no wanabay ye tungkol ha main
ahawa, mamanged po a ahe ana mangahawa.”

---

* **19:4** Genesis 1:27. † **19:5** Genesis 2:24. ‡ **19:7** Deuteronomio 24:1.

11 Nakibat yay Apo Jesus, “Aliwan kaganaan a tatao ket mababa lan tanggapen yain, no
aliwan hilay tataon bengat a intaladan nin Dioh a ahe mangahawa.
12 Main nakahinadi a hahangkan no taket ta ahe hila nangahawa ye nangaanon tatao.
Hilay kanayon, in-anak hilaynan kulang ye hangkap la. Hilay kanayon met, tinatala lay
nagpakapon. Hilay kanayon po, ahe nakiahawa uli ha paghilbi la ha panakop nan Apo
Dioh. Hilay makababa a manyag nin yati, diyagen la awod.”

Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Aanak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin aanak
la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanla boy
ipakigwang. Noba pinaghabiyan la hilan mānumbong na.
14 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Paolayan yo hilay man-
gakandin aanak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali
a omen kanlan hilatin aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
15 Pangayadi nan impalonto ye gamet na ha ō nin balang magha kanla boy in-inged,
ket inumalih yayna.

Hiyay Lakin Mabatnang
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Ha maghay mangaamot, main maghay lakin nakew nanepet kanan Apo Jesus nin
wanae, “Maihtodo, hinyay manged a diyagen ko ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a
homain anggaan?”
17 Nakibat yay Apo Jesus, “Taket ta antepeten moko no hinyay manged? Mamaghan
bengat ye manged, homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Dioh. No labay mo ye
mabyayan nin bi-ay a homain anggaan, humbongen moy Bibilin.”
18 Nanepet yayna man ye laki, “Hinya kanlan hilain a bibilin ye humbongen ko?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Adi ka mamatey nin tao, adi ka mamabayi o makilaki, adi ka
manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan,
19 bihaen moy bapa boy indo mo,§ boy adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado
mo nin hadili mo.”*
20 Hinabi nan laki, “Kaganaan hilain a bibilin, ket anhumbongen koyna. Hinya po nayi
ye hukat kon diyagen?”
21 Nakibat yay Apo Jesus, “No labay moy mag-ilyadin genap, muli ka, ta ilako moy
babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay,
magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manumbong
kayna kangko.”
22 Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, malele yan inumalih, ta mabatnang
yan tubat.
23 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko. Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
24 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem dinan ha
maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
25 Pamakange lan mānumbong nan Apo Jesus ye hinabi na, nagtaka hilan tubat. Kaya-
bay nanepet hila kana, “No wanabay awod Apo, aya hilaynay miligtah?”
26 Ket binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin tao, noba
mapalyadi nan kaganaan nin Apo Dioh.”
27 Haanin, hiyay Pedro, hinabi na met, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi ye
kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo. Hinya met awod ye pakinabang mi lano?”
28 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Lano ha
bayowen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket mikno akoyna ha madangal a pamiknoan nin poon. Ket hikawon mānumbong ko,
mikno kawo met lano ha labinluwan pamiknoan a mamoon kanlan labinluwan lalahi
nin Israel.
29 Ket ayaman a nanlakwan nin baey na, kakatongno na, tutoa na, aanak na, o luta na
uli ha panumbong na kangko, ket malalabong po ye matanggap na dinan ha nilakwanan
na boy mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan.
30 Malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong met a angkahuyot
haanin ye miuna lano.”

§ **19:19** Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16. * **19:19** Levitico 19:18.

20

Hilay Māg-obda ha Pananeman nin Ubah

1 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Hiyay diyagen nan Apo Dioh ha panakopan na,
mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon main pananeman nin ubah. Ha mahanibhanib
po, nakew yan nanapul nin upaan nan mag-obda ha pananeman na.
2 Ket ha nakatapul yayna, nakikahundo ya kanla a upaan na hilan alaga nin upa ha
maghay mangaamot. Pangayadi, intubol na hilaynan mag-obda ha pananeman na nin
ubah.
3 Ha magaynan ikahiyam nin mahanib, nakew ya ha haley nin palingki. Ket nakakit
yan anoy lakin ampideng, ta homain hilan obda.”
4 “Hinabi na kanla, ‘Makew kawon mag-obda ha pananeman kon ubah. Ket upaan
katawon huhton upa.’ ‘Awo’, wanla. Kaya-bay nakew hilaynan mag-obda.
5 Ha magaynan miugtoy mangaamot, nakew yayna man ha haley nin palingki. Ha
nakakit yan nangaanon katao ihtew, ket pinaobda na hila met. Wanabay met ateed ye
dinyag na ha ikatloyna nin mahilem.”
6 “Ha magaynan ikalima nin mahilem, nakew yayna man. Ket nakakit yayna man nin
ano kataon homain obda. In-idlaw na hila, ‘Taket ta ampikahilem kawoynan bengat ihti
a homain andiyagen?’ ”
7 “Nakibat hila kana, ‘Homain kaya-bay ampamaobda kammi.’ ”
“Hinabi na kanla, ‘Kokawoynan mag-obda ha pananeman kon ubah.’ ”
8 “Ha andumeglem ana, hinabi nan nagkonin nin pananeman kanan ampabaalaen na,
‘Hagyaten mo hilaynay māg-obda, ta ibyay moynay upa la. Ket hiyay unaen mon biyan,
hilay nahuyot a nag-obda.’
9 Haanin, nilumateng hilay pinaobda na ha odah nin ikalima nin mahilem. Ket inupaan
na hilan upa nin maghay mangaamot.”
10 “Ha nilumateng hilaynay nauna nan pinaobda, nabaan la a malalabong ye upa la
dinan kanlan nahuyot a pinaobda na. Noba ahe, ta padiho met ateed ye in-upa na kanla.
11 Pamakatanggap lay upa la, nagdiklamo hila kanan nagkonin nin pananeman ubah,
12 a wanla, ‘Hi! Hilay nahuyot kammi a pinaobda mo, maghay odah bengat ye pag-obda
la. Noba hikayi, nikahilem kayin nag-obda boy nangikpe nin amot. Taket ta padihoy upa
mi?’ ”
13 “Hiyay nagkonin nin pananeman ubah, nakibat ya kanan magha kanla, ‘Gayyem,
ahe kata kinuhit. Aliwa nayi a napaykahundoan ta a biyan katan upa nin maghay
mangaamot?
14 Kaya-bay kowen moynay upa mo. Ket muli kayna. Kalabayan ko a ipadiho kanyo ye
upa lan nag-obda a nahuyot kanyo.
15 Taket, homain ako nayi katulidan a manyag nin labay ko ha pilak ko o angkaibeg kan
bengat kanla ha dinyag kon manged?’ ”
16 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay met lano ye malyadi ha huyot a
mangaamot. Hilay angkahuyot haanin, ket miuna hila lano. Ket hilay angkauna haanin,
mipahuyot hila lano.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Legan angkumodang yay Apo Jesus palakew ha banwan Jerusalem, in-ilbo na hilay
labinluway mānumbong na kanlan tatao. Ket hinabi na kanla,
18 “Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin ha Jerusalem. Ket hiko a ibat
ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan mānguna a papadi boy mamaihtodo nin
Bibilin. Uhgaan la kon matey.
19 Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan Judio. Umih-umihen lako, hibladen boy
ipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

Hiyay Awok nan Indo nan Santiago boy Juan
(Marcos 10:35-45)

20 Hiyay ahawa nan Zebedeo, hinumaley ya kanan Apo Jesus, lamo na hilay luway
aanak na a laki. Ket nanalimukod ya ha adapan na boy hinabi na, “Apo, main ako dayin
labay awoken kammo.”
21 Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay labay mo?”
Nakibat ya, “No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, paiknoen mo hilatin luwan
aanak ko ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan mo. Boy hiyay magha met, ha dapit
odi mo.”

22 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo tanda ye an-awoken yo. Mababa yo nayi
a ikpe ye pamaidap a dihaen ko?”
Nakibat hila, “Awo Apo, mababa mi!”
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Peteg a madihaan yo met ye pamaidap a dihaen ko.
Noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o odi ko, ta yabay-in a iknoan,
ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko.”
24 Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan mikatongno, napoot hila
kanla.
25 Kaya-bay hinagyat na hilan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket hinabi na kanla,
“Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan, an-ipilit lay labay la kanlan
tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman a labay la, ket angkahumbong.
26 Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay a mag-ilyadin
matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo.
27 Boy ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi yan
ipoh yo.
28 Tuwaden yoko, ta agya hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha
babe-luta ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a pambeh ha malabong a tatao. Ahe
ako nakew ihti ta-omen paghilbiyan nin tatao.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Luwan Kapkap
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Ha umalih hilaynan Apo Jesus ha banwan Jerico, hinumbong hilan malabong a tatao.
30 Haanin, main luway lakin kapkap a ampikno ha gilid dān. Ha nange lan anhumapid
yaynay Apo Jesus, nangha hila, “Apo, Lahi nan Poon David, ingalowan mo kayi!”
31 Noba hilay tatao, pinaghabiyan la hilay kapkap, “Pakal-em kawo!”
Noba inlalo layna ingat impangha, “Apo, Lahi nan Poon David, ingalowan mo kayi!”
32 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha la, tinumgen ya haka na hila pinahaley. Ket
tinepet na hila, “Hinyay labay yo a diyagen ko kanyo?”
33 Nakibat hila, “Apo, labay mi ye makakit.”
34 Nalunoh yay Apo Jesus kanla. Kaya-bay kinimpaan nay mamata la. Tampol hilaynan
ampakakit boy nanumbong hilayna kana.

21

Hiyay Mahayaghag a Panumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem, tinumgen hila
ha mahaley nin Betfage ha Mapantay nin Oolibo. Ket pinauna na hilay luway mānumbong
na,
2 a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit
a mitaindo a ahnon nakah-el. Loaten yoya boy tengtengen yo hila kangko.
3 No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen yo kana,
‘Matapul na yan Apo.’ Ket palubohan na kawo.”
4 Nalyadi yati ta-omen matupad ye hinabi nin podopita nin Dioh hatew,
5 “Habiyen yo kanlan tataon angkumonin ha banwan Zion,*
‘Bilewen yo! Anlumateng yaynay Poon yo.
Mapagmakaaypa ya, ta oybon ahno bengat ye anhakayan na.’ ”†
6 Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna. Ket dinyag lay hinabi
na kanla.
7 Hilay luwan mānumbong, tinengteng la hilay mitaindo a ahno kanan Apo Jesus. In-
apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan na yayna met Apo Jesus.
8 Malabong hilay tataon nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan Apo Jesus.‡ Hilay
kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong. Ket in-amlak la met ha pagdanan na.
9 Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-ipapangha la, a wanla,
“Galangen tawo yatin Lahi nan Poon David! Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha
ngalan na! Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!”
10 Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, naahwag ye kaganaan a tataon anti
ha banwa. Ket napaytepet-tepet hila, “Aya yain a tao?”
11 Hinabi la met anhumumbong kana, “Ah! Hiyay Apo Jesus yain. Hiyabay ye podopita
a ibat ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea.”

---

* **21:5** *Zion:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **21:5** Zacarias 9:9. ‡ **21:8** Hiyay pangiamlak nin kepkep ha pagdanan nan Apo Jesus ye andyagen la bilang panggalang la kana.

Hiyay Pangitaboy nan Apo Jesus nin tatao ha Timplo
(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

12 Haanin, nakew yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy na hilay tataon
ampaglako boy ampanaliw ihtew. Imbabalintog nay lalamihaan lan mānagilin pilak lan
dadayohan boy iknoan lan māglako nin kalapati a an-ihagpa kanan Apo Dioh.
13 Haanin, hinabi na kanla, "Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, 'Hiyay baey ko, mahabtan
yan baey pamakigwangan.'§ Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw."*
14 Legan anti ya po ye Apo Jesus ha Timplo, main kakapkap boy pipilay a hinumaley
kana. Ket pinaitaah na hila.
15 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ha nakit lay
kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus boy ha nange lay an-ipapangha lan aanak ha Timplo
a wanae, "Galangen tawo yay Lahi nan Poon David," ket napoot hila.
16 Kaya-bay hinabi la kanan Apo Jesus, "Ahe mo nayi angkange ye an-ipapangha lan
hilain a aanak? Taket ta ahe mo hila haaden?"
Inhebat nan Apo Jesus, "Awo, angkange ko. Noba ahe yo nayi nabaha ye naihulat a
Habi nin Dioh a wanae, 'Hilay mangakandin aanak, ket inadalan na hilan Apo Dioh a
manggalang kana'?"†
17 Pangayadi, nilakwanan na hilan Apo Jesus. Ket nakew ya ha badiyon Betania. Ket
ihtew yan kinaid-an.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igoh
(Marcos 11:12-14; 11:20-24)

18 Kabekahan, ha ampag-udong hilayna ha banwan Jerusalem, nabitlan yay Apo Jesus.
19 Haanin, nakakit yan poon-kayon igoh ha gilid dān. Ket hinaleyan naya. Noba
homain yan nakit a dawa, no aliwan kabobong bengat. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus ha
poon-kayon igoh, "Paibat haanin, agkayna makapanawa makanoman." Ket tampol yan
nayango.
20 Hilay mānumbong na, pamakakit la ha nalyadi, nagtaka hila, a wanla, "Yo! Way-omen
yan tampol nayango ye poon-kayon igoh?"
21 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No
main kawon pamteg boy adi kawo ampagluwaluwa, ket madyag yo met ye dinyag ko
kananyatin poon-kayon igoh. Aliwan bengat yain. Malyadi yo po habiyen kananyatin
mapantay, 'Kokayna ha dagat', ket mapalyadi ye hinabi yo.
22 Hinyaman a awoken yo kanan Apo Dioh makauli ha pamakigwang, no pamtegan yo
a ibyay na kanyo, ket homain hapo a matanggap yo."

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

23 Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yayna man ha Timplo. Ket legan ampangiadal
ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyan la yan mānguna a papadi boy tutoan Jujudio a
mānungkolan. Tinepet laya, "Hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon?
Ayay namyay kammo nin katulidan?"
24 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Tepeten katawo met. No pakibatan yoko, habiyen ko
kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin wanabay.
25 Yati ye tepet ko kanyo, 'Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo?
Hiyay Apo Dioh o tao?' "
Ket pinaytongtongan la, a wanla, "No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh, ket habiyen na
met kantawo, 'Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?'
26 Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao, ta ampamtegan lan
kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh."
27 Kaya-bay hinabi la, "Ahe mi tanda."
Hinabi na met Apo Jesus kanla, "No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no ayay
namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mikatongnon laki

28 Hinabi na po Apo Jesus kanla, "Ha ihip yo, hinyay labay habiyen nin yati? Main
maghay bapa a main luway anak a laki. Haanin, hinumaley ya kanan makaagat. Ket
hinabi na, 'Anak ko, kokaynan mag-obda haanin ha pananeman tawon ubah.'
29 'Hi! Agko', wanan anak na. Noba nauman ye ihip na. Kaya-bay nakew ya met ateed
a nag-obda.

§ **21:13** Isaias 56:7. * **21:13** Jeremias 7:11. † **21:16** Kakanta 8:2.

30 Hinabi na met bapa kanan makaydeng, ‘Anak ko, kokaynan mag-obda haanin ha
pananeman tawon ubah.’ ”
“Inhebat nan makaydeng, ‘Awo, Tatang’, noba ahe ya met nakew.”
31 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio
a mānungkolan, “Aya awod kanlan mikatongno ye nanumbong ha kalabayan nan bapa
la?”
Nakibat hila kana, “Hiyay makaagat.”
Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hilay an-ibilang
yon mangaloke a omen kanlan mangakuhit a māningil nin bowih boy babayin babayadan,
muna hila po a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh dinan yo.
32 Ta ha nakew yan nangiadal kanyo ye Juan a Māmawtihmo no way-omen kawo magbi-
ay a matoynong, ahe yo pinamtegan. Noba hilay mangakuhit a māningil nin bowih boy
hilay babayin babayadan, ket namteg hila kana. Ket agya nakit yobayna, ahe kawo po
naghehe ha kakahalanan yo boy namteg kana.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maloke a Māmakitalon
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo po yatin pangilalayi. Main maghay laki a
nananem nin ubah ha pananeman na. Pinaaladan naya boy namadyag yan pamihnakan
ubah. Namadyag ya po nin baag a matagay a kunaan nin māgbantay. Pangayadi,
pinaabangan nay ubahan na kanlan māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal.
34 Ket ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan tatloy iipoh na a mangwa
nin dakay na kanlan māmakitalon.
35 Noba hilay māmakitalon, dinakep la hilay iipoh a intubol na. Ket hiyay magha,
binogbog laya. Hiyay magha met, pinatey laya. Hiyay ikatlo, tinapontapon la yan
dadapah angga ha natey ya.
36 Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a iipoh na a malalabong dinan ha nauna.
Ket ha niabot hilayna kanlan māmakitalon, wanabay met ateed ye dinyag la kanla.
37 Ha kalinghuyotan, intubol nay anak na, ta an-ihipen na a bihaen la yay anak na.
38 Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, ‘Anti
yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye tawiden na.’
39 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin
ubahan.”
40 Haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Lano ha mag-udong yaynay nagkonin nin ubahan,
hinya lagi ye diyagen na kanlan māmakitalon?”
41 Nakibat hilay mānguna a papadi boy tutoan Jujudio, “Homain hapo a pateyen na hilay
mangaloke a māmakitalon haka na ipaupa kanlan kanayon a māmakitalon a mamyay nin
dakay na ha panaon nin pamupol.”
42 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo nayi nabaha yati ha naihulat a Habi nin Dioh,
‘Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.
Diyag nin Dioh yati ket koynan kapagtakaan kantawo.’ ”‡
43 Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo yati. Aliwaynan hikawo ye anhakopen nan Apo
Dioh, no aliwan hilay tataon ampanumbong ha kalabayan na.
44 [Ayaman a maampag kananyatin dapah, ket mapha ya. Ket ayaman a maondagan
na, ket matamek ya.”]
45 Pamakange lan mānguna a papadi boy Papariseo ye pangilalayi nan Apo Jesus,
natalohan la a hilabay ye andektan na.
46 Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao, ta
ampamtegan la a magha yan podopita nan Apo Dioh.

22

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poniyan ha Banhal
(Lucas 14:15-24)

1 Naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla makauli ha pangilalayi,
2 “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay poon a nangital-
adan nin poni ha banhal nin anak na a laki.
3 Haanin, intubol na hilay iipoh na a managyat kanlan kinumbida na. Noba ahe la
labay ye makibanhal.”

‡ **21:42** Kakanta 118:22-23.

4 “Ulita ahe hila nakew, hiyay poon, nangitubol yayna man nin kanayon a iipoh na
a managyat kanlan nakumbidayna boy habiyen kanla, ‘Nakahadya anan kaganaan.
Nahapo ana ye bobolog a baka boy kanayon a aayop a pinataba. Nakaapag ana ye
pamangan. Kaya-bay makew kawoyna!’
5 Noba ahe la hila imbabano. Hiyay magha, nakew yan nag-obda ha pananeman na.
Ket hiyay magha, nakew ya ha pagpanapulan na.
6 Hilay kanayon, dinakep la hilay intubol nan poon, pinapading-eyan la hila haka la
hila pinatey.”
7 “Uli ha dinyag lan nakumbidayna, napoot yan tubat ye poon. Kaya-bay nangitubol
yan huhundaloh na a mamatey kanlan namatey nin iipoh na boy mangulam nin banwa
la.”
8 “Haanin, hinabi nan poon kanlan kanayon a iipoh na, ‘Nakahadya anay poniyan ha
banhal. Noba ahe hilayna malyadin dumongo ye kinumbida ko.
9 Kaya-bay makew kawo ha dādān. Ket balang makit yon tao, hagyaten yo hila a makew
ihti.’
10 Ket hilay iipoh, nakew hila ha dādān. Hinagyat la hilay kaganaan a tataon nakit la,
mangaloke man o manganged. Ket napno yan bibihita ye banhalan.”
11 “Haanin, hinumlep yay poon ha banhalan ta-omen na hila bilewen ye bibihita na.
Nakakit yan maghay lakin ahe nakabado nin pambanhal.
12 Kaya-bay tinepet naya, ‘Gayyem, way-omen ka nakahlep ihti a ahe nakabadon
pambanhal?’ Ket hiyay laki, ahe ya nakatnoy.”
13 “Haanin, hinabi nan poon kanlan māghilbi na, ‘Higi! Gapohen yoy gamet boy bitih
na, ta itapon yoya ha ilwah ha kalitehan. Ta ihtew yan tumangih boy manginaet.’ ”
14 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay labay habiyen nin yatin pangilalayi, ket
malabong hilay tataon hinagyat nan Apo Dioh a maibilang kanlan anhakopen na, noba
nangaanon bengat kanla ye napili.”

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

15 Haanin, inumalih hilay Papariseo, ta mangihip hilan papadan no way-omen laya
makalot ye Apo Jesus makauli ha hahabi na.
16 Kaya-bay nangitubol hilan mānumbong la boy nangaanon tatao nan Gobilnadol
Herodes Antipas a makew manepet kanan Apo Jesus, “Maihtodo, tanda mi a pawa peteg
ye anhabiyen mo. Hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo
kanlan tatao. Homain kan antupigan a tao, ta padipadiho ye pamilew mo ha kaganaan.
17 Haanin, habiyen mo man kammi. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon
bowih ha Emperador nin Roma o ahe?”
18 Noba tanda nan Apo Jesus a maloke ye tikih la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Hikawon
māgkonwadi, taket ta labay yo kon kaloten?
19 Gawangan yoko man nin palatan Roma.” Ket ginawangan la yan palata.
20 Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay palata boy tinepet na hila, “Ayay naglupa boy
nagngalan ye nakadokit ihti?”
21 “Hiyay Emperador Cesar,” wanla.
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, hiyay kanan Emperador Cesar,
ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met kana.”
22 Pamakange lan pakibat nan Apo Jesus, nagtaka hila. Kaya-bay nilakwanan la yayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

23 Kananyatew met ateed a mangaamot, hilay Saduseo, nakew hilan nanepet kanan
Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey.
Hinabi la kanan Apo Jesus,
24 “Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya, ‘No matey yay
ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno
nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.’*
25 Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba
natey yan ahe hila nagkaanak kanan ahawa na. Ket haanin, hiyay ali na, inahawa naya
met ye ipag na. Noba natey ya met ateed a ahe hilan nagkaanak.
26 Wanabay met ateed ye nalyadi ha kakatlo angga ha ikapiton katongno na. Kaganaan
hilatin mikakatongno, napag-ahawa laya yatin babayi, noba ahe hila nagkaanak kana.
27 Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.

* **22:24** Deuteronomio 25:5.

28 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, ‘Ha panaon a mabi-ay uman ye nangamatey,
aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan
kaganaan?’ ”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo angkatalohan ye
naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh.
30 Ta hilay nabi-ay uman, ahe hilaynan mangahawa. Mag-ilyadi hilaynan omen kanlan
aanghil ha langit a ahe ampangahawa.
31 Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman, ahe yo po nayi nabaha ye naihulat a Habi
nin Dioh a wanae,
32 ‘Hikoy Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac boy Dioh nan Jacob.’† Hiyay labay habiyen,
angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-ay, aliwan nangamatey.”
33 Pamakange lan tatao yatew, nagtaka hila ha pangiadal na.

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

34 Ha nabalitaan lan Papariseo a homain hilan maihebat ye Saduseo kanan Apo Jesus,
naytitipon hilayna man. Ket hinumaley hila kana.
35 Ket hiyay magha kanla a maihtodo nin Bibilin, nanepet ya kanan Apo Jesus ta-omen
naya kaloten ha hahabi na,
36 “Maihtodo, ha kaganaan a bilin nan Apo Dioh, hinyay pinakamaalaga?”
37 Nakibat yay Apo Jesus kana, “ ‘Adoen mo yay Apo mon Dioh a luboh ha puho, luboh
ha kalelwa boy luboh ha ihip.’‡
38 Yabay-in ye pinakamaalaga ha kaganaan a bibilin.
39 Wanabay ya met ateed kaalaga ye kakalwa, ‘Adoen moy kapadiho mon tao a omen
ha pangado mo nin hadili mo.’§
40 Hilay kaganaan a bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises boy hilay kaganaan
a inhulat lan popodopita, ket anti hila kananyatin luwan bibilin.”

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Legan napaytipon hila po ye Papariseo, nanepet yay Apo Jesus kanla,
42 “Hinyay pagkatanda yo kanan Cristo? Hinyay lahi ye pangibatan na?”
Nakibat hila kana, “Lahi na yan Poon David.”
43 Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No lahi na yan Poon David, taket awod ta hiyay
David, hinabtan na yan ‘Apo’ ye Cristo. Ta makauli ha Ihpiditon Dioh, hinabi nan Poon
David ye tungkol kanan Cristo,
44 ‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
“Mikno ka ha dapit wanan* ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.” ’ ” †
45 “No hiyay Poon David ket hinabtan na yan ‘Apo’ ye Cristo, way-omen la yan mahabi
nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?”
46 Agya maghan bengat, homain bega nakahebat ha tepet nan Apo Jesus. Ket paibat
ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

23

Hiyay Babala laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43; 11:46; 20:45-46)

1 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao boy kanlan mānumbong na,
2 “Hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo ye nabyayan nin katulidan a
mangipalinaw nin Bibilin a impahulat kanan Moises.
3 Kaya-bay leng-en boy humbongen yo ye kaganaan a iadal la kanyo. Noba adi yo
antuwaden ye andiyagen la, ta ahe la andiyagen ye an-iadal la kanyo.
4 An-ipahumbong la kanyo ye impahan la a bibilin a maidap humbongen. Noba ahe la
kawo met anhaglapan ha panumbong nin yatew a bibilin.
5 Kalalabay lay dangalen nin tatao. Kaya-bay pinabilal lay natopitopi a papil a main
hulat a habi nin Dioh a naipaklap ha kiding la boy takyay la. Boy pinakadang la ye laylay
nin hoot la.
6 Boy kalalabay lay mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangal a tatao
ha poniyan boy ha pāytiponan lan Jujudio.

---

† **22:32** Exodo 3:6. ‡ **22:37** Deuteronomio 6:5. § **22:39** Levitico 19:18. * **22:44** Hiyay taon ampikno ha dapit wanan nin poon ket hiyabay ye main matagay a katungkolan. † **22:44** Kakanta 110:1.

7 Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon angkadanan la boy mahabtan ‘maihtodo’.”
8 “Noba hikawo, adi kawo pahabtan ‘Maihtodo’, ta mikakatongno kawo boy hikon
bengat ye Maihtodo yo.
9 Boy adi yo hila habtan ‘Bapa’ ye ayaman a tao ihti ha babe-luta, ta mamagha yan
bengat ye Bapa yo, hiyay Bapa yo ha langit.
10 Boy adi kawo met pahabtan ‘Apo’, ta mamagha yan bengat ye Apo yo a homain
kanayon no aliwan hiko a ‘Cristo’.
11 Ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin pinakamatagay, katapulan a hiyabay ye
māghilbi yo.
12 Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampag-
maaypa, ket itagay na yan Apo Dioh.”

Hiyay Pangapoot nan Apo Jesus kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42; 11:44; 11:52; 20:47)

13 Hinabi na po Apo Jesus, “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin,
hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Hikawo ye hangkan no
taket ta hilay tatao, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Ahe yobayna
labay ye maibilang kanlan anhakopen na. Ket antapaen yo hila po ye malabay maibilang
kanlan anhakopen na.”
14 [Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagma-
mangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ampaglanganan yo hilay bawon babayi
ta-omen yon bengat makwa ye babandi la. Boy anhakban yo po yatin andiyagen yo
makauli ha makadang a pamakigwang yo ha adapan lan tatao. Kaya-bay mamabyat lano
ye ipaduha nan Apo Dioh kanyo.]
15 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagma-
mangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Anlipayen yoy dagat boy anhoyhoyen yo
po ye mangataang a lulugal ta-omen kawon bengat makakumbinyo nin aliwan Judio
a manumbong ha pamteg yo. Ket no mapahumbong yo hilayna, andiyagen yo hilan
maloloke po dinan yo. Kaya-bay lalalo hilayna ingat maipalakew ha impilno.”
16 “Kakaingalo kawo. Ba-mo kawon kapkap a ampangakay nin kanayon, ta an-iadal yo,
‘No idamit yoy Timplo ha panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy balitok ha loob
nin Timplo, hukat yon tupaden.’
17 Hikawon mumutaw a kapkap, nabaan yo nayi a maaalaga ye balitok dinan ha Timplo
nan Apo Dioh? Ahe, ta hiyay balitok, mag-ilyadi yan maalaga kanan Apo Dioh no anti
yayna ha loob nin Timplo.
18 Boy an-iadal yo po, ‘No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha
panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy digalo ha pangihagpaan, hukat yon
tupaden.’
19 Petegbay a kapkap kawo! Nabaan yo nayi a maaalaga ye digalo dinan ha
pangihagpaan? Ahe, ta mag-ilyadin maalaga ye digalo no anti yayna ha pangihagpaan.
20 Kaya-bay pakaihipen yo. No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha
panumpa yo, an-idamit yoyna met ye kaganaan a digalo a nakahagpa ihtew.
21 Ket no idamit yoy Timplo ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye Apo Dioh a
angkumonin ihtew.
22 Ket no idamit yoy langit ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye pamiknoan nin
Dioh boy hiyay Apo Dioh a ampikno ihtew.”
23 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagma-
mangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta agya po man an-ihagpa yo kanan Apo
Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman yo, ampaolayan yo met ye maaalaga
po a bibilin tungkol ha katoynongan, pangingalo boy pag-ilyadin mapatayaan. Huhto a
ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye maaalaga a bibilin.
24 Hikawon kapkap a ampangakay. Mahehpet yon anhumbongen ye aliwan minga
maalaga a bibilin, noba ampaolayan yoy maaalaga. Ba-mon anhagaten yoy ilek ha
inomen yo, noba an-ibolon yo met ye kamelyo.”
25 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagma-
mangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta anlinihan yoy ilwah nin babaho boy
pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan
yo.
26 Hikawon kakapkap a Papariseo, pakahigudowen yon manged a aliwan kinuhit ye
an-ikonin yo ha babaho boy pipinggan yo, ket mag-ilyadi ya met a malinih ye ilwah.”

27 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagma-
mangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ba-mo kawon bibito a pinaputi boy
matampa ye ilwah na, noba ha loob, pawa bobot-o boy dinat.
28 Wanabay kawo met, ta ha pamilew lan tatao, matoynong kawo. Noba hiyay anti ha
puho yo, pawa kalok-an boy pagkonwadi.”

Hiyay Pamaduha kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy kanlan Papariseo
(Lucas 11:47-51)

29-30 Hinabi na po Apo Jesus, “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin,
hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta hilay tutoa yo,
pinatey la hilay unan popodopita boy mangatoynong a tatao. Ket haanin, ampamadyag
kawo nin bilang pagkakitan nin nakailbengan lan popodopita boy ampatampaen yoy
bibito lan pinatey la. Boy anhabiyen yo po, ‘No anti kayina dayi ha panaon lan tutoa mi
hatew, ket ahe mi dayi pinaolayan a pateyen la hilay popodopita.’
31 Makauli yatin hinabi yo, ampaptegan yo a lalahi la kawon namatey kanlan
popodopita.
32 Higina, iyadi yoyna awod ye indugi lan tutoa yo!”
33 “Hikawon lalahi nin bikat! Ahe yo bega maliklikan ye kapaduhaan ha impilno.
34 Kaya-bay manlenge kawo! Mangitubol ako lano kanyo nin popodopita, man-
gadunong boy mamaihtodo nin Bibilin. Hilay nangaano kanla, pateyen yo. Ket hilay
kanayon, ipako yo ha kodoh. Hilay kanayon met, badogen yo hila ha loob nin pāytiponan
yo boy hilay kanayon po, pakikamatan yo hilan paidapan ha agya way-ihtew hila man
makew.
35 Kaya-bay mapaduhaan kawo uli ha pamatey yo. Aliwan bengat yain. Pakibatan yo
po ye pamatey kanlan kaganaan a tataon mangatoynong paibat kanan Abel angga kanan
Zacarias a anak nan Baraquias. Ta hilay tutoa yoynabay met ye namatey kanan Zacarias
a pinatey la ha pietan nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh.
36 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Kaganaan yatin kakahalanan, ket pakibatan
la lanon tatao kananyatin panaon.”

Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha banwan Jerusalem
(Lucas 13:34-35)

37 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en yo yati. Pinatey yo
hilay popodopita nin Dioh boy binegbaan yo hilan dadapah angga ha natey hilay kanayon
a intubol na kanyo. Nikanon ukdo katawoynan labay halokoban a omen ha panalokob
nin toan manok ha hihiwhiw na, noba ahe yo labay.
38 Kaya-bay agya main mangagwat nin kunaan* yo, baala kawoyna.
39 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman anggan ahe yo
habiyen, ‘Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na.’ ”†

24

Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo
(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hiyay Apo Jesus, legan antumaang ya ha Timplo, hinumaley hila kana ye mānumbong
na. Ket intamudo la kana ye mangayadet a dowag nin Timplo.
2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Awo! Angkakit yo hilan kaganaan yain. Noba pakaleng-
en yon manged ye habiyen ko. Mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega
mabantak a dadapah a naypalingping.”

Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)

3 Legan ampikno yay Apo Jesus ha gilid Mapantay nin Oolibo, hinumaley hilay
mānumbong na kana. Ket hiklito la yan tinepet, “Apo, habiyen mo man kammi no makano
ya lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan lano nin pag-udong mo
boy hiyay kalampuhan nin babe-luta?”
4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya
ayaman,
5 ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, ‘Hiko ye Cristo
a impangako nan Apo Dioh.’ Ket ulin yati, malabong hila lanoy tataon matalingo.

---

* **23:38** Luway malyadin labay habiyen nin kunaan ihti, Timplo o banwan Jerusalem. † **23:39** Kakanta 118:26.

6 Makange kawo lanon gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal. Noba adi
kawo angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew. Noba aliwa po yain ye kalampuhan
nin babe-luta.
7 Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan. Ket magkamain
nin bitil boy manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal.
8 Noba yatin kaganaan ket pandugi po bengat nin kaidapan a omen ha pandugi nin
panlamlam nin babayin manganak."
9 "Kananyatew a panaon, uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon
kaganaan a tatao. Dakpen la kawon ipaloke boy pateyen.
10 Ket malabong hilay manalingkukol nin pamteg la kangko. Mapaykahulog hila boy
iopit lay kapadiho lan māmteg.
11 Malabong lanoy lumateng a ampagkonwadin podopita. Ket malabong met lanoy
matalingo la.
12 Lumabong ye kalok-an ihti ha babe-luta. Ket ulin yati, malabong lanon māmteg ye
lumay-ep ye pangado la.
13 Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligtah ya.
14 Maipatanda ya po muna ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta ye Manged
a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh bilang pamapteg kanla bayo lumateng ye
kalampuhan."

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo a Lumateng
(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

15 Hinabi na po Apo Jesus, "Hinabi nan podopitan Daniel hatew a makit ye ampakailoy
a makapadinat nin Timplo. Hikawon ampamaha nin yati, katapulan a pakaihipen yo
yatin manged. No makit yo a ampideng yayna ha lugal a bawal nan pidengan,
16 hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah palakew ha mamapan-
tay.
17 Hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob a mangwan hinyaman a bagay
ha baey na.
18 Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na.
19 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampama-
hoho, ta maidapan hilan mayew.
20 Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hiyay pamayew yo, ket ahe dayin maigena ha
panaon nin kaudanan o Mangaamot nin Pagpainawa.
21 Ta kananyatew a panaon, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan a ahe po nalyadi
paibat ha pinalhowa ye babe-luta angga haanin boy ahe yayna lano mauman.
22 Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla a angkabi-ay.
Noba uli kanlan tataon pinili na, ket tekbean na yatew a panaon."
23 "Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae, 'Bilewen yo! Anti ya
ihti ye Cristo!' o 'Anti ya ihtew!' ket adi yoya ampamtegan.
24 Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin popodopita. Ket
mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la hilan talingowen ye kaganaan
a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay pinili nan Apo Dioh.
25 Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin babagay bayo ya po
malyadi ta-omen kawo ahe matalingo."
26 "Kaya-bay no main taon maghabi kanyo, 'Anti ya ihtew ha wangwang ye Cristo', adi
yo anlakwen boy no main maghabi kanyo, 'Anti ya ha hilid ye Cristo', adi yo ampamtegan.
27 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong lano ihti ha babe-luta a
makit nin kaganaan a tatao. Ta ba-mo kon kilat a kuminlab paibat ha daya angga ha
laod."
28 "No way-ihtew ye bangkay, ket matandaan lan kaganaan, ta anti hila ihtew ye oowak
a naytitipon."

Hiyay Panlumateng nan ibat ha langit a in-Anak nin Tao
(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

29 Hinabi na po Apo Jesus, "Pangalabah nin hilatew a mangaamot nin tubat a kaidapan,
tampol yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna bega humnag ye bowan. Hilay
bibitoen, mangaampag hila boy eyegen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay a anti ha
lowang anggayna ha mapaywahagwahag hilayna.
30 Pangayadi, makit yoyna ha lowang ye pagkakitan nin pag-udong ko. Uli kananyatin
pagkakitan, ket kumolih hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta. Ta hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, makit la kon anti ha owep a an-umaypa a main kapalyadiyan boy
tubat a kahnagan.

31 Kadlan nin makhaw a tonoy nin tamboyok, itubol ko hilay aanghil ko ha kaganaan
a pahen nin babe-luta ta-omen la hila tiponen ye tataon pinili ko.”

Hiyay Maadal tungkol ha Poon-kayon Igoh
(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakatalohan yon manged yatin adal tungkol ha poon-kayon
igoh. No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon anay
kaingitan.
33 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda
yoyna a madanon akoynan lumateng a ba-mo koynan anti ha ilwangan.
34 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye kaganaan a tataon
angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko.
35 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti
yan makanoman.”

Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumateng nan Apo Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30; 17:34-36)

36 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot o odah nin
pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak nin Dioh, no aliwan
hiyay Bapa a Dioh bengat.
37-38 Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe la tanda a
manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen ha alan a andiyagen la
angga ha hinumlep yaynay Noe ha daong. Wanabay met ateed ye andiyagen lan tatao
lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.
39 Hilay tatao, homain hilan kamatandaan ha malyadi anggan nilumateng ye lanab a
nangalimeh kanla. Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao, ta hilay tatao, homain hilan kamatandaan ha panlumateng ko.
40 Ta lano ha mag-udong ako, main lanon luway laki a ampag-obda ha talon. Hiyay
magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.
41 Boy main met lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha, mipalakew ya ha
langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.”
42 “Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda ye mangaamot nin panlu-
mateng nin Apo yo.
43 Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin panlumateng nin mānakaw,
magbantay yayna ta-omen ahe maloob nin mānakaw ye baey na.
44 Kaya-bay lanang kawo met a nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen a lumateng ako.”

Hiyay Ipoh a Mapatayaan boy hiyay Ipoh a Ahe Mapatayaan
(Lucas 12:41-48)

45 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya ye pabaalaen
nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan kanla ha huhton odah.
46 Minged yay ipoh a malatngan a andyagen nay imbilin nan amo na.
47 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen nan amo na nin
kaganaan a babandi na.
48 Noba yain a ipoh, kakaingalo ya no mag-ilyadi yan maloke boy habiyen na ha hadili
na, ‘Ah, mabuyot ya po lumateng ye amo ko’,
49 ket bogbogen na hilay kapadiho nan ipoh boy makipangan boy makiinoman kanlan
maglahing.
50 Lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda.
51 Yatew a ipoh, paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya ha lugal a
nakaitaponan lan māgkonwadi. Ket ihtew yan tumangih boy mangiinaet.”

25

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mapo a Balatang

1 Hinabi nayna man Apo Jesus, “Kananyatew a panaon, hiyay pagkaibilang kanlan
anhakopen nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha nalyadi kanlan mapo a babalatang a
ampangaget nin kingki a makew managana kanan lakin magkahal.
2 Hilay lima kanla, mumutaw. Hilay lima met, mangadunong.
3 Hilay mumutaw, nangaget hilan kingki, noba homain hilan pakalan a hedden.
4 Noba hilay mangadunong, main hilan pakalan a hedden.
5 Haanin, ulita nibuyot yan nilumateng ye lakin magkahal, ket nipakatuloy hilay
babalatang.”

6 “Ha bunak anan madeglem, nange lay pangha a wanae, ‘Anti yaynay lakin ikahal!
Haganaen yo yayna!’
7 Haanin, hilay mapo a babalatang, nimata hila. Ket intaladan lay kikingki la.
8 Noba hilay limay mutaw a babalatang, hinabi la kanlan limay mangadunong, ‘Atagan
yo kayi man nin hedden yo, ta angkalep ana ye kingki mi.’ ”
9 “Noba nakibat hilay mangadunong a babalatang, ‘Agi! Ahe malyadi, ta huhton bengat
kammi ye hedden mi. Makew kawoyna tanan manaliw.’
10 Ket hilay limay mumutaw a balatang, nakew hilan manaliw nin hedden a gawien
la. Legan ampanaliw hila, nilumateng ya met ye lakin magkahal. Ket hilay limay
mangadunong, inlamo na hilan lakin magkahal a hinumlep ha pagponiyan. Pamakahlep
la, naileneb anay ilwangan.”
11 “Ha ahe nabuyot, nilumateng hilayna met ye limay balatang a mumutaw. Anti hila ha
ilwah nin ilwangan a ampangha nin wanae, ‘Kaka, Kaka, ilukatan mo kayi dayi ta-omen
kayi makahlep!’ ”
12 “Noba nakibat yay lakin magkahal, ‘Aya kawo yain? Ahe katawo katatanda.’ ”
13 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda
ye mangaamot o odah nin pag-udong ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tatloy Iipoh a Binyanan nin Pilak
(Lucas 19:11-27)

14 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay
taon mabatnang a makew ha mataang a lugal. Noba bayo ya inumalih, impadakit na hila
po ye iipoh na boy impataya na kanlay pilak na.
15 Balang magha kanlan iipoh na, binyan nan alaga a mababa lan ipagpanapulan.
Hiyay magha, binyan na yan liman libon palatan balitok. Hiyay magha, luway libo boy
hiyay magha, malibo. Pangayadi, inumalih yayna.
16 Hiyay ipoh a binyanan nan limay libon palatan balitok, tampol na yan impanapulan.
Ket nakatubo ya nin limay libo.
17 Wanabay met ye dinyag nan nabyayan nin luway libo. Nakatubo ya met nin luway
libo.
18 Noba hiyay ipoh a nabyayan nin malibo, ket ingkutkot na ha luta ye palatan balitok
a naipataya kana.”
19 “Pangalabah nin nabuyot a panaon, nag-udong ya ye amo la. Ket impadakit na hilay
iipoh na ta-omen na hila tepeten tungkol ha palatan balitok a impataya na kanla.
20 Hinumaley ya kana ye ipoh a pinatayaan nan limay libo. Hinabi na, ‘Apo, tiya ye
liman libo a impataya mo kangko boy hiyay tubo na a liman libo.’ ”
21 “Hinabi nan amo na, ‘Manged boy mapatayaan a ipoh, manged ye dinyag mo! Ulita
mapatayaan ka nin makandin alaga, patayaan kata po nin mayayadet a alaga. Kaya-bay
tayna ta maghayaghag kita.’ ”
22 “Pangayadi, hiyay ipoh a pinatayaan nan luway libo, hinumaley ya met kana. Ket
hinabi na, ‘Apo, tiya ye pilak mo a luway libo boy hiyay tubo na a luway libo.’ ”
23 “Hinabi na met amo na, ‘Manged ye dinyag mo, mapatayaan kan ipoh! Ulita
mapatayaan ka ha makandin alaga, ket patayaan kata po nin mayayadet a alaga. Kaya-
bay tayna, ta maghayaghag kita.’ ”
24 “Haanin, hiyay maghay ipoh a pinatayaan nan malibo, hinumaley ya met kanan amo
na. Ket hinabi na kana, ‘Apo, tanda kobay a homain kan ingalo, ampamupol ka nin ahe
mo intanem boy ampakinabangan moy ahe mo nagbannogan.
25 Ket angkalimo ko kammo. Kaya-bay hiyay palata mon balitok, ingkutkot ko hila ha
luta. Tiya ye palata mon balitok, bilewen mo!’ ”
26 “Hinabi nan amo na, ‘Maloke boy mahado kan ipoh! Tanda mo manayti a ampamupol
akon ahe ko intanem boy ampakinabangan koy ahe ko nagbannogan.
27 Taket ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha pag-udong ko, main
yayna dayin tubo?’ ”
28 “Haanin, hinabi nan amo kanlan kanayon a iipoh, ‘Kowen yoya kana ye papalata kon
balitok, ta ibyay yo kanan main mapo a libo.
29 Ta hiyay taon mainan, ket mabyayan ya po nin malalabong boy umando ya po. Noba
hiyay taon homainan, agya hiyay makandin anti kana, kowen ya po kana.
30 Ket yain a ipoh a homain hilbi, itapon yoya ha ilwah ha kalitehan, ta ihtew ya
tumangih boy mangiinaet.’ ”

Hiyay Kalampuhan a Panuhga

31 Hinabi nan Apo Jesus, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mag-udong ako lano
a main kapalyadiyan a kalamo ko hilay kaganaan a anghil. Ket mikno ako ha madangal
a pamiknoan.
32 Tiponen ko hila ha adapan ko ye kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, ta payngilboen
ko hila a omen ha pangilbo nin māgpahtol ha kambing boy tupa.
33 Hilay tatao a nailalayi ha tupa, ket ikonin ko hila ha dapit wanan ko. Noba hilay
nailalayi ha kambing, ket ikonin ko hila ha dapit odi ko.”
34 “Pangayadi, hiko a Poon, habiyen ko kanlan tataon anti ha dapit wanan ko, ‘Makew
kawo ihti, hikawon in-inged nan Bapa kon Dioh. Tawiden yo ye panakopan a naitaladan
kanyo paibat po ha napalhowa ye babe-luta.
35 Ta ha nabitlan ako, pinakan yoko. Ha naplangan ako, pinainom yoko. Ha dinumayo
ako kanyo, pinadagoh yoko ha baey yo.
36 Ha loh-ok ako, binadowan yoko. Ha naghakit ako, hinayhay yoko. Boy ha napidiho
ko, kinewahan yoko.’ ”
37 “Haanin, habiyen lan mangatoynong, a wanla, ‘Apo, nakano mi kan nakit a nabitlan,
ket pinakan mika? Nakano mi kan nakit a naplangan, ket pinainom mika?
38 Nakano ka dinumayo kammi, ket pinadagoh mika boy nakano ka loh-ok, ket
binadowan mika?
39 Nakano met a nakit mi kan ampaghakit, ket hinayhay mika boy nakapidiho, ket
kinewahan mika?’ ”
40 “Hiko a Poon, habiyen ko kanla, ‘Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Ha dinyag
yo yati kanlan pinakamaaypa a kakatongno ko, ket dinyag yoyna met kangko.’ ”
41 “Pangayadi, habiyen ko met kanlan tataon anti ha dapit odi ko, ‘Hikawon tinuboyan
nan Apo Dioh, pakataang kawo kangko! Ihtew kawo ha apoy a ahe angkalep a naitaladan
kanan Satanas boy kanlan aanghil na.
42 Ta ha nabitlan ako, ahe yoko pinakan. Ha naplangan ako, ahe yoko pinainom.
43 Ha dinumayo ako kanyo, ahe yoko pinadagoh ha baey yo. Ha loh-ok ako, ahe yoko
binadowan. Ha ampaghakit ako boy nakapidiho, ahe yoko kinewahan.’ ”
44 “Haanin, habiyen la met, ‘Apo, nakano mi kan nakit a nabitlan, naplangan, dinumayo
kammi, loh-ok, ampaghakit o nakapidiho, ket ahe mi kan hinaglapan?’
45 Ket ipakibat ko met kanla, ‘Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha ahe yo hila
hinaglapan ye pinakamaaypa a kakatongno ko, ket hikoyna ye ahe yo hinaglapan.’ ”
46 Hinabi na po Apo Jesus, “Ulin yati, hilatin tatao, ipalakew ko hila ha kapaduhaan a
homain anggaan. Noba hilay mangatoynong, biyan ko hilan bi-ay a homain anggaan.”

26

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Hiyay Apo Jesus, pangayadi nan iadal yatin kaganaan, hinabi na kanlan mānumbong
na,
2 “Tanda yo a luluwa tanan mangaamot ket Pihtayna nin Pangihipan nin Pangiligtah.
Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan tatao a angkahulog
kangko ta-omen lako ipako ha kodoh.”
3 Kananyatew a odah, hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan,
napaytipon hila ha mayadet a baey nan Caifas a pinakapoon a padi,
4 ta ampaytotongtongan la no way-omen laya dakpen ye Apo Jesus a homain kanayon
a makatanda haka laya ipapatey.
5 Hinabi la, “Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay tatao.”

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha ō nan Apo Jesus
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

6 Anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a kinating hatew.
7 Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana ye maghay babayin ampan-
gaget nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo.* Ket intiih na
yay pabango ha ō nan Apo Jesus.
8 Hilay mānumbong na, ha nakit lay dinyag nan babayi, napoot hila, a wanla, “Taket ta
hinayang na yain a pabango?
9 Mailako ya dayi yain ha mayadet a alaga. Ket hiyay mapaglakoan, maibyay kanlan
mangaidap.”

---

* **26:7** *alabahtodo* ket maghan kalahi nin mablin dapah a maputi boy maholyaw ye kadih na.

10 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytotongtongan la. Kaya-bay hinabi na kanla,
“Taket ta ampakibalabalaan yo yatin babayi? Manged ye dinyag na kangko.
11 Hilay mangaidap, lanang hilan anti kanyo noba hiko, ahe.
12 Intiih nay pabango ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng.
13 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ihtew man a lugal ihti ha babe-
luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met ye dinyag nin yatin babayi
kangko bilang pangihipan kana.”

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

14 Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway mānumbong nan Apo Jesus,
nakew ya kanlan mānguna a papadi.
15 Hinabi na, “Hinyay ibyay yo kangko no haglapan katawon mandakep kanan Jesus?”
Nakibat hila, “Biyan mi kan tatlompo a mital.”
Haanin, binyanan la yan tatlompo a mital.
16 Impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hilan
mandakep kanan Apo Jesus.

Hiyay Pandem nan Apo Jesus boy Mānumbong na ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah
(Marcos 14:21-22; Lucas 22:7-14; 22:21-23; Juan 13:21-30)

17 Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay mānumbong
nan Apo Jesus, ket hinumaley hila kana, a wanla, “Way-ihtew nayi ye labay mon
pangitaladanan min pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah?”
18 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha banwan Jerusalem kanan taon hinabi
ko kanyo. Ket habiyen yo kana, ‘Hinabi nan Maihtodo a madanon ana ye odah na. Ket
ihti ha baey mo ye labay na a pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo
na hilay mānumbong na.’ ”
19 Ket hilay mānumbong na, hinumbong la ye bilin nan Apo Jesus. Ket intaladan lay
pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
20 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan mānumbong na, dinumongo
hilaynan mangan ha lamihaan.
21 Legan ampangan hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko.”
22 Hilay mānumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla, nanepet kana, “Apo, hiko
nayi yatew?”
23 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay kadlan kon ampangidede nin tinapay ha kulo,
hiyabay ye mangiopit kangko.
24 Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket katapulan a matey a omen ha naihulat a
Habi nin Dioh. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko. Mamanged po dayi a ahe
yayna nianak.”
25 Haanin, hiyay Judas a nangiopit kana, nanepet ya met, “Maihtodo, hiko nayi yatew?”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinabi moyna.”

Hiyay Pinagkalaman boy Pinagkadaya nan Apo Jesus
(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

26 Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya
kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānumbong na,
a wana, “Kowen yo yati boy kanen yo. Yati ye pinagkalaman ko.”
27 Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Pinahalamatan naya kanan
Apo Dioh haka na inggawang kanlan mānumbong na, “Hikawon kaganaan, inomen yo
yati.
28 Ta yati ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha kapatawadan nin kakahalanan nin
malabong a tatao. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao.
29 Habiyen ko kanyo a ahe akoynan minom nin alak ubah angga ha mangaamot a
mapagkalamo katawo ha panakopan nan Bapa kon Dioh.”
30 Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew hilayna ha
Mapantay nin Oolibo.

Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

31 Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Kananyatin
madeglem, hikawon kaganaan, ket lakwanan yoko, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Pateyen ko yay pahtol, ket maahwag hilay tutupa.’†

† **26:31** Zacarias 13:7.

32 Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan Galilea."
33 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Apo, agya lakwanan la kan kaganaan,
noba hiko, ahe kata bega lakwanan!"
34 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Bayo
ya tumnoy ye tandang haanin a madeglem, nikatlo mo koynan imbudi."
35 Noba hinabi nan Pedro, "Agya lamo mo kon matey, ahe kata bega ibudi." Wanabay
met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānumbong na.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus
(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

36 Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nakew hilayna ha lugal a
anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan mānumbong na, "Mikno
kawo ihti, ta makew akon makigwang ihtew."
37 Inlamo na yay Pedro boy hilay luway aanak nan Zebedeo. Haanin, hiyay Apo Jesus,
tubat ye kalelean na boy angkayoot yayna.
38 Hinabi na kanla, "Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po boy lamoan yo
kon magpoyat."
39 Ha nitaang yaynan makandi ye Apo Jesus, nilumukob yan nakigwang, a wana, "Bapa
ko, no malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan kalabayan ko
ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo."
40 Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānumbong na. Ket nalatngan
na hilan angkatuloy. Hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, "Ahe yo nayi maikpe ye ahe
matuloy, agya maghay odah bengat?
41 Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho. Ha nakem
yo, nakahadya kawon manumbong, noba makapey ye laman yo."
42 Tinumaang yan uman ye Apo Jesus. Ket nakigwang ya, "Bapa ko, no katapulan a
madihaan ko yatin pamaidap, kalabayan mo ye mahumbong."
43 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket nalatngan na hilayna
man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat.
44 Ha ikatlon ukdo, hiyay Apo Jesus, tinumaang yayna man. Ket nakigwang ya nin omen
met ateed ha unan pakigwang na.
45 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket hinabi na kanla,
"Angkatuloy kawo po boy ampagpainawa? Bilewen yo! Naabot ana ye odah a hiko a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang kanlan tataon māgkahalanan.
46 Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko."

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

47 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan labinluwan
mānumbong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a tataon ampangaget nin keya
boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a papadi boy tutoan Jujudio a mānungkolan.
48 Yati ye pagkakitan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay dakpen la,
"Hiyay umaan ko ye dakpen yo."
49 Ket hiyay Judas, hinaleyan na yay Apo Jesus. Ket hinabi na kana, "Manged a
madeglem, Maihtodo." Ket inumaan nay pingipingi na.
50 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Diyagen moyna ye tikih mo." Haanin, hilay kalalamoan
nan Judas, hinaleyan la yaynan dinakep ye Apo Jesus.
51 Ket hiyay magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus, binagot nay keya na. Tinaya na
yay ipoh nin pinakapoon a padi. Ket napunggohan yan talinga.
52 Hinabi nan Apo Jesus, "Igoma moy keya mo. Ta hiyay ampanggawi nin keya, matey
ya met ha keya.
53 Ahe mo nayi tanda a no makigwang ako kanan Bapa kon Dioh, ket tampol nan itubol
ye libo-libon anghil na?
54 Noba no diyagen ko yatew, way-omen po matupad ye anti ha naihulat a Habi nin
Dioh a katapulan malyadi?"
55 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na kanlan tatao, "Tolihan ako nayi, ta impangaget
yo kon keya boy pamadog? Minamangaamot akon ampangiadal ha mahlang nin Timplo.
Taket ta ahe yoko dinakep ihtew?
56 Noba nalyadi yatin kaganaan ta-omen matupad ye impahulat nan Apo Dioh kanlan
popodopita na hatew." Haanin, hilay kaganaan a mānumbong na, nilakwanan la yay Apo
Jesus boy tinumakah hilayna.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
(Marcos 14:53-63; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)

57 Pangayadi, inlakew la yay Apo Jesus ha baey nan Caifas a pinakapoon a padi. Ket hilay mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan, naytipon hila ihtew.
58 Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti yayna ha mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nakiikno ya kanlan māgbantay, ta an-imatonan na no hinyay diyagen la kanan Apo Jesus.
59 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, nanapul hilan tihtigo a maghabin katagowan laban kanan Apo Jesus ta-omen laya maipapatey.
60 Noba homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana, agya malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kana. Ha kalampuhan, main luway tao a hinumaley.
61 Ket hinabi la, "Yatin tao, hinabi na, 'Mababa kon agwaten yatin Timplo nan Apo Dioh. Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ipaideng ko yan uman.' "
62 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya. Ket tinepet na yay Apo Jesus, "Homain ka lawen maipakibat ha bada la a laban kammo?"
63 Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.
Ket hinabi nayna man nin pinakapoon a padi, "Ha ngalan nan Apo Dioh a angkabi-ay, habiyen mo kammi haanin no hika ye Cristo a Anak nin Dioh."
64 Nakibat yay Apo Jesus kana, "Hinabi moyna! Ket yati ye habiyen ko kanyon kaganaan. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit yoko a ampikno ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha pag-udong ko, makit yoko ha owep a an-umaypa a ibat ha langit."
65 Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak nay bado na, ket hinabi na, "Ampahalumbangan na yay Apo Dioh! Ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg. Nange yoyna a ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay hadili na kana.
66 Hinya awod ye iuhga yo kana?"
Nakibat hilay tatao kana, "Katapulan yan matey."
67 Haanin, linod-an lay lupa nan Apo Jesus boy dinihmog laya. Legan napedengan ya, tinampaling la yan kanayon
68 haka la hinabi kana, "No hika ye Cristo, pal-eban mo man kammi no ayay nanampaling kammo!"

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

69 Hiyay Pedro, anti yan ampikno ha mahlang nin baey nan pinakapoon a padi. Haanin, main met maghay babayi ihtew a ipoh. Hinumaley yan naghabi kana, "Kalamo naka met Jesus a taga Galilea."
70 Noba hiyay Pedro, imbudi naya ha adapan lan kaganaan a anti ihtew, a wana, "Ahe ko tanda ye anhabiyen mo."
71 Haanin, hiyay Pedro, nakew ya ha gilid ilwangan nin alad. Ket nakit yan kanayon a babayin ipoh. Hinabi nan babayi kanlan tataon anti ihtew, "Yatin tao, kalamo na yay Jesus a taga Nazaret."
72 Ket imbudi na yayna man Pedro, "Agya matey ako, ahe koya katatanda yain a tao!"
73 Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinumaley hila kanan Pedro. Ket hinabi la kana, "Petegbay a magha ka met kanlan kalamo nan Jesus, ta angkatandaan miya ha paghabi mo."
74 Hiyay Pedro, hinabi na, "Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya katatanda yain a tao." Kapipikhaan, tinumnoy yay tandang.
75 Ket naihipan nay hinabi nan Apo Jesus hatew, "Bayo ya tumnoy ye tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi." Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

27

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

1 Kabekahan, ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, naytongtongan la no way-omen la yan ipapatey ye Apo Jesus.
2 Binalol lay gamet nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan Gobilnadol Pilato.

Hiyay Pagkamatey nan Judas Iscariote
(Didiyag 1:18-19)

3 Haanin, hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus, ha natandaan nan
nauhgaan yan matey ye Jesus, naghehe ya ha dinyag na. Kaya-bay in-udong nay tatlompo
a mital kanlan mānguna a papadi boy kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan.
4 Hinabi na kanla, "Nagkahalanan ako, ta in-opit ko yay maghay taon homain
kahalanan."
Noba hinabi la kana, "Hi! Baala ka payna ha hadili mo. Homain kayinan pakibalabal-
aan kammo."
5 Haanin, hiyay Judas, inhabol nay tatlompo a mital ihtew ha Timplo. Pangayadi,
inumalih yayna. Ket nagbikke ya.
6 Ket hilay mānguna a papadi, pinulot lay mital boy hinabi la, "Ahe tawo malyadin ikonin
yati ha pangikunaan nin pilak ha Timplo, ta bayad nin bi-ay nin maghay tao yati. Ket
bawal yain ha Bibilin."
7 Kaya-bay napaykahundoan la a ihaliw laynan bengat nin luta nan mānyag nin koden,
ta diyagen lan pangilbengan nin nangamatey a dadayohan.
8 Kaya-bay anggayna haanin, yatin luta ket anhabtan yan "Luta nin Daya."
9 Ha wanabay, natupad ye hinabi nan podopita Jeremias hatew, a wanae, "Kingwa lay
tatlompo a mital, ta yati ye napaykahundoan lan Israelita a alaga nin bi-ay na.
10 Ket inhaliw lan luta nan mānyag nin koden, ta yatew ye imbilin nan Apo Dioh
kangko."*

Hiyay Panlitih nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

11 Ket ha in-adap la yaynay Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato, tinepet naya, "Hika nayi
ye Poon lan Jujudio?"
Nakibat yay Apo Jesus, "Hikaynay naghabi."
12 Noba ha binadaan la yan tutoan Jujudio a mānungkolan boy mānguna a papadi ye
Apo Jesus, ahe yan bega nakibat.
13 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, "Malabong ye bada la laban
kammo. Ahe mo nayi nange?"
14 Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yan tubat ye Gobilnadol
Pilato.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

15 Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket ugali nayna ye
mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao.
16 Ket kananyain a panaon, main met maghay pidiho a nagngalan Barabbas a
kamatandaan ha panyag na nin maloke.
17 Ha naytitipon hilayna ye tatao, nanepet yay Gobilnadol Pilato kanla, "Ayay labay yon
palihwayen ko? Hiyay Barabbas o hiyay Jesus a anhabtan Cristo?"
18 Wanabay ye tepet nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay Apo Jesus kana
uli ha ibeg la.
19 Haanin, legan ampikno ya po ye Gobilnadol Pilato ha pamiknoan nin mānuhga,
impahabi nan ahawa na kana ye wanae, "Adi mo ampakibalabalaan yain a taon homain
kahalanan, ta nanaynep ako. Ket ha taynep ko, angkayoot akon tubat uli kana."
20 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, inggaygay
la hilay malabong a tatao a hiyay Barabbas ye awoken lan palihwayen nan Gobilnadol
Pilato. Ket hiyay Apo Jesus, ipapatey naya.
21 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, "Aya kanlan luwa ye labay
yon palihwayen ko?"
"Hiyay Barabbas," wanla.
22 Tinepet na hilayna man, "Hinya awod ye diyagen ko kanan Jesus a anhabtan Cristo?"
Nakibat hilan kaganaan, "Ipako ya ha kodoh!"
23 "Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?" wanan Gobilnadol Pilato.
Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, "Ipako ya ha kodoh!"
24 Ha naimatonan nan Gobilnadol Pilato a homain yaynan madyag, ta angkagulo
hilaynay tatao, namakwa yan lanom. Ket inuyahan nay gamet na ha adapan lan tatao boy
hinabi na, "Homain akon pakibalabalaan ha pagkamatey na yatin tao. Hikawoy makibat."
25 Nakibat hilay tatao, "Awo, hikayi boy hilay aanak mi ye makibat ha pagkamatey na."

* **27:10** Zacarias 11:12-13.

26 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas. Noba hiyay Apo Jesus,
impalatiko naya haka na inggawang kanlan huhundaloh ta-omen laya ipako ha kodoh.

Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus
(Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)

27 Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha palahyo nan Gobilnadol. Ket
pinalibotan la yan kaganaan a kalalamoan lan huhundaloh.
28 Niloh-okan la yay Apo Jesus haka la yan pinabadowan nin kadih matibya a omen ha
badon poon.
29 Nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka la ingkodona
kana. Boy pinagemgeman laya po ha dapit wanan gamet na nin tambo a ba-mon teken
nin poon. Pangayadi, nanalimukod hila ha adapan na haka la yan inlungolungo, a wanla,
"Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!"
30 Pangayadi, linulud-an laya boy kingwa lay pinagkateken na haka la piuman-uman a
pinatok ye ō na.
31 Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye impabado la kana haka
la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi, inlakew laya ha ilwah nin banwa
ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

32 Ha anlumwah hilayna ha banwa, nahagana la yay maghay laki a nagngalan Simon
a taga Cirene. Ket impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus.
33 Ket niabot hila ha lugal a anhabtan Golgotha. Hiyay labay habiyen, "Lugal nin Bungo."
34 Hiyay Apo Jesus, binyan la yan alak a nahalean aplo. Noba ha natawayan naya, ahe
na in-itlen.
35 Hilay huhundaloh, ha impako la yaynay Apo Jesus ha kodoh, pinaydadakayan lay
babado na makauli ha pandaw-an ta-omen la matandaan no ayay makwa nin magha
boy magha kanla.
36 Pangayadi, nikno hila, ta bantayan la yaynay Apo Jesus.
37 Ket ha dapit tagay nin ō na, nangikonin hila nin nakaihulatan nin bada kana a wanae,
"YATI YE JESUS A POON LAN JUJUDIO."
38 Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako la ha timaghay kodoh.
Hiyay magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha met, ha dapit odi na.
39 Hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan ampangilungolungo
kana, a wanla,
40 "Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten moy Timplo, ket ha loob nin tatloy mangaamot,
ipaideng mo yan uman? Higi man awod! No peteg a hika ye Anak nin Dioh, lumumbah
ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili mo!"
41 Hilay mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan,
an-ilungolungo laya met, a wanla,
42 "Nangiligtah yan kanayon, noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na. Aliwa nayi a
hiya ye Poon nin Israel? No makalumbah ya ihen ha kodoh, mamteg kayina kana.
43 Napataya ya kanan Apo Dioh boy anhabiyen na a hiyabay ye Anak nin Dioh. Higi
man awod, bilewen tawo man no peteg a iligtah na yan Apo Dioh haanin."
44 Ket agya hilay tutulihan a kadlan nan naipako ha kokodoh, ket inlungolungo laya
met ye Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

45 Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah tidih
nin mahilem.
46 Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus ha habin Aramaic,
a wana, "Eli, Eli, lema sabachthani?" Hiyay labay habiyen, "Dioh ko, Dioh ko, taket ta
pinaolayan moko?"†
47 Pamakange la yatew nin tatao a ampideng ihtew, hinabi la, "An-ingaten na yay
podopita Elias."
48 Hiyay magha kanla, nayew yan nangwa nin ihpongha haka na indede ha maahem a
alak haka na inhipit ha tampoh nin palat haka na impahephep kanan Apo Jesus.
49 Noba hinabi lan kanayon, "Paolayan moya, ta bilewen tawo man no lumateng yay
Elias ta-omen naya iligtah."

† **27:46** Kakanta 22:1.

50 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Pangayadi, naboytoan
yaynan angeh.
51 Ket kananyatew met ateed, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak
yan nagitna paibat ha tagay anggan aypa. Nanlayon boy nangapapaka ye dadapah.
52 Nangalukatan ye bibito boy nabi-ay hilan uman ye malabong a pagtao nin Dioh a
nangamatey hatew.
53 Ket nilumwah hila ha bibito. Ket ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, nakew hila ha
banwan Jerusalem. Ket malabong a tatao ye nakakit kanla.
54 Ket hiyay kapitan boy hilay huhundaloh na a ampagbantay kanan Apo Jesus, ha
nanlayon boy ha nakit lay kaganaan a nalyadi, nalimowan hilan tubat. Kaya-bay hinabi
la, “Petegbay a Anak yan Dioh!”
55 Ha aliwan minga mataang, main malabong a babayi ye ampangimaton nin
angkalyadi kanan Apo Jesus. Hilabay ye hinumumbong boy naghilbi kana paibat ha
plobinhiyan Galilea.
56 Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan Santiago boy Jose boy
hiyay ahawa nan Zebedeo.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

57 Ket ha andudumeglem ana, nilumateng yay maghay mabatnang a tao a nagngalan
Jose a taga Arimatea. Magha ya met a mānumbong nan Apo Jesus.
58 Nakew ya kanan Gobilnadol Pilato boy inawok na kana a hiyayna ye mangilbeng ha
bangkay nan Apo Jesus. Ket imbilin na met nin Gobilnadol Pilato a ibyay la kana.
59 Kaya-bay kingwa naynan Jose ye bangkay. Ket pinutot na yan tapih a lino a malinih
60 haka na in-ihlep ha bayon inyukib a pangilbengan. Pangayadi, intulin naynan
inleneb ye mayadet a dapah ha ilwangan nin pangilbengan haka ya inumalih.
61 Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, anti hila met ihtew a ampikno
ha adapan nin pinangilbengan.

Hilay Māgbantay ha Pinangilbengan kanan Apo Jesus

62 Kabekahan ha Mangaamot nin Pagpainawa, hilay mānguna a papadi boy hilay
Papariseo, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato.
63 Ket hinabi la, “Gobilnadol, naihipan mi a ha angkabi-ay ya po yain a mānalingo, hinabi
na, ‘Pangalabah nin tatloy mangaamot, mabi-ay akon uman.’
64 Kaya-bay awoken mi kammo a bilinan mo hilay huhundaloh mo a pakabantayan
la yan manged ye nangilbengan kana anggan malabah ye tatloy mangaamot. Ta maka
takawen la yan mānumbong na ye bangkay na haka la ibalita a nabi-ay yan uman. No
wanabay ye malyadi, ket lumalo yatin panalingo dinan ha una.”
65 Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kokawoyna. Mangwa kawon huhundaloh
boy pabantayan yon manged ye nangilbengan.”
66 Ket nakew hilayna ha nangilbengan. Ha niabot hilayna ihtew, minalkaan la yay
dapah a pinanleneb ha nangilbengan ta-omen la matandaan no main manlukat. Boy
nangibantak hila nin nangaanon bantay.

28

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, ha pahanib nin Dominggo, hiyay Maria
a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, nakew hila ha nangilbengan kanan Apo Jesus.
2 Haanin, kapipikhaan nanlayon nin makhaw, ta hiyay anghil nin Dioh, inumaypa yan
ibat ha langit. Ket intulin na yay mayadet a dapah a pinanleneb ha nangilbengan haka
naya iniknoan.
3 Hiyay lupa na, ampakapulag ya a ba-mon henag kilat boy hiyay bado na, tubat ye
kaputian.
4 Ket hilay māgbantay, ha nakit la yay anghil, namigpig hilan nangapuang a ba-mon
natey, uli ha tubat a limo la.
5 Haanin, hiyay anghil, hinabi na kanlan babayi, “Adi kawo angkalimo. Tanda ko a
antapulen yo yay Apo Jesus a impako ha kodoh.
6 Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman a omen ha hinabi na kanyo hatew. Higi, makew
kawo ihti, ta bilewen yoy nangikunaan nin bangkay na.
7 Kokawoyna kanlan mānumbong na, ta habiyen yo kanla a nabi-ay yaynan uman boy
muna yayna ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit. Wanabay tana ye mahabi ko kanyo.”

8 Haanin, tampol hilaynan inumalih ha nangilbengan. Ket agya angkalimo hila,
angkaaliket hila uli ha imbalita nin anghil. Nayew hilan nakew kanlan mānumbong nan
Apo Jesus ta-omen la ibalita ye nalyadi.
9 Legan ampayew hila, hinagana na hilan Apo Jesus. Hinabi na kanla, "Kumohta
kawoyna?" Hinumaley hila kana. Ket ginemgeman lay bitih na a nanggalang kana.
10 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Adi kawo angkalimo. Kokawoyna kanlan
kakatongno ko. Ket habiyen yo kanla a makew hilayna ha Galilea. Ket ihtew lako makit."

Hiyay Imbalita lan Māgbantay

11 Pamikuyot lan luway babayi, hilay ano kanlan māgbantay ha nangilbengan, ket
nakew hila met ha banwan Jerusalem. Ket imbalita la kanlan mānguna a papadi ye
kaganaan a nalyadi.
12 Haanin, hilay mānguna a papadi, nakitipon hila kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan.
Ket naytotongtongan la a oy-oyen la hilan mayadet a alaga nin pilak ye māgbantay.
13 Hinabi la kanla, "Ibalita yo a legan angkatuloy kawo ha madeglem, nilumateng hilay
mānumbong nan Jesus. Ket tinakaw la yay bangkay na.
14 Ket no matandaan nan Gobilnadol yati, hikayinay baala a mangipalinaw kana ta-
omen kawo ahe mapano."
15 Haanin, hilay māgbantay, tinanggap lay mayadet a alaga nin pilak a pinangoy-oy la
kanla. Pangayadi, hinabi la met nin māgbantay ye impahabi la kanla. Kaya-bay angga
haanin, wanabay po ye anhabiyen lan Jujudio.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

16 Haanin, hilay labinmaghan mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna ha Galilea ha
mapantay a hinabi nan Apo Jesus a lakwen la.
17 Ket ha nakit la yay Apo Jesus, nanggalang hila kana. Noba main nangaano kanla ye
ampagluwaluwa a hiyabay ye Apo Jesus.
18 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya kanla. Ket hinabi na, "In-ibyay nayna
kangkon Bapa ko ye kaganaan a kapalyadiyan ha langit boy ihti ha babe-luta.
19 Kaya-bay lakwen yo hilay tatao ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta, ket
diyagen yo hilan mānumbong ko. Bawtihmowan yo hila ha ngalan nan Bapa, Anak, boy
Ihpiditon Dioh.
20 Adalan yo hilan manumbong ha kaganaan a imbilin ko kanyo. Pakaihipen yo yati.
Lanang yo kon kalamo angga ha kalampuhan nin babe-luta."

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MARCOS

Hiyay Pangipatanda nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1-2 Yati ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a Anak nin Dioh. Nandugi
ya ha natupad ye inhulat nan podopita Isaias a diyagen na lanon Apo Dioh,
"Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo
ta-omen na italadan ye danan mo.*
3 Hiyabay ye ampangipangha ha wangwang nin wanae,
'Ihadya yoy dān nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.' "†
4 Ket natupad yati ha nilumateng yay Juan ha wangwang a ampangipatanda nin wanae,
"Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pabawtihmo kawo ta-omen na
kawo patawaden Apo Dioh."
5 Ket malabong a tatao ye nakew kana a taga banwan Jerusalem boy kaganaan a lulugal
ha plobinhiyan Judea. Ket inhabi lay kakahalanan la. Kaya-bay binawtihmowan na hilan
Juan ha kabatowan nin Jordan.
6 Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh na, yadi met ha
katat ayop. Hiyay pamangan na ket kowangey boy pulot panilan.
7 Yati ye an-ipatanda na, "Main taon lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta
agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap.
8 Bawtihmowan katawo nin lanom. Noba hiya, bawtihmowan na kawo nin Ihpiditon
Dioh."

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-4:11; Lucas 3:21-22; 4:1-13)

9 Kananyatew a panaon, legan ampamawtihmo yay Juan ha kabatowan nin Jordan,
nilumateng yay Apo Jesus ihtew a ibat ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. Ket
binawtihmowan na yan Juan.
10 Ha an-umawah yaynay Apo Jesus ha lanom, nakit na a ba-mon naglukat ye langit.
Ket hiyay Ihpiditon Dioh ha kadih kalapati, inumaypa yan inumapon kana.
11 Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, "Hika ye Anak kon
ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat."

Hiyay Panukho kanan Apo Jesus
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

12 Ket kananyatew met ateed, hiyay Apo Jesus, impalakew na yan Ihpiditon Dioh ha
wangwang.
13 Ket apatapo a mangaamot a antukhoen na yan Satanas ihtew. Ket main met
mangatubag a aayop ihtew boy main met aanghil nin Dioh a nangalingay kana.

Hiyay Pandugi nin Pangipatanda nan Apo Jesus
(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

14 Ha napidiho yaynay Juan, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha plobinhiyan Galilea. Ket
impatanda na ihtew ye Manged a Balita a ibat kanan Apo Dioh.
15 "Nilumateng anay naitaning a panaon a mamoon yaynay Apo Dioh. Kaya-bay
paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pamtegan yoy Manged a Balita,"
wanan Apo Jesus.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Apat a Mānlapet
(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

16 Ha maghay mangaamot, legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan
nin Galilea, nakit na hilay mikatongno a nagngalan Simon boy Andres a ampangikatkat
nin higay la, ta mānlapet hila.
17 "Kilakew kawo kangko," wanan Apo Jesus, "ta diyagen katawoynan māngumbinyo nin
tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit."
18 Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.
19-20 Inhulong nan Apo Jesus ye pangumodang na. Ha aliwan minga mataang, anti
yay Santiago boy Juan a lamo la yay bapa la a Zebedeo a ampangayuma nin higay ha

* **1:1-2** Malakias 3:1. † **1:3** Isaias 40:3.

bangka la. Ket ha nakit na hilan Apo Jesus, hinagyat na hilan makilakew kana. Haanin, hilay mikatongno, nilakwanan la yay bapa la ha bangka boy hilay tataon an-upaan. Ket nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Lakin Hinelpan nin Maloke a ihpidito
(Lucas 4:31-37)

21 Haanin, hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, nakew hila ha banwan Capernaum. Ha naabot anay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio. Ket hiyay Apo Jesus, nangiadal ya ihtew.
22 Nagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal lan mamaihtodo nin Bibilin.
23 Ket legan ampangiadal ya, main maghay taon hinelpan nin maloke a ihpidito ye
24 nangha nin wanae, “Aya ka nayi kammi, Jesus a taga Nazaret? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan Apo Dioh a intubol na!”
25 Noba pinaghabiyan na yan Apo Jesus, “Pakal-em ka! Umalih kayna kana!”
26 Ket haanin, hiyay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay laki boy angkumolih yan an-umalih kana.
27 Ket nagtaka hilay kaganaan a anti ihtew. Kaya-bay napaytepet-tepet hila, “Hinyati? Bayon adal a main kapalyadiyan! Ampaalihen nay mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!” wanla.
28 Ket hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, mapadah yan nitayak ha plobinhiyan Galilea.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

29 Hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, ha inumalih hilayna ha pāytiponan lan Jujudio, nakew hila ha baey lan Simon boy Andres. Hiyay Santiago boy hiyay Juan, nakilakew hila met kanla.
30 Ha nilumateng hilayna ihtew, tampol lan hinabi kanan Apo Jesus a hiyay babayi a ampo nan Simon, ket ampida ya, ta angkahalot ya.
31 Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye angkahalot, ket ginemgeman nay gamet na boy in-imata naya. Ket nitaah yayna. Ket inapagan na hilayna.
32 Kananyatew met ateed a mangaamot, ha nitanghob yaynay mangaamot, malabong a ampaghakit boy hinelpan nin mangaloke a ihpidito ye inlakew la kanan Apo Jesus.
33 Ket hilay tatao nin yatew a banwa, naytipon hila ha adapan nin baey.
34 Ket malabong hilay tataon ampaghakit nin nakahinadi ye pinaitaah nan Apo Jesus. Malabong met a mangaloke a ihpidito ye pinaalih na kanlan hinelpan la. Noba binawalan na hilay mangaloke a ihpidito a maghabi, ta tanda la a hiyabay ye Anak nin Dioh.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Galilea
(Lucas 4:42-44)

35 Kabekahan, ha palbangon po, inumalih yay Apo Jesus ha baey. Ket nakew yan nakigwang ha wangwang.
36 Haanin, hiyay Simon boy kalalamoan na, tinapul la yay Apo Jesus.
37 Ha nakitan la yayna, hinabi la kana, “Antapulen la kan malabong a tatao!”
38 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lakwen tawo po ye dongla a babanwa ta-omen ko met ipatanda kanla ye Manged a Balita, ta yabayti ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta.”
39 Ket hiyay Apo Jesus, nakew yan nangipatanda nin Manged a Balita ha pāytiponan lan Jujudio ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Galilea boy namaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan hinelpan la.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

40 Main maghay lakin kinating ye hinumaley kanan Apo Jesus. Nanalimukod yan nakiiingalo kana, a wana, “Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”
41 Nalunoh yay Apo Jesus kana. Kaya-bay kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko. Mitaah kayna!”
42 Ket tampol yan naalih ye kating na. Ket niluminih anay luti na.
43 Haanin, hiyay Apo Jesus, binilinan boy pinaalih na yaynan tampol ye laki, a wana,

44 “Adi mo anhabiyen ha ayaman ye nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha
padi.‡ Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin
nan Moises bilang pamapteg a nitaah kayna.”
45 Noba ha inumalih yayna, imbabalita nan teed ye nalyadi kana. Kaya-bay hiyay Apo
Jesus, ahe yayna makalakew ha babanwa, ta ampaypapaletpetan la yan tatao. Kaya-bay
ihtew yaynan bengat ha wangwang. Noba nilakew la yan teed nin tatao a ibat ha kanayon
a lulugal.

2

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

1 Pangalabah nin nangaanon mangaamot, hiyay Apo Jesus, nag-udong ya ha banwan
Capernaum. Ket nabalitaan lan tatao a anti yayna ha baey a ampagdagohan na.
2 Kaya-bay napaytipon ye malabong a tatao ha baey a angkunaan na. Ket homain anan
letletan, agya ha ilwah nin ilwangan. Ket legan an-ipatanda nan Apo Jesus ye Manged a
Balita,
3 main nilumateng a apat a kataon ampanambayok nin lakin lumpo, ta ilakew laya
kana.
4 Noba uli ha kalabong nin tatao, ahe laya maihaley kanan Apo Jesus. Kaya-bay
nanik hila ha bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilan atep ha eteb nan Apo Jesus a
nangiloyloyan la kanan lakin lumpo ha adapan na.
5 Ha nakit nan Apo Jesus ye kayadet nin pamteg la kana, hinabi na kanan lumpo, “Inong,
napatawad anay kakahalanan mo.”
6 Main met nangaanon mamaihtodo nin Bibilin ye anti ihtew. Pamakange lay hinabi
nan Apo Jesus, ket inihip lay wanae,
7 “Taket ta wanabay ye anhabiyen na yatin tao? Ampahalumbangan na yay Apo Dioh,
ta homain anan ayaman a makapatawad nin kakahalanan no aliwan hiyay Apo Dioh
bengat!”
8 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Taket ta
wanabay ye ihip yo?
9 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, ‘Napatawad kayna ha kakahalanan mo’, ta
ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, ‘Mideng ka, kadten moy inid-an
mo boy kumodang kayna’
10 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a
mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta.” Ket hinabi na kanan lumpo,
11 “Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna.”
12 Ket nideng yay lumpo, kinaget nayna ye apay na boy nilumwah ya ha baey a
ambilewen nin kaganaan. Nagtaka hilan kaganaan. Ket inggalang la yay Apo Dioh, a
wanla, “Yoh! Haanin kayin bengat nakakit nin wanabay!”

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi a Māningil nin Bowih
(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man ha ambay dagatdagatan nin Galilea.
Nilakew la yan malabong a tatao. Ket inadalan na hila.
14 Legan angkumodang ya, nakit na yay Levi* a māningil nin bowih a anak nan Alfeo.
Ampikno yay Levi ha pamayadan nin bowih. Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew
ka kangko.” Ket nideng ya met ye Levi boy nakilakew ya kana.
15 Hinagyat na hilan Levi ye Apo Jesus boy mānumbong na a makew mangan ha baey na.
Malabong a māningil nin bowih boy kanayon a naibilang a māgkahalanan ye nakidungon
mangan kanan Apo Jesus boy kanlan mānumbong na, ta malabong hilay anhumumbong
kanan Apo Jesus.
16 Main met mamaihtodo nin Bibilin a Papariseo ihtew. Ket ha nakit la yay Apo
Jesus a ampakidungo kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a naibilang a
māgkahalanan, tinepet la hilay mānumbong na, “Taket ta ampakidungo yan mangan
kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a māgkahalanan?”
17 Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, “Hilay homain hakit, ahe
la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye ampagkatapulan. Nakew ako

‡ **1:44** Hatew, hiyay taon kinating, ahe ya malyadin humlep ha pāytiponan lan Jujudio. Noba no mitaah ana, katapulan a muna ya po makew ha padi ta-omen na po paptegan a homain anan kating, ket malyadi anan humlep ha pāytiponan.

* **2:14** Hiyay Levi, anhabtan ya met Mateo (Mateo 9:9).

ihti a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa kanlan tataon ampangibaan nin hadili la
a matoynong."

Hiyay Tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Minghan, legan ampagpalta hilan mangan ye mānumbong nan Juan a Māmawtihmo
boy mānumbong lan Papariseo, main nangaanon tatao ye nakew nanepet kanan Apo Jesus
nin wanae, "Hilay mānumbong nan Juan boy mānumbong lan Papariseo, ket ampagpalta
hilan mangan. Noba hilay mānumbong mo, ket ahe?"
19 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, "Legan kalamo
laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan
mangan, kali?
20 Noba maabot lano ye panaon a maialih kanla ye lakin nagkahal. Ket kananyatew
hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la."
21 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mangitakop nin bayon tapih ha alan a bado.
Ta no wanabay ye diyagen na ket mailbah, magkotet yay bayon tapih, ket lalo yayna ingat
umway ye ginit nin alan a bado.
22 Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat, ta lumtoh yay
alan a katat.† Ha wanabay, padiho hilayna lanon mahayang. No aliwan hiyay bayon alak,
ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot a katat."

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nipadān hilan Apo Jesus ha katidigowan.
Ket legan ampagdān hila ihtew, hilay mānumbong na, nante hilan tidigo. Ket an-itatangay
lan antim-en.
24 Haanin, main met Papariseo ihtew a nakakit kanla. Kaya-bay hinabi lan Papariseo
kanan Apo Jesus, "Bilewen moy andiyagen lan mānumbong mo. Ampante hilan tidigo.
Ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!"
25 Hinabi nan Apo Jesus, "Ahe yo nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha nabitlan
ya boy hilay kalalamoan na ta homain hilan makan,
26 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a
inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na. Noba
ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye
malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh. Nalyadi yati ha panaon a hiyay Abiatar
ye pinakapoon a padi."
27 Hinabi na po Apo Jesus, "Dinyag na yan Apo Dioh ye Mangaamot nin Pagpainawa
ha ikanged nin tao. Ahe na yan pinalhowa ye tao ha ikanged nin Mangaamot nin
Pagpainawa.
28 Kaya-bay hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket main kapalyadiyan a mangihabi
no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa."

3

Hiyay Lakin Kinumpit ye maghay Gamet na
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew yayna man ye Apo Jesus ha
pāytiponan lan Jujudio. Main maghay laki ihtew a kinumpit ye maghay gamet na.
2 Main tatao ihtew a ampagbantay no paitaahen na yan Apo Jesus ha Mangaamot nin
Pagpainawa. Ta no diyagen na yain, ket main hilaynan pangidaloman kana.
3 Hinabi nan Apo Jesus kanan laki a kinumpit ye gamet na, "Makew ka ihti ha adapan."
4 Pangayadi, tinepet na hilay tatao, "Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a malyadin diyagen
ha Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged o maloke? Mangiligtah nayi o
mamatey?" Noba nilong-em hilan bengat.
5 Angkapoot ya boy angkalelean na hilan binilew ye kaganaan uli ha kabyangan nin ō
la. Ket inumadap ya kanan lakin kinumpit ye gamet. Hinabi na, "Ipanat moy gamet mo."
Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna.
6 Haanin, hilay Papariseo, tampol hilan nilumwah ha pāytiponan. Ket nakew hilan
nakitupig kanlan tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket pinaytongtongan la no way-
omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hinumbong la yan Malabong a Tatao ye Apo Jesus

† **2:22** Lumtoh ya, ta palbagen na yan bayon alak ye kubot.

7 Inumalih yay Apo Jesus boy mānumbong na. Ket nakew hila ha ambay dagatdagatan
nin Galilea. Malabong a tatao ye hinumumbong kana. Main nangibat ha plobinhiyan
Galilea, ha Judea,
8 ha banwan Jerusalem, ha plobinhiyan Idumea, ha lipay nin kabatowan Jordan boy
ha palibot nin banwan Tiro boy Sidon. Nakew hilan kaganaan kanan Apo Jesus, ulita
nabalitaan lay kaganaan a andiyagen na.
9 Ket uli ha kalabong nin tatao, nagpahadya yay Apo Jesus kanlan mānumbong na nin
bangka a iknoan na ta-omen ya ahe mapidit.
10 Malabong hilay pinaitaah nan Apo Jesus. Kaya-bay pinaypaletpetan la yan kaganaan
a ampaghakit ta-omen la yan bengat makimpaan.
11 Hilay mangaloke a ihpidito, balang makakit kanan Apo Jesus, ket ampatalimukoden
la yay taon hinelpan la boy an-ikolih lay wanae, "Hika ye Anak nin Dioh!"
12 Noba impahehpet nan imbilin kanla, "Adi yo an-ibalita kanlan kanayon a tatao no
aya ko."

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluway Apohtol
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Pangayadi, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay. Hinagyat na hilay tataon labay
nan pilien. Ket hinaleyan laya.
14 Namili ya nin labinluwa [a hinabtan na nin apohtol] a pagkalamo na boy itubol na
a mangipatanda nin Manged a Balita
15 boy binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito.
16 Hilabayti ye labinluwan pinili na, hiyay Simon a pinangalanan na nin Pedro,
17 hilay aanak nan Zebedeo a hilay Santiago boy Juan a pinangalanan na nin Boanerges
a hiyay labay habiyen aanak nin kodol,
18 hiyay Andres, hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Mateo, hiyay Tomas, hiyay
Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo, hiyay Simon a magha kanlan ampangimahakit
kanlan Israelita,
19 boy hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas
(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Ha nuli yaynay Apo Jesus ha angkunaan na, malabong a naman a tatao ye naytitipon
ihtew. Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, ahe layna angkaadap ye mangan.
21 Ha nabalitaan lan papaltido na ye angkalyadi, nilakew la yan iuli, ta anhabiyen lan
tatao a angkaengew ya.
22 Anhabiyen la met mamaihtodo nin Bibilin a nilumateng ibat ha Jerusalem, "Hinelpan
na yan Satanas* a poon lan mangaloke a ihpidito. Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito,
ta hiyay Satanas ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay."
23 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay tatao kana. Ket hinabi na kanla makauli
ha pangilalayi, a wana, "Ahe na malyadin paalihen Satanas ye hadili na.
24 Ta no hilay angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, ahe mag-
buyot ye panakopan.
25 Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya. No mapay-away-away hila, ket ahe
magbuyot ye paylamo la.
26 Ket no kalabanen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye panakop
na, kali?"
27 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay makhaw a laki, "Homain taon
makababa a lumoob manakaw ha babandi nin makhaw a laki, no aliwan hiyay
mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay makhaw a laki, malyadi naynan kowen
ye hinyaman a malabayan na ha loob nin baey."
28 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan nin tao boy
pangumih ha ayaman, ket mapatawad ya.
29 Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad
makanoman, ta nakadyag yan kahalanan a mikakaanti makanoman."
30 Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin, "Hinelpan
yan maloke a ihpidito."

Hilay Peteg a Pamilya nan Apo Jesus
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Haanin, nilumateng yay indo boy kakatongno nan Apo Jesus. Ampideng hila ha ilwah
nin baey boy impaingat la yay Apo Jesus.

---

* **3:22** *Satanas* ha habin Griego ket Beelzebul.

32 Ha loob nin baey, malabong a tatao ha palibot nan Apo Jesus ye ampikno a
ampanlenge nin an-iadal na. Ket main naghabi kana, “Hiyay indo mo boy hilay
kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket an-ipahagyat laka.”
33 Nakibat yay Apo Jesus, “Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno ko?”
34 Binilew na hilay tataon ampikno ha palibot na. Ket hinabi na, “Hilati ye indo ko boy
kakatongno ko,
35 ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ket hilabay ye kakatongno
ko boy indo ko.”

4

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man nangiadal ha ambay
dagatdagatan nin Galilea. Malabong a tubat ye tataon namalibot kana. Kaya-bay
nilumampat ya ha bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan mangiadal. Ket hilay tatao, anti
hila met ha gilid lanom a ampanlenge.
2 Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi. Hinabi na kanla,
3 “Leng-en yo yati! Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananeman
na.
4 Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin bibini, kinan
nin mamanokmanok.
5 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta. Ket
mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta.
6 Noba ha naamotan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta mangaababe ye
yamot la.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew a
bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini.
Kaya-bay ahe hilayna nakapanawa.
8 Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy nanawa
hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main met tatlompo.”
9 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin
manged.”

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 Ha nuli hilaynay kalabongan a tatao, hilay labinluwan mānumbong nan Apo Jesus boy
nangaanon tataon anti ha haley na, tinepet laya no hinyay labay habiyen nin pangilalayi
na.
11 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito tungkol ha
panakop nan Apo Dioh. Noba kanlan kanayon, ampaghabi kon bengat makauli ha
pangilalayi
12 ta-omen matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
‘Agya po man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay
boy agya po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh.
Ta no makataloh hila dayi, maghehe hila ha kakahalanan la.
Ket ha wanabay, patawaden na hila met Apo Dioh.’ ”*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “No ahe yo natalohan yatin pangilalayi, way-
omen yo matalohan ye kanayon po a pangilalayi?
14 Wanae ye labay nan habiyen. Hilay bibini a inhabwag nan māgtalon ket Habi nin
Dioh.
15 Hiyay dān a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin
Dioh. Noba pamakange la, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na kanla ye Habi nin
Dioh.
16 Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a
nakange boy tampol nananggap nin Habi nin Dioh.
17 Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye kaidapan o
pangipaloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol la yaynan tinalingkukolan
ye pamteg la.”

---

* **4:12** Isaias 6:9-10.

18 “Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay
ye tataon nakange nin Habi nin Dioh.
19 Noba uli ha malabong a babagay a ampakayootan la, pagkapulag la ha kabatnangan
boy kalabayan a mapagkonin ye kanayon po a babagay, ket naliwaan laynay Habi nin
Dioh a nange la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
20 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nanlenge
boy nananggap nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya ha bi-ay la. Main nanawan
tatlompo, main anemapo boy main nanawan magatoh.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki
(Lucas 8:16-18)

21 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin
takalan o ikonin ha hilong nin papag, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan.
22 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano
matandaan.
23 Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”
24 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaihipen yon manged ye nange yo. Hiyay panukad a
anggawien yo kanlan kanayon, ket hiya met ateed ye gawien nan Apo Dioh a panukad
nin ibyay na kanyo boy malalabong po ihtew.
25 Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye
tinanda na. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, agya hiyay
makandin tinanda na, ket maalih po kana.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Bibini a Antumubo

26 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha dinyag
nin maghay māgtalon a nanabwag nin bini ha pananeman na.
27 Ha mangaamot boy madeglem, angkatuloy man o ampag-obda ya, hiyay bini, ket
anlumgi boy antumubo ya. Noba hiyay māgtalon, ahe naya tanda no way-omen.
28 Ket hiyay luta ye ampamatubo boy ampamadawa nin tatanem. Ha una, bōng. Hiyay
dumondon, dawayna. Hiyay huyot, maglaman yaynay dawa na.
29 Ket no naom yayna, baloten naynan māgtalon, ta panaon anan pamupol.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi'
(Mateo 13:31-32; 13:34; Lucas 13:18-19)

30 Hinabi na po Apo Jesus, “Hinyay pangilalayian tawo nin panakop nan Apo Dioh?
Hinyay pangipadihowan ko?
31 Ipadiho koya ha pinakamakandin lahi' ha kaganaan a lahi'.
32 Noba no maitanem boy tumubo yayna, ket mag-ilyadi yan mayadet a kayo ha
pananeman. Maghanga ya nin malyadin paghayan nin mamanokmanok.”
33 Malabong po a pangilalayi a omen kananyati ye ginawi nan Apo Jesus ha pangiadal
na kanlan tatao ha kaeteban nin pagkataloh la.
34 Ha pangiadal na kanla, ket pawa pangilalayi ye anggawien na. Noba an-ipalinaw na
met ye kaganaan kanlan mānumbong na no hilahilaynan bengat.

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Kananyatew a mangaamot, ha andudumeglem ana, hinabi nan Apo Jesus kanlan
mānumbong na, “Lumipay kitawoyna.”
36 Ket hilay mānumbong na, nilakwanan la hilay tatao. Ket nakew hilaynan nilumampat
ha mayadet a bangka a anluganan nan Apo Jesus. Main nangaanon mayadet a bangka a
hinumumbong kanla.
37 Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket angkahipwak-
hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye mayadet a bangka la. Ket magaynan mapno
nin lanom ye mayadet a bangka la.
38 Ket hiyay Apo Jesus, nakaunan yan angkatuloy ha dapit golotan nin mayadet a
bangka. Ket hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla, “Maihtodo! Lumdeg kitawoyna!
Homain nayi bali kammo no maalimeh kitawo?”
39 Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na yay angin, a wana, “Tumgen ka!” Boy
hinabi na ha dawyon, “Pakatana ka!” Ket tinumgen ye angin boy tinumana yaynay
dawyon.
40 Pangayadi, tinepet na hilay mānumbong na, “Taket ta angkalimo kawo? Homain kawo
po nayi pamteg kangko?”
41 Nalimowan hilan tubat. Ket napayhahabi hila, a wanla, “Aya ya lagi yatin tao? Ta
agya angin boy dawyon, ket angkapatgen na!”

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

1 Nilumateng yay Apo Jesus boy mānumbong na ha lipay nin dagatdagatan ha lugal lan
tataon anhabtan Geraseno.
2 Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay lakin hinelpan
nin maloke a ihpidito. Yatin laki, ket nilumwah ya ha yukib a pangilbengan,
3 ta ihtew yayna angkumonin. Ahe yayna maibalol nin mabuyot, agya tanikala anay
pamalol kana.
4 Malabong anan ukdo a binalol la yan tanikala ye gagamet boy bibitih na, noba
angkaboyto naya. Ket uli ha kakhawan na, homain makabenben kana.
5 Minamangaamot boy dinedeglem yan angkumolih ha pangilbengan boy ha mama-
pantay. Boy anhugat-hugaten nan dapah ye laman na.
6 Haanin, ha natamulaw na yan laki ye Apo Jesus, nayew yan nanagana kana. Ket
nanalimukod ya ha adapan na.
7-8 Hinabi nan Apo Jesus ha maloke a ihpidito, “Hikan maloke a ihpidito, alihan mo
yatin laki!” Impangha nan laki, a wana, “Jesus a Anak nin Pinakamakapalyadiyan a Dioh,
aya ka nayi kammi? An-ipakiiingalo ko kammo ha ngalan nan Apo Dioh a adi moko dayi
paidapan!”
9 Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay ngalan mo?”
Nakibat yay maloke a ihpidito, “ ‘Kawan’, ta malabong kayi.”
10 Ket nakiiingalo hilan tubat kanan Apo Jesus, a wanla, “Adi mo kayi dayi itaboy ihtin
lugal.”
11 Ket ihtew ha haley la, main malabong a bababoy ye ampambok ha aling nin
mapantay.
12 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiiingalo hila kanan Apo Jesus, a wanla,
“Palakwen mo kayina tana ha bababoy boy palubohan mo kayi dayin humlep kanla.”
13 “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, inumalih
hila kanan laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha luwan libon bababoy. Ket hilay
bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan
nangaalimeh.
14 Hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hila ha banwa boy babadiyo. Ket imbabalita
lay nalyadi. Kaya-bay hilay tatao, nakew hila met ihtew ta-omen la bilewen ye nalyadi.
15 Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakit
la yayna a ampikno a nakabadoyna boy matino yayna. Ket nalimowan hilay tatao uli ha
nalyadi.
16 Ket hilay tataon nakakit nin dinyag nan Apo Jesus, imbalita la kanlan tataon
kapipilateng ye nalyadi kanan lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito boy hiyay nalyadi
ha bababoy.
17 Ket hilay tatao, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, “Umalih kayna dayi ihti ha
lugal mi.”
18 Ket ha anlumugan yaynay Apo Jesus ha bangka, hiyay lakin inalihan nin mangaloke
a ihpidito, nakiiingalo ya, a wana, “Makilakew ako met dayi kammo!”
19 Noba ahe na inawo Apo Jesus, no aliwan hinabi na kana, “Muli kayna ha pamilya
mo, ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo boy no way-omen na kan
iningalowan, ibalita mo kanla.”
20 Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na ha Decapolis ye kapagtakaan a dinyag nan
Apo Jesus kana. Ket hilay kaganaan a tataon nakange, nagtaka hila.

Hiyay Anak a Bini-ay Uman boy hiyay Babayin Pinaitaah
(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

21 Ket ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, pinaytitiponan la yan
malabong a tatao.
22 Haanin, nilumateng ye maghay lakin nagngalan Jairo a maghay mānguna ha
pāytiponan lan Jujudio. Pamakakit na kanan Apo Jesus, nanalimukod ya ha adapan na
23 boy nakiiingalo yan tubat, a wana, “Hiyay anak kon balatang, angkakamatey yayna.
Pangiingalo mo, Apo. Lakwen moya dayin kimpaan ye anak ko ta-omen yan mitaah boy
ahe matey.”
24 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanan Jairo.
Malabong a tatao ye ampakilakew kanla boy ampaypapaletpet kanan Apo Jesus.
25 Main met maghay babayi kanla a labinluway taon anan andayaen.

26 Tubat yaynan angkaidapan boy malabong anan dodoktol ye nagpatambalan na. Ket
nauboh anay kabandiyan na. Noba ahe yan teed nitaah, no aliwan nilumalo ya po ye
hakit na.
27 Ha nange nay anhabiyen lan tatao a tungkol ha kapagtakaan a andiyagen nan Apo
Jesus, ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus.
Ket kiniwit nay bado na.
28 Ta an-ihipen na, “No makiwit kon bengat ye bado na, ket mitaah akoyna.”
29 Ket ha nakiwit na yayna, tampol anan tinumgen ye pandumaya na boy natanam na
a nitaah yayna.
30 Haanin, hiyay Apo Jesus, tampol na met natanam a main kapalyadiyan a nilumwah
kana. Kaya-bay nagpeyeh yan inumadap kanlan tatao. Ket tinepet na hila, “Ayay nangiwit
nin bado ko?”
31 Hinabi lan mānumbong na kana, “Angkakit moynan malabong a tatao ye ampaypa-
paletpet kammo. Taket ta antepeten mo po no ayay nangiwit nin bado mo?”
32 Noba hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao ta-omen na matandaan no ayay nangiwit
nin bado na.
33 Ket hiyay babayi, ulita tanda nay nalyadi, ampamigpig yan angkalimo a hinumaley
kanan Apo Jesus boy nilumukob ya ha adapan na. Ket inhabi nay dinyag na boy hiyay
nalyadi kana.
34 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Inang, nitaah ka uli ha pamteg mo. Muli kaynan main
katanaan, ta nitaah kayna.”
35 Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nangaanon lalaki ye
nilumateng a ibat ha baey nan Jairo. Hinabi la kanan Jairo, “Adi mo yayna an-abaen
ye Maihtodo, ta natey yaynay anak mo.”
36 Noba hiyay Apo Jesus, ahe na imbabano ye hinabi la, no aliwan hinabi na kanan
Jairo, “Adi ka angkalimo. Mamteg kan bengat.”
37 Haanin, nagpahulong hilaynan palakew ha baey nan Jairo, noba homain yan
kanayon a inlamo no aliwan hiyay Pedro boy mikatongnon Santiago boy Juan.
38 Ha niabot hilayna ha baey nan Jairo, nakit nan Apo Jesus a angkagulo hilay tatao.
Main antumangih boy main ampangandang.
39 Hinumlep yay Apo Jesus. Ket tinepet na hila, “Taket ta angkagulo boy ampangandang
kawo? Ahe yan natey ye anak, no aliwan angkatuloy yan bengat.”
40 Ket kinailiyan la yan tatao ye Apo Jesus, ta tanda la a natey yaynay anak. Haanin,
pinalwah na hilan kaganaan, powida kanlan tutoa nan anak boy hilay mānumbong na.
Ket hinaleyan la yay anak a nakaida.
41 Ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak boy hinabi na kana, “Talitha
koum!” hiyay labay habiyen, “Inang, mimata ka!”
42 Ket tampol yan nimata ye anak boy kinumodang-kodang yayna. Labinluway taon
naynan anak. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hilan tubat.
43 Impahehpet nan imbilin Apo Jesus kanla, a wana, “Yatin nalyadi, adi yo yan bega
anhabiyen ha agya ayaman.” Pangayadi, hinabi na kanla, “Pakanen yoya.”

6

Hiyay Apo Jesus, ahe laya Biniha ha Nazaret
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

1 Haanin, inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nuli yayna ha lugal a nilakean na, kalamo
na hilay mānumbong na.
2 Pangaabot nin Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha pāytiponan
lan Jujudio. Ket ihtew ya nandugin nangiadal. Kalabongan kanlan nakange kana, ket
ampagtaka, a wanla, “Way-ihtew nangibat ye kadunongan na? Hinyatin kadunongan a
naibyay kana? Way-omen yan ampakadyag nin kapagtakaan?
3 Aliwa nayi a hiyabay ye māg-alowagi a anak nan Maria boy katongno nan Santiago,
Jose, Judas boy Simon? Aliwa nayi a hilay kakatongno nan babayi, ket angkumonin hila
met ihti?” Kaya-bay napoot hila kana boy ahe laya pinamtegan.
4 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha agya way-ihtew man
a lugal, powidan bengat ha lugal na, ha papaltido na boy pamilya na.”
5 Hiyay Apo Jesus, ahe ya nakadyag nin kapagtakaan ha lugal na, powidan bengat
kanlan nangaanon ampaghakit a nangipalontoan na nin gamet na boy pinaitaah.
6 Nagtaka ya ulita ahe hila namteg kana.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus kanlan Labinluwan Mānumbong na
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Haanin, nakew yan nangiadal ha binabadiyo.
7 Hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley kana. Ket intubol na hilan
maniluwa. Binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan
tatao.
8 Binilinan na hila, “Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin hinyaman, agya
pamangan, bakoto o pilak, no aliwan teken bengat.
9 Malyadi kawon mag-ihtiping, noba ahe kawo ampangaget nin bado a paghagiliyan
yo.”
10 Hinabi na po Apo Jesus, “No main mamadagoh kanyo, ihtewbay kawo tana kumonin
angga ha umalih kawo nin yatew a lugal.
11 Noba no main lugal a ahe mananggap o manlenge kanyo, ikampag yo po ye tuwapok
ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.”
12 Kaya-bay nakew hilaynay labinluwa. Ket impatanda la kanlan tatao, “Maghehe
kawoyna ha kakahalanan yo!”
13 Pinaalih la ye malabong a mangaloke a ihpidito a hinumlep kanlan tatao boy tiniihan
lan ladak ye malabong a tataon ampaghakit, ket nitaah hila.

Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye tungkol kanan Apo Jesus, ta
angkabalitaan yayna ha kaganaan a lugal. Anhabiyen lan tatao, “Hiyabay ye Juan a
Māmawtihmo a nabi-ay uman. Kaya-bay ampakadyag yan kapagtakaan.”
15 Noba anhabiyen lan kanayon, “Hiyabay ye podopita Elias a nabi-ay uman.”
Anhabiyen la met nin kanayon, “Magha yan podopita a omen kanlan popodopita
hatew.”
16 Noba ha nangean nan Gobilnadol Herodes Antipas ye anhabiyen lan tatao, hinabi
na, “Hiyabay ye Juan a pinaputohan kon leey hatew noba nabi-ay uman.”
17-18 Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay Gobilnadol
Herodes Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka naya impapidiho, ta
maheheg nan anhabiyen kana, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-
ahawa mo yay Herodias a ahawa nan Felipe a katongno mo.”
19 Ket hiyay Herodias, tubat ye poot na kanan Juan boy labay naya dayin ipapatey, noba
ahe na madyag.
20 Ta hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, ket an-allaan na yay Juan boy ambihaen naya,
ta tanda na a matoynong ya boy ampanumbong ya ha kalabayan nan Apo Dioh. Agya
po man angkayootan yay Gobilnadol Herodes Antipas uli ha anhabiyen nan Juan kana,
labay naya po ateed ye manlenge ha an-iadal na.
21 Noba naabot met ateed ye panaon a ampakaagaden nan Herodias a maipapatey na
yay Juan. Ha naabot ye kompalanyoh nan Gobilnadol Herodes Antipas, nangihadya yan
mayadet a poniyan. Kinumbida na hilay mānungkolan, hilay mānguna nin huhundalon
Romano boy hilay ambigbigen a tataon taga Galilea.
22 Ha odah ana nin hayaghagan, nilumoob yay balatang nan Herodias. Ket tinumalek
ya ha adapan lan kaganaan. Naaliket yay Gobilnadol Herodes Antipas boy hilay bibihita
na. Ket uli ha kaaliketan na, hinabi na kanan balatang, “Awoken mo kangko ye hinyaman
a labay mo, ket ibyay ko.”
23 Boy impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a awoken mo, ibyay ko
kammo, agya po yay kagitna nin panakopan ko!”
24 Haanin, nilumwah yay balatang. Ket nakew yan nanepet kanan indo na, “Indang,
hinyay awoken ko?”
“Hiyay ō nan Juan a Māmawtihmo,” wanan indo na.
25 Ket hiyay balatang, dinandali nay nag-udong kanan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket
hinabi na kana, “Hiyay labay kon ibyay mo kangko haanin met ateed, ket hiyay ō nan Juan
a Māmawtihmo a naikonin ha bandihado.”
26 Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas yatew, nalele yan tubat. Noba ulita
nagpangako ya ha adapan lan bibihita na, ahe yayna makaadey kana.
27 Kaya-bay tampol yan nangitubol nin maghay māmatey a mamutoh nin leey nan Juan.
Kaya-bay nakew yay māmatey ha pidihowan. Ket pinutoh nay leey nan Juan.
28 Ha naputoh na yayna, ingkonin naya ha bandihado. Pangayadi, inggawang naya
kanan balatang. Ket hiyay balatang, inggawang naya met kanan indo na.
29 Ha nabalitaan lan mānumbong nan Juan ye nalyadi kana, nilakew la yan kingwa ye
bangkay na. Ket in-ilbeng laya.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Haanin, hilay aapohtol nan Apo Jesus a intubol na a mangiadal, ket nag-udong
hilayna kana. Ket imbalita la ye kaganaan a didinyag boy in-adal la.
31 Noba uli ha kalabong nin tatao a anlumateng boy man-umalih, ahe layna maadap
ye mangan. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong, “Lakwanan tawo hilatin
tatao, ta makew kitawo ha wangwang ta-omen kitawo makapagpainawa.”
32 Kaya-bay nilumugan hila ha bangka. Ket nakew hilayna ha wangwang.
33 Noba malabong ye nakakit nin pangumalih la. Ket tanda la no way-ihtew hila makew.
Kaya-bay hilatin tatao a nangibat ha binabanwa, ket nayew hilan nakew ha lakwen lan
Apo Jesus. Ket nuna hila po a nilumateng ihtew.
34 Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a tatao. Nalunoh
ya kanla, ta ba-mo hilan tupa a homain pahtol. Ket inadalan na hilan malabong a
babagay.
35 Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay mānumbong na, hinumaley hila kanan Apo
Jesus. Ket hinabi la kana, “Apo, anti kitawo ihti ha wangwang boy ampitanghob anay
mangaamot.
36 Kaya-bay habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha mangahaley a panana-
manan boy babadiyo ta-omen hila po makahaliw nin pamangan la.”
37 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe, hikawoy mamyay nin pamangan la.”
Hinabi lan mānumbong na, “Hiyay labay mon habiyen nayi makew kayin manaliw nin
tinapay a ipakan kanla? Alaga nin waloy bowan a howildo nin magha katao ye alaga a
panaliw nin tinapay a ipakan kanla.”
38 Nanepet yay Apo Jesus kanla, “Anoy tinapay ye bawon yo? Bilewen yo man.”
Ket binilew la yan peteg. Pangayadi, hinabi la kana, “Main kitawon limay tinapay
bengat boy luway malanghit.”
39 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Paiknoen yo hilan puhto-puhto ha kailamonan.”
40 Ket nikno hilan puhto-puhto. Main manilimampo boy main met manigatoh.
41 Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal
ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Binih-ilbih-il na yay tinapay boy
pinutoh-putoh na yay malanghit, ket in-ibyay na kanlan mānumbong na. Ket impatped la
met kanlan tatao.
42 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy.
43 Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao a tinapay boy
malanghit. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.
44 Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

45 Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay mānumbong na
ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay palakew ha banwan Bethsaida.
46 Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay ta-omen ya
makigwang.
47 Ket nadegleman ya ihtew. Haanin, hiyay bangka a anluganan lan mānumbong na,
ket anti yayna ha bunak nin dagatdagatan. Ket hiyay Apo Jesus, bubukod nayna ha
mapantay.
48 Angkakit na a hilay mānumbong na, ket angkaidapan hilan ampaggaod nin bangka
la, ta angkadupag hilan angin. Ha palbangon ana, kinumodang yay Apo Jesus ha babe
lanom palakew kanla. Labhan na hila dayi,
49 noba ha natamulaw la yan mānumbong na a angkumodang ya ha babe lanom, nabaan
la yan anito. Kinumolih hila,
50 ta nalimowan hilan tubat. Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla, “Adi kawo
angkalimo, ta hiko yati! Pakatana kawon bengat!”
51 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka. Ket tinumgen ye angin.
Ampagtaka hilan tubat ye mānumbong na,
52 ta ahe la angkatalohan agya nakit lay kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus ha tinapay.
Ahe la makwan ihipen, ta mangabyang ye puho la.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret
(Mateo 14:34-36)

53 Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha Genesaret. Ket
ihtew laya intanghad ye bangka la.
54 Ha nakalumbah hilayna, hilay tatao ihtew, tampol la yan nabalayan ye Apo Jesus.

55 Kaya-bay hilay tatao, nayew hilan nakew nangipatanda ha kaganaan a pahen nin
yatew a lugal a nilumateng yay Jesus. Ket hilay ampaghakit, ingkonin la ha apay haka la
hila inlakew kanan Apo Jesus agya way-ihtew man a lugal a pakabalitaan la kana.
56 Agya way-ihtew man a badiyo, banwa, o lugal umabot ye Apo Jesus, hilay tatao a
ampaghakit, ket an-ilakew la hila ha palingki. Ket an-ipakiiingalo la kana a no malyadi,
agya makiwit lan bengat ampaghakit ye laylay nin bado na. Ket hilay kaganaan a
nangiwit, nitaah hila.

7

Hiyay Kaugalian lan Tutoa
(Mateo 15:1-9)

1 Ha maghay mangaamot, main nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin a
ibat ha banwan Jerusalem ye nakitipon kanan Apo Jesus.
2 Nakit la hilay nangaanon mānumbong nan Apo Jesus a ahe nanumbong ha kaugalian
lan tutoa tungkol ha pag-ibano bayo mangan.
3 Hilay Jujudio, lalo ana kanlan Papariseo, mag-ibano hila po bayo hilan mangan, bilang
panumbong la ha naiknaan la a kaugalian lan tutoa la.
4 Boy no ibat hila ha palingki, mag-ibano hila po muna bayo hila mangan nin agya
hinyaman a hinaliw la. Malabong po a naiknaan a kaugalian ye anhumbongen la a omen
ha panguyah nin paminoman, pithil boy takodi.
5 Kaya-bay hilay Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket
ta hilay mānumbong mo, ket ahe hila ampanumbong ha kaugalian lan tutoa tawo tungkol
ha pag-ibano bayo mangan?”
6 Nakibat yay Apo Jesus, “Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias
hatew a tungkol kanyon ampagmamangedan,
‘Hilatin tatao, anggalangen lako ha habi bengat,
noba mataang ya met ye puho la kangko.
7 Homain hilbi ye panggalang la kangko,
ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.’ ”*
8 “Pinaolayan yoynay Bibilin nan Apo Dioh, ket hiyay anhumbongen yo, hiyay naiknaan
yon kaugalian lan tutoa yo.”
9 Hinabi na po Apo Jesus, “Kanged ye papadan yon nangalih nin hilbi nin Bibilin nan
Apo Dioh ta-omen yon bengat mahumbong ye naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo!
10 Alimbawa, impahulat nan Apo Dioh kanan Moises, ‘Bihaen moy bapa mo boy indo
mo’† boy ‘Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket hukat a pateyen.’‡
11 Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a malyadi yon
habiyen kanlan tutoa yo, ‘Hikawon tutoa ko, biyan katawo dayin pilak, noba ibyay ko
tana kanan Apo Dioh.’
12 Ulin yain a an-iadal yo, anhaaden yo hilayna a managlap kanlan tutoa la.
13 Ha wanabay, andiyagen yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh uli ha panumbong
yo ha naiknaan yo a kaugalian lan tutoa yo. Aliwan bengat yain, malabong po ye kanayon
a andiyagen yo a omen kananyati.”

Hiyay Ampakadinat ha tao
(Mateo 15:10-20)

14 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket hinabi na,
“Hikawon kaganaan, leng-en yoko boy ihipen yon manged ye habiyen ko.
15 Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana, no aliwan
hiyay habi a anlumwah ha bebey na.
16 [Pakaihipen yon manged yatin nange yo.”]
17 Pangayadi, inalihan na hilaynay tatao haka yan nilumoob ha baey kalamo hilay
mānumbong na. Ha nakaloob yayna, tinepet la yan mānumbong na, no hinyay labay
habiyen nin pangilalayi na.
18 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakataloh? Ahe yo nayi
tanda a hiyay pamangan a angkanen nin tao, aliwan yatew ye ampakapadinat kana.
19 Ta hinyaman a kanen na, ahe ya humlep ha puho na, no aliwan ha bitoka na.
Pangayadi, itaka naya met ateed.” Ha wanabay a hinabi nan Apo Jesus, an-ipatanda na a
malyadin kanen ye agya hinyaman a pamangan.
20 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao ye ampakapadinat
kana,

* **7:7** Isaias 29:13. † **7:10** Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16. ‡ **7:10** Exodo 21:17; Levitico 20:9.

21 ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip ye ampangitudon
kana a manyag nin kadamogan, manakaw, mamatey,
22 makilaki o mamabayi, mangakokoh, manyag nin kaganaan a kalahin kalok-an a
omen ha panguhit, mangadinat a didiyag, pangaibeg, pandama ha kanayon, kalambon-
gan, boy kamutawan.
23 Yatin kaganaan a kalok-an, ket ampangibat ya ha puho nin tao. Hilayati ye
ampakapadinat kana."

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio
(Mateo 15:21-28)

24 Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew ya ha lulugal a mahaley ha banwan
Tiro. Ket nakidagoh ya ihtew. Ahe na dayi labay a matandaan lan tatao a anti ya ihtew,
noba natandaan lan teed tatao.
25-26 Main maghan babayi a main anak a babayin hinelpan nin maloke a ihpidito. Yatin
babayi, ket Griego ya a taga Sirofenicia. Ha nabalitaan na yan nilumateng ye Apo Jesus
ihtew, tampol yan nakew kana. Ket nanalimukod yan nakiiingalo a paalihen na dayi ye
maloke a ihpidito kanan anak na.
27 Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyan, "Katapulan a muna hila po
pakanen ye aanak, ta aliwan huhto a kowen ye pamangan lan aanak haka ipakan ha
aaho."
28 Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, "Awo, peteg yain, Apo. Noba hilay aaho a anti
ha hilong nin lamihaan, angkanen la met ye mumom angkaampag a ibat ha angkanen
lan aanak."
29 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Uli ha wanabay a pakibat mo, malyadi kaynan muli, ta
hiyay maloke a ihpidito, inalihan na yaynay anak mo."
30 Ket nuli yay babayi boy nalatngan na yaynay anak na a mayaman anan ampida, ta
inalihan na yaynan maloke a ihpidito.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Teek boy Angang

31 Pangayadi yatew, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Tiro. Ket nagdān ya ha banwan
Sidon boy ha lulugal a Decapolis angga ha inumabot ya ha dagatdagatan nin Galilea.
32 Ha anti yaynay Apo Jesus ihtew, main nangaanon tatao ye nangilakew kana nin lakin
teek boy angang ya. Impakiiingalo la kana a kimpaan naya ta-omen yan mitaah.
33 Intaang na yan makandin Apo Jesus ye laki kanlan tatao. Pangayadi, impuhek nay
tatamudo na ha mitaligmang a talinga nan laki haka na nilod-an ye maghay gamet na
haka na in-aploh ha dila nan laki.
34 Ket tinumangal yay Apo Jesus ha langit, inumingah ya haka na hinabi, "Effata!" Hiyay
labay habiyen, "Maglukat ka!"
35 Ket tampol yaynan makange boy ampakahabet ye laki.
36 Imbilin nan Apo Jesus kanlan tatao a ahe la yan man-ibalita ha agya ayaman ye nakit
la. Noba agya binilinan na hila, ket lalo layna ingat imbabalita.
37 Tubat ye pagtaka lan tataon nakange nin yatin balita boy anhabiyen la, "Koynan
kanged ye dinyag na! Ampakange yaynay teek boy ampakahabet yaynay angang!"

8

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao
(Mateo 15:32-39)

1 Pangalabah nin anoy mangaamot, main ana man malabong a tatao ye nakitipon
kanan Apo Jesus. Ha homain hilaynan makan, pinahaley na hilay mānumbong na boy
hinabi na kanla,
2 "Angkalunoh akon tubat kanlan hilatin tatao, ta tatloynan mangaamot a kalamo tawo
hila, ket haanin, homain hilaynan makan.
3 No paulien ko hilan mabitil, maka mawe hila ha dān, ta hilay kanayon kanla, ket
mataang met awod ye ulien la."
4 Hinabi lan mānumbong na kana, "Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa nin pamangan
ihti ha wangwang a mignap kanla?"
5 Tinepet na hilan Apo Jesus, "Anoy tinapay ye anti kanyo?"
"Pito," wanla.
6 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta. Ha nakaikno hilayna, kingwa
nay pitoy tinapay haka naya pinahalamatan kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il
naya haka na in-ibyay kanlan mānumbong na ta-omen la ipatped kanlan tatao.

7 Main hila met nangaanon mangakandin malanghit. Pinahalamatan naya kanan Apo
Dioh. Pangayadi, hinabi na kanlan mānumbong na a ipatped la kanlan tatao.
8 Nangan hilay tatao boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong na,
tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin pitoy belyag.
9 Hiyay bilang nin tataon nangan, mangaapat a libo. Haanin, pinauli na hilaynan Apo
Jesus ye tatao.
10 Pangayadi, tampol yan nilumugan ha bangka lamo na hilay mānumbong na. Ket
nakew hilayna ha lugal a Dalmanuta.

Hiyay Pamakikwa lan Papariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan
(Mateo 16:1-4)

11 Ha nangean lan Papariseo a niabot yaynay Apo Jesus ihtew, nakew hilan nakingat-
ngat kana. Labay la yan huboken. Kaya-bay nakikwa hilan kapagtakaan kana bilang
pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh.
12 Inumingah ya boy hinabi na, "Taket ta hilatin tatao kananyatin panaon, ket
ampakikwa hilan kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh?
Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain akon ipakit kanyo a hinyaman a
kapagtakaan bilang pagkakitan."
13 Pangayadi, nilakwanan na hilayna. Ket nilumugan ya ha bangka lamo na hilay
mānumbong na. Ket nilumipay hilayna ha dagatdagatan.

Hiyay Pamalbag lan Pariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas
(Mateo 16:5-12)

14 Hilay mānumbong nan Apo Jesus, naliwaan lay nagbawon nin tinapay, noba main
hilan maghay tinapay a anti ha bangka la.
15 Haanin, legan anlumipay hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Mag-alla kawo ha
pamalbag lan Papariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas."
16 Uli ha hinabi nan Apo Jesus, hinabi la ha magha boy magha, "Hinabi na yatew, ta
homain kitawon bawon a tinapay."
17 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet na hila, "Taket
ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay? Ahe kawo po nayi ampakataloh?
Koynan kabyang ye puho yo!
18 Main kawon mata, kali? Noba ahe kawo ampakakit. Main kawon talinga, kali? Noba
ahe kawo ampakange. Naliwaan yoyna nayi
19 ye pamih-ilbih-il ko nin limay tinapay a impakan ha limay libo katao, ket nangabhoy
hila? Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?"
"Labinluway belyag Apo," wanla.
20 "Boy hiyay pamih-ilbih-il ko nin pitoy tinapay a impakan ha apat a libo katao, anoy
belyag ye natipon yon tela lan tatao?"
"Pitoy belyag Apo!" wanla.
21 Hinabi nan Apo Jesus, "Ahe yo po nayi angkatalohan?"

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin lakin Kapkap ha Bethsaida

22 Ha nilumateng hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha Bethsaida, main nan-
gaanon tatao ihtew ye nangilakew kana nin maghay lakin kapkap. An-ipakiiingalo la
kana a no malyadi dayi, ket kimpaan na yan paitaahen.
23 Ket hiyay Apo Jesus, inakay na yan palakew ha ilwah nin Bethsaida ye lakin kapkap.
Ket ha anti hilayna ihtew, nilawayan na ye mata nan lakin kapkap haka na kinimpaan
boy tinepet naya, "Main kan angkakit?"
24 Namilew yay laki ha palibot na. Ket hinabi na, "Awo, angkakit ko hilan angkumodang
ye tatao, noba ba-mo hilan popoon-kayo."
25 Kinimpaan na yan uman Apo Jesus ye mata nan laki. Pangayadi, impudek nan laki
ye mata na. Ket nitaah yayna boy makinang anay pamilew na.
26 Bayo na yan pinauli Apo Jesus ye laki, binilinan naya, "Adi kaynan angkadān ha
Bethsaida."

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus
(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

27 Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, ket nakew hilayna ha binabadiyo a
hakop nin banwan Cesarea Filipos. Legan angkumodang hila, hiyay Apo Jesus, tinepet
na hilay mānumbong na, "Aya ko kano ha ihip lan tatao?"
28 Nakibat hila, "Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon
met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, magha ka kanlan
popodopita."

29 Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, “Hikawo nayi, aya ko?”
Nakibat yay Pedro, “Hika ye Cristo.”
30 Mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus, “Adi yoyna anhabiyen ha agya ayaman.”

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Paibat kananyatew, indugi naynan Apo Jesus a ipatanda kanlan mānumbong na, a wana, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket katapulan a magdiha nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipapatey lako noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”
32 Impalinaw na yatin kaganaan kanlan mānumbong na. Ulin yati, intaang na yan makandi Pedro ye Apo Jesus haka naya pinaghabiyan.
33 Noba inumadap yay Apo Jesus kanlan mānumbong na haka na pinaghabiyan ye Pedro, “Pakataang ka kangko, Satanas! Hiyay an-ihipen mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no aliwan ihip bengat nin tao!”
34 Pangayadi, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye tatao boy hilay mānumbong na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy maghadya yan matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh.
35 Ta ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a matey uli kangko boy ha Manged a Balita, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
36 Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-luta, no mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na, main ya nayi pakinabang kana ye babandi na?
37 Main nayi malyadin pamayad ye tao ta-omen ya mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?
38 Ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko haanin kanlan hilatin tatao a māgkahalanan boy ahe mapatayaan kanan Apo Dioh, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket ikading-ey koya met lano ha pag-udong ko a main kapalyadiyan nan Bapa boy kalamo ko hilay aanghil nin Dioh.”

9

1 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey anggan makit la ye makapalyadiyan a panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay Pedro, Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a hilahilan bengat. Ket legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo Jesus.
3 Ket hiyay bado na, ampakapulag uli ha tubat a kaputian. Homain hinyaman ihti ha babe-luta ye makapaputi nin wanabay.
4 Ket nakit la yay Elias boy Moises a ampakitongtong kanan Apo Jesus.
5 Hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Maihtodo! Manged, ta anti kitawo ihti. Manyag kayin tatlon hongab. Hiyay magha, kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias.”
6 Nahabi nan Pedro yatew, ta ahe na tanda no hinyay habiyen na, ulita nalimo hilan tubat.
7 Kapipikhaan, inameyan hilan owep boy main hilan nange a bihnga ha owep a ampaghabin wanae, “Yabayti ye ampakaadoen kon Anak. Leng-en yoy habiyen na!”
8 Pamakange la nin bihnga, in-iwah lay pamilew la, noba homain hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus anan bengat.
9 Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a wana, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mabi-ay uman.”
10 Ket tinupad la met ye bilin na, noba naytepet-tepet hila no hinyay labay habiyen nin hinabi nan Apo Jesus a mabi-ay uman.
11 Ket hilay mānumbong na, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket katapulan a muna yan lumateng kanan Cristo?”

12-13 Nakibat yay Apo Jesus, “Peteg a muna ya po lumateng ye Elias* ta-omen na italadan
ye kaganaan. Noba anhabiyen ko kanyo a nilumateng yayna. Ket dinyag lay labay lan
diyagen kana a omen ha nakahulat tungkol kana. Noba nakahulat met a hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket magdiha nin tubat a pamaidap boy umih-umihen lako.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

14 Ha nag-udong hilayna kanlan kanayon po a mānumbong, nakit lay malabong a tataon
naytipon ihtew kanla. Anti hila met ihtew ye mamaihtodo nin Bibilin a ampakingatngat
kanla.
15 Ha nakit la yan tatao ye Apo Jesus, nagtaka hilan tubat. Ket nayew hilan nanagana
kana. Ket in-idlaw laya.
16 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānumbong na, “Hinyay ampayngatngatan
yo?”
17 Nakibat yay maghan laki kanlan kalabongan nin tatao, “Maihtodo, inlakew koya
kammoy anak kon laki, ta hinelpan yan maloke a ihpidito. Ket ahe yayna makahabi.
18 No anhigiyan yan maloke a ihpidito, ket ampipuang ya boy ampagbola-bola ye bebey
na, ampanginaet ya boy ampamaktong. Impakihabi ko kanlan mānumbong mo a paalihen
lay maloke a ihpidito kana, noba ahe la yan mapaalih.”
19 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawon tatao haanin a panaon a homain pamteg
kanan Apo Dioh, anggan makano katawo po lagin pag-anohan? Ilakew yoya kangko ye
anak!”
20 Ket inhaley la yan peteg kanan Apo Jesus. Noba ha nakit na yan maloke a ihpidito ye
Apo Jesus, tampol na yan pinakolimpatang ye anak. Ket napuang ya ha luta, pinatulin-
tulin naya boy pinabola-bola nay bebey na.
21 Tinepet na yan Apo Jesus ye bapa nan anak, “Nakano ya po nandugi yain?”
Nakibat yay bapa na, “Impaibat po ha makandi ya.
22 Maheheg na yan ipuang nin maloke a ihpidito ha apoy o ha lanom ta-omen naya
pateyen. Kaya-bay Apo, no main kan madyag, pangiingalo mo, haglapan mo kayi dayi.”
23 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Taket ta hinabi mon no main akon madyag? Mapalyadi
ye kaganaan ha taon ampamteg kangko.”
24 Haanin, hiyay bapa, tampol na yan impakakhaw a hinabi, “Ampamteg ako Apo, noba
kulang po! Pahanan mo dayi!”
25 Ha nakit nan Apo Jesus a anlumabong hilaynay tatao, pinaghabiyan na yay maloke
a ihpidito, “Hikan ihpidito a ampamateek boy ampamaangang kana, ambilinan kata.
Umalih ka kana, ket ahe kaynan bega mag-udong kana.”
26 Kinumolih yay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay anak, ket inumalih yayna kana.
Ket ba-mo yaynan natey ye anak. Kaya-bay hinabi lan tatao, “He, natey yayna!”
27 Noba hiyay Apo Jesus, ginemgeman nay gamet nan anak, hinaglapan na yan mideng.
Ket nideng yay anak.
28 Pangayadi yatew, ha nakaloob hilaynan Apo Jesus ha baey boy hilahilaynan bengat,
tinepet la yan mānumbong na, “Taket ta ahe miya napaalih ye maloke a ihpidito kanan
anak?”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay wanabay a kalahin ihpidito, ket mapaalih yan bengat
makauli ha pamakigwang.”

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

30 Haanin, inumalih hilayna ihtew. Ket ha pangumalih la, nagdān hila ha plobinhiyan
Galilea. Hiyay Apo Jesus, ahe na labay a matandaan lan tatao a anti ya ihtew,
31 ulita ampangiadal ya kanlan mānumbong na. Hinabi na kanla, “Hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan. Pateyen lako, noba mabi-ay
akon uman ha ikatlon mangaamot.”
32 Ahe la natalohan ye hinabi na, noba angkalimo hilan manepet kana.

Hiyay Pinakamatagay ha Panakopan nan Apo Dioh
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 Haanin, nilumateng hila ha banwan Capernaum. Ha anti hilayna ha loob nin baey,
nanepet yay Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Hinyay ampayngatngatan yo nangon ha
anti kitawo po ha dān?”
34 Noba nilong-em hila, ta hiyay pinayngatngatan la, ket no ayay pinakamatagay kanla.

---

* **9:12-13** Hiyay labay habiyen nin Elias ihti ket Juan a Māmawtihmo (Mateo 17:13).

35 Haanin, nikno yay Apo Jesus haka na hila hinagyat a humaley kana ye mānumbong
na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi
yan pinakamaaypa boy ipoh ya nin kaganaan.”
36 Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay makandin anak. Ket pinaideng naya
ha adapan la. Pangayadi, binibi naya boy hinabi na kanla,
37 “Ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panumbong na kangko,
ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a ampananggap kangko, aliwan hikon
bengat ye antanggapen na, no aliwan antanggapen na yayna met ye Bapa ko a nangitubol
kangko.”

Katupig Tawo ye Ahe Angkumuntada Kantawo
(Lucas 9:49-50)

38 Hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, “Maihtodo, main kayin nakit a taon ampamaalih
nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Binawalan miya, ta ahe tawo yan kalamo.”
39 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Adi yoya ambawalan, ta hiyay taon ampanyag nin
kapagtakaan ha ngalan ko, ahe ya maghabin maloke laban kangko.
40 Ta ayaman a ahe angkumuntada kantawo, ket katupig tawo ya.
41 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamyay kanyon agya maghay
bahon lanom bengat ulita mānumbong katawo, ket homain hapo a makatanggap yan
plimyo a ibat kanan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkahalananan
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

42 “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteg kangko,
ket mamanged po a bitinan yan mayadet a dapah ye leey na haka ya iampag ha dagat.
43 No hiyay gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna. Mamanged po a
mamaghay gamet mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan luwa, noba
mipalakew ka met ha impilno a ahe angkalep ye apoy.
44 [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna nin laman la, ahe angkatey boy ahe met angkalep
ye apoy.]”
45 “No hiyay bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna. Mamanged po a
mamaghay bitih mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan luwa, noba
mipalakew ka met ha impilno.
46 [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay apoy ihtew,
ket ahe ya angkalep.]”
47 “Ket no hiyay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen moyna.
Mamanged po a mamaghay mata mo a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh dinan
luwa, noba mipalakew ka met ha impilno.
48 Ket ihtew hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay apoy ihtew,
ket ahe ya angkalep.
49 Ta kaganaan a ampamteg, ket magdiha nin kaidapan a omen ha hagpa a kena a
ahinan bayo ya ipadan ha apoy.”†
50 “Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong. Mag-
ilyadi kawo dayin mahilbi ha magha boy magha a omen ha ahin a mahilbi ha kena. Ha
wanabay, magkamain kawon paykahundo ha balang magha.”

10

Hiyay Adal nan Apo Jesus tungkol ha Payngihyay nin Miahawa
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

1 Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Capernaum. Ket nakew ya ha
plobinhiyan Judea. Nilumipay ya ha kabatowan nin Jordan. Legan anti ya ihtew,
malabong ana man a tatao ye nakew nakitipon kana. Ket inadalan na hila a omen ha
alan naynan andiyagen.
2 Legan ampangiadal yay Apo Jesus, main nangaanon Papariseo ye hinumaley kana,
ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, “An-ipaluboh nayi nin Bibilin a ihyay nin laki ye
ahawa na?”
3 Tinepet na hila met Apo Jesus, “Hinyay imbilin nan Moises kanyo tungkol ha
payngihyay nin miahawa?”

---

† **9:49** Main luway malyadin labay habiyen nin ahinan. Hiyay una, “linihan nin apoy.” Hiyay ikalwa, “paduhaan ha apoy.” Aliwan padiho ye iihip lan iskolar no hinyay labay habiyen nin yatin birsikulo.

4 Nakibat hila, “Impaluboh nan Moises a malyadin manyag ye laki nin kahulatan nin
paygihyay. Pangayadi, malyadi na yaynan ihyay ye ahawa na.”*
5 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Inhulat nan Moises yatew a bilin uli ha kabyangan nin
ō yo.
6 Noba ha pamalhowa nan Apo Dioh nin babe-luta, pinalhowa nay tao a laki boy
babayi.†
7 ‘Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna mapaylamo a
miahawa.
8 Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman. Ha wanabay, aliwa hilaynan luwa, no
aliwan mamagha.’‡
9 Kaya-bay hiyay pinaylamo nan Apo Dioh, ket aliwan hukat paygihyayen nin tao.”
10 Ha anti hilayna ha baey, hilay mānumbong na, tinepet la yayna man ye Apo Jesus
tungkol ha paygihyay nin miahawa.
11 Hinabi na kanla, “Ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na ket mangahawa yan
lumbo, magkahalanan yan pamabayi boy magkahalanan ya kanan unan ahawa na.
12 Wanabay met ateed ye babayi. No makihyay ya kanan ahawa na ket makiahawa yan
kanayon a laki, ampakilaki yayna.”

Hiyay Panginged nan Apo Jesus nin Aanak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin aanak la
kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanlan aanak boy
inged. Noba pinaghabiyan la hilan mānumbong na.
14 Ha nakit nan Apo Jesus ye angkalyadi, napoot ya kanlan mānumbong na, a wana,
“Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay
tataon main pangugali a omen kanlan hilatin aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan
Apo Dioh.
15 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe ampahakop kanan Apo Dioh
a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ahe ya bega maibilang kanlan anhakopen
nan Apo Dioh.”
16 Pangayadi, inapnon na hilay aanak boy impalonto nay gamet na ha ō nin balang
magha kanla. Ket in-inged na hila.

Hiyay Mabatnang a Laki
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Ha an-umalih yaynay Apo Jesus, main maghan laki ye nayew a nakew nanalimukod
ha adapan na. Ket tinepet naya, “Manged a Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen
ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”
18 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay Apo Dioh
bengat ye manged, homain anan kanayon.
19 Haanin, hiyay tungkol ha tepet mo, tanda moy Bibilin nan Apo Dioh, ‘Adi ka mamatey
nin tao. Adi ka makilaki o mamabayi. Adi ka manakaw. Adi ka manihtigoh nin
katagowan. Adi ka manguhit. Bihaen moy bapa boy indo mo.’ ”§
20 Nakibat yay laki, “Maihtodo, kaganaan hilain, anhumbongen koyna paibat po ha
anak ako.”
21 Maado na yan binilew Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Magha po ye hukat mon
diyagen. Muli ka, ta ilako moy kaganaan a babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay
mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi,
mag-udong ka ihti, ket manumbong kayna kangko.”
22 Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nilumele ye lupa na. Ket malele yan
inumalih, ta mabatnang yan tubat.
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao haka na hinabi kanlan mānumbong
na, “Koynan kaidap maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
24 Nagtaka hilay mānumbong na ha hinabi na. Noba naghabi yayna man Apo Jesus,
“Iinong ko, koynan kaidap ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh!
25 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem dinan ha
maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
26 Lalalo hilayna man nagtaka ye mānumbong na. Kaya-bay nanepet hila, “No wanabay
awod Apo, aya hilaynay miligtah?”

---

* **10:4** Deuteronomio 24:1. † **10:6** Genesis 1:27. ‡ **10:8** Genesis 2:24. § **10:19** Genesis 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20.

27 Binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin tao, noba mapalyadi
na yan Apo Dioh, ulita mapalyadi nay kaganaan.”
28 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi
ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo.”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a
nanlakwan nin baey na o kakatongno na o tutoa na o aanak na o luta na uli kangko
boy ha pangipatanda na nin Manged a Balita,
30 ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin magatoh a ukdo ha nilakwanan
na a babaey, kakatongno, iindo, aanak boy luta, kalakhip ye pangipaloke. Ket ha
lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan.
31 Noba malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong met a
angkahuyot haanin ye miuna lano.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

32 Ha palakew hilayna ha banwan Jerusalem a angkauna yay Apo Jesus kanla,
ampagtaka hilay mānumbong na boy angkalimo hilay kanayon a anhumumbong kanla.
Haanin, hiyay Apo Jesus, in-ilbo na hilay labinluwan mānumbong na. Ket hinabi nayna
man kanla ye malyadi kana.
33 Hinabi na, “Leng-en yo yatin habiyen ko! Makew kitawo haanin ha Jerusalem.
Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan mānguna a papadi boy
mamaihtodo nin Bibilin. Uhgaan la kon matey. Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan
Judio.
34 Umih-umihen lako, luda-ludaan, hibladen boy pateyen. Noba ha ikatlon mangaamot,
mabi-ay akon uman.”

Hiyay Awok nan Santiago boy Juan
(Mateo 20:20-28)

35 Pangayadi, hiyay Santiago boy Juan a aanak nan Zebedeo, hinumaley hila kanan Apo
Jesus. Ket hinabi la kana, “Maihtodo, main kayi dayin labay awoken kammo.”
36 “Hinyay awoken yo?” wanan Apo Jesus.
37 Nakibat hila, “No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, hikayin luwan
mikatongno ye mikno ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan mo. Hiyay magha
met, ha dapit odi mo.”
38 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo tanda ye an-awoken yo. Mababa yo nayi a
ikpe ye pamaidap a dihaen ko?* Boy nakahadya kawoyna lagi a magdiha nin kamateyan
a omen ha dihaen ko?”†
39 “Awo Apo, mababa mi!”
Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay kaptegan, mangikpe kawon pamaidap a omen ha
pangikpe ko boy magdiha kawon kamateyan a omen ha dihaen ko,
40 noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o odi ko, ta yabay-in a
iknoan, ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko.”
41 Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan Santiago boy Juan,
napoot hila kanla.
42 Kaya-bay hinagyat na hilan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket hinabi na kanla,
“Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan, ket an-ipilit lay labay la kanlan
tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman a labay la, ket angkahumbong.
43 Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin
matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo.
44 Ket ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi yan
ipoh nin kaganaan.
45 Ta hiko, agya ibat ako ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-luta
ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a pambeh ha malabong a tatao. Ahe ako nakew
ihti ta-omen paghilbiyan nin tatao.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Maghay Lakin Kapkap
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, niabot hilayna ha banwan
Jerico. Ket ha an-umalih hilayna ihtew a lamo la hilay malabong a tatao, ha danan la,

---

* **10:38** *Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko:* ha Griego ket “Mababa yo nayin inomen ye baho a an-inomen ko?”

† **10:38** *nakahadya kawoyna lagi a magdiha nin kamateyan a omen ha dihaen ko:* ha Griego ket “Pabawtihmo kawo nayi ha bawtihmo a mabawtihmowan ko?”

main maghay kapkap a ampikno a ampagpalimoh ha gilid nin dān. Hiyay ngalan na ket
Bartimeo a anak nan Timeo.
47 Haanin, ha nange nan Bartimeo a hiyay Jesus a taga Nazaret, ket anhumapid yayna
ha eteb na, nangha ya, a wana, “Apo Jesus a Lahi nan David, ingalowan moko!”
48 Pinaghabiyan la yan tatao, a wanla, “Pakal-em ka!”
Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, “Lahi nan David, ingalowan moko!”
49 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na, “Hagyaten yo
yan makew ihti.”
Ket hinagyat la yay kapkap, a wanla, “Pakhawen moy nakem mo! Mideng ka, ta man-
ipahagyat na kan Jesus!”
50 Haanin, inwahik nay kepkep na. Ket tampol yan nideng. Ket hinumaley ya kanan
Apo Jesus.
51 Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?”
Nakibat yay Bartimeo, “Apo, labay koy makakit.”
52 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli kayna. Nitaah kayna uli ha pamteg mo kangko!”
Ket tampol yaynan ampakakit boy nanumbong yayna kanan Apo Jesus.

11

Hiyay Mahayaghag a Panumlep nan Apo Jesus ha Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem, tinumgen hila
ha Mapantay nin Oolibo a mahaley met ha Betfage boy Betania. Pinauna na hilay luway
mānumbong na,
2 a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit
a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan. Loaten yoya boy tengtengen
yoya ihti.
3 No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen yo kana,
‘Matapul na yan Apo, ket tampol naya met iudong.’ ”
4 Kaya-bay nakew hilaynay luwa. Ket nakit la yan peteg ye oybon ahno ha gilid dān a
nakah-el ha ilwangan nin baey. Ha anloaten layna,
5 tinepet hilan nangaanon tataon ampideng ihtew, “Uy! Taket ta anloaten yo yay oybon
ahno?”
6 Haanin, hinabi lay impahabi nan Apo Jesus kanla. Ket pinalubohan la hilayna.
7 Haanin, hilay luwan mānumbong, tinengteng la yay oybon ahno kanan Apo Jesus. In-
apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan na yayna met Apo Jesus.
8 Malabong a tatao ye nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan Apo Jesus. Hilay
kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong ha pananeman. Ket in-amlak la met
ha pagdanan na.
9 Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-ipapangha la, a wanla,
“Galangen yay Apo Dioh! Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na.*
10 Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng a panakopan nan unan tutoa tawon Poon
David! Galangen tawo yay Apo Dioh a anti ha langit!”
11 Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, nakew ya ha mahlang nin Timplo.
Binilew nay kaganaan ihtew. Ket ulita andudumeglem ana, nilumwah ya. Ket nag-udong
yayna ha Betania, lamo na hilay labinluwan mānumbong na.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:18-19)

12 Kabekahan, ha an-umalih hilayna ha Betania paudong ha Jerusalem, nabitlan yay
Apo Jesus.
13 Haanin, natamulaw nay mablong a poon-kayon igoh. Hinaleyan na yan binilew no
main yan dawa. Noba homain yan nakit, no aliwan kabobong bengat, ta aliwa po panaon
nin panawa nin poon-kayon igoh.
14 Hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayo, “Agya makanoman, agkayna makapanawa.” Ket
hilay mānumbong na, nange lay hinabi na.

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

15 Ha nakaudong hilayna ha Jerusalem, nakew yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo.
Ket intaboy na hilay ampaglako boy ampanaliw ihtew. Imbabalintog nay lalamihaan lan

* **11:9** Kakanta 118:26.

mānagilin pilak lan dadayohan boy imbabalintog nay iknoan lan māglako nin kalapati a
an-ihagpa kanan Apo Dioh.
16 Binawalan na hilaynan mangaget nin lalako la ha mahlang nin Timplo.
17 Boy inadalan na hilay tatao ihtew, a wana, “Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ‘Hiyay
baey ko, mahabtan yan baey pamakigwangan nin kaganaan a nanahyon.’ Noba dinyag
yo yan payngikbengan nin mānakaw!”
18 Hilay mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin, nangean lay dinyag nan Apo
Jesus. Kaya-bay paibat kananyatew, ampangihip hilaynan papadan no way-omen la yan
maipapatey. Angkalimo hila kana, ulita ampagtaka hilay malabong a tatao ha pangiadal
na.
19 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, inumalih hilayna ha
banwan Jerusalem.

Hiyay Maadal ha Nayangon Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:20-22)

20 Kabekahan ha mahanib, ha ampag-udong hilayna man ha banwan Jerusalem,
nadanan la yay poon-kayon igoh. Ket nakit lan mānumbong a nayango yayna.
21 Haanin, naihipan nan Pedro ye hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayon igoh. Kaya-bay
hinabi na kanan Apo Jesus, “Maihtodo, bilewen mo ye poon-kayon igoh a tinuboyan mo
naapon. Nayango yayna.”
22 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mamteg kawo kanan Apo Dioh.
23 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No main kawon pamteg boy adi kawo
ampagluwaluwa, malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, ‘Kokayna ha dagat’, ket
mapalyadi ye hinabi yo.
24 Kaya-bay pakaihipen yo. Hinyaman a awoken yo kanan Apo Dioh makauli ha
pamakigwang, pamtegan yo a ibyay na kanyo, ket homain hapo a matanggap yo.
25 No makigwang kawo, patawaden yo hila po ye nagkahalanan kanyo ta-omen na kawo
met patawaden Bapa yon anti ha langit.
26 [Ta no ahe kawo mamatawad, hiyay Apo Dioh a Bapa tawo ha langit, ahe na kawo
met patawaden.”]

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

27 Ha niabot hilaynan Apo Jesus ha Jerusalem, nakew yayna man ha Timplo. Ket
legan angkumodang ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyan la yan mānguna a papadi,
mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan.
28 Tinepet laya, “Hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon? Ayay namyay
kammo nin katulidan?”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Tepeten katawo met. No pakibatan yoko, habiyen ko
kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin wanabay.
30 Yati ye tepet ko kanyo, ‘Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo?
Hiyay Apo Dioh o tao? Hinyay mahabi yo?’ ”
31 Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh, habiyen na
met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?’
32 Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao!” Angkalimo hila kanlan
tatao, ta ampamtegan lan kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh.
33 Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda!”
Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no ayay
namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

12

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Mangaloke a Māmakitalon
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

1 Pangayadi yatew, impahulong nan Apo Jesus ye paghabi na kanlan tatao makauli
ha pangilalayi, a wana, “Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananeman na.
Pinaaladan naya boy namadyag yan pamihnakan ubah. Namadyag ya po nin matagay
a baag a kunaan nin māgbantay. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan
māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal.
2 Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a mangwa nin
dakay na kanlan māmakitalon.
3 Noba dinakep la yan māmakitalon ye intubol na, binogbog laya haka la yan pinaalih a
homain kaget.

4 Ket nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na ye nagkonin nin ubahan, noba
binadog lay ō na haka laya pinapading-eyan.
5 Nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na, noba pinatey laya. Malabong hila po
ye intubol na, noba binogbog la hilay kanayon. Ket hilay kanayon met, pinatey la hila."
6 "Haanin, mamagha yaynan bengat ye malyadi nan itubol, hiyay ampakaadoen na a
anak. Ket intubol naya, ta an-ihipen na a bihaen lay anak na.
7 "Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, 'Anti
yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye tawiden na.'
8 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin
ubahan."
9 Haanin, nanepet yay Apo Jesus, "Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin nin ubahan?
Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaupa nayna ha kanayon ye
ubahan na.
10 Ahe yo po nayi nabaha ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
'Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.
11 Diyag nin Dioh yati, ket koynan kapagtakaan kantawo!' "*
12 Natalohan lan māngunan Jujudio a hilabay ye andektan nin pangilalayi nan Apo
Jesus. Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao. Kaya-
bay pinaolayan la yayna. Ket inumalih hilayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Ha ahe nabuyot, hilay māngunan Jujudio, nangitubol hilan nangaanon Papariseo boy
tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas a makew manepet kanan Apo Jesus, ta labay la yan
kaloten ha hahabi na.
14 Hinumaley hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la, "Maihtodo, tanda mi a pawa peteg
ye anhabiyen mo boy homain kan antupigan a tao, ta padipadiho ye pamilew mo ha
kaganaan. Boy hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo kanlan
tatao. Haanin, main kayin tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon
bowih ha Emperador nin Roma o ahe?"
15 Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay hinabi na kanla,
"Taket ta labay yo kon kaloten? Gawangan yoko man nin palatan Roma, ta bilewen ko
man!"
16 Ket ginawangan la yan palata. Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay palata boy
tinepet na hila, "Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?"
"Hiyay Emperador Cesar," wanla.
17 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo. Ket hiyay
kanan Apo Dioh, ibyay yo met." Ket nagtaka hila kanan Apo Jesus.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Haanin, hilay Sasaduseo, nakew hilan nanepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat
nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey. Hinabi la kanan Apo Jesus,
19 "Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya. No matey yay
ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno
nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey."†
20 "Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba
natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na.
21 Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met ateed a ahe
hila nagkaanak. Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey ya met ateed a ahe
nagkaanak.
22 Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa la yay ipag la, noba ahe hila
nagkaanak kana. Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.
23 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, 'Ha panaon a mabi-ay uman ye nangamatey,
aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan
kaganaan?' "
24 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo angkatalohan ye
naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh.
25 Ta lano ha mabi-ay hilaynan uman ye nangamatey, ket ahe hilaynan mangahawa.
Mag-ilyadi hilaynan omen kanlan aanghil ha langit a ahe ampangahawa.

---

* **12:11** Kakanta 118:22-23. † **12:19** Deuteronomio 25:5.

26 Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman nin nangamatey, ahe yo nayi nabaha
ye impahulat kanan Moises? Ha anti yay Moises ha haley nin mahipok a poon-kayon
andumlag, hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Hikoy Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac boy
Dioh nan Jacob.’‡
27 Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-ay,
aliwan nangamatey. Kaya-bay nagkamali kawo.”

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

28 Haanin, main maghay maihtodo nin Bibilin a anti ihtew. Ket nange nay payngan-
gatngat la. Nange na met a manged ye pakibat nan Apo Jesus kanlan Saduseo. Kaya-bay
nanepet ya met, “Hinyay pinakamaalaga kanlan kaganaan a bibilin nan Apo Dioh?”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay pinakamaalaga a bilin nin Dioh, ket wanae ya, ‘Leng-en
yon lahin Israel. Hiyay Apo tawon Dioh, mamagha ya boy homain anan kanayon.
30 Kaya-bay adoen mo yay Apo mon Dioh nin luboh ha puho mo, luboh ha kalelwa mo,
luboh ha ihip mo boy ha kaganaan a kakhawan mo.’§
31 Hiyay ikalwa, wanae ya, ‘Adoen moy kapadiho mon tao nin omen ha pangado mo
nin hadili mo.’* Homain anan kanayon a bilin ye maaalaga po kanlan hilatin luwa.”
32 Hinabi nan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus, “Huhto ye hinabi mo, Maihtodo,
a mamaghan bengat ye Apo Dioh boy homain anan kanayon, no aliwan hiyabay bengat.
33 Boy katapulan yan adoen nin luboh ha puho, luboh ha ihip, boy ha kaganaan a
kakhawan. Boy hiyay kapadiho tawon tao met, katapulan tawo yan adoen nin omen
ha pangado tawo nin hadili tawo. Igit hilan maalaga hilatin luwan bibilin dinan ha
kaganaan a hagpa a iulam boy hilay kanayon po a hahagpa.”
34 Pamakange nan Apo Jesus a huhto ye pakibat na, hinabi na kana, “Madanon kaynan
maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh!” Ket paibat ana kananyatew, homain anan
bega nagngaya a manepet kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Minghan, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo, tinepet na hilay
tatao, “Taket ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Cristo, ket lahi na yan Poon
David?
36 Ket hinabi na met David makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh ye tungkol kanan
Cristo,
‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
“Mikno ka ihti ha dapit wanan ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo!” ’ ”†
37 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “No hiyay Poon David ket hinabtan na yan
‘Apo’ ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye
Cristo?” Ket hilay malabong a tatao, naaliket hilan nanlenge kanan Apo Jesus.

Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol kanlan Mamaihtodo nin Bibilin
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

38 Hinabi na po Apo Jesus ha pangiadal na, “Mag-alla kawo kanlan mamaihtodo nin
Bibilin. Kalalabay lay magpahyal a nakahoot nin makadang a tapih ta-omen la ihipen nin
tatao a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon angkadanan
la
39 boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangal a
tatao ha pāytiponan lan Jujudio boy ha poniyan.
40 Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmamangedan hila ha adapan lan
malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-bay mamabyat lano ye
ipaduha nan Apo Dioh kanla.”

Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi
(Lucas 21:1-4)

41 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nikno ya ha haley nin pangitukoyan nin pilak
a magawi ha Timplo. Nakit na hilay tataon ampangitukoy nin pilak. Ket malabong a
mangabatnang ye nangitukoy nin malabong a pilak.
42 Haanin, main maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin luway palatan
tanho.

---

‡ **12:26** Exodo 3:6. § **12:30** Deuteronomio 6:4-5. * **12:31** Levitico 19:18. † **12:36** Kakanta 110:1.

43 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye mānumbong na. Ket
hinabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay intukoy nan maidap a bawon
babayi, ket maiigit ya dinan ha intukoy lan kaganaan a nangitukoy.
44 Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna minga
katapulan ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket inlumpoh nan intukoy
ye ikabi-ay na.”

13

Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Ha an-umalih hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha Timplo, hinabi nin magha
kanlan mānumbong na, “Maihtodo, bilewen mo hilatin impaideng ha palibot nin Timplo!
Koynan kaada hilatin babaey boy kangayadet a dadapah ye ginawi lan nanyag!”
2 Hinabi nan Apo Jesus, “Angkakit yo hilain a mangayadet a babaey. Lumateng lanoy
panaon a mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a dadapah a
naypalingping.”

Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)

3 Haanin, ha ampikno hilaynan Apo Jesus ha gilid nin Mapantay nin Oolibo a nakaadap
ha Timplo, hiklito la yan tinepet Pedro, Santiago, Juan, boy Andres, a wanla,
4 “Apo, habiyen mo man kammi no makano lumateng yain a panaon a hinabi mo boy
hinyay pagkakitan no madanon anan malyadi?”
5 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya
ayaman,
6 ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, ‘Hiko ye Cristo
a impangako nan Apo Dioh.’ Ket ulin yati, malabong hila lanoy tataon matalingo.
7 No mangean yoynay gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal, adi kawo
angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain ye kalampuhan nin
babe-luta.
8 Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan. Manlayon nin
mangakhaw ha nakahinadi a lulugal boy magkamain met nin bitil. Noba yatin kaganaan
ket pandugi po bengat nin kaidapan a omen ha pandugi nin panlamlam nin babayin
manganak.”
9 “Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan mānungkolan boy hibladen la
kawo ha loob nin pāytiponan lan Jujudio. Ket uli ha panumbong yo kangko, dakpen la
kawon iadap kanlan gogobilnadol boy kanlan popoon. Ket yabaytew yaynay panaon yo
a mangipapteg kanla nin tungkol kangko.
10 Katapulan po a maipatanda ye Manged a Balita ha kaganaan a nanahyon bayo ya
maabot ye kalampuhan.”
11 “No dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan no hinyay habiyen
yo. Kananyatew met ateed, habiyen yoyna bengat ye an-ipahabi nin Ihpiditon Dioh
kanyo, ulita aliwan hikawo ye maghabi, no aliwan hiyay Ihpiditon Dioh makauli kanyo.
12 Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-omen pateyen.
Main met tutoan mangiopit nin aanak la ta-omen pateyen. Boy main met aanak a
lumaban ha tutoa la boy mangipapatey.
13 Uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. Noba ayaman
a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligtah ya.”

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

14 Hinabi na po Apo Jesus, “Makit yoya lano ye ampakailoy a makapadinat nin Timplo
a ampideng ha lugal a bawal nan pidengan. Hikawon ampamaha nin yati, katapulan a
pakaihipen yo yatin manged. No malyadi yayna yati, hilay anti ha plobinhiyan Judea,
katapulan laynan tumakah palakew ha mamapantay.
15 Hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob a mangwan hinyaman a bagay
ha baey na.
16 Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na.
17 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampama-
hoho, ta maidapan hilan mayew!
18 Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hilatin mangalyadi, ket ahe dayin maigena ha
panaon nin kaudanan.

19 Ta kananyatew a mangaamot, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan a ahe po
nalyadi paibat ha pinalhowa nan Apo Dioh ye babe-luta angga haanin a panaon boy ahe
yayna lano mauman.
20 Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla a angkabi-ay.
Noba uli kanlan tataon pinili na, intekbe na yatew a panaon."
21 "Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae, 'Bilewen yo, anti ya
ihti ye Cristo!' o 'Bilewen yo, anti ya ihtew ye Cristo!' ket adi yoya ampamtegan.
22 Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin popodopita. Ket
mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la hilan talingowen ye kaganaan
a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay pinili nan Apo Dioh.
23 Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan a babagay bayo
ya po malyadi ta-omen kawo ahe matalingo."

Hiyay Pag-udong nan Jesus ihti ha Babe-luta
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

24 Hinabi na po Apo Jesus, "Pangayadi nin yatew a panaon nin tubat a kaidapan, tampol
yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna bega humnag ye bowan.
25 Hilay bibitoen, mangaampag hila boy eyegen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay
a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-wahag hilayna.
26 Pangayadi, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket makit la kon anti ha owep a
an-umaypa a main tubat a kapalyadiyan boy kahnagan.
27 Ket itubol ko hilay aanghil ko ha kaganaan a pahen nin babe-luta ta-omen la hila
tiponen ye tataon pinili ko."

Hiyay Maadal ha Poon-kayon Igoh
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

28 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, "Pakatalohan yon manged yatin adal tungkol ha
poon-kayon igoh. No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon
anay kaingitan.
29 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda
yoyna a madanon akoynan lumateng a ba-mo koynan anti ha ilwangan.
30 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye kaganaan a tataon
angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko.
31 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti
yan makanoman."

Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumateng nan Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)

32 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot o odah nin
pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak nin Dioh, no aliwan
hiyay Bapa a Dioh bengat.
33 Kaya-bay mag-alla kawo boy lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda no makano
kon lumateng."
34 "Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon nakew ha mataang
a lugal. Noba bayo ya inumalih ha baey na, binyan na hilan obdaen ye balang ipoh na boy
binilinan na yay māgbantay ha ilwangan nin baey na a katapulan yan lanang a nakahadya
ha panlumateng na."
35 "Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda no makano yan lumateng ye
nagkonin nin baey. Mapalyadin madeglem o bengay madeglem, palbangon o mahanib.
36 Maka mioblak akon lumateng, ket malatngan katawon angkatuloy.
37 Kaya-bay hiyay anhabiyen ko kanyo, anhabiyen ko met ha kaganaan a tatao, 'Lanang
kawo dayin nakahadya!' "

14

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Haanin, luluwa tanan mangaamot, ket Pihtayna nin Pangihipan nin Pangiligtah boy
Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag. Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin
Bibilin, ket ampangihip hilan papadan no way-omen la yan dakpen boy ipapatey ye Apo
Jesus a homain bega kanayon a makatanda.
2 Hinabi la, "Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay tatao."

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha ō nan Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Haanin, anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a kinating hatew.
Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana ye maghay babayin ampangaget
nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo. Yatin pabango ket
pudon nardo.* Linokatan na yan babayi ye boti haka na yan intiih ha ō nan Apo Jesus.
4 Ket hilay nangaanon tatao a anti ihtew, napoot hila, a wanla, "Taket ta hinayang na
yain a pabango?
5 Mailako ya dayi yain ha alaga nin howildo nin maghay tao ha maghay taon. Ket hiyay
mapaglakoan, maibyay kanlan mangaidap." Ket tubat ye pangapoot la kanan babayi.
6 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Taket ta ampakibalabalaan yoya? Manged ye
dinyag na kangko.
7 Hilay mangaidap, lanang hilan anti kanyo boy hinyaman a odah a labay yo, ket
malyadi yo hilan haglapan noba hiko, ahe.
8 Yatin babayi, dinyag nay kaganaan mababa nan diyagen kangko. Intiih nay pabango
ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng.
9 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ihtew man a lugal ihti ha babe-
luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met ye dinyag nin yatin babayi
kangko bilang pangihipan kana."

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway mānumbong nan Apo Jesus,
nakew ya kanlan mānguna a papadi ta-omen naya iopit ye Apo Jesus kanla.
11 Ha natandaan lay tikih nan Judas Iscariote, naaliket hila. Ket impangako la kana a
biyan la yan pilak. Kaya-bay impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon
a mahaglapan na hilan mandakep kanan Apo Jesus.

Hiyay Huyot a Pandem nan Apo Jesus Kalamo lan Mānumbong na
(Mateo 26:17-30; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corinto 11:23-25)

12 Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay Jujudio,
katapulan lay manapo nin oybon tupa a kena la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
Kaya-bay hilay mānumbong nan Apo Jesus, tinepet laya, "Way-ihtew nayi ye labay mon
pangitaladanan min pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah?"
13 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangitubol yan luway mānumbong na, a wana, "Makew
kawo ha banwan Jerusalem. Ket makahagana kawon maghay lakin ampangaget nin
halaw a main lanom. Humbongen yoya
14 ha baey a looben na. Ket habiyen yo kanan nagbaey, 'An-ipatepet nan Maihtodo
no way-ihtew ye hilid a malyadi nan pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a
kadungo na hilay mānumbong na?'
15 Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan nakataladan a
kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman tawo."
16 Ket hilay luway mānumbong na, inumalih hilayna. Ket ha niabot hilayna ha banwan
Jerusalem, nakit lay kaganaan a omen ha hinabi nan Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay
pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
17 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan mānumbong na, nakew
hilayna ihtew ha maway a hilid.
18 Ha ampangan hilayna, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Magha kanyo a kadungo kon ampangan ye mangiopit kangko."
19 Pamakange lan mānumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla, nanepet kana,
"Hiko nayi yatew?"
20 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Magha ya kanyon labinluwan mānumbong ko, hiyay
kakidlan kon ampangidede nin tinapay ha kulo.
21 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan a matey a omen ha naihulat
a Habi nin Dioh. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko. Mamanged po dayi a ahe
yayna nianak."
22 Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya
kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānumbong na,
a wana, "Kowen yo yati boy kanen yo. Yati ye pinagkalaman ko."
23 Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Ket pinahalamatan naya
kanan Apo Dioh. Inggawang na kanlan mānumbong na. Ket ninom hilan kaganaan.

---

* **14:3** *nardo* ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon.

24 Hinabi na kanla, “Yatin alak ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha ikanged nin
malabong a tatao. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao.
25 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe akoynan minom nin alak ubah angga
ha mangaamot a minom akon bayon alak ha panakopan nan Apo Dioh.”
26 Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew hilayna ha
Mapantay nin Oolibo.

Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

27 Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Hikawon
kaganaan, lakwanan yoko lano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Pateyen ko yay
pahtol, ket maahwag hilay tutupa.’†
28 Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan Galilea.”
29 Hinabi nan Pedro, “Apo, agya lakwanan la kan kaganaan, noba hiko, ahe kata
lakwanan!”
30 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Pedro,
haanin met ateed a madeglem, bayo yan tumnoy nin mikalwa ye tandang, nikatlo mo
koynan imbudi.”
31 Noba mahehpet nan hinabin Pedro, “Agya lamo mo kon matey, ahe kata bega ibudi.”
Wanabay met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānumbong na.

Hiyay Pamakigwang nan Apo Jesus ha Getsemani
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

32 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, nakew hilayna ha lugal a
anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan mānumbong na, “Mikno
kawo ihti, ta makew akon makigwang.”
33 Inlamo na yay Pedro, Santiago boy hiyay Juan. Haanin, hiyay Apo Jesus, angkalele
boy angkayoot yayna.
34 Hinabi na kanla, “Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po boy magpoyat
kawo.”
35 Tinumaang yan makandi ye Apo Jesus. Ket nilumukob yan nakigwang kanan Apo
Dioh a no malyadi dayi, ket ahe nayna dihaen ye pamaidap a lumateng kana.
36 Ket hinabi na, “Bapa, Bapa ko! Mapalyadi moy kaganaan. Pangiingalo mo, no
malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan kalabayan ko ye
mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.”
37 Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānumbong na. Ket nalatngan na
hilan angkatuloy. Hinabi na kanan Simon Pedro, “Simon, angkatuloy ka nayi? Ahe mo
nayi maikpe ye ahe matuloy, agya maghay odah bengat?
38 Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho. Ha nakem
yo, nakahadya kawon manumbong, noba makapey ye laman yo.”
39 Pangayadi, tinumaang yayna man ye Apo Jesus boy nakigwang ya nin omen ha unan
pakigwang na.
40 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket nalatngan na hilayna
man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat. Ket ha nimata hilayna, ahe la tanda
ye habiyen la.
41 Ha ikatlon pag-udong na kanla, hinabi na kanla, “Angkatuloy kawo po boy
ampagpainawa? Huhtoyna yain! Naabot ana ye odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao, ket maigawang kanlan tataon māgkahalanan.
42 Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko.”

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

43 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan labinluwan
mānumbong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a tataon ampangaget nin keya
boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan
Jujudio a mānungkolan.
44 Yati ye pagkakitan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay dakpen la,
“Hiyay umaan ko ye dakpen boy kadten yo. Pakabantayan yon manged.”
45 Kaya-bay ha nilumateng yaynay Judas, tampol yan hinumaley kanan Apo Jesus. Ket
in-idlaw naya, “Maihtodo!” Ket inumaan nay pingipingi na.
46 Ket hilay tatao, dinakep la yay Apo Jesus.

---

† **14:27** Zacarias 13:7.

47 Haanin, hiyay maghay mānumbong nan Apo Jesus a ampideng ha haley na, binagot
nay keya na. Ket tinaya na yay ipoh nan pinakapoon a padi. Ket napunggohan yan
talinga.
48 Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Tolihan ako nayi, ta impangaget yo kon keya boy
pamadog a mandakep kangko?
49 Minamangaamot akon ampangiadal ha mahlang nin Timplo. Ket anti kawo met
ihtew. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew? Noba katapulan malyadi yati ta-omen ya
matupad ye naihulat a Habi nin Dioh.”
50 Haanin, hilay kaganaan a mānumbong na, nilakwanan la yay Apo Jesus boy
tinumakah hilayna.
51 Haanin, main maghay binatilyo a anhumumbong kanan Apo Jesus a nakapatapat
yan bengat nin makadang a tapih a lino. Dinep-an la yan tatao,
52 noba nabokangan laya. Ket tinumakah yan loh-ok ta nahagep la ye patapat na.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)

53 Ket inlakew la yay Apo Jesus ha baey nin pinakapoon a padi. Ket hilay mānguna a
papadi, tutoan Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, naytipon hilan
kaganaan ihtew.
54 Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti yayna ha
mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nikno yan nakiimodo kanlan māgbantay.
55 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan
lan Jujudio, nanapul hilan tihtigo a maghabin laban kanan Apo Jesus ta-omen laya
maipapatey. Noba homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana.
56 Malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kanan Apo Jesus, noba aliwan
padipadiho ye hinabi la.
57 Haanin, main nangaanon nideng a nanihtigoh nin katagowan laban kanan Apo Jesus,
a wanla,
58 “Nange mi a hinabi na, ‘Agwaten ko yatin Timplo a dinyag nin tao. Ket ha loob nin
tatloy mangaamot, mangipaideng akon kanayon a timplo a aliwan dinyag nin tao.’ ”
59 Noba aliwa met padipadiho ye anhabiyen la.
60 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya ha adapan. Ket tinepet na yay Apo Jesus,
“Homain ka lawen maipakibat ha bada la laban kammo?”
61 Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.
Kaya-bay hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yayna man ye Apo Jesus, “Hika nayi ye
Cristo a Anak nin Anggalangen a Dioh?”
62 Nakibat yay Apo Jesus, “Awo, hikobayna! Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao, makit yoko lano a ampikno ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha
pag-udong ko, makit yoko lano ha owep a an-umaypa a ibat ha langit.”
63 Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak nay bado na,
ket hinabi na, “Ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg!
64 Nange yoyna a ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay hadili na kana.
Hinya awod ye iuhga yo kana?” Ket hilay kaganaan, inuhgaan la yan kamateyan ye Apo
Jesus.
65 Haanin, hilay nangaano kanla, linod-an la yay Apo Jesus. Pinedengan boy tinam-
paling laya haka la hinabi, “Pal-eban mo man kammi no ayay nanampaling kammo!”
Pangayadi, hilay māgbantay, kingwa la yay Apo Jesus haka laya binogbog.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

66 Legan anti ya po ye Pedro ha mahlang nin baey nan pinakapoon a padi, magha
kanlan babayi a ipoh nan pinakapoon a padi ye manhumapid ha haley nan Pedro.
67 Ha nakit na yay Pedro a ampakiimodo, ket pinudek na yan manged haka na hinabi
kana, “Kalamo naka met Jesus a taga Nazaret.”
68 Noba hiyay Pedro, nagbudi ya, a wana, “Ahe ko tanda ye anhabiyen mo.” Pangayadi,
inumalih yaynan palakew ha ilwangan. Haanin, tinumnoy ye tandang.
69 Haanin, ha nakit na yayna man babayin ipoh ye Pedro, hinabi na kanlan tataon
ampideng ihtew, “Yatin tao, ket magha ya kanlan mānumbong nan Jesus.”
70 Noba hiyay Pedro, nagbudi yayna man.
Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinabi la kanan Pedro, “Peteg a
magha ka kanlan mānumbong nan Jesus, ta taga Galilea ka met.”
71 Noba hinabi nan Pedro, “Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya katatanda yain
a taon anhabiyen yo!”

72 Pangahabi nan Pedro yatew, kapipikhaan tinumnoy yayna man ye tandang. Ket
naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Bayo ya tumnoy nin ikalwa ye
tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi.” Ket hiyay Pedro, tubat ye panumangih na uli
ha lele na.

15

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 Kabekahan, ha mahanibhanib po, naytongtong hilay mānguna a papadi, hilay tutoan
Jujudio a mānungkolan, mamaihtodo nin Bibilin boy hilay kaganaan a mānungkolan ha
Panuhgaan lan Jujudio. Impabalol lay gamet nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan
Gobilnadol Pilato.
2 Haanin, tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”
3 Hilay mānguna a papadi, malabong ye an-ibada la kanan Apo Jesus.
4 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, “Homain ka nayin maipaki-
bat? Malabong ye bada la laban kammo.”
5 Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yay Gobilnadol Pilato.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

6 Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket ugali nayna ye
mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao.
7 Haanin, magha kanlan lalakin nakapidiho ye nagngalan Barabbas. Naipidiho ya ulita
nakilamo ya kanlan kinumuntada ha gobilno boy nakapatey yan tao.
8 Haanin, hilay tatao, nilakew la yay Gobilnadol Pilato. Ket inawok la kana a diyagen
nayna man ye nakaugalian na a pamalihway nin maghay pidiho.
9 Ket hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hila, “Labay yo nayi a hiyay Poon yon Jujudio
ye palihwayen ko?”
10 Wanabay ye tepet nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay Apo Jesus kana
uli ha ibeg la.
11 Noba hilay mānguna a papadi, inggaygay la hilay malabong a tatao a hiyay Barabbas
ye awoken lan mapalihway.
12 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, “Hinya awod ye diyagen
ko kanan taon anhabiyen yon Poon nin Jujudio?”
13 Ket impangha lan tatao, a wanla, “Ipako ya ha kodoh!”
14 “Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?” wanan Gobilnadol Pilato.
Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, “Ipako ya ha kodoh!”
15 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas ta-omen na hila
mapaaliket ye tatao. Ket hiyay Apo Jesus, impalatiko naya haka na inggawang kanlan
huhundaloh ta-omen laya ipako ha kodoh.

Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus
(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)

16 Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha mahlang nin palahyo nan
Gobilnadol. Ket tinipon la hilay kaganaan a kalalamoan lan huhundaloh.
17 Pinabadowan la yay Apo Jesus nin kadih obi a omen ha badon poon. Boy nangwa
hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka la ingkodona kana.
18 Pangayadi, inlungolungo laya, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!”
19 haka la yan piuman-uman a pinatok ye ō na nin tambo boy nilulud-an laya.
Nanalimukod hila konwadi ha adapan na boy naggalang-galangan kana.
20 Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye kadih obi a imbado la
kana haka la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi, inlakew laya ha ilwah nin
banwa ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

21 Legan angkumodang hilaynan papalwah ha banwa, nahagana la yay maghay laki a
ibat ha baytan, hiyay Simon a taga Cirene a bapa nan Alejandro boy Rufo. Ket impilit lan
impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus.
22 Ket haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew laya ha lugal a anhabtan Golgotha. Hiyay labay
habiyen, “Lugal nin Bungo.”
23 Ket ihtew, binyan la yan alak a main hale a mira, noba ahe na ininom Apo Jesus.

24 Haanin, impako la yayna ha kodoh. Ket pinaydadakayan lay babado na makauli ha
pandaw-an ta-omen la matandaan no hinyay makwa nin magha boy magha kanla.
25 Ikahiyam nin mahanib hatew, ha impako la yay Apo Jesus ha kodoh.
26 Ha dapit tagay nin ō na, main naipako a nakaihulatan nin bada kana a wanae, "HIYAY
POON LAN JUJUDIO."
27 Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako ha timaghay kodoh. Hiyay
magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha, ha dapit odi na.
28 [Ha wanabay, natupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, "Imbilang la yan
mapanlabag nin Bibilin."]
29 Ket hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan ampangilungolungo
kana, a wanla, "Hi! Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten moy Timplo, ket ipaideng mo yan
uman ha loob nin tatloy mangaamot?
30 Higi man awod, lumumbah ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili mo!"
31 Wanabay met ye dinyag lan mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. An-
ilungolungo laya met boy anhabiyen la ha magha boy magha, "Nangiligtah yan kanayon,
noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na.
32 Bilewen tawo man awod no makalumbah ya ha kodoh yatin Cristo a poon kanon
Jujudio! No makalumbah ya, mamteg kitawoyna kana." Ket hilay kanayon po a nakapako
ha kokodoh, ket inlungolungo laya met ye Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah tidih
nin mahilem.
34 Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus ha habin Aramaic,
a wana, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Hiyay labay habiyen, "Dioh ko, Dioh ko, taket ta
pinaolayan moko?"*
35 Pamakange la yatew nin tatao a ampideng ihtew, hinabi la, "Leng-en yo! An-ingaten
na yay podopita Elias."
36 Haanin, magha kanlan lalaki a anti ihtew ye nayew nangwa nin ihpongha haka na
indede ha maahem a alak haka na inhipit ha tampoh nin palat haka na impahephep
kanan Apo Jesus. Pangayadi, hinabi na, "Paolayan tawo ya, ta bilewen tawo man no
lumateng yay Elias a mangilumbah kana."
37 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Ket naboytoan yaynan
angeh.
38 Haanin, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak yan nagitna paibat
ha tagay anggan aypa.
39 Haanin, hiyay maghay kapitan nin huhundaloh a anti ihtew a nakaadap kanan Apo
Jesus, ha nange nay pangha na boy nakit na no way-omen yan naboytoan angeh, hinabi
na, "Petegbay a Anak yan Dioh yatin tao!"
40 Ha aliwan minga mataang, main nangaanon babayi ye ampangimaton nin
angkalyadi. Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan Jose boy Santiago
a ali na, boy anti ya met ihtew ye Salome.
41 Hilabay ye babayin hinumumbong boy naghilbi kanan Apo Jesus ha plobinhiyan
Galilea hatew. Anti hila met ihtew ye kanayon a babayin nakilakew kanan Apo Jesus ha
banwan Jerusalem.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

42 Nangalyadi yatin kaganaan ha mangaamot nin paghadya bayo Mangaamot nin
Pagpainawa. Haanin, ha andudumeglem ana,
43 hiyay Jose a taga Arimatea a maghay ambihaen a matoan mānungkolan ha Panuhgaan
lan Jujudio boy magha kanlan tataon ampangagad nin panakop nan Apo Dioh, makhaw
ye nakem na a nakew kanan Gobilnadol Pilato. Ket inawok na a hiyayna ye mangilbeng
nin bangkay nan Apo Jesus.
44 Ha nange nan Gobilnadol Pilato a natey yaynay Apo Jesus, nagtaka ya. Haanin,
impadakit na yay kapitan lan huhundaloh. Ket tinepet na kana no peteg a natey yaynay
Apo Jesus.
45 Ha natandaan nan Gobilnadol Pilato kanan kapitan a natey yaynay Apo Jesus,
pinalubohan na yaynay Jose a kowen na yaynay bangkay nan Apo Jesus.

---

* **15:34** Kakanta 22:1.

46 Haanin, hiyay Jose, nanaliw yan tapih a lino. Pangayadi, nilakew na yaynan
inlumbah ye bangkay nan Apo Jesus ha kodoh. Ket pinutot na yan tapih a lino haka
naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan. Pangayadi, intulin naynan inleneb ye mayadet
a dapah ha ilwangan nin pangilbengan.
47 Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay Maria a indo nan Jose, nakit la ye
nangilbengan nin bangkay nan Apo Jesus.

16

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Ha madeglem ana pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Maria a taga
Magdala, Salome boy Maria a indo nan Santiago, ket nakew hilan nanaliw nin pabango
a itiih la ha bangkay nan Apo Jesus.
2 Ket ha Dominggo, ha anhumila anay mangaamot, nakew hila ha nangilbengan kana.
3 Ket legan angkumodang hila, ampaytepet hila, a wanla, “Aya lagi ye mangitulin ha
mayadet a dapah a pinanleneb ha ilwangan nin nangilbengan?”
4 Noba ha angkatamulaw la yaynay nangilbengan, nakit la a naitulin yaynay mayadet
a dapah a pinanleneb.
5 Ket ha hinumlep hila ha nangilbengan, nalimowan hila, ta main lakin nakabadon
maputi a ampikno ha dapit wanan la.
6 Noba hinabi nan laki kanla, “Adi kawo angkalimo. Tanda ko a antapulen yo yay Jesus
a taga Nazaret a impako ha kodoh! Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman! Bilewen yoy
nangikunaan nin bangkay na.
7 Kokawoyna kanlan mānumbong na boy Pedro, ta habiyen yo kanla a muna yaynay
Apo Jesus ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit a omen ha hinabi na kanyo hatew.”
8 Haanin, ampamigpig boy ampagtaka hilan nayew a inumalih ihtew ha nangilbengan.
Ket uli ha tubat a limo la, homain hilan bega nangihabiyan nin nalyadi.

Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

9 [Hiyay Apo Jesus, nabi-ay yan uman ha mahanib nin Dominggo. Ket hiyay Maria a taga
Magdala ye nuna nan nagpakitan. Hiyabay ye babayin hinelpan nin piton mangaloke a
ihpidito a pinaalih nan Apo Jesus hatew.
10 Haanin, nakew ya kanlan mānumbong nan Apo Jesus. Ket nalatngan na hilan malele
boy antumangih. Haanin, hinabi na kanla
11 a angkabi-ay yay Apo Jesus boy napakit ya kana. Noba ahe la yan pinamtegan.

Napakit yay Apo Jesus ha Luwan Mānumbong na
(Lucas 24:13-35)

12 Pangayadi, napakit yayna man ye Apo Jesus ha luwan mānumbong na a angku-
modang palakew ha badiyo, noba lumbo ye kadih na.
13 Haanin, ha nabalayan la a hiyabay ye Apo Jesus, mapadah hilan nag-udong kanlan
kalalamoan la ha banwa. Ket imbalita la kanla a napakit yay Apo Jesus kanla. Noba ahe
la hila met pinamtegan.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Labinmaghan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

14 Ha ahe nabuyot, legan ampangan hilay labinmaghan mānumbong, napakit ya met
kanla ye Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na hila, uli ha ahe la pamteg boy kabyangan nin ō
la, ta ahe la pinamtegan ye hinabi lan nagpakitan na a nabi-ay yaynan uman.
15 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha kaganaan a lulugal ihti ha
babe-luta boy ipatanda yoy Manged a Balita ha kaganaan a tatao.
16 Ket ayaman a mamteg boy pabawtihmo, miligtah ya ha kapaduhaan. Noba ayaman
a ahe mamteg, ket paduhaan na yan Apo Dioh.
17 Ayaman a mamteg kangko, mabyayan hilan kapalyadiyan a manyag nin kapagtakaan
bilang pagkakitan. Ket makauli ha ngalan ko, mapaalih la hilay mangaloke a ihpidito boy
makapaghabi hila nin bayon habi.
18 No mangemgem hilan bikat o makainom hilan makapatey, ahe hila mapano. Boy no
palontowan la hilan gagamet la ye ampaghakit, ket mitaah hila.”

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha langit
(Lucas 24:50-53; Didiyag 1:9-11)

19 Pangayadi nan naghabi ye Apo Jesus kanlan mānumbong na, nipatagay yayna ha
langit. Ket ihtew ya nikno ha dapit wanan nan Apo Dioh.
20 Haanin, hilay mānumbong na, nakew hilayna ha kaganaan a lulugal, ket impatanda
lay Manged a Balita. Ket hiyay Apo Jesus, hinaglapan na hila boy pinaptegan na ye
an-iadal la makauli ha in-ibyay na kanla a kapalyadiyan a manyag nin malabong a
kapagtakaan bilang pagkakitan.]

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan LUCAS

1-2 Anggalangen kon Teofilo, hatew, ha anti ya po ye Apo Jesus kantawo, malabong hilay
nakakit nin didinyag na. Ket impatanda la ye nangalyadi paibat ha una yan nangiadal
nin Habi nin Dioh. Malabong hila met ye kanayon a tataon nanulat nin yatin impatanda
la.
3 Ket pangayadi kon pinag-adalan a manged yatin kaganaan a nangalyadi impaibat ha
una, naihipan ko met a ihulat kammo nin matunong ye nangalyadi kanan Apo Jesus,
anggalangen a Teofilo
4 ta-omen luboh mon mahigudo a peteg ye naiadal ana kammo.

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

5 Ha panaon nin pamoon nan Herodes ha plobinhiyan Judea, main maghay padi a
nagngalan Zacarias. Kabilang ya ha pangkat lan papadi a anhabtan pangkat nan Abias.
Ket hiyay ngalan nin ahawa na, Elisabet a lahi na met Aaron.
6 Hiyay Zacarias boy Elisabet, padiho hilan matoynong ha pamilew nan Apo Dioh boy
luboh ye panumbong la ha kaganaan a bibilin nan Apo.
7 Homain hilan anak, ta baug yay Elisabet boy padiho hilaynan matoa.
8 Haanin, naabot anay mangaamot a hiyay pangkat nan Zacarias ye maghilbi ha Timplo
nan Apo Dioh.
9 Hiyay kaugalian lan papadi, ampaydawoan la no ayay humlep a mangulam nin
insenso ha Timplo nan Apo Dioh. Ket hiyay ngalan nan Zacarias ye nadawo. Kaya-bay
hinumlep yayna met ha Timplo.
10 Legan an-ulamen nay insenso, main met malabong a tataon ampakigwang ha ilwah
nin Timplo.
11 Ket kapipikhaan, napakit ya kanan Zacarias ye maghay anghil nin Dioh a ampideng
ha dapit wanan nin pangihagpaan a pangulaman nin insenso.
12 Pamakakit nan Zacarias kana, naigat ya boy nalimowan ya.
13 Noba hinabi nan anghil kana, “Adi ka angkalimo, Zacarias! Ta linnge nan Apo Dioh
ye pakigwang mo. Ket hiyay Elisabet a ahawa mo, manganak ya lanon maghay lakin
pangalanan mon Juan.
14 Ket no mianak yayna, maaliket kan tubat boy malabong hila met ye tataon maaliket.
15 Ta hiyay anak mo, mag-ilyadi yan madangal ha pamilew nan Apo Dioh. Katapulan
a ahe ya minom nin alak o hinyaman a makalahing. Ket paibat ha ibuktot ya po, naheb
yaynan Ihpiditon Dioh.
16 Ket makauli kana, malabong hilay Israelita a maghehe ha kakahalanan la boy mag-
udong kanan Apo lan Dioh.
17 Boy muna ya lano kanan Apo ta-omen na hila ihadya ye tatao ha panlumateng
nan Apo. Diyagen na yati ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy ha kapalyadiyan a omen
kanan podopita Elias hatew. Boy ipaudong nay pangado lan babapa kanlan aanak la
boy ipaudong na hila ha matoynong a pangihip ye tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh.”
18 Haanin, nanepet yay Zacarias kanan anghil, “Way-omen kayi po magkamain nin
anak, ket padiho kayinan matoan ahawa ko?”
19 Nakibat yay anghil, “Hiko yay Gabriel a lanang ampaghilbi kanan Apo Dioh. Ket
hiyabay ye nangitubol kangkon mangihabi kammo nin yatin manged a balita.
20 Hilatin hinabi ko kammo, ket homain hapo a malyadi lano ha panaon a intaning nan
Apo Dioh. Noba ulita ahe mo pinamtegan, maumel ka. Ket ahe ka makahabi angga ha
manganak yay ahawa mo.”
21 Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan lumwah ye Zacarias ha Timplo. Ampagtaka
hila, ta nabuyot ya ha loob.
22 Ha nilumwah yayna, ket ahe yayna makahabi. Ampaghinyah yaynan bengat kanlan
tatao. Kaya-bay inihip la a main yan impakit ye Apo Dioh kana ihtew ha loob nin Timplo.
23 Ha nayadi anay panaon nin paghilbi nan Zacarias ha Timplo, ket nuli yayna.
24 Ket ha ahe nabuyot, binumuktot yaynay Elisabet a ahawa na. Ket ha loob nin limay
bowan, ahe ya nilumwah ha baey la.
25 Haanin, hinabi na ha hadili na, “Yati ye kangedan nan Apo Dioh kangko, ta inalih
nay kamading-eyan ko kanlan tatao a ahe ako magkaanak.”

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Apo Jesus

26 Ha anem anan bowan ye buktot nan Elisabet, intubol na yan Apo Dioh ye anghil na
a hiyay Gabriel a makew ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea.
27 Intubol naya kanan Maria a maghay balatang a homain po diha a naitaning anan
ikahal nan Jose. Ket hiyay Jose, magha ya kanlan lalahi nan David a poon hatew.
28 Haanin, hiyay Gabriel, nakew ya kanan Maria. Ket hinabi na kana, “Mag-aliket ka,
ta in-inged na kan Apo Dioh! Ket anti yayna kammo.”
29 Ket uli ha hinabi nan anghil, nayoot yay Maria boy inihip na yan manged no hinyay
labay nan habiyen.
30 Noba hinabi nan anghil kana, “Adi ka angkalimo, Maria, ta kinaaliketan na kan Apo
Dioh.
31 Leng-en moko! Bumuktot ka boy manganak ka lano nin maghay lakin pangalanan
mon Jesus.
32 Mag-ilyadi yan madangal boy mahabtan yan ‘Anak nin Katatagayan a Dioh.’ Ibyay
nan Apo Dioh kana ye katulidan a manakop a omen ha panakop nan Poon David hatew
a unan tutoa na.
33 Manakop ya kanlan lalahi nan Jacob. Ket hiyay panakop na, homain anggaan.”
34 Haanin, nanepet yay Maria kanan anghil, “Way-omen ako nayi manganak, ket
homain ako po diha?”
35 Nakibat yay anghil, “Hiyay Ihpiditon Dioh, makew ya kammo. Ket makauli ha
kapalyadiyan nan Katatagayan a Dioh, bumuktot ka. Kaya-bay hiyay ianak mo, ket
homain bega kahalanan boy mahabtan yan Anak nin Dioh.
36 Hiyay paltido mon Elisabet, tanda lan tatao a baug ya. Noba haanin, mabuktot ya
agya matoa yayna. Ket anem anan bowan ye buktot na.
37 Ta homain babagay a ahe na mapalyadin Apo Dioh.”
38 Nakibat yay Maria, “Ipoh na kon Apo Dioh. Magkapeteg yain a hinabi mo kangko.”
Haanin, inumalih yaynay anghil.

Hiyay Pangumewah nan Maria kanan Elisabet

39-40 Ha ahe nabuyot, nag-aligwat yay Maria, ta makew ya ha baey nan Zacarias boy
Elisabet a anti ha maghay banwa ha mapantay nin plobinhiyan Judea. Ha niabot yayna
ha baey nan Elisabet, in-idlaw naya, “Oh! Kumohta kayna?”
41 Pamakange nan Elisabet ye pangumohta nan Maria, ket naggalaw yay ongi ha loob
nin bitoka na. Ket hiyay Elisabet, naheb yan Ihpiditon Dioh.
42 Ket impakakhaw nan hinabi kanan Maria, “Igit na kan in-inged Apo Dioh dinan
kanlan kaganaan a babayi boy in-inged naya met ye ianak mo!
43 Yo! Aya ko nayi, ta kinewahan na kon indo nan Apo ko?
44 Ta pamakange koy pangidlaw mo kangko, naggalaw yay ongi ha loob nin bitoka ko
uli ha aliket na.
45 Minged ka, ta pinamtegan mo a matupad ye hinabi nan Apo Dioh kammo!”

Hiyay Panggalang nan Maria kanan Apo Dioh

46 Ket hinabi nan Maria,
“Anggalangen ko yay Apo Dioh nin luboh ha puho ko.
47 Ket angkaaliket ako kanan Apo Dioh a Māngiligtah ko.
48 Ta in-inged nako a maaypa a ipoh na.
Kaya-bay paibat haanin, habtan lako nin kaganaan a tatao a minged.
49 Anhabtan la kon minged uli ha kangedan a didinyag na kangkon Makapalyadiyan a
Dioh.
Homain yan kapadiho!
50 An-ingalowan na hilay kaganaan a tataon main limo kana
paibat po ha unan panaon anggan makanoman.
51 Impakit nay kapalyadiyan na makauli ha kapagtakaan a didinyag na.
Ket pinaykatak-katak na hilay tataon mapangitagay nin hadili la.
52 Inalih na hilay makapalyadiyan a popoon ha katungkolan la.
Ket hilay ampagmakaaypa ye intagay na.
53 Ket hilay tataon angkabitlan, pinabhoy na hila.
Noba hilay mangabatnang, pinaalih na hilan homain bega kaget.
54-55 Hinaglapan na kitawon Israelita a māghilbi na,
ulita ahe na naliwaan ye pangako na kanan Abraham boy kanlan lalahi na a
ingalowan na makanoman,” wanan Maria.
56 Ket hiyay Maria, kinumonin ya po nin mangatatloy bowan kanlan Elisabet bayo ya
nuli.

Hiyay Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

57 Haanin, naabot anay odah nin panganak nan Elisabet. Ket nanganak yan maghay laki.
58 Nabalitaan lan kakaaluba na boy papaltido na no way-omen na yan iningalowan Apo ye Elisabet. Kaya-bay nakihayaghag hila kana.
59 Haanin, ha kinawalowan yaynay ongi, hilay kakaaluba boy hilay papaltido nan Elisabet, nakew hilan nakitipon ha baey lan Elisabet, ta panaon yaynan matuli ye ongi. Pangalanan laya dayin Zacarias, ta wanabay ye ngalan nan bapa na.
60 Noba hinabi nan Elisabet, “Yoh! Ahe malyadi yain! Juan ye ipangalan kana.”
61 Hinabi la kanan Elisabet, “Noba homain wanabay a ngalan ha papaltido yo.”
62 Haanin, tinepet la yay Zacarias makauli ha hinyah no hinyay labay na a ipangalan kanan anak na.
63 Naninyah yan makikwa nin panulatan. Ket inhulat na, “Juan ye ipangalan kana.” Uli ihti, ket nagtaka hilan tubat.
64 Ket kapipikhaan, nakapaghabi yaynan uman ye Zacarias. Ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.
65 Hilay kakaaluba la, nalimowan hilan kaganaan. Ket hilayatin babagay a nalyadi, pinaytotongtongan lan tataon angkumonin ha mamapantay nin plobinhiyan Judea.
66 Ket hilay kaganaan a tataon nakange nin balita, ampangihip boy ampanepet, “Hinya lagi ye kalakwan na lano nin yatin anak?” Angkaihip la yatew, ta angkatanam la a anti ya kanay kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Impahabi nan Apo Dioh kanan Zacarias

67 Haanin, hiyay Zacarias a bapa nan Juan, naheb yan Ihpiditon Dioh. Ket impatanda nay impahabi nin Dioh a wanae,
68 “Galangen tawo yay Apo a Dioh tawon Israelita,
ta nilakew na hilan hinaglapan ye tatao na boy pinalihway na hila.
69 Intubol naya kantawo ye makapalyadiyan a Māngiligtah
a ibat ha lahi nan Poon David a māghilbi na.
70 Ket makauli kanlan popodopita na hatew,
impangako na a
71 iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo
boy kanlan kaganaan a ampag-inakit kantawo.
72 Impangako na met a ingalowan na hilay nangaunan tutoa tawo
boy tupaden nay nahantowan a pangako na kanla.
73 Yatew ye impangako na kanan Abraham a toa tawo.
74 Iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo
ta-omen kitawo makapaghilbi kana a homain limo.
75 Ket mag-ilyadi kitawon homain kahalanan boy matoynong ha pamilew nan Apo Dioh
legan angkabi-ay kitawo po.
76 Ket hika, anak ko, habtan la kan podopita nin Katatagayan a Dioh,
ta muna ka kanan Apo ta-omen mo hila italadan ye tatao ha panlumateng na.
77 Ipatanda mo kanla ye tungkol ha kaligtahan
makauli ha pamatawad nin kakahalanan la.
78 Ulita mapangingalo yay Apo tawon Dioh,
itubol nay Māngiligtah kantawo a omen ha panhumila nin mangaamot a mamahnag nin kaganaan a tatao
79 ta-omen hila mapahnagan ye tataon ampagbi-ay ha kalitehan a angkaampoling matey.
Boy iugot na kitawo palakew ha dān nin katanaan.”
80 Haanin, hiyay Juan, nilumake yan makhaw ye nakem na. Kinumonin ya ha wangwang angga ha nandugi yaynan mangiadal kanlan tatao ha Israel.

2

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesus
(Mateo 1:18-25)

1 Kananyatew a panaon, hiyay Emperador Augusto a pinakamatagay a poon ha Roma, impabalita nay wanae ha kaganaan a tatao ha lulugal a angkahakopan na, “Makew kawoyna ha lugal lan nangaunan tutoa yo ta-omen kawo magpalihta!”
2 Yabayti ye kaunaunaan a pagpalihta ha panaon a hiyay Cirenio ye gobilnadol ha plobinhiyan Siria.
3 Kaya-bay hilay kaganaan a tatao, nakew hilaynan peteg ha lugal lan nangaunan tutoa la ta-omen hila magpalihta.

4 Ket hiyay Jose, ulita ibat ya ha lahi nan Poon David a taga Betlehem, inumalih ya
ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. Ket nakew ya ha banwan Betlehem ha
plobinhiyan Judea
5 a lamo na yay Maria a kabaang na ta-omen ya met magpalihta. Ket kananyatew, hiyay
Maria, madanon yaynan manganak.
6 Ket legan anti hila ha banwan Betlehem, naabot anay odah nin panganak na.
7 Ket namunganay yan maghay laki. Haanin, nilampinan na yay ongi na haka naya
impaida ha lambangan, ta homain anan kanayon a hilid a malyadi lan kunaan.

Napakit hilay Aanghil kanlan Papahtol

8 Kananyatew a madeglem, main papahtol a ampagbantay nin tutupa la ha pagpahtolan
nin aayop.
9 Kapipikhaan napakit ye maghay anghil nin Dioh kanla. Boy nahnagan hilan kahnagan
nan Apo. Ket nalimowan hilan tubat.
10 Noba hinabi nin anghil kanla, "Yeh! Adi kawo angkalimo! Ta nakew ako ihtibay
a mangipatanda kanyo nin manged a balita a makaibyay nin tubat a kaaliketan ha
kaganaan a tatao.
11 Haanin a madeglem, nianak ya ha banwa nan David ye Māngiligtah, hiyay Cristo a
Apo nin kaganaan.
12 Yati ye pagkakitan ta-omen yoya mabalayan. Makit yo yay ongi a nalampinan a
impaida ha lambangan."
13 Kapipikhaan, malabong anay aanghil a kapadiho nan nangibat ha langit. Ket hilan
kaganaan, naymamagha hilan nanggalang kanan Apo Dioh,
14 "Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!
Ket ihti ha babe-luta, main anan katanaan kanlan tataon angkaaliketan nan Apo
Dioh," wanlan aanghil.
15 Ha inumalih hilaynay aanghil paudong ha langit, pinaytongtongan lan papahtol, a
wanla, "Yo! Tawoyna ha banwan Betlehem, ta bilewen tawoy nangalyadi a impabalita
nan Apo kantawo."
16 Kaya-bay magagah hilan nanige. Ket ha niabot hilayna ha Betlehem, nakit la yay
Maria boy Jose a nakaikno ha talig nan ongi a impaida ha lambangan.
17 Ket imbalita la kanan Maria boy Jose ye hinabi nin anghil kanla tungkol kanan ongi.
18 Ket nagtaka hilan kaganaan a nakange nin hinabi lan papahtol.
19 Noba hiyay Maria, intanem na ha puho na ye hinabi la boy ampakaihipen na yan
manged.
20 Haanin, nag-udong hilaynay papahtol ha pagpahtolan la. Ampanggalang hila kanan
Apo Dioh uli ha nange boy nakit la, ta peteg ye kaganaan a hinabi nin anghil kanla.

Hiyay Pangilakew la kanan Jesus ha Timplo

21 Ha kinawalowan yaynay ongi, impatuli la yan tutoa na kanlan papadi boy pinan-
galanan la yan Jesus, ta bayo ya po in-inaw, yabay-in a ngalan ye hinabi nin anghil.
22 Ket ha naabot anay mangaamot nin panlinih kanan Maria, nakew hilan miahawa
ha banwan Jerusalem. Nakew hila ihtew ta-omen la tupaden ye anti ha Bibilin nan Apo
Dioh a impahulat kanan Moises.* Kinaget laya met ye ongi ta-omen laya ihagpa kanan
Apo Dioh.
23 Ta wanae ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh, "Balang punganay a anak a laki, katapulan
yan maihagpa kanan Apo Dioh."†
24 Ket hiyay Maria boy Jose, nakew hila ha Timplo ta-omen laya tupaden ye anti
ha Bibilin nan Apo Dioh a mangihagpa hilan "maghay padih nin bato-bato o hiwhiw
kalapati."‡
25 Haanin, main maghay laki ha Jerusalem a nagngalan Simeon. Matoynong ya
boy main yan limo kanan Apo Dioh boy anti kana ye Ihpiditon Dioh. Mahabek yan
ampangagad nin panlumateng nan Cristo a mangiligtah kanlan Israelita.
26 Impatanda nin Ihpiditon Dioh kana, "Ahe ka matey legan ahe moya makit ye Cristo
a impangako nan Apo Dioh."
27 Kananyatew a mangaamot, hiyay Simeon, impalakew na yan Ihpiditon Dioh ihtew
ha mahlang nin Timplo. Ket nahagana na hilay Maria boy Jose a kaget la yay ongi la a
nakew ha Timplo ta-omen la tupaden ye anti ha Bibilin a tungkol ha punganay a anak.

---

* **2:22** Ha Levitico 12:1-8, hilay babayin nanganak, madinat hila. Kaya-bay katapulan hilan mangagad nin apatapo a mangaamot haka hila mangidigalo kanan Apo Dioh ta-omen hila mag-ilyadin malinih uman. † **2:23** Exodo 13:2-12.
‡ **2:24** Levitico 12:8.

28 Haanin, inawok na yan Simeon ye ongi kanan Maria. Ket inggawang naya met. Ket
hiyay Simeon, ginawang na yan inapnon ye ongi boy nanggalang ya met kanan Apo Dioh,
a wana,
29-32 "Makapalyadiyan a Dioh, magha kon māghilbi mo.
Haanin, nakit ko yaynay impangako mon Māngiligtah
a intaladan mo ha kaganaan a nanahyon.
Ket hiya ye makapahnag nin ihip lan aliwan Judio
boy mamyay kadangalan kanlan tatao mon Israelita.
Ket haanin awod Apo, palubohan mo koynan matey a main katanaan a omen ha
impangako mo."
33 Nagtaka yay Maria boy Jose ha hinabi nan Simeon tungkol ha anak la.
34 Haanin, in-inged na hilan Simeon boy hinabi na kanan Maria, "Uli kananyatin anak
mo, malabong a tatao ha Israel ye maitagay boy malabong met ye maiaypa. Agya hiyabay
ye pagkakitan a ibat kanan Apo Dioh, malabong hila po ateed ye kumuntada kana.
35 Kaya-bay hikan mihmo, ket mahakitan a ba-mon antoyhoken nin manawing a keya
ye puho mo. Ta uli ha diyagen na, ket mibagwa ye anti ha ihip lan malabong a tao."
36 Kananyatew met ateed a mangaamot, anti ya met ihtew ha Timplo ye maghay matoan
babayin podopita a nagngalan Ana. Anak na yan Fanuel a ibat ha lahi nan Aser. Pitoy
taon hilan bengat a naylamo kanan ahawa na,
37 ket nabawo yayna. Ket haanin, walompo boy apat a taon yayna. Lanang yan
ampakew ihtew ha Timplo. Ket mangaamot boy madeglem yan ampanggalang kanan
Apo Dioh makauli ha pamakigwang boy pagpaltan mangan.
38 Kananyatew met a odah, hiyay Ana, hinumaley ya kanan Maria boy Jose. Ket
nagpahalamat ya met kanan Apo Dioh. Ket hinabi nan Ana kanlan tataon ampangagad
nin panlumateng nan Cristo, "Yabayti yaynay Māngiligtah a impangako nan Apo Dioh!
Hiyabay ye Cristo a mambeh nin kakahalanan tawon Israelita!"
39 Ha nadyag laynan Maria boy Jose ye kaganaan a hukat lan diyagen a anti ha Bibilin
nan Apo Dioh, nag-udong hilayna ha Nazaret a banwa la ha plobinhiyan Galilea.
40 Haanin, hiyay Jesus, nilumake yan makhaw ye laman na. Madunong ya boy
kinaaliketan na yan Apo Dioh.

Hiyay Anak a Jesus ha Timplo

41 Hilay tutoa nan Jesus, tinaon hilan ampakipihta ha Jerusalem ha Pihtan Pangihipan
nin Pangiligtah.
42 Haanin, ha labinluwaynay taon nan Apo Jesus, inlamo la yan tutoa na a makipihta,
ta wanabay ye kaugalian la.
43 Pangayadi nin pihta, ha muli hilayna, nagbantak yay Apo Jesus ha Jerusalem a ahe
la naedepan nin tutoa na.
44 Nabaan lan tutoa na a lamo la yay Apo Jesus ha pangumodang lan ampuli. Kaya-bay
pahulong ye pangumodang la ha loob nin maghay mangaamot. Ha mahilem ana, tinapul
laya kanlan papaltido la boy kanlan gagayyem la.
45 Ket ha ahe laya nakitan, nag-udong hila ha Jerusalem, ta ihtew la yan tapulen.
46 Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakitan la yay Jesus a ampikno ha mahlang nin
Timplo a kalamo na hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ampanlenge boy ampanepet ya kanla.
47 Hilay kaganaan a ampanlenge, ampagtaka hila kana, ta mataloh yan makataloh boy
makibat ha tetepet lan mamaihtodo nin Bibilin.
48 Ha nakitan la yan tutoa na, nagtaka hila. Kaya-bay hinabi nan indo na kana, "Yo! Anti
ka met manayti ihtibay, anak ko! Taket ta wanabay ye dinyag mo kammi? Angkahindak
kayinan bapa mon ampanapul kammo."
49 Nakibat yay Jesus, "Taket ta antapulen yoko? Ahe yo nayi tanda a katapulan a anti
ko ihti ha baey nan Bapa ko?"
50 Noba ahe la natalohan nin tutoa na ye labay nan habiyen.
51 Haanin, nakilakew yaynay Jesus kanlan tutoa na a muli ha banwan Nazaret. Ket
mapanumbong ya kanla. Ket hilatin kaganaan, in-it-em nan indo na ha puho na.
52 Ket hiyay Jesus, pahulong yan nilumake boy dinumunong. Kinaaliketan na yan Apo
Dioh boy tatao.

3

Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

1 Ha ikalabinliman taon nin panakop nan Emperador Tiberio ha Roma, hiyay Poncio
Pilato ye gobilnadol ha Judea, hiyay Herodes Antipas ye gobilnadol ha Galilea, hiyay

Felipe a katongno nan Herodes Antipas ye gobilnadol ha Iturea boy Traconite, ket hiyay
Lisanias ye gobilnadol ha Abilinia.
2 Hatew hilan Anas boy Caifas ye pinakapoon a padi lan Jujudio. Kananyatew met a
panaon, hiyay Juan a anak nan Zacarias, angkumonin ya ha wangwang. Ket impatanda
nan Apo Dioh ye hahabi na kana.
3 Kaya-bay nilakew nay kaganaan a lulugal ha mitaligmang a pahen nin kabatowan
Jordan. Ket impatanda nay wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan
boy pabawtihmo kawo ta-omen na kawo patawaden Apo Dioh.”
4 Ha wanabay, natupad ye nakahulat ha libdo nan podopita Isaias. Yati ye hinabi na,
“Main maghay ampangipangha ha wangwang,
‘Ihadya yoy pagdanan nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.
5 Tagpenan yoy nagkokolih-ong.
Tebagen yoy mamatundol boy patalen yoy mangabakil.
Itoynong yoy dādān a mangatiko
boy dimengen yoy madapah a dādān.
6 Ket makit nin kaganaan a tao ye pangiligtah a diyagen nan Apo Dioh!’ ”*
7 Malabong hilay tataon nakew kanan Juan ta-omen pabawtihmo. Noba hinabi na
kanla, “Hikawon ba-mon bibikat, ayay naghabi kanyo a takahan yoy anlumateng a
pamaduha nin Dioh?
8 No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha didiyag yo. Adi yo
an-ihipen, ‘Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin Abraham.’ Pakaihipen yo a agya
hilatin dadapah, mababa na yan diyagen Apo Dioh a aanak nan Abraham.
9 Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Dioh a mamaduha kanyo a ba-mon
nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay balang poon-kayo a ahe
ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon ha apoy.”
10 Tinepet la yan tatao ye Juan, “Hinya awod ye katapulan min diyagen?”
11 Nakibat ya kanla, “No main kawon luway bado, ibyay yo ye magha ha homain bado.
Wanabay met a no main kawon pamangan, biyan yo yay taon homain pamangan.”
12 Main met māningil nin bowih ye nilumateng ta-omen pabawtihmo. Nanepet hila met
kana, “Maihtodo, hinya met nayi ye katapulan min diyagen?”
13 Nakibat yay Juan, “Adi kawo ampaningil nin igit dinan ha an-ipahingil kanyo nin
gobilno.”
14 Main met huhundalon nanepet kana, “Hikayi nayi? Hinyay katapulan min diyagen?”
Hinabi nan Juan kanla, “Adi yo ampiliten a mamyay kanyo nin pilak ye kanayon o
mamada nin aliwan peteg. Mapda kawoyna ha howildo yo.”
15 Hilay tatao, angkahabek hilaynan ampangagad nin panlumateng nan Cristo a
impangako nan Apo Dioh. Ket an-ihipen la, “Hiyayna lagi ye Cristo?”
16 Kaya-bay hinabi nan Juan kanla, “Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkaki-
tan a pinaghehean yoynay kakahalanan yo. Noba main lumateng a igit a makapalyadiyan
dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. Ket
lano, bawtihmowan na kawo nin Ihpiditon Dioh boy apoy.
17 Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket ikamalig na. Noba
hiyay apah, iulam naya ha apoy a ahe angkalep makanoman.”
18 Ha pangipatanda nan Juan nin Manged a Balita, malabong po ye in-aadal na kanlan
tatao.
19 Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, malabong ye andiyagen na a mangaloke boy
pinag-ahawa naya met ye Herodias a ipag na. Kaya-bay hiyay Juan a Māmawtihmo, dinlaw
naya, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a
ahawa nan katongno mo!”
20 Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, impapidiho na yay Juan. Ulin yati, napahanan
yayna man ye kakahalanan na.

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

21 Ha ahe ya po napidiho ye Juan, ampamawtihmo ya kanlan tatao. Binawtihmowan
naya met ye Apo Jesus. Ket legan ampakigwang yay Apo Jesus, ba-mon naglukat ye langit.
22 Ket hiyay Ihpiditon Dioh ha kadih kalapati, inumaypa yan inumapon kana. Ket main
bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, “Hika ye Anak kon ampakaadoen ko a
angkaaliketan kon tubat.”

---

* **3:6** Isaias 40:3-5.

Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

23 Hiyay Apo Jesus, ha mandugi yan mangiadal, magtatlompo a taon nayna. Agya
nianak ya makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ha pagkatanda lan tatao, ket
anak na yan Jose a anak nan Eli.
24 Hiyay Eli ket anak nan Matat. Hiyay Matat ket anak nan Levi. Hiyay Levi ket anak
nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Janai. Hiyay Janai ket anak nan Jose.
25 Hiyay Jose ket anak nan Matatias. Hiyay Matatias ket anak nan Amos. Hiyay Amos
ket anak nan Nahum. Hiyay Nahum ket anak nan Esli. Hiyay Esli ket anak nan Nagai.
26 Hiyay Nagai ket anak nan Maat. Hiyay Maat ket anak nan Matatias. Hiyay Matatias
ket anak nan Semei. Hiyay Semei ket anak nan Josec. Hiyay Josec ket anak nan Joda.
27 Hiyay Joda ket anak nan Joanan. Hiyay Joanan ket anak nan Resa. Hiyay Resa ket
anak nan Zerubabel. Hiyay Zerubabel ket anak nan Salatiel. Hiyay Salatiel ket anak nan
Neri.
28 Hiyay Neri ket anak nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Adi. Hiyay Adi ket anak
nan Cosam. Hiyay Cosam ket anak nan Elmadam. Hiyay Elmadam ket anak nan Er.
29 Hiyay Er ket anak nan Josue. Hiyay Josue ket anak nan Eliezer. Hiyay Eliezer ket
anak nan Jorim. Hiyay Jorim ket anak nan Matat. Hiyay Matat ket anak nan Levi.
30 Hiyay Levi ket anak nan Simeon. Hiyay Simeon ket anak nan Juda. Hiyay Juda ket
anak nan Jose. Hiyay Jose ket anak nan Jonam. Hiyay Jonam ket anak nan Eliaquim.
31 Hiyay Eliaquim ket anak nan Melea. Hiyay Melea ket anak nan Menna. Hiyay Menna
ket anak nan Matata. Hiyay Matata ket anak nan Natan. Hiyay Natan ket anak nan David.
32 Hiyay David ket anak nan Jesse. Hiyay Jesse ket anak nan Obed. Hiyay Obed ket anak
nan Boaz. Hiyay Boaz ket anak nan Salmon. Hiyay Salmon ket anak nan Naason.
33 Hiyay Naason ket anak nan Aminadab. Hiyay Aminadab ket anak nan Admin. Hiyay
Admin ket anak nan Arni. Hiyay Arni ket anak nan Esrom. Hiyay Esrom ket anak nan
Farez. Hiyay Farez ket anak nan Juda.
34 Hiyay Juda ket anak nan Jacob. Hiyay Jacob ket anak nan Isaac. Hiyay Isaac ket anak
nan Abraham. Hiyay Abraham ket anak nan Terah. Hiyay Terah ket anak nan Nahor.
35 Hiyay Nahor ket anak nan Serug. Hiyay Serug ket anak nan Reu. Hiyay Reu ket anak
nan Peleg. Hiyay Peleg ket anak nan Eber. Hiyay Eber ket anak nan Sala.
36 Hiyay Sala ket anak nan Cainan. Hiyay Cainan ket anak nan Arfaxad. Hiyay Arfaxad
ket anak nan Shem. Hiyay Shem ket anak nan Noe. Hiyay Noe ket anak nan Lamec.
37 Hiyay Lamec ket anak nan Matusalem. Hiyay Matusalem ket anak nan Enoc. Hiyay
Enoc ket anak nan Jared. Hiyay Jared ket anak nan Mahalaleel. Hiyay Mahalaleel ket
anak nan Kenan.
38 Hiyay Kenan ket anak nan Enos. Hiyay Enos ket anak nan Set. Hiyay Set ket anak
nan Adan. Hiyay Adan ket anak nan Apo Dioh.

4

Hiyay Panukho nan Satanas kanan Apo Jesus
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

1 Haanin, hiyay Apo Jesus a naheb nin Ihpiditon Dioh, inumalih ya ha kabatowan nin
Jordan. Ket in-ugot na yan Ihpiditon Dioh ha wangwang.
2 Ket ha loob nin apatapo a mangaamot, antukhoen na yan Satanas. Kananyatew a
panaon, ahe yan bega nangan. Kaya-bay nabitlan yaynan tubat.
3 Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh, diyagen mo
man awod a makan yatin dapah.”
4 Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao.’ ”*
5 Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha matagay a lugal. Ket impahiglap
na kana ye kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta.
6 Hinabi nan Satanas kana, “Kaganaan a kapalyadiyan boy kabatnangan nin hilatin
panakopan, ket naibyay ana kangko. Ket maibyay ko ha ayaman a labay kon pamyayan.
7 Ibyay ko kammo hilatin kaganaan dapot tana manggalang ka kangko.”
8 Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.’ ”†
9 Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket pinaideng
naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan nin Timplo haka na hinabi kanan Apo
Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh, magtaboy ka man awod.

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:8** Deuteronomio 6:13.

10 Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Itubol na hilan Apo Dioh ye
aanghil na a manalima kammon
11 manampopo ta-omen ahe mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.’ ”‡
12 Noba nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.’ ”§
13 Pangayadi na yan tinukhon Satanas, nilakwanan na yayna, ta mangagad yayna man
nin manged a panaon a tukhoen na yayna man.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

14 Pangayadi, hiyay Apo Jesus a naheb nin kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, nag-udong
ya ha plobinhiyan Galilea. Kananyatew nitayak anay balita tungkol kana ha kaganaan a
lulugal ihtew.
15 Ket ampakew yan ampangiadal ha pāytiponan lan Jujudio. Ket ginalang yan kaganaan
a tatao ihtew.

Ahe la yan Biniha ye Apo Jesus ha Nazaret
(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

16 Haanin, nag-udong yay Apo Jesus ha Nazaret a lugal a kinalakean na. Ket ha
Mangaamot nin Pagpainawa, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio, ta wanabay ye
kinalmawan na. Ket haanin, nideng ya ta-omen ya mamaha nin Habi nin Dioh.
17 Ket inggawang la kana ye nakehkeh a nakaihulatan nin hahabi nan podopita Isaias.
Biniklal na yatew. Ket ha nakit nay pahen a antapulen na, wanae ye imbaha na,
18 “Hiyay Ihpidito nan Apo, anti ya kangko.
Ta pinili na kon mangipatanda nin Manged a Balita kanlan mangaidap.
Intubol na kon mangipatanda kanlan nakapidiho a mapalihway hilayna,
ket hilay kakapkap, makakit hilayna.
Intubol nako met a mamalihway kanlan tataon an-apiyen
19 boy mangipatanda a nilumateng anay panaon nin pangiligtah nan Apo.”*
20 Pangayadi nin pamaha na, kinehkeh na yan uman ye kahulatan haka naya
inggawang kanan māghilbi. Ket nikno yayna ta-omen mangiadal. Ket hilay kaganaan
a tatao ihtew, ket ampamilew hila kana.
21 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Haanin met ateed, legan ampanlenge kawo, natupad
ana yatin naihulat a Habi nin Dioh.”
22 Ket hilay kaganaan a anti ihtew, nagtaka hila. Ket hinabi la, “Kanged nan maghabi!
Noba aliwa nayi a anak na yan Jose?”
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Homain hapo a habiyen yo kangko yatin kahabiyan,
‘Doktol, tambalan moy hadili mo.’ Ta labay yo a diyagen ko ihti ha hadili kon banwa ye
nabalitaan yo a didinyag kon kapagtakaan ha Capernaum.”
24 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain
podopita a ambihaen ha lugal na.
25 Leng-en yo. Hatew, ha panaon nan podopitan Elias, peteg a malabong hilay bawon
babayi ha nahyon Israel. Ket kananyatew a panaon, ahe ya nangudan ha loob nin tatloy
taon boy anem a bowan. Kaya-bay nagkamain nin tubat a bitil ha kaganaan a lulugal ha
Israel.
26 Noba hiyay podopitan Elias, ahe naya intubol Apo Dioh a managlap kanlan babawo
ha Israel. No aliwan intubol na yan managlap ha maghay bawon babayi ha banwan
Sarepta a hakop nin Sidon.†
27 Ket ha panaon nan podopitan Eliseo, malabong hilay tataon ampaghakit nin kating
ihtew ha Israel. Noba agya magha, homain yan pinaitaah kanla, no aliwan hiyay Naaman
a maghan aliwan Judio a taga Siria.”
28 Ket hilay kaganaan a anti ha pāytiponan lan Jujudio, pamakange lay hinabi nan Apo
Jesus a hinaglapan na hilan Apo Dioh ye aliwan Judio, napoot hilan tubat.
29 Kaya-bay nideng hila. Ket intudon-tudon la yan papalwah ha banwa la a anti ha babe
matundol, ta iampag laya dayi ha maalale a bengaw.
30 Noba hiyay Apo Jesus, nagdān ya ha pibunakan la. Ket nilakwanan na hilayna.

Hiyay Pamaalih nan Apo Jesus nin Maloke a ihpidito
(Marcos 1:21-28)

31 Ket paibat ihtew, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Capernaum ha plobinhiyan
Galilea. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nangiadal ya ha pāytiponan lan Jujudio.

---

‡ **4:11** Kakanta 91:11-12. § **4:12** Deuteronomio 6:16. * **4:19** Isaias 61:1-2. † **4:26** Hiyay Sidon ket banwa lan aliwan Judio.

32 Ampagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha hahabi na.
33 Kananyatew, main maghay laki ihtew a hinelpan nin maloke a ihpidito. Nangha ya, a wana,
34 "Jesus a taga Nazaret, aya ka nayi kammi? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan Apo Dioh a intubol na."
35 Noba pinaghabiyan na yan Apo Jesus, "Pakal-em ka! Umalih kayna kana!" Ket haanin, hiyay maloke a ihpidito, impuang na yay tao ha pibunakan lan kaganaan haka naya inalihan a ahe bega pinahakitan.
36 Hilay kaganaan a nakakit, ket nagtaka hila boy napaytepet-tepet, a wanla, "Hinyati? Tubat yan makapalyadiyan ye habi na! Ampaalihen nay mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!"
37 Kaya-bay hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, ket nitayak ya ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao
(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

38 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakew ya ha baey nan Simon. Hiyay babayi a ampo nan Simon, ket tubat ye halot na. Kaya-bay impakihabi laya kanan Apo Jesus a paitaahen naya.
39 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley yan nideng ha talig nan ampaghakit. Ket pinaghabiyan na yay halot na. Kapipikhaan, nitaah yayna boy tampol yan nideng. Ket inapagan na hilayna.
40 Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay tatao, malabong a ampaghakit nin nakahinadi ye inlakew la kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang magha kanla, kinimpaan na hilan pinaitaah.
41 Boy pinaalih na met Apo Jesus ye mangaloke a ihpidito kanlan malabong a tatao. Ket legan an-alihan la hilay tatao, an-ipangha lan mangaloke a ihpidito, "Hika ye Anak nin Dioh!" Noba hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na hila boy binawalan na hilan maghabi, ta tanda la a hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha plobinhiyan Judea
(Marcos 1:35-39)

42 Kabekahan, ha mahanibhanib po, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew ya ha wangwang. Haanin, tinapul la yan tatao. Ket ha natapulan la yayna, impakihabi la kana, "Apo, no malyadi dayi, adi ka po an-umalih."
43 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ahe malyadi, ta katapulan ko met ipatanda kanlan tatao ha kanayon a lulugal ye Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh, ta yabayti ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta."
44 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nagpahulong yan nangipatanda nin Manged a Balita ha kanayon po a pāytiponan lan Jujudio ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Naunan Mānumbong na
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

1 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin Genesaret, malabong hilay tataon ampaipaletpet kana a manlenge nin Habi nin Dioh.
2 Ket ha gilid lanom, nakit nay luway bangka a homain tao. Ta hilay nagkonin, ket ampangiwahwah hilan hihigay la.
3 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka nan Simon. Ket hinabi na kana, "Itaang mo yan makandi ha gilid yatin bangka." Ha nitaang na yaynan makandi ha gilid, nikno yaynay Apo Jesus. Ket nangiadal yayna kanlan tatao.
4 Pangayadi nan nangiadal, hinabi na kanan Simon, "Ilakew yoya yatin bangka ha maalale, ket ikatkat yoy higay yo ta-omen kawo makakwa nin malanghit."
5 Nakibat ya, "Maihtodo, mikahumda kayin nanlapet, ket homain kayin bega nakwa. Noba ulita hinabi mo, ket ikatkat kon uman ye higay mi."
6 Kaya-bay inlakew lay bangka la ha maalale. Ingkatkat lay higay la. Ket malabong a malanghit ye nakwa la. Magaynan maginit ye higay la.
7 Kaya-bay kinawey la hilay kalalamoan la a anti ha kanayon a bangka, ta pahaglap hila kanla. Nakew hila met a managlap kanla. Ket napno nin malanghit ye luway bangka la anggan magaynan lumdeg.
8 Ha nakit nan Simon Pedro ye nalyadi, nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, "Taangan moko Apo, ta māgkahalanan ako."

9 Hinabi nan Simon Pedro yatew, ta hiya boy hilay kalamoan na, ket ampagtaka ha
kalabong nin malanghit a nakwa la.
10 Nagtaka hila met ye Santiago boy Juan a anak nan Zebedeo boy katag-op nan Simon
Pedro.
Ket hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro, “Adi ka angkalimo. Ket paibat haanin,
diyagen kataynan māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet
nin malanghit.”
11 Kaya-bay ha naigilid laynay babangka la, nilakwanan layna ye kaganaan boy
nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Legan anti yay Apo Jesus ha maghay banwa, hinumaley ya kana ye maghay lakin
napampoh nin kating. Nilumukob ya ha luta ha adapan na. Ket nakiiingalo ya, a wana,
“Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”
13 Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko. Mitaah kayna!”
Ket tampol yaynan naalih ye kating na.
14 Pangayadi, binilinan na yan Apo Jesus, “Adi mo anhabiyen ha agya ayaman ye
nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew moy luti mo kana.
Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamapteg a nitaah
kayna.”
15 Noba lalo ya po naitayak ye balita tungkol kanan Apo Jesus. Kaya-bay nilumateng ye
malabong po a tatao ta-omen hila manlenge nin an-iadal na boy mapaitaah ha hakit la.
16 Agya wanabay man, lanang ya po ampakew ye Apo Jesus ha wangwang ta-omen ya
makigwang.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

17 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus, anti hila met ihtew
a ampikno ye nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin. Main nangibat ha
banwan Jerusalem boy ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Galilea boy ha plobinhiyan
Judea. Ket hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh a mamaitaah, anti ya kanan Apo Jesus.
18 Haanin, main nilumateng a nangaanon lakin ampanambayok nin maghay lakin
lumpo. An-apehen la yan iloob ha baey ta-omen laya maihaley kanan Apo Jesus.
19 Noba uli ha kalabong nin tatao, ket ahe hila makaloob. Kaya-bay nanik hila ha
bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilan atep a nangiloyloyan la kanan lakin lumpo ha
adapan nan Apo Jesus.
20 Pamakakit nan Apo Jesus nin kayadet nin pamteg la kana, ket hinabi na kanan lumpo,
“Gayyem, napatawad anay kakahalanan mo.”
21 Hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, inihip lay wanae, “Yatin tao,
ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta homain anan ayaman a makapatawad nin
kakahalanan no aliwan hiyay Apo Dioh bengat!”
22 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay tinepet na hila, “Taket ta
wanabay ye ihip yo?
23 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, ‘Napatawad kayna ha kakahalanan mo’, ta
ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, ‘Mideng ka ta kumodang
kayna’
24 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a
mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta.”
Ket hinabi na kanan lumpo, “Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna!”
25 Ket tampol yan nideng ye lumpo ha adapan lan kaganaan boy kinaget nay apay na.
Ket nuli yaynan ampanggalang kanan Apo Dioh.
26 Kaganaan lan tataon nakakit nin nalyadi, nagtaka hilan tubat. Ket inggalang la yay
Apo Dioh, a wanla, “Koynan kapagtakaan a babagay ye nakit tawo haanin!”

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

27 Pangayadi nin pamaitaah nan Apo Jesus, inumalih yayna. Haanin, nakit na yay
maghay lakin māningil nin bowih a nagngalan Levi a ampikno ha pamayadan nin bowih.
Hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew ka kangko.”
28 Nideng yay Levi, imbantak nay kaganaan, ket nakilakew yayna kanan Apo Jesus.

29 Haanin, bilang pamadangal nan Levi kanan Apo Jesus, nangihadya yan mayadet
a poniyan ha baey na. Ket malabong a māningil nin bowih boy kanayon po a tatao ye
nakidungon mangan kanla.
30 Noba ha nakit la hilan Papariseo boy hilay kalalamoan la a mamaihtodo nin
Bibilin, ket hinaleyan la hilan dinlaw ye mānumbong nan Apo Jesus, "Taket ta am-
pakidungo kawon mangan boy minom kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a
māgkahalanan?"
31 Pinakibatan na hilan Apo Jesus, "Hilay homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no
aliwan hilay ampaghakit.
32 Nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan a maghehe, aliwa kanlan tataon
ampangibaan nin hadili la a matoynong hila."

Hiyay tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

33 Haanin, hinabi nin ano katao kanan Apo Jesus, "Hilay mānumbong nan Juan a
Māmawtihmo, ket maheheg hilan magpaltan mangan boy makigwang. Wanabay met
kanlan mānumbong lan Papariseo. Noba hilay mānumbong mo, maheheg hilan mangan
boy minom."
34 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, "Legan kalamo
laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan
mangan, kali?
35 Noba maabot lano ye panaon a maialih yayna kanla ye lakin nagkahal. Ket
kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la."
36 Hinabi na po Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi tungkol ha bayon adal na,
"Homain taon mangginit ha bayon bado nin itakop na ha alan a bado. Ta no diyagen na
yatew, mahayang yay bayon bado boy hiyay intakop, aliwa yan padiho ha nakaitakopan
na."
37 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a
kubot a katat. Ta no diyagen na yatew, lumtoh yay alan a kubot boy mabullog yay alak.
Ha wanabay, padiho hila lanon mahayang.
38 No aliwan hiyay bayon alak, ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot a katat.
39 Homain met taon nakainom nin alan a alak ye malabay minom nin bayon alak, ta
habiyen na, 'Malalahap ye alan a alak.' "

6

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na,
nipadān hila ha katidigowan. Haanin, hilay mānumbong na, nandayon hilan nante nin
tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en.
2 Haanin, main met nangaanon Papariseo ihtew. Ket hinabi la, "Taket ta andiyagen yoy
wanabay? Ampante kawon tidigo, ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!"
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha
nabitlan ya boy hilay kalalamoan na,
4 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a
inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na. Noba
ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye
malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh."
5 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket main
kapalyadiyan a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa."

Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

6 Ha kanayon a Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha pāytiponan
lan Jujudio, ta mangiadal ya. Main maghay laki ihtew a kinumpit ye dapit wanan a gamet
na.
7 Kananyatew a mangaamot, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin,
ambantayan laya no paitaahen na yan Apo Jesus agya Mangaamot nin Pagpainawa. Ta
no diyagen na yain, ket main hilaynan pangidaloman kana.
8 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanan laki a kinumpit
ye gamet na, "Mideng ka, ket makew ka ihti ha adapan." Ket nideng ya met ye laki haka
ya nakew ha adapan la.

9 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan Papariseo boy kanlan mamaihtodo nin
Bibilin, “Tepeten katawo. Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a malyadin diyagen ha
Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged o maloke? Mangiligtah nayi o
mamatey?”
10 Binilew na hilan kaganaan ye anti ha palibot na haka na hinabi kanan lakin kinumpit
ye gamet na, “Ipanat moy gamet mo.” Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna.
11 Noba napoot hilan tubat ye Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, ta namaitaah
yay Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Kaya-bay pinaytotongtongan la no hinyay
diyagen la kanan Apo Jesus.

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluwan Pag-apohtol na
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

12 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka ya ha mapantay. Ket
mikahumda yan nakigwang kanan Apo Dioh ihtew.
13 Kabekahan, hinagyat na hilay mānumbong na. Ket namili ya kanla nin labinluwan
lalaki a hinabtan nan apohtol.
14 Hilabayti ye Simon a anhabtan Pedro, hiyay Andres a katongno nan Pedro, hiyay
Santiago, hiyay Juan, hiyay Felipe, hiyay Bartolome,
15 hiyay Mateo, hiyay Tomas, hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Simon a magha
kanlan ampangimahakit kanlan Israelita,
16 hiyay Judas a anak nin lumbo a Santiago boy hiyay Judas a anhabtan Iscariote a
nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus
(Mateo 4:23-25; 5:1-12)

17 Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, dinumoong hilayna. Ket tinumgen
hila ha napo, ta anti hila ihtew ye malabong a mānumbong na boy malabong a tataon
nangibat ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Judea, banwan Jerusalem, boy ha lulugal
ha ambay dagat nin banwan Tiro boy banwan Sidon.
18 Nakew hila ihtew ta-omen manlenge kanan Apo Jesus boy mapaitaah hila ha hahakit
la. Ket hilay tataon hinelpan nin maloke a ihpidito, pinaitaah na hila met.
19 Kaganaan lan ampaghakit, ket ampakaapehen la yan makimpaan ye Apo Jesus, ta
main kapalyadiyan a ampangibat kana a mamaitaah nin agya hinyaman a hakit.
20 Haanin, binilew na hilan Apo Jesus ye mānumbong na boy hinabi na kanla,
“Minged kawon mangaidap,
ta maibilang kawo kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
21 Minged kawon angkabitlan haanin,
ta mabhoy kawo lano.
Minged kawon antumangih haanin,
ta kumaili kawo lano.
22 Minged kawo no uli ha panumbong yo kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket pag-inakitan la kawo,
ikahwil la kawo,
umihen la kawo
boy damaen la kawo.
23 Ta wanabay met ateed ye dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew kanlan popodopita
nin Dioh. Kaya-bay no diyagen la yati kanyo, ket maghayaghag kawo boy umugto-ugto
ha kaaliketan yo, ta mayadet ye plimyo yo ha langit.
24 Noba kakaingalo kawon mangabatnang,
ta napakinabangan yoynay kainomayan yo.
25 Kakaingalo kawon angkabhoy haanin,
ta mabitlan kawo lano.
Kakaingalo kawon angkumaili haanin,
ta lumele boy tumangih kawo lano.
26 Kakaingalo kawo no andangalen la kawon kaganaan a tatao,
ta wanabay met ateed hatew ye dinyag lan nangaunan tutoa kanlan aliwan peteg a
popodopita.”

Hiyay Pangado kanlan Kakaaway
(Mateo 5:38-48; 7:12)

27 “Noba yati ye habiyen ko kanyon ampanlenge kangko,” wanan Apo Jesus. “Adoen yo
hilay kakaaway yo boy manyag kawon kangedan kanlan ampangahulog kanyo.

28 Inged yo hilay ampanuboy kanyo. Ket hilay ampangapi kanyo, ipakigwang yo hila
met.
29 No main manikpa nin pingipingi mo, iadap mo po kana ye kahampad. No main
manamham nin hamda mo, ket ibyay mo, dayon bado mo.
30 No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mangwa nin bandi yo, adi
yoyna an-ipaudong.
31 Diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo."
32 "No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo a maagad
kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket ampangado hila met kanlan
ampangado kanla.
33 Ket no hilay manged kanyon bengat ye panyagan yon manged, homain kawon plimyo
a maagad kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket andiyagen la met yain.
34 No hilay makabayad bengat kanyo ye padaman yo, homain kawon maagad a plimyo
kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket ampamadam hila met kanlan kapadiho
lan māgkahalanan a angkahigudo lan makabayad kanla.
35 Aliwan wanabay ye diyagen yo, no aliwan adoen yo hilay kakaaway yo, manyag
kawo kanla nin manged boy padaman yo hila a ahe yoyna an-ihipen no makabayad hila
kanyo o ahe. No wanabay ye diyagen yo, ket mayadet ye plimyo yo boy mapaptegan a
aanak na kawon Katatagayan a Dioh. Ta mapangingalo yay Apo Dioh agya kanlan ahe
ampagpahalamat boy kanlan mangaloke.
36 Mag-ilyadi kawon mapangingalo a omen kanan Bapa yon Dioh a mapangingalo."

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon
(Mateo 7:1-5)

37 "Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao ta-omen na kawo met ahe uhgaan Apo
Dioh. Mamatawad kawo ta-omen na kawo met patawaden Apo Dioh.
38 Mamyay kawo ta-omen na kawo met biyan nin Apo Dioh. Biyan na kawon huhton
takal, hekhek, hedhed boy anhumwa ha takalan. Ulita no way-omen ye pamyay yo kanlan
kanayon, ket wanabay met ateed ye pamyay nan Apo Dioh kanyo."
39 Hinabi na po Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Hiyay kapkap, malyadi na nayi
akayen ye kapadiho nan kapkap? Ahe, ta padiho hilan maampag ha lubot.
40 Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Noba no maadalan yan luboh,
mag-ilyadi yan omen kanan maihtodo na."
41 "Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat makandin
buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a ba-mon mayadet a buwag
ha mata mo?
42 Way-omen mo habiyen ha katongno mo, 'Katongno, paolayan mon alihen koy buwag
ha mata mo', noba ahe moya met angkakit ye mayayadet a buwag a ba-mon batang a
nipabanlag? Hikan ampagmamangedan! Muna mo po alihen ye mayadet a buwag mo
ta-omen mo makit a manged ye makandin buwag nan katongno mo."

Matandaan ye Kayo makauli ha Dawa na
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

43 "Hiyay manged a poon-kayo, ket manged ya met ye dawa na. Noba hiyay aliwan
manged a poon-kayo, aliwa ya met manged ye dawa na.
44 Balang poon-kayo, ket matandaan ya ha dawa na. Ta hiyay poon-kayon madiwi, ahe
yan manawa nin igoh o ubah.
45 Wanabay met ye tao. Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan kangedan, ta pawa
kangedan ye anti ha puho na. Noba hiyay taon maloke, ampaghabi yan mangaloke, ta
pawa mangaloke ye anti ha puho na."

Hilay Luway Kalahin Mānyag nin Baey
(Mateo 7:24-27)

46 Hinabi na po Apo Jesus, "Taket ta anhabtan yo kon 'Apo', noba ahe yo met
anhumbongen ye anhabiyen ko?
47 Hiyay taon anhumaley kangko, ampanlenge boy anhumbongen nay anhabiyen ko.
Ket ilalayi koya
48 ha taon nangipaideng nin baey. Nangali yan maalale a lubot. Ket impaideng nay
baey na ha pundahyon a dapah. Ket ha nayadi na yaynay baey, nilumateng ye lanab. Ket
nadugoh ye baey, noba ahe ya naagwat, ta maghen ye pagkadyag na.
49 Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na anhumbongen, ilalayi koya ha taon
nangipaideng nin baey a homain pundahyon. Kaya-bay ha nadugoh yan lanab ye baey a
impaideng na, ket napuang ya boy nangaagwat kaganaan."

7

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano (Mateo 8:5-13)

1 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew kanlan tatao, nakew yayna ha banwan
Capernaum.
2 Ket ihtew, main maghay kapitan nin huhundalon Romano. Yatin kapitan, main yan
ipoh a ampakaadoen na. Ket yatin ipoh na, ampaghakit ya boy angkakamatey yayna.
3 Ha nabalitaan nan kapitan ye tungkol kanan Apo Jesus, nangitubol yan nangaanon
tutoan Jujudio a mānungkolan a makew kanan Apo Jesus. Ket imbilin na kanla, "Makew
kawo kanan Apo Jesus. Ket ipakiiingalo yo kana a lakwen naya ihtin paitaahen ye ipoh
ko."
4 Ket hilay intubol na, ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, impakihabi la kana, "Apo,
pangiingalo mo. No malyadi dayi, haglapan mo yay kapitan, ta manged yan tao.
5 Ta agya aliwa yan Judio, ket maado ya kantawon Jujudio boy nangipaideng ya po nin
pāytiponan tawo."
6 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanla. Ha mahaley hilayna ha baey nan
kapitan nin huhundaloh, impahagana na yan kapitan kanlan gagayyem na ta-omen la
habiyen kana, "Apo, agya adi kawoyna kano magbannog a umabot ha baey na. Ta ahe ya
kano katanggap-tanggap a lakwen mo ha baey na.
7 Kaya-bay ahe ya nakew kammo. Noba agya wanabay man, habiyen moynan bengat
kano a mitaah yay ipoh na, ket mitaah yan peteg, wanan kapitan kammi.
8 Tanda na a main madyag ye bilin nin maghay main kapalyadiyan, ta anti ya met ha
hilong nin kapalyadiyan lan matatagay po kana. Boy main met huhundaloh a anti ha
hilong nin kapalyadiyan na. Ket no habiyen na ha magha, 'Makew ka ihtew!' ket makew
ya ihtew, boy no habiyen na met ha magha, 'Makew ka ihti!' ket makew ya. Boy no
habiyen na ha ipoh na, 'Diyagen mo yati!' ket diyagen naya."
9 Pamakange nan Apo Jesus nin impahabi nan kapitan, nagtaka ya boy inumadap ya
kanlan malabong a tataon anhumumbong kana. Ket hinabi na kanla, "Yo! Haanin akon
bengat nakange nin wanabay a kayadet a pamteg! Agya kanlan Israelita, homain ako po
nange nin main wanabay a pamteg."
10 Haanin, ha nag-udong hilaynay intubol nan kapitan, ket nakit la a nitaah yaynay
ipoh.

Hiyay Pami-ay nan Apo Jesus nin Bugtong a Anak nin Bawon Babayi

11 Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha lugal a Nain. Ket nakilakew hila kana ye
mānumbong na boy hilay malabong a tatao.
12 Ha mahaley hilayna ha ilwangan nin Nain, ket nahagana la hilay malabong a tataon
anlumwah nin yatew a lugal a makew mangilbeng nin bugtong a lakin anak nin bawon
babayi.
13 Ha nakit na yan Apo Jesus ye bawon babayi, nalunoh ya. Kaya-bay hinabi na kana,
"Dada, adi kayna tumangih."
14 Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye ampamatayan lan bangkay. Ket kinimpaan
naya. Ket nagpaked hilayna met ye ampamatay. Hinabi nan Apo Jesus kanan lakin natey,
"Inong, mimata ka."
15 Nimata yan peteg haka yan naghabi. Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan indo, "Ti
yaynay anak mo."
16 Uli ha nalyadi, nalimowan hilay kaganaan boy inggalang la yay Apo Dioh. Hinabi la,
"Anti yayna kantawo ye makapalyadiyan a podopita. Ket hiyay Apo Dioh, anhaglapan na
hilaynay tatao na."
17 Ket nitayak ye tungkol kanan Apo Jesus ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea
boy ha palibot na.

Hiyay Pangitubol nan Juan a Māmawtihmo nin Mānumbong na kanan Apo Jesus (Mateo 11:2-19)

18-19 Haanin, hilay mānumbong nan Juan a Māmawtihmo, imbalita la kana ye didinyag
nan Apo Jesus. Kaya-bay hiyay Juan, intubol na hilay luwan mānumbong na a makew
manepet kanan Apo Jesus nin wanae, "Hikayna lagi ye Cristo a impangako nan Apo Dioh
a lumateng, o mangagad kayi po nin lumbo?"
20 Ket ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, hinabi la, "Intubol na kayin Juan a
Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna ye Cristo a impangako nan Apo Dioh, o
mangagad kayi po nin lumbo?"

21 Kananyatew, hiyay Apo Jesus, nalatngan la yan ampamaitaah nin malabong a tataon
ampaghakit. Ampamaalih ya po nin maloke a ihpidito kanlan tatao boy ampaitaahen na
hilay kakapkap.
22 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan intubol nan Juan, “Mag-udong kawoyna kanan
Juan. Ket ibalita yo kana ye nange boy nakit yo. Hilay kakapkap, ampakakit hilayna.
Hilay lulumpo, ampakakodang hilayna. Hilay kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek,
ampakange hilayna. Hilay natey, nabi-ay hilan uman boy hiyay Manged a Balita, an-
ipatanda ana met kanlan mangaidap.
23 Minged yay taon ahe ampagluwaluwa kangko.”
24 Pamikuyot lan intubol nan Juan, hinabi nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao, “Ha
nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay anhigudowen yon makit? Maghay malawak a
ampiangin-angin? Ahe!
25 Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon nakabado nin matampa
boy ampagbi-ay nin pagpapakapda, ket ihtew yo hila makit ha mangayadet a baey.
26 Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh, kali? Awo,
peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen ko kanyo a umiigit ya
po ha maghay podopita.
27 Ta hiyay Juan ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na,
‘Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye danan mo.’ ”*
28 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha kaganaan a
tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a Māmawtihmo. Noba agya wanabay
man, hiyay pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan
Juan.”†
29 Ket hilay kaganaan a tatao, agya hilay māningil nin bowih, pamakange lan hinabi
nan Apo Jesus, hinabi la, “Huhto ye man-ipadyag nan Apo Dioh.” Hinabi la yatew, ta
napabawtihmo hila kanan Juan.
30 Noba hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ahe la inawo ye man-ipadyag
nan Apo Dioh ha bi-ay la, ta ahe hila napabawtihmo kanan Juan.
31 Hinabi na po Apo Jesus, “Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao kananyatin
panaon? Boy hinya lagi ye pangipadihowan ko kanla?
32 Ipadiho ko hila ha aanak a ampikno ha paydagawan a ampanghaan lay kadagaw la,
a wanla,
‘Tinigtigan mi kawon pangkahal,
noba ahe kawo tinumalek!
Kinantaan mi kawon kanta no main natey,
noba ahe kawo met tinumangih!’
33 Wanabay ya met ateed ye dinyag yo kammin Juan a Māmawtihmo, ta padiho yo kayin
impwida. Ta ha nilumateng yay Juan kanyo, ket nakit yo yan ampagpaltan mangan boy
ahe ampinom nin alak. Noba hinabi yo, ‘Hi! Hinelpan yan maloke a ihpidito.’
34 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako ihti ha babe-luta, nakit
yo kon ampangan boy ampinom. Noba hinabi yo met, ‘Mahiba yan mangan, māglahing,
boy gayyem lan mangakuhit a māningil nin bowih boy kanayon po a māgkahalanan.’
35 Agya wanabay man, hiyay kadunongan nan Apo Dioh, ket angkakit ha didiyag lan
kaganaan a aanak nin Dioh.”

Hiyay Apo Jesus ha Baey nan Simon a maghan Pariseo

36 Ha maghay mangaamot, magha kanlan Papariseo a nagngalan Simon ye nanagyat
kanan Apo Jesus a makew makipangan ha baey na. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakew ya
met. Ket nakidungo yan mangan.
37 Kananyatew a lugal, main maghay babayin katatanda nin kaganaan a māgkahalanan
ya. Ha nabalitaan na a anti yay Apo Jesus ha baey nan Simon, ket nilakew naya boy
nangaget ya nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo.
38 Ket nakew yan nideng ha golotan nan Apo Jesus. Antumangih ya ha aphayan na.
Impatulo nay luwa na ha bitih nan Apo Jesus. Ket pinunahan na nin labok na haka na
inumaan boy tiniihan nin pabango.
39 Pamakakit nan Simon ha andiyagen nan babayi ha bitih nan Apo Jesus, inihip na, “No
peteg a podopita ya yatin tao, tanda na dayi a māgkahalanan yatin babayi a ampangimpa
kana.”

---

* **7:27** Malakias 3:1. † **7:28** Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nandugi ye panakop nan Apo Dioh.

40 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen nan Simon. Kaya-bay hinabi na kana, “Simon,
main akon habiyen kammo.”
Nakibat yay Simon, “Hinyatew, Maihtodo?”
41 Hinabi nan Apo Jesus, “Main luway taon nangutang ha maghay taon māmautang.
Hiyay inutang nan magha ket limanggatoh. Ket hiyay magha met, limampo.
42 Ha ahe hilayna makabayad, pinaulayan naynan māmautang ye utang la. Haanin, aya
kanlan luwa ye igit a mangado kanan māmautang?”
43 Nakibat yay Simon, “Kadihko, hiyay nakautang nin malalabong.”
“Huhto ye pakibat mo,” wanan Apo Jesus.
44 Haanin, pinalingayan na yan Apo Jesus ye babayi. Ket hinabi na kanan Simon,
“Angkakit mo nayi yatin babayi? Ha hinumlep ako ihti ha baey mo, ket ahe moko bega
binyan nin lanom a panguyah nin bibitih ko. Noba yatin babayi, luwa na ye pinanguyah
nan bibitih ko boy labok nay pinamunah na.
45 Boy ahe moko inumaan bilang pagkakitan nin aliket mon nananggap kangko. Noba
yatin babayi, paibat po ha hinumlep ako ihti ha baey mo, ket homain tegen ye panguma
na ha bibitih ko.
46 Ahe mo tiniihan nin ladak ye ō ko. Noba yatin babayi, tiniihan nay bibitih ko nin
mablin pabango.
47 Kaya-bay hiyay mayadet a pangado na a impakit na kangko ye ampamapteg a
napatawad anay malabong a kakahalanan na. Noba hiyay taon makandi ye kahalanan
na a napatawad, ket makandi met ye pangado na a ipakit na.”
48 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Napatawad anay kakahalanan mo.”
49 Ket hilay kadungo nan Apo Jesus ha panganan, wanla ha ihip la, “Aya ya lagi yatin
tao a ampagngaya a mamatawad nin kakahalanan?”
50 Hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Inligtah na kan pamteg mo. Muli kaynan main
katanaan.”

8

Hilay Babayin Nangalingay kanan Apo Jesus

1 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo. Ket impatanda
nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Kalamo na hilay labinluwan
mānumbong na
2 boy nangaanon babayin pinaitaah na ha hahakit la boy hilay namaalihan na nin
mangaloke a ihpidito. Magha ya kanla ye Maria a anhabtan Magdala ye namaalihan
na nin piton mangaloke a ihpidito.
3 Kalamo laya met ye Juana a ahawa nan Cusa a mamaala ha mayadet a baey nan
Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Susana, boy hilay kanayon po a babayi. Hilabay ye
ampangalingay kanan Apo Jesus boy kanlan mānumbong na. Ket hadili lan babandi ye
anggawien la ha pangalingay la.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

4 Haanin, malabong a tataon nangibat ha kanayon a babanwa ye ampakew kanan Apo
Jesus. Ket in-adal na kanla yatin pangilalayi,
5 “Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananeman na. Ha
panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin bibini, natudakan
lan tatao boy kinan nin mamanokmanok.
6 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta.
Tinumubo hila noba kadudumali hilan nalangey, ta mamala ye luta.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew
a bini, kadlan lan nilumake ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini.
8 Noba main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy
nanawa hilan titigatoh.” Pangayadi, impakakhaw nan hinabin Apo Jesus, “Hikawon
ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

9 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, “Hinyay labay habiyen
nin pangilalayi mo?”
10 Nakibat yay Apo Jesus, “Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito nin tungkol ha
panakop nan Apo Dioh. Noba kanlan kanayon, ampaghabi kon bengat makauli ha

pangilalayi ta-omen agya po man ‘mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy
agya po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh.’ ”*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi nan Apo Jesus tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

11 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Wanae ye labay habiyen nin
pangilalayi tungkol ha mānabwag. Hiyay bini ket Habi nin Dioh.
12 Ket hiyay dān a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin
Dioh. Noba nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho la ye Habi nin Dioh ta-omen
hila ahe mamteg boy ahe miligtah.
13 Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a
nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh. Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay
ahe nagbuyot ye pamteg la, ta ha nilumateng ye papanubok kanla, ket tinalingkukolan
la yaynay pamteg la.
14 Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye
tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba hiyay Habi nin Dioh a nange la, ket natugpawan
yan malabong a babagay a ampakayootan la, kalabayan a bumatnang boy panumbong
ha kalabayan nin laman la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
15 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon luboh
a nanlenge nin Habi nin Dioh. Ket intanem la ha puho la boy pinaghehpetan la yan
hinumbong anggaynan nanawa ha bi-ay la.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki
(Marcos 4:21-25)

16 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin koden
o ikonin ha hilong nin papag, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen
mahnag ye loob nin baey kanlan lumoob.
17 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain hiklito a ahe lano matandaan.”
18 “Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye anhabiyen ko. Ta hiyay taon ampanumbong
nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye tinanda na. Noba hiyay taon ahe
ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket agya po man hiyay nibaan na a anti kana,
ket maalih po kana.”

Hiyay Indo boy hilay Kakatongno nan Apo Jesus
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Haanin, hiyay indo nan Apo Jesus boy hilay kakatongno na a lalaki, ket nakew hila
kana. Noba ahe hila makahaley kana uli ha kalabong nin tatao.
20 Kaya-bay main tao a nangihabi kanan Apo Jesus, “Hiyay indo mo boy hilay
kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay lay makikit kammo.”
21 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hilay ampanlenge boy ampanumbong nin Habi
nin Dioh, ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko.”

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, ket nilumugan
hila ha mayadet a bangka. Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lumipay kitawo ha dagatda-
gatan.” Ket ginaodan laynay mayadet a bangka la.
23 Ket legan anlumipay hila, hiyay Apo Jesus, ket nipakatuloy ya. Haanin, kinumhaw
ye angin. Ket hiyay mayadet a bangka la, magaynan mapno nin lanom. Kaya-bay
ampipaloke hilayna, ta lumdeg yaynay mayadet a bangka la.
24 Haanin, hilay mānumbong na, pinokaw la yay Apo Jesus, a wanla, “Apo! Apo! Lumdeg
kitawoyna!”
Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na yay angin boy dawyon, a wana, “Tumgen
kawo!” Ket tinumgen ye angin boy dawyon. Ket tinumana ana.
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Way-ihtew ye pamteg yo?” Ket
hilay mānumbong na, nagtaka hila boy nangalimowan.
Kaya-bay napaytepet-tepet hila, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy dawyon, ket
angkapatgen na.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpan nin Mangaloke a Ihpidito
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

26 Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, ket niabot hilayna ha lugal lan
tataon anhabtan Geraseno, ha lipay nin dagatdagatan Galilea.

---

* **8:10** Isaias 6:9.

27 Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay laki a
angkumonin ana ihtew a hinelpan nin maloke a ihpidito. Nabuyot anan panaon a loh-ok
ya boy ahe yayna angkumonin ha baey, no aliwan angkumonin yaynan bengat ha yukib
a pangilbengan.
28-29 Agya ikulong laya man o balolen nin tanikala ye gagamet boy bibitih na, ket
angkaboyto na. Maheheg yan anhigiyan nin mangaloke a ihpidito boy an-iugot ha
wangwang. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikan maloke a ihpidito, alihan mo yayna!"
Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nangha ya boy nilumukob ya ha
adapan na. Ket angkumolih yan ampaghabi, "Jesus, tanda ko a hika ye Anak nan
Pinakamakapalyadiyan a Dioh. Aya ka nayi kangko? Pangiingalo mo, adi moko dayi
paidapan!"
30 Haanin, tinepet na yan Apo Jesus, "Hinyay ngalan mo?"
"Kawan." Wanabay ye inhebat na, ta malabong a maloke a ihpidito ye hinumlep kana.
31 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, impakiiingalo la kanan Apo Jesus, a wanla, "Adi
mo kayi dayi palakwen ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta!
32 No aliwan palubohan mo kayi tana a humlep ha malabong a bababoy a ampambok
ha aling nin mapantay."
Ket hinabi nan Apo Jesus, "Higi, kokawoyna!"
33 Kaya-bay inumalih hilay mangaloke a ihpidito kanan laki. Ket nakew hilaynan
hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw
nin dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.
34 Ha nakit lan ampanayhay nin bababoy ye nalyadi, ket nayew hilan nangibalita
kanlan tatao ha banwa boy babadiyo.
35 Kaya-bay hilay tataon nakange, nakew hila ihtew ta-omen la bilewen ye nalyadi.
Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakit la a
matino yayna boy nakabadoyna a ampikno ha haley bitih nan Apo Jesus. Ket nalimowan
hilay tatao uli ha nakit la.
36 Haanin, hilay tataon nakakit nin nalyadi, imbalita la kanlan tataon kapipilateng,
"Hiyay Apo Jesus, pinaalih na hilay mangaloke a ihpidito kanan laki."
37 Ket hilay tataon taga Geraseno, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, "Umalih
kayna ihti ha lugal mi, ta angkalimo kayinan tubat kammo."
Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna ha bangka. Ket
inumalih hilayna nin yatew a lugal.
38 Bayo yan inumalih ye Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, ket
nakiiingalo ya kana, a wana, "Makilakew ako met dayi kammo." Noba ahe na inawo Apo
Jesus, no aliwan pinauli na yaynan ingat, a wana,
39 "Muli kayna ha angkunaan yo. Ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo,
ibalita mo kanlan tatao." Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na kanlan kaganaan a
tatao nin yatew a banwa ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus kana.

Hiyay Anak nan Jairo boy hiyay Babayin Andayaen
(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

40 Ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, hilay tatao ihtew, ket angkaaliket
hilan nananggap kana, ta an-agaden laya.
41 Haanin, main nilumateng a maghay lakin nagngalan Jairo a maghay mānguna ha
pāytiponan lan Jujudio. Nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus. Ket hinabi na,
"Pangiingalo mo, Apo, ta makew ka dayi ha baey ko.
42 Ta hiyay bugtong a anak kon balatang a nagtaon labinluwa, ket angkakamatey
yayna."
Ket legan anlakwen na yan Apo Jesus ye anak nan Jairo, malabong hilay tataon
ampaypapaletpet kanan Apo Jesus.
43 Haanin, main met maghay babayi kanla ihtew ye labinluway taon anan andayaen.
[Ket nauboh nayna ye babandi na ha pagpapatambal na.] Noba homain bega naka-
paitaah kana.
44 Ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus.
Ket kiniwit nay laylay nin bado na. Ket kapipikhaan, tinumgen anay pandumaya na.
45 Ket haanin, nanepet yay Apo Jesus, "Ayay nangiwit kangko?"
Noba hinabi lan kaganaan, "Aliwan hiko!"
Kaya-bay hinabi nan Pedro, "Apo, tanda moynabay met a malabong ye tataon
ampaypapaletpet kammo."
46 Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, "Main nangiwit kangko, ta natanam kon
main kapalyadiyan a nilumwah kangko."

47 Haanin, ha natandaan nan babayi a ahe na maitayo kanan Apo Jesus ye dinyag na,
ampamigpig yan hinumaley kana boy nilumukob ya ha adapan na. Ket hinabi na kanlan
kaganaan a tatao a anti ihtew no taket ta kiniwit na yay Apo Jesus boy no way-omen yan
nitaah.
48 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Inang, nitaah ka uli ha pamteg mo. Muli kaynan
main katanaan.”
49 Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nilumateng a taon
nangibat ha baey nan Jairo. Hinabi na, “Adi mo yayna an-abaen ye Maihtodo, ta natey
yaynay anak mo.”
50 Pamakange nan Apo Jesus ye hinabi nan tao, hinabi na kanan Jairo, “Adi ka
angkalimo. Mamteg kan bengat, ket mabi-ay yan uman ye anak mo.”
51 Pamiabot nan Apo Jesus ha baey nan Jairo, homain yan kanayon a inlamo ha loob
nin baey, no aliwan hiyay Pedro, Santiago, Juan, boy hilay tutoa nan anak bengat.
52 Hilay kaganaan a tataon anti ihtew, antangihan boy an-andangan la yay anak a natey.
Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo antumangih, ta ahe yan natey ye anak, no
aliwan angkatuloy yan bengat.”
53 Ket kinailiyan laya, ta tanda la a natey yaynay anak.
54 Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak. Ket hinabi na, “Inang,
mimata ka.”
55 Ket kananyatew met ateed, nabi-ay yay anak boy nimata ya. Hinabi nan Apo Jesus
kanla, “Pakanen yoya.”
56 Haanin, nagtaka hilan tubat ye tutoa nan anak. Noba imbilin nan Apo Jesus kanla,
“Yatin nalyadi, ket adi yo anhabiyen ha agya ayaman a tao.”

9

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

1 Ha maghay mangaamot, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley
kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan boy katulidan a mamaalih nin kaganaan a
mangaloke a ihpidito boy mamaitaah kanlan ampaghakit.
2 Ket intubol na hilaynan mangipatanda nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy
mamaitaah hilan ampaghakit.
3 Binilinan na hila, “Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin hinyaman, agya
teken, bakoto, pamangan, pilak o bado a paghagiliyan yo.
4 Makidagoh kawo kanlan ayaman a mamadagoh kanyo. Ket ihtewbay kawo tana
kumonin angga ha umalih kawo nin yatew a lugal.
5 Noba no ahe la kawo tanggapen, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih yo bilang
pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.”
6 Haanin, nanige hilaynay mānumbong nan Apo Jesus. Ket nakew hila ha binabadiyo a
nangipatanda nin Manged a Balita boy namaitaah hilan ampaghakit ha agya way-ihtew
man a anlakwen la.

Hiyay Pagkayoot nin Ihip nan Gobilnadol Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

7 Haanin, hiyay Herodes Antipas a gobilnadol ha plobinhiyan Galilea, ha nabalitaan
nay kaganaan a andiyagen nan Apo Jesus, nayoot ye ihip na, ta main ampaghabi, “Nabi-
ay yan uman ye Juan a Māmawtihmo.”
8 Ket hilay kanayon met, anhabiyen la, “Hiyabay ye podopita Elias a nabi-ay uman. Ket
napakit yayna man!”
Ket anhabiyen la met nin kanayon, “Ah, hiyabay ye magha kanlan podopita hatew a
nabi-ay uman!”
9 Noba hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, “Hiyay Juan, natey yayna, ta pinaputo-
han ko yan leey. Noba aya yatin taon angkabalitaan kon ampanyag nin kapagtakaan?”
Kaya-bay hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, pinakikwanan na yan makit ye Apo Jesus.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

10 Ha nag-udong hilaynay apohtol, imbalita la kanan Apo Jesus ye kaganaan a didinyag
la. Pangayadi, pinagkalamo na hilan nakew ha banwan Bethsaida a hilahilan bengat.
11 Noba ha natandaan lan tatao a inumalih hilayna, hinumumbong hila kanla. Ket ha
panlumateng la ihtew, tinanggap na hila met Apo Jesus. Ket in-adal na kanla ye tungkol
ha panakop nan Apo Dioh boy pinaitaah na hilay ampaghakit.

12 Ha ampitanghob anay mangaamot, hinumaley hilay labinluwan apohtol kana. Ket
hinabi la, “Maihtodo, anti kitawo ha wangwang. Kaya-bay habiyen moyna kanlan tatao
a makew hilayna ha mangahaley a babadiyo boy pananamanan ta-omen hila manapul
nin pamangan la boy pagdagohan la.”
13 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe, hikawoy mamyay nin pamangan la.”
Nakibat hila, “Limay tinapay boy luway malanghit bengat ye anti ihti. Makew kayi
lawen manaliw nin pamangan la?”
14 Hiyay bilang lan lalaki ihtew, mangalimay libo.
Noba hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Paiknoen yo hilan puhto-puhto nin
manilimampo.”
15 Ket pinaikno la hilan kaganaan.
16 Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal
ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Binih-ilbih-il na yay limay tinapay
boy pinutoh-putoh na yay luway malanghit. Ket in-ibyay na kanlan mānumbong na. Ket
impatped la met kanlan tatao.
17 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong
na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus
(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)

18 Ha maghay mangaamot, legan ampakigwang yay Apo Jesus a bubukod na, hinumaley
hilay mānumbong na kana. Haanin, tinepet na hila, “Aya ko kano ha ihip lan tatao?”
19 Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon
met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, anhabiyen la met a
hika ye magha kanlan podopita hatew a nabi-ay uman.”
20 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, “Hikawo nayi, aya ko?”
Nakibat yay Pedro, “Hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”
21 Noba mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na, “Adi yoyna
anhabiyen ha agya ayaman.”
22 Hinabi na po kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan a magdiha
nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan Jujudio a mānungkolan, mānguna a
papadi, boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipapatey lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-
ay akon uman.”
23 Haanin, hinabi na kanlan kaganaan a anti ihtew, “Ayaman a malabay manumbong
kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy minamangaamot yan
nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh.
24 Ta ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a taon
matey uli kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
25 Main nayi pakinabang ha maghay tao, no mapagkonin nay kaganaan a babandi ihti
ha babe-luta, noba mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na?
26 Ta ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko, ikading-ey koya met lano ha
pag-udong ko. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha pag-udong ko, main akon
kahnagan boy anti kangko ye kahnagan nan Apo Dioh boy kalamo ko hilay aanghil nin
Dioh.
27 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey
anggan makit la ye panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Pangalabah nin mangawaloy mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka ya ha
mapantay ta-omen ya makigwang. Inlamo na yay Pedro, Juan boy Santiago.
29 Haanin, legan ampakigwang ya, ket nauman ye kadih na. Ket hiyay bado na,
ampakapulag uli ha tubat a kaputian.
30 Kapipikhaan, main luway laki a napakit kanla a ampakitongtong kanan Apo Jesus,
hiyay Moises boy Elias a podopita hatew.
31 Ket ampakapulag hila met a omen kanan Apo Jesus. Hinabi la kana, “Madanon
kaynan matey. Ket ihtew ka matey ha banwan Jerusalem.”
32 Hiyay Pedro boy hilay kalalamoan na, ket maiplek hilan angkatuloy, noba
nakaimukat hila. Ket nakit lay ampakapulag a kahnagan nan Apo Jesus boy nakit laya
met ye Moises boy Elias a ampideng ha talig na.
33 Haanin, legan an-umalih yaynay Moises boy Elias ha talig nan Apo Jesus, hinabi nan
Pedro kanan Apo Jesus, “Maihtodo! Manged, ta anti kitawo ihti. Manyag kayin tatlon

hongab ihti. Hiyay maghan hongab, kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay
ikatlo, kanan Elias." Nahabi na yatew, ta ampangalimokaw ya.
34 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan owep. Ket nalimowan hila.
35 Haanin, main bihnga a ibat ha owep a ampaghabin wanae, "Yabayti ye Anak kon
pinili ko. Leng-en yoy habiyen na."
36 Ha tinumgen yaynay bihnga, nakit lan mānumbong na a bubukod naynan Apo Jesus.
Ket yatin nakit la, ahe la po hinabi ha agya ayaman kananyatew a panaon.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

37 Kabekahan, ha nakaduong hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na paibat ha
mapantay, hinagana hilan malabong a tatao.
38 Haanin, main maghay lakin nangha kanan Apo Jesus nin wanae, "Maihtodo, bilewen
moya man ye bugtong kon anak a laki.
39 No anhigiyan na yan maloke a ihpidito, kapipikhaan ket angkumolih, ampan-
golimpatang boy ampagbola-bola ye bebey na. Ahe na yaynan an-alihan nin maloke a
ihpidito boy tubat na yaynan ampatiyatiyaan.
40 Impakihabi ko kanlan mānumbong mo, 'Pangiingalo yo man, ta paalihen yo yay
maloke a ihpidito kanan anak ko.' Noba ahe la yan mapaalih."
41 Nakibat yay Apo Jesus, "Hikawon tatao haanin a panaon, homain kawon pamteg
kanan Apo Dioh boy matiko ye ihip yo. Anggan makano katawo po lagin pag-anohan?
Ilakew moya ihti ye anak mo."
42 Ha anhumaley yaynay anak kanan Apo Jesus, impuang na yan pinakolimpatang nin
maloke a ihpidito. Noba hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na yay maloke a ihpidito boy
pinaitaah na yay anak. Ket inggawang na yayna kanan bapa na.
43 Ket hilay tatao, nagtaka hilan tubat ha nakit lay kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Legan ampagtaka hilay tatao ha dinyag nan Apo Jesus, hinabi na kanlan mānumbong
na,
44 "Pakaleng-en boy pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Hiko a ibat ha langit a
in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan."
45 Noba hilay mānumbong na, ahe la natalohan ye hinabi na, ta ahe na impaluboh Apo
Dioh a matalohan la. Ket angkalimo hila met a manepet kana.

Hiyay Pinakamatagay
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

46 Ha maghay mangaamot, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ket pinayngatngatan la no
aya kanlay maibilang a pinakamatagay.
47 Noba tanda nan Apo Jesus ye ihip la. Kaya-bay nanagyat yan maghay makandin anak
haka na yan pinaideng ha talig na.
48 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ayaman a ampananggap nin omen kananyatin
anak uli ha panumbong na kangko, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a
ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa kon Dioh a nangitubol
kangko. Ta ayaman kanyon kaganaan ye mapagmakaaypa a omen kananyatin anak, ket
hiyayna ye pinakamatagay."

Hilay Ahe Angkumuntada kantawo ket Katupig tawo
(Marcos 9:38-40)

49 Haanin, hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, "Apo, main kayin nakit a taon ampamaalih
nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Ket binawalan miya, ta aliwa tawo yan kalamo."
50 Noba hinabi nan Apo Jesus, "Adi yoya ambawalan, ta ayaman a ahe angkumuntada
kantawo, ket katupig tawo ya."

Hiyay Ahe la Pananggap kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Samaria

51 Haanin, ha madanon yaynan mag-udong ha langit ye Apo Jesus, imbuton na ha ihip
na ye makew ha banwan Jerusalem.
52 Kaya-bay nangitubol yan ano kataon mauna kana ha maghay badiyo ha plobinhiyan
Samaria ta-omen hila mangihadya nin pagdagohan na.

53 Noba hiyay Apo Jesus, ahe laya tinanggap nin tatao ha plobinhiyan Samaria, ta tanda
lan palakew ya ha banwan Jerusalem.*
54 Ha natandaan lan Santiago boy Juan a homain nananggap kanan Apo Jesus ihtew,
nanepet hila kana, “Apo, labay mo nayi a paudanan mi hilan apoy ta-omen hila maulam?”
55 Noba pinalingayan na hilan Apo Jesus boy pinaghabiyan.
56 Ket nakew hilayna ingat ha kanayon a badiyo.

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)

57 Ket legan angkumodang hila, main maghay lakin hinumaley boy naghabi kanan Apo
Jesus nin wanae, “Kilakew ako kammo, agya way-ihtew ka makew.”
58 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Hilay ahontawon, main hilan lubot a angkunaan
boy hilay mamanokmanok, main hilan hāy. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket homain akon hadilin baey a mapagpainawaan.”
59 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan magha po a laki, “Kilakew ka kangko.”
Noba nakibat yay laki, “Apo, palubohan moko po dayin muli ta-omen koya po ipailbeng
ye bapa ko.”
60 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Ipailbeng moya tana ye minatey mo kanlan nangamatey
ha pamilew nan Apo Dioh. Noba hika, makew kayna. Ket ipatanda moy tungkol ha
panakop nan Apo Dioh.”
61 Main po kanayon a naghabi kanan Apo Jesus, “Kilakew ako kammo, Apo. Noba
paolayan moko po muli, ta magpatanid ako po kanlan pamilya ko.”
62 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Ayaman a malabay makilakew kangko noba
pamapalingay na, ket ahe ya malyadin maghilbi kanan Apo Dioh ha panakopan na.
Nailalayi ya ha taon ampangadado a pamapalingay. Kaya-bay tiko-tiko ye dinanan na.”

10

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Pitompo boy Luway Mānumbong na

1 Pangayadi yatew, namili yay Apo Jesus nin pitompo boy luwa katao. Ket intubol na
hilan maniluwa a mauna kana ha balang banwa boy lulugal a lakwen na.
2 Hinabi na kanla, “Bilewen yo hilay malabong a tataon nakahadya anan pahakop
kanan Apo Dioh a ba-mon paday a malyadinan pupolen, noba kulang ye māmupol. Kaya-
bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin pupolen a mangitubol yan malabong a
māmupol.
3 Higi, manige kawoyna! Itubol katawo a ba-mon tupa kanlan tataon ba-mon
ahontawon.
4 Adi kawo ampangaget nin pitaka, kubot, o pakalan a ihtiping. Ket ha pangumodang
yo, adi kawo tumgen uli ha pangidlaw yo ha agya ayaman ha dān.
5 Ket ha panhumlep yo ha maghay baey, habiyen yoy wanae, ‘Magkamain hila dayin
katanaan ye nagbaey.’
6 Ket no manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hilan katanaan nan Apo
Dioh. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo, ahe hila magkamain.
7 Ihtew kawoyna kumonin kanlan mamadagoh kanyo. Adi kawoyna pamakew-pakew
kanlan kanayon. Kanen yo boy inomen yoy agya hinyaman a iapag la kanyo. Ta hiyay
māg-obda, katapulan a biyan yan matapul na.
8 No makew kawo ha maghay banwa boy tanggapen la kawo ihtew, kanen yoy
hinyaman a iapag la kanyo.
9 Paitaahen yo hilay ampaghakit ihtew boy habiyen yo kanla, ‘Madanon anay panakop
nan Apo Dioh kanyo.’
10 Noba no ahe la kawo tanggapen ha maghay banwa, ket makew kawo ha dān nin
yatew a banwa, ket habiyen yoy wanae,
11 ‘Ulita ahe yo labay tanggapen ye ipatanda mi kanyo, agya tuwapok nin banwa yo a
nipayket ha bibitih mi, ket ikampag mi bilang pangipatanda kanyo a maloke ye dinyag
yo. Noba pakaihipen yo yati. Madanon anay panakop nan Apo Dioh.’
12 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye
ipaduha kanlan tatao kananyatin banwa dinan kanlan taga Sodoma a nanyag nin kalok-
an hatew.”

---

* **9:53** Hilay Samaritano, main hilan hadilin timplo ihtew ha matundol nin Gerazim ha Samaria. Kaya-bay ahe la labay a magdān hilay Jujudio ha banwa la ta-omen maghimba ha Timplo ha Jerusalem.

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe
(Mateo 11:20-24)

13 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon taga Corazin boy hikawon taga Bethsaida,
kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no hiyay kapagtakaan a
dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha Tiro boy ha Sidon,* ket nabuyot hilayna
dayin naghoot nin tapih a mangitit a pamaneh ye angkumonin ihtew boy nikno ha tubog
bilang pagkakitan a ampaghehe hilayna ha kakahalanan la.
14 Noba ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga
Tiro boy taga Sidon.
15 Ket hikawon taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo angga ha langit?
Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno!”
16 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Ayaman a ampanlenge kanyo,
ket hikoynay anleng-en na. Ayaman a ampangikahwil kanyo, ket hikoynay an-ikahwil na.
Ket hiyay ampangikahwil kangko, an-ikahwil na yayna met ye Bapa a Dioh a nangitubol
kangko.”

Hiyay Pag-udong lan Pitompo boy Luwa

17 Haanin, hilay pitompo boy luwa kataon intubol nan Apo Jesus, mahayaghag hilan
nag-udong kana. Ket hinabi la kana, “Apo, agya hilay maloke a ihpidito, angkapaalih mi
hila makauli ha ngalan mo.”
18 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Nakit ko yay Satanas a naalih kana ye kapalyadiyan
na a omen ha kapadah nin kilat.
19 Binyanan katawon kapalyadiyan ta-omen yoya hamboten ye kaganaan a ka-
palyadiyan nan Satanas a kaaway tawo a ba-mon pangitutudak nin bibikat boy
kokoninipit, noba ahe kawo mapano.
20 Noba agya wanabay man, adi yo an-ikaaliket ye pamaalih yon mangaloke a ihpidito,
no aliwan hiyay ikaaliket yo, ket nakalihtaynay ngangalan yo ha libdo nin bi-ay ha langit.”

Naaliket yay Apo Jesus
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Kananyatew met ateed a odah, hiyay Apo Jesus, ket naheb yan kaaliketan nin
Ihpiditon Dioh. Ket nakigwang yan wanae, “Bapa ko a Apo ha langit boy ihti ha babe-
luta, ampahalamatan kata, ta hilatin kaptegan, ket ahe mo impatanda kanlan tataon
ampangibaan nin hadili la a mangahidi boy mangadunong, no aliwan kanlan tataon
mangakandin bengat ye tinanda a omen kanlan mangakandin aanak. Awo, Bapa ko,
dinyag mo yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo.”
22 Pangayadi nan nakigwang, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Impabaala naynan
Bapa kon Dioh kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain nagtanda kangko, no aliwan
hiyay Bapa kon Dioh bengat. Homain met nagtanda kanan Bapa kon Dioh, no aliwan
hikon bengat a Anak na boy hilay tataon labay kon pangipatandaan kana.”
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na hilay mānumbong na. Ket hinabi na kanla a
hilabay bengat ye ampakange, “Minged kawo, ta nakit yo ye didinyag ko.
24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay popodopita boy
popoon ye malabay makakit boy makange nin nakit boy nange yo haanin. Noba ahe
nalyadi yati ha panaon la.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Manged a Samaritano

25 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao, main
maghay maihtodo nin Bibilin ihtew. Nideng yan nanepet, ta labay na yan kaloten ye
Apo Jesus ha hahabi na. Hinabi na, “Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako
mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”
26 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinyay anti ha Bibilin? Hinyay angkabaha mo ihtew?”
27 Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, “Hiyay Apo mon Dioh, ket adoen mo yan luboh ha
puho, luboh ha kalelwa, luboh ha kakhawan boy luboh ha ihip mo.† Boy hiyay kapadiho
mon tao met, katapulan mo yan adoen nin omen ha pangado mo nin hadili mo.”‡
28 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Huhto ye pakibat mo. Kaya-bay wanabay ye diyagen
mo ta-omen ka mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.”
29 Noba hiyay maihtodo nin Bibilin, ket ahe na labay a mipading-ey ya. Kaya-bay
nanepet yayna man, “Aya yain a kapadiho kon tao a katapulan kon adoen?”

---

* **10:13** Hilay taga Tiro boy taga Sidon, ket aliwa hilan Jujudio, mangaloke hila boy ahe hila naghehe ha kakahalanan la. † **10:27** Deuteronomio 6:5. ‡ **10:27** Levitico 19:18.

30 Nakibat yay Apo Jesus kana makauli ha pangilalayi, “Main maghay taon ibat ha
banwan Jerusalem a palakew ha banwan Jerico. Legan angkumodang ya, hinagana yan
tutulihan. Niloh-okan laya, kingwa lay bado na boy pilak na, boy binogbog laya angga ha
angkakamatey yayna haka la yayna inalihan.
31 Haanin, main padi a nipadān ihtew. Ha nakit na yay lakin nabogbog, niliklikan naya.
Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na.
32 Haanin, nipadān ya met ihtew ye maghay lakin lahi nan Levi.§ Noba ha nakit na yay
lakin nabogbog, niliklikan naya met. Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na.
33 Haanin, main met maghay Samaritano* a nipadān ihtew. Ket ha nakit na yay lakin
nabogbog, nalunoh ya kana.
34 Hinaleyan naya haka na inuyahan nin ladak boy alak ye huhugat na haka na
binelbelan nin tapih. Pangayadi, inhakay naya ha ahno na. Ket inlakew na yayna ha
baey a an-abangan. Ket ihtew naya hinayhay.
35 Kabekahan, hiyay Samaritano, binyanan na yan luway palata a mital ye nagbaey
haka na hinabi, ‘Hayhayen mo yan manged. Ket no magkulang man yati, ket bayadan ko
lano ha pag-udong ko.’ ”
36 Haanin, nanepet yay Apo Jesus kanan maihtodo nin Bibilin, “Aya lagi kanlan tatlo ye
main pangado kanan taon binogbog lan tutulihan?”
37 Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, “Hiyay nangingalo kana.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “Kokayna awod, ket wanabay met ateed ye diyagen mo.”

Hiyay Pangumewah nan Apo Jesus kanan Marta boy Maria

38 Ha pangumodang lan Apo Jesus boy mānumbong na, ket niabot hila ha maghay
badiyo. Main babayi ihtew a nagngalan Marta. Ket angkaaliket yan nananggap kanlan
Apo Jesus ha baey na.
39 Hiyay Marta, main yan katongno a nagngalan Maria. Hiyay Maria, ampikno yan
bengat ha aphayan nan Apo Jesus, ta ampanlenge ya ha an-iadal na.
40 Noba hiyay Marta, ket angkagagah ya ha pangihadya nan pamangan boy inomen
nan Apo Jesus boy hilay mānumbong na. Kaya-bay hinumaley ya kanan Apo Jesus. Ket
hinabi na kana, “Apo, homain nayi bali kammo a hiyay katongno ko, ket ampikno yan
bengat boy ampaolayan na kon ampangihadya? Habiyen mo man kana a haglapan nako
met.”
41 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Marta, angkayoot ka boy angkagagah ka ha
malabong a babagay.
42 Noba mamaghan bengat ye katapulan. Ket yati ye pinili nan Maria, hiyay manlenge
kangko. Ket yabayti ye mamanged. Ket ahe yayna maalih kana agya makanoman.”

11

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus nin tungkol ha Pakigwang
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yan nakigwang ha maghay lugal.
Pangayadi nan nakigwang, hinabi nin magha kanlan mānumbong na, “Apo, adalan yo
kayi man no hinyay habiyen mi ha pamakigwang mi a omen ha dinyag nan Juan a
Māmawtihmo kanlan mānumbong na.”
2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “No makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,
‘Bapa min Dioh, galangen laka dayin kaganaan a tatao.
Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.
3 Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.
4 Boy patawaden mo kayi ha kakahalanan mi,
ta pinatawad mi hilayna met ye kaganaan a nagkahalanan kammi.
Adi mo kayi ampaolayan a matukho.’ ”
5 Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanla, “Alimbawa, ha bunak madeglem, magha
kanyo ye makew ha baey nin gayyem na. Ket nakihabi ya, ‘Gayyem, padaman moko man
nin tatloy tinapay mo.
6 Ta hiyay gayyem ko a ibat ha mataang, ket anti ya ha baey ko. Ket homain akon
maipakan kana.’

§ **10:32** Kaganaan a lalakin Levi, ket ampanaglap hila kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh. * **10:33** Hiyay lahi lan tataon Samaritano, ket main hale a daya lan Jujudio boy daya lan kanayon po a lahi. Kaya-bay maaypa ye pamilew lan Jujudio kanla boy main hilan hakit nakem kanlan Samaritano.

7 Haanin, wanae ya met ye pakibat nan gayyem mo a anti ha loob nin baey na, ‘Adi mo
koyna an-abaen, ta ampida kayinan aanak ko boy nakaleneb yaynay ilwangan. Kaya-bay
ahe koynan labay ye mimatan mamyay kammo.’ ”
8 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Habiyen ko kanyo, agya po man mitagayyem kawo,
ahe na kan imataen. Noba ulita mauplit ka, imataen na kan teed ta-omen na ibyay ye
ampakikwaen mo kana.”
9 “Kaya-bay wanae ye habiyen ko. Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan na kawo.
Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo kana, ket palooben na
kawo.
10 Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambiyan na hila. Hilay
kaganaan a ampanapul kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay kaganaan a
ampaapo, ket ampalooben na.
11 Hikawon babapa, no makikwa yan malanghit ye anak yo, ahe yoya biyan nin bikat,
kali?
12 Ket no makikwa yan talay, ahe yoya biyan nin koninipit, kali?
13 Haanin no hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy mamyay nin manganged a
babagay kanlan aanak yo, lalalo yaynay Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta ibyay nay
Ihpidito na kanlan ampakikwa kana.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Beelzebul
(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, namaalih yan maloke a ihpidito a
ampamaangang nin maghay laki. Ha inumalih yaynay maloke a ihpidito kanan laki, ket
ampakahabi yayna. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila.
15 Noba hinabi lan kanayon, “Ah! Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay
Satanas a poon lan mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag
nin wanabay.”
16 Hilay kanayon kanla, labay la yan huboken ye Apo Jesus. Kaya-bay nakikwa hilan
kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh.
17 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “No hilay tataon
angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, madama ye panakopan.
Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya a ampay-away-away.
18 Kaya-bay no kalabanen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot
ye panakop na, kali? Anhabiyen yon ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha
kapalyadiyan nan Satanas, noba aliwan peteg yain a anhabiyen yo!
19 Haanin, no hiyay Satanas ye namyay kangko nin kapalyadiyan a mamaalih nin
mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyay nin kapalyadiyan kanlan mānumbong
yo, ta ampamaalih hila met nin mangaloke a ihpidito? Hilay mānumbong yoyna met ye
makapipapteg a aliwan huhto ye an-ihipen yo.
20 Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha kapalyadiyan nin Dioh,
hiyay labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan Apo Dioh kanyo.”
21 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay lakin makhaw, “No hiyay makhaw a
laki a main genap a almah, ket ambantayan nay baey na, homain makatakaw nin babandi
na.
22 Noba no main lumateng a mamakhaw po kana, ket mahambot ya. Kowen
nan mamakhaw a laki ye aalmah a anhigudowen nan nagbaey a makapiligtah kana.
Pangayadi, kowen nay kaganaan a labay nan hamhamen haka na idakay.”
23 “Ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya kangko. Ayaman a ahe
ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan Apo Dioh, ket ampangitaang ya kana.”

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito
(Mateo 12:43-45)

24 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “No alihan na yan maloke a ihpidito ye maghay
tao, hiyay maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha maklang a lugal ta-omen ya
manapul nin pagpainawaan na. Ket no homain yan makitan, habiyen na ha hadili na,
‘Hi! Udongen ko yaynan bengat ye taon ibatan ko hatew.’
25 Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a ba-mon maghay baey
a malinih boy malimpeh.
26 Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito a maloloke po
kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po ye kahahaad na lano dinan ha una.”

Hiyay Taon Minged

27 Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, main maghay babayi ha kalabongan
lan tatao ihtew ye nangipangha kana nin wanae, “Minged yay babayin nangianak boy
namahoho kammo!”
28 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Awo, noba lalalo hilaynan minged ye tataon
ampanlenge boy ampanumbong nin Habi nin Dioh.”

Hiyay Pamakikwa la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Mateo 12:38-42)

29 Ha anlumabong hilaynay tataon anhumaley kanan Apo Jesus, hinabi na, “Koynay
kalok-an yon tatao kananyatin panaon! Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang pagkak-
itan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay
kapagtakaan a omen ha nalyadi kanan podopitan Jonas hatew. Tatloy mangaamot boy
madeglem na ha bitoka nin digdig a malanghit,* noba ha impagtol na yan malanghit, ket
angkabi-ay ya po.†
30 Ta hiyay nalyadi kanan Jonas, ket nag-ilyadi yan pagkakitan a intubol na yan Apo
Dioh kanlan taga Nineve. Wanabay met kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Mag-
ilyadi kon pagkakitan kanlan tatao kananyatin panaon.
31 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan, mabi-ay ya met
uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew,
agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket nakew yan teed nanlenge nin kadunongan
nan Poon Solomon. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe
yoko met anleng-en.
32 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a naghehe, ket mideng
hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew ha nange lay
impatanda nan Jonas, ket pinaghehean lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a
madadangal po kanan Jonas. Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon
teed naghehe ha kakahalanan yo.”

Hiyay Tillag nin Laman
(Mateo 5:15; 6:22-23)

33 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mamaet nin kingki haka na itayo o hakeban
nin takalan. No aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen mahnag ye loob
nin baey kanlan lumoob.”
34 Hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman mo.
Kaya-bay no makinang ye pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo. Noba
no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye matiboen laman mo.
35 Kaya-bay pakahigudowen mon peteg a kahnagan ye anti kammo. Ta maka hiyay
nabaan mon kahnagan a anti kammo, ket kalitehan ya met manayti.
36 No pawa yan kahnagan ye anti kammo boy homain bega maliteh, angkahnagan ye
bi-ay mo a ba-mon angkahnagan kan tillag.”

Hiyay Babala Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

37 Pangayadi nan naghabin Apo Jesus, main maghay Pariseo ye nanagyat kana a makew
mangan ihtew ha baey na. Ket nakilakew ya met ye Apo Jesus kana. Ket ha niabot hilayna
ha baey nan Pariseo, nakidungo yan nangan.
38 Hilay Papariseo, main hilan kaugalian no way-omen mag-ibano bayo mangan, noba
ahe na yan hinumbong Apo Jesus yatew. Kaya-bay nagtaka yay Pariseo.
39 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hikawon Papariseo, anlinihan yoy ilwah nin babaho boy
pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan
yo.
40 Mutaw kawobay! Ahe yo nayi tanda a hiyay Apo Dioh ye nanyag nin laman boy
puho.
41 Kaya-bay ingalowan yo hilay mangaidap boy haglapan yo hila ha matapul la ta-omen
ya maibilang a malinih ye puho boy laman yo ha pamilew nan Apo Dioh.”
42 “Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta
agya po man an-ihagpa yo kanan Apo Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman
yo boy agayep yo, ampaolayan yoy matoynong a pamakilamo ha kapadiho yon tao boy
pangado kanan Apo Dioh. Huhto a ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye
maaalaga a bibilin.”
43 “Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no
anlumoob kawo ha pāytiponan yo, kalalabay yoy mikno ha pamiknoan a nakataladan

* **11:29** Jonas 1:17. † **11:29** Jonas 2:10.

kanlan mangadangal a tatao. Ket no ampagpahyal kawo ha banwa, kalalabay yoy
maidlaw nin tataon angkadanan yo."
44 "Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta
nabaan lan tatao a malinih kawo. Noba madinat kawo met a omen ha nangilbengan a
angkatudakan lan tatao, ta homain pagkakitan."‡
45 Haanin, hinabi nan maghan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus, "Maihtodo, ulin
yain a hinabi mo, pinading-eyan mo kayi met."
46 Nakibat yay Apo Jesus kana, "Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakaingalo kawo
lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta an-ipahumbong yo kanlan tatao ye impahan
yo a bibilin a maidap humbongen. Noba hikawo, homain kawon bega andiyagen ta-omen
yo hila mahaglapan ha panumbong nin yatew a bibilin.
47 Kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ampamadyag kawo nin
bilang pagkakitan nin nakailbengan lan popodopita a pinatey lan nangaunan tutoa yo.
48 Kaya-bay hikawoynabay met ye ampamapteg a an-umayon kawo ha dinyag lan
nangaunan tutoa yo. Ta hilabay ye namatey kanlan popodopita, ket hikawo met ye
ampamadyag nin bilang pagkakitan nin nangilbengan kanla.
49 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a madunong, ket hinabi na, 'Mangitubol ako kanla nin
popodopita boy aapohtol ko. Hilay nangaano kanla, pateyen la. Ket hilay kanayon,
ipaloke la.'
50 Kaya-bay hikawon tatao kananyatin panaon, paduhaan na kawo met Apo Dioh uli
ha pamatey kanlan popodopita paibat po ha pinalhowa ye babe-luta anggayna haanin
51 boy paibat po ha pinatey la yay Abel angga kanan Zacarias§ a pinatey la ha pietan
nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Hikawon tatao kananyatin panaon, homain hapo a paduhaan na kawon Apo
Dioh uli ha dinyag lan nangaunan tutoa yo."
52 "Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon
Apo Dioh! Ta ahe yo impatanda kanlan tatao ye kaptegan tungkol kanan Apo Dioh.
Ba-mon kingwa yoynay tulbek nin baey. Ahe yobayna labay ye humlep ha baey. Ket
anhaaden yo hila po ye malabay humlep."
53 Ha inumalih yaynay Apo Jesus ihtew ha baey nan Pariseo a nanagyat kana, hilay
mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo, ket tubat anay panguntada la kana. Ket
pinanepetan la yan malabong a babagay,
54 ta labay la yan bengat makalot ha hehebat na.

12

Hiyay Babala Laban ha Pagkonwadi
(Mateo 10:26-27)

1 Haanin, linibo-libo hilay tataon ampakitipon kanan Apo Jesus. Ket ampaypapaletpet
hilayna. Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Mag-alla kawo a adi kawo
ampagkonwadi a omen kanlan Papariseo. Ta hiyay pagkonwadi la, mailalayi ha
pamalbag a mapalbag nay kaganaan a nakaihalean na.
2 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano
matandaan.
3 Kaya-bay hinyaman ye hinabi yo ha maliteh, ket mange ya ha mahnag. Boy hinyaman
ye in-onanah yo ha loob nin hilid yo, ket ipangha ya ha kaganaan."

Hiyay Katapulan a Kalimowan
(Mateo 10:28-31)

4 Hinabi nan Apo Jesus, "Gagayyem ko, pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Adi yo
hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay laman yon bengat ye mababa
lan pateyen. Pangayadi, homain hilaynan madyag.
5 Noba habiyen ko kanyo a hiyay Apo Dioh ye kalimowan yo, ta hiyabay ye main
kapalyadiyan a mamatey boy mangitapon kanyo ha impilno. Kaya-bay katapulan yo yan
kalimowan."
6 "Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin limay piliw? Noba agya magha kanla, ket
ahe na naliwaan Apo Dioh.
7 Agya bilang nin labok yo, ket tanda na. Kaya-bay adi kawo angkalimo, ta mamabli
kawo ha pamilew nan Apo Dioh dinan ha malabong a piliw."

‡ **11:44** Hiyay kaugalian lan Jujudio, madinatan ye tao no tudakan na yay pangilbengan o bangkay. Ket no madinatan ye tao, ahe ya makapaghimba kanan Apo Dioh.
§ **11:51** *Abel angga kanan Zacarias:* hiyay labay habiyen ket hilay kaganaan a matoynong a tatao a pinatey hatew.

Hiyay Pamalay kanan Apo Jesus
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe
mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
ahe koya met ikading-ey ha adapan lan anghil nin Dioh.
9 Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket ikading-ey koya met
ha adapan lan anghil nin Dioh.
10 Boy ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mapatawad
ya. Noba ayaman a mangumih ha Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad.”
11 “No ilakew la kawon litihen ha pāytiponan lan Jujudio o kanlan mānungkolan uli ha
panumbong yo kangko, adi yo angkahindakan no way-omen yo ikatulidan ye hadili yo o
no hinyay habiyen yo.
12 Ta kananyatew met ateed, ket ipaihip nin Ihpiditon Dioh kanyo ye hukat yon
habiyen.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mutaw a Mabatnang

13 Haanin, magha kanlan kalabongan a tatao ye naghabi kanan Apo Jesus, “Maihtodo,
habiyen yo man kanan katongno ko a ibyay nayna kangko ye atag ko ha tawid mi kanan
bapa mi.”
14 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Agi! Homain akon katulidan a mamietan kanyo
o mangatag nin babandi yo.”
15 Haanin, hinabi na kanlan kaganaan, “Mag-alla kawo ha kaganaan a kalahi nin
kaakokohan. Ta hiyay bi-ay nin tao, ket ahe yan nakaeteb ha kalabong nin kabatnangan
na.”
16 Haanin, in-ihtolya nan Apo Jesus ye maghay pangilalayi kanla a wanae, “Main taon
mabatnang a nakapupol nin malabong ha pananeman na.
17 Noba kulang ye kamalig na a pangikunaan nan pupol na. Kaya-bay inihip na, ‘Hinya
lagi ye diyagen ko? Homain akoynan pangikunaan nin pupol ko.
18 Ah, tanda koyna! Ipaagwat koya man ye kakamalig ko, ket mamadyag akon
mayayadet po a pangikunaan kon pupol ko boy kaganaan a babandi ko.
19 Pangayadi, habiyen ko ha hadili ko, “Inumando akoyna, ta antina kangko ye
kaganaan a babagay a matapul ko ha mabuyot a panaon. Kaya-bay haanin, magpainawa
koynan bengat. Mangan ako, minom boy maghayaghag ako.” ’ ”
20 “Noba hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Mutaw ka! Haanin met ateed a madeglem, ket
kowen koynay bi-ay mo. Aya awod haanin ye makinabang nin tinipon mo ha hadili mo?’
”
21 Hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay ye malyadi ha taon ampanipon nin kabatnangan
ha hadili na, noba maidap ya met ha pamilew nan Apo Dioh.”

Hiyay Pataya kanan Apo Dioh
(Mateo 6:25-34)

22 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Kaya-bay pakaleng-en yon
manged yatin habiyen ko. Adi yo angkayootan ye tungkol ha pamangan yo o maihoot yo.
23 Ta hiyay bi-ay, maaalaga ya dinan ha pamangan. Boy hiyay laman, maaalaga ya
dinan ha bado.
24 Ihipen yo hilay oowak. Ahe hila ampananem o ampamupol boy homain hilan kama-
lig, noba ampakanen na hilan Apo Dioh. Maaalaga kawo po dinan ha mamanokmanok.
Kaya-bay homain hapo a kalingayen na kawon Apo Dioh.
25 Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah bengat, makauli
ha pangayoot na.
26 Kaya-bay adi yoyna angkayootan ye kanayon po a babagay, ta agya maghay odah
bengat, ahe yo met mapakadang ye bi-ay yo.”
27 “Ihipen yo man ye bubulak ha nikabalang no way-omen hila antumubo. Ahe hila
ampag-obda o ampanyag nin maihoot la. Noba yati ye habiyen ko kanyo. Hiyay Poon
Solomon hatew, agya mabatnang yan tubat, ahe ya bega nakaihoot nin tapih a omen ha
katampa nin bulak ilamon.
28 No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket angkalingayen
nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg yo kana!
29 Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan o inomen yo.
30 Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh. Noba hikawo, tanda nan Bapa yon Dioh a matapul yo hilain.
31 Kaya-bay unaen yo po ye pahakop kanan Apo Dioh, ket ibyay nay kaganaan a matapul
yo.”

Hiyay Kabatnangan ha Langit
(Mateo 6:19-21)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Kaya-bay agya nangaano kawon bengat a mānumbong ko, adi
kawo angkalimo. Ta hiyay Bapa yon Dioh, angkaaliket ya a mananggap kanyon maibilang
kanlan anhakopen na.
33 Ilako yoy babandi yo, ket ibyay yoy napaglakoan yo kanlan mangaidap. No diyagen
yo yain, makatipon kawo nin kabatnangan ha langit a ahe angkabaakan, ahe angkauboh,
boy ahe matakaw nin agya ayaman boy ahe maanag.
34 Ta no way-ihtew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo.”

Hiyay Ipoh a Lanang Nakahadya

35-36 Hinabi na po Apo Jesus, “Katapulan a lanang kawon nakahadya ha panlumateng ko
a omen kanlan iipoh a nikakakaantin andumlag ye kingki la a ampangagad nin pamuli
nin amo lan nakew nakibanhal. Ta no mag-apo yayna ha ilwangan, ket tampol la yan
mailukatan.
37 Minged hilay iipoh a malatngan a nakaimukat a ampangagad nin amo la. Peteg a
minged hila. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Yatew a amo la, maghadya ya boy
padungowen na hilan mangan. Ket apagan na hila.
38 Minged hilay iipoh a malatngan nin amo la a nakahadya ha hinyaman a odah, bunak
man nin madeglem o palbangon.”
39 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin
panlumateng nin mānakaw, ket ahe yayna matuloy boy ahe naya paolayan a makahlep
ha baey na.
40 Wanabay met kanyo. Katapulan a lanang kawon nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a
in-Anak nin Tao, ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen a lumateng
ako.”

Hiyay Mapatayaan boy hiyay Ahe Mapatayaan a Ipoh
(Mateo 24:45-51)

41 Haanin, nanepet yay Pedro, “Apo, hikayi nayi ye inlalayi mo ha ipoh o kaganaan a
tatao?”
42 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya ye pabaalaen
nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan kanla ha huhton odah.
43 Minged yay ipoh a malatngan nan amo na a andyagen nay imbilin nan amo na.
44 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen nan amo na nin
kaganaan a babandi na.
45 Noba yain a ipoh a pinabaala na, kakaingalo ya no habiyen na ha hadili na, ‘Ah,
mabuyot ya po lumateng ye amo ko’, ket bogbogen na hilay kapadiho nan iipoh a lalaki
boy babayi haka yan magpapakapda a mangan, minom boy maglahing.
46 Haanin, lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda. Yatew a ipoh,
paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya ha lugal a nakaitaponan lan tataon
ahe mapatayaan.”
47 “Hiyay ipoh a nagtanda nin an-ipadyag nin amo na, noba ahe ya met naghadya o ahe
na dinyag, ket paduhaan na yan mabyat nin amo na.
48 Noba hiyay ipoh a ahe nagtanda nin an-ipadyag nan amo na, ket ampakadyag yan
ikaduha na, makumpang bengat lanoy paduha na. Hiyay taon nabyayan nin malabong,
ket panapulan ya met lano nin malabong. Ket hiyay taon pinabaalaan nin malabong, lalo
ana ingat a malabong ye babagay a pakibatan na lano.”

Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo
(Mateo 10:34-36)

49 Hinabi na po Apo Jesus, “Nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen mangilakew nin apoy.*
Ket hiyay labay ko, dumlag ana yati!
50 Noba bayo yain, main pamaidap a katapulan kon madihaan. Ket angkayoot akon
tubat anggan ahe ko madihaan yatin pamaidap!”
51 “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila paykakahundoen ye
tatao? Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila paykukuntadaen.
52 Paibat haanin, hiyay lima katao ha maghay pamilya, maykukuntada hila. Hilay tatlo,
kuntadaen lay luwa boy hilay luwa, kuntadaen la met ye tatlo.

---

* **12:49** Aliwan padiho ye ihip lan tatao no hinyay labay habiyen nin apoy ihti. Kadihko nailalayi ye apoy ha paylalaban lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha pagbayo nin Apo Dioh ha bi-ay lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha kapaduhaan nan Apo Dioh kanlan tatao.

53 Hiyay bapa, kuntadaen na yay anak na a laki. Ket hiyay anak a laki, kuntadaen naya
met ye bapa na. Hiyay indo, kuntadaen na yay anak na a babayi. Ket hiyay anak a babayi,
kuntadaen naya met ye indo na. Hiyay ampo a babayi, kuntadaen na yay manuyang na
a babayi. Ket hiyay manuyang a babayi, kuntadaen naya met ye ampo na a babayi."

Imatonan yoy Angkalyadi Kananyatin Panaon
(Mateo 16:2-3)

54 Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, "No makakit kawon makugpan owep ha dapit
laod, anhabiyen yo, 'Mangudan ya!' Ket angkalyadi ya met yatew.
55 No angkatanam yoy angin a ampangibat ha dapit abagatan, anhabiyen yo, 'Maamot
ya haanin!' Ket angkalyadi ya met.
56 Hikawon ampaggaling-galingan, tanda yon italohan ye angkakit yo ha lowang boy
ihti ha babe-luta. Noba ahe yo met tanda a italohan ye pagkakitan a andiyagen nan Apo
Dioh makauli kangko kananyatin panaon."

Pamakikahundo kanlan Kakaaway
(Mateo 5:25-26)

57 Hinabi na po Apo Jesus, "Ihipen yo no hinyay huhto yon diyagen.
58 No main mangidalom kammo, bayo na kan idalom, muna kaynan makikahundo
kana. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan uhgado. Pangayadi, igawang
naka ha polih a mangipidiho kammo.
59 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe kayna
milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo."

13

Hiyay Paghehe ha Kakahalanan

1 Haanin, main ano kataon anti ihtew ye nangibalita kanan Apo Jesus nin tungkol
kanlan taga plobinhiyan Galilea a impapatey nan Gobilnadol Pilato legan ampangihagpa
hila kanan Apo Dioh.
2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Uli ha nalyadi kanla, ket nabaan yo laweh a malalabong
ye kakahalanan la dinan lan kanayon a taga Galilea a ahe na impapatey Gobilnadol
Pilato?
3 Ahe! Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean ye kakahalanan
yo, ket mipalakew kawo met ha kapaduhaan a homain anggaan.
4 Ket hilay labinwalo kataon natey a naondagan nin todi ha Siloe, nabaan yo met
laweh a malalabong ye kakahalanan la dinan kanlan kanayon a angkumonin ha banwan
Jerusalem a ahe natey?
5 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean ye kakahalanan yo,
agya hikawo met, ket mipalakew kawon kaganaan ha kapaduhaan a homain anggaan a
omen kanla."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poon-kayon Igoh a Ahe Nanawa

6 Pangayadi, in-ihtolya nan Apo Jesus yatin pangilalayi, "Main maghay taon nananem
nin poon-kayon igoh ha pananamanan nan ubah. Haanin, nilakew na yan binilew no
main yan dawa, noba homain yan nakit.
7 Kaya-bay hinabi na kanan mānayhay nin tanaman na, 'Bilewen mo. Tatloy taon
akoynan pag-udong-udong ihtin mamilew no main yaynan dawa yatin poon-kayon
igoh. Noba homain akon nakit. Putohen mo yayna! Angkahayang bengat ye luta a
pinangitaneman.'
8 Noba nakibat yay mānayhay, 'Apo, paolayan yo po kananyatin taon, ta kaliyen ko yan
abonowan ye palibot nin yatin poon-kayo.
9 No manawa ya ha dumondon a taon, manged ya. Noba no ahe, putohen ko yayna.' "

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Babayin Kayo-ko

10 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, ampangiadal ya ha
maghay pāytiponan lan Jujudio.
11 Main maghay babayi ihtew a labinwaloy taon anan pinakayo-ko nin maloke a
ihpidito. Kaya-bay ahe na yaynan maitoynong ye golot na.
12 Ha nakit na yan Apo Jesus, ket pinahaley naya boy hinabi na, "Nitaah kayna ha hakit
mo."
13 Haanin, impalonto nan Apo Jesus ye gamet na kanan babayi. Ket tampol yaynan
tinumoynong ye golot na. Ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.

14 Noba hiyay mānguna ha pāytiponan lan Jujudio ihtew, ket napoot ya, ta namaitaah yay
Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Kaya-bay hinabi na kanlan tatao, “Ha maghay
dominggo, main anem a mangaamot a malyadin mag-obda. Kanlan hilain a mangaamot
kawon makew ihtin mamaitaah, aliwan ha Mangaamot nin Pagpainawa.”
15 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hikawon māgkonwadin ampanumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh! No main kawon baka o ahnon nakagawot a angkaplangan ana, ahe yoya
nayi loaten a ipainom, agya po man Mangaamot nin Pagpainawa?
16 No an-ingalowan yoy aayop yo, lalalo yo yaynan ingalowan yatin babayi a ginapoh
nan Satanas ha loob nin labinwaloy taon, ket lahi naya met Abraham. Ahe koya nayi
malyadin palihwayen ha Mangaamot nin Pagpainawa?”
17 Uli ha hinabi nan Apo Jesus, nading-eyan hilay kaganaan a tataon angkumuntada
kana. Noba angkaaliket hila met ye kanayon uli ha kapagtakaan a dinyag na.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi'
(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

18 Haanin, nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadal na, “Habiyen ko ye kalalayian nin
panakop nan Apo Dioh.
19 Ilalayi koya ha pinakamakandin lahi' a intanem nin maghay tao ha pananeman na.
Tinumobo yan nilumake a poon-kayo. Ket pinaghayan yan mamanokmanok ye hahanga
na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag
(Mateo 13:33)

20 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Habiyen ko ye kalalayian nin panakop nan Apo
Dioh.
21 Ilalayi koya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay babayi ha tatloy takal
nin tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan kaganaan yatew.”

Hiyay Mahepey a ilwangan
(Mateo 7:13-14; 7:21-23)

22 Nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadal na ha babanwa boy ha babadiyo a
angkadanan na palakew ha banwan Jerusalem.
23 Haanin, main nanepet kana, “Apo, makandin bengat nayi ye tataon miligtah?”
Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi,
24 “Paghehpetan yoy makahlep ha mahepey a ilwangan, ta malabong hilay mangapeh
a humlep ihtew, noba ahe hila makahlep.
25 No ileneb naynan nagbaey ye ilwangan, ket ahe kawoyna makahlep. Mideng kawo
tana ha ilwah a paapo, ‘Apo, ilukatan mo kayi dayi ta-omen kayi makahlep.’ Noba
habiyen na kanyo, ‘Ahe katawo katatanda.’
26 Haanin, habiyen yo met, ‘Kalamo mi kan nangan boy ninom boy nangiadal ka po ha
lugal mi.’
27 Noba habiyen na kanyo, ‘Ahe katawo katatanda. Pakataang kawo kangko, hikawon
kaganaan a ampanyag nin maloke!’
28 Tumangih boy manginaet kawo lano ha ilwah no makit yo yay Abraham, Isaac, Jacob,
boy hilay kaganaan a popodopita a anti ha panakopan nan Apo Dioh, noba hikawo, ket
mitaboy kawo.
29 Makit yo hila lanon lumateng ye aliwan Judio a mangibat ha nakahinadi a lulugal
ihti ha babe-luta a makidungon mangan ha poniyan nan Apo Dioh ha panakopan na ha
langit.
30 Ket peteg a main angkahuyot a miuna lano boy main met angkauna a mipahuyot
lano.”

Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha Jerusalem
(Mateo 23:37-39)

31 Kananyatew met ateed, main anon Papariseo ye nakew kanan Apo Jesus. Ket
hinabi la kana, “Umalih kawoyna ihti, ta hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, labay na
kan pateyen.”
32 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo kananyain a māgkonwadi. Ket habiyen
yo kana a ihulong koy pamaalih kon mangaloke a ihpidito kanlan tatao boy pamaitaah ko
kanlan ampaghakit anggan mabekah. Ket ha ikatlon mangaamot, mayadi koynay abala
ko.
33 Noba katapulan kon ihulong ye pamakew ko ha Jerusalem haanin, mabekah boy
makalwa a mangaamot, ta malabong a popodopita ye pinatey la hatew ha banwan

Jerusalem. Ket ulita magha ko met a podopita, ahe ako malyadin matey ha ilwah nin
Jerusalem."
34 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en yo yati. Pinatey
yo hilay popodopita nin Dioh boy hilay kanayon a intubol na kanyo, binegbaan yo
hilan dadapah angga ha natey. Nikanon ukdo katawoynan labay halokoban a omen ha
panalokob nin toan manok ha hihiwhiw na, noba ahe yo labay.
35 Kaya-bay agya main mangagwat nin kunaan yo, baala kawoyna. Pakaleng-en yon
manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman anggan ahe yo habiyen, 'Inged na
yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na.' "*

14

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Angkabaya

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, main maghay mānguna lan Pariseo ye
nanagyat kanan Apo Jesus a makew mangan ha baey na. Ket hilay tataon angkumuntada
kana, ambantayan la yan manged.
2 Haanin, hinumaley ya kanan Apo Jesus ye maghay lakin angkabaya.
3 Hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo, "An-ipaluboh
nayi nin Bibilin ye mamaitaah nin ampaghakit ha Mangaamot nin Pagpainawa?"
4 Noba ahe hila nakibat kana. Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye taon
angkabaya. Ket pinaitaah naya boy pinauli na yayna.
5 Haanin, tinepet na hila, "No maampag yay anak yo o baka yo ha maalale a libon ha
Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi dandanen a iawah?"
6 Noba homain hilan maihebat kana, ta peteg ye hinabi na.

Babala kanlan Mangumbida boy kanlan Nakumbida

7 Haanin, naedepan nan Apo Jesus a ampilien lan bibihita ye pamiknoan a naitaladan
kanlan tataon andangalen. Kaya-bay hinabi na makauli ha pangilalayi, a wana,
8 "No main mangumbida kammo ha banhal, adi ka mikno ha pamiknoan a naitaladan
kanlan tataon andangalen, ta maka main nakumbida a madadangal po kammo.
9 Ket no nakaikno kayna ihtew, humaley ya kammo ye nangumbida boy habiyen na,
'Pangingalo mo, ta main nakataladan a mikno ihen.' Ha wanabay, mading-eyan ka. Ket
mikno kaynan bengat ha pamiknoan lan aliwan andangalen a tatao.
10 Kaya-bay no nakumbida ka ha banhal, mamanged a ihtew kawo mikno ha
pamiknoan lan tataon aliwan andangalen. Ta no lumateng yay nangumbida kanyo, ket
habiyen na kanyo, 'Makew ka ihti, gayyem. Ihti ka mikno ha manged a pamiknoan.' Ha
wanabay, midangal kawo ha adapan lan kaganaan a nakumbida a anti ihtew.
11 Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampag-
maaypa, ket itagay na yan Apo Dioh."
12 Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanan Pariseon nanagyat kana, "No mangitaladan
kan poniyan, aliwan hilay gagayyem mo o kakatongno mo o papaltido mo o kakaaluba
mon mangabatnang ye kumbidaen mo. Ta no hilabay ye kumbidaen mo, diyagen la met
lano kammo ye dinyag mo kanla. Ket ha wanabay, naitumbae layna kammo ye manged
a dinyag mo.
13 No aliwan hilay kumbidaen mo, ket hilay mangaidap, hilay lulumpo, hilay pipilay,
boy hilay kakapkap.
14 Ket no diyagen moy wanabay, minged ka, ta ahe la mitumbae kammo ye manged a
dinyag mo kanla. Hiyaynay Apo Dioh ye mamyay kammo nin plimyo lano ha bi-ayen na
hilan uman ye mangatoynong a tatao."

Hiyay Pangilalayi a tungkol ha Mayadet a Poniyan
(Mateo 22:1-10)

15 Haanin, pamakange nan magha kanlan kadungo nan Apo Jesus yatew, hinabi na
kana, "Minged yay taon makidungon mangan ha poniyan ha panakopan nan Apo Dioh!"
16 Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Main maghay taon nangitaladan nin
mayadet a poniyan. Ket nangumbida yan malabong a tatao.
17 Ha naihadya anay kaganaan, intubol na yay ipoh na a managyat kanlan kinumbida
na. Hinabi na kanla, 'Tawoyna, ta nakataladan anan kaganaan!'
18 Noba hilan kaganaan a nakumbida, nagbadaan hila. Hinabi nin magha, 'Nakahaliw
akon luta. Ket katapulan ko yan bilewen. Kaya-bay pahinhiya kayna.' "
19 "Hinabi na met nin magha, 'Nanaliw akon mapo a baka. Ket huboken ko hilan pang-
adado. Kaya-bay pahinhiya kayna.' "

* **13:35** Kakanta 118:26.

20 “Hinabi na met nin magha po, ‘Kapipiyadi kon bengat nagkahal. Kaya-bay ahe ako
makalakew.’ ”
21 “Haanin, nag-udong yaynay ipoh. Ket hinabi na kanan amo na ye nalyadi. Napoot
yay amo na. Ket intubol na yayna man ye ipoh na, ‘Manandali kan makew ha dādān boy
ha makpit a dādān nin banwa. Ket ilakew mo hila ihti ye mangaidap, pipilay, kakapkap,
boy hilay lulumpo.’ ”
22 “Ha nag-udong yaynay ipoh, hinabi na kanan amo na, ‘Apo, nadyag koynay hinabi
mon diyagen ko, noba malabong po ye iknoan a homain tao.’ ”
23 “Kaya-bay hinabi nayna man nin amo ha ipoh na, ‘Manige kayna man, ta makew ka
ha dādān boy ha makpit a dādān ha ilwah nin banwa. Ta piliten mo hilan makew ihti ye
tatao ta-omen ya mapno nin bihita ye baey ko.
24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya maghan bengat kanlan kinumbida ko,
ket ahe la matawayan ye intaladan kon pamangan.’ ”

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Mateo 10:37-38)

25 Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Haanin, nagpeyeh yan
inumadap kanla. Ket hinabi na,
26 “Ayaman a taon makilakew kangko a ampangado kangko nin igit ha pangado na
kanan bapa na boy indo na, kanan ahawa na boy aanak na, kanlan kakatongno na boy
ha hadili na, ket malyadi yan mānumbong ko.
27 Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan
ampamatay nin kodoh, ket ahe ya malyadin mānumbong ko.”
28 “Ayaman a malabay manumbong kangko, ihipen na po nin manged no mababa na
ye kaidapan a madihaan na ha panumbong na kangko. Ilalayi koya ha taon mamaideng
nin matagay a baey a panamulawan nin māgbantay. Bayo na yan dugiyan, mikno ya po
ta-omen na ihipen no anoy magahtoh na boy no mignap ya ye pilak nan pangiyadi na.
29 Ta no ahe na diyagen yatew, maka pundahyon bengat ye maikonin na. Ket ahe na
yayna maiyadi ye todi. Ket balang makakit nin yatew, umihen la yay mamaideng, a
wanla,
30 ‘Hi! Bilewen mo man yain a tao. Dinugiyan naynan manyag nin todi, noba ahe naya
met manayti maiyadi.’ ”
31 “Wanabay met ha maghay poon a malabay makilaban ha kapadiho nan poon. Ihipen
na po muna no mababa lan hamboten nin mapo a libo a huhundaloh na ye luwampo a
libo a huhundaloh nin kalaban na.
32 Ket no ha ihip na, ahe la hilan mababa hamboten, legan mataang hila po ye
kalaban na, ket mangitubol yaynan ano kataon maunan managana a makikahundo
kanan kalaban na.
33 Wanabay met ateed kanyo. Pakaihipen yo po nin manged no mababa yoy
manumbong kangko. Ta no ahe yoya ihuko ye kaganaan ha bi-ay yo, ket ahe kawo
malyadin mānumbong ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Ahin
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 Hinabi na po Apo Jesus, “Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna
maiudong ye apgad na.
35 Homain yaynan hilbi agya ihale ya ha luta o ha dinat a pang-abono nin luta. Kaya-bay
itapon yayna tana nin tatao. Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

15

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat
(Mateo 18:12-14)

1 Haanin, hilay māningil nin bowih boy hilay kanayon po a māgkahalanan, ket nakew
hilan manlenge kanan Apo Jesus.
2 Haanin, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket naytatalabotob hila,
“Bilewen yo yain a tao! Ampakihale ya kanlan māgkahalanan boy ampakidungo yan
mangan kanla.”
3 Kaya-bay in-ihtolya nan Apo Jesus kanla yatin alimbawa,
4 “No hiyay maghay tao a main magatoh a tupa, ket mipakat ye magha, hinyay diyagen
na? Ahe na hila nayi lakwanan ye hiyamapo boy hiyam ha pagpahtolan na, ta tapulen
na yay tupa a nipakat anggan makitan naya?
5 Ket no makitan na yayna, mahayaghag na yan ibatay a iuli yatew a tupa.

6 Ket no miabot yayna ha baey na, hagyaten na hilay gagayyem na boy kakaaluba
na. Ket habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta nakitan ko yaynay tupa ko
a nipakat!’ ”
7 Hinabi na po Apo Jesus kanlan ampaytatalabotob, “Wanabay met ateed kanlan anti
ha langit. Mahayaghag hila uli ha hiyamapo boy hiyam a tataon matoynong a homain
paghehean. Noba mahahayaghag hila po no main maghay māgkahalanan a maghehe ha
kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Palata a Nikatak

8 Haanin, in-ihtolya na po nin Apo Jesus yatin pangilalayi, “No hiyay maghay babayi a
main mapo a palatan mital, ket mikatak ye magha, hinya nayi ye diyagen na? Aliwa nayi
a mamaet yan kingki a pamaliwag na haka na yan kaykayan ye baey na, ket maalla na
yan tapulen ye nikatak angga ha makitan naya?
9 Ket no makitan na yayna, hagyaten na hilay gagayyem na boy kakaaluba na. Ket
habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta nakitan ko yaynay palata kon nikatak!’
”
10 Hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay met ateed ha langit. Ampaghayaghag hilay aanghil
nin Dioh uli ha maghay taon māgkahalanan a naghehe ha kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Anak a Nagbalangbalang

11 Hinabi na po Apo Jesus, “Main maghay bapa a main luway anak a laki.
12 Hinabi nan makaydeng kanan bapa na, ‘Tatang, ibyay moyna kangko ye atag ko a
tawiden ko.’ Kaya-bay hiyay bapa la, inatag nay babandi na kanlan luway aanak na.”
13 “Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay makaydeng, inlako nay kaganaan a atag na.
Ket nakew yayna ha mataang a lugal. Ket hiyay napaglakoan na, ginahtoh na ha bihyo
boy ha palugad a pagbi-ay.
14 Haanin, ha nauboh na yaynay pilak na, nagkamain nin tubat a bitil nin yatew a lugal
a nilakew na. Ket angkabitlan yayna met.
15 Hiyay dinyag na, nakew yan nakiupa kanan maghay tao ihtew. Haanin, intubol na
yan taon nakiupaan na ihtew ha baboyan na. Ket dinyag na yan mānayhay nin bababoy.
16 Ulita homain namyay kana nin kanen, angkabitlan yaynan tubat. Ket agya pamangan
nin bababoy, labay nayna dayin kanen.”
17 “Ha naihipan nay kaganaan a dinyag na, hinabi na ha hadili na, ‘Ihtew kammi, hilay
iipoh nan bapa ko, angkabhoy hila boy luhbo ye pamangan la. Noba hiko, anti ko ihtin
angkakamatey anan bitil.
18 Ah, mamanged po a mag-udong akoyna kanan bapa ko. Ket habiyen ko lano kana,
“Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy kammo.
19 Ahe akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak. No malyadi dayi, agya ibilang
mo koynan bengat a magha kanlan iipoh mo.” ’
20 Kaya-bay nuli yayna kanan bapa na. Ha mataang-taang ya po ha baey la, natamulaw
na yaynan bapa na. Ket nalunoh ya kana. Kaya-bay nayew yan nanagana kana. Ket
tinakeh boy inumaan naya.”
21 “Hinabi nan anak, ‘Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy kammo. Ket ahe
akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak.’ ”
22 “Noba hinabi nan bapa na kanlan iipoh na, ‘Padah yo! Ilakew yo ihti ye
pinakamatampa a bado, ket ihoot yo kana. Pahinghingan yoya boy paihtipingan.
23 Boy kowen yo yay pinataba a oybon baka, ket hapoen yoya, ta mangan boy
maghayaghag kitawo!
24 Ta yatin anak kon nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met manayti! Nagbalang-
balang ya, noba nag-udong ya met ateed!’ Ket haanin, ingkana laynay maghayaghag.”
25 “Kananyatew a odah, hiyay makaagat a katongno na, ket anti ya ha padayan. Ha
ampuli yayna boy mahaley yayna ha baey la, nange nay tigtigan boy talekan ha baey la.
26 Kaya-bay iningat na yay magha kanlan iipoh la. Ket tinepet naya, ‘Taket ta main
tigtigan?’ ”
27 “Nakibat yay ipoh, ‘Nag-udong yaynay katongno mo a angkabi-ay boy maligha. Kaya-
bay impahapo na yan bapa mo ye pinataba a oybon baka.’ ”
28 “Haanin, nagpoot yay makaagat. Ket ahe nayna labay ye lumoob ha baey la. Kaya-bay
nilakew na yan bapa na. Ket inamuyot na, a wana, ‘Inong, lumoob kayna.’ ”
29 “Noba hinabi na kanan bapa na, ‘Nabuyot akoynan ampaghilbi kammo boy antu-
paden koy kaganaan a bilin mo. Noba nakakanoman, ahe moko binyan nin agya maghan
oybon kambing bengat ta-omen ako makapaghayaghag a lamo ko hilay gagayyem ko.
30 Noba ha nilumateng yain a anak mon nangilumpoh nin babandi mo kanlan babayin
babayadan, ket impahapoan moya po nin oybon baka a pinataba.’ ”

31 “Nakibat yay bapa na, ‘Anak ko, hika ye lanang kon kalamo. Ket hilay kaganaan a
babandi ko, pagkonin moyna.
32 Noba katapulan tawoy maghayaghag boy mag-aliket haanin, ta hiyay katongno mo
a nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met manayti! Nagbalangbalang ya, noba nag-
udong ya met ateed!’ ”

16

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mahidi a Ampatayaan

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Main maghay taon mabatnang.
Impataya nay babandi na ha maghay ampatayaan na. Haanin, main naghumbong kana,
‘Hiyay ampatayaan mo, ket an-iuboh nay babandi mo.’
2 Kaya-bay impadakit na yay ampatayaan na. Ket tinepet naya, ‘Hinyatin humbong
kangko a tungkol kammo? Ibyay mo kangko ye lihtaan nin kaganaan a babandi ko a
impataya ko kammo. Ta paibat haanin, ket ahe kataynan patayaan nin babandi ko.’ ”
3 “Haanin, hiyay ampatayaan na, nangihip yan wanae, ‘Hinya lagi ye diyagen ko?
Alihen na koynan amo ko ha obda ko. Ket ahe koynan mababa ye mag-obda nin mabyat
boy angkading-ey akon magpalimoh.
4 Ah, tanda koyna! Manyag akon papadan ta-omen lako tanggapen nin tatao ha baey
la no maalih akoyna ha obda ko.’ ”
5 “Haanin, hiyay ampatayaan na, bayo naya in-ibyay ye lihtaan kanan amo na,
tinitimagha na hilan kinatongtong ye kaganaan a tataon nakautang kanan amo na.
Tinepet na yay naunan nakautang, ‘Anoy utang mo kanan amo ko?’ ”
6 “Nakibat yay nakautang, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a halaw nin ladak olibo.’ ”*
“Hinabi nan ampatayaan na, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo tanan limampo.’
”
7 “Haanin, tinepet naya met nin ampatayaan ye kakalwan nakautang, ‘Hika? Anoy
utang mo?’ ”
“Nakibat yay tao, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a kaban nin tidigo.’ ”†
“Ket hinabi nan ampatayaan, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo tanan
walompo.’ ”
8 “Ha natandaan nan amo ye dinyag nan makuhit a nangipatayaan nan babandi
na, hinabi na, ‘Kagaling mon manyag nin papadan!’ Ta peteg a hilay tataon ahe
ampanumbong kanan Apo Dioh, ket mahihidi hilan mangihip nin papadan dinan kanlan
tataon ampagbi-ay ha kahnagan.”
9 Ket nagpahulong yay Apo Jesus ha paghabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko. Hilay kabatnangan yo ihti ha babe-luta, ket gawien yo ha panyag nin manged kanlan
kapadiho yon tao. Ta agya po man mauboh ye kabatnangan yo, matanggap kawo ha
angkunaan a mikakaanti makanoman.”
10 “Hiyay taon mapatayaan ha makandin bagay, ket mapatayaan ya met ateed ha
malabong a babagay. Ket hiyay taon ahe mapatayaan ha makandin bagay, ahe ya met
mapatayaan ha malabong a babagay.
11 Kaya-bay no ahe kawo mapatayaan ha kabatnangan ihti ha babe-luta, ket ahe na met
maipataya nin Apo Dioh kanyo ye peteg a kabatnangan.
12 No ahe kawon mapatayaan ha kabatnangan nin kanayon, homain lanoy mamyay
kanyo nin kabatnangan a nakataladan ana kanyo.”
13 “Homain ipoh a mapayngidlan nan paghilbiyan ye luway amo. Ta no adoen na yay
magha, katapulan a kahulogan na yay magha. Ket no mag-ilyadi yan mapatayaan ha
magha, katapulan a umihen naya met ye magha. Wanabay met ateed, ahe yo malyadin
payngidlanen a paghilbiyan ye Apo Dioh boy hiyay kabatnangan.”

Hiyay Kanayon po a Hinabi nan Apo Jesus kanlan Papariseo
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)

14 Haanin, hilay Papariseo a lupan pilak, pamakange lay pangiadal nan Apo Jesus
tungkol ha kabatnangan, ket inlungolungo laya.
15 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ampagmamangedan kawo kanlan tatao. Noba
tanda nan Apo Dioh ye kaganaan a anti ha puho yo. Ta hiyay an-ibilang lan tatao a
maalaga, ket adi-adi nan Apo Dioh.”

---

* **16:6** Ha panaon nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a halaw a main ladak ket padiho ha upa nin maghay tao ha tatloy taon. † **16:7** Ha panaon nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a kaban nin tidigo ket padiho ha upa nin maghay tao ha waloy taon.

16 “Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises boy impahulat kanlan popodopita hatew
ye anhumbongen lan tatao angga ha namabala yay Juan a Māmawtihmo. Ket paibat ha
panaon nan Juan, an-ipatanda ana ye Manged a Balita a tungkol ha panakop nan Apo
Dioh. Ket malabong hilay tataon mauplit a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
17 Noba aliwan labay habiyen a homain anan hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh. Ta agya
po man maanam ye langit boy luta, ket ahe ya maalihan hilbi ye pinakamakandin pahen
nin Bibilin.”
18 “Alimbawa, ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na ket mangahawa yan lumbo,
magkahalanan yan pamabayi. Ket hiyay lakin mangahawa kanan babayin in-ihyay nin
ahawa na, magkahalanan yayna met nin pamabayi.”

Hiyay Mabatnang boy hiyay Lazaro

19 Hinabi na po Apo Jesus kanlan Papariseo, “Main maghay taon mabatnang a nakahoot
nin mablin bado boy palugad ye pagbi-ay na ha minamangaamot.
20 Main met maghay maidap a nagngalan Lazaro. Ket hiyay laman na, napampoh yan
delat. An-ilakew la yan tatao ha talig ilwangan nin alad nin baey nan mabatnang.
21 Ta labay nay makakan agya mumom bengat a angkaampag ha hilong lamihaan nan
mabatnang. Ket agya hilay aaho, anlakwen laya met a andil-an ye dedelat na.”
22 “Haanin, ha natey yaynay Lazaro, inlakew la yan aanghil ha langit ha talig nan
Abraham. Ket ha natey yayna met ye mabatnang, in-ilbeng laya.
23 Ket legan ampagdiha yan tubat a idap ha impilno, natangal na yay Lazaro a lamo na
yan Abraham ihtew ha langit.
24 Kaya-bay pinanghaan na yay Abraham, ‘Bapa a Abraham, ingalowan moko! Itubol
moya dayi ye Lazaro a mangidede nin tamudo na ha lanom ta-omen na ipatulo ha dila
ko, ta tubat anay pagkalanglang kon apoy.’ ”
25 “Noba nakibat yay Abraham kanan mabatnang, ‘Anak, pakaihipen mo a ha angkabi-
ay ka po ha babe-luta, ket pawa palugad ye pagbi-ay mo, noba hiyay Lazaro, pawa
kaidapan ye nadihaan na. Ket haanin, anti ya ihtin mahayaghag noba hika, anti ka ihen
a ampag-idap.
26 Ket magha po, main maway a pietan kantawo. Kaya-bay ahe ya makalakew ihen ye
anti ihti. Wanabay ya met ye anti ihen. Ahe ya makalakew ihti.’ ”
27 “Haanin, hinabi nan mabatnang, ‘No wanabay awod, an-ipakihabi ko kammo, Bapa
a Abraham a itubol moya dayi ye Lazaro a makew ha baey nan bapa ko.
28 Ta main ako po katongnon limay lalaki. Babalaan na hila dayi ta-omen hila ahe
mipalakew ihtin lugal nin kapaduhaan.’ ”
29 “Noba hinabi nan Abraham kana, ‘Agya ahe ana, ta anti yayna kanla ye impahulat
kanan Moises boy impahulat kanlan popodopita. Katapulan lan bengat a humbongen ye
nakahulat.’ ”
30 “Nakibat yay mabatnang, ‘Kulang po yatew, Bapa a Abraham! Ahe la humbongen
yatew, noba no main anan natey a mabi-ay uman a makew kanla, ket paghehean laynay
kakahalanan la.’ ”
31 “Noba hinabi nan Abraham, ‘No ahe la pamtegan ye impahulat kanan Moises boy
hiyay impahulat kanlan popodopita, ahe la met ateed pamtegan agya po man main
makew kanla a nabi-ay uman.’ ”

17

Hiyay Pagkahalananan
(Mateo 18:6-7; 18:21-22; Marcos 9:42)

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Homain hapo a lumateng ye
pagkahalananan, noba kakaingalo ye malyadi ha taon ampanyag nin pagkahalananan
nin kapadiho nan tao.
2 Ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteg kangko, ket
mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a dapah ye leey na haka ya iampag ha
dagat.
3 Kaya-bay mag-alla kawo!”
“No hiyay katongno mo, ket magkahalanan ya kammo, babalaan moya. Ket no
maghehe ya, patawaden moya.
4 No ha loob nin maghay mangaamot, ket mikapito yan magkahalanan kammo ket
mikapito ya met a humaley kammo a makikwa nin patawad, patawaden moya.”

Hiyay Pamteg kanan Apo Dioh

5 Haanin, hinabi lan aapohtol nan Apo Jesus, “Pahanan mo po ye pamteg mi!”

6 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “No main kawon pamteg kanan Apo Dioh, agya bengat
omen ha lahi' muhtaha kakandi, malyadi yon habiyen kananyatin poon-kayo, ‘Maulot ka
boy maitanem ha dagat.’ Ket manumbong ya kanyo.”

Hiyay Katulidan nan Ipoh

7-8 Hinabi na po Apo Jesus kanlan aapohtol na, “Alimbawa, main kan ipoh a nilumateng
ibat ha padayan a nangadado o nagpahtol nin tupa. Aliwan hika ye mangitaladan nin
pamangan nan ipoh, no aliwan habiyen mo kana, ‘Maghagili ka, ta italadanan mo kon
pandeman ko boy paghilbiyan moko legan ampangan ako. Pangayadi kon mangan,
mangan kayna met.’
9 Ahe moyna katapulan pahalamatan ye ipoh, ta andiyagen nan bengat ye katungkolan
na.
10 Wanabay met ateed kanyo. No natupad yoynay kaganaan a imbilin kanyo, katapulan
a habiyen yo, ‘Ipoh kayin bengat. Ahe kayi katapulan a pahalamatan, ta andiyagen min
bengat ye katungkolan mi.’ ”

Hilay Mapo kataon Kinating

11 Haanin, legan angkumodang yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na a palakew
ha banwan Jerusalem, nagdān hila ha pietan nin plobinhiyan Samaria boy plobinhiyan
Galilea.
12 Ha anhumlep hilayna ha maghay badiyo, hinagana hilan mapo kataon kinating.
Tinumgen hila ha aliwan minga mataang
13 haka hila nangha, “Apo Jesus, ingalowan mo kayi!”
14 Pamakakit nan Apo Jesus kanla, hinabi na, “Makew kawo kanlan papadi, ta ipakit yoy
laman yo kanla a nitaah kawoyna.” Ket legan ampakew hila kanlan papadi, kapipikhaan
nitaah hilayna.
15 Ket ha naedepan nan magha kanla a nitaah yayna, nag-udong ya kanan Apo Jesus a
ampangha yan panggalang kanan Apo Dioh.
16 Nilumukob ya ha aphayan nan Apo Jesus. Ket nagpahalamat ya kana. Yatin tao ket
magha yan Samaritano.
17 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Mapo kawon pinaitaah ko, noba way-ihtew hilay
hiyam?
18 Malele ako, ta yatin dayohan a Samaritano bengat ye nag-udong a manggalang kanan
Apo Dioh.”
19 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Samaritano, “Mideng ka ket muli kayna, ta
nitaah ka uli ha pamteg mo.”

Hiyay Pandugi nin Panakop nan Apo Dioh
(Mateo 24:23-28; 24:37-41)

20 Ha maghay mangaamot, tinepet la yan Papariseo ye Apo Jesus no makano yan
mandugi ye panakop nan Apo Dioh. Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay panakop nan
Apo Dioh, ket homain pagkakitan no makano yan mandugi.
21 Kaya-bay homain makapaghabi, ‘Ihtibay yan manakop ye Apo Dioh!’ o ‘Ihtewbay
yan manakop!’ ta ampanakop yaynay Apo Dioh ha puho yo.”
22 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Lumateng lano ye panaon
a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket labay yo koynan makit a mag-udong a
manakop, noba ahe yo makit.
23 Ket no main maghabi kanyo, ‘Anti ya ihtew!’ o ‘Anti ya ihti!’ adi yo hila ampamtegan
o makilakew kanla.
24 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ako ihti ha babe-luta a
omen ha kilat a angkapahnagan nay kaganaan a pahen nin lowang.
25 Noba haanin, katapulan ako po a magdiha nin malabong a idap boy ikahwil lan tatao
kananyatin panaon.”
26 “Hiyay andiyagen la lanon tatao ha mangaamot nin panlumateng ko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, ket omen met ateed ha andiyagen lan tatao ha panaon nan Noe.
27 Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe la tanda a
manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen ha alan a andiyagen
la angga ha hinumlep yaynay Noe* ha daong. Ket ha anti hilayna ha loob nin daong,
nilumateng ana met ye lanab. Ket nangaalimeh hilan kaganaan ye tatao ha babe-luta.”
28 “Wanabay met ateed ye nalyadi ha panaon nan Lot.† Hilay tatao, ampangan hila boy
ampinom, ampanaliw hila boy ampaglako, ampananem hila boy ampangipaideng hilan
babaey.

---

* **17:27** Genesis 6:5-8. † **17:28** Genesis 19:12-19.

29 Noba ha mangaamot a inumalih yaynay Lot ha banwan Sodoma, namaudan yan
apoy boy ahopli ye Apo Dioh. Ket hilay tatao ihtew, naulam hilan kaganaan."
30 "Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.
31 Kananyatew a mangaamot, hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob
a mangwan hinyaman a bagay ha baey na. Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a
mangwan hinyaman a babagay.
32 Pakaihipen yoy nalyadi hatew kanan ahawa nan Lot.‡
33 Ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a nakahadya a
matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
34 Habiyen ko kanyo a ha panaon nin panlumateng ko, main lanon luway tao a
angkatuloy ha maghay pamid-an. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay
magha, mabantak ya.
35 Main lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit.
Noba hiyay magha, mabantak ya.
36 [Main lanon luway lakin ampag-obda ha padayan. Hiyay magha kanla, mipalakew
ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.]"
37 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, "Apo, way-ihtew yan
malyadi yain?"
Nakibat yay Apo Jesus kanla makauli ha kahabiyan, "No way-ihtew ye bangkay, ket
matandaan lan kaganaan, ta anti hila ihtew ye oowak a naytitipon."

18

Hiyay Alimbawa tungkol ha Mauplit a Bawon Babayi

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na ye maghay pangilalayi, ta labay
nan ipalinaw kanla a katapulan a lanang hilan makigwang boy ahe hila humawa a
makigwang.
2 Hinabi na, "Ha maghay banwa, main uhgado a homain limo kanan Apo Dioh boy
homain yan ambihaen a tao.
3 Ket ha banwan yatew, main met maghay bawon babayi a panguoyaoy kanan uhgado.
Ket ampakiiingalo ya kana, a wana, 'Ikatulidan moko dayi kanlan kakaaway ko!'
4 Ha una yan nakew kanan uhgado, ket ahe naya hinaglapan. Noba ha kabuyotan nin
panguoyaoy na, inihip nan uhgado ha hadili na, 'Agya homain akon limo kanan Apo Dioh
boy homain akon bega ambihaen a tao,
5 ket ikatulidan ko yayna yatin bawon babayi. Ta no ahe, maka humawa ako ha
panguoyaoy na.' "
6 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, "Pakaihipen yoy hinabi nan maloke a uhgado.
7 Ta agya maloke ya, ket hinaglapan na yan teed ye bawon babayi. Hiyay Apo Dioh
po nayi ye ahe managlap kanlan pinili na a mangaamot boy madeglem a ampakiiingalo
kana? Paagaden na hila nayi nin mabuyot?
8 Habiyen ko kanyo a tampol na hilan haglapan. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao, ha pag-udong ko ihti ha babe-luta, main ako lagin malatngan a ampamteg kangko?"

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pariseo boy Māningil nin Bowih

9 Haanin, main ano katao ihtew a ampangibaan a mangatoynong hilayna. Ket hiyay
pamilew la kanlan kanayon, maaypa bengat. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla yatin
pangilalayi,
10 "Main luway lakin hinumlep a makigwang ha Timplo. Hiyay magha, Pariseo ya. Ket
hiyay magha met, māningil bowih.
11 Haanin, hiyay Pariseo, nideng ya. Ket nakigwang yan tungkol ha hadili na. Hinabi
na, 'Apo Dioh, ampahalamat ako kammo, ta aliwa kon omen kanlan tataon mānakaw,
mapanyag nin maloke, māmabayi o omen kananyatin makuhit a māningil nin bowih.
12 Ha loob nin maghay dominggo, ampikalwa kon ampagpaltan mangan boy an-ibyay
koy ikamapo nin kaganaan a tapul ko.' "
13 "Noba hiyay māningil nin bowih, nideng ya ha main kataangan kanlan tatao,
ta angkading-ey ya. Angkading-ey yan tumangal boy andogdogen nay pagaw na a
anhabiyen na, 'Apo kon Dioh, ingalowan moko, ta magha kon māgkahalanan.' "
14 Hinabi nan Apo Jesus, "Habiyen ko kanyo a yatin māningil nin bowih, nuli yan
matoynong ha pamilew nan Apo Dioh. Noba hiyay Pariseo, ahe. Ta ayaman a

‡ **17:32** Hatew, ha an-umalih yaynay Lot ha banwan Sodoma a lamo na hilay pamilya na, ket namalingay yay ahawa na. Kaya-bay nag-ilyadi yan kalintataon ahin. Natey ya, ta ahe ya nanumbong ha bilin nan Apo Dioh kana a ahe ya mamalingay ha banwan Sodoma (Genesis 19:17-26).

ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampagmaaypa, ket itagay
na yan Apo Dioh."

Hiyay Panginged nan Apo Jesus kanlan Mangakandin Aanak
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

15 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin aanak la
kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanlan aanak boy
inged. Ket hilay mānumbong na, ha nakit la hilay tataon ampangilakew nin aanak la
kanan Apo Jesus, pinaghabiyan la hila.
16 Noba hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay aanak. Ket hinabi na kanlan mānumbong na,
"Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay
tataon main pangugali a omen kanlan hilatin aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan
Apo Dioh.
17 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe ampahakop kanan Apo Dioh
a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ket ahe ya bega maibilang kanlan anhakopen
nan Apo Dioh."

Hiyay tungkol ha Lakin Mabatnang
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

18 Haanin, main maghay lakin mānungkolan ye nanepet kanan Apo Jesus, "Manged
a Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain
anggaan?"
19 Nakibat yay Apo Jesus kana, "Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay Apo Dioh
bengat ye manged, homain anan kanayon.
20 Tanda moy Bibilin nan Apo Dioh, 'Adi ka makilaki o mamabayi, adi ka mamatey nin
tao, adi ka manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan, boy bihaen moy bapa boy indo
mo.' "*
21 Nakibat yay mānungkolan, "Kaganaan hilain a bibilin, anhumbongen koyna paibat
po ha anak ako."
22 Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na kana, "Main po magha a hukat mon
diyagen. Ilako moy kaganaan a babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan
mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong
ka ihti, ket manumbong kayna kangko."
23 Noba pamakange nan mānungkolan ye hinabi nan Apo Jesus, ket nilumele ya, ta
mabatnang yan tubat.
24 Ha nakit na yan Apo Jesus a nilumele yay mānungkolan a mabatnang, hinabi na,
"Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
25 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem dinan ha
maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh."
26 Haanin, hilay nakange, tinepet la yay Apo Jesus, "No wanabay awod Apo, aya hilaynay
miligtah?"
27 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hiyay ahe mapalyadi nin tao, ket mapalyadi nan Apo
Dioh."
28 Ket haanin, hinabi nan Pedro, "Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi ye kaganaan
ta-omen kayi manumbong kammo."
29 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Malabong ye
matanggap yo, ta ayaman a nanlakwan nin baey na o ahawa na o kakatongno na o tutoa
na o aanak na uli ha pangipatanda na nin panakop nan Apo Dioh,
30 ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin malalabong po ha nilakwanan
na. Ket ha lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan."

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

31 Haanin, in-ilbo na hilan Apo Jesus ye labinluway mānumbong na. Ket hinabi na kanla,
"Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin ha Jerusalem. Ket ihtewbay ana
matupad ye kaganaan a inhulat lan popodopita hatew tungkol kangko a ibat ha langit a
in-Anak nin Tao.
32 Ta maigawang ako kanlan aliwan Judio. Ket umih-umihen la kon papading-eyan,
luda-ludaan,
33 hibladen boy pateyen. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman."

---

* **18:20** Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20.

34 Noba hilay mānumbong nan Apo Jesus, homain hilan natalohan ha hinabi na, ta
naitayo kanla ye labay habiyen nin yatew. Kaya-bay ahe la tanda no hinyay andektan
nin hinabi nan Apo Jesus.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Kapkap
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 Ha mahaley hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha banwan Jerico, main maghay
lakin kapkap a ampikno ha gilid dān a ampagpalimoh.
36 Ha nange na hilay malabong a tataon anhumapid ha haley na, tinepet na hila,
"Hinyay angkalyadi?"
37 Hinabi lan tatao kana, "Anhumapid yay Apo Jesus a taga Nazaret."
38 Haanin, nangha yay lakin kapkap, "Apo Jesus a Lahi nan Poon David, ingalowan
moko!"
39 Ket hilay tataon ampuna kanan Apo Jesus, pinaghabiyan la yay kapkap, a wanla,
"Pakal-em ka!"
Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, "Lahi nan Poon David, ingalowan moko!"
40 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na, "Ilakew yoya
ihti kangko." Ha anti yaynay kapkap ha adapan nan Apo Jesus, tinepet naya,
41 "Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?"
Nakibat yay kapkap, "Apo, labay koy makakit."
42 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, "Makakit kayna! Nitaah kayna uli ha pamteg mo
kangko."
43 Ket tampol yaynan ampakakit ye laki. Ket legan anhumumbong ya kanan Apo Jesus,
ampanggalang ya kanan Apo Dioh. Ha nakit lan kaganaan a tataon anti ihtew ye nalyadi,
nanggalang hila met kanan Apo Dioh.

19

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Zaqueo

1 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumateng yayna ha banwan Jerico, ta ihtewbay ya magdān
palakew ha Jerusalem.
2 Ket kananyatew a banwa, main maghay lakin mabatnang a nagngalan Zaqueo. Magha
ya kanlan mānguna lan māningil nin bowih.
3 Labay na yan makit ye Apo Jesus, noba ulita pandak ya boy malabong hilay tatao, ket
ahe naya makit.
4 Kaya-bay hiyay dinyag na, nayew yan nakew ha unaan haka ya nanik ha poon-kayon
anhabtan sikamoro ta-omen naya makit ye Apo Jesus a magdān.
5 Ha niabot yaynay Apo Jesus ha eteb nan Zaqueo, ket tinangal naya boy hinabi na,
"Zaqueo, padah moy lumumbah, ta katapulan koy makidagoh ha baey mo haanin."
6 Haanin, hiyay Zaqueo, mapadah yan nilumumbah. Ket angkaaliket yan nananggap
kanan Apo Jesus ha baey na.
7 Kaganaan lan tataon nakakit nin pamakew na ha baey nan Zaqueo, ket naytatalabotob
hila, "Yo! Nakew yan napahangaili ha maghay māgkahalanan."
8 Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Zaqueo. Ket hinabi na kanan Apo Jesus,
"Apo, hiyay kagitna nin babandi ko, ibyay koyna kanlan mangaidap. Ket no main ako
man nakuhit, iudong kon mikapat a ukdo kanla."
9 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Haanin a mangaamot, naligtah hilaynay nagbaey. Ta
yatin tao, ket namteg ya met kanan Apo Dioh a omen ha dinyag nan Abraham.
10 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-luta a manapul
boy mangiligtah kanlan nitaang kanan Apo Dioh."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Balitok a Papalata
(Mateo 25:14-30)

11-12 Legan anhumaley yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem, anleng-en lan tatao ye
pangiadal na. Ket ha ihip la nabaan la, a wanla, "Ha lumateng yay Apo Jesus ha Jerusalem,
ket manakop yayna." Kaya-bay in-ihtolya nan Apo Jesus kanla yatin pangilalayi, "Main
maghay laki a mabatnang boy ambalayen a nakew ha mataang a lugal ta-omen na
tanggapen ye katungkolan na bilang poon. Ket no matanggap naynay katungkolan na,
mag-udong ya met ateed.
13 Noba bayo ya inumalih, impadakit na hila po ye mapo kanlan iipoh na. Ket balang
magha kanla, binyanan na hilan titimaghan palata a balitok. Hinabi na kanla, 'Legan ahe
ako po, ipanapulan yo yati.' "

14 “Noba kahulog la yan kalugalan na. Kaya-bay ha inumalih yayna, nangitubol hilan
tatao ha lakwen na ta-omen la habiyen, ‘Hi! Ahe miya labay yatin tao a mamoon kammi.’
”
15 “Agya wanabay man, nadyag ya po ateed a poon. Ket ha nag-udong yayna ha lugal la,
impadakit na hilay iipoh na a binyan nan palatan balitok hatew ta-omen na hila tepeten
no anoy natubo nin balang magha kanla.
16 Haanin, hinumaley kana ye nauna. Ket hinabi na, ‘Apo, hiyay maghan palata mon
balitok a in-ibyay mo kangko hatew, ket nakatubo yan mapo.’ ”
17 “Hinabi nan poon kana, ‘Manged a ipoh, manged ye dinyag mo! Ket ulita mapatayaan
ka nin makandin bagay, diyagen katan māmaala nin mapo a banwa.’ ”
18 “Haanin, hinumaley ya met kana ye ikalwan ipoh. Ket hinabi na, ‘Apo, hiyay palata
mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew, nakatubo yan lima.’ ”
19 “Hinabi nan poon kana, ‘Manged! Diyagen katan māmaala nin limay banwa.’ ”
20 “Haanin, hinumaley yayna met ye ikatlon ipoh kana. Ket hinabi na, ‘Apo, anti yay
palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew. Pinutot ko yan panyo haka ko yan
inhinop,
21 ta angkalimo ko kammo. Tanda ko a homain kan ingalo boy ampakinabangan moy
ahe mo nagbannogan boy ampamupol ka nin ahe mo intanem.’ ”
22 “Hinabi nan poon, ‘Maloke kan ipoh! Uhgaan kata makauli ha hinabi mo. Tanda mo
manayti a homain akon ingalo, ampangwa kon aliwa kon konin, boy ampamupol akon
ahe ko intanem.
23 Taket man awod ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha pag-udong
ko, ket main akon makwan tubo nin pilak ko?’
24 Haanin, hinabi na kanlan tataon anti ihtew, ‘Kowen yoya kana ye palata kon balitok,
ta ibyay yo kanan main mapo a palatan balitok.’ ”
25 “Noba hinabi la kana, ‘Apo, main yaynabay mapo a palatan balitok!’ ”
26 “Nakibat yay poon, ‘Habiyen ko kanyo a hiyay taon mapatayaan ha makandin bagay,
ket biyan ya po nin malalabong. Noba hiyay taon ahe mapatayaan, agya hiyay makandi
a anti kana, ket kowen ya po kana.
27 Ket hiyay tungkol met kanlan kaaway ko a ahe malabay pahakop kangko, ilakew yo
hila ihti. Ket pateyen yo hila ha adapan ko.’ ”

Hiyay Panlumateng nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

28 Pangayadi nan nag-ihtolya Apo Jesus, ket nagpahulong yayna palakew ha banwan
Jerusalem a angkauna ya kanlan mānumbong na.
29 Ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha Betfage boy Betania ha anhabtan
Mapantay nin Oolibo, pinauna na hilay luway mānumbong na,
30 a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit
a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan. Loaten yoya boy tengtengen
yoya ihti.
31 No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen yo kana,
‘Matapul na yan Apo.’ ”
32 Haanin, nakew hilaynay luway mānumbong na ha badiyon hinabi nan Apo Jesus. Ket
nakit la yan peteg ye oybon ahno a nakah-el.
33 Ket ha anloaten la yayna, tinepet na hilan nagkonin, “Uy! Taket ta anloaten yo yay
oybon ahno?”
34 Nakibat hila, “Matapul na yan Apo.”
35 Haanin, tinengteng la yay oybon ahno kanan Apo Jesus. Ket ha niabot hilayna kana,
in-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno haka laya pinahakay ye Apo Jesus.
36 Legan nakahakay yay Apo Jesus ha ahno palakew ha banwan Jerusalem, hilay tatao,
an-iamlak lay kekepkep la ha pagdanan na.
37 Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha palohan nin Mapantay nin Oolibo, hilay kaganaan
a mānumbong na, ingkana laynay pangipangha nin aliket boy panggalang la kanan Apo
Dioh uli ha kaganaan a nakit la a kapagtakaan a dinyag na.
38 An-ipapangha la, a wanla, “Inged na yan Apo Dioh ye poon a anlumateng ha ngalan
na!* Main katanaan ha langit! Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!”
39 Haanin, hilay nangaanon Pariseo a nakihale kanlan malabong a tataon anhumum-
bong kanan Apo Jesus, hinabi la kana, “Maihtodo, patgenen mo hila man ye mānumbong
mo.”

* **19:38** Kakanta 118:26.

40 Nakibat yay Apo Jesus, “Habiyen ko kanyo a no pakal-em hila, hilayatin dadapah ye
mangha nin panggalang kangko.”

Tinangihan na hilan Apo Jesus ye tatao ha banwan Jerusalem

41 Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha banwan Jerusalem boy angkatamulaw nayna,
tinangihan na hilay tatao ihtew, ta angkalunoh ya kanla.
42 Hinabi na, “Kakaingalo kawon angkumonin ha Jerusalem. No nabalayan yon bengat
ye makaibyay kanyon katanaan, agkawo dayin kakaingalo! Noba ahe yo nabalayan.
43 Lumateng lano ye panaon a kobkoben la kawo nin kakaaway yo boy liktopen la
kawon dawohongen.
44 Hipeten la kawo boy damaen lay banwa yo. Homain lanon bega mabantak a dadapah
a naypalingping. Madihaan yo yatin kaganaan, ta ahe yoya imbabano ye panlumateng
nan Apo Dioh a mangiligtah kanyo!”

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus nin Timplo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy na hilay
ampaglako.
46 Hinabi na, “Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ‘Hiyay baey ko, ket baey pamakigwan-
gan.’† Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw!”‡
47 Paibat kananyatew, minamangaamot yaynan ampangiadal ha mahlang nin Timplo
ye Apo Jesus. Noba hilay mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy hilay
mānungkolan, labay la yan maipapatey ye Apo Jesus.
48 Noba ahe la madyag, ulita kalalabay lan leng-en tatao ye pangiadal na.

20

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

1 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao ha mahlang
nin Timplo boy an-ipatanda nay Manged a Balita, hinaleyan la yan mānguna a papadi boy
mamaihtodo nin Bibilin a lamo la hilay tutoan Jujudio a mānungkolan.
2 Haanin, hinabi la kana, “Hika! Habiyen mo man kammi no hinyay katulidan mon
manyag nin didinyag mo naapon. Ayay namyay kammo nin katulidan?”
3 Nakibat yay Apo Jesus, “Tepeten katawo met. Habiyen yo man kangko
4 no ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo Dioh o tao?”
5 Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh, ket habiyen na
met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan?’
6 Noba no habiyen tawo a tao, ket tataponen la kitawon dadapah hilatin malabong a
tao, ta ampamtegan la a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh.”
7 Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda.”
8 Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no
ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Māmakitalon
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

9 Haanin, in-ihtolya nan Apo Jesus kanlan tatao ye maghay pangilalayi, “Main maghay
laki a nananem nin ubah ha pananeman na. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na
kanlan māmakitalon, ta makew ya ha mataang a lugal. Ket kumonin ya ihtew nin mabuyot
a panaon.
10 Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a mangwa nin
dakay na kanlan māmakitalon. Noba hiyay ipoh, ket binabadog la yan māmakitalon haka
la yan pinaalih a homain kaget.
11 Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na. Noba binogbog laya met ateed
boy pinading-eyan laya haka la yan pinauli a homain kaget.
12 Ket haanin, intubol naya po ye kakatlon ipoh na. Noba hinugat-hugatan laya haka
laya intaboy.
13 Kaya-bay nangihip yay nagkonin nin ubahan, ‘Hinya lagi ye diyagen ko? Ah! Itubol
ko yay ampakaadoen kon anak. Kadihko bihaen laya.’ ”
14 “Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, ‘Anti
yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye tawiden na.’

† **19:46** Isaias 56:7. ‡ **19:46** Jeremias 7:11.

15 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin ubahan.”
Haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin nin ubahan kanlan māmakitalon?
16 Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaabang nayna ha kanayon ye ubahan na.”
Pamakange lan tatao nin hinabi nan Apo Jesus, hinabi la, “Ahe na dayin ipaluboh Apo Dioh a malyadi yatew.”
17 Noba hiyay Apo Jesus, pinakabilew na hilay tatao haka na hinabi kanla, “No wanabay ye ihip yo, hinya awod ye labay habiyen nin yatin naihulat a Habi nin Dioh?
‘Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.’ ”*
18 Hinabi na po Apo Jesus, “Ayaman a maampag kananyain a dapah, mapha ya. Ket ayaman a maondagan na, ket matamek ya.”

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

19 Haanin, natalohan lan mamaihtodo nin Bibilin boy mānguna a papadi a hilabay ye andektan nin pangilalayi nan Apo Jesus. Kaya-bay kananyatew met ateed, labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao.
20 Kaya-bay nangagad hilan mamanged a panaon. Haanin, nangupa hilan ano kataon manepet kanan Apo Jesus a konwadi manged ye tikih la kana. Ta labay la yan kaloten ha hahabi na ta-omen laya maidalom kanan Gobilnadol.
21 Ket hilatin inupaan la, hinabi la kana, “Maihtodo, tanda mi a huhto ye kaganaan a anhabiyen mo boy an-iadal mo. Homain kan antupigan a tao boy hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo kanlan tatao.
22 Haanin, main kayin tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?”
23 Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay hinabi na kanla,
24 “Gawangan yoko man nin palatan Roma.” Ket ha ginawangan la yan palata, tinepet na hila, “Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?”
“Hiyay Emperador Cesar,” wanla.
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met kana.”
26 Ahe laya nakalot ye Apo Jesus ha hinabi na ha adapan lan tatao. Ket uli ha pagtaka la ha pakibat na, napakal-em hila.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Haanin, main anoy Saduseo ye hinumaley a manepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey.
28 Hinabi la kanan Apo Jesus, “Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya, ‘No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.’†
29 Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na.
30 Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met ateed a ahe nagkaanak.
31 Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey ya met ateed a ahe nagkaanak kana. Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa la yay ipag la, noba ahe hila nagkaanak kana.
32 Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.
33 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, ‘Ha panaon a mabi-ay uman ye nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan kaganaan?’ ”
34 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hilay tatao haanin, ket ampangahawa hila.
35 Noba lano ha lumateng a panaon, hilay pinili nan Apo Dioh a bi-ayen nan uman a mapagkalamo na ha langit, ket ahe hilayna mangahawa.
36 Ahe hilayna met matey a omen kanlan aanghil. Aanak na hilan Apo Dioh, ta bini-ay na hilan uman.

---

* **20:17** Kakanta 118:22. † **20:28** Deuteronomio 25:5.

37 Agya hiyay Moises, ket ampaptegan na met a mabi-ay uman ye nangamatey. Ta hiyay
hulat na tungkol ha mahipok a poon-kayon andumlag, hinabtan na yay Apo Dioh a 'Dioh
nan Abraham, Dioh nan Isaac, boy Dioh nan Jacob.'‡
38 Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po, ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-ay,
aliwan nangamatey. Ta ha pamilew nan Apo Dioh, ket angkabi-ay ye kaganaan a tatao."
39 Haanin, hinabi nin anoy mamaihtodo nin Bibilin, "Maihtodo, manged ye pakibat mo."
40 Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, "Way-omen lan mahabi nin tatao a hiyay
Cristo, ket lahi na yan Poon David?
42 Ta hiyaynabay met Poon David ye nangihabi ha libdon Kakanta nin wanae tungkol
kanan Cristo,
'Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
"Mikno ka ha dapit wanan ko
43 angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo." ' "§
44 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "No hiyay Poon David ket hinabtan na yan Apo ye
Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?"

Hiyay Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

45 Legan ampanlenge hilay kaganaan a tatao kanan Apo Jesus, hinabi na kanlan
mānumbong na,
46 "Mag-alla kawo kanlan mamaihtodo nin Bibilin. Kalalabay lay magpahyal a nakahoot
nin makadang a tapih ta-omen la ihipen nin tatao a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay
la met ye maidlaw nin tataon angkadanan la boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan
a nakataladan kanlan mangadangal a tatao ha pāytiponan lan Jujudio boy ha poniyan.
47 Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmamangedan hila ha adapan lan
malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-bay mamabyat lano ye
ipaduha nan Apo Dioh kanla."

21

Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi
(Marcos 12:41-44)

1 Legan anti ya po ye Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha mahlang nin Timplo, nakit
na hilay mangabatnang a ampangitukoy nin pilak ha pangitukoyan nin pilak a magawi
ha Timplo.
2 Ket nakit naya met ye maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin luway palatan
tanho.
3 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Hiyay intukoy nan maidap a bawon babayi, ket maiigit ya dinan ha intukoy lan kaganaan.
4 Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna minga katapulan
ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket inlumpoh nan intukoy ye ikabi-ay
na."

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin Timplo
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

5 Haanin, hilay nangaanoy mānumbong nan Apo Jesus, ampaytotongtongan lay tungkol
ha Timplo nan Apo Dioh. Anhabiyen la, "Kangaada ye mangablin dadapah a ginawi la ha
Timplo boy hiyay indigalo lan tatao a in-aalkoh la ha lingling."
Pamakange nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la, hinabi na kanla,
6 "Hilain a mangaada a angkakit yo, lumateng lanoy panaon a mangaagwat hilan
kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a naypalingping a dadapah."

Hilay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

7 Nanepet hilay mānumbong nan Apo Jesus kana, "Maihtodo, makano ya lumateng yain
a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan no madanon anan malyadi?"
8 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya
ayaman. Ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, 'Hiko ye

‡ **20:37** Exodo 3:6. § **20:43** Kakanta 110:1.

Cristo a impangako nan Apo Dioh!' Boy habiyen la po, 'Nilumateng anay kalampuhan
nin panaon!' Adi yo hila ampamtegan, ta aliwan peteg yatew.
9 Kaya-bay no mangean yoynay gubat boy paylalaban, ket adi kawo angkalimo. Ta
katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain ye kalampuhan nin babe-luta."
10 Haanin, hinabi na po Apo Jesus kanla, "Maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay
met ye papanakopan.
11 Kananyatew a panaon, manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal. Magka-
main nin bitil boy mitayak ye hahakit a makapatey ha nakahinadi a lulugal. Ket makakit
kawo lanon ampakalilimo boy kapagtakaan a pagkakitan a ibat ha langit."
12 "Noba bayo ya lumateng yatew a panaon, ket dakpen la kawo boy ipaloke uli ha
panumbong yo kangko. Ilakew la kawo lano kanlan mānungkolan ha pāytiponan lan
Jujudio ta-omen la kawo litihen boy ipapidiho. Iadap la kawo kanlan popoon boy kanlan
gogobilnadol.
13 Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla nin tungkol kangko.
14 Itanem yo ha ihip yo a adi yo angkahindakan no way-omen yo ikatulidan ye hadili
yo.
15 Ta ipaihip ko lano kanyo ye huhton habiyen yo boy biyan katawon kadunongan a
ahe la mababa a kuntadaen o hamboten nin kakaaway yo.
16 Lano agya hilay tutoa yo boy kakatongno yo, hilay papaltido yo boy hilay gagayyem
yo, ket hila met ateed ye mangiopit boy mangipapatey nin nangaano kanyo.
17 Ket uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao.
18 Noba adi kawo angkalimo. Ta agya maghay labok nin ō yo, ket homain mikatak.
19 Ket no mateeh yo, mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan."

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin banwan Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 Hinabi na po Apo Jesus ye malyadi lano ha Jerusalem, "No makit yo yaynan naliktop
nin huhundaloh ye banwan Jerusalem, tanda yoynan madanon anay pagkadama nin
banwa.
21 Kananyatew a panaon, hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah
palakew ha mamapantay. Ket hilay anti ha loob nin banwan Jerusalem, katapulan laynay
umalih. Ket hilay anti ha ilwah nin yatew a banwa, ahe hilaynan mag-udong ihtew.
22 Ta yabaytew anay panaon nin pamaduha nan Apo Dioh ta-omen matupad ye naihulat
a Habi nin Dioh.
23 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampama-
hoho, ta maidapan hilan mayew. Magkamain nin tubat a kaidapan kananyatin lugal uli
ha tubat a poot nan Apo Dioh kanlan tatao.
24 Main matey nin keya. Ket hilay kanayon met, dakpen la hilan ilakew ha mataang
a lulugal. Ket hiyay banwan Jerusalem, hakopen lan aliwan Judio anggan mayadi ye
panaon a intaning nan Apo Dioh a panakop la."

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

25 Hinabi na po Apo Jesus, "Makakit kawo lanon kapagtakaan a pagkakitan ha
mangaamot, bowan, boy ha bibitoen. Kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta, ket
mahindakan hila boy mapaygulo-gulo uli ha heneg boy mangatagay a dawyon ha dagat.
26 Hilay tatao ket mangabatang uli ha angkalyadi ha babe-luta. Ta eyegen nan Apo Dioh
ye kaganaan a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-wahag hilayna.
27 Kananyatew met ateed a panaon, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket makit
la kon anti ha owep a an-umaypa a main kapalyadiyan boy tubat a kahnagan.
28 No mandugi hilaynan malyadi hilatin babagay, mideng kawon tumangal, ta madanon
anay pangiligtah nan Apo Dioh kanyo."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poon-kayon Igoh
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

29 In-ihtolya nan Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi, "Bilewen yoy poon-kayon igoh
boy hilay kanayon po a poon-kayo.
30 No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon anay
kaingitan.
31 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda
yoyna a madanon anay panakop nan Apo Dioh."
32 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye kaganaan a tataon
angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko.

33 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti
yan makanoman."

Hiyay Pag-alla

34 Hinabi na po Apo Jesus, "Lumateng lanoy panaon a mioblak akon mag-udong ihti
ha babe-luta. Kaya-bay mag-alla kawo, ta maka malmaw kawo ha palugad a pagbi-ay,
paglahing boy ha kaabalaan ha kapanapulan. No wanabay, malatngan katawon ahe
nakahadya
35 a omen ha taon nakalot. Ta kananyatew a panaon, maoblakan ha panlumateng ko
ye kaganaan a tataon angkabi-ay ihti ha babe-luta.
36 Kaya-bay lanang kawon nakahadya. Ipakigwang yo a magkamain kawon kinhawan
ta-omen yo maligtahan ye kaganaan a kaidapan a malyadi lano boy makaadap yoko a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao a homain kawon man-ikading-ey."
37 Hiyay Apo Jesus, minamangaamot yan ampakew mangiadal ha mahlang nin Timplo.
Noba ha madeglem, hiya boy hilay mānumbong na, ampakew hila ha Mapantay nin
Oolibo. Ket ihtew hilayna matuloy.
38 Ket ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a tatao, ampakew hilayna ha mahlang nin
Timplo ta-omen hila manlenge kanan Apo Jesus.

22

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

1 Kananyatew, madanon anay Pihta nin Tinapay a Homain Pamalbag a anhabtan met
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
2 Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket ampangihip hilan
papadan no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus a homain bega kanayon a
makatanda, ta angkalimo hila kanlan tatao.

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

3 Hiyay Judas a anhabtan Iscariote, magha ya kanlan labinluway mānumbong nan Apo
Jesus, noba hinelpan na yan Satanas.
4 Ket hiyay Judas, nakew ya kanlan mānguna a papadi boy kanlan mānguna lan
gowaldiya ha Timplo. Ket in-ihtolya na kanla no way-omen naya iopit ye Apo Jesus kanla.
5 Ket naaliket hila boy impangako la kana a biyan la yan pilak.
6 Ket inawo naya met Judas. Kaya-bay impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna
nin panaon a mahaglapan na hilan mandakep kanan Apo Jesus a homain kanayon a
makatanda.

Hiyay Pangitaladan nin Pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah
(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

7 Haanin, naabot anay unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag.
Kananyain a mangaamot, hilay Jujudio, katapulan lay manapo nin oybon tupa a kena
la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
8 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, intubol na yay Pedro boy Juan, a wana, "Makew kawon
mangitaladan nin pandeman tawo ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah."
9 Nanepet yay Pedro boy Juan kana, "Way-ihtew kayi mangitaladan nin pandem?"
10 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Makew kawo ha banwan Jerusalem. Ket makahagana
kawon maghay lakin ampangaget nin halaw a main lanom. Humbongen yoya ha baey a
looben na.
11 Ket habiyen yo kanan nagbaey, 'An-ipatepet nan Maihtodo no way-ihtew ye hilid
a malyadi nan pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay
mānumbong na.'
12 Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan nakataladan a
kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman tawo."
13 Haanin, ha inumalih hilaynan Pedro boy Juan, nakit lay kaganaan a omen ha
hinabi nan Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah.

Hiyay Kalampuhan a Pandem nan Apo Jesus a lamo na hilay Aapohtol na
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

14 Ha odah anan pandem, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, ket dinumongo
hilaynan mangan ha lamihaan.

15 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na kanla, “Angkahabekan katawon mapagkadungon
mangan nin yatin pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah bayo ko magdiha nin
pamaidap.
16 Ta ahe akoyna mangan uman nin omen yatin pandem angga ha matupad ye labay
habiyen nin yati ha panakop nan Apo Dioh.”
17 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangwa yan maghay bahon alak ubah, ket pinahalamatan
naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanla, “Kowen yo yati, ket paytitikandiyan
yon inomen.
18 Ta anhabiyen ko kanyo a paibat haanin, ket ahe akoynan minom uman nin yati
anggan ahe ya po manakop ye Apo Dioh.”
19 Haanin, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi,
binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānumbong na, a wana, “Yatin tinapay ye
pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo. Diyagen yo yati bilang pangihipan
kangko.”
20 Pangayadi lan nangan, wanabay met ateed ye dinyag na ha bahon main laman a
alak. Ket hinabi na kanla, “Yatin alak ye pinagkadaya ko a mibuhboh ha ikanged yo. Yati
ye pamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao.”
21 Hinabi na po Apo Jesus, “Noba pakaleng-en yo! Hiyay taon mangiopit lano kangko,
ket anti ya ihtin kadungo ko!
22 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket intaning nin Dioh a matey. Noba
kakaingalo yay taon mangiopit kangko!”
23 Pamakange lan mānumbong na, napaytepet-tepet hila, “Yo! Aya lagi kantawo ye
mangiopit kana?”

Hiyay Payngatngat lan Mānumbong nan Apo Jesus

24 Haanin, hilay mānumbong na, pinayngatngatan la no aya kanlay maibilang a
pinakamatagay.
25 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hi! Aliwan huhto ye ihip yo. Hilay aliwan Judion
mānungkolan, ket an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la boy labay lay
pagalang boy habtan hilan tatao a ‘Mapanaglap’.
26 Noba hikawo, aliwan wanabay, ta ayaman a pinakamatagay, ket katapulan yan
magmakaaypa boy ayaman a malabay manguna, katapulan a maghilbi ya.
27 Ha ihip yo, ayay matatagay? Hiyay taon ampaghilbiyan pamangan o hiyay taon
ampaghilbi? Hiyay ampaghilbiyan pamangan, kali? Noba hiko, agya po man Apo yoko,
ket ampaghilbiyan katawo.”
28 “Ha nadihaan koy papanubok, ket nikakaanti kawon lamo ko.
29 Ket haanin, ulita binyan na kon Bapa ko nin kapalyadiyan a mamoon, ambiyan
katawo met nin wanabay a kapalyadiyan.
30 Diyagen ko yati ta-omen katawo makadungo lano a mangan boy minom ha lamihaan
ko ha panakopan ko. Boy mikno kawo ha pamiknoan a mamoon kanlan labinluwan
lalahi nin Israel.”

Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

31 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon a anhabtan Pedro, “Simon, leng-en mon
manged yatin habiyen ko! Hiyay Satanas, nakikwa yan paluboh kanan Apo Dioh a
huboken na kawon kaganaan a omen ha pamalohboh ilik.
32 Noba impakigwang kata, Simon, ta-omen ahe maanam ye pamteg mo kangko. Ket
lano ha maghehe kayna boy mag-udong kangko, pakhawen moy pamteg lan lamo mon
māmteg.”
33 Hinabi nan Simon Pedro, “Apo, nakahadya akon makilakew kammo ha pidihowan o
matey a lamo mo.”
34 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Pedro, pakaleng-en mon manged ye habiyen ko
kammo. Papainghan ha madeglem, bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koynan
imbudi.”

Hiyay Paghadya ha Lumateng a Panubok

35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Ha intubol katawon homain
kaget a pilak, pahiking boy ihtiping, ahe kawo nagkulang nin hinyaman a bagay, kali?”
Nakibat hila, “Awo, Apo.”
36 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Noba haanin, no main kawon pitaka o pahiking,
katapulan yoynan kadten. Ket no homain kawon keya, ilako yoy bado yo. Ket manaliw
kawon keya.

37 Ta habiyen ko kanyo a katapulan a matupad ye impahulat nan Apo Dioh tungkol
kangko, a wanae, 'Imbilang la yan magha kanlan mapanlabag nin Bibilin,'* ket
angkatupad ana haanin."
38 Hinabi lan mānumbong na, "Apo, bilewen mo! Main kayin luway keya ihti!"
"Huhtoyna yain," wanan Apo Jesus.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus ha Mapantay
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

39 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha Mapantay nin Oolibo, ta wanabay ye
nakailmawan na. Ket hilay mānumbong na, nakilakew hila met kana.
40 Pamiabot la ihtew, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Makigwang kawo
ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho."
41 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinumaang yan makandi kanla haka yan nanalimukod
nakigwang, a wana,
42 "Bapa ko, no kalabayan mo, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan
kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo."
43 [Haanin, napakit ya kana ye anghil a ibat ha langit, ket pinakhaw nay nakem nan
Apo Jesus.
44 Ket ulita angkalelean yaynan tubat ye Apo Jesus, lalo yaynan nakigwang nin luboh
anggaynan nanaynget yan ba-mon daya a tinumulo ha luta.]
45 Pangayadi nan nakigwang, nakew yayna man kanlan mānumbong na. Ket nalatngan
na hilan angkatuloy, ta linumopta hila ha kalelean la.
46 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Taket ta angkatuloy kawo? Mimata kawo boy
makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho."

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

47 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, nilumateng ye malabong a tatao. Ket hiyay
Judas a magha kanlan labinluwan mānumbong na ye ampanguna kanla. Hinumaley ya
kanan Apo Jesus. Ket inumaan naya.
48 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, "Judas, uma nayi ye pangiopit mo kangko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao?"
49 Ha naimatonan lan mānumbong na a lumbo anay malyadi, hinabi la kanan Apo Jesus,
"Apo, manaya kayina laweh?"
50 Haanin, hiyay maghay mānumbong nan Apo Jesus, tinaya na yay maghay ipoh nin
pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan a talinga na.
51 Noba hinabi nan Apo Jesus, "Huhtoyna yain!" Haanin, hinaleyan na yay ipoh. Ket
ginep-an nay talinga na. Ket pinaitaah naya.
52 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānguna a papadi, kanlan kakapitan lan gowaldiya ha
Timplo boy kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan, "Tolihan ako nayi, ta impangaget yo
kon keya boy pamadog?
53 Minamangaamot akon anti kanyo ha mahlang nin Timplo. Taket ta ahe yoko dinakep
ihtew? Noba yati ye panaon a naibyay kanyo ta-omen yo koyna dakpen, ta hiyay
kapalyadiyan nan Satanas ye ampamatige kanyo."

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:57-58; 26:69-75; Marcos 14:53-54; 14:66-72; Juan 18:12-18; 18:25-27)

54 Haanin, dinakep la yay Apo Jesus. Ket inlakew laya ha baey nin pinakapoon a padi.
Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang.
55 Ihtew ha bunak mahlang nin yatew a baey, namadlag hilay tatao nin apoy. Ket nikno
hilan nimodo ha palibot nin apoy. Ket hiyay Pedro, nikno ya met a nakiimodo kanla.
56 Haanin, ha napaliwagan ye lupa nan Pedro, nabalayan yan maghay babayin ipoh
ihtew. Ket pinudek naya, a wana, "Yatin laki, kalamo naya met Jesus."
57 Noba hinabi nan Pedro, "Yo! Ahe koya katatanda yain a tao."
58 Ha ahe nabuyot, main ana man maghay nakakit kana. Ket tinepet naya, "Magha ka
met kanlan kalalamoan na, kali?"
Noba nakibat yay Pedro, "Hi, ahe!"
59 Pangalabah nin maghay odah, an-ipilit na met nin magha kanla, "Peteg a yatin tao,
kalamo na yan Jesus, ta taga Galilea ya met!"
60 Noba hinabi nan Pedro, "Hi, ahe ko tanda ye anhabiyen mo." Legan ampaghabi ya
po, tinumnoy yay tandang.

---

* **22:37** Isaias 53:12.

61 Haanin, hiyay Apo Jesus, nagpeyeh yan namilew kanan Pedro. Ket hiyay Pedro,
naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Papainghan ha madeglem, bayo ya
tumnoy ye tandang, nikatlo mo koynan imbudi.”
62 Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

Hiyay Pangumih boy Pandihmog la kanan Apo Jesus
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

63 Haanin, hiyay Apo Jesus, an-umihen boy ambadogen la yan ampagbantay kana.
64 Pinedengan laya haka la yan dinihmog. Hinabi la kana, “Pal-eban mo man kammi
no ayay nandihmog kammo!”
65 Boy mikalabong la yan inumih-umih.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Kabekahan, naytitipon hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio.
Hilay ano kanla, ket mamaihtodo nin Bibilin boy hilay kanayon met, mānguna a papadi.
Haanin, hiyay Apo Jesus, naiadap ya kanla.
67 Hinabi la kana, “No hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh, habiyen mo kammi.”
Nakibat yay Apo Jesus, “Agya po man habiyen ko kanyo, ahe yoko met ateed pamtegan.
68 Ket no tepeten katawo, ahe yoko met pakibatan.
69 Noba paibat haanin, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mikno akoyna ha dapit
wanan nan Makapalyadiyan a Dioh.”
70 Haanin, hilay kaganaan a mānungkolan, hinabi la kana, “No wanabay awod,
anhabiyen mo a hika ye Anak nan Apo Dioh?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Hikawoynabay met ye ampaghabi a hikobay.”
71 Haanin, hinabi la, “Nange tawoyna! Hiyayna ye naghabi a Anak yan Dioh. Kaya-bay
ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg!”

23

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

1 Haanin, hilay mānungkolan a napaytipon, nideng hilan kaganaan. Ket inlakew la yan
in-adap ye Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato.
2 Ket ingkana laynan hinabi ye pamada la kana. Hinabi la kanan Gobilnadol
Pilato, “Yatin tao, nadulanan mi yan ampangumbinyo nin tatao a kumuntada ha
gobilno. Anhabiyen na, ‘Adey kawoynan mamayad nin bowih kanan Emperador Cesar.’
Anhabiyen na po, ‘Hikobay ye Cristo a Poon a impangako nan Apo Dioh.’ ”
3 Kaya-bay tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Hika nayi ye Poon lan
Jujudio?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”
4 Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanlan mānguna a papadi boy kanlan tatao,
“Homain akon nakit a kahalanan nin yatin tao.”
5 Noba an-ipilit lan teed, a wanla, “Yain a tao, anggulowen na hilay tatao ha kaganaan
a lulugal ha plobinhiyan Judea makauli ha an-iadal na. Indugi na ha Galilea ket haanin,
niabot yayna ihti ha Jerusalem.”

Hiyay Apo Jesus ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas

6 Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye hinabi la, tinepet na hila, “Taga Galilea ya nayi
yatin tao?”
7 “Awo,” wanla met.
Hiyay Herodes Antipas ye gobilnadol ha plobinhiyan Galilea boy anti ya met ha
Jerusalem kananyatew a panaon. Kaya-bay ha natandaan nan Gobilnadol Pilato a taga
Galilea yay Apo Jesus, hinabi na, “Higi, ilakew yoya kanan Gobilnadol Herodes Antipas.”
8 Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, pamakakit na kanan Apo Jesus, ket
naaliket ya, ta nabuyot naynan angkangean ye tungkol kana. Kaya-bay angkahabekan
na yan makit, ta labay nay makakit nin kapagtakaan a andiyagen na.
9 Ket ha anti yayna ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas, malabong ye tepet na
kanan Apo Jesus, noba ahe yan bega nakibat.
10 Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ampideng hilan
ampangipangha nin bada la kanan Apo Jesus.
11 Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy hilay huhundaloh na, inumih-umih
la yay Apo Jesus. Pinakepkepan laya po nin matampa a bado a omen ha bado nin poon
haka la yan impaudong kanan Gobilnadol Pilato.

12 Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy Gobilnadol Pilato, ampaykabono hila hatew.
Noba paibat kananyain a mangaamot, napaygayyem hilayna.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

13 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, impadakit na hilay mānguna a papadi, hilay Jujudion
mānungkolan boy hilay tatao.
14 Ket hinabi na kanla, "Inlakew yoya kangko yatin tao, ta anhabiyen yo a am-
pangumbinyo yan tatao a kumuntada ha gobilno. Noba ha panlitih ko kana ha adapan
yo, napaptegan kon aliwan peteg ye bada yo laban kana.
15 Agya hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, wanabay met ye napaptegan na. Kaya-bay
impaudong naya ihti kantawo. Yatin tao, homain yan nadyag a kahalanan a pamateyan
kana.
16 Kaya-bay ipapatok ko yaynan bengat haka ko yayna palihwayen."
17 [Hinabi nan Gobilnadol Pilato yatew, ta tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket
ampamalihway ya nin maghay pidiho.]
18 Noba nayngingidlan lan impangha nin malabong a tatao, a wanla, "Pateyen ya yain
a tao! Hiyay Barabbas ye palihwayen mo!"
19 (Hiyay Barabbas, napidiho ya ulita kinumuntada ya ha gobilno ha Jerusalem boy
nakapatey yan tao.)
20 Nakihabi yayna man ye Gobilnadol Pilato kanlan tatao, "Hiyay Jesus tana ye
palihwayen ko!"
21 Noba hilay tatao, impapangha la, "Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha kodoh!"
22 Ha ikatlon paghabi nan Gobilnadol Pilato kanla, hinabi na, "Taket? Hinyay kalok-an a
dinyag na? Ket homain ako met nakit a kahalanan a pamateyan kana. Kaya-bay ipapatok
ko yaynan bengat haka ko yan palihwayen."
23 Noba hilay tatao, lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, "Ipako ya ha
kodoh!" Ket uli ha pahulong lan pangipangha nin tatao, homain yaynan madyag ye
Gobilnadol Pilato.
24 Kaya-bay hinumbong naynan bengat ye labay lan tatao.
25 Pinalihway na yay Barabbas a napidiho ulita nangumbinyo yan tatao a kumuntada
ha gobilno boy uli ha pamatey na nin tao. Noba hiyay Apo Jesus, impaolay na yaynan
Gobilnadol Pilato kanlan tatao ta-omen layna diyagen ye labay lan diyagen kana.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

26 Haanin, inlakew la yan huhundaloh ye Apo Jesus ha ilwah nin banwa. Legan
angkumodang hila ha dān, nahagana la yay laki a nagngalan Simon a taga Cirene a ibat ha
baytan. Impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus haka la yan pinahumbong
kanan Apo Jesus.
27 Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Malabong hilay babayin
antumangih boy ampangandang uli ha kalelean la ha angkalyadi kanan Apo Jesus.
28 Haanin, namalingay yay Apo Jesus kanlan babayi. Ket hinabi na kanla, "Hikawon
babayi ha Jerusalem, adi yoko antangihan. Hiyay tangihan yo ket hiyay hadili yo boy
hilay aanak yo.
29 Ta lumateng lano ye panaon a habiyen lan tatao, 'Minged hilay babayin baug boy
hilay ahe namahoho.'
30 Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao ha mamatundol, 'Yegmaan yo kayi!' boy
habiyen la met ha mamapantay, 'Tagpenan yo kayi!'
31 Ta no andiyagen la yati ha poon-kayon hadiwa, way-omen ana lagi no nayango
yayna?"*
32 Haanin, main luway tulihan a an-ilakew la met ihtew a pateyen.
33 Ha niabot hilayna ha lugal a anhabtan Bungo, impako la yay Apo Jesus ha kodoh.
Impako la hila met ye luway tulihan ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan
nan Apo Jesus. Ket hiyay magha met, ha dapit odi na.
34 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Bapa ko, patawaden mo hila, ta ahe la tanda ye
andiyagen la."
Ket hilay huhundaloh, pinaydadakayan lay babado na makauli ha pandaw-an ta-omen
la matandaan no hinyay makwa nin magha boy magha kanla.

---

* **23:31** Hiyay labay habiyen nin poon-kayon hadiwa ket taon homain kahalanan. Hiyay nayango ket taon māgkahalanan.

35 Malabong hilay tataon anti ihtew a ampamuya. Hilay mānungkolan a anti ihtew, an-
ilungolungo la yay Apo Jesus, “Hali man awod! Nangiligtah yan kanayon a tao. Ket no
peteg a hiyabay ye Cristo a Pinili nan Apo Dioh, iligtah na met ye hadili na.”
36 Hilay huhundaloh, an-umihen laya met ye Apo Jesus. Hinaleyan laya ta painomen la
yan maahem a alak.
37 Ket hinabi la kana, “No hikan peteg ye Poon lan Jujudio, iligtah moy hadili mo.”
38 Main naipako ha dapit tagay nin ō na a nakaihulatan nin wanae, “YATI YE POON LAN
JUJUDIO.”
39 Haanin, hiyay maghay tulihan a nakapako ha kodoh, inlungolungo na yay Apo Jesus,
“Aliwa nayi a hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh? Iligtah moy hadili mo boy iligtah
mo kayi met!”
40 Noba dinlaw na yan maghay tulihan, “Adi mo anhabiyen yain. Ahe ka nayi angkalimo
kanan Apo Dioh? Padipadiho kitawobaynan angkapaduhaan.
41 Hikita ye hukat lan pateyen uli ha dinyag tan kalok-an. Noba yatin tao, homain yan
bega dinyag a maloke.”
42 Haanin, hinabi na kanan Apo Jesus, “Apo Jesus, no anti kayna ha panakopan mo, adi
moko dayi anliwaan.”
43 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. Haanin met
ateed, ilamo katayna ha Pinakamanged a lugal.”

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

44 Ha miugtoynay mangaamot, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah
tidih nin mahilem.
45 Naanam ye henag nin mangaamot boy hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo,
ket nagiwak yan nagitna.
46 Haanin, hiyay Apo Jesus, impangha na nin makhaw, “Bapa ko, an-ipataya koynay
kalelwa ko kammo.”† Pangahabi na yatew, naboytoan yaynan angeh.
47 Hiyay kapitan nin huhundaloh, pamakakit nay nalyadi, dinangal na yay Apo Dioh, a
wana, “Peteg a matoynong ya yatin tao.”
48 Haanin, hilay malabong a tataon naytitipon ihtew a ampamuya, ha naimatonan lay
nalyadi, ket nuli hilan ampanogdog nin pagaw la uli ha tubat a kalelean la.
49 Noba hilay kaganaan a gayyem nan Apo Jesus boy hilay babayi a hinumumbong kana
paibat po ha plobinhiyan Galilea, ampideng hila ha aliwan minga mataang. Ket nakit la
met ye kaganaan a nalyadi kana.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

50-51 Haanin, main maghay laki a nagngalan Jose a taga Arimatea ha plobinhiyan Judea.
Manged yan tao boy matoynong ya. Agya magha ya kanlan mangatoan mānungkolan ha
Panuhgaan lan Jujudio, ket ahe yan nakitupig kanlan namatey kanan Apo Jesus. Magha
ya met kanlan tataon ampangagad nin panakop nan Apo Dioh.
52 Haanin, nakew yan nakihabi kanan Gobilnadol Pilato a hiyayna ye mangilbeng nin
bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan naya met.
53 Haanin, in-aypa na yan Jose ye bangkay nan Apo Jesus. Pinutot na yan tapih a lino
haka naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan a ahe po nangilbengan.
54 Biyelneh kananyatew boy dihpidah anan Mangaamot nin Pagpainawa, ta mahilem
ana.
55 Hilay babayi a nakilakew kanan Apo Jesus paibat ha plobinhiyan Galilea, ket
nakilakew hila met kanan Jose. Nakit lay nangilbengan nin bangkay nan Apo Jesus boy
no way-omen la yan in-ilbeng.
56 Haanin, hilay babayi, nuli hilayna. Ket nangihadya hilan malabong a pabango a itiih
la ha bangkay nan Apo Jesus. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nagpainawa hila, ta
wanabay ye anti ha Bibilin lan Jujudio.

24

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

1 Ha mahanibhanib nin Dominggo, nakew hilay babayi ha nangilbengan kanan Apo
Jesus. Ket kinaget lay pabango a inhadya la.

† **23:46** Kakanta 31:5.

2 Ha niabot hilayna ihtew, nakit la a naitulin yaynay mayadet a dapah a pinanleneb ha
nangilbengan kanan Apo Jesus.
3 Kaya-bay hinumlep hila ihtew, noba ahe la nakit ye bangkay nan Apo Jesus.
4 Legan angkayoot hila ha nalyadi, kapipikhaan nakakit hilan luway lakin ampideng
ha talig la a ampakapulag ye hoot la.
5 Ket uli ha tubat a limo la, nilumukob hila ha luta. Haanin, tinepet la hilan lalaki,
"Taket ta antapulen yo ye angkabi-ay kanlan nangamatey?
6 Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman. Ihipen yoy hinabi na kanyo hatew. Ha anti ya
po ha plobinhiyan Galilea, hinabi na,
7 'Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan akon maigawang kanlan
māgkahalanan boy maipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot, ket mabi-ay akon
uman.' "
8-10 Hilay babayi a nakew ha nangilbengan, ket hiyay Maria a taga Magdala, hiyay
Juana, hiyay Maria a indo nan Santiago boy hilay kanayon po a babayin kalamo la.
Haanin, naihipan lay hinabi nan Apo Jesus hatew. Kaya-bay inumalih hilayna ihtew.
Ket nag-udong hilayna kanlan labinmaghay apohtol nan Apo Jesus boy kanlan kanayon
po a kalalamoan la. Ket imbalita la kanla ye nakit la.
11 Noba hilay aapohtol nan Apo Jesus, ahe hila namteg, ta nabaan la a palbowat lan
bengat babayi ye anhabiyen la.
12 Agya wanabay man, hiyay Pedro, ket nayew yan nakew ha nangilbengan. Ket
ha niabot yayna ihtew, hinilip nay loob nin nangilbengan. Nakit na a hiyay tapih
a pinamutot ha bangkay nan Apo Jesus bengat ye anti ihtew. Kaya-bay nuli yaynan
ampagtaka ha nalyadi.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Luway Mānumbong na
(Marcos 16:12-13)

13 Haanin, kananyatew met ateed a mangaamot, main luwan mānumbong nan Apo
Jesus ye angkumodang palakew ha badiyon Emaus. Manga labinmaghan kilomitodo ye
kataang na ha banwan Jerusalem.
14 Legan angkumodang hila, ampaytongtongan lay kaganaan a nalyadi kanan Apo
Jesus.
15 Legan ampaytongtongan lay nalyadi, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya kanla. Ket
nakiadaad ya ha pangumodang la.
16 Noba agya ampay-adaad hilayna, ket ahe la yan teed nabalayan.
17 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, "Hinyay ampaytongtongan yo?" Ket hilay luway
mānumbong, nagpaked hila a angkalele.
18 Hiyay magha kanla a nagngalan Cleopas, nakibat ya, "Yo! Ahe mo nayi tanda?
Ha kalabong nin tataon ampakew ha banwan Jerusalem, hikan bengat laweh ye ahe
nakatanda nin nalyadi?"
19 Nanepet yay Apo Jesus, "Taket? Hinya ket ye nalyadi ha banwan Jerusalem?"
Nakibat hila, "Hiyay nalyadi kanan Apo Jesus a taga Nazaret. Magha yan podopita a
makapalyadiyan ha pamilew nan Apo Dioh boy kanlan tatao. Ket pinaptegan na yatew
makauli ha makapalyadiyan a hahabi na boy ha panyag nan kapagtakaan.
20 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay mānungkolan kammi, impadakep laya ta-
omen yan mauhgaan nin kamateyan. Ket impapako laya ha kodoh.
21 Ba-minan hiyabay ye mamalihway kantawon Israelita. Aliwan bengat yain,
kinatlowan ana paibat ha pinatey laya.
22 Noba nagtaka kayi ha imbalita la kammin anoy babayi a kalalamoan mi. Nangon
bengat ha mahanib, nakew hila ihtew ha nangilbengan kana.
23 Ket hinabi la kammi a ahe layna nakit ye bangkay nan Apo Jesus ihtew. Boy nakakit
hila nin aanghil a nangihabi kanla a hiyay Apo Jesus, ket nabi-ay yaynan uman.
24 Nakew hila met ye nangaanon kalalamoan mi ha nangilbengan kana. Ket nakit la
met a ahe yaynan peteg ye bangkay nan Apo Jesus ihtew a omen ha hinabi lan babayi."
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Koynan kamumoan yo boy kaidap yon
pamtegan ye kaganaan a hinabi lan popodopita hatew!
26 Tanda yoynabay met a hiyay Cristo a impangako nan Apo Dioh, ket katapulan ya po
a magdiha nin pamaidap bayo na yan padangalan Apo Dioh."
27 Ket hiyay Apo Jesus, impalinaw na kanla ye kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh
a tungkol kana, paibat ha impahulat kanan Moises anggayna ha inhulat lan kaganaan a
popodopita.
28 Ha mahaley hilayna ha badiyo a lakwen la, hiyay Apo Jesus, ampaglaloh-lalohan ya.

29 Noba impilit la, “Ihti kayna kammi matuloy, ta andudumeglem ana.” Kaya-bay hiyay
Apo Jesus, nakilakew yayna kanla.
30 Ha dinumongo hilaynan mangan, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na inggawang
kanla.
31 Haanin, ha dinyag na yatew, nabalayan la yaynay Apo Jesus, noba tampol yan naplak
ha pamilew la.
32 Hinabi la, “Kaya-bay manayti angkaaliket kitan tubat legan ampakitongtong ya kanta
ha dān boy an-ipalinaw na kantay naihulat a Habi nin Dioh!”
33 Ket kananyatew met ateed, hilay luway mānumbong na, nag-udong hilayna ha
banwan Jerusalem. Ket nalatngan la hila ihtew ye labinmaghay mānumbong nan Apo
Jesus boy hilay kanayon po a kalalamoan lan ampaytipon.
34 Hinabi la kanlan luway mānumbong na, “Peteg awod a nabi-ay yan uman ye Apo
Jesus, ta napakit ya kanan Simon Pedro!”
35 Ket haanin, hilay luway mānumbong a nangibat ha Emaus, in-ihtolya lay nalyadi
kanla ha dān boy no way-omen la yan nabalayan ye Apo Jesus ha binih-ilbih-il na yaynay
tinapay.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

36 Legan ampaytongtongan la po ye nalyadi, kapipikhaan, hiyay Apo Jesus, napakit yan
ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na kanla, “Magkamain kawo dayin katanaan.”
37 Naigat hila boy nalimowan, ta nibaan la yan anito.
38 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo boy ampagluwaluwa?
39 Hiko yati! Bilewen yoy gagamet boy bibitih ko. Kimpaan yoko boy bilewen. Hiyay
anito, homain yan laman boy but-o. Noba hiko, main.”
40 [Pangahabi na yatew, impakit na kanlay gagamet boy bibitih na.]
41 Ket uli ha tubat a aliket boy pagtaka la, ahe la makwan pamtegan. Kaya-bay tinepet
na hilan Apo Jesus, “Main kawo lawen makan ihen?”
42 “Main,” wanla. Ket ginawangan la yan kaputoh a malanghit a iniyaw.
43 Kingwa naya, ket kinan na ha adapan la.
44 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hatew ha kalamo yoko po, hinabi koyna kanyo
a katapulan yan matupad ye kaganaan a nakahulat tungkol kangko ha impahulat kanan
Moises, ha inhulat lan kanayon a popodopita boy ha libdon Kakanta.”
45 Haanin, binyan na hilan pagkataloh ta-omen la matalohan ye naihulat a Habi nin
Dioh.
46 Hinabi na kanla, “Yati ye naihulat, ‘Hiyay Cristo a impangako nin Dioh, ket katapulan
yan magdiha nin pamaidap boy matey. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay yan uman.’
47 Boy naihulat po a katapulan maipatanda paibat ha Jerusalem angga ha kaganaan a
nanahyon ihti ha babe-luta a makauli kangko, ket patawaden nan Apo Dioh ye kaganaan
a ampaghehe ha kakahalanan la.”
48 Hinabi na po Apo Jesus, “Ket hikawoynabay met ye nakakit nin kaganaan a nalyadi
kangko. Kaya-bay katapulan a ipatanda yo yati kanlan tatao.
49 Itubol koya lano kanyo ye Ihpiditon Dioh a impangako nan Bapa ko. Kaya-bay adi
kawo po an-umalih ihtin banwa angga ha lumateng kanyoy Ihpiditon Dioh boy biyan na
kawon kapalyadiyan a ibat ha langit.”

Nipatagay yay Apo Jesus ha langit
(Marcos 16:19-20; Didiyag 1:9-11)

50 Haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew na hilay mānumbong na ha badiyon Betania.
Pamiabot la ihtew, intagay nan Apo Jesus ye gagamet na, ket in-inged na hila.
51 Legan an-inged na hilay mānumbong na, ket nipatagay yayna ha langit.
52 Haanin, hilay mānumbong na, ginalang la yay Apo Jesus. Ket angkaaliket hilan nag-
udong ha banwan Jerusalem.
53 Ket maheheg hilan anti ha Timplo a ampanggalang kanan Apo Dioh.

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan
JUAN

Hiyay Apo Jesus ye anhabtan Habi

1 Ha ahe ya po pinalhowa ye kaganaan, hiyay anhabtan Habi, ket anti yayna. Ket hiyay
Habi, kalamo na yan Apo Dioh. Boy yatin Habi, ket Dioh ya.
2 Ket impaibat ha unan panaon, lamo na yaynan Apo Dioh.
3 Hiyay kaganaan, ket impapalhowa nan Apo Dioh kanan Habi. Ket homain hinyaman
a napalhowa a aliwan makauli kanan Habi.
4 Ket hiyabay ye ampangibatan nin bi-ay. Ket yatin bi-ay ye tillag a ampamahnag kanlan
tatao.
5 Yatin tillag ye mamahnag kanlan tataon anti ha kalitehan boy ahe yan mahambot nin
kalitehan.
6 Haanin, hiyay Apo Dioh, nangitubol yan maghay taon nagngalan Juan
7 a mangipapteg a hiyay Apo Jesus ye tillag ta-omen hila mamteg kanan Apo Jesus ye
kaganaan a tatao.
8 Hiyay Juan, aliwan hiya ye tillag a mamahnag kanlan tatao, no aliwan intubol yan
bengat ihti a mangipapteg kanlan tatao no aya ye tillag.
9 Hiyay peteg a tillag, anti yayna ihti ha babe-luta boy hiyabay ye ampamahnag kanlan
tatao.
10 Nakew ya ihti ha babe-luta ye tillag. Agya namalhowa yan kaganaan, ket ahe la yan
bega binalay nin tatao.
11 Nakew ya ha lugal na, noba ahe la yan tinanggap nin kalabongan kanlan kalugalan
na.
12 Noba hilay kaganaan a nananggap kana boy namteg ha ngalan na, ket binyanan na
hilan katulidan a aanak na hilaynan Apo Dioh.
13 Aanak na hilaynan Apo Dioh, aliwan makauli ha pangianak nin tao o ha kalabayan
nin miahawa, no aliwan ha kalabayan nan Apo Dioh.
14 Hiyay anhabtan Habi, ket nag-ilyadi yan tao boy kinumonin ya ihti ha babe-luta a
kalamo tawo. Nakit mi ye pagkakitan nin kadangalan na bilang bugtong a Anak nin Dioh.
Naheb yan kangedan boy kaptegan.
15 Ket namapteg yay Juan nin tungkol kana. An-ipapangha na, a wana, “Hiyabay ye
andektan nin hinabi ko kanyo hatew, ‘Main lumateng a madadangal po kangko, ta bayo
ko po in-anak, ket anti yayna.’ ”
16 Uli ha luboh a kangedan na, ket pawa kitawon ampananggap nin mahbol a kangedan.
17 Ta hiyay Bibilin, in-ibyay nan Apo Dioh kantawo makauli kanan Moises, noba
makauli kanan Apo Jesu Cristo, ket kangedan boy kaptegan ye natanggap tawo.
18 Homain po nakakit kanan Bapa a Dioh nakakanoman, noba hiyay bugtong a Anak
nan Apo Dioh* a lanang nan kalamo, ket impatanda naya kantawo.

Hiyay Pamapteg nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

19 Haanin, hilay mānguna a Jujudio ha banwan Jerusalem, nangitubol hilan papadi boy
nangaanon Levita† a makew manepet kanan Juan a Māmawtihmo nin wanae, “Aya ka
kano?”
20 Hiyay Juan, ahe ya nagbudi no aliwan hinabi nay kaptegan, “Aliwan hiko ye Cristo a
impangako nan Apo Dioh.”
21 Haanin, tinepet la yayna man, “No wanabay awod, aya ka? Hika laweh ye podopitan
Elias hatew a an-agaden min mag-udong?”
Nakibat yay Juan, “Aliwan hiko.”
Tinepet la yayna man, “Hika laweh ye Podopitan impangako nan Apo Dioh a lumateng?”
Nakibat yayna man ye Juan, “Ahe!”
22 Haanin, hinabi layna man kanan Juan, “No aliwan hika, aya ka awod? Habiyen
moyna kammi ta-omen mi met habiyen kanlan nangitubol kammi. Hinyay mahabi mo
tungkol ha hadili mo?”
23 Nakibat yay Juan, “Hiko yay taon andektan nan podopita Isaias hatew ha hinabi nay
wanae,

---

* **1:18** *bugtong a Anak nan Apo Dioh.* Ha kanayon a hulat ket “bugtong a Anak a Dioh”. † **1:19** Hilay Levita ye ampanaglap kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh.

‘Mange ha wangwang ye pangha nin maghay tao, a wanae,
“Itoynong yoy pagdanan nan Apo.” ’ ”‡
24-25 Haanin, main hila met intubol nin Papariseo a nanepet nin wanae, “No aliwan hika
ye Cristo o Elias o podopita, taket awod ta ampamawtihmo ka?”
26 Nakibat yay Juan, “Ampamawtihmo ko ha lanom. Noba main maghan ampideng a
kalamo yo ihtin ahe yo katatanda.
27 Hiyabay ye andektan ko a lumateng kanyo. Ket agya mangaget bengat nin hapatoh
na, ket ahe ako katanggap-tanggap.”
28 Yatin pangipapteg nan Juan, nalyadi ha badiyon Betania ha lipay nin kabatowan
Jordan a ampamawtihmowan na.

Hiyay Apo Jesus ye Oybon Tupa nin Dioh

29 Kabekahan, ha nakit na yan Juan ye Apo Jesus a paugot kana, hinabi na kanlan tatao,
“Bilewen yo! Anti yaynay Oybon Tupa nin Dioh a mangalih nin kakahalanan nin tao ihti
ha babe-luta!
30 Hiyabay ye andektan nin hinabi ko kanyo hatew, ‘Main lumateng a madadangal po
kangko, ta bayo ko po in-anak, ket anti yayna.’
31-33 Hatew, ahe ko met tanda no aya ya. Noba hiyay Apo Dioh a nangitubol kangkon
mamawtihmo ha lanom, ket hinabi na kangko, ‘Makit mo yan umaypa ye Ihpiditon
Dioh. Ket umapon yan mikakaanti ha maghay tao. Hiyabay ye mamawtihmo kanyo
nin Ihpiditon Dioh.’ Ampaptegan ko a nakit koy Ihpiditon Dioh a nagkadih kalapati
a inumaypa paibat ha langit. Ket inumapon ya kana. Kaya-bay nakew ako ihti a
mamawtihmo ha lanom ta-omen koya ipatanda kanyon Israelita.
34 Nakit kon peteg a inaponan yan Ihpiditon Dioh a nagkadih kalapati. Kaya-bay
ampaptegan ko kanyo a hiyabay ye Anak nin Dioh.”

Hilay Unan Mānumbong nan Apo Jesus

35 Kabekahan, anti yayna man ihtew ye Juan a Māmawtihmo, kalamo na hilay luwa
kanlan mānumbong na.
36 Ket ha nakit nan Juan a Māmawtihmo a anhumapid yay Apo Jesus, hinabi na, “Bilewen
yo! Yabay-in yaynay Oybon Tupa nin Dioh!”
37 Pamakange lan luwan mānumbong nan Juan ye hinabi na, ket hinumbong la yay Apo
Jesus.
38 Ket ha natanam nan Apo Jesus a main anhumumbong kana, namalingay ya. Ket
tinepet na hila, “Hinyay labay yo kangko?”
Nakibat hila, “Maihtodo,§ labay mi dayin matandaan no way-ihtew ka angkumonin.”
39 Hinabi nan Apo Jesus, “Makilakew kawo kangko ta-omen yo matandaan.” Ket
nakilakew hilaynay luwa boy natandaan la no way-ihtew ya angkumonin. Magaynan
alah kowatodo nin mahilem hatew. Kaya-bay ihtewbay hilayna nakikatuloy kanan Apo
Jesus kananyatew a madeglem.
40 Hiyay magha kanlan luwa a nakange nin hinabi nan Juan a Māmawtihmo boy
nakilakew kanan Apo Jesus, ket hiyay Andres a katongno nan Simon Pedro.
41 Ha pahanib ana, hiyay Andres, tampol na yan tinapul ye Simon a katongno na. Ket
ha nakitan naya, hinabi na kana, “Nakit mi yaynay Mesias.” Hiyay labay habiyen nin
Mesias ket Cristo.*
42 Pangayadi, inlamo na yan Andres ye Simon a nakew kanan Apo Jesus. Ket ha
nakalateng hilayna kanan Apo Jesus, binilew na yan Apo Jesus ye Simon boy hinabi na
kana, “Hika ye Simon a anak nan Juan. Noba paibat haanin, pangalanan kataynan Cefas.”
(Hiyay labay habiyen nin Cefas ket Pedro.)†

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Felipe boy Natanael

43 Kabekahan, inihip nan Apo Jesus ye makew ha Galilea. Pamiabot na ihtew, nakit na
yay Felipe. Ket hinabi na kana, “Kilakew ka kangko.”
44 Hiyay Felipe, ket taga Bethsaida ya a omen kanan Andres boy Pedro.
45 Haanin, tinapul na yan Felipe ye Natanael boy hinabi na kana, “Nakit mi yaynay taon
andektan nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy hiyay impahulat kanlan popodopita.
Hiyabay ye Jesus a anak nan Jose a taga Nazaret!”
46 Haanin, hinabi nan Natanael kanan Felipe, “Yo! Taga Nazaret yay Cristo? Main nayi
manged a lumtaw ha Nazaret?”
“Tayna ta-omen moya makit!” wanan Felipe.

---

‡ **1:23** Isaias 40:3. § **1:38** *Maihtodo* ha habin Griego ket Rabbi. * **1:41** Mesias ha habin Hebreo o Cristo ha habin Griego. † **1:42** Ha habin Aramaic ket Cefas. Ha habin Griego ket Pedro. Padiho ye labay habiyen a dapah.

47 Pamakakit nan Apo Jesus kanan Natanael a anhumaley kana, hinabi na, “Yati ye peteg
a Israelita, ahe ampanalingo.”
48 Haanin, hiyay Natanael, tinepet na yay Apo Jesus, “Way-omen moko natandaan?”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “Bayo na kan hinagyat Felipe, nakit katayna ha hilong nin
poon-kayon igoh.”
49 Pamakange nan Natanael, hinabi na, “Maihtodo, peteg a hika ye Anak nin Dioh boy
hika ye Poon min Israelita.”
50 Hinabi nan Apo Jesus kanan Natanael, “Ampamtegan moko nayi ulita hinabi ko
kammo a nakit katayna ha hilong nin poon-kayon igoh? Aliwan bengat yain ye makit
mo, ta igit po lano.”
51 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Makit yo
po lano a ba-mon maglukat ye langit boy makit yo hila po ye anghil nin Dioh a manik
monaoy ha langit palakew kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.”

2

Hiyay Banhal ha badiyon Cana

1 Pangalabah nin luway mangaamot, main banhal ha badiyon Cana ha plobinhiyan
Galilea. Hiyay indo nan Apo Jesus, anti ya ihtew.
2 Ket hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, anti hila met ihtew, ta nahagyat hila
met a makibanhal.
3 Ha nauboh anay alak ha banhal, hiyay indo nan Apo Jesus, hinabi na kana, “Homain
hilaynan alak.”
4 Ket hinabi nan Apo Jesus kanan indo na, “Indang, adi moko ampangunaan. Aliwa po
yati ye panaon a matandaan la no aya ko.”
5 Haanin, hinabi nan indo na kanlan kahaglap, “Humbongen yoy hinyaman a ipadyag
na kanyo.”
6 Haanin, main anem a bolnay ihtew a ampaglaman nin pitompo boy lima angga ha
magatoh boy labinlimay litodo. Yabay-in ye pangikunaan nin lanom a panguyah lan
Jujudio ha panumbong la nin kaugalian la.
7 Hinabi nan Apo Jesus kanlan kahaglap, “Pon-en yon lanom hilatin bobolnay.” Ket
pinno lan peteg ye bobolnay anggan labi.
8 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mangaod kawo. Ket ibyay yo kanan māmaala
nin poni.” Nangaod hilan peteg haka la in-ibyay kanan māmaala nin poni.
9 Haanin, hiyay lanom, nag-ilyadi yaynan alak. Ket ha tinawayan nan māmaala,
nalahapan naya. Hiyay māmaala, ahe na tanda no way-ihtew ibat ye alak. Noba hilay
kahaglap, tanda la, ta hilabay ye nangaod. Ket hiyay māmaala, hinagyat na yay laki a
an-ikahal.
10 Ket hinabi na kana, “Ha balang poniyan, an-iuna la yan iapag ye malahap a alak.
No malabong hilaynan nainom ye tatao, ket ilwah laynay aliwan minga malahap a alak.
Noba hika, lumbo ka, ta impahuyot mon in-apag ye malahap a alak.”
11 Yabayti ye unan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus. Nalyadi yati ha badiyon
Cana ha plobinhiyan Galilea. Ihtew na impakit ye kapalyadiyan na. Kaya-bay hilay
mānumbong na, lalo hilaynan namteg kana.
12 Ha nayadi anay banhal, hiyay Apo Jesus boy indo na, kakatongno na, boy hilay
mānumbong na, nakew hilayna ha banwan Capernaum. Ket ihtewbay hilayna kinumonin
nin anon mangaamot.

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-17; Lucas 19:45-46)

13 Madanon ana ye pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Jerusalem.
14 Ket ha mahlang nin Timplo, nalatngan na hilay tataon ampaglako nin babaka, tutupa
boy kakalapati a an-ihagpa kanan Apo Dioh. Anti hila met ihtew ye mānagilin pilak lan
dadayohan.
15 Pamakakit nan Apo Jesus kanla, nangwa yan yubil a paniblad na kanla. Ket intaboy
na hila, dayon tutupa boy babaka la. Inhabol nay pipilak lan mānagili boy imbalintog nay
lalamihaan la.
16 Hinabi na kanlan ampaglako nin kakalapati, “Alihen yo hilayain ihti! Adi yo
andiyagen a paglakoan ye baey nan Bapa ko!”

17 Ket naihipan lan mānumbong nan Apo Jesus ye naihulat tungkol kanan Cristo a
wanae, “Bapa kon Dioh, uli ha pamabli ko nin baey mo, ket ikamatey ko.”*
18 Uli ha dinyag nan Apo Jesus, tinepet la yan mānguna a Jujudio, “Hinyan kapagtakaan
ye maipakit mo kammi bilang pagkakitan a main kan katulidan a manyag nin wanabay?”
19 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Damaen yo yatin Timplo, ket pangalabah nin tatlon
mangaamot, ipaideng ko yan uman.”
20 Ket hinabi la, “Hi, apatapo boy anem a taon a dinyag yatin Timplo! Noba hika, tatlon
mangaamot bengat ket maipaideng mo yaynan uman?”
21 Noba ahe la natalohan a aliwan Timplo ye andektan nan Apo Jesus, no aliwan hiyay
laman na.
22 Kaya-bay ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, hilay mānumbong na, naihipan la ye
hinabi na hatew tungkol ha Timplo. Kaya-bay lalalo laynan pinamtegan ye naihulat a
Habi nin Dioh boy hiyay hinabi nan Apo Jesus tungkol ha pagkabi-ay nan uman.

Tanda nan Apo Jesus ye Ihip nin Kaganaan a Tatao

23 Ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, anti yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket
nanyag yan malabong a kapagtakaan ihtew. Kaya-bay malabong hilay tataon namteg a
hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.
24 Wanabay man, hiyay Apo Jesus, ahe yan napataya kanlan tatao, ta tanda nay ihip
nin kaganaan a tatao.
25 Ahe na katapulan a main mangihabi kana nin tungkol ha ayaman a tao, ta tanda nay
anti ha puho la.

3

Hiyay Apo Jesus boy Nicodemo

1 Main maghay Pariseo a nagngalan Nicodemo. Magha ya kanlan mānguna a Jujudio.
2 Maghay madeglem, nakew ya kanan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Maihtodo, tanda
mi a magha kan māngiadal a intubol nan Apo Dioh kammi. Tanda mi yain, ta homain
makadyag nin kapagtakaan a andiyagen mo, no ahe ya kana ye Apo Dioh.”
3 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. No
ahe ya mianak uman ye maghay tao, ket ahe ya maibilang kanlan anhakopen nan Apo
Dioh.”
4 Ket tinepet na yan Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen yan mianak uman ye taon
matoayna? Ahe yayna makaudong ha bitoka nan indo na ta-omen yan mianak uman.”
5 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Hiyay
ahe nianak makauli ha lanom boy Ihpiditon Dioh, ahe ya maibilang kanlan anhakopen
nan Apo Dioh.
6 Hiyay nianak makauli ha tao, main yan laman. Noba hiyay mianak makauli ha
Ihpiditon Dioh, main yaynan bayon bi-ay uli ha Ihpiditon Dioh.
7 Adi mo ampagtakaan ye hinabi kon katapulan moy mianak uman.
8 Ta hiyay Ihpiditon Dioh, ba-mo yan angin a ahe angkakit. Hiyay angin, angkatandaan
ya uli ha wagehweh na, noba ahe tawo tanda no way-ihtew ye ibatan na o ugoten
na. Wanabay met kanan taon antina kanay Ihpiditon Dioh. Angkatandaan ya, ta main
pagkakitan ha bi-ay na.”
9 Ket tinepet na yayna man Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen awod a malyadi yatew?”
10 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Magha kan angkabalitaan a māngiadal nin Bibilin kanlan
Israelita, kali? Noba ahe mo angkatalohan hilati?
11 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. An-ipatanda mi ye natandaan mi
boy ampaptegan mi ye nakit mi. Noba ahe yo antanggapen ye napaptegan mi.
12 No ahe yo pamtegan ye babagay a anhabiyen ko a tungkol ha babagay ihti ha babe-
luta, lalo yoynan ahe pamtegan no habiyen ko kanyo ye tungkol ha babagay ha langit.
13 Ta homain nakalakew ha langit, no aliwan hikon bengat a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao.”
14 Hinabi na po Apo Jesus, “Intagay nan Moises ye bikat-bikatan a tanho ha kayo ha
wangwang* ta-omen ayaman a tinoka nin bikat a mamudek ha bikat-bikatan ket miligtah.
Wanabay ako met a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Ket katapulan a itagay
15 ta-omen ayaman a mamteg kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”
16 “Uli ha tubat a pangado nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, in-
ibyay nay bugtong a Anak na ta-omen ayaman a mamteg kana, ket ahe ya mipalakew ha
kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.

* **2:17** Kakanta 69:9. * **3:14** Bibilang 21:8-9.

17 Ta hiyay Apo Dioh, ahe naya intubol ye Anak na ihti ha babe-luta ta-omen na hila
uhgaan a mapaduhaan ye tatao uli ha kakahalanan la, no aliwan ta-omen na hila iligtah.”
18 “Ayaman a ampamteg kanan Anak na, ket ahe yaynan mauhgaan a mapaduhaan.
Noba ayaman a ahe ampamteg, ket nauhgaan yaynan mapaduhaan, ta ahe ya namteg ha
bugtong a Anak nin Dioh.
19 Nauhgaan hilaynay tatao, ta nilumateng yayna ihti ha babe-luta ye Anak nin Dioh a
bilang kahnagan. Noba uli ha mangaloke a andiyagen la, kinalalabay la po ye mikakaanti
ha kalitehan dinan ha humaley kana a makapahnag kanla.
20 Ta ayaman a ampanyag nin maloke, ket ahe na labay ye kahnagan boy ahe na labay
met ye mahnagan, ta ahe na labay a mibagwa ye andiyagen na.
21 Noba ayaman a ampagbi-ay ha kaptegan, ket kalalabay nay mahnagan ta-omen la
makit nin tatao a andiyagen nay kalabayan nan Apo Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo

22 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nakew hilayna ha
plobinhiyan Judea. Ket ihtewbay hila kinumonin nin nangaanon mangaamot boy
namawtihmo hila kanlan tatao.
23 Ket kananyatew met ateed a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo, ampamawtihmo
ya met ha lugal a anhabtan Enon a mahaley ha lugal a anhabtan Salim, ta malanom
ihtewbay. Ket ampakew hilay tatao kana ta-omen pabawtihmo.
24 Kananyatew a panaon, ahe ya po napidiho ye Juan.
25 Haanin, hilay mānumbong nan Juan boy hiyay maghay Judio, napayngatngatan lay
tungkol ha kaugalian nin panlinih.
26 Kaya-bay hilay mānumbong nan Juan, hinumaley hila kana boy hinabi la, “Maihtodo,
hiyay Apo Jesus a impatanda mo kanlan tatao ha lipay kabatowan nin Jordan, ampa-
mawtihmo yayna met haanin. Ket malabong hilay tataon ampakew kana.”
27 Nakibat yay Juan, “Adi kawo angkahindak, ta homain yan madyag ye tao no ahe na
ipaluboh Apo Dioh. Kaya-bay malalabong ye ampakew a pabawtihmo kanan Apo Jesus,
ta yain ye kalabayan nan Apo Dioh.
28 Hikawoynabay met ye makapipapteg a hinabi koyna kanyo hatew a aliwan hiko ye
Cristo, no aliwan magha kon bengat a intubol nan Apo Dioh a mauna kana ta-omen koya
ipatanda ye panlumateng na.
29 Alimbawa ha maghay banhal, hiyay abay, no lumateng yaynay lakin ikahal boy angk-
abihngaan na yayna, angkaaliket yan tubat ta hiyay lakin ikahal, ket mapagkalamo na
yaynay babayin ikahal na. Wanabay ako met. Angkaaliket akon tubat, ta mapagkalamo
la yaynan tatao ye Apo Jesus.
30 Katapulan a hiyabay ye mitagay, ket hikoy miaypa.”

Hiyay Nangibat ha Langit

31 Hinabi na po Juan, “Hiyay Cristo, ibat ya ha langit. Kaya-bay igit ya ha kaganaan.
Hikitawo met a angkumonin ha babe-luta, ket ampaghabi nin tungkol bengat ha babagay
ihti ha babe-luta. Noba hiyay Cristo, ibat ya ha langit. Kaya-bay igit ya ha kaganaan.
32 An-ipapteg nay nakit boy nange na ha langit, noba nangaanon bengat ye namteg ha
anhabiyen na.
33 Noba hiyay namteg ha hinabi na, ampaptegan na a mapatayaan ye anhabiyen nan
Apo Dioh.
34 Ta hiyay Apo Jesu Cristo a intubol nan Apo Dioh ye ampangipatanda kantawo nin
anhabiyen nan Apo Dioh, ta luboh na yan in-ibyay kanan Apo Jesus ye Ihpidito na.
35 Hiyay Apo Dioh, an-adoen na yay Anak na boy impabaala nay kaganaan kana.
36 Ket ayaman a ampamteg kanan Anak nin Dioh, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan. Noba ayaman a ahe ampanumbong kana, ket ahe yan mabyayan nin bi-ay a
homain anggaan, no aliwan mikakaanti ya kana ye poot nan Apo Dioh.”

4

Hiyay Apo Jesus ye Lanom a Ampakaibyay Bi-ay

1 Hilay Papariseo, nabalitaan la a hiyay Apo Jesus, malalabong anay mānumbong boy
binawtihmowan na dinan kanan Juan.
2 Noba hiyay kaptegan, aliwan hiyay Apo Jesus ye ampamawtihmo, no aliwan hilay
mānumbong na.
3 Ha natandaan nan Apo Jesus a nabalitaan lan Papariseo a malabong hilaynay tataon
ampamteg kana, inumalih ya ha plobinhiyan Judea a lamo na hilay mānumbong na. Ket
nag-udong yayna ha plobinhiyan Galilea.

4 Ket ha pangumodang la, katapulan lay magdān ha plobinhiyan Samaria.
5 Ket ha pagdān la ihtew ha plobinhiyan Samaria, niabot hila ha banwan Sicar. Yatin
banwa, mahaley ya ha luta a in-ibyay nan Jacob hatew kanan Jose a anak na.
6 Main met libon ihtew a kinali nan Jacob hatew. Haanin, ulita nabannog yaynay Apo
Jesus ha pangumodang na, nikno yan nagpainawa ha haley nin libon. Magaynan ugto
kananyatew.
7-8 Hilay mānumbong na, nakew hila met ha banwa a manaliw nin pamangan la. Legan
ampikno yay Apo Jesus, main nilumateng a maghay babayin Samaritana a manayeb.
Hinabi nan Apo Jesus kana, "Malyadin makiinom?"
9 Nakibat yay babayi, "Taket ta makiinom ka kangko? Judio ka, ket Samaritana ko
boy babayi ko po." Hinabi na yatew, ta hilay Jujudio, ket ahe hila ampakilamo kanlan
Samaritano.
10 Hinabi nan Apo Jesus kana, "No tanda mon bengat dayi ye an-ibyay nan Apo Dioh
boy no aya ko a ampakiinom kammo, ket hika ye makiinom kangko. Ket biyan kata met
nin lanom a ampakaibyay bi-ay."
11 Noba ahe na natalohan nin babayi ye hinabi nan Apo Jesus. Kaya-bay tinepet naya,
"Apo, way-ihtew nayi ye pangwaan mon lanom a ampakaibyay bi-ay? Ket maalale ya
yatin libon boy homain ka po met awod pangaod.
12 Taket, maiigit ka nayi kanan toa tawon Jacob a nangali nin yatin libon? Hatew ihtibay
ya ampanayeb boy hilay aanak na boy ihtibay ya met ampamainom nin aayop la."
13 Nakibat yay Apo Jesus, "Ayaman a minom nin lanom nin yatin libon, ket maplangan
yan uman.
14 Noba ayaman a minom nin lanom a ibyay ko, ket ahe yayna maplangan. Ta hiyay
lanom a ibyay ko kana, ket ba-mo yan hubol ha puho na a ampamyay kana nin bi-ay a
homain anggaan."
15 Haanin, hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, "Apo, pangiingalo mo. Biyan mo ko man
nin wanabay a lanom ta-omen ahe akoyna maplangan boy pangooyaoy a manayeb ihti."
16 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Muli ka po. Ket hagyaten mo yay ahawa mo ihti."
17 Nakibat yay babayi, "Homain akon ahawa!"
"Peteg yain," wanan Apo Jesus,
18 "ta lima hilaynay napag-ahawa mo. Ket hiyay lakin ampaglamo mo haanin ket ahe
kawo kahal. Kaya-bay peteg ye hinabi mo."
19 Hinabi nan babayi, "Ah! Apo, magha kan podopita.
20 Hilay nangaunan tutoa mi, ihtibay a mapantay ye ampanggalangan la kanan Apo
Dioh hatew. Noba hikawon Jujudio, ket anhabiyen yo a ha Jerusalem bengat ye malyadin
panggalangan kanan Apo Dioh."
21 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Mamteg ka kangko a lumateng lanoy panaon a
aliwaynan kananyatin mapantay kawo manggalang kanan Apo Dioh o ha Jerusalem.
22 Hikawon Samaritano, ahe yo katatanda no ayay anggalangen yo. Noba hikayin
Jujudio, katatanda mi ye anggalangen mi, ta ibat ya ha lahi min Jujudio ye māngiligtah
nin tatao.
23 Noba anlumateng anay panaon, ket haanin ana a hilay peteg a ampanggalang kanan
Bapa a Dioh, ket manggalang hilayna kana makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy ha
kaptegan, ta wanabay a panggalang ye labay nan Apo Dioh.
24 Hiyay Apo Dioh, ket Ihpidito ya. Kaya-bay hilay manggalang kana, katapulan a
manggalang hila makauli ha Ihpiditon Dioh boy kaptegan."
25 Hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, "Tanda ko a lumateng lanoy Mesias a anhabtan
Cristo. Ha panlumateng na, ipalinaw na kammi ye kaganaan a babagay."
26 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikobayna a ampagkatongtong mo ye Mesias a an-
agaden yon lumateng."
27 Ket kananyatew met ateed, nilumateng hilay mānumbong na a nanaliw nin paman-
gan. Nagtaka hila ha nakit la yan ampakitongtong ha maghan babayi. Noba agya magha
kanla, ket homain nanepet no hinyay labay na o taket ta ampakitongtong ya ha babayi.
28 Haanin, hiyay babayi, nilakwanan nay halaw na. Ket nag-udong ya ha banwa boy
hinabi na kanlan tatao,
29 "Tawoyna! Bilewen yo yay taon tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko! Maka
hiyaynay Cristo a an-agaden tawo."
30 Kaya-bay hilay tataon nangibalitaan nan babayi, ket nilakew laya.
31 Ket kananyatew met ateed, hilay mānumbong na, pinakitongtongan la yay Apo Jesus,
a wanla, "Maihtodo, mangan kayna."
32 Noba hinabi nan Apo Jesus, "Main akon pamangan a ahe yo tanda."

33 Ket hilay mānumbong na, naytepet-tepet hila, a wanla, “Main lagin nangilakew kana
nin pamangan na?”
34 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay pamangan ko, ket hiyay panyag ko nin kalabayan
nan Apo Dioh a nangitubol kangko boy hiyay pangiyadi nin an-ipadyag na kangko.
35 Aliwa nayi a main kawon kahabiyan a wanae, ‘Apat a bowan bayo ya pupolen ye
intanem.’ Noba habiyen ko kanyo a bilewen yo hilan manged ye tataon anlumateng.
Ba-mo hilan paday a naom ana boy malyadinan pupolen.
36 Kaya-bay pupolen yo hilayna! Ihaley yo hilay tatao kangko a ba-mon ampamupol
kawon dadawa ta-omen hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan. Ket no way-omen
yan makatanggap nin pakinabang ye mamupol, wanabay met ateed kanyo. Ha wanabay,
hiyay nananem boy namupol, ket padiho hilan maaliket.
37 Peteg ye kahabiyan a ‘Lumbo ye nananem, ket lumbo ya met ye mamupol.’
38 Intubol katawon mamupol nin ahe yo intanem. Lumbo ye nananem nin Habi nin
Dioh kanla, noba hikawo ye mamupol nin intanem a pinagbannogan la.”

Malabong a Samaritano a Namteg kanan Apo Jesus

39 Haanin, malabong hilay Samaritano ihtew a namteg kanan Apo Jesus uli ha hinabi
nan babayi, “Tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko.”
40 Kaya-bay ha nilumateng hilaynay Samaritano kanan Apo Jesus, inawok la kana, a
wanla, “Maihtodo, kumonin ka po ihti ha lugal mi.” Ket kinumonin ya met ihtew nin
luway mangaamot.
41 Uli ha pangiadal nan Apo Jesus, ket lalo anan nilumabong ye namteg kana.
42 Hinabi lan tatao kanan babayi, “Ampamteg kayi aliwaynan uli ha hinabi mo tungkol
kana, no aliwan ulita hiyaynabay met ye nange mi. Ket haanin, tanda mina a peteg a
hiyabay ye Māngiligtah nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nin Opihyal

43 Pangalabah nin luway mangaamot a pangumonin nan Apo Jesus ha banwan Sicar,
ket nakew yayna ha plobinhiyan Galilea.
44 Hiyaynabay met ye naghabi a hiyay maghay podopita, ahe la yan bihaen ha lugal na.
45 Ha niabot ya ha plobinhiyan Galilea, manged ye pananggap lan tatao kana, ta nakit
la ye kaganaan a didinyag na ihtew ha banwan Jerusalem ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah.
46 Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yan uman ha badiyon Cana ha plobinhiyan
Galilea a nanyagan na nin alak a lanom. Ket main maghay opihyal nin gobilno ihtew
a main anak a laki a ampaghakit a anti ha banwan Capernaum.
47 Ket ha nabalitaan nan opihyal a nag-udong yay Apo Jesus ha plobinhiyan Galilea
paibat ha plobinhiyan Judea, nilakew na yan pinakihabiyan ye Apo Jesus, “Maihtodo,
no malyadi dayi, lakwen mo yan paitaahen ye anak kon ampaghakit ha Capernaum, ta
angkakamatey yayna.”
48 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Anggan ahe kawo makakit nin kapagtakaan boy
pagkakitan, ahe yoko pamtegan.”
49 Hinabi nan opihyal, “Apo, dandanen moya legan angkabi-ay ya po!”
50 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli kayna, ta nitaah yaynay anak mo.” Pinamtegan
nan opihyal ye hinabi nan Apo Jesus. Ket nuli yayna.
51 Ha anti ya po ha dān ye opihyal, hinagana la yan ipoh na. Ket hinabi la kana, “Nitaah
yaynay anak mo!”
52 Haanin, tinepet na hilay ipoh na, “Hinyan odah a nitaah ya?”
Nakibat hilay ipoh kana, “Naapon ha ala-una nin mahilem.”
53 Haanin, naihipan nan opihyal a yabaytew ye odah a hinabi nan Apo Jesus kana,
“Nitaah yaynay anak mo!” Kaya-bay hiyay opihyal boy hilay kaganaan a kabaey na, ket
namteg hilayna kanan Apo Jesus.
54 Yatin pamaitaah na ye ikalwan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus ha plobinhiyan
Galilea ha pangaibat na ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa

1 Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha Jerusalem ha maghay pihta lan Jujudio.
2 Ket ha maghay ilwangan nin alad ha Jerusalem a ampangidanan lan tutupa, main
pamalyoan a napalibotan nin liman pangameyan. Yatin pamalyoan, anhabtan Bethzata
ha habin Hebreo.

3-4 Ket ha pangameyan, malabong hilay tataon main hakit a ampida ihtew. Main
kakapkap, pipilay boy lulumpo.*
5 Haanin, main maghay lakin ampida ihtew a tatlompo boy waloy taon anan am-
paghakit.
6 Nakit na yan Apo Jesus boy tanda na a nabuyot yaynan ampaghakit. Kaya-bay tinepet
naya, “Labay mo nayi ye mitaah?”
7 Nakibat yay ampaghakit, “Awo, Apo! Noba no angkakibo yaynay lanom, homain met
managlap kangkon tumanghob. Kaya-bay legan ampag-aluhoy akon palakew ha lanom,
angkaunaan la kon kanayon.”
8 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Mideng ka, kadten moy apay mo boy kumodang kayna.”
9 Ket kananyatew met ateed, nitaah ya. Ket kinaget nay apay na boy kinumodang yayna.
Nalyadi yati ha Mangaamot nin Pagpainawa.
10 Kaya-bay hilay mānguna a Jujudio, ha nakit la yay lakin pinaitaah nan Apo Jesus,
hinabi la kana, “Taket ta angkadten moy apay mo, ket bawal yain ha Mangaamot nin
Pagpainawa?”
11 Nakibat yay laki kanla, “Hiyay lakin namaitaah kangko ye nangihabin kadten koy
apay ko boy kumodang.”
12 Tinepet laya, “Ayatew a nangihabi kammo a kadten moy apay mo boy kumodang
kayna?”
13 Noba ahe naya nabalayan ye namaitaah kana, ta nakihale yaynay Apo Jesus ha
kalabongan lan tataon anti ihtew ha pamalyoan.
14 Ha ahe nabuyot, nakit na yan Apo Jesus ha Timplo ye lakin pinaitaah na. Ket hinabi
na kana, “Bilewen mo, manged kayna! Kaya-bay adi kayna ampagkahalanan. Dat no
magkahalanan kayna man, ket maloloke po ye malyadi kammo.”
15 Haanin, nakew ya kanlan mānguna a Jujudio boy hinabi na kanla, “Hiyay Jesus
manayti ye namaitaah kangko.”
16 Kaya-bay paibat ana kananyatew, hilay mānguna a Jujudio, ingkana la yaynan ipaloke
ye Apo Jesus uli ha pamaitaah na ha Mangaamot nin Pagpainawa.
17 Noba hiyay Apo Jesus, hinabi na kanla, “Hiyay Bapa kon Dioh, ket lanang yan
ampanyag. Kaya-bay katapulan a lanang ako met manyag.”
18 Ulin yatew a hinabi nan Apo Jesus kanla, lalo la yaynan labay a pateyen. Ta aliwa nan
bengat nilabag ye Bibilin tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa, no aliwan impadiho
na po ye hadili na kanan Apo Dioh, ulita hinabi na a Bapa na yay Apo Dioh.

Hiyay Katulidan nan Anak nin Dioh

19 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudio, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko kanyo. Hiko a Anak nin Dioh, ket homain akon madyag ha hadili kon kalabayan, no
aliwan hiyay andiyagen kon bengat, ket hiyay angkakit kon andiyagen nan Bapa ko. Ta
no hinyay andiyagen nan Bapa ko, ket wanabay met ateed ye andiyagen ko.
20 Mapalyadi yati, ta an-adoen na kon Bapa kon Dioh boy an-ipakit na kangko ye
kaganaan a andiyagen na. Man-ipakit na kangko ye malabong a kapagtakaan a umiigit
po ha nakit yoyna ta-omen kawo magtaka.
21 No ambi-ayen na yan Bapa ye nangamatey, ket wanabay met ateed kangko a Anak
na, ta ambi-ayen koy ayaman a labay kon bi-ayen.
22 Hiyay Bapa a Dioh, ahe ya ampanuhga nin ayaman, no aliwan in-ibyay nayna kangko
a Anak na ye kaganaan a katulidan a manuhga
23 ta-omen la kon padangalan nin kaganaan a tatao a omen met ateed ha pamadangal
la kanan Bapa kon Dioh. Ayaman a ahe mamadangal kangkon Anak na, ket ahe ya met
ampamadangal kanan Bapa kon Dioh a nangitubol kangko.”
24 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Ayaman a manlenge nin hahabi
ko boy mamteg kanan Bapa kon nangitubol kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan. Ahe yayna mauhgaan, ta niligtah yayna ha kamateyan boy mabi-ay ya
makanoman.
25 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hilay ahe po namteg a naibilang
a natey ha pamilew nan Apo Dioh, panaon ana a mange laynay bihnga ko a Anak nin
Dioh. Ket ayaman kanla a manlenge boy mamteg ha anhabiyen ko, ket mabi-ay yan
makanoman.

---

* **5:3-4** Ha kanayon a hulat, main met wanae ihti, “Ampangagad hilan makibo ye lanom. Ta no minghan, main anghil nan Apo Dioh a mangibo nin lanom. Ket hiyay mauna kanlan ampaghakit a tumanghob ha lanom, mitaah ya agya hinyaman ye hakit na.”

26 Ta hiyay Bapa a Dioh, ket main yan kapalyadiyan a mamyay nin bi-ay. Wanabay
met ateed kangkon Anak na, ta hiyay Bapa a Dioh ye namyay kangkon kapalyadiyan a
mamyay nin bi-ay.
27 Boy in-ibyay nayna kangkoy katulidan a manuhga, ta hiko ye ibat ha langit a in-Anak
nin Tao."
28 "Adi yo ampagtakaan yati, ta lumateng lano ye panaon a hilay kaganaan a
nangamatey a nailbeng, mange lay bihnga ko.
29 Ket lumwah hila ha nangilbengan. Hilay nanyag nin manged, ket bi-ayen na hila
makanoman. Noba hilay nanyag nin maloke, ket paduhaan na hila a homain anggaan."

Hilay Ampangipapteg nin tungkol kanan Apo Jesus

30 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain akon madyag ha hadili kon bengat, ta no hinyay
mange ko a iuhga nan Bapa a Dioh, ket wanabay met ye iuhga ko. Kaya-bay matoynong
ye uhga ko, ta aliwan yay kalabayan ko ye anhumbongen ko, no aliwan hiyay kalabayan
nan Bapa a Dioh a nangitubol kangko."
31 "No hikon bengat ye ampangipapteg nin tungkol kangko, ket panglepan yo ye habiyen
ko.†
32 Noba main maghay ampangipapteg nin tungkol kangko. Homain kanayon no aliwan
hiyay Bapa ko. Ket tanda ko a peteg ye anhabiyen na."
33 "Ha nangitubol kawon tataon manepet kanan Juan a Māmawtihmo, ket hinabi nay
kaptegan kanla tungkol kangko.
34 Noba agya hinabi ko ye tungkol kanan Juan, ket ahe ko katapulan ye pamapteg nin
tao, no aliwan labay kon pamtegan yo ye pamapteg nan Juan tungkol kangko ta-omen
kawo miligtah."
35 "Ta hiyay Juan a Māmawtihmo, mailalayi ya ha andumlag a kingki, ket hiyay pamapteg
na ye henag. Ket ha makandin panaon, naaliket kawo ha pamapteg na.
36 Noba main po pamapteg tungkol kangko a maiigit ha pamapteg nan Juan. Homain
kanayon, no aliwan hilay an-ipadyag na kangkon Bapa a Dioh, ta hilatin an-ipadyag na a
andiyagen ko ye pagkakitan a hiyay Bapa kon Dioh ye nangitubol kangko.
37 Ket hiyay Bapa kon Dioh a nangitubol kangko, ket hiya met ateed ye ampamapteg
nin tungkol kangko. Noba nakakanoman, ket ahe yo po nange ye bihnga na o nakit no
way-omen ye kadih na.
38 Boy ahe ya ha puho yo ye habi na, ta ahe kawo bega namteg kangko a intubol na.
39 Ampag-adalan yo ye naihulat a Habi nin Dioh, ta nabaan yo a makauli ha pag-adal
yo, ket mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan. Yabay-in met ateed a naihulat a Habi
nin Dioh ye ampamapteg tungkol kangko.
40 Noba ahe yon teed labay ye humaley kangko ta-omen kawo mabyayan nin bi-ay a
homain anggaan."
41 "Ahe ako ampadangal kanyon tatao.
42 Noba katatanda katawo boy tanda ko met a homain kawon pangado kanan Apo Dioh.
43 Nakew ako ihti ha babe-luta ha ngalan nan Bapa kon Dioh. Agya wanabay man, ahe
yo kon teed tinanggap. Noba no main kanayon a makew kanyo makauli ha hadili lan
ngalan, ket antanggapen yoya.
44 Way-omen yoko po awod pamtegan, no hiyay padangal bengat nin tao ye an-apehen
yo a aliwan hiyay padangal nan mamaghan Dioh?"
45 "Adi yo an-ihipen a hiko ye mangidalom kanyo kanan Bapa ko, no aliwan hiyay
Moises a anhigudowen yo ye mangidalom kanyo,
46 ta nanulat ya tungkol kangko. Kaya-bay no peteg a ampamtegan yo yay Moises,
ampamtegan yoko met dayi.
47 Noba way-omen yo awod pamtegan ye hahabi ko, no ahe yo met ampamtegan ye
inhulat nan Moises?"

6

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Mangaliman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

1 Pangayadi nin pihta, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nuli hilayna ha
plobinhiyan Galilea. Ha maghay mangaamot, nilumipay hila ha dagatdagatan nin Galilea
a anhabtan met dagatdagatan nin Tiberias.
2 Ket malabong ye tataon hinumumbong kana, ta nakit lay kapagtakaan a didinyag na
makauli ha pamaitaah na kanlan ampaghakit.

† **5:31** Ha bibilin lan Jujudio, katapulan a main luwa a mangipapteg.

3 Hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, hinumaka hila ha nagmamapantay. Ket
nikno hila ihtew.
4 Kananyatew, madanon anay pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah.
5 Ha in-iwah nay pamilew nan Apo Jesus, nakit na hilay malabong a tataon anhumaley
kana. Tinepet na yay Felipe, “Way-ihtew kitawo manaliw nin pamangan a ipakan kanlan
hilatin tatao?”
6 Tinepet na yay Felipe ta-omen na yan bengat huboken, agya tanda nayna ye diyagen
na.
7 Nakibat yay Felipe, “Ha kalabong lan hilatin tatao, Apo, ket agya waloy bowan a
howildo nin magha katao, ket kulang po ateed a panaliw nin tinapay a ipakan kanla,
agya titikandi hilan bengat.”
8 Ket hinabi na met Andres a magha kanlan mānumbong na a katongno nan Pedro,
9 “Anti ya ihti ye maghay anak a laki. Main yan limay tinapay boy luway malanghit,
noba way-omen yan mipatped ha kalabong lan tatao?”
10 Hinabi nan Apo Jesus, “Paiknoen yo hilan kaganaan.” Ket nikno hila met ye tatao, ta
mailamon ihtew. Hiyay bilang lan lalaki, mangalimay libo.
11 Haanin, hiyay Apo Jesus, kingwa na yay limay tinapay boy luway malanghit. Ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, in-ibyay na kanlan mānumbong na, ket
impatped la kanlan tatao. Ket nangan hila.
12 Ha nabhoy hilaynan kaganaan, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na,
“Tiponen yoy tela lan tatao ta-omen homain mahayang.”
13 Kaya-bay tinipon lay tinapay a tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan
belyag.
14 Pamakakit lan tatao kananyatin kapagtakaan a pagkakitan a dinyag nan Apo Jesus,
hinabi la, “Ah, hiyabay anay podopita a an-agaden tawon lumateng ihti ha babe-luta!”
15 Noba tanda nan Apo Jesus a piliten la yan pagpoon la. Kaya-bay inumalih yayna man
kanlan tatao. Ket nambukod yan hinumaka ha nagmamapantay.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

16 Ha andumeglem ana, hilay mānumbong nan Apo Jesus, dinumoong hilayna ha ambay
dagatdagatan.
17 Maliteh ana ket ahe ya po ye Apo Jesus. Kaya-bay nilumugan hilayna ha bangka. Ket
nuna hilaynan lumipay palakew ha banwan Capernaum.
18 Ket legan anlumipay hila, kinumhaw ye angin boy niyumadet ye dawyon.
19 Ha manga anem anan kilomitodo ye kataang la, main hilan natamulaw a angku-
modang ha babe lanom a anhumaley ha bangka la. Ket nalimowan hilan tubat, ta ahe la
yan nabalayan a hiyabay ye Apo Jesus.
20 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo, ta hiko yati.”
21 Kaya-bay pinalugan laya ha bangka la. Ket kapipikhaan, anti hilayna ha lakwen la.

Hiyay Panapul lan Tatao kanan Apo Jesus

22 Kabekahan, anti hila po ateed ha lipay nin dagatdagatan ye malabong a tataon
pinakan nan Apo Jesus. Tanda lan tatao a mamagha yan bengat ye bangka a anti ihtew
kananyatew a madeglem. Ket yabaytew a bangka ye niluganan lan mānumbong na. Boy
tanda la met a ahe la yan lamo ye Apo Jesus ha bangka la.
23 Haanin, main nilumateng a kanayon a babangka a nangibat ha Tiberias a nilumang-
had ha eteb nin lugal a namahalamatan nan Apo Jesus nin tinapay a kinan lan tatao.
24 Ha naedepan lan malabong a tatao a ahe yayna ihtew ye Apo Jesus boy hilay
mānumbong na, ket nilumugan hilayna met kanlan hilatew a babangka, ta lumipay
hilaynan palakew ha banwan Capernaum ta-omen laya tapulen ye Apo Jesus ihtew.

Hiyay Apo Jesus ye Pamangan a Ampamyay nin Bi-ay

25 Haanin, ha niabot hilayna ha Capernaum, nakitan la yay Apo Jesus. Ket tinepet laya,
“Maihtodo, nakano kan nakew ihti?”
26 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Antapulen yoko,
ulin bengat ha tinapay a ingkabhoy yo, aliwan uli ha nakit yon kapagtakaan a pagkakitan
a dinyag ko.
27 Aliwan bengat pamangan a bumangeh ye pagbannogan yo, no aliwan hiyay
pamangan a ampakaibyay nin bi-ay a homain anggaan boy ahe ambumangeh. Ta hiko
a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ye makaibyay nin yatin pamangan. Ta makit yo ha

kapagtakaan a andiyagen ko a hiyay Bapa kon Dioh ye namyay kangko nin katulidan a
mamyay nin bi-ay a homain anggaan."
28 Kaya-bay tinepet la yay Apo Jesus, "Hinya awod ye diyagen mi ta-omen mi madyag
ye an-ipadyag nan Apo Dioh?"
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hiyay an-ipadyag nan Apo Dioh, mamteg kawo kanan
intubol na."
30 Nanepet hilayna man, "Hinyan kapagtakaan ye maipakit mo ta-omen kayi mamteg
kammo?
31 Hilay nangaunan tutoa mi, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan pamangan a
ibat ha langit. Ta yati ye naihulat, 'Hiyay Moises, binyanan na hilan pamangan a ibat ha
langit.' "*
32 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Aliwan hiyay
Moises ye namyay nin pamangan a ibat ha langit kanlan nangaunan tutoa yo, no aliwan
hiyay Bapa kon Dioh. Ket haanin, hiya met ateed ye ampamyay kanyo nin peteg a
pamangan a ibat ha langit.
33 Ta hiyay pamangan a an-ibyay nin Dioh, ket hiyay nangibat ha langit boy ampamyay
nin bi-ay kanlan tatao ihti ha babe-luta."
34 Hinabi la kanan Apo Jesus, "Apo, lanang mo kayi man awod biyan nin pamangan a
wanabay."
35 Hinabi na met Apo Jesus kanla, "Hiko ye pamangan a ampamyay bi-ay. Hilay
anhumaley boy ampamteg kangko, ket ahe hilayna mabitlan o maplangan makanoman."
36 "Noba hinabi koyna kanyo hatew a agya nakit yoynay kapagtakaan a dinyag ko, ahe
yoko po ateed ampamtegan.
37 Hilay kaganaan a tataon impataya nan Bapa kon Dioh kangko, ket humaley hila
kangko. Ket ayaman a humaley kangko, tanggapen koya.
38 Ta nakew ako ihtin ibat ha langit ta-omen ko diyagen ye kalabayan nan nangitubol
kangko, aliwan hiyay kalabayan ko.
39 Ta hiyay kalabayan nan nangitubol kangko, ket ahe ko hila paolayan a mipaloke
agya magha man kanlan tataon impataya na kangko, no aliwan bi-ayen ko hilan uman
ha kalampuhan nin panaon.
40 Ta hiyay kalabayan nan Bapa kon Dioh, hilay kaganaan a ampamalay boy ampamteg
kangko a Anak na, ket mabyayan hilan bi-ay a homain anggaan. Boy bi-ayen ko hilan
uman ha kalampuhan nin panaon."
41 Kaya-bay hilay Jujudio, naytatalabotob hila, ta hinabi nan Apo Jesus a hiyabay ye
pamangan a nangibat ha langit.
42 Boy naytepet-tepet hila, a wanla, "Aliwa nayi a hiyabay ye Jesus a anak nan Jose?
Katatanda tawo yay bapa na boy indo na. Taket ta anhabiyen na a nangibat ya ha langit?"
43 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Itgen yoynay paytatalabotob yo.
44 Homain taon mamteg kangko, no ahe na ihaley kangkon Bapa kon Dioh a nangitubol
kangko. Ket hilay tataon mamteg kangko, bi-ayen ko hila ha kalampuhan nin panaon.
45 Ta wanae ye inhulat lan popodopita, 'Hilay kaganaan a tatao, adalan na hilan Apo
Dioh.'† Kaya-bay ayaman a ampanlenge boy ampakaadal kanan Bapa kon Dioh, ket
humaley ya kangko.
46 Noba aliwan labay habiyen a main taon nakakit kanan Bapa ko, ta hikon bengat a
nangibat kana ye nakakit kana."
47 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay ampamteg kangko, mabyayan yan
bi-ay a homain anggaan.
48 Ta hiko ye pamangan a ampakaibyay bi-ay.
49 Hilay nangaunan tutoa yo, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan pamangan‡ a
in-ibyay nan Apo Dioh, noba hilan kaganaan, ket natey hila met ateed.
50 Noba anti yayna ihti ye pamangan a nangibat ha langit. Ket ayaman a mangan nin
yatin pamangan, ket ahe yayna matey.
51 Hiko ye pamangan a nangibat ha langit a ampakaibyay nin bi-ay. Ket hiyay laman ko
ye pamangan a ibyay kon ikabi-ay lan tatao ha babe-luta. Ayaman a mangan nin laman
ko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan."
52 Uli yatin hinabi nan Apo Jesus, hilay Jujudio, ket napaytepet-tepet hila, a wanla, "Way-
omen na yan ipakan ye laman na kantawo?"

---

* **6:31** Exodo 16:4; Nehemias 9:15; Kakanta 78:24. † **6:45** Isaias 54:13. ‡ **6:49** *pamangan.* Yatin pamangan ye anhabtan manna.

53 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! No
ahe yo kanen ye laman ko boy inomen ye daya ko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ahe
kawo mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
54 Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket mabyayan yan
bi-ay a homain anggaan boy bi-ayen koya ha kalampuhan nin panaon.
55 Ta hiyay laman ko ye peteg a pamangan boy hiyay daya ko ye peteg a inomen.
56 Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket mikakaanti ya
kangko boy mikakaanti ko met kana.
57 Hiyay Bapa kon Dioh a nangitubol kangko, hiyabay ye ampangibatan nin bi-ay boy
angkabi-ay ako uli kana. Wanabay met a ayaman a ampangan nin laman ko, mabi-ay ya
met uli kangko.
58 Hiko ye pamangan a nangibat ha langit. Noba yatin pamangan, aliwan omen ha
pamangan a kinan lan nangaunan tutoa yo hatew. Ta agya po man kinan la yatew, ket
natey hilan teed. Noba ayaman a mangan nin laman ko, mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan.”
59 Hilatin kaganaan ye in-adal nan Apo Jesus ha pāytiponan lan Jujudio ha banwan
Capernaum.

Hilay Hahabi a Ampakaibyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

60 Pamakange lan mānumbong nan Apo Jesus ye hinabi na, wanae ye hinabi lan
kalabongan kanla, “Maidap a tubat yain a an-iadal na. Aya lagi ye mananggap nin yain?”
61 Noba agya ahe la hinabi kanan Apo Jesus, ket tanda na a ampaytatalabotoban lay
an-iadal na. Kaya-bay hinabi na kanla, “Nahingo kawo nayi ha hinabi ko kanyo a kanen
yoy laman ko boy inomen yoy daya ko?
62 Lalo ana no makit yo kon ibat ha langit a in-Anak nin Tao a mag-udong ha ibatan ko.
63 Hiyay Ihpiditon Dioh ye ampamyay nin bi-ay, aliwan tao. Ket hilay hahabi a in-adal
ko kanyo, ibat ya ha Ihpiditon Dioh boy ampakaibyay yan bi-ay.
64 Noba main nangaano kanyo ye ahe ampamteg kangko.” Hinabi nan Apo Jesus yatew
kanla, ta paibat po ha una yan nangiadal, ket tanda nayna no aya hilay ahe ampamteg
kana boy no ayay mangiopit kana.
65 Hinabi na po Apo Jesus, “Yabay-in ye hangkan a hinabi koyna kanyo hatew po a
homain taon humaley kangko no ahe na yan ipaluboh Bapa kon Dioh.”
66 Paibat ana kananyatew, ket malabong hilaynay mānumbong na ye nanlakwan kana
boy ahe hilayna ampakilakew kana.
67 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay labinluwan mānumbong na, “Hikawo nayi,
lakwanan yoko met?”
68 Nakibat yay Simon Pedro kana, “Apo, way-ihtew kayi po nayi makew? Ket hiyay
hahabi mon bengat ye ampakaibyay nin bi-ay a homain anggaan.
69 Ampamteg kayi kammo boy tanda mi a hika ye pinili nan Apo Dioh a intubol na.”
70 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko ye namili kanyon labinluwa, kali? Noba
hiyay magha kanyo, hakop na yan Satanas.”
71 Hiyay andektan nan Apo Jesus ket hiyay Judas a anak nan Simon Iscariote. Ta hiyay
Judas, magha ya kanlan labinluwan mānumbong na, noba hiya ye mangiopit lano kana.

7

Hiyay Ahe la Pamteg Kana nin Kakatongno nan Apo Jesus

1 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nilibot nay plobinhiyan Galilea. Ahe ya nakew ha
plobinhiyan Judea, ta hilay mānguna a Jujudio ihtew, labay la yan pateyen.
2 Haanin, madanon anay pihta lan Jujudio, a Pihtan Pangipaideng nin Hongab.
3 Ket hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus kana, “Makew kayna ha plobinhiyan Judea
ta-omen la makit nin kaganaan a mānumbong mo ye kapagtakaan a andiyagen mo.
4 Ta homain taon ampangitayo nin andiyagen na no labay nay midangal. Kaya-bay no
peteg a ampakadyag ka nin kapagtakaan, ipakit moyna ha kaganaan a tatao.”
5 Hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus yatew, ta agya hilabay, ket ahe hila met
ampamteg kana.
6 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwa ko po panaon. Noba hikawo, ket agya
hinyan odah, malyadi yon diyagen ye labay yo.
7 Hilay tatao ihti ha babe-luta a ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket ahe la kawo
kahulog. Noba kahulog lako, ta an-ibagwa ko ye kalok-an la.
8 Hikawo tanay makipihta ha Jerusalem. Ahe ako po makew, ta aliwa ko po panaon.”
9 Ket pangahabi nan Apo Jesus yatew, nagbantak ya po ha plobinhiyan Galilea.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Pihta

10 Ha nakaalih hilaynay kakatongno nan Apo Jesus a makew makipihta, ket nakew ya
met ateed makipihta a homain kanayon a nagtanda.
11 Ket ha pihtaan, antapulen la yan mānguna a Jujudio ye Apo Jesus. “Way-ihtew ya
lagi?” wanla.
12 Ket hilay tatao met, ampay-oonanahan lay tungkol kanan Apo Jesus. Anhabiyen lan
kanayon, “Manged yan tao,” noba anhabiyen la met nin kanayon, “Ahe, antalingowen na
hilan bengat ye tatao.”
13 Noba ampaytotongtongan la yan homain kanayon a ampakange ye tungkol kanan
Apo Jesus, ta angkalimo hila kanlan mānguna lan Jujudio.
14 Ha ikaapat anan mangaamot nin pihta, hiyay Apo Jesus, nakew yan nangiadal ha
mahlang nin Timplo.
15 Ket hilay mānguna lan Jujudio, nagtaka hilan tubat ha pangiadal nan Apo Jesus. Ket
hinabi la, “Tubat ye tinanda na! Way-ihtew ibat ye tinanda na, ket ahe ya met nakapag-
adal?”
16 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwan hadili kon ihip ye an-iadal ko, no
aliwan kanan nangitubol kangko.
17 No humbongen yoy kalabayan nin Dioh, matandaan yo a ibat ya kanan Apo Dioh a
nangitubol kangko ye an-iadal ko, aliwan hadili ko.
18 Hiyay taon ampangiadal nin hadili nan ihip, ket labay nan bengat ye midangal. Noba
hiyay taon ampakikwanan nay ikadangal nan nangitubol kana, ket mapatayaan ya boy
ahe ya ampagtago.
19 Aliwa nayi a in-ibyay naynan Moises kanyo ye Bibilin? Noba ahe yon teed antupaden.
Ta no antupaden yo hilayati, taket ta labay yo kon pateyen?”
20 Hinabi lan tatao, “Hinelpan ka nin maloke a ihpidito! Aya met nayi ye ampanangka
a mamatey kammo?”
21 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Naigat kawo hatew ha pamaitaah ko ha
Mangaamot nin Pagpainawa.
22 Aliwa nayi a main yan in-ibyay a bilin kanyo ye Moises a tungkol ha pagpatuli? Hiyay
kaptegan, ahe ya nangibat kanan Moises yatew, no aliwan kanlan nangaunan tutoa yo.
Ket ulin yatew, antulien yoy aanak yo agya Mangaamot nin Pagpainawa.
23 No tulien yo hilay aanak yo ta-omen yoya ahe malabag ye bilin a impahulat kanan
Moises, taket man awod ta angkapoot kawo kangko uli ha pamaitaah ko nin matiboen
laman nin maghay tao ha Mangaamot nin Pagpainawa?
24 Adi kawo ampanuhga makaulin bengat ha makit yo, no aliwan pakabilewen yon
manged ta-omen yo matandaan ye kaptegan.”

Hiyay Tepet lan Tatao no hiyay Apo Jesus ye Cristo

25 Ket haanin, hinabi lan nangaanon taga Jerusalem, “Aliwa nayi a hiyabay ye taon
labay lan pateyen nin mānungkolan tawo?
26 Noba bilewen yo! Ampangiadal ya ha kalabongan nin tatao. Ket hilay mānguna tawo,
homain hila met angkahabi a laban kana. Ah! Maka namteg hilayna a hiyabay ye Cristo.
27 Way-omen malyadi yain ket tanda tawo met ye nangibatan na? No lumateng yay
Cristo, ket homain makatanda no way-ihtew ya mangibat.”
28 Haanin, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo, impakakhaw nan
hinabi, “Peteg nayi a tanda yo ye nangibatan ko boy no aya ko? Hiyay kaptegan, aliwa
kon hadilin kalabayan ye pamakew ko ihti. Hiyay Dioh a nangitubol kangko, peteg ya,
noba ahe yoya katatanda.
29 Noba katatanda koya, ta nangibat ako kana boy intubol nako kanyo.”
30 Haanin, uli ha hinabi nan Apo Jesus, ket labay la yaynan dakpen nin mānguna a
Jujudio. Noba ahe la nadyag, ta aliwa na po panaon.
31 Ket malabong hilay tataon namteg kana. Hinabi la, “Hiyabay ye Cristo, ta homain
anan makadyag nin igit ha kapagtakaan a pagkakitan a dinyag na!”

Hiyay Pangitubol la kanlan Gogowaldiya a Mandakep kanan Apo Jesus

32 Pamakange lan Papariseo ye ampay-unanahan lan tatao, hilay mānguna a papadi boy
Papariseo, ket intubol la hilay gowaldiya ha Timplo a mandakep kanan Apo Jesus.
33 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Makandi tanan panaon a makalamo yoko, ket
pangayadi, mag-udong akoyna kanan nangitubol kangko.
34 Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan, ta ahe kawo makalakew ha lakwen ko.”
35 Haanin, hilay mānguna a Jujudio, ket naytepet-tepet hila, “Way-ihtew ya lagi makew?
Ta anhabiyen na a ahe tawo yayna makit? Makew ya lagi ha lugal lan Griego a angkunaan
lan Jujudion nangaitayak ta-omen na hila adalan ye Griego?

36 Hinyay labay nan habiyen ha hinabi na, ‘Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan’?
Boy anhabiyen na po, ‘Ahe kawo makalakew ha lakwen ko.’ Hinya lagi ye labay nan
habiyen?”

Hiyay Lanom a Ampakaibyay Bi-ay

37 Ha naabot ye huyot boy pinakamaalaga a mangaamot nin pihta, hiyay Apo Jesus, ket
nideng ya boy impakakhaw nan hinabi, “Ayaman a angkaplangan, humaley ya kangko
boy minom.
38 Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a ayaman a mamteg kangko, ‘Dumawoy ibat
ha puho na ye lanom a ampakaibyay bi-ay a omen ha hubol.’ ”
39 Hiyay andektan nan Apo Jesus a lanom a ampakaibyay bi-ay, ket hiyay Ihpiditon Dioh
a madanon laynan matanggap nin ampamteg kana. Ta kananyatew a panaon, ket ahe na
po in-ibyay Apo Dioh ye Ihpidito na kanlan ampamteg. Ta hiyay Apo Jesus, ket ahe ya po
nipatagay palakew ha langit.

Aliwan Padihoy Ihip lan tatao nin tungkol kanan Apo Jesus

40 Pamakange lan tatao nin hinabi na, hinabi lan nangaano kanla, “Peteg a hiyabay ana
ye Podopita a an-agaden tawo!”*
41 Hilay kanayon, hinabi la met, “Hiyabay ana ye Cristo!”
Noba hilay kanayon po, ket hinabi la, “Aliwan peteg yain, ta taga Galilea ya boy ahe
malyadi a mangibat ha Galilea ye Cristo.
42 Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Cristo, mangibat ya ha lahi nan Poon
David boy ianak ya ha Betlehem a badiyo nan Poon David.”
43 Yabay-in ye hangkan no taket ta aliwan padiho ye ihip lan tatao tungkol kanan Apo
Jesus.
44 Main nangaano katao ihtew a malabay mandakep kanan Apo Jesus, noba homain
nagngaya.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Mānguna lan Jujudio

45 Haanin, hilay gowaldiya ha Timplo a intubol lan mandakep kanan Apo Jesus, ket
nag-udong hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan Papariseo. Ket tinepet la hila,
“Taket ta ahe yoya inlakew ihti?”
46 Nakibat hilay gowaldiya, “Haanin kayin bengat nakange nin omen ha paghabi nan
yain a tao.”
47 Hinabi lan Papariseo, “Agya hikawo nayi, natalingo nayna met?
48 Main kawoyna nayi nakit a mānguna o kammin Papariseo ye namteg kana?
49 Homain! Hilay tataon homain bega tinanda tungkol ha Bibilin a impahulat kanan
Moises ye ampamteg kanan Jesus. Kaya-bay paduhaan na hilan Apo Dioh.”
50 Noba hiyay Nicodemo a maghan Pariseo a nakew nakitongtong kanan Apo Jesus
hatew, hinabi na kanla,
51 “Aliwa nayi a labag ha Bibilin tawo a manuhga nin tao anggan ahe tawo ya po malitih
ta-omen tawo matandaan no hinyay dinyag na.”
52 Hinabi la kanan Nicodemo, “Taket, taga Galilea ka nayi? No pag-adalan mon manged
ye naihulat a Habi nin Dioh, matandaan mo a homain podopitan taga Galilea.”
53 [Pangayadi, hiyay balang magha kanla, nuli ana.]

8

Hiyay Babayin Nadulanan a Ampakilaki

1 [Hiyay Apo Jesus, nakew ya met ha Mapantay nin Oolibo.
2 Kabekahan, ha mahanibhanib po, nag-udong yayna man ye Apo Jesus ha mahlang
nin Timplo. Ha anti yayna ihtew, malabong a tatao ye hinumaley kana. Ket nikno yan
nangiadal kanla.
3 Ket legan ampangiadal yay Apo Jesus, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay
Papariseo, inlakew laya kana ye maghay babayi a nadulanan a ampakilaki. Ket in-adap
laya kanlan tatao.
4 Boy hinabi la kanan Apo Jesus, “Maihtodo, yatin babayi, ket nadulanan yan
ampakilaki.
5 Anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises a ayaman a ampakilaki, ket tapon-taponen
yan dapah anggaynan matey ya. Haanin awod, hinyay mahabi mo?”

* **7:40** Deuteronomio 18:15.

6 Wanabay ye tepet la kana, ta labay la yan kaloten ha ihebat na ta-omen hila main
pangidaloman kana. Noba hiyay Apo Jesus, niyumoko ya. Ket pinanulat nay tamudo na
ha luta.
7 Ha pieel-el anay panepet la kana, hiyay Apo Jesus, nideng ya. Ket hinabi na kanla,
“Ayaman kanyo ye homain kahalanan, hiyabay ye maunan manapon nin dapah kana.”
8 Haanin, niyumoko yayna man ye Apo Jesus boy nanulat ha luta.
9 Pamakange la nin hinabi na, ket inoino hilan inumalih, nauna hilay mangatoa. Ket
hiyay nabantak tana ihtew, hiyay Apo Jesus boy hiyay babayi.
10 Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket tinepet na yay babayi, “Way-ihtew hilayna?
Homain nayi nagbantak a mamaduha kammo?”
11 Nakibat yay babayi, “Homain, Apo.”
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Agya hiko met, ket ahe kata duhaen. Muli kayna.
Noba paibat haanin, adi kayna manyag uman nin kahalanan.”]

Hiyay Apo Jesus ye Tillag ha Babe-luta

12 Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man kanlan tatao, “Hiko ye tillag ha babe-luta.
Ayaman a ampanumbong kangko, ahe yayna ampagbi-ay ha kalitehan, no aliwan
ampagbi-ay yayna ha kahnagan.”
13 Haanin, hinabi lan Papariseo kana, “Hikan bengat ye ampamapteg nin tungkol ha
hadili mo. Ahe malyadi yain!”
14 Hinabi na met Apo Jesus kanla, “Agya hikoy ampamapteg nin hadili ko, peteg met ye
anhabiyen ko. Ta tanda ko no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew. Noba
hikawo, ahe yo tanda no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew.
15 An-uhgaan yoko makauli ha papadan bengat nin tao. Noba hiko, ahe ako ampanuhga
ha agya ayaman.
16 Noba no manuhga ko, matoynong, ta aliwa kon bubukod ye manuhga, no aliwan
lamo ko yay Bapa ko a nangitubol kangko.
17 Anti ha Bibilin a in-ibyay kanyo a no padiho ye anhabiyen nin luwan ampamapteg,
ket pamtegan yo a peteg ye anhabiyen la.
18 Kaya-bay hukat yon pamtegan ye pamapteg ko tungkol ha hadili ko, ta aliwan
hikon bengat ye ampamapteg nin tungkol ha hadili ko, no aliwan agya hiyay Bapa ko
a nangitubol kangko.”
19 Haanin, tinepet la yay Apo Jesus, “Way-ihtew yay Bapa mo?”
Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay Bapa ko, ahe yoya katatanda boy ahe yoko met
katatanda. Ta no katatanda yo koyna dayi, katatanda yo yayna met ye Bapa ko.”
20 Hinabi nan Apo Jesus yati legan ampangiadal ya ha haley nin pangitukoyan pilak ha
mahlang nin Timplo. Noba homain nandakep kanan Apo Jesus, ta aliwa na po panaon.

Hiyay Ahe Makalakew ha Lakwen nan Apo Jesus

21 Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanlan mānguna a Jujudio, “Umalih ako. Ket
tapulen yoko. Noba matey kawo met lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo. Boy ahe
kawo makalakew ha lakwen ko.”
22 Haanin, naytepet-tepet hilay Jujudio, “Magpakamatey yayna laweh? Taket lagi, ta
hinabi na a ahe kitawo makalakew ha lakwen na?”
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawo ket taga ihti ha aypa. Noba hiko, taga ihtew ha
tagay. Hikawoy taga babe-luta. Noba hiko, aliwan taga babe-luta.
24 Hinabi kon matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo. Ta no ahe yo
pamtegan a hiko ye Cristo, ket matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo.”
25 Tinepet laya, “Taket, aya ka nayi?”
Nakibat yayna man ye Apo Jesus kanla, “Hinabi koyna kanyo hatew po.
26 Malabong ye mahabi ko laban kanyo. Noba hiyay anhabiyen kon bengat kanlan tatao
ha babe-luta, ket hiyay impahabi nan mapatayaan a nangitubol kangko.”
27 Noba ahe la po ateed natalohan nin tatao a tungkol kanan Bapa na a Dioh ye andektan
na.
28 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, no
maitagay* yo koyna, matandaan yoyna a hiko ye Cristo. Boy matandaan yo met a hilay
kaganaan a andiyagen boy anhabiyen ko, ket hiyay in-adal nan Bapa kon Dioh kangko.
29 Ket hiyay nangitubol kangko, lanang ko yan lamo. Ahe nako anlakwanan, ta lanang
kon andiyagen ye ampakapaaliket kana.”
30 Pamakange lan tatao ye hinabi nan Apo Jesus, malabong ye namteg kana.

---

* **8:28** *maitagay:* hiyay labay habiyen ket maipako ha kodoh.

Hiyay Kaptegan ye Mamalihway ha Tao

31 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudion namteg kana, “No pahulong yon
humbongen ye in-adal ko, ket peteg kawon mānumbong ko.
32 Matandaan yoy kaptegan. Ket hiyay kaptegan ye mamalihway kanyo.”
33 Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Lalahi na kayin Abraham boy nakakanoman, ket ahe
kayin napaipoh nin agya ayaman. Taket ta hinabi mon lumihway kayi lano?”
34 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a
ampagkahalanan, ket ipoh yan kahalanan.
35 Hiyay ipoh, ahe yan kabilang ha pamilya. Noba hiyay anak, kabilang ya makanoman.
36 Kaya-bay no hiyay Anak nin Dioh ye namalihway kanyo, ket peteg a malihway
kawoyna.
37 Tanda ko a lalahi na kawon Abraham. Noba agya wanabay man, labay yo kon
pateyen, ta ahe yo labay tanggapen ye an-iadal ko.
38 Anhabiyen koy nakit ko kanan Bapa ko. Noba hikawo, andiyagen yoy nange yo kanan
bapa yo.”
39 Nakibat hila, “Hiyay Abraham ye bapa mi.”
Hinabi nan Apo Jesus, “No peteg a hiyay Abraham ye bapa yo, ket andiyagen yo met
dayi ye manganged a didinyag na.
40 Noba hikawo, labay yo kon pateyen. Ket anhabiyen kon bengat ye kaptegan a nange
ko kanan Apo Dioh. Aliwan wanabay ye dinyag nan Abraham.
41 Hikawo, andiyagen yoy omen ha andiyagen nan bapa yo.”
Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Aliwa kayin anak ha ilwah! Mamaghay bapa mi, hiyay
Apo Dioh.”
42 Hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “No peteg a hiyay Apo Dioh ye Bapa yo, ket an-
adoen yoko dayi, ta nangibat ako kana. Ahe ako nakew ihti ha babe-luta ha hadili kon
kalabayan, no aliwan intubol na kon Dioh.
43 Ahe yo angkatalohan ye anhabiyen ko, ta ahe yo labay tanggapen.
44 Hiyay Satanas ye bapa yo, ta hiyay labay na ye andiyagen yo. Paibat ana hatew,
hiyay Satanas, māmatey yayna nin tao boy ahe na labay ye kaptegan, ta homain bega
kanay kaptegan. Ugali nayna ye manago, ta hiya ye bapa nin kaganaan a katagowan.
45 Noba agya pihahabi ko kanyoy kaptegan, ahe yo kon teed ampamtegan.
46 Haanin, homain kanyoy makapipapteg a nagkahalanan ako. Taket awod ta ahe yoko
ampamtegan agya kaptegan ana ye anhabiyen ko kanyo?
47 Ayaman a aanak nin Dioh, anleng-en nay anhabiyen nin Dioh. Kaya-bay ahe yoya
anleng-en, ta aliwa kawon aanak nin Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Abraham

48 Haanin, hilay mānguna lan Jujudio, hinabi la kanan Apo Jesus, “Ah! Petegbay a
Samaritano ka boy hinelpan kan maloke a ihpidito.”
49 Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe ako hinelpan nin maloke a ihpidito, no aliwan
ampadangalan ko yay Bapa ko. Noba hikawo, ahe yoko andangalen.
50 Ahe ko ampakikwanan a midangal ako, noba hiyay Bapa ko, ampakikwanan na a
midangal ako boy hiyabay ye mānuhga.
51 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampanumbong nin an-iadal ko,
ket ahe yayna matey makanoman.”
52 Hinabi lan Jujudio, “Haanin, napaptegan mina a hinelpan kan maloke a ihpidito. Ta
hiyay Abraham boy hilay popodopita, natey hilayna. Noba anhabiyen mo a ayaman a
ampanumbong nin an-iadal mo, ket ahe yayna matey.
53 Maiigit ka po nayi dinan nan bapa min Abraham? Ta hiya boy hilay popodopita, ket
natey hilayna. Hinyay ampibaan mo ha hadili mo?”
54 Nakibat yay Apo Jesus, “No an-idangal koy hadili ko, homain yan hilbi. Noba hiyay
Bapa kon Dioh a anhabiyen yon Dioh yo, hiyabay ye ampamadangal kangko.
55 Ahe yoya katatanda, noba katatanda koya. No habiyen kon ahe koya katatanda, ket
matago akoyna met a omen kanyo. Noba katatanda ko yan peteg boy anhumbongen ko
ye anhabiyen na.
56 Hiyay bapa yon Abraham, naaliket ya a makit nay kapanaonan ko. Ket nakit naya.
Kaya-bay angkaaliket yan tubat.”
57 Hinabi lan mānguna a Jujudio, “Homain ka po limampo a taon. Taket ta anhabiyen
mon nakit mo yaynay Abraham?”
58 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo ya po in-anak
ye Abraham, Hiko Bayna.”†

† **8:58** *Hiko Bayna* ket maghay ngalan nin Dioh ha Exodo 3:14.

59 Ulin yatew a hinabi na, hilay mānguna a Jujudio, namulot hilan dadapah a panapon
la kana. Noba hiyay Apo Jesus, intayo nay hadili na. Ket inumalih yayna ha Timplo.

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kapkap

1 Legan angkumodang yay Apo Jesus, main yan nakit a maghay lakin kapkap yaynan
in-anak.
2 Ket tinepet la yan mānumbong na, “Maihtodo, taket ta kapkap yan in-anak yain a tao?
Aya lagi ye nagkahalanan, hilay tutoa na o hiyabay?”
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Kapkap yaynan in-anak, aliwan ulita nagkahalanan ya
o hilay tutoa na. Wanabay ye nalyadi ta-omen makit kana ye kapalyadiyan nin Dioh.
4 Legan mahnag po, katapulan awod a diyagen tawoynay an-ipadyag nan nangitubol
kangko. Ta no madeglem ana, ahe tawoyna madyag.
5 Legan anti ko ihti ha babe-luta, hiko ye tillag lan tatao.”
6 Pangahabi na yatew Apo Jesus, nanluda ya ha luta. Ket nanyag yan pita haka na
in-aploh ha mata nan kapkap.
7 Pangayadi, hinabi na kana, “Kokaynan mag-olameh ha pamalyoan a anhabtan Siloe.”
Hiyay labay habiyen nin Siloe, “Intubol.” Kaya-bay nakew yaynan mag-olameh. Ha nag-
udong ya, ampakakit yayna.
8 Hilay kakaaluba na boy hilay kanayon a tataon nakakit kana ha ampakilimoh ya po,
ket naytepet-tepet hila, “Yo! Aliwa nayi a yabay-in yay taon pamipikno a ampakilimoh
hatew?”
9 Hinabi la met kanayon, “Hiyabay ana.”
Hilay kanayon met, hinabi la, “Aliwan hiya, kalupa na yan bengat.”
Noba hinabi nan laki, “Hikobayna yatew!”
10 Kaya-bay tinepet laya, “Way-omen kaynan ampakakit?”
11 Nakibat yay laki, “Main maghay tao a nagngalan Jesus. Nanyag yan pita haka na
in-aploh ha mata ko boy hinabi na kangko, ‘Kokaynan mag-olameh ha Siloe.’ Kaya-bay
nakew akon nag-olameh ihtew. Pangayadi, ampakakit akoyna.”
12 “Way-ihtew yayna nayi haanin?” wanla.
“Yo! Tawan ket,” wanan laki.

Hiyay Panepet lan Papariseo no Way-Omen yan Nitaah

13 Pangayadi, hiyay pinaitaah a kapkap, inlakew laya kanlan Papariseo.
14 Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew ha nanyag yay Apo Jesus nin pita boy ha
pinaitaah na yay kapkap.
15 Haanin, tinepet laya met nin Papariseo, “Way-omen kaynan ampakakit?”
Nakibat ya kanla, “In-aploh nay pita ha mata ko boy pinaolameh. Pangayadi, ampakakit
akoyna.”
16 Ket hinabi lan nangaanon Papariseo, “Yatew a tao, ahe ya nangibat kanan Apo Dioh,
ta ahe naya anhumbongen ye bilin tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa.”
Noba hinabi lan kanayon, “Way-omen yan makadyag nin wanabay a kapagtakaan ye
taon māgkahalanan?” Ket ahe hila napaykakahundo, ta aliwan padipadiho ye ihip la
tungkol kanan Apo Jesus.
17 Haanin, hilay Papariseo, tinepet la yayna man ye kapkap hatew, “Hinyay mahabi mo
tungkol kanan namaitaah kammo?”
Nakibat ya kanla, “Magha yan podopita.”
18 Noba hilay mānguna a Jujudio, ahe la ampamtegan a kapkap ya hatew. Kaya-bay
impadakit la hilay tutoa na.
19 Ket tinepet la hila, “Anak yoya nayi yati? Kapkap yayna nayi ha in-anak yoya? No
kapkap yan peteg, way-omen yaynan ampakakakit haanin?”
20 Nakibat hilay tutoa na, “Tanda mi a anak miya boy kapkap yan in-anak.
21 Noba ahe mi tanda no way-omen yaynan ampakakit haanin boy no ayay namaitaah
kana. Kaya-bay hiyaynan bengat ye tepeten yo. Tanda nayna ye makibat ha tetepet yo,
ta naidadan yayna met.”
22 Wanabay ye hinabi lan tutoa na, ta angkalimo hila kanlan mānguna lan Jujudio, ta
napaykahundoan layna a ikahwil la ha pāytiponan lan Jujudio ye ayaman a ampaghabin
hiyay Jesus ye Cristo.
23 Kaya-bay hinabi lan tutoa na, “Hiyaynan bengat ye tepeten yo, ta naidadan yayna
met.”

24 Kaya-bay impadakit la yayna man ye lakin kapkap hatew. Ket hinabi la kana,
“Ipangako mo ha adapan nan Apo Dioh a maghabi kan kaptegan. Tanda mi a
māgkahalanan ya yatew a tao.”
25 Nakibat ya kanla, “Ahe ko tanda no māgkahalanan ya o ahe. Hiyay tanda kon bengat,
kapkap ako hatew, noba haanin, ampakakit akoyna.”
26 “Hinyay dinyag na kammo?” wanla. “Way-omen naka pinaitaah?”
27 Nakibat ya kanla, “Hinabi koyna kanyo, noba ahe yoko met ampamtegan. Taket ta
labay yoyna man a mange? Labay yo met nayi ye mag-ilyadin mānumbong na?”
28 Haanin, inumih laya, “Hika pa ye mānumbong na. Noba hikayi, mānumbong nan
Moises.
29 Tanda mi a naghabi yay Apo Dioh kanan Moises. Noba yatew a tao, ahe mi tanda no
way-ihtew ya ibat.”
30 Nakibat yay laki, “Yabay-inbay ye ampakapagtaka. Ahe yo tanda no way-ihtew ya
nangibat, noba pinaitaah na ye mata ko!
31 Tanda tawo a hilay tataon māgkahalanan, ahe na hila anleng-en nin Dioh. Noba
anleng-en na hilay tataon ampanggalang kana boy ampanyag nin kalabayan na.
32 Agya nakanoman, homain kitawo po natandaan a taon namaitaah nin kapkap anan
in-anak.
33 Ket yatew a tao, no ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, ahe na dayi nadyag yatin
kapagtakaan.”
34 Ket hinabi lan māngunan Jujudio kana, “Hika a in-anak boy nilumake a māgkahalanan!
Hikayi po nayi ye adalan mo?” Ket intaboy la yan pinaalih ha pāytiponan lan Jujudio.

Hiyay Pamteg nan Kapkap

35 Haanin, nabalitaan nan Apo Jesus ye nalyadi kanan lakin kapkap hatew. Ket tinapul
naya. Ha nakitan na yayna, tinepet naya, “Ampamteg ka nayi kanan ibat ha langit a
in-Anak nin Tao?”
36 Nakibat yay laki, “Ayatew a tao, Apo? Habiyen mo man kangko ta-omen ako mamteg
kana.”
37 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Nakit mo yayna. Ket ampagkatongtong moya haanin!”
38 “Awo Apo! Ampamteg ako kammo,” wanan laki. Ket nanalimukod yan nanggalang
kanan Apo Jesus.
39 Hinabi na po Apo Jesus, “Nakew ako ihti ha babe-luta a mangipatanda nin peteg a
kahahaad nin tao ha pamilew nan Apo Dioh. Hilay ampamalay a kapkap hila, ket makakit
hilayna. Hilay ampaghabin ampakakit hila, ket mag-ilyadi hilan kapkap.”
40 Ket hilay nangaanon Papariseo a anti ihtew a nakange nin hinabi nan Apo Jesus,
hinabi la kana, “Anhabiyen mo nayi a kapkap kayi met?”
41 Nakibat yay Apo Jesus, “No ambalayen yo a kapkap kawo ha kaptegan, homain
kawo dayin kahalanan. Noba ulita anhabiyen yon ampakakit kawo, mikakaanti ya po
ye kahalanan kanyo.”

10

Hiyay Manged a Māgpahtol

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus makauli ha pangilalayi, “Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Ayaman a lumoob ha kulongan nin tupa a ahe magdān ha ilwangan, no
aliwan manik ha alad, ket tulihan ya boy manakaw.
2 Noba hiyay magdān ha ilwangan, ket hiyabay ye māgpahtol nin tupa.
3 Ket hiyay māgbantay nin ilwangan, ilukatan naya. Hiyay māgpahtol, angkabihngaan
la yan tutupa na. Anhabtan nay ngangalan nin tutupa na, ket lumwah hilan manumbong
kana.
4 Ket no nailwah na hilayna ha kulongan, angkauna ya kanla. Ket manumbong hila
met kana, ta angkabihngaan laya.
5 Ahe hila manumbong ha kanayon, no aliwan payewan laya, ta lumbo ye bihnga na.”
6 Noba ahe la natalohan nin tatao ye labay habiyen nin pangilalayi nan Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus ye Manged a Māgpahtol

7 Kaya-bay naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo Dioh a omen ha ilwangan
a anhelpan nin tupa paloob ha kulongan.
8 Hilay kaganaan a nauna kangko a ampagkonwadin māngalingay yo, ket tulihan boy
mānakaw. Noba hilay tutupa ko, ahe hila nanlenge kanla.

9 Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo Dioh. Ayaman a magdān kangko,
ket miligtah ya. Ba-mo yan tupan lumwah lumoob ha kulongan boy makatapul yan
pamangan na.
10 Hiyay mānakaw, makew yan manakaw, mamatey boy mandama. Noba hiko, nakew
ako ihti ha babe-luta ta-omen hila magkamain nin genap a bi-ay ye tatao."
11 "Hiko ye manged a māgpahtol. Hiyay manged a māgpahtol, nakahadya yan matey ha
ikanged lan tutupa na.
12 Hiyay an-upaan a māgpahtol, no makakit yan ahontawon a anlumateng, payewan na
hilay tutupa, ulita aliwa na hilan konin. Kaya-bay duklohen nan ahontawon ye tutupa.
Ket mapayngingihyay hila.
13 Payewan na hilay tutupa, ta an-upaan yan bengat boy homain yan pangimahakit ha
tutupa."
14-15 "Hiko yay manged a māgpahtol. No way-omen na kon katatanda Bapa ko boy
no way-omen koya met katatanda, wanabay ko hila met katatanda ye tutupa ko boy
katatanda lako met. Ket nakahadya akon matey ha ikanged la.
16 Main ako po tutupa a ahe po nailoob ha pangikulongan ko. Katapulan ko hila met
a iloob. Angkabihngaan lako, ket iloob ko hila met ta-omen hila maymamagha boy
mamaghay na ye māgpahtol la."
17 "An-adoen na kon Bapa, ulita nakahadya akon matey uli kanla ta-omen ako mabi-ay
uman.
18 Homain makakwa kangkon bi-ay ko, no aliwan luboh ha nakem kon an-ibyay. Main
akon kapalyadiyan a mangibyay nin bi-ay ko boy mangudong uman, ta yati ye imbilin
na kangkon Bapa ko."
19 Ha wanabay a hinabi nan Apo Jesus, hilay Jujudio, ahe hila napaykakahundo.
20 Malabong kanla ye ampaghabi nin wanae, "Hi, hinelpan yan maloke a ihpidito boy
angkaengew ya! Taket ta ampanlenge kawo kana?"
21 Noba hinabi la met kanayon, "Hiyay taon hinelpan nin maloke a ihpidito, aliwan
wanabay ye anhabiyen na. No peteg a hinelpan yan maloke a ihpidito, taket awod ta
ampakapitaah yan kapkap?"

Hiyay Pangikahwil la kanan Apo Jesus

22 Haanin, ha banwan Jerusalem, anhayaghagan lan Jujudio ye Pihtan Pangudong nin
Timplo. Panaon nin lay-ep kananyatew.
23 Ket hiyay Apo Jesus, anti ya met ihtew. Legan angkumodang ya ha maghay pahen
nin Timplo a anhabtan balkon nan Solomon,
24 pinaydopongan la yan Jujudio haka laya tinepet, "Makano mo po habiyen kammi no
aya ka? No peteg a hika ye Cristo, habiyen moyna kammi."
25 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hinabi koyna kanyo, noba ahe yoko met ampamtegan.
Hilay kapagtakaan a dinyag ko ha ngalan nan Bapa kon Dioh, ket yabaytew yaynay
ampamapteg no aya ko.
26 Noba ahe yoko ampamtegan, ta aliwa katawon tutupa.
27 Hilay tutupa ko, ket angkabihngaan lako. Katatanda ko hila boy ampanumbong hila
kangko.
28 Biyan ko hilan bi-ay a homain anggaan. Ket ahe hila bega mipalakew ha kapaduhaan
a homain anggaan. Anti hilayna kangko, ket homain anan makahamham kanla kangko.
29 In-ibyay na hilayna kangkon Bapa ko a pinakamakapalyadiyan. Ket homain ana met
makahamham kanla kana.
30 Hiko boy hiyay Bapa ko, mamagha kayi."
31 Haanin, hilay Jujudio, namulot hilayna man nin dadapah a panapon la kanan Apo
Jesus.
32 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Impakit ko kanyo ye malabong a manganged a didiyag
a impadyag nan Bapa ko. Hinya kanlan hilatew ye panaponan yo kangko?"
33 Hinabi lan Jujudio, "Aliwan uli ha manganged a didinyag mo ye panaponan mi
kammo, no aliwan hiyay pamahalumbang mo kanan Apo Dioh, ta an-ipadiho moy hadili
mo kanan Apo Dioh. Ket tao kan bengat."
34 Nakibat yay Apo Jesus, "Aliwa nayi a anti ha Bibilin a in-ibyay kanyo a hinabi nan
Apo Dioh a didioh kawo.*
35 Tanda tawo a ahe malyadin diyagen a homain hilbi ye naihulat a Habi nin Dioh. Boy
tanda yoyna met a hilay nangaunan tutoa yo a namyayan nan habi na, ket hinabtan na
hilan didioh.

---

* **10:34** Kakanta 82:6.

36 Taket awod ta anhabiyen yon kapahalumbangan ye hinabi kon, ‘Hiko ye Anak nin
Dioh’? Ket hikoy pinili nan Bapa boy intubol na ihti ha babe-luta.
37 No ahe ko andiyagen ye an-ipadyag nan Bapa ko, adi yoko ampamtegan.
38 Noba andiyagen ko hila met ye an-ipadyag na. Kaya-bay agya ahe yoko ampamtegan,
pamtegan yo dayi ye kapagtakaan a pagkakitan a dinyag ko ta-omen yo matandaan boy
matalohan a anti ya kangko ye Bapa ko boy anti ko met kana.”
39 Pamakange lan Jujudio yatew, dakpen la yayna dayi ye Apo Jesus, noba tinakahan
na hila.
40 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan uman ha lipay kabatowan nin Jordan,
ha mahaley nin pinamawtihmowan nan Juan hatew. Ket kinumonin ya ihtew nin
nangaanon dominggo.
41 Ket malabong a tatao ye nakew kana. Hinabi la, “Hiyay Juan, ahe ya nanyag nin
kapagtakaan a pagkakitan, noba pawa peteg ye hinabi na tungkol kananyatin tao.”
42 Ket malabong a tatao ihtew ye namteg kanan Apo Jesus.

11

Hiyay Pagkamatey nan Lazaro

1 Main maghay laki a nagngalan Lazaro a angkumonin ha badiyon Betania, lamo na
hilay kakatongno na a hiyay Maria boy Marta.
2 Hiyay Maria ye maniih lano nin pabango ha bitih nan Apo Jesus haka na ponahan
nin labok na. Ket haanin, hiyay Lazaro, ampaghakit ya.
3 Kaya-bay hilay kakatongno na, nangitubol hilan mangihabi kanan Apo Jesus nin
wanae, “Apo, hiyay an-adoen mon gayyem, ket ampaghakit yan mabyat.”
4 Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na, “Ahe na ikamatey nin Lazaro ye hakit na.
Naghakit ya ta-omen ya midangal ye Dioh boy midangal ya met ye Anak nin Dioh.”
5 An-adoen na hilan Apo Jesus ye mikakatongnon Marta, Maria, boy Lazaro.
6 Noba agya natandaan nayna a ampaghakit yay Lazaro, ket namalabah ya po nin
luway mangaamot ha angkunaan na.
7 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Mag-udong kitawoyna ha
plobinhiyan Judea.”
8 Noba hinabi la met kana, “Maihtodo, hilay Jujudio ihtew, nakanon bengat a labay la
kan taponen nin dapah. Haanin, mag-udong kayna man ihtew?”
9 Nakibat yay Apo Jesus, “Ha maghay mangaamot, main labinluwan odah a mahnag.
Hilay tataon angkumodang no kaamotan, ahe hila mitubkok, ta mahnag ye babe-luta.
10 Noba hilay angkumodang no madeglem, mitubkok hila, ta maliteh ana.”
11 Pangayadi, hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay Lazaro a gayyem tawo, angkatuloy ya.
Noba haanin, lakwen ko yan pokawen.”
12 Hinabi lan mānumbong na, “Apo, no angkatuloy yan bengat, umnged ya lano!”
13 Nabaan la a angkatuloy yan bengat ye Lazaro. Noba hiyay labay nan habiyen Apo
Jesus, ket natey yayna.
14 Kaya-bay impatunong nan Apo Jesus kanla, “Hiyay Lazaro, ket natey yayna.
15 Noba ha ikanged yo, ingkaaliket kon ahe ako ihtew, ta makauli ha diyagen ko kana,
lalalo kawoynan mamteg kangko. Higi, tawoyna, ta lakwen tawo ya.”
16 Hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hinabi na kanlan kalalamoan na a mānumbong,
“Makilakew kitawo kana agya midaman kitawon matey.”

Hiyay Apo Jesus ye Pagkabi-ay Uman

17 Ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha badiyon Betania, natandaan na a kinapatan
yaynay Lazaro a nailbeng.
18 Hiyay badiyon Betania, tatloy kilomitodoy kataang na ha banwan Jerusalem.
19 Ket malabong hilay Jujudio a ibat ha Jerusalem ye nakew manliwaliwa kanlan Marta
boy Maria ha pagkamatey nan katongno la.
20 Ha nabalitaan nan Marta a anlumateng yay Apo Jesus, hinagana naya. Noba hiyay
Maria, nagbantak ya ha baey la.
21 Haanin, hinabi nan Marta kanan Apo Jesus, “Apo, hiyay katongno ko, ahe ya dayi
natey no anti ka ihti.
22 Noba tanda ko a agya haanin, ibyay na kammon Apo Dioh ye hinyaman a awoken
mo kana.”
23 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hiyay katongno mo, mabi-ay yan uman.”
24 Nakibat yay Marta, “Awo! Tanda ko, Apo a bi-ayen na yan uman Apo Dioh lano ha
bi-ayen na hilaynay nangamatey ha kalampuhan nin panaon.”

25 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hikoy ampamyay bi-ay boy ampami-ay uman kanlan
nangamatey. Ayaman a ampamteg kangko, agya po matey ya, ket mabi-ay yan uman.
26 Boy ayaman a angkabi-ay a ampamteg kangko, agya matey ya, mabi-ay yan
makanoman. Ampamtegan mo nayi ye hinabi ko?”
27 Nakibat yay Marta, “Awo, Apo. Ampamtegan ko a hika ye Cristo a Anak nin Dioh a
an-agaden min lumateng ihti ha babe-luta.”

Hiyay Panumangih nan Apo Jesus

28 Pangahabi nan Marta yatew, nag-udong yayna ha baey la. Ket hinaleyan na yay
Maria a katongno na boy in-onanah na kana, “Hiyay Maihtodo, mahaley yayna ihti. Ket
an-ipahagyat naka.”
29 Pamakange nan Maria, tampol yan nideng. Ket nanandali yaynan nakew kanan Apo
Jesus.
30 Hiyay Apo Jesus, ahe ya po niabot ha Betania, ta anti ya po ihtew ha pinanaganaan
nan Marta kana.
31 Hilay Jujudion ampanliwa-liwa kanlan mikatongno, ha nakit la yan tampol nideng ye
Maria boy nanandali yan inumalih, hinumbong laya, ta nabaan la yan makew tumangih
ha nangilbengan kanan Lazaro.
32 Ha niabot yay Maria kanan Apo Jesus, nanalimukod ya ha adapan na boy hinabi na,
“Apo, no anti kan bengat dayi ihti, ket ahe ya dayin natey ye katongno ko.”
33 Ha nakit nan Apo Jesus a antumangih yay Maria boy hilay Jujudion hinumumbong
kana, ket napoot ya boy nalele ya.
34 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, “Way-ihtew yoya in-ilbeng?”
Nakibat hila kana, “Apo, makilakew ka kammi ta-omen moya makit.”
35 Ket tinumangih yay Apo Jesus.
36 Haanin, hinabi lan Jujudio a anti ha haley na, “Bilewen yo. Petegbay a ampakaadoen
naya.”
37 Noba hinabi lan kanayon, “Namaitaah yan kapkap. Taket ta pinaolayan na yan natey
ye Lazaro?”

Hiyay Pami-ay nan Uman Apo Jesus kanan Lazaro

38 Napoot yayna man ye Apo Jesus. Kaya-bay nakew ya ha nangilbengan kanan Lazaro.
Inyukib ye nangilbengan kana a nileneban nin mayadet a dapah.
39 Panlumateng la ihtew, hinabi nan Apo Jesus, “Alihen yoy dapah.”
Noba hinabi nan Marta a katongno nan natey, “Mabata yayna Apo, ta kinapatan yayna.”
40 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Aliwa nayi a hinabi koyna kammo a no mamteg ka,
makit moy kapalyadiyan nin Dioh?”
41 Kaya-bay inalih lay dapah a pinanleneb. Tinumangal yay Apo Jesus. Ket hinabi na,
“Bapa ko, ampahalamat ako kammo, ta lingnge moko.
42 Tanda ko a lanang mo kon anleng-en, noba anhabiyen ko yati kammo ha ikanged lan
tataon ampideng ihti ta-omen hila mamteg a hika ye nangitubol kangko.”
43 Pangahabi na yatew, nangha ya, “Lazaro, lumwah kayna!”
44 Ket hiyay Lazaro, nilumwah ya a nabelbelan nin tapih a pangilbeng ye gagamet na
boy bibitih na boy natugpawan nin tapih ye lupa na. Hinabi nan Apo Jesus, “Alihen
yoynay tapih a nakabelbel kana ta-omen yayna malihway a kumodang.”

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

45 Haanin, ha nakit lan Jujudion kalamo nan Maria ye dinyag nan Apo Jesus, malabong
kanla ye namteg kana.
46 Noba hilay kanayon kanla, nakew hila kanlan Papariseo. Ket hinabi lay dinyag nan
Apo Jesus.
47 Kaya-bay hilay mānguna a papadi boy Papariseo, impadakit la hilay tutoan Jujudion
mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Hinabi la, “Hinyay diyagen tawo? Malabong
anay didinyag nan kapagtakaan yatew a tao.
48 No paolayan tawo ya, mamteg hilaynay kaganaan a tatao a hiyabay ye Cristo.
Ket diyagen la yan pagpoon tawo. Ket no wanabay ye malyadi, lakwen la kitawon
huhundalon Romano ta-omen la damaen ye Timplo boy nahyon tawo.”
49 Noba hinabi nan Caifas a pinakapoon a padi kananyatew a taon, “Peteg a homain
kawon tinanda!
50 Ahe yo nayi naihip a mamanged a matey ye maghay tao ha ikanged nin kalabongan
dinan ha madama ye matiboen nahyon tawo?”

51 Yatew a hinabi nan Caifas, ket aliwa na yan hadilin ihip, no aliwan bilang pinakapoon
a padi kananyatew a taon, impahabi nan Apo Dioh kana a matey yay Apo Jesus ha ikanged
nin matiboen nahyon lan Jujudio.
52 Aliwan bengat ha ikanged nin nahyon lan Jujudio, no aliwan nin kaganaan a aanak
nin Dioh a ampitayak ha babe-luta ta-omen na hila paymamaghaen.
53 Kaya-bay paibat kananyatew, hilay mānguna lan Jujudio, inihip la yaynan ipapatey
ye Apo Jesus.
54 Ket hiyay Apo Jesus, ahe yayna napakit kanlan Jujudio ha Jerusalem. Nakew yayna
tana ha banwan Efraim a mahaley ha wangwang. Ket ihtew ya kinumonin a lamo na
hilay mānumbong na.
55 Haanin, ha mahaley ana ye pihta lan Jujudio a Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah,
malabong hilay tataon nakew ha banwan Jerusalem a nangibat ha binabadiyo ta-omen
la diyagen ye kaugalian lan panlinih bayo mangaamot nin pihta.
56 Ket hilay tatao ha Jerusalem, antapulen la yay Apo Jesus. Ket ha anti hila po ha
mahlang nin Timplo, ampaytepet-tepet hila, "Ha ihip yo, makew ya lagin makipihta ihti?"
57 Haanin, imbilin lan mānguna a papadi boy Papariseo, "No matandaan yo no way-
ihtew yay Jesus, ket ipatanda yo met kammi." Hinabi la yatew, ta dakpen la yayna.

12

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha Bibitih nan Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

1 Haanin, anem a mangaamot bayo Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Hiyay Apo Jesus,
ket nakew ya ha badiyon Betania ha angkunaan nan Lazaro a bini-ay nan uman.
2 Hiyay Lazaro, Marta boy Maria a mikakatongno, intaladanan la yan pandem ye Apo
Jesus. Hiyay Marta, ampangiapag yan pamangan. Ket hiyay Lazaro, magha ya kanlan
kadungo nan Apo Jesus ha dulang.
3 Hiyay Maria, main yan pabangon mablin tubat a magaynan kagitna litodo a pawa
nardo.* Ket haanin, intiih naya ha bitih nan Apo Jesus haka na pinunahan nin labok na.
Ket nangalinghangaw ye bango ha loob nin baey.
4 Hiyay Judas Iscariote a magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus ye mangiopit lano
kana. Haanin, hinabi na,
5 "Hiyay alaga nin yatew a pabango, ket alaga nin howildo ha maghay taon nin maghay
tao. Inlako nayna dayi. Ket hiyay mapaglakoan, maibyay kanlan mangaidap!"
6 Hinabi nan Judas yatew, aliwan ulita an-imahakit na hilay mangaidap, no aliwan ulita
mānakaw ya. Hiyabay ye ampangihinop nin pilak a an-ibyay kanla nin tataon ampamteg
kanan Apo Jesus, noba antakawan na.
7 Hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, "Paolayan mo yay Maria, ta andyagen na yain
bilang pangitaladan nin pagkailbeng ko.
8 Hilay mangaidap, lanang yo hilan mapagkalamo. Noba hiko, ahe."

Hiyay Tangka kanan Lazaro

9 Malabong hilay Jujudion nakabalita a anti yaynay Apo Jesus ha badiyon Betania.
Kaya-bay nakew hila met ihtew, aliwan bengat uli kanan Apo Jesus, no aliwan labay
laya met makit ye Lazaro a bini-ay nan uman.
10 Kaya-bay hilay mānguna a papadi, napaykakahundoan laya met a ipapatey ye Lazaro.
11 Ta uli ha pagkabi-ay nan uman, malabong hilaynay Jujudion nakihyay kanla boy
namteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Mahayaghag a Panhumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Kabekahan, malabong a tataon nakew ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Ket
nabalitaan la a palakew yaynay Apo Jesus ha banwan Jerusalem.
13 Haanin, nanlahngi hilan papalapa nin takipan. Ket hinagana la yay Apo Jesus. An-
ipapangha la, a wanla, "Galangen yay Apo Dioh! Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng
ha ngalan na! Inged na yay poon nin Israel!"†
14 Hiyay Apo Jesus, nakahakay ya ha maghay oybon ahno a omen ha naihulat a Habi
nin Dioh,
15 "Adi kawo angkalimo, hikawon tatao ihti ha banwan Zion.
Bilewen yo! Anlumateng yaynay Poon yon nagmakaaypa
a nakahakay ha oybon ahno."‡

---

* **12:3** *nardo* ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon. † **12:13** Kakanta 118:26. ‡ **12:15** Zacarias 9:9.

16 Kananyatew a panaon, ahe la po angkatalohan nin mānumbong nan Apo Jesus ye
andiyagen lan tatao. Noba ha nag-udong yaynay Apo Jesus ha langit, naihipan la boy
natalohan layna a hiyay panggalang lan tatao kanan Apo Jesus ye andektan nin paltep
lan popodopita ha naihulat a Habi nin Dioh.
17 Ha bini-ay na yan Apo Jesus ye Lazaro ha nangilbengan kana, malabong hilay tataon
nakakit nin kapagtakaan a dinyag na, ket imbabalita la.
18 Kaya-bay malabong ye tataon nanagana kana.
19 Ulin yati, nahabi lan Papariseo ha magha boy magha, "Bilewen yo! Homain
kitawoynan madyag! Hilay kaganaan a tatao, ket ampanumbong hilayna kana."

Hilay Griego a Ampanapul kanan Apo Jesus

20 Main met nangaanon Griego ye nakew ha banwan Jerusalem ta-omen manggalang
kanan Apo Dioh ha panaon nin pihta.
21 Haanin, nakew hila kanan Felipe a taga Bethsaida ha plobinhiyan Galilea. Hinabi la
kana, "Gayyem, labay miya dayin makit ye Apo Jesus."
22 Nilakew na yan Felipe ye Andres boy hinabi na ye awok lan Griego. Pangayadi,
nilakew la yay Apo Jesus boy hinabi la kana ye awok la.
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Naabot anay odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao, ket padangalan na koynan Bapa ko.
24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay maghay pinahi nin tidigo, no ahe
ya mailbeng ha luta, mikakaanti yan mamagha makanoman. Noba no mailbeng ya, ket
tumubo boy manawa yan malabong.
25 Ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a taon ahe
ampangihilib nin bi-ay na ihti ha babe-luta uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan
yan bi-ay a homain anggaan.
26 Ayaman a malabay maghilbi kangko, ket katapulan a manumbong ya kangko. Ket no
way-ihtew ako, anti ya met ihtew ye māghilbi ko. Hiyay ampaghilbi kangko, padangalan
na yan Bapa kon Dioh."

Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus tungkol ha Kamateyan na

27 Hinabi na po Apo Jesus, "Angkayoot ako haanin. Habiyen ko lagi kanan Bapa ko
a iligtah nako ha pamaidap a madanon koynan madihaan? Ahe, ta nakew ako ihti ha
babe-luta ta-omen ko dihaen yatin pamaidap."
28 Pangayadi, hinabi na, "Bapa ko, padangalan moy ngalan mo."
Haanin, main bihnga a ibat ha langit a ampaghabin wanae, "Pinadangalan koyna, ket
padangalan ko yan uman."
29 Ha nange lan malabong a tatao ihtew ye bihnga, hinabi la, "Yo! Nandol ya."
Hinabi la met nin kanayon, "Kinatongtong yan maghay anghil."
30 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Yatew a bihnga a nange yo, impange na kanyo
ha ikanged yo, aliwan ha ikanged ko.
31 Panaon anan panuhga nan Apo Dioh kanlan tatao ihti ha babe-luta. Ket hiyay Satanas
a ampanakop kanla, panaon nayna met a maitaboy.
32 No maitagay yo koyna,§ ihaley ko hilay kaganaan a tatao kangko."
33 Hinabi na yatew ta-omen na ipatanda kanlan tatao no way-omen yan matey.
34 Nakibat hilay malabong a tatao kanan Apo Jesus, "Anti ha naihulat a Habi nin Dioh
a hiyay Cristo, ket mabi-ay yan makanoman. Taket ta anhabiyen mo a hiyay in-Anak nin
Tao, katapulan yan maitagay? Aya yain a anhabiyen mon in-Anak nin Tao?"
35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus ye tungkol ha hadili na makauli ha pangilalayi,
"Matekbe tanay panaon a mapagkalamo yo yay tillag. Kaya-bay legan kalamo yoya po
yatin tillag, magbi-ay kawoyna ha kahnagan ta-omen kawo ahe mabonan nin kalitehan.
Ta hiyay taon angkumodang ha kalitehan, ket ahe na angkatumbokan ye lakwen na.
36 Kaya-bay mamteg kawo kangko a pinagkatillag yo legan anti ko po kanyo ta-omen
mahnagan ye ihip yo." Pangahabi nan Apo Jesus yatew, inumalih yayna boy ahe yayna
napakit kanlan tatao.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Kanayon a Jujudio

37 Hilay tatao, agya nakit lay malabong a kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus, ahe hila
po ateed namteg kana.
38 Ha wanabay, natupad ye inhulat nan podopita Isaias hatew a wanae,
"Apo, makandin bengat ye namteg ha in-adal mi.
Agya impakit moynay kapalyadiyan mo kanla, ahe hilan teed namteg kammo."*

§ **12:32** Hiyay labay habiyen nin maitagay ket maipako ha kodoh. * **12:38** Isaias 53:1.

39 Ahe hila mamteg a omen ha hinabi nan podopita Isaias,
40 “Pinakapkap na hilan Apo Dioh ta-omen hila ahe makakit
boy pinabyang nay puho la ta-omen hila ahe makataloh.
Ta no makakit hila boy makataloh,
maka mag-udong hila kana,
ket paitaahen na hila.”†
41 Hinabi nan Isaias yatew, ta nakit na ye pagkakitan nin kadangalan nan Apo Jesus. Ket hinabi nay tungkol kana.
42 Wanabay man, malabong hila met a mānguna a Jujudio ye namteg kanan Apo Jesus. Noba ahe la impatanda ye pamteg la ha tatao ulita angkalimo hila kanlan Papariseo, ta maka ikahwil la hila ha pāytiponan lan Jujudio.
43 Ta kinalalabay la po ye padangal nin tao dinan ha padangal nan Apo Dioh.

Mauhgaan ye tao makauli ha Hahabi nan Apo Jesus

44 Haanin, hiyay Apo Jesus, impakakhaw nan hinabi, “Ayaman a ampamteg kangko, aliwan hikon bengat ye pinamtegan na, no aliwan agya hiyay nangitubol kangko.
45 Hiyay nakakit kangko, nakit na yayna met ye nangitubol kangko.
46 Nakew ako ihti bilang tillag ihti ha babe-luta ta-omen ayaman a mamteg kangko, ket ahe yan mikakaanti ha kalitehan.”
47 “Ayaman a nakange nin in-aadal ko, noba ahe na met anhumbongen, mauhgaan ya. Noba aliwan hikoy manuhga kana, ta nakew ako ihti ha babe-luta a mangiligtah kanlan tatao, aliwan manuhga.
48 Ayaman a ahe mananggap kangko boy ahe mamteg ha hahabi ko, mauhgaan ya. Hilay hahabi a hinabi ko kanla ye manuhga kanla ha kalampuhan nin panaon.
49 Ta hiyay anhabiyen ko, aliwan hadili ko, no aliwan nangibat kanan Bapa ko a nangitubol kangko. Hiyabay ye nangihabi kangko a habiyen koy kaganaan a hinabi koyna.
50 Boy tanda ko a hilay bibilin na, ket makaibyay yan bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay hiyay an-ipahabi na kangko ye anhabiyen kon bengat.”

13

Hiyay Panguyah nan Apo Jesus nin Bibitih lan Mānumbong na

1 Haanin, ha madeglem po nin dihpidah nin Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, tanda naynan Apo Jesus a panaon naynan umalih ihti ha babe-luta, ta mag-udong yayna kanan Bapa na ha langit. Hiyay Apo Jesus, ampakaado-adoen na hilay mānumbong na. Ket impakit nay pangado na kanla anggan kalampuhan nin bi-ay na.
2 Haanin, legan ampandem hilan Apo Jesus boy mānumbong na, impaihip nan Satanas kanan Judas a anak nan Simon Iscariote a iopit na yay Apo Jesus.
3 Tanda nan Apo Jesus a kaganaan a kapalyadiyan nan Bapa na, ket in-ibyay nayna kana. Boy tanda na met Apo Jesus a ihtewbay ya ibat kanan Bapa a Dioh boy mag-udong ya met ateed kana.
4 Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Apo Jesus. Ket inalih nay kepkep na haka ya nangwa nin tuwalya a in-ipteh na ha awak na.
5 Pangayadi, pinalamnan na yan lanom ye palanggana. Ket ingkana naynan uyahan ye bitih lan mānumbong na haka na pinunahan nin tuwalya a in-ipteh na ha awak na.
6 Ha niabot yaynay Apo Jesus kanan Simon Pedro, tinepet na yan Pedro, “Apo, hika nayi ye manguyah nin bibitih ko?”
7 Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe mo po matalohan haanin ye andiyagen ko, noba matalohan mo met lano.”
8 Hinabi nan Pedro kana, “Apo, agya makanoman ahe malyadin hika ye manguyah nin bibitih ko.”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “No ahe kata mauyahan, ahe kata ibilang a mānumbong ko.”
9 “No wanabay awod, Apo, aliwan bengat bibitih ko, no aliwan agya gamet boy ō ko,” wanan Simon Pedro.
10 Hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay taon naliyo ana, bitih na tanay katapulan uyahan. Malinih kawoyna, powida ye magha kanyo.”
11 Hinabi nan Apo Jesus a aliwan hilan kaganaan ket malinih, ta tanda na no hinyay mangiopit kana.

---

† **12:40** Isaias 6:10.

12 Ha nauyahan naynan Apo Jesus ye bibitih la, nagkepkep yayna boy nakidungo yayna
man kanla ha dulang. Pangayadi, tinepet na hila, “Natalohan yo laweh ye dinyag ko
kanyo?
13 Anhabtan yo kon ‘Maihtodo’ boy ‘Apo’, ket huhto yain, ta peteg a hiko ye maihtodo
boy Apo yo.
14 No hikon maihtodo yo boy Apo yo ye nanguyah nin bibitih yo bilang paghilbi kanyo,
wanabay met dayi ye diyagen yo ha magha boy magha.
15 Dinyag ko yain bilang panuwadan yo. Kaya-bay diyagen yo met kanlan kanayon ye
dinyag ko kanyo.
16 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain ipoh a umiigit kanan amo na boy
homain met intubol a umiigit kanan nangitubol kana.
17 Haanin, ta tanda yoyna hilayati, ket minged kawo no diyagen yo.”
18 “Ahe ko anhabiyen a minged kawon kaganaan, ta tanda ko hilay pinili ko. Noba
katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, ‘Iopit na kon magha kanlan
kadungo kon ampangan.’* ”
19 “Anhabiyen ko yati kanyo legan ahe po matupad ta-omen lano matupad ana, ket
mamteg kawo a hikobay ye Cristo.
20 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampananggap ha intubol ko, ket
antanggapen na koyna met. Ket ayaman a mananggap kangko, ket antanggapen na yayna
met ye Bapa ko a nangitubol kangko.”

Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus no Ayay Mangiopit kana
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

21 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, nalele ya. Ket hinabi na, “Pakaleng-en yon manged
ye habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko.”
22 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, naybilew-bilew hila, ta ahe la tanda no
ayay andektan na.
23 Hiyay mānumbong na a an-adoen na, nakailig ya kanan Apo Jesus.
24 Ket hiyay Simon Pedro, hininyahan naya, a wana, “Tepeten moya man no aya
kantawo ye andektan na.”
25 Ket legan nakailig ya kanan Apo Jesus, tinepet naya, “Apo, aya kammi ye andektan
mo?”
26 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay gawangan kon indede kon tinapay, ket hiyabay.”
Haanin, indede nayna ye tinapay haka na inggawang kanan Judas a anak nan Simon
Iscariote.
27 Ha nagawang naynan Judas ye tinapay, hinelpan na yaynan Satanas.
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, “Diyagen moynan tampol ye diyagen mo.”
28 Hilay mānumbong nan Apo Jesus a kadungo na ha dulang, ahe la natalohan no taket
ta wanabay ye hinabi na kanan Judas.
29 Noba ulita hiyay Judas ye māngihinop nin pilak la, nabaan la a an-itubol na yan Apo
Jesus a manaliw nin matapul la ha pihta o mamyay nin pilak kanlan mangaidap.
30 Ha nakan naynan Judas ye tinapay, tampol yaynan inumalih. Madeglem ana
kananyatew.

Hiyay Bayon Bilin

31 Ha nakaalih yaynay Judas, hinabi nan Apo Jesus, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao, maidangal akoyna. Ket makauli kangko, maidangal ya met ye Dioh.
32 No maidangal yay Dioh makauli kangko, ket padangalan nako met boy diyagen na
yan tampol.”
33 Hinabi na po Apo Jesus, “An-adoen kon aanak, matekbe tanay panaon a ma-
pagkalamo yoko. Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan. Hiyay hinabi ko kanlan
mānguna a Jujudio hatew, ket habiyen ko met kanyo haanin, ahe kawo makalakew ha
lakwen ko.
34 Ket haanin, maghay bayon bilin ye ibyay ko kanyo. May-ado kawo nin omen ha
pangado ko kanyo.
35 No ampay-ado kawo, matandaan lan kaganaan a tatao a mānumbong katawo.”

Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Hiyay Simon Pedro, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, way-ihtew ka nayi makew?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe ka po malyadin makilakew ha lakwen ko haanin, noba
makalakew ka met ateed lano.”

---

* **13:18** Kakanta 41:9.

37 Tinepet na yayna man, “Apo, taket ta ahe ako malyadin makilakew kammo haanin?
Ket nakahadya ako met a matey uli kammo.”
38 Nakibat yay Apo Jesus, “Peteg nayi a nakahadya kan matey uli kangko? Pakaleng-en
mon manged ye habiyen ko kammo. Bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koynan
ibudi.”

14

Hiyay Apo Jesus ye Dān palakew kanan Apo Dioh

1 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Adi kawo angkayoot. Pataya kawo
kanan Apo Dioh boy pataya kawo met kangko.
2 Ha baey nan Bapa ko, malabong ye hilid. Makew ako ihtew ta-omen mangihadya nin
kunaan yo. Ahe ko habiyen yati kanyo no aliwan peteg.
3 Ket lano anti koyna ihtew boy naihadya koynay kunaan yo, mag-udong ako met ateed.
Ket ilamo katawo ta-omen agya way-ihtew ako, anti kawo met ihtew.
4 Ket tanda yoynay dān a palakew ha lakwen ko.”
5 Hinabi nan Tomas kana, “Apo, way-omen mi matandaan ye dān a palakew ha lakwen
mo, ket ahe mi met tanda no way-ihtew ka makew?”
6 Nakibat yay Apo Jesus, “Hikoy dān, hikoy kaptegan boy hikoy bi-ay. Homain
makalakew kanan Bapa ko no ahe ya magdān kangko.
7 Haanin awod, no katatanda yo koyna, katatanda yo yayna met ye Bapa ko. Ket paibat
haanin, katatanda boy nakit yo yaynay Bapa.”
8 Hinabi nan Felipe, “Apo, ipakit mo man kammi ye Bapa, ket huhtoyna kammi.”
9 Nakibat yay Apo Jesus, “Nabuyot kitawoynan ampaylamo, Felipe. Ahe moko po
manayti katatanda. Ayaman a nakakit kangko, nakit na yayna met ye Bapa. Haanin,
taket awoken mo po a ipakit koya kanyo ye Bapa?
10 Ahe mo lagi ampamtegan a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko? Hiyay
hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan Bapa a anti kangko. Ket
andyagen nay didiyag na makauli kangko.
11 Pamtegan yoko a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko. Noba no ahe yo
pamtegan ye hinabi ko, pamtegan yoko tana uli ha kapagtakaan a didinyag ko.
12 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamteg kangko, makadyag ya
met nin omen ha andiyagen ko boy maiigit po ye madyag na, ta makew akoyna kanan
Bapa.*
13 Hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko ta-omen ya mapadangalan ye Bapa
makauli kanan Anak.
14 Awo, hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko.”

Impangako nan Apo Jesus ye Ihpiditon Dioh

15 Hinabi nan Apo Jesus, “No an-adoen yoko, humbongen yoy bibilin ko.
16 Ket awoken ko kanan Bapa a biyan na kawo po nin Mānaglap a mikakaanti kanyo
makanoman.
17 Hiyabay ye Ihpiditon Dioh a mangipatanda kanyo nin kaptegan. Ahe laya matanggap
nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta ahe la yan angkakit o katatanda. Noba
hikawo, katatanda yoya, ta kalamo yoya boy anti ya kanyo makanoman.”
18 “Lano ha makew akoyna kanan Bapa, ahe katawo lakwanan a homain kalamo. Mag-
udong ako met lano kanyo.
19 Madanon anay panaon a ahe la koyna makit nin tatao. Noba hikawo, makit yoko
lano. Ket ulita angkabi-ay ako, mabi-ay kawo met uman.
20 Lano ha maabot yain a mangaamot, matandaan yoyna a anti ko kanan Bapa, anti
kawo met kangko boy anti ko met kanyo.
21 Ayaman a mananggap boy manumbong nin bibilin ko, an-ipakit na a an-adoen nako.
Ket hiyay ampangado kangko, an-adoen naya met Bapa ko. An-adoen koya met boy
magpatanda ako kana.”
22 Haanin, hiyay Judas a aliwan Judas Iscariote, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, taket
ta hikayin bengat ye ampangipatandaan mon hadili mo? Taket ta aliwan ha kaganaan a
tatao ihti ha babe-luta?”
23 Nakibat yay Apo Jesus, “Ayaman a ampangado kangko, anhumbongen nay hahabi
ko. Adoen naya met Bapa ko. Ket kumonin kayi kana.

---

* **14:12** Madyag nay umiigit po ta agya umalih yay Apo Jesus a makew ha langit, itubol nay Ihpiditon Dioh a managlap kanlan māmteg (Juan 14:26).

24 Ayaman a ahe ampangado kangko, ahe ya ampanumbong ha hahabi ko. Hiyay
hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan Bapa a nangitubol
kangko."
25 "Anhabiyen ko yati kanyo legan lamo yoko po.
26 Noba itubol nan Bapa kanyo ye Mānaglap a hiyay Ihpiditon Dioh bilang kahagili ko.
Iadal na kanyoy kaganaan boy ipaihip nay kaganaan a hinabi koyna kanyo.
27 Adi kawo angkayoot o angkalimo, ta bayo ko po umalih, biyan katawon katanaan. Ket
yatin katanaan ko a ibyay ko kanyo, aliwa yan omen ha katanaan a an-ibyay lan tataon
ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta hiyay katanaan a ibyay ko kanyo, ket mikakaanti
ha puho yo."
28 "Nange yoynan hinabi ko a 'makew ako kanan Bapa, noba mag-udong ako met ateed
kanyo.' Ket no an-adoen yoko, ikaaliket yo dayi ye pamakew ko kanan Bapa, ta maiigit
ya kangko.
29 Anhabiyen ko yati kanyo bayo po malyadi ta-omen lano ha malyadina, ket mamteg
kawo kangko.
30 Agkoyna magbuyot ha pamakitongtong kanyo, ta madanon yaynan lumateng ye
Satanas a manakop kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. Homain yan
kapalyadiyan kangko.
31 Noba katapulan a diyagen koy kaganaan a imbilin nan Bapa kangko ta-omen la
matandaan nin kaganaan a tatao a an-adoen ko yay Bapa. Mideng kawoyna ta tawoyna."

15

Hiyay Peteg a Poon-kawat Ubah

1 Hinabi na po Apo Jesus, "Hikoy peteg a poon-kawat ubah. Ket hiyay Bapa ko met ye
mānayhay.
2 Hilay hahanga ko a ahe ampanawa, ket putohen naya. Noba hilay hahanga ko a
ampanawa, ket himayan naya ta-omen ya po lalo lumabong ye dawa na.
3 Uli ha hahabin hinabi ko kanyo, nalinihan kawoyna a omen ha hahangan nahimayan.
4 Mikakaanti kawo kangko. Ket mikakaanti ko met kanyo. Ahe ya makapanawa ye
maghay hanga a ahe mikakaantin nakahuglong ha poon-kawat. Wanabay kawo met
kangko. Ahe kawo makapanawa no ahe kawo mikakaanti kangko."
5 "Nailalayi ako ha poon-kawat ubah. Ket hikawo met ye hahanga. No mikakaanti kawo
kangko boy mikakaanti ko met kanyo, ket makapanawa kawon malabong. Ta homain
kawon madyag, no ahe kawo mikakaanti kangko.
6 Ayaman a ahe nikakaanti kangko, ket ba-mo yan hangan naputoh boy mayango.
Hilatin hahanga, matipon boy maitapon ha apoy.
7 No mikakaanti kawo kangko boy mikakaanti ya met ye hahabi ko kanyo, awoken yoy
hinyaman a labay yo, ket maibyay kanyo.
8 No manawa kawon malabong, midangal yay Bapa ko. Ha wanabay, angkapaptegan
yo a mānumbong katawo."
9 "An-adoen katawo a omen ha pangado nan Bapa kangko. Kaya-bay mikakaanti kawo
ha pangado ko.
10 Nikakaanti ko ha pangado nan Bapa ko, ta anhumbongen koy bibilin na. Wanabay
kawo met kangko. Mikakaanti kawo ha pangado ko no anhumbongen yoy bibilin ko."
11 "Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen mikakaanti ye kaaliketan ko kanyo
boy maluboh ye kaaliketan yo.
12 Yati ye bilin ko kanyo. May-ado kawo nin omen ha pangado ko kanyo.
13 Homain pangado a umiigit ha pangado nin maghay taon ahe na kawaenen ye bi-ay
na uli ha gayyem na.
14 No anhumbongen yoy bibilin ko, gagayyem katawo.
15 Agkatawoynan an-ibilang a ipoh, ta hiyay ipoh, ahe na tanda no hinyay andiyagen
nin amo na. No aliwan, imbilang katawoynan gagayyem, ta impatanda koyna kanyo ye
kaganaan a nange ko kanan Bapa ko.
16 Aliwan hikawoy namili kangko, no aliwan hikoy namili kanyo a makew boy manawa
nin dawan mikakaanti makanoman. Ha wanabay, hinyaman a awoken yo kanan Bapa
ha ngalan ko, ket ibyay na kanyo.
17 Ket yati ye bilin ko kanyo, may-ado kawo."

Hiyay Pangahulog lan Ahe Ampanumbong kanan Apo Jesus

18 Hinabi na po Apo Jesus, "No kahulog la kawon tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh, ihipen yo a hikoynay una lan kinahulog.

19 No kabilang kawo kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket an-adoen
la kawo dayi. Noba aliwa kawon kabilang kanla, no aliwan pinili katawo kanla. Kaya-bay
kahulog la kawo.
20 Pakaihipen yo ye hinabi koyna kanyo a homain ipoh a umiigit kanan amo na. No
impaloke lako, ipaloke lakawo met. Ket no hinumbong lay habi ko, humbongen la met
ye habi yo.
21 Diyagen la yatin kaganaan kanyo uli ha panumbong yo kangko, ta ahe laya katatanda
ye nangitubol kangko.
22 No ahe ako dayi nakew ihti ha babe-luta boy nangipatanda kanla, malyadi lan
habiyen a ahe la tanda a ampagkahalanan hila. Noba haanin, homain hilaynan
maikatulidan ha kakahalanan la.
23 Ayaman a angkahulog kangko, angkahulog yayna met kanan Bapa ko.
24 Malyadi lan habiyen a homain hilan kahalanan no ahe ako nanyag ha adapan la
nin kapagtakaan a homain kanayon a makadyag. Noba agya nakit lay didinyag kon
kapagtakaan, angkahulog hila po ateed kammin Bapa ko.
25 Noba uli ha dinyag la, natupad ye anti ha Bibilin la, ‘Angkahulog hila kangko, agya
homain hangkan.’ ”*
26 “Lano ha itubol ko yayna kanyo ye Ihpidito a ibat kanan Bapa, hiya ye Mānaglap
kanyo boy mangiadal nin kaptegan. No lumateng yayna, ipapteg na kanyo no aya kon
peteg.
27 Ket ulita kalalamoan katawoyna paibat po ha una kon nangiadal, katapulan a ipapteg
yo met no aya kon peteg.”

16

1 “Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen yo ahe talingkukolan ye pamteg yo
kangko ha panaon a ipaloke la kawoyna.
2 Hilay kapadiho yon Jujudio, ikahwil la kawo lano ha pāytiponan boy ahe la kawoyna
ibilang a Judio. Aliwan bengat yain, ta lumateng lano ye panaon a ayaman a mamatey
kanyo, ket mibaan la a paghilbi yatew kanan Apo Dioh.
3 Diyagen la yatew kanyo, ta ahe lako katatanda boy ahe laya katatanda ye Bapa ko.
4 Hinabi koyna kanyo hilati ta-omen ha maabot ye panaon a ipaloke la kawoyna,
maihipan yo a hinabi koyna.”

Hiyay Didiyag nin Ihpiditon Dioh

“Hatew, ahe ko po hinabi kanyo, ta kalamo yoko po.
5 Noba haanin, palakew akoyna kanan nangitubol kangko. Ket homain man bega
nanepet, agya magha kanyo, no way-ihtew ako makew,
6 no aliwan, nalele kawon tubat uli ha hinabi ko.
7 Noba hiyay kaptegan, hiyay pamakew ko kanan Bapa a nangitubol kangko, ket ha
ikanged yo. Ta no ahe ako makew kana, ahe ya met makew kanyo ye Ihpiditon Dioh a
Mānaglap yo. Noba no makew ako kanan Bapa, itubol koya kanyo.
8 Ket ha panlumateng na, paptegan na kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh a aliwan huhto ye pagkataloh la tungkol ha kahalanan, ha katoynongan boy ha
panuhga nan Apo Dioh.
9 Paptegan na kanla a nagkahalanan hila, ta ahe hila namteg kangko.
10 Paptegan na met kanla a matoynong ako, ta makew akoyna kanan Bapa boy ahe yo
koynan makit.
11 Paptegan na po kanla a uhgaan na hilan Apo Dioh, ta hiyay Satanas a ampanakop
kanla, nauhgaan yaynan mapaduhaan.”
12 “Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo, noba ahe yo po matalohan haanin.
13 Noba ha panlumateng nan Ihpiditon Dioh a mangipatanda nin kaptegan, haglapan
na kawo ta-omen yo matalohan ye kaganaan a kaptegan. Ta ahe ya maghabi ha hadili
nan ihip, no aliwan hiyay nange nan bengat ye habiyen na kanyo boy ipatanda na kanyoy
malyadi lano.
14 Padangalan nako lano, ulita hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko, ket ipatanda
na kanyo.
15 Hilay kaganaan a konin nan Bapa ko, ket konin ko met. Kaya-bay hinabi ko kanyo a
hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko, ket ipatanda na kanyo.”

Kalelean boy Kaaliketan

---

* **15:25** Kakanta 35:19; 69:4.

16 Hinabi na po Apo Jesus, “Matekbe tanay panaon ket ahe yo koyna makit. Noba
pangalabah nin matekbe a panaon, makit yo kon uman.”
17 Hilay nangaanon mānumbong na, naytepet-tepet hila, “Hinya lagi ye labay nan
habiyen ha hinabi na a matekbe tanay panaon, ket ahe tawo yayna makit, noba
pangalabah nin matekbe a panaon, makit tawo yan uman? Hinabi na po a ‘ulita makew
ako kanan Bapa ko’.
18 Hinyay labay nan habiyen ha ‘matekbe tanay panaon’? Ahe tawo matalohan ye labay
nan habiyen.”
19 Tanda nan Apo Jesus a labay la yan panepetan. Kaya-bay hinabi na kanla,
“Ampaytepet kawo no hinyay labay kon habiyen ha ‘Matekbe tanay panaon ket ahe yo
koyna makit, noba ha pangalabah nin matekbe a panaon, makit yo kon uman’?
20 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Tumangih boy mangandang kawo
lano uli ha malyadi kangko, noba hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh,
maaliket hila. Lumele kawo, noba hiyay kalelean yo, mahagiliyan yan kaaliketan.
21 Mailalayi ya ha babayin ampananam nin ilab, ulita manganak yayna. Noba no
nakaanak yayna, ket maliwaan nayna ye natanam na a ilab, uli ha kaaliketan na ha anak
na.
22 Wanabay met kanyo. Malele kawo haanin. Noba maaliket kawo met lano ha
mangaamot a mapayngingikit kitawon uman. Ket homain ana lanon makahag-el kanyo
ha pag-aliket yo.”
23 “Pangaabot nin yatew a mangaamot, homain kawoynan katapulan tepeten kangko.
Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hinyaman a awoken yo kanan Bapa ha
ngalan ko, ket ibyay na kanyo.
24 Angga haanin, homain kawo po inawok kana ha ngalan ko. Kaya-bay haanin,
mangawok kawoyna, ket matanggap yo ta-omen mignap ye kaaliketan yo.”

Hiyay Panambot nan Apo Jesus nin Makapalyadiyan ha babe-luta

25 Hinabi na po Apo Jesus, “Anhabiyen ko yatin babagay kanyo makauli ha pangilalayi.
Noba maabot lano ye panaon a aliwaynan wanabay ye pangihabi ko kanyo nin tungkol
kanan Bapa no aliwan matoynong ana.
26 Ket kananyatew met ateed a panaon, hikawoyna ye makikwa kanan Bapa nin
matapul yo makauli ha ngalan ko. Aliwaynan hiko po ye makikwa kana nin matapul
yo,
27 ta an-adoen na kawon Bapa. An-adoen na kawo, ta an-adoen yoko boy namteg kawo
a nangibat ako kana.
28 Awo! Nangibat ako kanan Bapa ket nakew ako ihti ha babe-luta. Noba haanin,
umalih akoyna ihti ha babe-luta boy mag-udong akoyna kanan Bapa.”
29 Hinabi lan mānumbong na, “Haanin, matoynong anay pangihabi mo kammi, ta
aliwaynan pangilalayi.
30 Ket haanin, tanda mi a tanda mo ye kaganaan a babagay, ta agya ahe kayi po nanepet
kammo, ket tanda moyna no hinyay tepeten mi kammo. Kaya-bay ampamtegan mi a
nangibat ka kanan Apo Dioh.”
31 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ampamtegan yo koyna lagi?
32 Madanon anay odah a mapayngingihyay kawo boy hiyay balang magha kanyo, muli
ha angkunaan na. Lakwanan yo kon bubukod. Noba hiyay kaptegan, aliwa kon bubukod,
ta lamo ko yay Bapa kon Dioh.
33 Hinabi koyna yati kanyo ta-omen kawo magkamain katanaan ha pamakimamagha
yo kangko. Ihti ha babe-luta, madihaan yoy kaidapan. Noba pakhawen yoy nakem yo, ta
hinambot ko yaynay makapalyadiyan ha babe-luta.”

17

Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Mānumbong na

1 Pangahabi nan Apo Jesus yatew kanlan mānumbong na, tinumangal ya boy nakig-
wang, a wana, “Bapa ko, odah ana. Padangalan moko a Anak mo ta-omen kata
mapadangalan.
2 Ta binyan mo kon kapalyadiyan ha kaganaan a tatao ta-omen ko hila met biyan nin
bi-ay a homain anggaan ye tataon in-ibyay mo kangko.
3 Ta hilay nagtanda ana a hikan bengat ye peteg a Dioh boy hikoy Cristo a intubol mo,
ket hilabay ye mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
4 Pinadangalan kata ihti ha babe-luta, ta inyadi koy impadyag mo kangko.
5 Haanin awod Bapa, padangalan moko ha adapan mo nin omen ha kadangalan ko ha
anti ko po ha talig mo bayo po palhowaen ye babe-luta.”

6 “Impatanda kata kanlan tataon in-ibyay mo kangko a ibat kanlan tatao ihti ha babe-
luta. Konin mo hila. Ket haanin, in-ibyay mo hila kangko. Ket hinumbong lay habi mo.
7 Ket haanin, tanda layna a hiyay kaganaan a in-ibyay mo kangko, ket ibat kammo.
8 Ta hilay aadal a in-ibyay mo kangko, in-adal ko met kanla, ket tinanggap la. Tanda la
met a nangibat ako kammo boy pinamtegan la a intubol moko.”
9 “An-ipakigwang ko hila. Aliwan hilay tataon ahe ampanumbong kammo, no aliwan
hilay tataon in-ibyay mo kangko, ta konin mo hila.
10 Hilay kaganaan a konin ko, konin mo hila met. Ket hilay kaganaan a konin mo, ket
konin ko met boy ampidangal ako makauli kanla.
11 Ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta, ta makew akoyna kammo. Noba mabantak
hila ihti. Kaya-bay Bapa a homain kapadiho, kalingayen mo hila dayi makauli ha
kapalyadiyan nin ngalan mo a in-ibyay mo kangko ta-omen hila mapaymamagha a omen
kanta.
12 Legan kalamo lako, angkalingayen ko hila makauli ha kapalyadiyan nin ngalan mo
a in-ibyay mo kangko. Kaya-bay homain kanla ye mipalakew ha kapaduhaan a homain
anggaan powidan bengat ha magha a nakataladan ha kapaduhaan a homain anggaan
ta-omen matupad ye naihulat a Habi mo.”
13 “Haanin, makew akoyna ihen kammo. Anhabiyen koyna yati kanla legan kalamo
lako po ihti ha babe-luta ta-omen maluboh ye aliket la a omen ha aliket ko.
14 In-adal koyna kanlan mānumbong ko ye Habi mo. Ket haanin, kinahulog la hilan
tataon ahe ampanumbong kammo, ta aliwa hilan kabilang kanla, omen kangko a aliwa
met kabilang kanla.
15 Ahe ko an-ipakigwang a kowen mo hila ihti ha babe-luta, no aliwan ialla mo hila
kanan Satanas.
16 Aliwa hilan omen kanlan tataon ahe ampanumbong kammo, a omen met kangko a
aliwan omen kanlan ahe ampanumbong kammo.
17 Ihadya mo hilan manyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan. Hiyay Habi mo,
hiyabay ye kaptegan.
18 No way-omen mo kon intubol ihti ha babe-luta a mangiadal nin Habi mo, wanabay
ko hila met an-itubol.
19 Uli kanla, inhadya koy hadili ko ha panyag nin kalabayan mo ta-omen hila met
maihadya ha panyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan.”
20 “Aliwan bengat hilay mānumbong ko ye an-ipakigwang ko, no aliwan agya hilay
mamteg met lano kangko uli ha pangipatanda la.
21 An-ipakigwang ko kammo Bapa ko a mapaymamagha hila met a omen kanta. No
way-omen ye pamakimamagha mo kangko boy pamakimamagha ko kammo, wanabay
hila met dayi kanta ta-omen hila mamteg ye tatao a hikay nangitubol kangko.
22 In-ibyay ko kanla ye kadangalan a in-ibyay mo kangko ta-omen hila maymamagha a
omen ha paymamagha ta.
23 Ampakimamagha ko kanla boy ampakimamagha ka met kangko ta-omen luboh ye
paymamagha la. Ha wanabay, matandaan lan tatao a intubol moko boy an-adoen mo
hilay māmteg ko a omen ha pangado mo kangko.”
24 “Bapa, hilay tataon in-ibyay mo kangko, labay ko hilan mapagkalamo ha lakwen ko
ta-omen la met makit ye pagkakitan nin kadangalan a in-ibyay mo kangko, ta inado mo
koyna bayo po pinalhowa ye babe-luta.
25 Bapa kon matoynong, ahe laka katatanda nin tataon ahe ampanumbong kammo.
Noba katatanda kata boy tanda la met nin mānumbong ko a intubol moko.
26 Impatanda katayna kanla boy pahulong katan ipatanda kanla ta-omen hiyay
pangado mo kangko, ket mikakaanti kanla boy mikakaanti ko met kanla.”

18

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

1 Pangayadi nan nakigwang Apo Jesus, inumalih yayna ihtew a lamo na hilay
mānumbong na. Ket nagdān hila ha pilkongan nin Kidron, ta makew hila ha lugal a
pananamanan oolibo.
2 Hiyay Judas a nangiopit kanan Apo Jesus, tanda na met yatew a lugal, ta maheheg
nan anlakwen Apo Jesus a lamo na hilay mānumbong na.
3 Haanin, hiyay Judas, nakew ya ihtew a kalamo nay maghay pangkat nin huhundalon
Romano boy anoy gowaldiya ha Timplo a intubol lan mānguna a papadi boy Papariseo.
Ampangaget hilan tillag, tiyo boy almah.

4 Tanda nan Apo Jesus ye kaganaan a malyadi kana. Kaya-bay hinumaley ya kanla. Ket
tinepet na hila, “Ayay antapulen yo?”
5 Nakibat hila, “Hiyay Jesus a taga Nazaret.”
Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko Bayna yati!” Hiyay Judas a nangiopit kanan Apo
Jesus, ket anti ya met ihtew a ampideng a kalamo lan ampanapul kanan Apo Jesus.
6 Pangahabi nan Apo Jesus nin “Hiko Bayna,” ket napaatadah hilan nangapuang ha luta.
7 Haanin, tinepet na hilayna man Apo Jesus, “Ayay antapulen yo?”
Nakibat hila, “Hiyay Jesus a taga Nazaret.”
8 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hinabi koyna kanyo a Hiko Bayna. Ket ulita hikoy
antapulen yo, paolayan yo hilan umalih ye kalalamoan ko.”
9 Hinabi na yatew ta-omen ya matupad ye hinabi na kanan Bapa na, “Homain mipaloke
kanlan in-ibyay mo kangko, agya magha.”
10 Haanin, binagot nan Simon Pedro ye keya na. Ket tinaya na yay Malco a ipoh nan
pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan a talinga na.
11 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Pedro! Igoma moy keya mo, ta katapulan kon dihaen
ye pamaidap a an-ipadiha nan Bapa kon Dioh kangko.”

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Anas

12 Haanin, hilayatew a huhundaloh boy mānguna la boy hilay Jujudion gowaldiya ha
Timplo, ket dinakep la yay Apo Jesus haka laya binalol.
13 Inlakew laya kanan Anas a ampo nan Caifas. Hiyay Caifas ye pinakapoon a padi
kananyatew a taon.
14 Hiyaynabay met ye nangihabi kanlan mānguna a Jujudio hatew nin tungkol kanan
Apo Jesus a wanae, “Mamanged po a matey ye maghay tao ha ikanged nin kalabongan
ta-omen ahe madama ye matiboen nahyon tawo.”

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

15 Hiyay Simon Pedro boy magha po a mānumbong nan Apo Jesus, ket anhumumbong
hila kana. Yatin maghan mānumbong, ket katatanda na yan pinakapoon a padi. Kaya-bay
nakilakew ya kanan Apo Jesus a hinumlep ha ilwangan nin alad nin mahlang nin baey
nan pinakapoon a padi.
16 Noba hiyay Pedro, nabantak ya ha ilwah nin ilwangan. Kaya-bay hiyay mānumbong
a katatanda nan pinakapoon a padi, ket nag-udong yan nakihabi kanan babayi a
ampagbantay ihtew ha ilwangan nin alad, a wana, “No malyadi, pahlepen mo yay Pedro.”
Kaya-bay pinahlep naya met ye Pedro.
17 Haanin, hiyay babayi a ampagbantay, tinepet na yay Pedro, “Aliwa nayi a magha ka
kanlan mānumbong nan yatew a taon dinakep la?”
Nakibat yay Pedro, “Hi, ahe!”
18 Kananyatew a madeglem, malay-ep. Kaya-bay hilay iipoh boy hilay gowaldiya,
namaketket hilan imodowan la. Ket hiyay Pedro, nakiimodo ya met kanla.

Hiyay Tepet nan Pinakapoon a Padi kanan Apo Jesus
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

19 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Apo Jesus tungkol kanlan
mānumbong na boy tungkol ha an-iadal na.
20 Nakibat yay Apo Jesus, “Lanang akon ampangiadal ha adapan lan tatao ha mahlang
nin Timplo boy ha pāytiponan tawon Jujudio. Aliwan hiklito ye pangiadal ko.
21 Taket ta hikoy antepeten mo? Hilay tataon nakange kangko ye tepeten mo, ta tanda
la no hinyay hinabi ko kanla.”
22 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, tinikpa na yan maghay gowaldiya boy hinabi na
kana, “Taket ta wanabay ye pamakibat mo kanan pinakapoon a padi?”
23 Nakibat yay Apo Jesus kana, “No main akon hinabi a aliwan huhto, habiyen mo man
kangko. Noba no huhto ye hinabi ko, taket awod ta tinikpa moko?”
24 Haanin, hiyay Apo Jesus a nakabalol po, impailakew na yan Anas kanan Caifas a
pinakapoon a padi.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Hiyay Pedro, legan ampakiimodo ya po, tinepet la yayna man nin kanayon a tatao,
“Aliwa nayi a magha kan mānumbong nan yatew a tao?”
Hiyay Pedro, nagbudi ya, “Hi, ahe!”

26 Haanin, hiyay magha kanlan ipoh nan pinakapoon a padi a paltido nan napunggohan
nan Pedro, ket hinabi na met kana, “Hika ye nakit ko a kalamo nan Jesus ihtew ha
pananamanan olibo, kali?”
27 Noba nagbudi yayna man ye Pedro. Ket kapipikhaan, tinumnoy yay tandang.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Ha mahanib ana, hiyay Apo Jesus a anti ha baey nan Caifas, ket kingwa la yan
mānguna a Jujudio, ta ilakew la yayna man ha mayadet a baey nan Gobilnadol Pilato.
Noba hilay mānguna a Jujudio, ahe la labay ye humlep ha baey nan Gobilnadol Pilato.
Ta hiyay kaugalian lan Jujudio, no humlep hila ha baey nin aliwan Judio, maibilang
hilaynan madinat boy ahe hilayna malyadin makidungon mangan ha pandeman nin
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
29 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, nakew ya ha ilwah. Ket tinepet na hila, “Hinyay
bada yo laban kana?”
30 Nakibat hila, “Ahe miya inlakew ihti kammo no ahe ya nanyag nin maloke.”
31 Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya, ta hikawo ye manuhga kana
makauli ha bibilin yo.”
Hinabi lan mānguna a Jujudio, “Homain kayin katulidan a mamaduha nin kamateyan.”
32 Nalyadi yatew ta-omen matupad ye hinabi nan Apo Jesus no way-omen yan matey.
33 Hiyay Gobilnadol Pilato, nag-udong ya ha loob nin mayadet a baey. Ket impakwa na
yay Apo Jesus haka naya tinepet, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”
34 Nakibat yay Apo Jesus, “Ihip mo nayi yain a tepet mo o nange mon bengat kanlan
kanayon?”
35 Nakibat yay Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Aliwa kon Judio. Hilay kapadiho
mon Judio boy mānguna a papadi ye nangilakew kammo ihti kangko. Hinya ket ye dinyag
mo?”
36 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Peteg a poon ako, noba aliwan ihti ha babe-luta ye
panakopan ko. Ta no ihti ye panakopan ko, lumaban hilay tatao ko ta-omen lako ahe
madakep nin Jujudio. Noba aliwan ihti ha babe-luta ye panakopan ko.”
37 Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Poon ka awod!”
Nakibat yay Apo Jesus, “Huhto ye hinabi mo a poon ako. Hiyay hangkan nin pangianak
kangko boy pamakew ko ihti ha babe-luta, ket ipatanda ko ye kaptegan. Hilay kaganaan
a malabay makatanda nin kaptegan, ket ampanlenge hila kangko.”
38 Hinabi nan Gobilnadol Pilato, “Hmm, hinyain a kaptegan?”

Labay lan Tatao a Maipako yay Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Nakew ya kanlan mānguna a
Jujudio. Ket hinabi na kanla, “Homain akon nakit a kahalanan nin yatin tao.
39 Noba main kawon kaugalian a no Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket an-awoken
yo kangko a mamalihway akon maghay pidiho. Haanin, labay yo nayi a hiyay Poon yon
Jujudio ye palihwayen ko?”
40 Impangha la, a wanla, “Aliwan hiya! Hiyay labay mi a palihwayen mo, hiyay
Barabbas.” Hiyay Barabbas, nilumaban ya hatew ha gobilnon Romano.

19

1 Pangayadi, hiyay Gobilnadol Pilato, impakwa na yay Apo Jesus. Ket impalatiko naya.
2 Hilay huhundaloh met, nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon
kodona haka la ingkodona kana. Boy pinabadowan laya po nin kadih obi a omen ha
badon poon.
3 Pangayadi, hinumaley hilay huhundaloh. Ket piuman-uman la yan inlungolungo, a
wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!” haka laya tinikpa.
4 Hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Ket hinabi na kanlan Jujudio, “Haanin,
iadap ko yan uman kanyo ta-omen yo matandaan a homain akon nakit a kahalanan na.”
5 Ket in-ilwah na yay Apo Jesus a nakakodonan diwi boy nakakepkep yaynan kadih obi.
Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Bilewen yoya payna!”
6 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay gowaldiya ha Timplo, ha nakit la yay Apo
Jesus, impapangha la, “Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha kodoh!”
Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya awod, ta baala kawoynan
mangipako kana ha kodoh, ta homain akon nakit a kahalanan na.”
7 Nakibat hilay Jujudio, “Ha bibilin min Jujudio, katapulan yan matey, ta anhabiyen na
a Anak yan Dioh.”

8 Pamakange nan Gobilnadol Pilato nin hinabi la, lalo yan nalimowan.
9 Kaya-bay inloob na yayna man Gobilnadol Pilato ha mayadet a baey na ye Apo Jesus.
Ket tinepet naya, “Way-ihtew kan peteg nangibat?” Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat.
10 Kaya-bay tinepet na yayna man nin Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Taket ta ahe
moko ampakibatan? Kadihko ahe mo tanda a main akon kapalyadiyan a mamalihway o
mangipapako kammo ha kodoh.”
11 Nakibat yaynay Apo Jesus, “Homain ka dayin madyag kangko, no ahe na impaluboh
Apo Dioh. Kaya-bay hiyay nangilakew kangko ihti kammo, mamabyat ye kahalanan na
dinan ha kahalanan mo.”
12 Pamakange nan Gobilnadol Pilato yatew, inihip na a palihwayen na yay Apo Jesus.
Noba hilay Jujudio, ket impangha la, a wanla, “No palihwayen moya yain a tao, aliwa na
kan gayyem nin Emperador. Ta ayaman a maghabi a poon ya, ket angkalabanen na yay
Emperador.”
13 Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye an-ipapangha lan Jujudio, in-ilwah na yay Apo
Jesus haka ya nikno ha pamiknoan nin mānuhga a anti ha Intabladon Dapah. Anhabtan
Gabatha ha habin Hebreo.
14 Ha magaynan miugto ha dihpidah nin Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, hinabi nan
Gobilnadol Pilato kanlan Jujudio, “Yati ye poon yo!”
15 Noba impangha la, a wanla, “Pateyen ya! Pateyen ya! Ipako ya ha kodoh!”
Tinepet na hilan Gobilnadol Pilato, “Labay yo nayi a ipapako koya ha kodoh ye poon
yo?”
Nakibat hilay mānguna a papadi, “Homain kayinan kanayon a poon, no aliwan hiyay
Emperador.”
16 Ket hiyay Gobilnadol Pilato, inggawang na yayna kanla ye Apo Jesus ta-omen laya
ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

Hilay huhundaloh, kingwa la yay Apo Jesus.
17 Ket impabatay la kana ye pagkodoh na papalwah ha banwa a palakew ha lugal a
anhabtan “Lugal nin Bungo.” Anhabtan Golgotha ha habin Hebreo.
18 Panlumateng la ihtew, main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako la
ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Hiyay magha met, ha dapit odi
na.
19 Impapako nan Gobilnadol Pilato ha kodoh ye impahulat na a wanae, “JESUS A TAGA
NAZARET, HIYAY POON LAN JUJUDIO.”
20 Nakahulat ya yain ha habin Hebreo, Latin, boy Griego. Ket malabong hilay Jujudion
nakabaha nin yain, ta yain a lugal a nangipakoan la kanan Apo Jesus, ket mahaley ya ha
banwa.
21 Kaya-bay hinabi lan mānguna a papadi kanan Gobilnadol Pilato, “Aliwa dayin ‘POON
LAN JUJUDIO’ ye impahulat mo, no aliwan wanae dayi, ‘Hinabi nan yatin tao a hiyabay
ye Poon lan Jujudio.’ ”
22 Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato, “Hiyay impahulat ko, yabaytew ana.”
23 Hilay huhundaloh, ha naipako la yayna ye Apo Jesus ha kodoh, kingwa lay bado na a
niloh-ok la kana. Ket pinikapat la haka la yan pinaydakayan. Hiyay makadang a pan-lale
a bado na, ket ahe layna pinaydakayan, ta homain topi boy mamaghan tapih bengat.
24 Kaya-bay hinabi lan huhundaloh ha magha boy magha, “Ahe tawoyna giniten yati,
no aliwan paydawoan tawo tana no ayay makakwa.” Nalyadi yati ta-omen ya matupad
ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
“Paydakayan la
boy paydawoan lay bado ko.”*
Ket wanabay ye dinyag lan huhundaloh.
25 Ket ha haley nin kodoh a nakapakoan nan Apo Jesus, ihtewbay hila met ampideng
ye apat a babayi: hiyay indo na, hiyay katongno nan indo na, hiyay Maria a ahawa nan
Cleopas, boy hiyay Maria a taga Magdala.
26 Ha nakit na yan Apo Jesus ye indo na a ampideng ha haley nan mānumbong na a
an-adoen na, hinabi na kana, “Indang, hiyaynay pinagkaanak mo.”
27 Hinabi na met nin Apo Jesus kanan mānumbong na, “Hiyaynay pinagkaindo mo.”
Ket paibat ana kananyatew, hiyay mānumbong na, in-uli na yaynay pinagkaindo na, ta
ihtewbay yayna kumonin.

* **19:24** Kakanta 22:18.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

28 Tanda nan Apo Jesus a nayadi naynay kaganaan a impadyag nan Apo Dioh kana.
Kaya-bay hinabi na, “Angkaplangan ako.” Hinabi na yatew ta-omen ya matupad ye
naihulat a Habi nin Dioh.†
29 Haanin, main met halaw ihtew a napno nin maahem a alak. Kaya-bay nangwa hilan
ihpongha a naidede ha maahem a alak. Ket inhipit la ha pamalat a hangan isopo haka
laya impepe ha bebey nan Apo Jesus.
30 Ha natawayan nayna, hinabi na, “Nayadi ana.” Haanin, indeeng nan Apo Jesus ye ō
na. Ket naboytoan yaynan angeh.

Hiyay Panibhok ha Tagililan nan Apo Jesus

31 Biyelneh kananyatew, ket ahe la labay nin Jujudio a maleyan ha kodoh ye babangkay
angga ha Mangaamot nin Pagpainawa. Lalo kananyatin Habado, ta nigena ha Pihtan
Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hilay Jujudio, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato.
Ket impakihabi la kana, “Apo Gobilnadol, ipabali moyna dayi ye loloy lan tataon nakapako
ha kodoh ta-omen hilaynan kadudumali matey boy maialih hilayna ha kokodoh.”
32 Kaya-bay nakew hilay huhundaloh. Ket binali lay loloy lan luwan lalaki a kapadiho
nan Apo Jesus a nakapako ha kodoh.
33 Noba ha hinaleyan la yay Apo Jesus, ta balian la yayna met dayin loloy, nakit la a
natey yayna. Kaya-bay ahe la yayna binalian nin loloy,
34 no aliwan hiyay maghay hundaloh, tinibhok na nin pika ye tagililan na ta-omen na
mahigudo a natey yayna. Ket tampol dinumawoy ye daya boy lanom.
35 Hiko yay Juan a nakakit nin yatin nangalyadi. Peteg a nakit ko, ket paptegan ko yati
kanyo a peteg ta-omen kawo met mamteg.
36 Ahe laya binalian nin loloy ye Apo Jesus. Kaya-bay natupad ye naihulat a Habi nin
Dioh, “Agya magha a but-o na, ket homain bega mabali.”‡
37 Main po kanayon a naihulat a Habi nin Dioh a wanae, “Bilewen la yay taon tinibhok
la.”§

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

38 Pangayadi, hiyay Jose a taga Arimatea, inawok na kanan Gobilnadol Pilato a hiyayna
ye mangilbeng ha bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan naya met. Kaya-bay nakew
ya ha nakapakoan nan Apo Jesus, ket kingwa nay bangkay na. Hiyay Jose, magha yan
mānumbong nan Apo Jesus. Noba ahe na labay a matandaan lan tatao, ta angkalimo ya
kanlan mānguna a Jujudio.
39 Nilamoan na yan Nicodemo. Hiyay Nicodemo ye taon nakew kanan Apo Jesus ha
maghay madeglem ha angkabi-ay ya po ye Apo Jesus. Nangaget ya nin maigit tatlompo a
kilo nin pinayhale a luway kalahin pabango a mira boy aloe.
40 Ket pinutot lay bangkay nan Apo Jesus nin matampa a tapih dayon pabango, ta
wanabay ye kaugalian lan Jujudio ha pangilbeng la nin natey.
41 Ha lugal a pinangipakoan kanan Apo Jesus, main pananeman. Boy main met bayon
inyukib a pangilbengan ihtew a ahe po bega nangilbengan.
42 Dihpidah anan Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew. Ket katapulan yaynan
mailbeng ye bangkay nan Apo Jesus. Ulita mahaley yan bengat ha nangipakoan la kana
ye inyukib a pangilbengan, ket ihtew la yayna in-ilbeng.

20

Ahe yay Apo Jesus ha Nangilbengan kana
(Mateo 28:1-8; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

1 Ha palbangon nin Dominggo boy maliliteh po, hiyay Maria a taga Magdala, nakew ya
ha nangilbengan kanan Apo Jesus. Ket nakit na a naalih anay mayadet a dapah a inleneb
ha ilwangan nin inyukib a nangilbengan.
2 Kaya-bay nayew yan nakew kanlan Simon Pedro boy mānumbong a an-adoen nan Apo
Jesus. Ket hinabi na kanla, “Main nangwa nin bangkay nan Apo ha nangilbengan kana.
Ket ahe mi tanda no way-ihtew laya inlakew.”
3 Kaya-bay hiyay Pedro boy hiyay mānumbong, nakew hilayna ha nangilbengan.
4 Nayew hilan luwa, noba mapapadah yan nayew ye mānumbong a an-adoen nan Apo
Jesus dinan nan Pedro. Kaya-bay hiya ye naunan niabot ha nangilbengan.

---

† **19:28** Kakanta 69:21; 22:15. ‡ **19:36** Exodo 12:46; Bibilang 9:12; Kakanta 34:20. § **19:37** Zacarias 12:10.

5 Ahe ya nilumoob, no aliwan hinilip nay loob nin nangilbengan. Ket nakit nay tapih a
pinamutot kanan Apo Jesus.
6 Hiyay Pedro a anhumumbong kana, niabot yayna met. Ket nilumoob ya ha
nangilbengan. Ket nakit na yay tapih a maputi
7 boy hiyay tapih a pinamutot nin ō nan Apo Jesus. Nalopi ye pinamutot nin ō boy
nailbo ha tapih a maputi.
8 Haanin, hiyay mānumbong a naunan niabot ha nangilbengan, ket nilumoob yayna
met. Nakit na hila met yatew. Ket namteg ya a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus.
9 Agya anti yayna ha naihulat a Habi nin Dioh a katapulan yan mabi-ay uman ye Apo
Jesus, ket ahe la po ateed natalohan hatew.
10 Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, ket nuli hilayna.

Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

11 Noba hiyay Maria a taga Magdala, ket anti ya po a ampideng a antumangih ha ilwah
nin nangilbengan kanan Apo Jesus. Legan antumangih ya, niyumoko yan nanilip ha loob
nin nangilbengan.
12 Ket nakit na yay luway anghil nin Dioh a nakabado nin maputi boy ampikno
ha pinangipaid-an nin bangkay nan Apo Jesus. Hiyay magha, anti ya ha dapit
pinangipaowanan. Ket hiyay magha met, anti ya ha dapit pinangipaaphayan.
13 Haanin, tinepet la yan luwan anghil, “Taket ta antumangih ka?”
Nakibat yay Maria, “Kingwa la yay bangkay nan Apo ko. Ket ahe ko tanda no way-ihtew
laya inlakew.”
14 Pangahabi na yatew, namalingay ya. Ket nakit na yay Apo Jesus a ampideng. Noba
ahe naya nabalayan a hiyay Apo Jesus manayti.
15 Tinepet na yan Apo Jesus, “Taket ta antumangih ka? Ayay antapulen mo?”
Nabaan nan Maria a mānayhay yan tanaman ye taon nanepet kana. Kaya-bay hinabi
na, “Gayyem, no hika ye nangwa, habiyen moyna kangko no way-ihtew moya inlakew, ta
kowen ko yayna.”
16 Hinabi nan Apo Jesus, “Maria!”
Inumadap yay Maria kana. Ket hinabi na ha habin Hebreo, “Raboni!” Hiyay labay
habiyen, “Maihtodo.”
17 Hinabi nan Apo Jesus, “Adi moko angkimpaan, ta ahe ako po nakaudong kanan
Bapa ko. Makew ka tana kanlan pinagkakatongno ko, ta habiyen mo kanla a mag-udong
akoyna ha langit kanan Bapa ko a Bapa yo met boy Apo kon Dioh a Apo Dioh yo met.”
18 Kaya-bay hiyay Maria a taga Magdala, nakew ya kanlan mānumbong nan Apo Jesus.
Ket imbalita na kanla, “Nakit ko yay Apo!” Boy hinabi na met kanla ye hinabi nan Apo
Jesus kana.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

19 Ha madeglem nin Dominggo, naytipon hilay mānumbong nan Apo Jesus. Nakaleneb
ye ilwangan nin baey a ampaytitiponan la, ta angkalimo hila kanlan mānguna a Jujudio.
Haanin, kapipikhaan, napakit yay Apo Jesus a ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na
kanla, “Magkamain kawo dayin katanaan.”
20 Pangahabi na yatew, impakit na ye gagamet na boy tagililan na. Ket tubat ye aliket
lan mānumbong na, ta nakit la yay Apo Jesus.
21 Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “Matanggap yo dayi ye katanaan. No
way-omen na kon intubol Bapa kon Dioh a mangiadal nin Habi na, ket wanabay met a
an-itubol katawo.”
22 Pangahabi na yatew, ineyepan na hila haka na hinabi kanla, “Tanggapen yoy
Ihpiditon Dioh.
23 No patawaden yoy kahalanan nin maghay tao, ket patawaden na met Apo Dioh. Noba
no ahe yoya patawaden ye kahalanan na, ket ahe na met patawaden Apo Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Tomas

24 Ha napakit yay Apo Jesus kanlan mānumbong na, ahe ya kanla ye Tomas a anhabtan
Kambal a magha kanlan labinluwan mānumbong na.
25 Kaya-bay hinabi la kanan Tomas, “Nakit mi yay Apo.”
Nakibat yay Tomas, “Hi! Ahe ako mamteg anggan ahe ko makit boy maitoyhok ye
tamudo ko ha nalbotan nin pako ha gagamet na boy makimpaan ye tagililan na a
tinibhok.”

26 Pangalabah nin waloy mangaamot, naytipon hilayna man ye mānumbong na a lamo
la yaynay Tomas. Kapipikhaan, ampideng yaynay Apo Jesus ha pibunakan la, agya po
nakatulbek ye ilwangan nin baey a pinaytiponan la. Ket hinabi na kanla, “Matanggap yo
dayi ye katanaan.”
27 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanan Tomas, “Itoyhok moy tamudo mo ha nalbotan
nin pako ha gagamet ko boy kimpaan moy tagililan kon tinibhok. Adi ka ampagluwaluwa.
Mamteg kayna.”
28 Hinabi nan Tomas kana, “Apo ko boy Dioh ko!”
29 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Ampamteg kayna nayi ulita nakit mo koyna? Minged
yay taon ampamteg agya ahe nako po nakit.”

Hiyay Tikih nin Yatin Libdo

30 Malabong po ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus a nakit lan mānumbong na a
ahe naihulat kananyatin libdo.
31 Noba hilatin nakahulat ihti, ket naihulat ta-omen yo pamtegan a hiyay Apo Jesus
ye Cristo a Māngiligtah boy Anak nan Apo Dioh. Ket no mamteg kawo kana, mabyayan
kawon bi-ay a homain anggaan.

21

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na

1 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, napakit yayna man kanlan mānumbong na ha gilid
nin dagatdagatan nin Tiberias. Ket wanae ye nalyadi.
2 Hiyay Simon Pedro, hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hiyay Natanael a taga badiyon
Cana ha plobinhiyan Galilea, hilay luwan aanak nan Zebedeo boy hilay luwa po a
mānumbong nan Apo Jesus, ket naylamo-lamo hila.
3 Hinabi nan Simon Pedro kanla, “Makew akon manlapet nin malanghit.”
Hinabi lan kalalamoan na, “Makilakew kayi met kammo.” Kaya-bay nanige hilaynan
nilumugan ha bangka. Mikahumda hilan nanlapet. Noba homain hilan nakwa.
4 Ha anhumila anay mangaamot, main hilan nakit a ampideng ha gilid nin dagatda-
gatan. Noba ahe la tanda a hiyay Apo Jesus yatew.
5 Haanin, tinepet na hila, “Gagayyem ko, main kawo nayi nakwa?”
“Homain,” wanla.
6 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ikatkat yoy higay yo ha dapit wanan nin bangka. Ket
makakwa kawo.” Kaya-bay ha ingkatkat lan peteg ye higay la, ket maga laynan ahe
maguloy uli ha kalabong nin malanghit a nakwa la.
7 Haanin, hiyay mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus, hinabi na kanan Pedro,
“Hiyabay yatew ye Apo!” Pamakange nan Pedro yatew, kingwa nan in-ipteh ye bado
na a linoh-ok na. Ket nagtaboy ya ha lanom boy tinumangoy ya palakew ha gilid.
8 Noba hilay kanayon a mānumbong na a anti ha bangka, ingguloy la met ye higay a
napno nin malanghit palakew ha gilid nin dagatdagatan, ta aliwa hilan mataang ha gilid.
Manga hiyamapo a mitodo bengat ye kataang la.
9 Ha niabot hilayna ha gilid, nakit la ihtew ye nangaanon tinapay boy malanghit a
nakadangdang ha baya.
10 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mangitaban kawo ihti nin malanghit a nakwa yo.”
11 Hiyay Simon Pedro, nilumampat ya ha bangka. Ket ingguloy na ha gilid ye higay
a napno nin mangayadet a malanghit. Hiyay kalabong nin nakwa lan malanghit, ket
magatoh boy limampo boy tatlo. Noba agya wanabay kalabong ye nakwa la, ahe ya
naginit ye higay la.
12 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Makew kawo ihti ta mamigat po.” Ket ayaman kanlan
mānumbong, homain nagngaya a manepet kanan Apo Jesus no aya ya, ta tanda layna a
hiyabay ye Apo.
13 Kingwa nan Apo Jesus ye tinapay boy malanghit haka na in-ibyay kanla.
14 Ket paibat ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, ikatloyna yatin pagpakit na kanlan
mānumbong na.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Pedro

15 Pangayadi lan nangan, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro, “Simon a anak nan
Juan, maiigit nayi ye pangado mo kangko dinan ha pangado la?”
“Awo, Apo,” wanan Pedro. “Tanda mo a an-adoen kata.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, pakanen mo hilay tutupa ko.”
16 Tinepet na yan uman Apo Jesus, “Simon a anak nan Juan, an-adoen moko nayi?”
“Awo, Apo,” wana, “tanda mo a an-adoen kata.”

Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hayhayen mo hilan manged ye tutupa ko.”
17 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinikatlo na yan tinepet ye Pedro, “Simon a anak nan Juan,
an-adoen moko nayi?”
Ket nilumele yay Pedro, ta nikatloynan ukdo a tinepet na yan Apo Jesus no an-adoen
naya. Haanin, hinabi nan Pedro, “Apo, tanda moy kaganaan. Tanda mo met a an-adoen
kata.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakanen mo hilay tutupa ko.
18 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Ha anak ka po, ampagbado kan
hadili mo boy ampakew ka ha agya way-ihtew a labay mon lakwen. Noba lano ha matoa
kayna, ipanat moy gamet mo. Ket ihadya la kan kanayon boy kadten la kayna ha lugal a
ahe mo labay lakwen.”
19 Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta man-ipatanda na no way-omen yan matey ye Pedro
ta-omen ya mapadangalan ye Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanan Pedro, “Kilakew ka
kangko.”

Hiyay Mānumbong a An-adoen nan Apo Jesus

20 Haanin, namalingay yay Pedro. Ket nakit na yay mānumbong a an-adoen nan Apo
Jesus a anhumumbong kanla. Hiya ye nakailig kanan Apo Jesus boy nanepet kana ha
pandem la no aya ye mangiopit kana.
21 Ha nakit na yan Pedro ye mānumbong, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, hinya lagi ye
malyadi kana?”
22 Nakibat yay Apo Jesus, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-udong ako, homain
kaynan pakibalabalaan. Manumbong kayna tana kangko.”
23 Ulin yatew, nitayak anay balita a ahe ya matey yatew a mānumbong. Noba ahe na
hinabin Apo Jesus a ahe ya matey no aliwan, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-
udong ako, homain kaynan pakibalabalaan.”
24 Hiko ye mānumbong a ampamapteg kanlan hilati boy hiko po ye nanulat. Tanda lan
kanayon a tatao a peteg ye anhabiyen ko.
25 Malabong po ye kanayon a dinyag nan Apo Jesus. No ihulat ko yan kaganaan, ha ihip
ko, ahe ya mihadang ye babe-luta a pangikunaan nin lilibdon pinangihulatan.

DIDIYAG
lan apohtol nan Apo Jesus

1 An-adoen kon Teofilo, ha unan hulat ko kammo,* inhulat ko ye tungkol ha didinyag
nan Apo Jesus boy in-aadal na impaibat po ha una yan nangiadal
2-3 angga ha mangaamot a nipatagay yayna ha langit. Hatew, natey yay Apo Jesus ha
kodoh, noba nabi-ay yan uman. Ket ha loob nin apatapo a mangaamot, malabong a ukdo
yan napakit kanlan aapohtol na a pinili na bilang pamapteg a nabi-ay yan uman. Ket
in-adal na kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy binilinan na hila makauli ha
Ihpiditon Dioh.
4 Ha maghay mangaamot, legan ampangan yay Apo Jesus a kalamo na hilay aapohtol
na, binilinan na hila, a wana, “Adi kawo po an-umalih ihti ha Jerusalem. Agaden yo po
ye Ihpiditon Dioh a impangako nan Bapa ko a itubol na kanyo a omen ha hinabi koyna
kanyo hatew.
5 Ta hiyay Juan a Māmawtihmo, namawtihmo ya ha lanom. Noba ha ahe mabuyot,
bawtihmowan na kawon Apo Dioh ha Ihpidito na.”

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Langit

6 Minghan, ha naytipon hilan Apo Jesus boy aapohtol na, tinepet laya, “Apo, hamboten
mo hilayna nayi ye ampanakop kammi ta-omen hikaynay mamoon ha Israel?”†
7 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Aliwaynan katapulan a matandaan yo po no makano
malyadi ye intaning nan Bapa kon Dioh makauli ha kapalyadiyan na.
8 Noba lano ha lumateng yaynay Ihpiditon Dioh kanyo, biyan na kawon kapalyadiyan.
Ket hikawoynay māngipapteg kanlan tatao nin tungkol kangko ihti ha banwan Jerusalem,
ha plobinhiyan Judea, ha plobinhiyan Samaria boy ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-
luta.”
9 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, ket nipatagay yayna ha langit. Legan ambilewen
laya, napahanipan yaynan owep. Ket ahe la yaynan nakit.
10 Legan ampakabilewen la yan ampitagay ha langit, kapipikhaan main luway anghil
nin Dioh a nakabado nin maputi ye ampideng ha haley la.
11 Ket hinabi lan aanghil kanla, “Hikawon taga Galilea, taket ta ampideng kawo po a
antumangal ha langit? Hiyay Jesus a nakit yon nipatagay ha langit, mag-udong yan uman
ihti ha babe-luta. Ket no way-omen yan nipatagay, wanabay met ateed lano ye pag-udong
na ihti ha babe-luta.”

Hiyay Pamili lan Aapohtol nin Kahagili nan Judas Iscariote

12 Haanin, hilay aapohtol, nag-udong hilayna ha banwan Jerusalem a ibat ha Mapantay
nin Oolibo. Yatin mapantay, ket mangamaghay kilomitodo ye kataang na ha Jerusalem.
13 Ha niabot hilayna ihtew, nanik hila ha dapit tagay a hilid nin baey a angkunaan
la. Hilay nanik ihtew ket hiyay Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome,
Mateo, Santiago a anak nan Alfeo, Simon a kinumuntada ha Roma hatew boy hiyay Judas
a anak nin lumbo a Santiago.
14 Lanang hilan ampaytipon ha pamakigwang, kalamo la hilay nangaanon babayi boy
hiyay Maria a indo nan Apo Jesus boy hilay lalakin katongno nan Apo Jesus.
15 Ha maghay mangaamot, naytipon hilay magatoh boy luwampo a māmteg nan Apo
Jesus. Haanin, nideng yay Pedro boy hinabi na kanla,
16 “Kakatongno ko, katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a impatanda nan
Ihpiditon Dioh makauli kanan Poon David a tungkol kanan Judas a nangibagnoh hatew
kanlan nandakep kanan Apo Jesus.
17 Hiyay Judas, kapadiho miya met a pinili nan Apo Jesus a maghilbi kana.”
18 Hiyay maloke a dinyag nan Judas Iscariote, inlako na yay Apo Jesus. Ket hiyay
napaglakoan na ye pinanaliw nin luta. Ket ihtewbay ya naampag a nipatalimbonek.
Nilumtoh ye bitoka na. Ket nangawahag ye pait na.
19 Ket hilay kaganaan a angkumonin ihtew ha Jerusalem, natandaan lay nalyadi
kanan Judas Iscariote. Kaya-bay hiyay luta a kinamateyan na, ket pinangalanan la yan
“Akeldama” ha habi la. Hiyay labay habiyen, “Talon Daya.”
20 Hinabi na po nin Pedro,
“Main naihulat a tungkol kanan Judas ha libdon Kakanta a wanae,

---

* **1:1** Hiyay libdo a anhabtan Lucas ye unan hulat na. † **1:6** Nibaan la a hagiliyan na hilaynan Apo Jesus ye Roromano a ampanakop kanla ta-omen hilaynay Israelita ye mamaala nin lugal la.

‘Hiyay angkunaan na, paolayan yayna
boy homain anan malyadin kumonin ihtew.’ ”‡
“Nakahulat met ye wanae,
‘Hiyay katungkolan na, maibyay ha kanayon a tao.’ ”§
21-22 Hinabi na po nin Pedro, “Kaya-bay haanin, katapulan tawoy mamili nin kahagili
nan Judas Iscariote a makilamo kammin mamapteg a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus.
Hiyay pilien tawo, ket katapulan a magha ya kanlan kalalamoan tawo ha kaganaan a
panaon a kalamo mi yay Apo Jesus paibat ha napabawtihmo ya kanan Juan angga ha
mangaamot a nipatagay ya ha langit.”
23 Kaya-bay luway laki ye namilian la. Hiyay magha, Jose Barsabas a anhabtan met
Justo. Ket hiyay magha met, hiyay Matias.
24 Ket nakigwang hila, a wanla, “Apo, tanda moy anti ha puho nin kaganaan a tatao.
Kaya-bay ipatanda mo kammi no aya kanlan luwa ye pinili mo
25 a mag-ilyadin apohtol mo a kahagili nan Judas Iscariote. Ta hiyay Judas, ket tinal-
ingkukolan na yaynay abala na bilang apohtol. Ket nakew ya ha lugal a nakaitaladanan
na.”
26 Pangayadi lan nakigwang, nanyag hilan pandaw-an. Ket hiyay ngalan nan Matias ye
nadawo. Kaya-bay hiyaynay naipahan kanlan labinmaghan apohtol nan Apo Jesus.

2

Hiyay Panlumateng nan Ihpiditon Dioh

1 Haanin, ha mangaamot ana nin pihta lan Jujudio a anhabtan Pentecostes, hilay
māmteg nan Apo Jesus, naytipon hilan kaganaan ha maghan baey ha Jerusalem.
2 Kapipikhaan, main heneg a ibat ha langit a manwawagehweh a ba-mon makhaw a
angin. Ket hilay kaganaan a anti ha loob nin baey, nange lay heneg.
3 Haanin, nakakit hilan ba-mon delag apoy* a dinumpa ha ō nin balang magha kanla.
4 Ket hilan kaganaan ihtew, naheb hilan Ihpiditon Dioh. Ket makauli ha kapalyadiyan
na, hiyay balang magha kanla, naghabi hilan impahabi nan Ihpiditon Dioh kanla makauli
ha lumbo a habi a ahe la naadal.
5 Kananyatew, main Jujudion mapanumbong ha Bibilin nan Apo Dioh a anti ha
Jerusalem a nangibat ha hadihadi a nahyon ihti ha babe-luta. Ket aliwan padipadiho
ye habi la.
6 Pamakange lay heneg, ket nilakew la hilan binilew ye naytitipon a māmteg. Nagtaka
hila, ta nange la a hilay māmteg, ket ampaghabi hilan hahabi lan ampakange kanla.
7 Nagtaka hilan tubat boy hinabi la, “Hinyatin angkalyadi? Aliwa nayi a taga Galilea
hilan kaganaan a ampaghabi?
8 Way-omen hila ampakahabi nin habi tawo?
9 Ihti kantawo, main taga Partia, main taga Media, main taga Elam, main taga
Mesopotamia, main taga Judea, main taga Capadocia, main taga Ponto, main taga Asia.
10 Main taga Frigia, main taga Pamfilia, main taga Egipto, main taga lulugal ha Libya a
mahaley ha Cirene, main angkumonin ha banwan Roma.
11 Main Jujudio boy aliwan Judio a napahumbong ha pamteg lan Jujudio. Main met taga
Creta boy taga Arabia. Noba hilatin tatao a taga Galilea, ket angkange tawo a anhabiyen
la ha habi tawo ye tungkol ha kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh!”
12 Nagtaka hilan tubat boy ahe la makwan ihipen ye angkalyadi. Haanin, napaytepet-
tepet hila ha magha boy magha, a wanla, “Agi! Hinyay labay habiyen nin yati?”
13 Noba hilay kanayon kanla, an-ilungolungo la hilay māmteg, a wanla, “Hi! Nalahing
hilan bengat hilayain.”

Hiyay Pangipatanda nan Pedro

14 Kaya-bay nideng yay Pedro boy hilay labinmaghay apohtol nan Apo Jesus ha adapan
lan tatao. Ket makhaw nan hinabin Pedro, “Hikawon kapadiho kon Jujudio boy hikawon
kaganaan a angkumonin ihti ha banwan Jerusalem, pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko, ta ipalinaw ko kanyo ye angkalyadi.
15 Aliwa kayin lahing a omen ha an-ihipen yo, ta tanda tawo a homain taon malahing
ha wanabay kahanib.†
16 Yatin angkalyadi haanin, ket katupadan nin hinabi nan podopitan Joel hatew a
wanae,

‡ **1:20** Kakanta 69:25. § **1:20** Kakanta 109:8. * **2:3** *delag apoy* ha Griego ket “dila nin apoy”. † **2:15** *kahanib* ha Griego ket “ikahiyam nin mahanib”. Hatew, hilay Jujudio, ahe hila minom nin alak ha mahanib.

17 ‘Hinabi nan Apo Dioh, “Ha kalampuhan nin panaon, yati ye diyagen ko.
Itubol koy Ihpidito ko ha kaganaan a lalahi nin tao.
Hilay aanak yon laki boy babayi,
mangipatanda hilan hahabi ko.
Hilay babayontao, makakit hila nin leplep
a ipalelep ko kanla.
Hilay tutoan lalaki, manaynep hila met
nin ipataynep ko kanla.
18 Kananyatew a mangaamot, hiyay Ihpidito ko,
itubol ko yan peteg kanlan māghilbi kon laki boy babayi.
Ket ipatanda lay hahabi ko.
19 Mangipakit akon malabong a kapagtakaan bilang pagkakitan ha langit boy ha babe-luta
makauli ha daya, apoy boy makugpan anoh.
20 Hiyay mangaamot, lumiteh ya.
Ket hiyay bowan, tumibya ya a ba-mon daya
bayo lumateng ye nakiduma boy tubat a kapagtakaan a mangaamot nan Apo a hiyay
mangaamot nin panuhga na nin tatao.
21 Ket ayaman a makiiingalo kanan Apo,
ket miligtah ya ha kapaduhaan.” ’ ”‡
22 Hinabi na po Pedro, “Hikawon kapadiho kon Israelita, leng-en yoy habiyen ko! Hiyay Apo Jesus a taga Nazaret, intubol na yan Apo Dioh kantawo. Ket pinaptegan na yan Apo Dioh makauli ha makapalyadiyan a didiyag, kapagtakaan, boy pagkakitan a dinyag na makauli kanan Apo Jesus. Tanda yo yati, ta yatin kaganaan, ket nalyadi ihti kanyo.
23 Tanda naynan Apo Dioh hatew po a maigawang ya kanyo ye Apo Jesus, ta yabayti ye monikala na. Impapatey yoya kanlan tataon māgkahalanan a nangipako kana ha kodoh.
24 Noba hiyay Apo Dioh, inligtah na yay Apo Jesus ha kapalyadiyan nin kamateyan boy bini-ay na yan uman, ta ahe ya malyadin nikakaantin natey.
25 Ta yati ye impahabi nan Apo Dioh kanan Poon David tungkol kanan Apo Jesus,
‘Nakit ko yay Apo Dioh a lanang yan anti ha adapan ko.
Ulita anti yan lanang ha talig ko,
ahe ako malimo.
26 Kaya-bay angkaaliket ako boy ahe ko mabenbenan ye bebey ko a manggalang kanan
Apo Dioh.
Ket agya matey man ye laman ko, angkahigudo ko a bi-ayen mo kon uman.
27 Ta tanda ko a ahe mo paolayan ye kalelwa ko a mikakaanti ha bito.
Boy ahe mo paolayan a bumata ye bangkay nin Homain Kahalanan a Māghilbi mo.§
28 Impatanda mo kangko ye dān a palakew ha bi-ay.
Ket ulita lanang katan kalamo, tubat ye aliket ko.’ ”*
29 Hinabi na po Pedro, “Hikawon kapadiho kon Jujudio, malinaw a aliwan yay hadili nan Poon David ye andektan na ha hinabi na yatew. Ta tanda tawo a natey yaynay Poon David. Ket agya haanin, tanda tawo no way-ihtew yan nailbeng.
30 Hiyay Poon David, podopita ya. Ket tanda na a impangako nan Apo Dioh kana a magha kanlan lahi na ye mag-ilyadin poon a omen met ateed kana.
31 Hatew, tanda naynan Poon David a bi-ayen na yan Apo Dioh ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. Kaya-bay hinabi nan Poon David, ‘Ahe naya paolayan a mikakaanti ha bito. Boy ahe naya paolayan a bumata ye laman na.’
32 Yatin Cristo, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan min kaganaan a nabi-ay yan uman.
33 Ket hiyay Apo Dioh, intagay na yay Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit wanan na. Boy in-ibyay na kana ye Ihpiditon Dioh a impangako na kana a in-ibyay na met Apo Jesus kammi. Ket hiyay kapalyadiyan na ye nakit boy nange yo kammi haanin.
34 Ta aliwan hiyay Poon David ye intagay nan Apo Dioh ha langit. Noba hinabi nan Poon David ye tungkol kanan Cristo,
‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
“Mikno ka ihti ha dapit wanan ko
35 angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.” ’
36 “Kaya-bay hikawo boy kaganaan a kakatongno kon Israelita, katapulan yon matandaan a hiyay Apo Jesus a impapako yo ha kodoh, ket hiyabay ye dinyag nan Apo Dioh a Apo tawo boy Cristo!”

---

‡ **2:21** Joel 2:28-32. § **2:27** *Homain Kahalanan a Māghilbi* ket hiyay Apo Jesus ye andektan. * **2:28** Kakanta 16:8-11.

37 Pamakange lan tatao yatew, ket natanggil ye puho la. Kaya-bay hinabi la kanan Pedro
boy kanlan kanayon a apohtol nan Apo Jesus, “Kakatongno, hinya awod ye katapulan min
diyagen?”
38 Nakibat yay Pedro kanla, “Hiyay balang magha kanyo, ket katapulan a maghehe boy
itgen yoynay panyag nin kahalanan. Boy pabawtihmo kawo ha ngalan nan Apo Jesu
Cristo ta-omen mapatawad ye kakahalanan yo. Ket matanggap yoy Ihpiditon Dioh a
digalo nan Apo Dioh kanyo.
39 Ta yatin Ihpiditon Dioh ye impangako nan Apo Dioh kanyo boy kanlan lalahi yo boy
ha kaganaan a tataon anti ha mangataang a lugal. Awo, impangako nan Apo tawon Dioh
ye Ihpidito na ha ayaman a taon hagyaten na a humaley kana.”
40 Malabong po ye pamapteg a hinabi nan Pedro. Boy inawok na kanla, a wana, “Adi
kawo ampakilamo kanlan mangaloke a tatao haanin a panaon ta-omen kawo miligtah
ha lumateng a pamaduha nan Apo Dioh kanla.”
41 Haanin, malabong hilay tataon namteg ha hinabi nan Pedro. Ket napabawtihmo hila.
Kananyatew a mangaamot, mangatatlon libo katao ye nipahan kanlan māmteg nan Apo
Jesus.
42 Hilatin tataon bayon namteg kanan Apo Jesus, ket popoh hilaynan ampakew a man-
lenge nin an-iadal lan apohtol nan Apo Jesus boy ampaylamo-lamo hila. Ampaytitipon
hilan mangan nin tinapay† boy ampakigwang kanan Apo Dioh.

Hiyay Pagbi-ay nin Māmteg

43 Makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh, hilay aapohtol nan Apo Jesus, ampakadyag
hila nin malabong a kapagtakaan boy pagkakitan. Kaya-bay hilay tatao a anti ihtew,
nagbi-ay hila a main limo boy panggalang kanan Apo Dioh.
44 Hilan kaganaan a māmteg nan Apo Jesus, ket napaymamagha hila boy naytatag-op
hila nin babandi la.
45 Inlako lay luta la boy bandi la. Ket hiyay napaglakoan la, indakay la ha matapul nin
balang magha.
46 Minamangaamot hilan ampaytipon ha Timplo boy luboh ye kaaliketan lan ampay-
hahagyat mangan ha baey nin balang magha.
47 Lanang hilan ampanggalang kanan Apo Dioh. Ket nalabayan hilan kaganaan a tatao
ihtew. Ket hiyay Apo Dioh, minamangaamot nan an-ipahan kanla ye tataon an-iligtah na
ha kapaduhaan a homain anggaan.

3

Hiyay Pamaitaah nan Pedro ha taon Lumpo

1 Ha maghay mangaamot, ha odah nin alah tidih nin mahilem, nakew yay Pedro boy
Juan ha Timplo. Yabaytew ye odah nin pamakigwang lan Jujudio.
2 Ihtew ha ilwangan ha alad nin Timplo, main maghay lakin lumpo yaynan in-anak.
Ket minamangaamot la yan an-ilakew ihtew a makilimoh kanlan tataon anhumlep ha
ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan “Matampa a Ilwangan.”
3 Ha nakit na yan lumpo ye Pedro boy Juan a anhumlep ha ilwangan ha alad nin Timplo,
nakikwa yan limoh kanla.
4 Ket pinudek la yay lumpo boy hinabi nan Pedro kana, “Bilewen mo kayi.”
5 Ket namilew yay lakin lumpo kanla a ampangagad nin limoh.
6 Noba hinabi nan Pedro kana, “Homain akon pilak, noba main akon maibyay kammo.
Ha ngalan nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret, mideng ka boy kumodang kayna.”
7 Ket ginemgeman nan Pedro ye wanan a gamet nan lakin lumpo boy hinaglapan na
yan nideng. Ket tampol pinumah-ey ye bitih boy titiked nan lumpo.
8 Ket tampol yaynan nideng boy nangodang-kodang. Pangayadi, nakilakew yayna
kanan Pedro boy Juan a hinumlep ha mahlang nin Timplo. Ket ihtew ha mahlang,
kinumodang-kodang yan an-umogtoogton ampanggalang kanan Apo Dioh.
9 Hilay kaganaan a tatao ihtew, nakit la a ampangodang-kodang yan ampanggalang
kanan Apo Dioh.
10 Haanin, nabalayan laya a hiya met manayti ye lakin lumpo a ampikno hatew a
ampakilimoh ha ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan “Matampa a Ilwangan.” Ket
nagtaka hilan tubat ha nalyadi kana.

Hiyay Pangiadal nan Pedro ha Balkon nan Solomon

11 Haanin, legan angkumodang yay Pedro boy Juan ha anhabtan Balkon nan Solomon,
antumkip ya kanla ye lakin lumpo a nitaah. Ket hilay kaganaan a tatao a anti ihtew,

† **2:42** Mangan hilan tinapay a ampangihipan nin pagkamatey nan Apo Jesus.

nayew hilan hinumaley kanlan Pedro, ta ampagtaka hila uli ha nalyadi kanan lakin lumpo hatew.
12 Haanin, pamakakit nan Pedro kanlan tatao, hinabi na kanla, “Kakatongno kon Israelita, taket ta ampagtakaan yo yatin nalyadi boy taket ta ampudeken yo kayi? Nabaan yo nayi a napakodang mi yatin laki makauli ha hadili min kapalyadiyan o uli ha panumbong mi ha kalabayan nan Apo Dioh? Ahe!
13 Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nangaunan tutoa tawon Abraham, Isaac boy Jacob ye namaitaah kana ta-omen ya mapadangalan ye Apo Jesus a Māghilbi na. Hiyabay ye inggawang yo kanlan mānungkolan boy ingkahwil yo ha adapan nan Gobilnadol Pilato, agya palihwayen na yayna dayi.
14 Ingkahwil yo yay Matoynong a Maghilbi nan Apo Dioh a pinili na. Ket hiyay inawok yon palihwayen nan Gobilnadol Pilato, hiyay māmatey nin tao.
15 Impapatey yo yay Apo Jesus a ampangibatan nin bi-ay, noba bini-ay na yan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan mi a nabi-ay ya, ta nakit miya.
16 Hiyay pamteg kanan Apo Jesus ye namitaah kananyatin lakin lumpo a katatanda boy angkakit yo haanin. Nalyadi yati uli ha pamteg kanan Apo Jesus.”
17 Hinabi na po nin Pedro, “Haanin, kakatongno ko, tanda ko a hikawo boy hilay mānguna yo, ket nadyag yo yan impapatey ye Apo Jesus, ta ahe yo tanda no aya ya.
18 Noba uli ha dinyag yo, natupad ye nabuyot naynan impatanda Apo Dioh makauli kanlan popodopita na a hiyay Cristo, ket katapulan yan magdiha nin tubat a pamaidap.
19 Kaya-bay maghehe kawoyna boy humaley kawoyna kanan Apo Dioh ta-omen na kawo patawaden ha kakahalanan yo.
20 Ket no diyagen yoy wanabay, magkamain kawon bayon kakhawan a ibat kanan Apo Dioh. Ket itubol na yan uman lano ye Apo Jesus a Cristo a pinili na hatew po a mangiligtah boy manakop kanyo.
21 Hiyay Apo Jesus, katapulan a kumonin ya po ha langit angga ha lumateng ye panaon a bayowen naynan Apo Dioh ye kaganaan a babagay. Yabay-in met ateed ye impangako nan Apo Dioh hatew po makauli kanlan popodopita na
22 a omen ha hinabi nan Moises hatew, ‘Hiyay Apo yon Dioh, mamili ya ha lahi yo nin maghan podopita a omen kangko. Ket katapulan a humbongen yoy kaganaan a habiyen na kanyo.
23 Ayaman a ahe manumbong ha habiyen nin yatew a podopita, maihyay ya kanlan tatao nin Dioh boy apoen.’ ”*
24 Hinabi na po nin Pedro, “Hilay kaganaan a popodopita hatew impaibat po kanan Samuel angga haanin, ket impatanda layna ye tungkol ha angkalyadi haanin a panaon.
25 Hikitawo ye manawid nin impangako nan Apo Dioh hatew makauli kanlan popodopita boy kabilang kitawo met ha kahundoan a dinyag nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo hatew. Ta hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, ‘Makauli ha lahi mo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon.’
26 Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye pinili nan Apo Dioh a Māghilbi na. Ket nuna na yan intubol kantawon Jujudio ta-omen na kitawo haglapan a manalingkukol nin maloke a pagbi-ay.”

4

Hiyay Pedro boy Juan ha Adapan lan Jujudion Mānungkolan

1 Legan ampaghabi yay Pedro boy Juan kanlan tatao, nilumateng hilay papadi, nangaanon Saduseo* boy hiyay kapitan lan gowaldiya ha Timplo.
2 Ket tubat ye poot la kanlan Pedro boy Juan, ta an-iadal la kanlan tatao a mabi-ay hilan uman ye nangamatey ulita nabi-ay yan uman ye Apo Jesus.
3 Kaya-bay dinakep la yay Pedro boy Juan boy litihen la hila po dayi, noba ulita andudumeglem yayna, impidiho la hilaynan bengat. Ket ihtew hilaynan nahdaan.
4 Noba agya wanabay man ye nalyadi kanla, malabong kanlan nakange nin in-adal nan Pedro ye namteg kanan Apo Jesus. Kaya-bay napahanan ye bilang lan lalakin namteg. Inumabot ya ha mangalimay libo.
5 Kabekahan, hilay mānguna, hilay tutoan Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin nan Moises, naytitipon hila ha banwan Jerusalem.
6 Kalamo la yay Anas a pinakapoon a padi boy hiyay Caifas, Juan, Alejandro, boy hilay kanayon po a papaltido nan pinakapoon a padi.

* **3:23** Deuteronomio 18:15,18,19.
* **4:1** Hilay Saduseo, ahe hila ampamteg a mabi-ay yan uman ye taon natey.

7 Impakwa la yay Pedro boy Juan. Ket tinepet la hila, “Way-omen yo nadyag yati?
Hinyan kapalyadiyan o ngalan ye ginawi yo ha pamaitaah yo kanan lakin lumpo?”
8 Haanin, hiyay Pedro a naheb nin Ihpiditon Dioh, nakibat ya kanla, “Anggalangen kon
mānguna boy tutoan Jujudio a mānungkolan,
9 no anlitihen yo kayi haanin tungkol ha manged a dinyag mi kananyatin laki boy no
way-omen yan nitaah,
10 katapulan yon matandaan boy hilay kaganaan a kapadiho tawon Israelita a yatin
laki a nitaah a anti ihtin ampideng ha adapan yo, ket nitaah ya makauli ha kapalyadiyan
nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret. Hiyabay ye impapako yon pinatey ha kodoh. Noba
bini-ay na yan uman Apo Dioh.
11 Hiyay Apo Jesus ye andektan a dapah ha naihulat a Habi nin Dioh,
‘Hiyay dapah a ingkahwil yon māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.’†
12 Homain ayaman a makapiligtah kantawo ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan
hiyay Apo Jesus bengat a intubol nan Apo Dioh ihti ha babe-luta.”
13 Hilay mānungkolan, uli ha kakhawan nin nakem lan Pedro boy Juan a maghabi,
nagtaka hila, ta tanda la a tao hilan bengat a maaypa boy ahe nag-adal. Noba nabalayan
la hila a kalamo na hilan Apo Jesus hatew.
14 Noba homain hilan mahabi laban kanla. Ta hiyay lakin nitaah, anti ya ha adapan la
a ampideng a katalig nan Pedro boy Juan.
15 Kaya-bay hilay mānungkolan, pinalwah la hila po ye Pedro boy Juan ha hilid a
naytiponan la, ket naytongtong hila.
16 Hinabi la ha magha boy magha, “Hinyay diyagen tawo kanlan hilatin luwa katao?
Agtawoynan maibudi a nakadyag hilan kapagtakaan, ta tanda laynan kaganaan a tatao
ihti ha Jerusalem.
17 Haanin, tantowan tawo hilaynan ingat ta-omen layna itgen ye pangiadal la nin
tungkol kanan Jesus ta-omen yayna ahe mitayak ye balita tungkol ha nalyadi.”
18 Haanin, hilay mānungkolan, impadakit la yay Pedro boy Juan. Ket imbilin la, “Adi
kawoyna bega maghabi o mangiadal nin tungkol kanan Jesus.”
19 Noba nakibat yay Pedro boy Juan, “Ihipen yo man no hinyay huhto ha pamilew nan
Apo Dioh. Humbongen mi kawo o hiyay Apo Dioh?
20 Ta no hikayin bengat, ahe malyadin ahe mi ipatanda ye tungkol ha nakit boy nange
mi kanan Apo Jesus.”
21-22 Noba hilay mānungkolan, lalo la hilayna ingat binawalan a mangiadal. Labay la
hila dayin paduhaan. Noba ahe la madyag, ta angkalimo hila kanlan tatao. Ta hilay
kaganaan a tatao, ket ampanggalang hila kanan Apo Dioh uli ha kapagtakaan a nalyadi.
Ta hiyay taon nitaah, ket maigit yan apatapo a taon a lumpo. Kaya-bay pinalihway la
yaynay Pedro boy Juan.

Hiyay Pakigwang lan Māmteg

23 Ha napalihway hilaynan Pedro boy Juan, nag-udong hilayna kanlan kakatongno
la kanan Apo Jesus. Ket hinabi lay hinabi lan mānguna a papadi boy tutoan Jujudio a
mānungkolan.
24 Pamakange lan māmteg yatew, napaymamagha hilan nakigwang kanan Apo Dioh, a
wanla, “Makapalyadiyan a Apo, hika ye namalhowa nin langit, luta, dagat boy kaganaan
a anti kanla.
25 Makauli ha Ihpidito mo, impahabi mo kanan Poon David a toa mi a māghilbi mo ye
wanae,
‘Hilay aliwan Judio, angkapoot hilan tubat.
Ket hilay Jujudio, ampangihip hilan manyag nin homain hilbi.
26 Ket hilay popoon boy mānungkolan ihti ha babe-luta,
naghadya boy naymamagha hilan makilaban kanan Apo Dioh boy kanan Cristo a
pinili na.’‡
27 Apo, natupad ana ye impahabi mo kanan Poon David hatew. Ta ihti ha Jerusalem, hiyay
Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Gobilnadol Pilato, hilay Jujudio boy aliwan Judio, ket
naymamagha hilan ihip a mamatey kanan Māghilbi mo a hiyay Apo Jesus a pinili mo a
Cristo.
28 Ket uli ha kapalyadiyan boy kalabayan mo, nadyag lay nabuyot moynan monikala.
29 Ket haanin, Apo, bilewen mo! Antantowan la kayi. Kaya-bay haglapan mo kayi a
māghilbi mo ta-omen mi maipahulong a homain limo ye pangipatanda min Habi mo.

---

† **4:11** Kakanta 118:22. ‡ **4:26** Kakanta 2:1-2.

30 Biyan mo kayin kapalyadiyan a mamaitaah nin hahakit lan tatao boy makadyag nin
kapagtakaan boy pagkakitan makauli ha ngalan nan Māghilbi mo a pinili mo a hiyay Apo
Jesus."
31 Pangayadi lan nakigwang, naeyeg ye baey a ampaytiponan la. Ket naheb hilan
kaganaan nin Ihpiditon Dioh. Ket homain hilaynan limo a nangiadal nin Habi nin Dioh.

Hiyay Payhaglap lan Māmteg

32 Haanin, hilay kaganaan a māmteg nan Apo Jesus, napaymamagha hilan ihip boy
nakem. Ahe hilayna ampay-iimot, ta hiyay bandi nin magha, ket bandi laynan kaganaan.
33 Ket hilay aapohtol nan Apo Jesus, main hilan kapalyadiyan a ampamapteg nin
tungkol ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesus boy luboh ye kangedan nan Apo Dioh kanlan
kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus.
34 Homain ampagkakulang kanlan māmteg, ta hilay main luta o main baey, inlako la.
Ket hiyay napaglakoan la,
35 in-ibyay la kanlan apohtol nan Apo Jesus. Ket hilay aapohtol met, indakay la ye pilak
a napaglakoan ha matapul nin balang magha kanlan māmteg.
36 Wanabay met ateed ye dinyag nan Jose a lahi nan Levi a taga alipoteh nin
Cyprus. Hiyay Jose, pinangalanan la yan Bernabe nin aapohtol a hiyay labay habiyen,
"mamapakhaw nakem."
37 Inlako nay luta na. Ket hiyay napaglakoan na, in-ibyay na kanlan aapohtol.

5

Hiyay Ananias boy Safira

1 Main met miahawan naglako nin luta la. Hiyay ngalan nan laki, Ananias, ket hiyay
ahawa na, Safira.
2 Noba hiyay napaglakoan la, binawahan nan Ananias ha kamatandaan nan ahawa na.
Ket hiyay napatla, inlakew nan Ananias kanlan aapohtol. Ket hinabi na kanla, "Yati ye
napaglakoan mi."
3 Noba hinabi nan apohtol Pedro kana, "Ananias, taket ta napatalingo ka kanan
Satanas? Nagtago ka ha Ihpiditon Dioh, ta binawahan moy napaglakoan yon luta yo.
4 Ha ahe mo po nailako ye luta yo, aliwa nayi a hikay nagkonin? Ha nailako moyna,
aliwa nayi a konin mo met ateed ye napaglakoan mo? Taket ta naihipan mo po ye
magtago? Nagtago ka, aliwan ha tao, no aliwan kanan Apo Dioh."
5-6 Pamakange nan Ananias ye hinabi nan Pedro, napuang yan natey. Haanin,
hinaleyan la yan nangaanon bayontao ye bangkay nan Ananias. Ket pinutot laya haka
la yan inlakew in-ilbeng. Kaganaan a tataon nakange nin nalyadi kanan Ananias, ket
nalimowan hilan tubat.
7 Pangalabah nin tatloy odah, hiyay Safira a ahawa nan Ananias, nilumateng ya met.
Homain yan kamatandaan ha nalyadi kanan Ananias.
8 Hinabi nan Pedro kanan Safira, "Kahihiyati nayi ye napaglakoan yo nin luta yo?"
Nakibat yay Safira, "Awo, yabay-in bengat ye napaglakoan mi."
9 Hinabi nan Pedro kana, "Taket ta napaykahundoan yon miahawa a huboken ye
Ihpiditon Dioh? Bilewen mo! Anti hilayna ha ilwangan ye bayontao a nangilbeng kanan
ahawa mo. Ket hapwaten laka met a ilbeng."
10 Ket kananyatew met ateed, napuang yan natey ye Safira ha adapan nan Pedro. Ha
nilumoob hilaynay bayontao, nakit la a natey yaynay Safira. Kaya-bay hinapwat la yan
in-ilwah. Ket in-ilbeng laya met ha talig nan ahawa na.
11 Ket nalimowan hilan tubat ye kaganaan ha pangkat nin māmteg boy hilay kaganaan
a nakabalita.

Hiyay Malabong a Kapagtakaan a Nalyadi

12 Hilay aapohtol, malabong a pagkakitan boy kapagtakaan ye didinyag la ha adapan
lan tatao makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket hilay kaganaan a māmteg, lanang
hilan ampaytipon ha Balkon nan Solomon ha Timplo.
13 Hilay ahe ampamteg kanan Apo Jesus, agya ambihaen la hilay māmteg, angkalimo
hilan makitipon kanla.
14 Wanabay man, anlumabong po ateed ye bilang lan lalaki boy babayin ampamteg
kanan Apo Jesus.
15 Ket uli ha kapagtakaan a andiyagen lan apohtol nan Apo Jesus, hilay tatao ihtew,
kingwa la hilay ampaghakit. Ket inlakew la hila ha gilid nin dān. Impaida la hila ha apay
ta-omen ha pagdān nan Pedro, agya maaninowan na hilan bengat, ket mitaah hila.

16 Main po malabong a tataon nilumateng ha banwan Jerusalem a nangibat ha
binabadiyo. Ampangilakew hilan ampaghakit boy tataon hinelpan nin maloke a ihpidito.
Ket nitaah hilan kaganaan.

Hiyay Pangipaloke kanlan Aapohtol

17 Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy hilay kalalamoan na a kabilang ha pangkat nin
Saduseo, ket angkaibeg hilan tubat kanlan aapohtol nan Apo Jesus.
18 Kaya-bay impadakep la hila boy impapidiho.
19 Noba ha madeglem, nilukatan nin anghil nan Apo ye ilwangan nin pidihowan. Ket
in-ilwah na hilay aapohtol. Hinabi na kanla,
20 "Makew kawo ha Timplo boy ipatanda yo kanlan tatao ye tungkol ha bayon bi-ay a
an-ibyay nan Apo Dioh."
21 Hinumbong lay hinabi nin anghil. Kaya-bay ha mahda ana, nakew hilayna ha
mahlang nin Timplo. Ket inadalan la hilay tatao.
Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy kalalamoan na, impadakit la hilay tutoan Jujudio
a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ta-omen hila maytotongtong. Nangitubol hilan
mangwa kanlan apohtol a anti ha pidihowan.
22 Noba ha niabot hilayna ihtew, ahe hilaynay apohtol. Kaya-bay nag-udong hila ha
Panuhgaan lan Jujudio. Ket imbalita la kanla,
23 "Ha niabot kayi ha pidihowan, nakit mi a nakakandado po ye iilwangan. Ket hilay
gowaldiya, anti hila ihtew ha iilwangan. Noba ha nilukatan mi, homain kayinan nakit a
tao ha loob!"
24 Pamakange lan mānguna a papadi boy hiyay kapitan lan gowaldiya ha Timplo ye
hinabi la, nagtaka hila boy ahe la makwan ihipen no hinyay nalyadi kanlan aapohtol.
25 Haanin, main maghay lakin nilumateng a nangibalita kanla, "Manlenge kawo! Hilay
tataon impapidiho yo, anti hilayna ha Timplo a ampangiadal kanlan tatao."
26 Ket hiyay kapitan boy hilay gowaldiya na, tampol la hilan nilakew ye aapohtol ha
Timplo. Ket dinakep la hilan uman. Noba ahe la hila pinahakitan, ta angkalimo hila a
taponen la hilan dapah nin tatao.
27 Haanin, hiyay kapitan boy hilay gowaldiya, inlakew la hilay aapohtol ha Panuhgaan
lan Jujudio. Ket hiyay pinakapoon a padi, hinabi na kanla,
28 "Impahehpet min imbilin kanyo a adi kawoyna mangiadal nin tungkol kanan Jesus!
Noba haanin, bilewen yoy dinyag yo! Nitayak ana ha Jerusalem ye in-adal yo boy hikayi
po ye ambadaan yon namatey kanan Jesus!"
29 Nakibat yay Pedro boy kalalamoan na a aapohtol, "Hiyay Apo Dioh ye katapulan min
humbongen, aliwan tao.
30 Pinatey yo yay Apo Jesus ha impapako yoya ha kodoh. Noba bini-ay na yan uman
Apo Dioh a anggalangen lan nangaunan tutoa tawo.
31 Indangal na yan Apo Dioh ye Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit wanan na bilang
Poon boy Māngiligtah ta-omen hikitawon Jujudio, ket mabyayan nin panaon a maghehe
boy mapatawad ye kakahalanan tawo.
32 Mapaptegan mi hilatin kaganaan a nalyadi kanan Apo Jesus. Ket aliwan bengat
hikayi, no aliwan ampaptegan na met Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan Apo Dioh ha
kaganaan a ampanumbong kana."
33 Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ye hinabi
lan Pedro, napoot hilan tubat. Ket labay la hilan pateyen.
34 Noba nideng yay Gamaliel a kalalamoan la a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio.
Magha yan Pariseo, maihtodo nin Bibilin boy an-igalang ya nin kaganaan a tatao. Ket
impailwah na hila po dumali ye aapohtol.
35 Pamakailwah lan aapohtol, hinabi nan Gamaliel kanlan kalalamoan na, "Hikawon
kapadiho kon Israelita, pakaihipen yo po a manged no hinyay diyagen yo kanlan hilatin
tatao, ta maka magkamali kawo.
36 Hatew, main taon nagngalan Teudas a ampaglambong a makhaw yan poon boy
main yan apat a gatoh a mānumbong. Noba ha napatey ya, ket napaykatak-katak hilay
mānumbong na angga ha naahe hilayna.
37 Pangalabah yatew, ha panaon anan pagpalihta nin tatao, main ana man tao a
nagngalan Judas a taga plobinhiyan Galilea. Nakahagyat yan mānumbong na ta-omen
lumaban ha gobilno. Noba ha napatey yayna, ket napaykatak-katak hilay mānumbong
na.
38 Kaya-bay hiyay mahabi ko kanyo, adi tawo hilaynan pakibalabalaan boy paolayan
tawo hilaynan bengat. Ta no hiyay andiyagen la boy an-iadal la ket nangibat bengat ha
tao, makatak ya met ateed.

39 Noba no nangibat kanan Apo Dioh, ahe yo hila mapatgen. Ket lumtaw kitawo po a
angkalabanen tawo yay Apo Dioh." Kaya-bay hinumbong lay hinabi nan Gamaliel.
40 Impakwa la hilay aapohtol. Ket impalatiko la hila haka la hilan binawalan a
mangiadal uman nin tungkol kanan Apo Jesus. Pangayadi, pinalihway la hilayna.
41 Haanin, inumalih hilaynay aapohtol ha Panuhgaan lan Jujudio. Angkaaliket hila, ta
impaluboh nan Apo Dioh a magdiha hilan pamading-ey uli ha panumbong la kanan Apo
Jesus.
42 Minamangaamot hilan ampakew ha Timplo boy pahulong ye pamaeybaey lan
pangiadal boy pangipatanda nin Manged a Balita a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako
nan Apo Dioh.

6

Hiyay Pamili nin Pitoy Lalakin Māmaala

1 Kananyatew a panaon, ha anlumabong hilaynay mānumbong nan Apo Jesus, hilay
Jujudion ampaghabin Griego, nagdiklamo hila laban kanlan Jujudion ampaghabin
Hebreo. Ta hilay babayin bawo a ampaghabin Griego, angkapaolayan hilayna ha
pangitayak nin pamangan ha minamangaamot.
2 Kaya-bay hilay labinluway apohtol, impadakit la hilay kaganaan a mānumbong. Ket
hinabi la kanla, "Aliwan manged a paolayan mi ye pangipatanda nin Habi nin Dioh ta-
omen bengat manguna ha pangitayak nin pamangan.
3 Kaya-bay kakatongno, mamili kawon piton lalaki kanyo a ambihaen lan tatao, naheb
nin Ihpiditon Dioh boy madunong. Hilabay ye pabaalaen tawo ha pangitayak nin
pamangan.
4 Ket hikayi met, ikamihan mi ye panaon mi ha pamakigwang boy pangipatanda nin
Habi nin Dioh."
5 Hilay kaganaan a māmteg ihtew, nalabayan lay hinabi lan apohtol. Ket pinili la yay
Esteban a maghay taon main maghen a pamteg boy naheb nin Ihpiditon Dioh. Pinili laya
met ye Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, boy hiyay Nicolas a taga Antioquia.
Hiyay Nicolas, aliwa yan Judio noba napahumbong ya ha pamteg lan Jujudio.
6 Ket hilayatin napili a lalaki, in-adap la hila kanlan apohtol. Ket hilay aapohtol,
impalonto lay gagamet la kanla boy impakigwang la hila bilang pagkakitan a binyanan
la hilan katungkolan.
7 Kaya-bay hiyay Habi nin Dioh, ket nitayak ya ha kanayon a lulugal. Ha banwan
Jerusalem, anlumabong hilan anlumabong ye mānumbong nan Apo Jesus boy malabong
met kanlan papadi lan Jujudio ye namteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Pagkadakep nan Esteban

8 Haanin, hiyay Esteban, binyan na yan Apo Dioh nin kangedan boy kapalyadiyan.
Kaya-bay malabong a kapagtakaan boy pagkakitan ye dinyag na ha adapan lan tatao.
9 Noba main tataon nakingatngat kanan Esteban. Ibat hila ha pāytiponan lan Jujudio
a anhabtan Pangkat nin Tataon Pinalihway. Ket hilay kanayon kanla, taga Cirene, taga
Alejandria, taga Cilicia boy main po taga Asia.
10 Noba ahe la yan mahambot ye Esteban, ta binyan na yan Ihpiditon Dioh nin
kadunongan.
11 Kaya-bay nangupa hilan ano kataon maghabin katagowan laban kana, a wanla,
"Nange mi yay Esteban a ampaghabin maloke laban kanan Moises boy kanan Apo Dioh!"
12 Uli ha hinabi la, naatay hilan mapoot kanan Esteban ye tatao, hilay tutoan Jujudio a
mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ket dinakep la yan inlakew ye Esteban
ha Panuhgaan lan Jujudio.
13 Haanin, nangiadap hilayna man nin nangaanon katao a maghabin katagowan laban
kanan Esteban. Hinabi la, "Yatin tao, lanang yan ampaghabin maloke laban ha Timplo
nan Apo Dioh boy laban ha Bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises.
14 Nange mi a hinabi na a hiyay Timplo tawo, ket agwaten na kanon Jesus a taga Nazaret
boy umanen nay kaugalian a naiknaan tawo kanan Moises."
15 Ket hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, pinudek la yay Esteban.
Ket nakit la a hinumnag ye lupa na a ba-mon lupan maghan anghil.

7

Hiyay Pangipalinaw nan Esteban

1 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Esteban, "Peteg laweh yatin
anhabiyen la tungkol kammo?"

2 Nakibat yay Esteban, “Hikawon kakatongno ko boy tutoa ko, leng-en yoy habiyen ko.
Hatew, hiyay toa tawon Abraham, bayo ya nakew ha banwan Haran, napakit ya kana ha
Mesopotamia ye makapalyadiyan a Dioh,
3 a wana, ‘Lakwanan moy lugal mo boy hilay papaltido mo. Ket makew ka ha lugal a
ipakit ko kammo.’* ”
4 “Kaya-bay inumalih yay Abraham ha lugal lan Caldeo, ket nakew yan kinumonin
ha banwan Haran. Ha natey yaynay bapa na, intubol na yan Apo Dioh ihti ha lugal a
angkunaan tawo haanin.
5 Kananyatew a panaon, hiyay Abraham, agna ya po binyanan Apo Dioh nin agya
makandin pahen bengat nin luta. Noba impangako nan Apo Dioh kana a yatin lugal
ye ibyay na kana boy kanlan lalahi na, agya homain ya po anak kananyatew.
6 Hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Hilay lalahi mo, ket kumonin hila lano ha kanayon a lugal.
Ket maipoh hila lano ihtew boy mapatiyatiyaan ha loob nin apat a gatoh a taon.
7 Noba hilay tataon mangipoh kanla, ket paduhaan ko hila. Pangayadi, alihan la yatew
a lugal boy mag-udong hilayna ihtin lugal. Ket ihtibay la kon galangen.’
8 Ket bilang pagkakitan nin kahundoan nan Apo Dioh kanla, imbilin na a katapulan
tulien ye kaganaan a laki. Kaya-bay ha nianak yay Isaac, tinuli na yan Abraham ha
ikawalon mangaamot. Wanabay met ateed ye dinyag nan Isaac kanan Jacob a anak na.
Boy wanabay met ye dinyag nan Jacob kanlan labinluwan aanak na a nangibatan nin
lahi tawon Jujudio.”
9-10 “Haanin, hiyay Jose a magha kanlan labinluwan lalakin aanak nan Jacob, ket
kinaibegan la yan kakatongno na. Inlako laya kanlan tataon māgpanapulan. Ket inlakew
laya ha Egipto. Ket ihtew yan naipoh. Noba hiyay Jose, anlamoan na yan Apo Dioh boy
hinaglapan naya ha kaganaan a pamaidap a angkadihaan na. Binyanan naya po Apo
Dioh nin kadunongan. Kaya-bay kinaaliketan na yan Paraon a Poon ha nahyon Egipto.
Ket dinyag na yan mamaala ha Egipto boy ha kaganaan a kabandiyan na.”
11 “Haanin, nagkamain nin bitil boy angkaidapan hilaynan tubat ye tatao ha Egipto
boy ha Canaan. Ket hilay pamilya nan Jacob a nangaunan tutoa tawo, homain hilaynan
mapangwaan nin pamangan.
12 Ha nabalitaan nan Jacob a malabong ye pamangan ha Egipto, intubol na hilay aanak
na a nangaunan tutoa tawo a manaliw nin pamangan ihtew. Yati ye unan pamakew la
ha Egipto. Noba ahe laya nabalayan ye Jose a katongno la.
13 Ket ha ikalwan pamakew la ihtew, napabalay yaynay Jose kanlan kakatongno na.
Ket hiyay Poon Faraon, natandaan na ye tungkol ha pamilya nan Jose.
14 Pangayadi, hiyay Jose, impadakit na yay Jacob a bapa na, dayon papamilya na.
Pitompo boy lima hilan mitapamilya.
15 Kaya-bay hiyay Jacob boy pamilya na a nangaunan tutoa tawo, nakew hilan
kinumonin ha Egipto angga ha matey hila.
16 Ket hiyay babangkay la, in-uli la ihti ha lugal tawo. Ket in-ilbeng laya ha Shekem ha
pangilbengan a hinaliw nan toa tawon Abraham hatew kanlan aanak nan Hamor.”
17 Hinabi na po nin Esteban, “Ket ha madanon na yaynan tupaden Apo Dioh ye pangako
na kanan Abraham, anlumabong hilan anlumabong ye nangaunan tutoa tawo ha Egipto.
18 Haanin, nahagiliyan ye poon ha Egipto. Ket yatin bayon poon, homain yan
kamatandaan nin tungkol kanan Jose.
19 Ket yatin poon, tinalingo boy pinatiyatiyaan na hilay nangaunan tutoa tawo. Boy
pinilit na hilan itapon ye oongi la ta-omen hila matey.”
20 “Ket kananyatew a panaon, in-anak yay Moises a kinaaliketan nan Apo Dioh. Tatloy
bowan la yan hinayhay nin tutoa na ha baey la.
21 Noba ha napilit hilaynan manlakwan kana, kingwa na yan babayin anak nan Poon
boy hinayhay na yan ba-mon hadili nan anak.
22 Napag-adalan nan Moises ye kaganaan a kadunongan lan Egipsio. Ket nag-ilyadi yan
magaling ha paghabi boy ha panyag.”
23 Hinabi na po nin Esteban, “Ha magtaon yaynan apatapo ye Moises, naihipan na hilan
kewahan ye kapadiho nan Israelita.
24 Ha anti yayna ihtew, nakit na yay maghan kapadiho nan Israelita a an-apiyen nin
maghan Egipsio. Nilakew na yan tinageman ye Israelita. Ket pinatey na yay Egipsio
bilang pangibae na kana.
25 Nabaan nan Moises a mabalayan la yan kapadiho nan Israelita a hiyabay ye gawien
nan Apo Dioh a mamalihway kanla. Noba ahe la met natalohan.

---

* **7:3** Genesis 12:1.

26 Kabekahan, nalatngan na hilan ampay-away ye luwan Israelita. Labay na hilan
paykahundoen. Kaya-bay hinabi na kanla, ‘Padiho kawon Israelita, taket ta ampay-away
kawo?’
27 Noba hiyay taon ampangapi ha kapadiho nan Israelita, intudon na yay Moises boy
hinabi na, ‘Ayay namyay kammo nin katulidan a manakop boy manuhga kammi?
28 Labay moko met nayi a pateyen a omen ha dinyag mo kanan Egipsio naapon?’
29 Pamakange nan Moises yatew, tinumakah ya. Ket nakew ya ha lugal a anhabtan
Midian. Kinumonin ya ihtew bilang dayohan. Ket ihtew yaynan nangahawa boy
nagkaanak nin luway laki.”
30 Hinabi na po nin Esteban, “Pangalabah nin apatapo a taon, legan anti yay Moises
ha wangwang ha haley nin Mapantay nin Sinai, napakit ya kana ye maghay anghil ha
mahipok a poon-kayon andumlag.
31 Pamakakit nan Moises, nagtaka ya. Kaya-bay hinaleyan na ta-omen na yan
pakabilewen. Ha mahaley yayna, nange nay bihnga nan Apo a ampaghabin wanae,
32 ‘Hikoy Dioh lan nangaunan tutoa mon Abraham, Isaac, boy Jacob.’ Pamakange nan
Moises, namigpig ya uli ha tubat a limo na boy agna yaynan binilew.
33 Hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Alihen moy ihtiping mo, ta lugal ko ye antukdoan mo.
34 Angkakit ko ye pamaidap kanlan tatao ko ha Egipto boy angkange ko met ye aleng-
eng la. Kaya-bay inumaypa ako ta-omen ko hila iligtah. Haanin, maghadya ka, ta itubol
katan mag-udong ha Egipto.’ ”
35 Hinabi na po nin Esteban, “Hiyay Moises, ket hiya ye ingkahwil lan kapadiho nan
Israelita ha hinabi la, ‘Ayay namyay kammo nin katulidan a manakop boy manuhga
kammi?’ Noba agya wanabay man, makauli ha haglap nin anghil nin Dioh a nakit na
ha mahipok a poon-kayon andumlag, ket hiyay Moises met ateed ye intubol nan Apo
Dioh a manakop boy mangiligtah kanlan Israelita.
36 Hiyay Moises ye nangilwah kanlan Israelita ha Egipto. Malabong ye kapagtakaan
boy pagkakitan a dinyag na ha Egipto, ha Dagat a Matibya boy ha wangwang a dinanan
la ha loob nin apatapo a taon.
37 Hiyabay met ateed ye naghabi kanlan kapadiho nan Israelita, ‘Hiyay Apo Dioh,
mamili ya ha lahi yo nin maghan podopita a omen kangko.’
38 Ha paytitipon lan nangaunan tutoa tawo ha wangwang, hiyay Moises met ateed ye
namietan kanlan tatao kanan anghil a nakitongtong kana ihtew ha Mapantay nin Sinai.
Hiyabay met ye nananggap nin Habi nin Dioh a ampakaibyay bi-ay ta-omen na met ibyay
kantawo.”
39 Hinabi na po nin Esteban, “Noba ha nagbuyot yay Moises ha mapantay, ahe la yayna
anhumbongen nin nangaunan tutoa tawo, no aliwan ingkahwil la yayna boy labay la po
ye mag-udong ha Egipto.
40 Kaya-bay legan anti yay Moises ha Mapantay nin Sinai, hinabi la kanan Aaron,
‘Idiyagan mo kayin dioh a manguna kammi, ta ahe mi tanda no hinyaynay nalyadi
kananyatew a Moises a nangilwah kammi ha Egipto.’
41 Kaya-bay nanyag hilan diohdiohan a kadih oybon baka. Pangayadi, nanapo hilan
aayop. Ket hinagpaan laya boy pinagpihtaan la yay dinyag nin hadili lan gagamet.
42 Ulin yatew, tinalingkukolan na hilaynan Apo Dioh boy pinaolayan na hilaynan
manggalang ha mangaamot, bowan, boy bibitoen. Ket nalyadi ye inhulat lan popodopita
a wanae,
‘Hikawon Israelita, ha loob nin apatapo a taon
a anti kawo ha wangwang,
nangihagpa kawon nakahinadi a didigalo boy hinapo a ayop,
noba aliwan hiko ye hinagpaan yo.
43 Pikakaget yo ye toldan panggalangan kanan Molec a diohdiohan
boy hiyay kadih bitoen nan diohdiohan yon Refan.
Dinyag yo hilatew ta-omen yo hila galangen.
Kaya-bay itaboy katawo ha matataang po nin nahyon Babilonia.’ ”†
44 Hinabi na po nin Esteban, “Hilay nangaunan tutoa tawo, ha anti hila po ha
wangwang, pikakaget lay Toldan Panggalangan a pagkakitan a anti yay Apo Dioh kanla.
Dinyag la yay Toldan Panggalangan a omen ha imbilin nan Apo Dioh kanan Moises boy
omen ha palano a impakit na kana.
45 Ha natey yaynay Moises, hiyay Josue ye kahagili na a manguna kanlan nangaunan
tutoa tawo. Yatew a Toldan Panggalangan, ket pikakaget la ha hakopen laynay lugal a
impangako nan Apo Dioh pangayadi na hilan intaboy Apo Dioh ye tataon angkumonin

† **7:43** Amos 5:25-27.

ihti hatew. Ket nikakaanti ya ihti ye Toldan Panggalangan angga ha panaon nin pamoon
nan David.
46 Naaliket yay Apo Dioh kanan David. Kaya-bay inawok nan David kana a palubohan
na dayin mangipaideng nin Timplo nan Apo Dioh ta-omen ihtew hilayna manggalang
kana ye kaganaan a lalahi nan Jacob.
47 Noba agya naaliket yay Apo Dioh kanan David, ahe na yan pinalubohan, no aliwan
hiyay Solomon a anak na ye nangipaideng nin Timplo."
48 "Agya wanabay man, hiyay Katatagayan a Dioh, ahe ya angkumonin ha baey a dinyag
nin tao. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh makauli ha podopita na,
49 'Ampikno akon ampanakop ha langit.
Ket hiyay babe-luta ye tukdoan nin bibitih ko.
Kaya-bay agya hinyaman a baey a diyagen yo, ket ahe ako mihadang.
Homain lugal a malyadi kon pagpainawaan.
50 Aliwa nayi a hikoy nanyag nin kaganaan a babagay?' "
51 Hinabi na po nin Esteban kanlan tatao ha Panuhgaan lan Jujudio, "Peteg a mabyang
ye ō yo! Ba-mo kawon aliwan Judio a ahe ampamteg kanan Apo Dioh boy ahe yo labay
leng-en ye habi na. Padiho kawon bengat kanlan nangaunan tutoa yo, ta lanang yon
angkuntadaen ye Ihpiditon Dioh.
52 Ha kapanaonan lan nangaunan tutoa yo, homain podopita a ahe la impaloke. Ket
hilay nangipatanda nin tungkol ha panlumateng nan 'Matoynong a Māghilbi,' pinatey la
hila met. Ket ha nilumateng yay Apo Jesus, hikawo ye nangiopit boy namatey kana.
53 Hikawo ye tataon nakatanggap nin Bibilin a in-ibyay nan Apo Dioh makauli ha anghil
na. Noba ahe yo met hinumbong."

Hiyay Panapon la nin Dapah kanan Esteban

54 Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ye hinabi
nan Esteban, ket napoot hilan tubat kana boy ampanginaet hilayna.
55 Noba hiyay Esteban a naheb nin Ihpiditon Dioh, tinumangal ya ha langit. Ket nakit
nay kahnagan nan Apo Dioh boy nakit na yay Apo Jesus a ampideng ha dapit wanan nan
Apo Dioh.
56 Ket hinabi na kanla, "Bilewen yo. Angkakit kon nalukatan ye langit boy angkakit ko
yay Apo Jesus a in-Anak nin Tao a ampideng ha dapit wanan nan Apo Dioh."
57 Haanin, hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, nangha hila
boy pinedengan lay talinga la, ta ahe la labay leng-en ye anhabiyen nan Esteban. Ket
nayngingidlan hilan nandawohong kana.
58 Ket ingguloy la yan in-ilwah ha banwa haka laya tinatapon nin dadapah. Ket hilay
nanihtigoh nin katagowan, imbantak lay kepkep la ha aphayan nin bayontao a nagngalan
Saulo.
59 Legan antaponen la yan dapah ye Esteban, ampakigwang ya, a wana, "Apo Jesus,
tanggapen moy kalelwa ko."
60 Pangayadi, nanalimukod ya boy nangha ya, a wana, "Apo, patawaden mo hila ha
kahalanan a andyagen la kangko." Ket pangahabi na yatew, natey yayna.

8

1-2 Hiyay Esteban, in-ilbeng la yaynan tataon main limo kanan Apo Dioh. Ket tubat ye
pangandang la kana.

Hiyay Pangipaloke nan Saulo ha Pangkat lan Māmteg

Paibat kananyatew a mangaamot, nandugina ye tubat a pangipaloke ha pangkat lan
māmteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Kaya-bay nangaitayak hilay māmteg ha
kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea boy Samaria. Hilay aapohtol nan Apo Jesus
bengat ye nabantak ha Jerusalem. Hiyay Saulo, inumayon ya ha pamatey kanan Esteban.
3 Ket ampaghehpetan nan damaen ye pangkat lan māmteg. Kaya-bay ampamaey-baey
yan mandakep kanlan māmteg. Ket an-iguloy na hilan ipapidiho, laki man o babayi.

Hiyay Pangipatanda nin Manged a Balita ha Samaria

4 Haanin, hilay māmteg a nangaitayak, ket impatanda lay Manged a Balita tungkol
kanan Apo Jesus ha agya way-ihtew a lulugal a nilakew la.
5 Ket hiyay magha kanla a nagngalan Felipe, nilumuhan ya ha maghay banwa ha
Samaria. Ket impatanda nay tungkol kanan Cristo.
6 Ket hilay tatao ihtew, pamakange la nin hinabi nan Felipe boy pamakakit la nin
kapagtakaan a dinyag na, nanlenge hilan manged kana.

7 Ta hilay mangaloke a ihpidito, ha pinaalih na hilan Felipe, angkumolih hilan inumalih
kanlan tatao. Malabong met ye lulumpo boy pipilay a pinaitaah na.
8 Kaya-bay angkaaliket hilan tubat ye tatao nin yatew a banwa.
9 Haanin, main met laki ihtew a nagngalan Simon. Nabuyot la yaynan ampagtakaan
nin taga Samaria, ta māghalimangka ya. An-ilambong na a main yan kapalyadiyan.
10 Ket hilay kaganaan a tatao nin yatew a banwa, maidap man o mabatnang, ket
nanlenge hilan manged kana. Hinabi la, "Yatin tao ye kapalyadiyan nin Dioh a anhabtan
Makhaw a Kapalyadiyan."
11 Ket ulita nabuyot na hilaynan pinagtaka ye tatao ha kagalingan nan maghalimangka,
ket ampanlenge hilan manged kana.
12 Noba ha impatanda nan Felipe kanla ye Manged a Balita tungkol ha panakop nan
Apo Dioh boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo, ket namteg hila boy napabawtihmo, lalaki
man o babayi.
13 Agya hiyay Simon, namteg ya met kanan Apo Jesus. Napabawtihmo ya boy nakilakew
yayna kanan Felipe. Ampagtaka yan tubat ha kapagtakaan boy pagkakitan a andiyagen
nan Felipe.
14 Haanin, hilay aapohtol a anti ihtew ha Jerusalem, ha nabalitaan la a tinanggap lan
tatao ha Samaria ye Habi nin Dioh, intubol la yay Pedro boy Juan ihtew.
15 Ha nilumateng hilayna ihtew, impakigwang la hilay māmteg ta-omen laya met
matanggap ye Ihpiditon Dioh.
16 Ta agya nabawtihmowan hilayna ha ngalan nan Apo Jesus, ket ahe la po natanggap
ye Ihpiditon Dioh.
17 Ket ha impalonto lan Pedro boy Juan ye gamet la kanlan māmteg, natanggap la ye
Ihpiditon Dioh.
18 Nakit nan Simon a natanggap lay Ihpiditon Dioh makauli ha pangipalonto lan
aapohtol nin gagamet la ha ō lan tatao. Kaya-bay an-iamlog nay pilak na kanlan Pedro
boy Juan.
19 Boy hinabi na, "Biyan yoko met nin wanabay a kapalyadiyan ta-omen agya ayaman
a pangipalontowan kon gamet ko, ket matanggap na met ye Ihpiditon Dioh."
20 Noba hinabi nan Pedro kana, "Mipalakew ka dayi ha kapaduhaan a homain anggaan
kalamban moy pilak mo! Ta nibaan mon mabyayan kan kapalyadiyan nan Apo Dioh
makauli ha an-iamlog mo.
21 Homain kan pakibalabalaan ha andiyagen mi, ta madinat ye ihip mo ha pamilew
nan Apo Dioh.
22 Kaya-bay paghehean mo ye maloke a tikih mo boy makigwang ka kanan Apo Dioh a
patawaden naka dayi.
23 Ta nakit ko a angkaibeg kan tubat boy ipoh na kan kahalanan."
24 Ket hinabi nan Simon kanan Pedro boy Juan, "No malyadi, ipakigwang yoko kanan
Apo Dioh ta-omen ko ahe madihaan ye hinyaman kanlan hilatew a hinabi yo."
25 Pangayadi lan mamapteg nin tungkol kanan Apo Jesus boy nangipatanda nin habi na,
ket nag-udong hilayna ha Jerusalem. Ket ha pag-udong la, impatanda la met ye Manged
a Balita ha angkadanan la a babadiyo nin Samaria.

Hiyay Pangipatanda nan Felipe nin tungkol kanan Apo Jesus ha maghay Mānungkolan a taga Etiopia

26 Ha maghay mangaamot, main maghay anghil nin Dioh ye napakit kanan Felipe,
a wana, "Makew kan tampol ha dapit abagatan. Humbongen moy dān a palakew ha
banwan Gaza paibat ha banwan Jerusalem." Yatin dān, ket ahe ana minga angkadanan
haanin.
27-28 Kaya-bay hiyay Felipe, tampol yaynan nakew ha dān. Ket natamulaw naya ihtew
ye mānungkolan a taga Etiopia. Yatin laki, ket matagay ye katungkolan na, ulita hiyabay
ye māngihinop nin kabatnangan nin Candace. Hiyay Candace ye reyna ha Etiopia. Yatin
mānungkolan, ket ibat ya ha Jerusalem a nanggalang kanan Apo Dioh boy ampuli yayna
a nakalugan nin kaliha. Ket legan angkumodang yay kaliha na, ambahaen nay libdo a
impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias.
29 Haanin, hinabi nan Ihpiditon Dioh kanan Felipe, "Kokaynan makiadaad kana."
30 Kaya-bay hiyay Felipe, nayew yan nakiadaad ha kaliha. Ket nange na yay
mānungkolan a ampamaha nin libdo a impahulat kanan podopitan Isaias. Ket tinepet
na yan Felipe, "Angkatalohan mo laweh ye ambahaen mo?"
31 Nakibat yay mānungkolan, "Ahe! Way-omen ko nayi matalohan no homain met
mangipalinaw kangko?" Haanin, hinagyat na yay Felipe a lumugan. Ket pinaikno naya
ha talig na.

32 Yati ye pahen nin naihulat a Habi nin Dioh a ambahaen nan mānungkolan,
“Ba-mo yan tupa a an-ilakew ha panapoan
o oybon tupa a mal-em anan bengat
legan an-udogan laya.
33 Pinading-eyan laya boy aliwan matoynong ye in-uhga la kana.
Homain makaihabi nin tungkol ha lahi na,
ta pinatey laya.”*
34 Hinabi nan mānungkolan kanan Felipe, “Habiyen mo man kangko no hinyay andektan nan podopitan Isaias, hiyay hadili na o kanayon a tao?”
35 Kaya-bay impaibat kananyatin pahen nin naihulat a Habi nin Dioh, impatanda nan Felipe kana ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.
36 Legan ampagpahulong hila, niabot hila ha lugal a main lanom. Hinabi nan mānungkolan kanan Felipe, “Oh, main lanom! Malyadi mo koynan bawtihmowan laweh?”
37 [Hinabi nan Felipe kana, “Malyadi katan bawtihmowan no luboh ha puho mo yan ampamtegan ye Apo Jesus.”
Nakibat yay mānungkolan, “Awo, ampamteg ako a hiyay Apo Jesus ye Anak nan Apo Dioh.”]
38 Haanin, hiyay mānungkolan, impaked nay kaliha na. Ket tinumanghob hilan luwa ha lanom. Ket binawtihmowan na yan Felipe.
39 Pangayadi na yan bawtihmowan, nilumakat hilayna. Ket hiyay Felipe, tampol na yan kingwa nin Ihpiditon Dioh. Ket haanin, hiyay mānungkolan, ahe na yaynan nakit ye Felipe, noba angkaaliket yaynan ampuli.
40 Haanin, hiyay Felipe, kapipikhaan anti yayna ha banwan Azoto! Ket impaibat ihtew, impatanda nay Manged a Balita kanlan tatao ha kaganaan a babanwan angkadanan na angga ha nakalateng ya ha banwan Cesarea.

9

Hiyay Pamayo nan Apo Jesus kanan Saulo

1 Haanin, hiyay Saulo, pahulong na hilan antantowan a pateyen ye mānumbong nan Apo Jesus. Nakew ya po kanan pinakapoon a padi
2 a nakikwan hulat a ipakit na ha pāytiponan lan Jujudio ha banwan Damasco bilang pamapteg a main yan katulidan a mandakep boy mangilakew ha Jerusalem nin ayaman a makit na ihtew a ampanumbong nin adal nan Apo Jesus, laki man o babayi.
3 Haanin, hiyay Saulo boy kalalamoan na, nag-aligwat hilaynan palakew ha banwan Damasco. Ket ha mahaley hilayna ihtew, kapipikhaan, hinumnag ye palibot na nin ampakapulag a henag a ibat ha langit.
4 Ket napuang ya ha luta boy nange nay bihnga a ampaghabi kana nin wanae, “Saulo, Saulo! Taket ta an-ipaloke moko?”
5 “Aya ka, Apo?” wanan Saulo.
Nakibat yay Apo Jesus, “Hiko yay Jesus a an-ipaloke mo.
6 Mideng ka boy makew ka ha banwa. Ket main taon maghabi kammo ihtew no hinyay hukat mon diyagen.”
7 Hilay tataon kalamo nan Saulo, ampideng hilan napakal-em, ta nange lay bihnga, noba homain hilan angkakit a ampaghabi.
8 Haanin, nideng yay Saulo. Ket ha imukat nay mata na, ahe yayna makakit. Kaya-bay inakay la yan kalalamoan na angga ha banwan Damasco.
9 Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ahe yan makakit boy ahe ya met nangan o ninom.
10 Ihtew ha banwan Damasco, main met maghay mānumbong nan Apo Jesus a nagngalan Ananias. Ket makauli ha leplep, iningat na yan Apo, “Ananias.”
“Apo, anti ko ihti,” wanan Ananias.
11 Hinabi nan Apo, “Makew ka ha baey nan Judas a anti ha dān a anhabtan Matoynong. Tapulen mo yay taon nagngalan Saulo a taga Tarso. Ampakigwang ya haanin.
12 Impakit koyna kana makauli ha leplep a hinumlep ka ha angkunaan na boy impalonto moy gamet mo kana ta-omen ya makakit uman.”
13 Noba hinabi nan Ananias, “Apo, malabong anay tataon nangibalita kangko tungkol kananyain a tao boy hiyay tungkol ha mangaloke a dinyag na kanlan pagtao mo ha banwan Jerusalem.
14 Ket anti yayna haanin ihti ha Damasco a main katulidan a ibat kanlan mānguna a papadi a mandakep nin ayaman a ampamteg kammo.”

* **8:33** Isaias 53:7-8.

15 Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Ananias, “Kokayna, ta yatin tao ye pinili ko a
maghilbi kangko a mangipatanda nin tungkol kangko kanlan aliwan Judio boy kanlan
popoon la boy kanlan Israelita.
16 Boy ipakit ko met kana ye kaganaan a pamaidap a katapulan nan dihaen uli kangko.”
17 Kaya-bay hiyay Ananias, nilakew na yay Saulo ha baey a ampagdagohan na. Ket
ha panhumlep na, impalonto nay gamet na kanan Saulo boy hinabi na kana, “Katongno
kon Saulo, intubol na kon Apo Jesus ihti kammo. Hiyabay ye napakit kammo ha dān
ha palakew ka ihti. Intubol nako ihti kammo ta-omen ka makakit uman boy maheb nin
Ihpiditon Dioh.”
18 Ket kapipikhaan, main naampag a ba-mon hikhik nin malanghit a ibat ha mata nan
Saulo. Ket nakakit yaynan uman. Pangayadi, nideng boy napabawtihmo yayna.
19 Nangan ya, ket kinumhaw yayna man.

Hiyay Pangiadal nan Saulo ha banwan Damasco

Hiyay Saulo, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Damasco a lamo na
hilay mānumbong nan Apo Jesus.
20 Nakew ya ha pāpaytiponan lan Jujudio. Ket impatanda na a hiyay Apo Jesus ye Anak
nin Dioh.
21 Ampagtaka hilay kaganaan a tataon nakange kana, a wanla, “Aliwa nayi a yatin tao
ye ampangipaloke kanlan ampamteg kanan Jesus ihtew ha banwan Jerusalem? Aliwa
nayi a nakew ya ihti ta-omen na hila dakpen ye ampamteg kanan Jesus boy ilakew na
hilan nakabalol kanlan mānguna a papadi?”
22 Noba lalo po kinumhaw ye nakem nan Saulo ha pangipatanda na. Pinaptegan na a
hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. Ket homain hilan maikuntada ye
Jujudio a angkumonin ha banwan Damasco ha an-ipatanda na.
23 Pangalabah nin makadang a panaon, hilay Jujudio, napaymamaghaan la yan pateyen
ye Saulo.
24 Mangaamot boy madeglem la yan an-iapa ye Saulo ha ilwangan nin banwa ta-omen
laya pateyen. Noba main nangihabi nin tikih lan Jujudio kanan Saulo.
25 Kaya-bay ha maghay madeglem, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ingkonin la yay
Saulo ha mayadet a bagyah haka laya inloyloy ha ilwangan nin padil ha banwa.

Hiyay Saulo, Nakew ya ha banwan Jerusalem

26 Panlumateng nan Saulo ha banwan Jerusalem, labay na dayin makilamo kanlan
māmteg nan Apo Jesus ihtew. Noba angkalimo hila kana, ta ahe la ampamtegan a
mānumbong na yaynan Apo Jesus.
27 Noba hiyay Bernabe, inlamo na yay Saulo palakew kanlan apohtol. Ket hinabi na
kanla no way-omen yan napakit boy nakitongtong ye Apo Jesus kana ha dān palakew ha
banwan Damasco. Boy hinabi na po nin Bernabe a hiyay Saulo, ket homain yan limo a
nangiadal nin tungkol kanan Apo Jesus ha banwan Damasco.
28 Kaya-bay paibat kananyatew, ampagkalamo la yaynay Saulo boy homain yan limo
a nangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus kanlan kaganaan a tatao ha banwan
Jerusalem.
29 Nakitongtong boy nakingatngat ya po kanlan Jujudion ampaghabin Griego. Noba
napoot hila. Ket inihip la yan pateyen.
30 Ha natandaan lan māmteg ye tikih lan Jujudio, intonda la yay Saulo ha Cesarea. Ket
paibat ihtew, pinauli la yayna ha Tarso.
31 Pangayadi yatew, matana ana ye pagbi-ay lan māmteg ha kaganaan a hakop nin
Judea, Galilea boy Samaria. Lalo anan kinumhaw ye pamteg la boy nagbi-ay hilan main
limo kanan Apo. Pinakhaw nin Ihpiditon Dioh ye nakem la. Kaya-bay lalo hilaynan
nilumabong.

Hiyay Dinyag nan Pedro ha banwan Lida boy ha banwan Jope

32 Malabong a lulugal ye nilakew nan Pedro ha pangumewah na kanlan pagtao nin
Dioh. Ket ha pangumewah na ha banwan Lida,
33 nalatngan na yay maghay laki a nagngalan Eneas. Walon taon yaynan lumpo. Ket
pamidapida naynan bengat, ta ahe ya makaideng.
34 Hinabi nan Pedro kana, “Eneas, pinaitaah na kaynan Apo Jesu Cristo. Mideng ka. Ket
ihinop mo ye apay mo.” Ket tampol ya met nideng ye Eneas.
35 Hilay kaganaan a tataon angkumonin ha banwan Lida boy ha Patal Saron, ha nakit
la yaynan ampakakodang ye Eneas, namteg hila kanan Apo Jesus.

36 Haanin, ha banwan Jope, main maghay babayin mānumbong nan Apo Jesus a
nagngalan Tabita. Dorcas ye ngalan na ha habin Griego. An-iuboh nay kakhawan na
ha panyag na nin manged boy lanang yan ampanaglap kanlan mangaidap.
37 Kananyatew, naghakit yay Dorcas. Ket ingkamatey naya. Hiyay bangkay na,
nilinihan laya boy inlakew la yan imbudol ha dapit tagay a hilid nin baey.
38 Hiyay banwan Jope, mahaley ya ha banwan Lida. Kaya-bay ha nabalitaan lan
mānumbong nan Apo Jesus a anti yay Pedro ha banwan Lida, nangitubol hilan luway
laki a makew maghabi kana nin wanae, "Pangiingalo mo. Kilakew kan tampol kammi ha
banwan Jope."
39 Ket nakilakew ya met ye Pedro kanla. Ha niabot hilayna ha banwan Jope, inlakew la
yay Pedro ha dapit tagay a hilid nin baey a nakaibudolan nin bangkay nan Dorcas. Ket
hilay bawon babayi a anti ihtew a ampangandang, hinaleyan la yay Pedro boy impakit
la kana ye babado a tinayi nan Dorcas ha angkabi-ay ya po.
40 Haanin, hiyay Pedro, pinalwah na hilay tataon anti ihtew ha loob nin hilid haka
yan nanalimukod a nakigwang. Pangayadi nan nakigwang, inumadap ya ha bangkay
boy hinabi na, "Tabita, mimata ka." Ket nimata yay Dorcas. Pamakakit na kanan Pedro,
nikno ya.
41 Haanin, hiyay Pedro, ginemgeman na yay gamet nan Dorcas. Ket hinaglapan na yan
mideng. Pangayadi, iningat na hilay bawon babayi boy hilay kanayon po a māmteg a anti
ihtew. Ket in-adap na yay Dorcas kanla a angkabi-ay ana.
42 Yatin nalyadi, ket nipabalita kanlan kaganaan a tatao ha banwan Jope. Kaya-bay
malabong a tatao ye namteg kanan Apo Jesus.
43 Hiyay Pedro, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Jope ha baey nan
Simon a māngoltin katat nin ayop.

10

Hiyay Panagyat nan Cornelio kanan Pedro

1 Ha banwan Cesarea, main maghay laki a nagngalan Cornelio a kapitan nin huhun-
daloh a Romano a anhabtan "Batalyon Italyano."
2 Hiyay Cornelio, matoynong ya boy main yan limo kanan Apo Dioh, lamo na hilay
pamilya na. Aliwa yan Judio, noba ampanaglap ya kanlan Jujudion mangaidap boy popoh
yan ampakigwang kanan Apo Dioh.
3 Ha maghay mangaamot, ha mangaalah tidih nin mahilem, naleplepan na yay maghay
anghil nin Dioh a hinumaley kana. Ket hinabi na, "Cornelio!"
4 Angkalimo yan namudek kanan anghil ye Cornelio boy hinabi na, "Hinyay labay mo,
Apo?"
Nakibat yay anghil, "Lingnge nan Apo Dioh ye papakigwang mo boy angkaaliket ya ha
panaglap mo kanlan mangaidap. Kaya-bay ahe naka niliwaan Apo Dioh.
5 Haanin met ateed, mangitubol kan nangaanon lalakin mandakit kanan Simon a
anhabtan Pedro ha banwan Jope.
6 Ampagdagoh ya ha baey nin maghay lakin nagngalan Simon a māngoltin katat aayop.
Ket hiyay baey na, anti ya ha ambay dagat."
7 Haanin, hiyay Cornelio, ha inumalih yaynay anghil, hinagyat na hilay luway ipoh na
boy maghan hundaloh na a kalalabay nan itubol boy kapadiho na a matoynong.
8 Hinabi na kanla ye kaganaan a nalyadi. Pangayadi, intubol na hilayna ha banwan
Jope.
9 Kabekahan, ha ngalingalinan ugto, hiyay Pedro, nanik ya ha babe nin baey ta-omen ya
makigwang ihtew. Ket hilay intubol nan Cornelio, mahaley hilayna nin yatew a banwa.
10 Haanin, nabitlan yay Pedro boy labay naynan mangan. Ket legan an-ihadya lay
pamangan na, hiyay Apo Dioh, main yan impaleplep kana.
11 Ket ha leplep na, nakit na a ba-mon naglukat ye langit boy main an-umaypa ihti ha
babe-luta a mayadet a oweh a nagawotan ye apat a duyo na.
12 Ket kananyatew a oweh, main kaganaan a kalahin aayop a bawal kantawon Jujudio
a kena. Main aayop a māngumodang, māndumakap boy mānlumpad.
13 Pangayadi, nakange yan bihnga a ampaghabin wanae, "Pedro, mideng ka! Mangwa
kan hapoen mo, ta kena mo."
14 Noba nakibat yay Pedro, "Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman, agko
ampangna nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena."
15 Hinabi nayna man nin bihnga, "Adi mo an-ibilang a madinat ye imbilang nan Apo
Dioh a malinih."
16 Nikatlo yan nalyadi. Pangayadi, niguloy yan nipatagay ye oweh ha langit.

17 Haanin, legan an-ihipen nan Pedro ye labay habiyen nin naleplepan na, nilumateng
hila met ye tataon intubol nan Cornelio. Nanepet-tepet hila no way-ihtew ye baey nan
Simon. Ket ha natandaan layna, nakew hilan nideng ha ilwangan nin alad.
18 Nanepet hila, “Ihtibay ya nayi ampagdagoh ye Simon a anhabtan Pedro?”
19 Ha an-ihipen na po Pedro ye labay habiyen nin leplep na, hinabi nin Ihpiditon Dioh
kana, “Bilewen mo. Main tatlon lalakin ampanapul kammo.
20 Monaoy kan makilakew kanla. Adi ka ampagluwaluwa, ta hiko ye nangitubol kanla
ihti kammo.”
21 Kaya-bay nonaoy yay Pedro. Ket hinabi na kanla, “Hiko ye antapulen yo. Hinyay
labay yo kangko?”
22 Nakibat hila, “Intubol na kayin Cornelio. Magha yan kapitan nin huhundalon
Romano. Manged yan tao boy main yan limo kanan Apo Dioh. Ambihaen la yan
kaganaan a Jujudio. Hinabi nin anghil nin Dioh kana a hagyaten na kan makew ha baey
na ta-omen na mange ye habiyen mo.”
23 Haanin, pinaloob na hilan Pedro boy ihtew na hilayna pinatuloy kananyatew a
madeglem.
Kabekahan, nakilakew yaynay Pedro kanla, lamo na hilay ano kataon taga Jope a
kakatongno kanan Apo Jesus.
24 Pangalabah nin maghay mangaamot, niabot hilayna ha banwan Cesarea. Ampanga-
gad yay Cornelio boy papaltido na boy hilay gagayyem na a hinagyat na.
25 Ha anlumoob yaynay Pedro ha baey, hinagana na yan Cornelio. Ket nanalimukod
yan manggalang kana.
26 Noba pinaideng na yan Pedro, a wana, “Mideng ka. Adi ka ampanggalang kangko, ta
tao kon bengat a omen kammo.”
27 Haanin, hiyay Pedro boy Cornelio, pahulong hilan ampaytongtong legan anlumoob
hila. Ha anti hilayna ha loob, nakit nan Pedro a malabong hilay tataon naytipon.
28 Hinabi nan Pedro kanla, “Tanda yoynabay met a bawal kammin Jujudio ye makilamo
o kumewah ha aliwan Judio. Noba impatanda na kangkon Apo Dioh a katapulan ahe ko
ibilang a madinat ye agya ayaman a tao.
29 Kaya-bay ha impadakit yoko, ahe ako nagluwaluwan nakilakew. Haanin, labay kon
matandaan no taket ta impadakit yoko.”
30 Hinabi nan Cornelio, “Ikaapat anan mangaamot haanin, wanabay met ateed ye odah
a alah tidih nin mahilem. Legan ampakigwang ako ihti ha baey ko, kapipikhaan, napakit
ya ha adapan ko ye maghay lakin ampideng a nakabadon ampakapulag.
31 Hinabi na kangko, ‘Cornelio, lingnge nan Apo Dioh ye pakigwang mo boy hiyay
panaglap mo kanlan mangaidap a tatao, ket ahe na yan niliwaan.
32 Haanin met ateed, mangitubol kan tatao ha Jope a mandakit kanan Simon a anhabtan
Pedro a ampagdagoh ha baey nan Simon a māngoltin katat aayop. Ket hiyay baey nan
Simon, anti ya ha ambay dagat.’
33 Kaya-bay tampol katan impadakit, ket halamat met ta nakilakew ka. Haanin, anti
kayi ihtin naytipon ha adapan nan Apo Dioh ta-omen kayin manlenge nin impahabi na
kammo.”

Hiyay Pangiadal nan Pedro

34 Haanin hinabi na met Pedro, “Tanda koyna haanin a homain yan antupigan ye Apo
Dioh.
35 Ket antanggapen na ye ayaman a main limo kana boy ampanyag nin matoynong,
agya hinyaman ye lahi na.
36 Tanda yoynabay met ye Manged a Balita a impatanda nan Apo Dioh kammin Israelita
a malyadi kitawon makikahundo kanan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesu Cristo a Apo
nin kaganaan.
37 Tanda yo met ye nalyadi ha kaganaan a lulugal lan Israelita. Nandugi yati ha
plobinhiyan Galilea pangayadi nin pangipatanda nan Juan nin tungkol ha pagbawtihmo.
38 Tanda yo met no way-omen na yan pinili Apo Dioh ye Apo Jesus. Ket in-ibyay na
kanay Ihpidito na boy binyanan na yan kapalyadiyan a manyag nin kapagtakaan. Kaya-
bay ha pamakew nan Apo Jesus ha malabong a lulugal, nanyag yan manged boy pinaitaah
na hilay kaganaan a ampahakitan nan Satanas, ta anti yay Apo Dioh kana.”
39 Hinabi na po nin Pedro, “Hikayin aapohtol nan Apo Jesus ye nakakit nin kaganaan a
kapagtakaan a dinyag na ha Jerusalem boy ha kanayon a lulugal min Jujudio. Impapako
la yan pinatey ha kodoh nin Jujudio.
40 Noba ha ikatlon mangaamot, bini-ay na yan Apo Dioh boy napakit ya kammi.

41 Aliwa yan napakit ha kaganaan a tatao, no aliwan kammi a alan nan pinili Apo Dioh
a māmapteg na. Ta ha nabi-ay yan uman, ket nakalamo mi yan nangan boy ninom.
42 Ket binilinan na kayin mangipatanda nin Manged a Balita kanlan tatao boy
mamapteg a hiyabay ye pinili nan Apo Dioh a manuhga kanlan angkabi-ay boy
nangamatey.
43 Hiyay Apo Jesus ye andektan lan kaganaan a popodopita ha impatanda la a hilay
kaganaan a mamteg kana, ket mapatawad ye kahalanan la makauli ha ngalan na."

Nananggap hilan Ihpiditon Dioh ye Aliwan Judio

44 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, hiyay Ihpiditon Dioh, ket inumaypa ya kanlan
kaganaan a ampanlenge kana.
45 Ket hilay Jujudion taga Jope a ampamteg kanan Apo Jesus a lamo nan Pedro, nagtaka
hila, ta binyanan na hila met Apo Dioh nin Ihpiditon Dioh ye aliwan Judio.
46 Natandaan la yatew, ta nange la a ampaghabi hilan Cornelio nin nakahinadi a habi
a ahe la naadal boy ampanggalang hila kanan Apo Dioh.
Haanin, hinabi nan Pedro kanlan Jujudion māmteg,
47 "Natanggap laynay Ihpiditon Dioh a omen met kantawo. Kaya-bay homain anan
makahaad a bawtihmowan hila."
48 Haanin, imbilin nan Pedro a bawtihmowan hila ha ngalan nan Apo Jesu Cristo.
Pangayadi, impakihabi lan tatao kanan Pedro a kumonin ya po kanla nin anoy
mangaamot.

11

Impalinaw nan Pedro ye Dinyag na

1 Hilay aapohtol boy kanayon po a kakatongno kanan Apo Jesus a angkumonin ha
plobinhiyan Judea, nabalitaan la a tinanggap layna met aliwan Judio ye Habi nin Dioh a
tungkol kanan Apo Jesus.
2 Kaya-bay ha nag-udong yaynay Pedro ha banwan Jerusalem, dinlaw la yan Jujudion
māmteg, ta ha ihip la, ket katapulan hila po a matuli ye aliwan Judio bayo hila malyadin
makilamo ha pangkat lan Jujudion māmteg.
3 Hinabi la kanan Pedro, "Taket ta hinumlep ka ha baey lan aliwan Judio boy
nakipangan ka po kanla?"
4 Kaya-bay impalinaw nan Pedro kanla ye kaganaan a nalyadi kana.
5 Hinabi na, "Ha anti ko po ha banwan Jope a ampakigwang, main yan impakit ye Apo
Dioh kangko makauli ha leplep. Nakit ko ye mayadet a oweh a an-umaypa paibat ha
langit. Nagawotan ye apat a duyo na. Ket in-aypa na ha talig ko.
6 Binilew ko yan manged. Ket nakit ko ye nangaanon aayop a bawal kantawon Jujudio
a kena. Main maamo, mahilib, main māndumakap, boy main met mānlumpad.
7 Haanin, nange ko ye bihnga a naghabi kangko, 'Pedro, mideng ka. Mangwa kan
hapoen mo, ta kena mo.'
8 Noba hinabi ko, 'Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman, agko ampangna
nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena.'
9 Haanin, nange koyna man ye bihnga a angkaibat ha langit, a wana, 'Adi mo an-ibilang
a madinat ye imbilang nan Apo Dioh a malinih.'
10 Nikatlon ukdo a nalyadi yatew bayo ya nipaudong ha langit ye oweh."
11 "Kananyatew met ateed, ihtew ha baey a ampagdagohan ko, main tatloy lakin
nilumateng a naitubol manapul kangko a nangibat ha banwan Cesarea.
12 Haanin, hinabi nin Ihpiditon Dioh kangko a ahe ako ampagluwaluwan makilakew
kanla, agya aliwa ko hilan kapadihon Judio. Ket ha umalih kayina palakew ha baey nan
Cornelio ha Cesarea, nakilakew hila kammi hilatin anem a kakatongno tawo a taga Jope.
Ket hinumlep kayin kaganaan ha baey nan Cornelio ha banwan Cesarea.
13 In-ihtolya nan Cornelio kammi a main napakit kana a maghay anghil nin Dioh ha
loob nin baey na a naghabin wanae, 'Mangitubol ka ha Jope nin taon mandakit kanan
Simon a anhabtan Pedro.
14 Ta habiyen na kammo no way-omen ka miligtah boy hilay pamilya mo.' "
15 Hinabi na po Pedro, "Ha nandugi akoynan maghabi, inumaypa ye Ihpiditon Dioh
kanla a omen met ateed ha pan-umaypa na kantawo hatew.
16 Ket naihipan ko ye hinabi nan Apo Jesus a wanae, 'Hiyay Juan, namawtihmo ya ha
lanom. Noba hikawo, bawtihmowan na kawon Apo Dioh ha Ihpidito na.' "
17 Ket hinabi na po nin Pedro, "Hilay aliwan Judio, binyanan na hilan Apo Dioh nin
Ihpidito na a omen ha in-ibyay na kantawon Jujudio a namteg kanan Apo Jesu Cristo. No
wanabay awod, aya ko nayi a manaad kanan Apo Dioh?"

18 Pamakange lan Jujudion māmteg nin hinabi nan Pedro, tinumgen hilayna ha
pandelaw kana. Ket inggalang la yay Apo Dioh, a wanla, “No wanabay awod, hilay aliwan
Judio, binyanan na hila met Apo Dioh nin panaon a maghehe ta-omen hila met mabyayan
nin bi-ay a homain anggaan.”

Hilay Māmteg ha banwan Antioquia

19 Haanin, impaibat ha pinatey yay Esteban, nangaitayak hilaynay māmteg nan Apo
Jesus uli ha pangipaloke. Main nipalakew ha plobinhiyan Fenicia, main nipalakew ha
alipoteh nin Cyprus, boy main nipalakew ha banwan Antioquia. Ket agya way-ihtew hila
man nipalakew, impatanda lay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, noba kanlan
kapadiho lan Jujudion bengat.
20 Noba hilay kanayon a māmteg a taga Cyprus boy taga Cirene, ha nakew hila ha
banwan Antioquia, impatanda la met kanlan Griego ye Manged a Balita a tungkol kanan
Apo Jesus.
21 Ket ha pangipatanda la, anti kanlay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Kaya-bay malabong
hilay tataon namteg boy napataya kanan Apo Jesus.
22 Haanin, hilay māmteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, ha nabalitaan la yatew,
intubol la yay Bernabe a makew ha banwan Antioquia.
23-24 Pamiabot na ihtew, naaliket ya, ta nakit nay kangedan a andiyagen nan Apo Dioh
kanlan māmteg nan Apo Jesus ihtew. Hiyay Bernabe, manged yan tao boy maghen ye
pamteg na boy naheb yan Ihpiditon Dioh. Binabalaan na hila a mag-ilyadi hila dayin
luboh a mapatayaan kanan Apo. Ket malabong a tatao ihtew ye namteg kanan Apo Jesus.
25 Haanin, nakew yay Bernabe ha banwan Tarso ta-omen naya tapulen ye Saulo.
26 Ha natapulan na yayna, inlamo na yan nag-udong ha banwan Antioquia. Ket
makataon hilan napaylamo-lamo kanlan pangkat lan māmteg ihtew boy malabong a tatao
ye inaadalan la ihtewbay. Ket ha Antioquia, ihtew hilan nandugin nahabtan “Cristiano”
ye mānumbong nan Apo Jesus.
27 Kananyatew a panaon, legan anti yay Bernabe boy Saulo ha banwan Antioquia, main
nangaanon podopita ye nilumateng a nangibat ha banwan Jerusalem.
28 Agabo ye ngalan nin magha kanla. Haanin, makauli ha kapalyadiyan nan Ihpiditon
Dioh, nideng yan namaltep a magkamain nin tubat a bitil ha kaganaan a lulugal ihti ha
babe-luta. Nalyadi yati ha panaon nin panakop nan Emperador Claudio.
29 Kaya-bay hilay mānumbong nan Apo Jesus ha Antioquia, napaykahundoan la a
balang magha kanlay mangipaatel nin haglap ha mababa lan ibyay kanlan māmteg a
angkumonin ha plobinhiyan Judea.
30 Ket impaatel la kanan Bernabe boy Saulo ye haglap la ta-omen la met ibyay kanlan
mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Jerusalem.

12

Hiyay Pangipaloke nan Poon Herodes Agripa kanlan Māmteg nan Apo Jesus

1 Kananyatew met ateed a panaon, ingkana naynan Poon Herodes Agripa ye pangi-
paloke kanlan nangaanon kalalamoan nin pangkat lan māmteg.
2 Impaputoh nay leey nan Santiago a katongno nan Juan.
3 Ket ha nakit na a ingkaaliket lan Jujudio ye dinyag na, impadakep naya met ye Pedro.
Nalyadi yati ha panaon nin Pihta nin Tinapay a Homain Pamalbag.
4 Ket impapidiho naya boy pinabantayan naya nin apat a pohton huhundaloh a
maniapat a mayhuhublat tepe ikatlon odah. Inihip nan Poon Herodes Agripa a litihen
na yay Pedro ha adapan lan tatao pangayadi nin Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
5 Kaya-bay anti ya po ye Pedro ha pidihowan. Noba hiyay pangkat lan māmteg, luboh
ye pangipakigwang la kana kanan Apo Dioh.

Hiyay Pangilwah nin Anghil kanan Pedro

6 Kananyatew a madeglem bayo mangaamot nin panlitih kanan Pedro, angkatuloy yan
nakabalol nin luway tanikala ha pietan nin luway hundaloh. Main po huhundaloh a
ampagbantay kana ha ilwangan nin pidihowan.
7 Kapipikhaan, napakit ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinumnag ye loob nin
pidihowan. Dinapikpik na yay tagililan nan Pedro ta-omen ya mapokaw boy hinabi na
kana, “Padah mo! Mimata kayna!” Ket kapipikhaan, naalih ye tanikala ha gagamet nan
Pedro.
8 Haanin, hinabi nin anghil kana, “Mag-akeh kayna boy mag-ihtiping.” Ket wanabay ye
dinyag nan Pedro.
Hinabi na po nin anghil, “Magkepkep ka boy humbongen moko.”

9 Kaya-bay hinumumbong ya met ye Pedro kanan anghil papalwah ha pidihowan. Ahe
na tanda a peteg ye angkalyadi, ta angkabaan na a leplep nan bengat.
10 Nilabhan lay una boy ikalwan pangkat lan māgbantay. Pamiabot la ha ilwangan
a bakal paugot ha banwa, bengat yaynan naglukat a homain ampangemgem. Ket
nilumwah hilayna. Pangalabah la ha pihalapangan nin dān, kapipikhaan, naplak yay
anghil nin Dioh.
11 Ket ihtew na po natandaan Pedro a peteg manayti. Kaya-bay hinabi na, “Ah! Tanda
koyna a peteg a intubol nan Apo ye anghil na a nangiligtah kangko ha kapalyadiyan nan
Poon Herodes Agripa boy ha labay lan Jujudio a diyagen kangko.”
12 Ha natandaan nan Pedro a nakaligtah yayna, nakew ya ha baey nan Maria a indo
nan Juan a anhabtan Marcos. Malabong hilay tatao a naytitipon ihtew boy ampakigwang.
13 Haanin, nanadoktok yay Pedro ha ilwangan nin alad, a wana, “Apo! Apo!” Ket hiyay
ipoh a nagngalan Roda, nilumwah ya ha baey ta-omen na bilewen no ayay ampanadoktok
ha ilwangan nin alad.
14 Ha nabihngaan naya a hiyabay ye Pedro boy uli ha aliket na, agnayna naihipan ilukat
ye ilwangan, no aliwan tampol yaynan nayew paloob ha baey. Ket hinabi na kanlan
kaganaan a anti ihtew, “Hiyay Pedro, anti yaynan ampideng ha ilwah nin ilwangan alad!”
15 “Hi! Angkaengew kayna laweh?” wanla kanan Roda.
Noba man-ipilit na, “Petegbay a anti yay Pedro ihtew.”
Kaya-bay hinabi la kanan Roda, “Yeh, maka anghil nan Pedro yatew.”
16 Noba hiyay Pedro, ampanadoktok ya po ateed. Kaya-bay nilukatan lay ilwangan nin
alad. Pamakakit la kanan Pedro, nagtaka hilan tubat.
17 Hininyahan na hilan pakal-em. Pangayadi, in-ihtolya na kanla no way-omen na yan
in-ilwah nin Apo ha pidihowan. Ket hinabi na kanla, “Habiyen yo met kanan Santiago boy
kanlan kanayon po a kakatongno tawo kanan Apo Jesus ye nalyadi.” Pangayadi, inumalih
yayna. Ket nakew ya ha kanayon a lugal.
18 Ha pahanib ana, nagulo hilay huhundaloh a ampagbantay ha pidihowan, ta ahe
yaynay Pedro boy ahe la tanda no hinyay nalyadi kana.
19 Ket hiyay Poon Herodes Agripa, impatapul na yay Pedro, noba ahe la yan natapulan.
Kaya-bay nilitih na hilay māgbantay, ket impapatey na hila. Pangayadi, inumalih yay
Poon Herodes Agripa ha Judea, ket nakew ya ha banwan Cesarea. Ket kinumonin yayna
ihtew.

Hiyay Pagkamatey nan Poon Herodes Agripa

20 Kananyatew a panaon, hiyay Poon Herodes Agripa, angkapoot yan tubat kanlan taga
banwan Tiro boy banwan Sidon. Ket ulita hilay taga banwan Tiro boy banwan Sidon
ket ibat ha angkahakopan nan Poon Herodes Agripa ye pamangan la, napaymamagha
hilan makew makikahundo kana. Kaya-bay ginayyem laya po ye Blasto a mamaala nin
baey nan Poon Herodes Agripa, ta labay lay pahaglap kana a makitongtong kanan Poon
Herodes Agripa.
21 Ha naabot ye mangaamot a intipan nan Poon Herodes Agripa a pangadap na kanlan
taga Tiro boy taga Sidon, naghoot yan badon poon. Ket nikno ya ha pamiknoan poon
haka ya nagdihkolho.
22 Ket impangha lan tatao, a wanla, “Magha yan dioh ye ampaghabi, aliwa yan tao!”
23 Ket kananyatew met ateed, pinaduhaan yan anghil nan Apo ye Poon Herodes Agripa,
ta inam-am nay kadangalan nan Apo Dioh. Inowel ye pait na, ket impatey na.
24 Kananyatew lalalo po nilumabong ye tataon nakange boy namteg ha Habi nin Dioh.
25 Hiyay Bernabe boy Saulo, ha naiatel layna ye haglap kanlan kakatongno ha
Jerusalem, nag-udong hilayna ha banwan Antioquia. Ket inlamo la yaynay Juan a
anhabtan met Marcos.

13

Hiyay Pangitubol kanlan Bernabe boy Saulo

1 Ha pangkat lan māmteg ha banwan Antioquia, main popodopita boy mamaihtodo.
Hilabay ye Bernabe, Simeon a anhabtan Negro,* Lucio a taga Cirene, Saulo boy Manaen
a kadagaw nan Gobilnadol Herodes Antipas hatew ha aanak hila po.
2 Ha maghay mangaamot, legan ampanggalang hila kanan Apo boy ampagpaltan
mangan, hinabi nan Ihpiditon Dioh kanla, “Ilbo yo hilan Bernabe boy Saulo, ta main
akon labay ipadyag kanla.”

* **13:1** *Negro:* hiyay labay habiyen ket mangitit. Kadihko mangitit ye luti na.

3 Pangayadi lan nagpaltan mangan boy nakigwang, impalonto lay gamet la kanlan
Bernabe boy Saulo, ket intubol la hilayna.

Hiyay Saulo boy Bernabe ha alipoteh nin Cyprus

4 Kaya-bay hiyay Bernabe boy Saulo, uli ha bilin nan Ihpiditon Dioh kanla, dinumoong
hila ha banwan Seleucia. Ket paibat ihtew, nilumugan hilan balko palakew ha alipoteh
nin Cyprus.
5 Ha niabot hilayna ha banwan Salamina, impatanda lay Habi nin Dioh ha pāytiponan
lan Jujudio. Kalamo la yay Juan Marcos a kahaglap la.
6 Haanin, pinatepean lay lulugal nin alipoteh anggan nilumateng hila ha banwan Pafos.
Ket ihtew la yayna nakit ye maghan Judion māghalimangka a ampagkonwadin podopita.
Hiyay ngalan na ket Bar-Jesus.
7 Gayyem na yan Gobilnadol Sergio Paulo a madunong a tao. Haanin, hiyay Gobilnadol,
impahagyat na hilan Bernabe boy Saulo, ta labay nan mangean ye Habi nin Dioh.
8 Noba hinaad na hilan māghalimangka a Elimas. Elimas ye ngalan nan Bar-Jesus ha
habin Griego. Dinyag na yatew, ta ahe na labay a mamteg yay Gobilnadol kanan Apo
Jesu Cristo.
9 Noba hiyay Saulo a anhabtan anan Pablo, naheb yan Ihpiditon Dioh. Pinudek na yay
Elimas boy hinabi,
10 "Hikan anak nan Satanas boy kaaway nin kaganaan a matoynong! Pawa panguhit
boy kalok-an ye andiyagen mo. Taket ta lanang mon ambaliknoen ye kaptegan a ibat
kanan Apo Dioh?
11 Haanin met ateed, paduhaan na kan Apo Dioh. Pag-ilyadiyen na kan kapkap. Ket
ahe kayna makakit nin henag ha loob nin nangaanon mangaamot."
Kananyatew met ateed, nilumiteh ye pamilew nan Elimas. Ket ampangapkap yaynan
ampanapul nin taon mangakay kana.
12 Ha nakit nan Gobilnadol ye nalyadi kanan Elimas, namteg yayna, ta nagtaka yan
tubat ha adal tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Pisidia

13 Haanin, hiyay Pablo boy kalalamoan na, inumalih hila ha banwan Pafos. Nilumugan
hila nin balko palakew ha Perga ha plobinhiyan Pamfilia. Pamiabot la ihtew, hinumyay
yay Juan Marcos, ket nag-udong ya ha Jerusalem.
14 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, naglaloh hila ha banwan Antioquia ha plobinhiyan
Pisidia. Ha Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio boy nikno
hila.
15 Haanin, main namaha nin anoy pahen nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy
huhulat lan popodopita. Pangayadi nin pamaha, hilay mānguna ha pāytiponan, nangitubol
hilan mangihabi kanan Pablo boy Bernabe nin wanae, "Kakatongno, no main kawon
mahabi a makapakhaw nin nakem lan tatao, ket habiyen yoyna."
16 Kaya-bay nideng yay Pablo. Ket hininyahan na hilaynan pakal-em boy hinabi na,
"Hikawon kapadiho kon Jujudio boy hikawon aliwan Judio a main limo kanan Apo Dioh,
leng-en yoy habiyen ko!
17 Hiyay Dioh a anggalangen tawon Israelita ye namili kanlan nangaunan tutoa tawo.
Hatew, ha angkumonin hila po ha nahyon Egipto a aliwa lan lugal, ket pinalabong na
hilan Apo Dioh. Boy makauli ha tubat a kapalyadiyan na, hinaglapan na hilan inumalih
ha nahyon Egipto.
18 Ha anti hila ha wangwang ha loob nin mangaapatapo a taon, pinag-anohan na hilan
Apo Dioh.
19 Ha nilumateng hilayna ha Canaan, inapo nan Apo Dioh ye pitoy nahyon† ihtew. Ket
in-ibyay na yatew a lugal kanlan nangaunan tutoa tawo.
20 Nalyadi yatin kaganaan ha loob nin apat a gatoh boy limampo a taon."

"Pangayadi yatew, namili yay Apo Dioh nin tatao a manguna kanla angga ha panaon
nan podopitan Samuel.
21 Pangayadi, nakikwa hilan poon. Ket pinili na yan Apo Dioh ye Saul a anak nan Kis a
ibat ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay Saul, namoon ya kanla ha loob nin apatapo a taon.
22 Ket ha inalih na yan Apo Dioh ye Saul bilang poon, inhagili na yay David. Hinabi
nan Apo Dioh, 'Nalabayan ko yay David a anak nan Jesse, ta humbongen nay kaganaan
a ibilin ko kana.' "

---

† **13:19** Deuteronomio 7:1.

23 Hinabi na po nin Pablo kanlan tatao, “Nangibat ya ha lahi nan Poon David ye Apo
Jesus a Māngiligtah nin tatao. Hiyabay ye impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan
tutoa tawo.
24 Noba bayo ya po mandugin mangiadal ye Apo Jesus, impatanda nan Juan kanlan
kaganaan a Israelita a katapulan a paghehean laynay kakahalanan la boy pabawtihmo.
25 Ha madanon naynan mayadi nin Juan ye man-ipadyag nan Apo Dioh kana, hinabi
na kanlan tatao, ‘Kadihko, an-ihipen yo a hiko ye an-agaden yo a impangako nan Apo
Dioh. Aliwan hiko, no aliwan hiyay angkahuyot kangko! Ket agya mangaget bengat nin
hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap.’ ”
26 Hinabi na po nin Pablo, “Kakatongno kon lahi nan Abraham boy hikawon aliwan
Judio a main limo kanan Apo Dioh, leng-en yo yatin habiyen ko. Hikitawon kaganaan
ye nangipatandaan nan Apo Dioh nin Manged a Balita no way-omen kitawo miligtah ha
kapaduhaan a homain anggaan.
27 Noba hilay Jujudion angkumonin ha Jerusalem boy hilay mānguna la, ahe la yan
nabalayan a hiyay Apo Jesus ye intubol nan Apo Dioh a mangiligtah kanla. Ahe la
met natalohan ye inhulat lan popodopita a ambahaen la ha balang pāytiponan la tepe
Mangaamot nin Pagpainawa. Noba ha inuhgaan la yan kamateyan ye Apo Jesus, ket
naitupad la ye inhulat lan popodopita.
28 Ket hilay Jujudio, agya homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana, inawok
la po ateed kanan Gobilnadol Pilato a ipapatey na yay Apo Jesus.
29 Ha naitupad layna ye kaganaan a nakahulat tungkol kana, inlumbah laya ha kodoh
haka la yan in-ilbeng.
30 Noba bini-ay na yan uman Apo Dioh.
31 Ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, napakit yan malabong a ukdo kanlan na-
pagkalamo na ha pamakew na ha Jerusalem paibat ha Galilea. Ket haanin, hilabay ye
māmapteg na kanlan kapadiho tawon Israelita.”
32 “Kaya-bay anti kayi ihti haanin ta-omen mi ipatanda kanyo ye Manged a Balita a
impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo.
33 Ket haanin, intupad nayna kantawo a lalahi la, ta bini-ay na yan uman ye Apo Jesus.
Ta wanae ye nakahulat ha ikalwan Kakanta a hinabi nan Apo Dioh kanan Apo Jesus,
‘Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.’ ”‡
34 “Hatew, impangako nan Apo Dioh a hiyay Apo Jesus, bi-ayen na yan uman boy ahe
bumata ye laman na, a wana,
‘Hiyay kangedan a impangako ko kanan Poon David,
ket itupad ko kammo.’§
35 Hinabi na po ha kanayon a pahen,
‘Ahe mo ipaluboh a bumata ye laman nin Homain Kahalanan a Māghilbi mo.’ ”*
36 “Aliwan hiyay Poon David ye andektan na, ta ha nayadi naynan David ye impadyag nan
Apo Dioh kana a maghilbi kanlan tatao ha kapanaonan na, natey ya met. Ket nailbeng
ya ha talig nin nakailbengan lan nangaunan tutoa na. Ket binumata ye laman na.
37 Noba hiyay Apo Jesus, ha natey ya, bini-ay na yan uman Apo Dioh boy ahe binumata
ye laman na.
38-39 Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a matandaan yo a makauli ha dinyag nan Apo
Jesus, an-ipatanda mi kanyo a patawaden nan Apo Dioh ye kakahalanan tawo. Ta ayaman
a mamteg kanan Apo Jesus, ket an-ibilang na yan matoynong Apo Dioh. Noba homain
taon ibilang nan Apo Dioh a matoynong makauli ha panumbong ha Bibilin a impahulat
nan Apo Dioh kanan Moises.
40 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe malyadi kanyo ye inhulat lan popodopita a hinabi
nan Apo Dioh, a wanae,
41 ‘Hikawon mapangumih, leng-en yo.
Magtaka kawo ha diyagen ko. Noba matey kawo met ateed!
Ta main akon diyagen ha kapanaonan yo
a ahe yo pamtegan, agya main mangihabi kanyo.’ ”†
42 Haanin, ha papalwah hilaynan Pablo boy Bernabe ha pāytiponan lan Jujudio, inawok
lan tatao kanla a mag-udong hilan uman ha dumondon a Mangaamot nin Pagpainawa
ta-omen la ipahulong ye pangipatanda la.
43 Pangayadi nin paytitipon la, inumalih hilaynan Pablo boy Bernabe ihtew. Malabong a
Jujudio boy aliwan Judio a ampanumbong nin kaugalian lan Jujudio ye nakilakew kanla.

‡ **13:33** Kakanta 2:7. § **13:34** Isaias 55:3. * **13:35** Kakanta 16:10. † **13:41** Habakuk 1:5.

Ket hiyay Pablo boy Bernabe, binabalaan la hila a ipahulong lay pamataya la ha kangedan
nan Apo Dioh.
44 Ha dumondon a Mangaamot nin Pagpainawa, ngalingalinan kaganaan a tatao ha
banwa ye nakew manlenge nin Habi nin Dioh ha pāytiponan lan Jujudio.
45 Ha nakit lan mānguna lan Jujudio a malabong ye tataon nakitipon a manlenge kanlan
Pablo boy Bernabe, naibeg hilan tubat. Ket kinuntada la yay an-iadal nan Pablo boy
inlungolungo laya po.
46 Noba homain limo la hilan pinakibatan Pablo boy Bernabe, “Peteg a katapulan a
hikawo ye unan pakaipatandaan nin Habi nin Dioh. Noba ulita ahe yoya tinanggap,
inuhgaan yoynay hadili yo a ahe kawo malyadin mananggap nin bi-ay a homain anggaan.
Kaya-bay paibat haanin, hilaynay aliwan Judio ye lakwen min pangipatandaan nin
Manged a Balita.
47 Ta wanae ye imbilin nan Apo Dioh kammi,
‘Dinyag katan tillag kanlan aliwan Judio
ta-omen makauli kammo, ket maibalita ye tungkol ha kaligtahan ha kaganaan a tatao
ihti ha babe-luta.’ ”
48 Hilay aliwan Judio, pamakange la yatew, naaliket hila boy inggalang lay Habi nin
Dioh. Ket hilay kaganaan a tinuga nan Apo Dioh ha bi-ay a homain anggaan, namteg
hila.
49 Kaya-bay nitayak ye Habi nin Dioh ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal.
50 Noba hilay mānguna lan Jujudio, inatay la hilan kumuntada kanlan Pablo ye
ambigbigen a babayi a mapanggalang kanan Apo Dioh boy hilay lalakin mānguna ha
banwa. Ket impaloke la yay Pablo boy Bernabe haka la hila intaboy.
51 Kaya-bay hiyay dinyag lan Pablo, ingkampag lay tuwapok nin bibitih la bilang
pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket hiyay Bernabe boy Pablo, nakew hilayna
ha banwan Iconio.
52 Hilay mānumbong nan Apo Jesus ha banwan Antioquia, angkaaliket hilan tubat boy
naheb hilan Ihpiditon Dioh.

14

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Iconio

1 Hiyay nalyadi ha banwan Antioquia, ket hiya met ateed ha banwan Iconio. Nakew
yay Pablo boy Bernabe ha pāytiponan lan Jujudio, ket uli ha pangipatanda la, malabong a
Jujudio boy Griego ye namteg kanan Apo Jesus.
2 Noba hilay Jujudio a ahe ampamteg, inatay la hilay kanayon a aliwan Judio ta-omen
hila kumuntada kanlan māmteg.
3 Kaya-bay nagbuyot yay Pablo boy Bernabe nin yatew a banwa boy homain hilan limo
a nangipatanda nin tungkol kanan Apo. Ket pinaptegan na met Apo a peteg ye an-iadal
lan Pablo tungkol ha kangedan na, ta binyanan na hilan kapalyadiyan a manyag nin
pagkakitan boy kapagtakaan.
4 Hilay tatao ihtew ha banwan Iconio, aliwan padipadiho ye ihip la. Main nakitupig
kanlan Jujudio a ahe ampamteg, hilay kanayon met kanan Pablo boy Bernabe.
5 Haanin, hilay Jujudio boy aliwan Judio boy mānguna la a angkumuntada kanlan Pablo
boy Bernabe, ket inihip la a ipaloke boy tataponen la hila nin dapah.
6 Ha natandaan lan Pablo boy Bernabe yatew, tampol hilan inumalih a palakew ha
babanwa nin Listra boy Derbe a hakop nin plobinhiyan Licaonia boy ha kanayon po a
babadiyo ha palibot nin yatew a banwa.
7 Ket impatanda la ihtew ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Listra

8 Haanin, ha banwan Listra, main maghay lakin ampikno a ahe yan bega makakodang,
ta lumpo yaynan in-anak.
9 Ket ampanlenge ya ha an-ipatanda nan Pablo. Haanin, pinudek na yan Pablo. Ket
nakit na a main yan pamteg a mitaah ya.
10 Kaya-bay impakakhaw nan hinabi, “Mideng ka!” Ket tampol yan nideng boy
nangodang-kodang.
11 Pamakakit lan malabong a tatao ye dinyag nan Pablo, impangha la ha habin Licaonia,
a wanla, “Inumaypa hilay didioh ihti kantawo ha kadih tao.”
12 Hiyay Bernabe, pinangalanan la yan Zeus a ngalan nin magha kanlan andiohen la.
Ket hiyay Pablo, ulita māngihabi ya, pinangalanan la yan Hermes a ngalan nin andiohen
la a māngihabi.

13 Hiyay timplo nan Zeus a andiohen lan tatao, ket anti ya ha ilwah nin alad nin yatew a
banwa. Ket ha nabalitaan nin padi nan Zeus ye nalyadi, nangilakew ya ihtew ha ilwangan
nin alad nin banwa nin bobolog a baka a naonoan nin bulak. Ket labay na boy hilay tatao
a ihagpa yatew kanan Pablo boy Bernabe, ta an-ihipen la a hilan peteg ye didioh la.
14 Noba ha natandaan nan Pablo boy Bernabe ye labay lan diyagen, giniwak lay bado
la boy nayew hilan nakew ha pibunakan lan tatao. Ket impangha la, a wanla,
15 "Gagayyem, taket ta andiyagen yo yain? Ket tao kayin bengat a omen kanyo. Nakew
kayi ihti a mangipatanda kanyo nin Manged a Balita ta-omen yoyna talingkukolan yatin
homain hilbi a diohdiohan boy humaley kawoyna ha peteg a Dioh a angkabi-ay. Hiyabay
ye namalhowa nin langit, luta, dagat boy kaganaan a anti kanla.
16 Hatew, ampaolayan nan Apo Dioh ye kaganaan a nahyon a manyag nin hadili lan
kalabayan.
17 Agya wanabay man, lanang na yan teed an-ipakit Apo Dioh ye pagkaDioh na makauli
ha manganged a andiyagen na. Ambiyan na kawon udan boy mahbol a pupol ha panaon
nin pamupol. Ampabhoyen na kawo boy ampaaliketen na kawo."
18 Noba agya hinabi lan Pablo boy Bernabe yatew, naidapan hilan teed a nanaad kanlan
tatao a mangihagpa kanla.
19 Noba main nilumateng a nangaanon Jujudio a nangibat ha babanwan Antioquia boy
Iconio. Ket kinumbinyo la hilay tatao a kumuntada kanan Pablo. Kaya-bay tinatapon la
yan dapah. Ket ha nabaan la a natey yayna, ingguloy la yaynan in-ilwah ha banwa.
20 Noba ha pinalibotan la yan mānumbong nan Apo Jesus, ket nimata yan nideng
boy nag-udong yayna ha banwa. Kabekahan, hiyay Pablo boy Bernabe, inumalih hilan
palakew ha banwan Derbe.

Hiyay Pag-udong nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia

21 Impatanda lan Pablo boy Bernabe ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus
ha banwan Derbe. Ket malabong ye nakumbinyo la a manumbong kanan Apo Jesus.
Pangayadi, nag-udong hilayna man ha banwan Listra, Iconio boy Antioquia a hakop nin
plobinhiyan Pisidia.
22 Ket ha balang banwa a nilakew la, pinakhaw lay nakem lan mānumbong nan Apo
Jesus boy binabalaan la hilan magpahulong ha pamteg la, ta katapulan a magdiha hilan
malabong a kaidapan bayo hilan maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
23 Hiyay Pablo boy Bernabe, namili hilan mānguna ha balang pangkat lan māmteg nan
Apo Jesus. Nagpalta hilan mangan boy impakigwang la hilay napili boy impataya la hila
kanan Apo a ampamtegan la.
24 Haanin, hiyay Pablo boy Bernabe, nagdān hila ha plobinhiyan Pisidia. Ket ha niabot
hila ha plobinhiyan Pamfilia,
25 impatanda lay Habi nin Dioh ha banwan Perga. Pangayadi, naglaloh hilayna ha
banwan Atalia.
26 Paibat ihtew, nagbalko hilan paudong ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Siria a
ibatan la hatew. Ket ihtew la hilan impakigwang nin māmteg hatew a inged nan Apo Dioh
ye abala la a kapiyadi la.
27 Pamiabot lan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia, tinipon la hilay māmteg nan
Apo Jesus. Ket imbalita la kanla ye kaganaan a dinyag nan Apo Dioh makauli kanla boy
no way-omen hila namteg kanan Apo Jesus ye aliwan Judio.
28 Ket ihtewbay hilan nagbuyot ye Pablo boy Bernabe kalamo hilay mānumbong nan
Apo Jesus.

15

Hiyay Paytitipon ha banwan Jerusalem

1 Ha anti ya po ye Pablo ha Antioquia, main nangaanon lakin nilumateng ihtew a
nangibat ha plobinhiyan Judea ye nangiadal kanlan kakatongnon māmteg nan Apo Jesus
nin wanae, "Katapulan a magpatuli kawo a omen ha kaugalian a in-adal nan Moises ta-
omen kawo miligtah ha pamaduha nan Apo Dioh."
2 Ket ulita aliwan wanabay ye pamteg lan Pablo boy Bernabe, inumamot ye payngan-
gatngat la kanla. Kaya-bay hilay māmteg, napaymamaghaan la a hiyay Pablo, Bernabe
boy nangaanon māmteg ha Antioquia, ket palakwen la hila ha banwan Jerusalem ta-
omen la paytotongtongan yatin gotgot ihtew kanlan aapohtol boy mānguna nin pangkat
lan māmteg.
3 Kaya-bay pinaaligwat la hilaynan Pablo boy Bernabe. Ket ha pagdān la ha plobinhiyan
Fenicia boy ha plobinhiyan Samaria, imbalita la kanlan māmteg ihtew a malabong

hilaynay aliwan Judio ye ampamteg kanan Apo Jesus. Ket pamakange lan māmteg yatew, naaliket hilan tubat.
4 Ha niabot hilaynan Pablo ha banwan Jerusalem, tinanggap hilan pangkat lan māmteg boy mānguna la boy hilay aapohtol. Ket imbalita nan Pablo boy Bernabe kanla ye kaganaan a dinyag nan Apo Dioh makauli kanla.
5 Haanin, main anoy Papariseo a ampamteg kanan Apo Jesus. Ket nideng hilan naghabi, "Katapulan hilan matuli ye aliwan Judio a namteg kanan Apo Jesus boy babalaan hila a manumbong ha Bibilin a impahulat kanan Moises."
6 Kaya-bay naytitipon hilay aapohtol boy hilay mānguna nin pangkat lan māmteg ta-omen la paytongtongan yatin gotgot.
7 Pangayadi nin nabuyot a paytongtong la, nideng yay Pedro. Ket hinabi na, "Kakatongno, tanda yoynabay met a hatew po, ket hikoy pinili nan Apo Dioh kanyo a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio ta-omen hila met mamteg kanan Apo Jesus.
8 Ket hiyay Apo Dioh a nagtanda nin an-ihipen nin tao, pinaptegan na a antanggapen na hila met ye aliwan Judio, ta in-ibyay na kanla ye Ihpidito na a omen met ateed kantawo.
9 Homain kitawon nakaidumaan kanlan aliwan Judio ha pamilew nan Apo Dioh, ta pinatawad na hila met ha namteg hila kanan Apo Jesus.
10 Haanin, taket ta anhuboken yo yay Apo Dioh? Taket ta ampiliten yo hilay aliwan Judio a manumbong ha Bibilin a agya hilay nangaunan tutoa tawo boy hikitawo, ket ahe tawo angkahumbong?
11 Ampamtegan tawo a naligtah kitawo makauli ha kangedan nan Apo Jesus kantawo, ket wanabay met ateed kanlan aliwan Judio."
12 Pamakange la yatew, nilong-em hilan kaganaan. Ket nanlenge hilayna ha an-ibalita nan Bernabe boy Pablo a tungkol ha kapagtakaan boy pagkakitan a dinyag nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio makauli kanla.
13 Ha nayadi hilaynan naghabi ye Bernabe boy Pablo, naghabi ya met ye Santiago, "Kakatongno ko, leng-en yoy habiyen ko.
14 Kapipiyadi nan impalinaw Simon Pedro ye unan panagyat nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio ta-omen hila met maibilang a pagtao na.
15 Wanae met ye impahulat nan Apo Dioh kanlan podopita,
16 'Mag-udong akon uman lano.
Ket ipahulong koy naputoh a panakop nan David.
Ipaideng ko yan uman paibat ha pagkadama na
17 ta-omen la kon tapulen nin kanayon a tatao a hilay aliwan Judio a pinili kon pagkonin ko.
Hiko a Dioh ye ampaghabi nin yati.
18 Ket impatanda koyna yati hatew po.' "
19 Hinabi na po Santiago, "Kaya-bay no hikon bengat, ahe tawo hilaynan paidapan ye aliwan Judio a anhumaley kanan Apo Dioh,
20 no aliwan ihulat tawoyna ingat kanla a adi hila mangan nin inhagpa ha diohdiohan, ta bilang yaynan madinat. Adi hila mamabayi o makilaki, adi hila mangna nin daya o kena nin aayop a ahe napadaya.
21 Yati ye Bibilin a impahulat kanan Moises a katapulan lan humbongen ta-omen la hila ahe kailoyan nin Jujudio. Ta paibat po ha unan panaon, ambahaen laynan Jujudio ha pāytiponan la yatin Bibilin tepe Mangaamot nin Pagpainawa boy an-iadal la yati ha balang banwa."

Hiyay Hulat kanlan Aliwan Judio a Māmteg

22 Kaya-bay hilay aapohtol, hilay mānguna nin pangkat nin māmteg, boy kaganaan a kabilang ha pangkat lan māmteg ha Jerusalem, napaykahundoan lay mamili nin nangaanon lalaki ha pangkat la a itubol la a pagkalamo nan Pablo boy Bernabe a makew ha banwan Antioquia. Ket hiyay napili la, hiyay Judas a anhabtan Barsabas boy hiyay Silas a ambihaen nin kapadiho la a māmteg.
23 Wanae ye anti ha hulat a impakaget la kanla ha banwan Antioquia.

"Hikayin kakatongno yon aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteg ihti ha banwan Jerusalem, ampangumohta kayi kanyon aliwan Judio a kakatongno kanan Apo Jesus ihen ha banwan Antioquia, ha plobinhiyan Siria, boy ha plobinhiyan Cilicia.
24 Natandaan mi a main tatao a ibat ihti kammi ye nakew ihen kanyo a ampanyoot nin ihip yo. Ahe mi hilan intubol a makew mangiadal kanyo.

25 Kaya-bay naytitipon kayi. Ket napaymamaghaan min mamili nin nangaanon
lakin itubol a makew ihen kanyo a kalamo lan Bernabe boy Pablo a an-adoen tawon
kakatongno.
26 Hiyay Pablo boy Bernabe, ket ahe la angkawaenen ye bi-ay la ha paghilbi la kanan
Apo tawon Jesu Cristo.
27 Ket an-itubol mi hila met ye Judas boy Silas ta-omen la ipalinaw kanyo ye inhulat
mi.
28 Hiyay Ihpiditon Dioh ye nangipaihip kammi a ahe mi ipatupad kanyo ye mabyat a
bilin, no aliwan hilayatin bengat.
29 Adi kawo mangan nin inhagpa ha diohdiohan. Adi kawo mangna nin daya o kena
nin aayop a ahe napadaya. Adi kawo mamabayi o makilaki. Manged a liklikan yo hilayati.
Anggaynan bengat ihti ye hulat mi kanyo."

30 Haanin, hiyay Judas, Silas, Pablo, boy Bernabe a an-itubol la, ket nanige hilayna.
Ha niabot hilayna ha banwan Antioquia, tinipon la hilay māmteg nan Apo Jesus. Ket
inggawang lay hulat kanla.
31 Ha nabaha laynay hulat, naaliket hilan tubat.
32 Hiyay Judas boy Silas, ket podopita hila met. Malabong ye in-aadal la a nakapakhaw
nin nakem boy nakapapah-ey nin pamteg lan kakatongno.
33 Kinumonin hila po ihtew nin anoy mangaamot. Ket ha ampag-aligwat hilaynan
mag-udong, hilay kakatongno kanan Apo Jesus ihtew, impakigwang la hila a mag-ilyadin
manged ye pangumodang la angga ha lumateng hila ha Jerusalem kanlan nangitubol
kanla.
34 [Noba hiyay Silas, ahe ya nakilakew, ta nagbantak ya ihtew.]
35 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, kinumonin hila ha banwan Antioquia. Ket legan anti
hila ihtew, malabong met ye lamo la a ampangiadal boy ampangipatanda nin Habi nin
Dioh.

Hiyay Payngihyay nan Pablo boy Bernabe

36 Haanin, pangalabah nin anoy mangaamot, hinabi nan Pablo kanan Bernabe,
"Udongen ta hilan kewahan ye kakatongno ha babanwan nangipatandaan tawo nin Habi
nin Dioh ta-omen ta matandaan no way-omen hilayna."
37 Inawo nan Bernabe, noba labay na yan ilamo ye Juan a anhabtan Marcos.
38 Noba ahe na labay Pablo, ta ha anti hila po ha plobinhiyan Pamfilia a ampangiadal
nin Habi nin Dioh, ket nilakwanan na hilan Juan Marcos.
39 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, inumamot ye payngatngat la. Ket napayngihyay hila.
Hiyay Bernabe, inlamo na yay Marcos. Ket nilumugan hila nin balko a palakew ha
alipoteh nin Cyprus.
40 Ket hiyay Pablo, pinili na yay Silas. Ket bayo hila inumalih, impakigwang la hila po
nin kakatongno kanan Apo Jesus a haglapan na hila dayi ha kaganaan a lakwen la.
41 Nakew hilan Pablo ha plobinhiyan Siria boy ha plobinhiyan Cilicia. Ket pinapah-ey
lay papangkat nin māmteg nan Apo Jesus nin yatew a lulugal.

16

Hiyay Pamakilakew nan Timoteo kanlan Pablo boy Silas

1 Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagpahulong hila ha banwan Derbe angga ha banwan
Listra a angkunaan nin maghay mānumbong nan Apo Jesus a nagngalan Timoteo. Hiyay
indo na, Judio ya boy māmteg ya met. Noba hiyay bapa na ket Griego ya.
2 Hilay kakatongno kanan Apo Jesus ha banwan Listra boy ha banwan Iconio,
anhabiyen la a manged yan tao ye Timoteo.
3 Labay nan Pablo a ilamo yay Timoteo. Kaya-bay tinuli naya ta-omen hilan homain
mahabi ye Jujudio a laban kana. Ta tanda lan kaganaan a Jujudio a angkumonin ihtew a
Griego ye bapa nan Timoteo.*
4 Ket ha balang banwa a anlakwen la, an-ipatanda la ye bibilin a napaykahundoan
lan aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Jerusalem boy imbilin la
kanla a katapulan la yan humbongen.
5 Kaya-bay hilay papangkat nin māmteg, ket lalo anan pinumah-ey ye pamteg la. Ket
minamangaamot hilan anlumabong ye ampamteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Leplep nan Pablo tungkol ha Troas

* **16:3** Hilay Griego, ahe la antulien ye aanak la.

6 Haanin, hinaad na hilan Ihpiditon Dioh ye Pablo a mangiadal nin Habi nin Dioh ha
plobinhiyan Asia. Kaya-bay nakew hila ha lulugal a hakop nin plobinhiyan Frigia boy
plobinhiyan Galacia.
7 Ha niabot hilayna ha anggaan nin plobinhiyan Misia, magpahulong hila dayi ha
plobinhiyan Bitinia. Noba ahe na hilan teed pinalubohan nin Ihpidito nan Apo Jesus
a makew ihtew.
8 Kaya-bay hiyay dinyag la, nagdān hilayna ingat ha plobinhiyan Misia anggan
nilumateng hila ha banwan Troas.
9 Ha madeglem ana, impaleplep nan Apo Dioh kanan Pablo ye maghay lakin taga
Macedonia. Ket yatew a laki, ampideng yan ampakiiingalo kana, a wana, "Makew ka
ihti ha Macedonia ta-omen mo kayi haglapan."
10 Pangayadi nan naleplepan Pablo yatew, hinabi na met kammi a kalalamoan na.
Kaya-bay tampol kayinan† nag-aligwat, ta ampamtegan mi a ampalakwen na kayin Apo
Dioh ihtew ta-omen mi ipatanda ye Manged a Balita kanlan tatao.

Hiyay Pamteg nan Lydia kanan Apo Jesus

11 Paibat ha banwan Troas, nagbalko kayi palakew ha alipoteh nin Samotracia.
Kabekahan, nagpahulong kayi ha banwan Neapolis.
12 Paibat ha banwan Neapolis, kinumodang kayinan palakew ha banwan Filipos a
pinakamayadet a banwa nin plobinhiyan Macedonia. Malabong hilay taga Roma a
angkumonin ha Filipos. Ket kinumonin kayi po ihtew nin anoy mangaamot.
13 Ha naabot ye Mangaamot nin Pagpainawa, nilumwah kayi ha banwa. Ket nakew
kayi ha gilid kabatowan. Nabaan mi a main lugal ihtew a pamakigwangan lan Jujudio.
Ket nalatngan mi hila ihtew ye babayin naytitipon. Kaya-bay nikno kayin nakitongtong
kanla.
14 Magha kanlan ampanlenge kammi ket hiyay Lydia a taga banwan Tiatira. Māglako
yan mangatampa a tapih a kadih obi boy magha yan ampanggalang kanan Apo Dioh.
Legan ampanlenge ya ha an-iadal nan Pablo, nilukatan nan Apo Dioh ye ihip na ta-omen
na pamtegan ye an-iadal na.
15 Ket napabawtihmo yay Lydia boy hilay kabaey na. Haanin, hinagyat na kayi, a wana,
"No an-ibilang yo kon peteg a māmteg nan Apo Jesus, makew kawon makidagoh ha baey
ko." Ket mauplit yan nanagyat kammi. Kaya-bay nakidagoh kayi ha baey na.

Hiyay Pagkapidiho lan Pablo boy Silas ha banwan Filipos

16 Ha maghay mangaamot, legan palakew kayi ha lugal a pamakigwangan, nakahagana
kayin maghay balatang a ipoh. Ampakapaltep ya uli ha maloke a ihpidito a anti kana.
Ulin yati, malabong a pilak ye angkatanggap lan amo na.
17 Yatew a balatang, ket pihuhumbong na kayin ampangipangha nin wanae, "Hilatin
tatao, ket māghilbi na hilan Pinakamatagay a Dioh! An-ipatanda la kanyo no way-omen
kawo miligtah!"
18 Minamangaamot, wanabay ye andiyagen na kammi anggan hinumawa yaynay
Pablo. Kaya-bay nagbawit yan inumadap kana. Ket hinabi na, "Hikan maloke a ihpidito,
ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, umalih kayna kana!" Ket kananyatew met ateed, inumalih
yaynay maloke a ihpidito kana.
19 Ha nakit lan aamo nan balatang a ahe la yaynan mapagpilakan, dinakep la yay Pablo
boy Silas. Ket ingguloy la hilan inlakew ha plaha, ta iadap la hila kanlan mānungkolan ha
banwa.
20 Haanin, in-adap la hila kanlan mānungkolan. Ket binadaan la hila, a wanla, "Hilatin
lalakin Judio, ket anggulowen lay banwa tawo.
21 Ta an-iadal lay kaugalian la a laban ha bibilin tawon Romano. Ket ahe mi malyadin
tanggapen o humbongen."
22 Haanin, hilay tatao ihtew, nakitagem hilan namahakit kanlan Pablo boy Silas. Niloh-
okan la hilan mānungkolan haka la hila impapatok.
23 Pangayadi la hilan impapatok, ket impapidiho la hila boy binilinan la yay gowaldiya,
a wanla, "Pakabantayan mo hilan manged."
24 Kaya-bay hiyay gowaldiya, impahlep na hilan Pablo boy Silas ha pinakamaalale a
hilid nin pidihowan haka na impangaw ye bibitih la.
25 Ha bunak anan madeglem, hiyay Pablo boy Silas, ampakigwang hila boy ampagkan-
tan panggalang kanan Apo Dioh. Ket hilay kanayon a nakapidiho ihtew, ampanlenge hila
met kanla.

---

† **16:10** Paibat ihti, hiyay Lucas ye kalamo nan Pablo. Kaya-bay anggawien naynay habin "kayi," "mi," o "kammi."

26 Kapipikhaan, nanlayon nin makhaw, ket naeyeg ye pidihowan. Ket tampol
nangalalabkat ye kaganaan a leneb nin pidihowan boy nangaalih ye tatanikala nin
kaganaan a nakapidiho.
27 Ket napokaw yay gowaldiya nin pidihowan. Ha nakit na a nangalalabkat anay
kaganaan a leneb, nabaan na a nakatakah hilaynay pidiho. Kaya-bay binagot nay
kampilan na, ta magpakamatey yayna dayi.
28 Noba nangha yay Pablo, a wana, “Adi ka magpakamatey, ta anti kayin kaganaan ihti.”
29 Haanin, hiyay gowaldiya, nakikwa yan kingki. Pangayadi, nanandali yan nilumoob.
Ket ampamigpig yan nanalimukod ha adapan nan Pablo boy Silas.
30 Pangayadi, in-ilwah na yay Pablo boy Silas. Ket tinepet na hila, “Gagayyem, hinyay
katapulan kon diyagen ta-omen ako miligtah ha pamaduha nan Apo Dioh?”
31 Nakibat yay Pablo boy Silas, “Mamteg ka kanan Apo Jesus, ket miligtah ka boy hilay
kabaey mo.”
32-34 Haanin, hiyay māgbantay, inlakew na yay Pablo boy Silas ha baey na. Ket inuyahan
nay huhugat la boy pinakan na hila. Pangayadi, hiyay Pablo boy Silas, impatanda lay Habi
nin Dioh kana boy kanlan kaganaan a kabaey na. Ket kananyatew met ateed a madeglem,
napabawtihmo ya kalamo na hilay kabaey na. Angkaaliket yan tubat boy hilay papamilya
na, ta ampamteg hilayna kanan Apo Dioh.
35 Ha pahanib ana, hilay mānungkolan nin banwa, nangitubol hilan popolih a mangi-
habi kanan gowaldiya nin pidihowan, “Palihwayen mo hilaynan Pablo boy Silas.”
36 Haanin, hiyay gowaldiya ha pidihowan, hinabi na met kanan Pablo, “Hilay
mānungkolan, hinabi la kangko a palihwayen katawoyna. Kaya-bay malyadi kawoynan
umalih a main katanaan.”
37 Noba hinabi nan Pablo kanlan popolih, “Nilabag la ye bibilin nin Roma, ta agya
Romano kayi, ket impapatok la kayina ha adapan lan tatao boy impapidiho agya ahe
la kayi po nilitih. Ket haanin, hiklito la kayin palihwayen. Aliwan huhto yain! Katapulan
a hilay mānungkolan mihmo ye makew ihtin mangipalwah kammi ha pidihowan.”
38 Kaya-bay nag-udong hilay popolih kanlan mānungkolan. Ket hinabi la kanla ye hinabi
nan Pablo. Ket ha natandaan la a Romano hila met manayti ye Pablo boy Silas, ket
nalimowan hila.‡
39 Hilatew a mānungkolan, nakew hila ha pidihowan. Ket nakikwa hilan patawad
kanlan Pablo. In-ilwah la hila ha pidihowan, ket pinakitongtongan la hila, “No malyadi
dayi, umalih kawoyna ihti ha banwa mi.”
40 Ha nakalwah hilaynan Pablo boy Silas ha pidihowan, nakew hila ha baey nan Lydia.
Nalatngan la hila ihtew ye kakatongno kanan Apo Jesus. Ket pinakhaw lan Pablo ye
pamteg la. Haanin, hiyay Pablo boy Silas, inumalih hilayna nin yatew a banwa.

17

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Tesalonica

1 Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagdān hila ha banwan Amfipolis boy ha banwan
Apolonia angga ha nakalateng hila ha banwan Tesalonica. Main pāytiponan lan Jujudio
ihtew.
2 Ha loob nin tatloy dominggo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, ampakew yay Pablo
ha pāytiponan lan Jujudio, ta wanabay ye nakailmawan na. Nakingatngat yay Pablo
kanlan tatao makauli ha naihulat a Habi nin Dioh.
3 Boy impalinaw boy pinaptegan na kanla a hiyay Cristo, katapulan yan magdiha nin
pamaidap angga ha matey ya boy mabi-ay yan uman. Hinabi nan Pablo, “Hiyay Apo Jesus
a an-ipatanda ko kanyo, ket hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”
4 Hilay kanayon kanlan Jujudion ampanlenge, ket namteg hila boy nakilamo kanan
Pablo boy Silas. Main met malabong a Griego a ampanggalang kanan Apo Dioh boy
malabong a babayin ambalayen ye namteg boy nakilamo kanla.
5 Noba hilay kanayon a Jujudio, naibeg hila kanan Pablo boy Silas. Kaya-bay nandakit
hilan tataon mapanggulo a pamipideng ha palaha nin banwa. Ha malabong anay nadakit
la, ingkana laynay manggulo ha loob nin banwa. Ket dinawohong la yay baey nan Jason,
ta antapulen la yay Pablo boy Silas ta-omen la hila iadap kanlan tatao.

‡ **16:38** Milabag ha bibilin lan Romano no main Romano a mapaduhaan a homain po dalom. Hiyay gobilno lan Romano, ambantayen ye katulidan lan taga Roma. No idalom lan Pablo o Silas kanlan mānungkolan ihtew ha Roma, maahe ye obda lan nangipapidiho kanla.

6 Noba ha ahe la hila makitan ye Pablo boy Silas, ingguloy-guloy la hilan in-adap kanlan
mānungkolan ha banwa ye Jason boy kanayon po a kakatongno kanan Apo Jesus. An-
ipapangha la, “Hilatin tatao, ampanyag hilan kagulowan ha kaganaan a lugal a anlakwen
la. Ket anti hilayna haanin ha banwa tawo.
7 Ket hiyay Jason, pinadagoh na hila ha baey na. Ket hilatin tatao, angkuntadaen lay
bibilin nan Emperador Cesar boy anhabiyen la a aliwan hiyay Emperador Cesar ye peteg
a poon, no aliwan hiyay taon nagngalan Jesus.”
8 Pamakange lan tatao boy mānungkolan yatew, naygulogulo hilayna.
9 Ket haanin, pinabayad la yay Jason boy hilay kanayon a kakatongno kanan Apo Jesus
haka la hila pinalihway.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Berea

10 Kananyatew met ateed a madeglem, hilay kakatongno kanan Apo Jesus, intubol la
hilan Pablo boy Silas ha banwan Berea. Ha niabot hilayna ihtew, nakew hila ha pāytiponan
lan Jujudio.
11 Hilay Jujudio a angkumonin ha Berea, mamaway ye ihip la dinan kanlan taga
banwan Tesalonica, ta kalalabay lay manlenge nin an-iadal lan Pablo. Minamangaamot
lan ambokitkiten ye naihulat a Habi nin Dioh ta-omen la matandaan no peteg yay
anhabiyen nan Pablo.
12 Kaya-bay malabong kanla ihtew ye namteg kanan Apo Jesus. Malabong met a Griego
a pawa ambalayen a babayi boy lalaki ye namteg kanan Apo Jesus.
13 Noba ha natandaan lan Jujudio ha Tesalonica a ampangipatanda yay Pablo nin Habi
nin Dioh ha banwan Berea, ket nakew hila met ihtew ta-omen hila mangiatay nin tatao
a manggulo.
14 Kaya-bay hilay kakatongno kanan Apo Jesus, ginagah la yaynan intubol ye Pablo a
makew ha ambay dagat. Noba hiyay Silas boy Timoteo, nagbantak hila ihtew ha banwan
Berea.
15 Main ano kataon nangiatel kanan Pablo angga ha banwan Atenas. Ha mag-udong
hilayna ha Berea, imbilin nan Pablo kanla a tampol la hilan pahumbongen kana ye Silas
boy Timoteo.

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Atenas

16 Hiyay Pablo, legan an-agaden na hilan Silas boy Timoteo ihtew ha banwan Atenas,
nalele yan tubat, ta nakit na a malabong ye kalintatao a andiohen lan tatao ihtew.
17 Kaya-bay nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakingatngat ya kanlan kapadiho
na a Judio boy kanlan aliwan Judio a ampanggalang kanan Apo Dioh. Minamangaamot
ya met a ampakew ha palaha boy ampakingatngat kanlan ayaman a anti ihtew.
18 Main luway pangkat nin mamaihtodo ihtew a ampakingatngat kanan Pablo. Hiyay
maghay pangkat, anhabtan Epicureo. Ket hiyay magha met, anhabtan Estoico. Hinabi
nin nangaano kanla, “Ayay anhabiyen na yain a kalawakaw?” Hinabi la met nin kanayon,
“Ampangipatanda ya laweh nin tungkol ha dioh lan dadayohan?” Hinabi la yatew, ta an-
ipatanda nan Pablo ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus boy hiyay pagkabi-ay
nan uman.
19 Haanin, hiyay Pablo, inlakew laya ha pāytiponan lan mānungkolan a anhabtan
Areopago. Ket hinabi la kana, “Labay min matandaan ye bayon adal a an-iadal mo.
20 Babayo kammi yain a anhabiyen mo. Kaya-bay labay min matandaan ye labay nan
habiyen.”
21 Hinabi la yatew, ta hilay taga Atenas boy hilay dadayohan a angkumonin ihtew,
homain hilaynan kanayon a andiyagen, no aliwan paytongtongan boy manlenge nin
tungkol ha bayon adal.
22 Kaya-bay hiyay Pablo, nideng ya ha adapan lan tatao ha Areopago. Ket hinabi na,
“Hikawon taga Atenas, angkaimatonan ko a makadioh kawo.
23 Ta ha nagpahyal ako ihti ha banwa yo, nakit ko hilay anggalangen yo. Main ako po
nakit a pangihagpaan a main nakahulat a wanae, ‘Kanan Dioh a ahe tawo katatanda.’
Hiyay Dioh a anggalangen yo a ahe yo po katatanda, ket hiyabay ye ipatanda ko kanyo
haanin.”
24 “Hiyabay ye Dioh a namalhowa nin babe-luta boy kaganaan a babagay a anti
kananyati. Hiyabay ye Apo nin langit boy luta. Kaya-bay ahe ya angkumonin ha titimplo
a dinyag nin tao.
25 Ahe na katapulan ye haglap nin tao, ta hiyabay ye ampamyay kantawo nin bi-ay,
angeh, boy kaganaan a babagay a matapul tawo.

26 Pinalhowa nan Apo Dioh ye maghay tao a pinangibatan nin kaganaan a lalahi nin
tatao boy intayak na hila ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ingkonin nay anggaan
nin lugal nin balang lahi boy intaning nay panaon la.
27 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen tawo matandaan a katapulan tawo ya. Maka
tapulen tawo ket matuklahan tawo yan peteg. Noba hiyay kaptegan, aliwa yan mataang
ha balang magha kantawo.
28 'Ta makauli ha kapalyadiyan na, ket angkabi-ay kitawo, ampakatige boy anti kitawo
ihti.'* Ket wanabay met ateed ye hinabi lan anon māngalalla yo, a wanla, 'Aanak na
kitawon Apo Dioh.' "
29 Hinabi na po nin Pablo, "Haanin ta aanak na kitawon Apo Dioh, adi tawon an-ihipen
a hiyay Apo Dioh, ket kalintatao ya a yadi ha balitok, mital, o dapah a dinyag makauli ha
ihip boy kagalingan nin tao.
30 Hatew, pinaolayan nan Apo Dioh ye ahe la pamalay nin tatao kana. Noba haanin,
an-ibilin na ha kaganaan a tatao ha balang lugal a paghehean laynay kakahalanan la boy
talingkukolan laynay panyag la nin kalok-an.
31 Ta nangitaning yaynay Apo Dioh nin mangaamot nin matoynong a panuhga na ha
kaganaan a tatao ihti ha babe-luta makauli kanan tao a pinili na. Ket pinaptegan na yati,
ta bini-ay na yan uman."
32 Pamakange lan tatao ye tungkol ha pagkabi-ay uman nin nangamatey, kinailiyan la
yan kanayon. Noba hilay kanayon, hinabi la, "Labay min mangean ana man kammo ye
tungkol kananyati."
33 Pangayadi lan hinabi yatew, hiyay Pablo, inumalih yayna ha ampaytiponan la.
34 Noba main nangaano kanla a laki ye namteg kanan Apo Jesus boy nakitagem kanan
Pablo. Magha kanla ye Dionisio a kabilang ha pangkat lan anhabtan Areopago. Main met
maghay babayin nagngalan Damaris boy kanayon po.

18

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Corinto

1 Pangayadi, inumalih yaynay Pablo ihtew ha banwan Atenas. Ket nakew ya ha banwan
Corinto.
2 Ket ihtew naya nakitan ye Aquila a maghay Judio a taga plobinhiyan Ponto, lamo na
yay ahawa na a hiyay Priscila. Ket kapipilateng lan bengat a nangibat ha Italia. Ta hiyay
Emperador Claudio, pinaalih na hilay kaganaan a Jujudio ha banwan Roma. Ket hiyay
Pablo, kinewahan na hilay miahawan Aquila boy Priscila.
3 Ket ulita kapadiho na hilan mānyag nin tolda, nakidagoh ya kanla boy nakilamo yayna
kanla a manyag nin tolda.
4 Hiyay Pablo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, ampakew ya ha pāytiponan lan Jujudio
ta-omen ya makingatngat kanlan Jujudio boy Griego. Ta labay na hilan makumbinyo a
mamteg kanan Apo Jesus.
5 Ha nilumateng yay Silas boy Timoteo a ibat ha plobinhiyan Macedonia, ingkamihan
naynan Pablo ye panaon na ha pangipatanda nin Habi nin Dioh boy an-ipapteg na kanlan
Jujudio a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.
6 Noba ha kinuntada boy inlungolungo la yaynay Pablo, ingkampag nay tuwapok nin
bado na bilang babala laban kanla, a wana, "Kahalanan yoyna no paduhaan na kawon
Apo Dioh. Homain akoynan pakibatan kanyo kanan Apo Dioh. Ket paibat haanin,
hilaynay aliwan Judio ye lakwen kon adalan."
7 Kaya-bay hiyay Pablo, inumalih yayna ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakew yan
nakidagoh ha baey nan Ticio Justo a katalig nin pāytiponan lan Jujudio. Hiyay Ticio Justo,
aliwa yan Judio, noba ampanggalang ya kanan Apo Dioh.
8 Hiyay Crispo a mānguna nin pāytiponan lan Jujudio, namteg ya kanan Apo Jesus dayon
kabaey na. Malabong po a taga banwan Corinto a nanlenge kanan Pablo ye namteg boy
napabawtihmo.
9 Ha maghay madeglem, napakit yay Apo Jesus kanan Pablo ha leplep, a wana, "Adi ka
angkalimo. Adi mo an-itgen ye pangiadal mo. Ihulong mo ingat,
10 ta anti ko kammo. Malabong hilay tatao ko ihtin banwa. Kaya-bay homain
mamahakit kammo."
11 Kaya-bay hiyay Pablo, ha loob nin maghay taon boy anem a bowan a kinumonin
ihtew, nangiadal ya nin Habi nin Dioh kanlan tatao.

* **17:28** Hatew, main māgdanew a nanulat yati kanan Zeus. Hiyay Zeus ye pinakapoon nin didioh lan Griego hatew.

12 Noba ha hiyaynay Galion ye gobilnadol ha plobinhiyan Acaya, hilay Jujudio,
naymamaghaan la yan kinuntada ye Pablo. Ket dinakep la yan inlakew ha panuhgaan
nan Gobilnadol.
13 Binadaan laya, a wanla, “Yatin tao, angkumbinyowen na hilay tatao a manggalang
ha Dioh ha papadan a labag ha bibilin mi.”
14 Maghabi ya dayi ye Pablo. Noba naunaan na yan Gobilnadol Galion a naghabi
kanlan Jujudio nin wanae, “No yatin gotgot a inhaley yo kangko ket tungkol ha mabyat a
kahalanan o panlabag ha bibilin, manlenge ako kanyo.
15 Noba ulita gotgot yan bengat tungkol ha hahabi boy ngangalan nin tatao boy ha
bibilin yo, hikawoynay baala a mangipatunong, ta ahe ko labay ye manuhga nin tungkol
ha wanabay bengat a babagay.”
16 Ket pinaalih na hilayna ihtew ha panuhgaan.
17 Haanin, dinakep la yan tatao ye Sostenes a mānguna nin pāytiponan lan Jujudio. Ket
binogbog laya ha adapan nin panuhgaan. Noba pamaolay naynan bengat Gobilnadol
Galion.

Hiyay Pag-udong nan Pablo ha banwan Antioquia

18 Hiyay Pablo, kinumonin ya po ha banwan Corinto. Pangalabah nin anoy mangaamot,
nagpatanid yayna kanlan kakatongno kanan Apo Jesus ihtew. Ket nakew yayna ha
Cencrea kalamo na hilay miahawan Priscila boy Aquila. Ket ha niabot hilayna ha banwan
Cencrea, nagpakohkoh yay Pablo, ta natupad na yaynay pangako na kanan Apo Dioh.
Pangayadi, nagbalko hilaynan palakew ha plobinhiyan Siria.
19 Ha niabot hilayna ha banwan Efeso, hiyay Pablo, inalihan na hilan Priscila boy
Aquila. Ket nakew yan hinumlep ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakingatngat ya kanlan
Jujudio ihtew.
20 Haanin, inawok la kanan Pablo a magbuyot ya po dayi ihtew kanla. Noba ahe na
hila inawo,
21 no aliwan nagpatanid ya tana kanla, a wana, “No ipaluboh nan Apo Dioh, mag-udong
ako lano.” Haanin, hiyay Pablo, nagbalko yan inumalih ha Efeso.
22 Pamiabot na ha banwan Cesarea, naglaloh yayna ha banwan Jerusalem, ket
kinewahan na ye pangkat lan māmteg ihtew. Pangayadi, nagpahulong yayna ha banwan
Antioquia ha plobinhiyan Siria.
23 Ahe ya nagbuyot ihtew. Inumalih ya. Ket niliwed nay lulugal ha plobinhiyan Galacia
boy Frigia a ibatan nayna hatew. Ket pinapah-ey nay pamteg lan mānumbong nan Apo
Jesus ihtew.

Hiyay Pangiadal nan Apolos ha Efeso

24 Main maghay Judion nagngalan Apolos ye nakew ha banwan Efeso. Hiyay Apolos,
nianak ya ha Alejandria. Ket magaling yan maghabi boy malabong ye tinanda na ha
naihulat a Habi nin Dioh.
25 Ta naadalan yan tungkol kanan Apo Jesus. Luboh ha nakem na ye pangiadal na boy
huhto ye an-iadal na tungkol kanan Apo Jesus. Noba no tungkol ha bawtihmo, ket hiyay
bawtihmo nan Juan bengat ye tanda na.
26 Hiyay Apolos, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket homain yan limo a nangiadal
ihtew. Ha nange lan miahawan Priscila boy Aquila ye pangiadal nan Apolos, hinagyat la
yan makew ha baey la. Ket impalinaw lan manged kana ye tungkol ha papadan nan Apo
Dioh.
27 Haanin, hiyay Apolos, labay nay makew ha plobinhiyan Acaya. Ket hilay kakatongno
kanan Apo Jesus ha Efeso, pinakhaw lay nakem na boy nanulat hila kanlan mānumbong
nan Apo Jesus ihtew a tanggapen la yay Apolos ha panlumateng na. Ket ha nakalateng
yayna ihtew, malabong ye naihaglap na kanlan namteg makauli ha kangedan nan Apo
Dioh.
28 Ta hiyay Apolos, ket makpe yan nakingatngat kanlan Jujudio ha adapan nin
kalabongan. Pinaptegan na kanla makauli ha naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Apo Jesus
ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

19

Hiyay Pananggap lan Māmteg nin Ihpiditon Dioh

1 Legan anti yay Apolos ha banwan Corinto, hiyay Pablo, kinodang nay mamapantay
nin plobinhiyan Asia angga ha niabot ya ha banwan Efeso. Ket main yan nalatngan ihtew
a nangaanon mānumbong nan Apo Jesus.

2 Ket tinepet na hilan Pablo, “Ha namteg kawo kanan Apo Jesus, natanggap yo laweh
ye Ihpiditon Dioh?”
Nakibat hila kana, “Yo, ahe! Ahe mi po nangean a main manaytin Ihpiditon Dioh.”
3 Nanepet yayna man ye Pablo, “No wanabay awod, hinyan kalahin bawtihmo ye
natanggap yo?”
Hinabi la, “Hiyay pamawtihmo nan Juan.”
4 Haanin, hinabi nan Pablo, “Hiyay Juan, binawtihmowan na hilay tataon naghehe nin
kakahalanan la boy hinabi na po kanlan tatao a katapulan la yan pamtegan ye lumateng
a homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus.”
5 Pamakange la yati, napabawtihmo hila ha ngalan nan Apo Jesus.
6 Ket ha impalonto nan Pablo ye gamet na ha ō la, naheb hilan Ihpiditon Dioh. Ket
naghabi hilan hadihadi a habi a ahe la naadal boy an-ihabi lay impahabi nan Apo Dioh
kanla.
7 Manga labinluway lalaki hilan kaganaan.
8 Ha loob nin tatloy bowan, hiyay Pablo, ampakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Homain
yan limo a ampakingatngat kanla ta labay na hilan makumbinyo a pahakop kanan Apo
Dioh.
9 Noba hilay nangaano kanla, pinabyang lay ō la boy ahe la pinamtegan. Ampaghabi
hila po ha adapan lan tatao nin pandama nin tungkol kanan Apo Jesus. Kaya-
bay inumalih yay Pablo ihtew, ket inlamo na hilay mānumbong nan Apo Jesus. Ket
minamangaamot na yan impahulong ye pangiadal na ha pag-adalan nan Tirano.
10 Ha loob nin luway taon, lanang a wanabay ye andiyagen na. Kaya-bay hilay
kaganaan a tatao ha plobinhiyan Asia, Judio man o Griego, ket nange lay tungkol kanan
Apo Jesus.
11 Malabong a nakiduma a kapagtakaan ye dinyag nan Apo Dioh ihtew makauli kanan
Pablo.
12 Kaya-bay agya panyo o hinyaman a tapih a nahagoy nan Pablo a kadten la kanlan
ampaghakit, ket ampitaah hila boy an-umalih hilay mangaloke a ihpidito a hinumlep
kanla.

Hilay Aanak nan Esceva

13 Haanin, main nangaanon Jujudion ampakew ihtew a ampamaalih nin mangaloke a
ihpidito kanlan tatao. Ket hinubok la yan ginawi ye ngalan nan Apo Jesus, a wanla, “Ha
ngalan nan Apo Jesus a an-ipatanda nan Pablo, umalih kawo.”
14 Wanabay met ateed ye andiyagen lan piton aanak nan Esceva a maghan mānguna a
padi.
15 Noba ninghan ha ampamaalih hilan maloke a ihpidito, hinebatan hilan maloke a
ihpidito, “Katatanda ko yay Jesus boy katatanda koya met ye Pablo. Noba aya kawo?”
16 Ket haanin, hiyay taon hinelpan nin maloke a ihpidito, dinep-an na hila. Pinahakitan
na hilan tubat boy hinambot na hila. Homain hilan nadyag. Kaya-bay loh-ok boy hugatan
hilan nayew a nilumwah ha baey.
17 Yatin nalyadi, ket nabalitaan lan kaganaan a Jujudio boy Griego a angkumonin ha
banwan Efeso. Ket nalimowan hilan kaganaan boy lalo laya po ginalang ye ngalan nan
Apo Jesus.
18 Malabong kanlan ampamteg kanan Apo Jesus ye hinumaley. Ket inhabi lay
mangaloke a didiyag la.
19 Malabong a māghalimangka ye nangihuko nin lilibdo la a paghalimangka. Ket inulam
la ha adapan nin malabong a tatao. Ket ha kinowinta lay alaga nin inulam lan lilibdo,
ket inumabot yan limampo a libon palatan mital.
20 Uli ha nalyadi, nakit lan tatao a main kapalyadiyan ye Habi nin Dioh. Kaya-bay
nitayak ye Habi nin Dioh boy lalalo hila po nilumabong ye māmteg nan Apo Jesus.

Hiyay Kagulowan ha banwan Efeso

21 Pangayadi hilatew a nangalyadi, inihip nan Pablo a muna ya po kadān ha
plobinhiyan Macedonia boy ha plobinhiyan Acaya bayo ya makew ha banwan Jerusalem.
Hinabi na, “Lano ha ibat akoyna ha Jerusalem, katapulan akon makew ha banwan Roma.”
22 Haanin, hiyay Timoteo boy hiyay Erasto a kahaglap nan Pablo, ket pinauna na
hilayna ha plobinhiyan Macedonia. Noba hiyay Pablo, nagbantak ya po ha plobinhiyan
Asia.
23 Kananyatew met ateed a panaon, nagkamain nin mayadet a kagulowan ha banwan
Efeso, ta hilay kanayon a tatao ihtew, ket ahe la labay ye pangiadal lan māmteg nin
tungkol kanan Apo Jesus.

24 Yatin kagulowan, nandugi ya kanan lakin nagngalan Demetrio a māmanday nin
mangakandin timplo a yadi ha mital. Yatin mangakandin timplo, ket kawangih nin
timplo nan Artemis a andiohen la. Uli kanlan hilati a andiyagen nan Demetrio, malabong
a pilak ye ampaglakoan na, kalamo lan māg-obda na.
25 Tinipon na hilay māg-obda na boy hilay kanayon po a māmanday. Ket hinabi na
kanla, "Kalalamoan ko, tanda yo a malabong a pilak ye angkakwa tawo kananyatin
kapanapulan.
26 Nange boy nakit yoyna met ye andiyagen nan Pablo. Ha pangiadal na, anhabiyen na
a hilay andiohen a dinyag nin tao, ket aliwa hilan peteg a dioh. Ket malabong hilaynay
nakumbinyo na a manalingkukol ha andiohen tawo. Ket aliwan bengat ihti ha banwan
Efeso, no aliwan ha kaganaan anan lulugal nin plobinhiyan Asia.
27 Kaya-bay angkaampoling kitawoynan madama. Aliwan bengat kapanapulan tawo
ye maalihan hilbi, no aliwan agya hiyay timplo boy hiyay andiohen tawon Artemis a
anggalangen nin tatao ha plobinhiyan Asia boy ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta."
28 Pamakange la yati nin tatao, ket napoot hilan tubat boy impangha la, "Maka-
palyadiyan yay Artemis a anggalangen tawon taga Efeso."
29 Ket nagkamain nin kagulowan ha banwan Efeso. Haanin, dinakep la hilay kalamo
nan Pablo a taga Macedonia a hiyay Gayo boy Aristarco haka la hilan pinaytageman a
inlakew ha palaha a pāytiponan nin tatao.
30 Labay na dayin Pablo ye makew maghabi ihtew ha adapan lan tatao. Noba hinaad
la yan mānumbong nan Apo Jesus.
31 Agya hilay nangaanon mānungkolan a gayyem nan Pablo nin yatew a plobinhiya, ket
nangitubol hilan mangihabi kana a ahe yayna makew ha naytiponan lan tatao.
32 Haanin, hilay tatao, lalo hilayna ingat naygulogulo, ta aliwan padipadiho ye an-
ipangha la. Ket kalabongan kanla, ahe la tanda no taket ta anti hila ihtew.
33 Hilay kanayon kanlan tatao ihtew, nabaan la a hiyay Alejandro a maghay Judio ye
hangkan nin kagulowan, ta hiyabay ye impadolla lan Jujudio a mangipalinaw a homain
hilan pakibalabalaan kanan Pablo. Ket pinepe nan Alejandro hilay tatao, ta maghabi
yayna.
34 Noba ha nabalayan lan tataon naytitipon ihtew a hiyay Alejandro, ket Judio ya
met manayti, nayngingidlan hilan nangha, a wanla, "Makapalyadiyan yay Diana a
anggalangen min taga Efeso!" Ket wanabay ye an-ipangha la ha loob nin luway odah.
35 Noba pangayadi nin luway odah, nilumateng ye mānungkolan ha banwa. Ket pinakal-
em na hilay tatao boy hinabi na, "Hikawon kapadiho kon taga Efeso, tanda nin kaganaan
a tao a hikitawon taga Efeso ye māgbantay nin timplo nan madangal a Artemis boy ha
nahantowan a dapah a naampag paibat ha langit?
36 Ket homain malyadin mangibudi kananyati. Kaya-bay pakatana kawo boy adi kawon
tampol angkapoot.
37 Hilatin luwa kataon inlakew yo ihti, ket ahe laya met tinakawan ye timplo o inumih
ye andiohen tawo.
38 Haanin, no hiyay Demetrio boy hilay kalalamoan na a māmanday, ket main hilan
diklamo a laban ha agya ayaman, main kitawon panalayhayan boy mānungkolan.
Katapulan ihtewbay hila magdalom.
39 Noba no main kawo po nin kanayon a diklamo, katapulan a pakangeden ha panaon
nin paytipon nin mānungkolan ha banwa.
40 Uli kananyatin angkalyadi haanin, malyadi la kitawon badaan Roromano nin
panggulo. Ket homain kitawon maikatulidan kananyatin kagulowan."
41 Pangayadi nan naghabi ye mānungkolan, pinauli na hilaynay tatao.

20

Hiyay Pamakew nan Pablo ha plobinhiyan Macedonia boy Grecia

1 Ha nilong-em anay kagulowan ha banwan Efeso, hiyay Pablo, impadakit na hilay
mānumbong nan Apo Jesus. Ket pinakhaw nay nakem la. Pangayadi nan nagpatanid,
nakew ya ha plobinhiyan Macedonia.
2 Ket kaganaan a lulugal ihtew a nilakew na, malabong ye in-adal na a pamakhaw nin
nakem lan māmteg nan Apo Jesus. Pangayadi, nagpahulong yayna ha plobinhiyan Grecia.
3 Ket kinumonin ya ihtew nin tatloy bowan. Haanin, legan ampag-aligwat yan lumugan
nin balko a palakew ha Siria, natandaan na a an-ipanta la yan kapadiho na a Jujudio.
Kaya-bay inihip na a kumodang yaynan bengat a kadān ha plobinhiyan Macedonia.

4 Nakilakew hila kana ye Sopater a taga Berea a anak nan Pirro, hilan Aristarco boy
Segundo a taga Tesalonica, Gayo a taga Derbe, Timoteo a taga Listra, Tiquico boy Trofimo
a taga Asia.
5 Nauna hila kammi boy inagad la kayina ha Troas.
6 Ket ha nayadi anay Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, inumalih kayina ha Filipos.
Ket nilumugan kayin balko palakew ha Troas. Ha ikaliman mangaamot, nilumateng kayi
ihtew. Ket kinumonin kayi po ihtew nin pitoy mangaamot.

Hiyay Huyot a Pangumewah nan Pablo ha banwan Troas

7 Haanin, ha unan mangaamot nin maghay dominggo, naytitipon kayin kaganaan a
ampamteg kanan Apo Jesus ta mangan kayin tinapay bilang pangihipan nin pagkamatey
nan Apo Jesus. Ket hiyay Pablo, ulita umalih ya ha kabekahan, nangiadal ya anggan
bunak madeglem.
8 Ket hiyay hilid a naytitiponan mi ha dapit tagay nin baey, malabong ye kingki ihtew.
9 Haanin, main met maghay bayontao a nagngalan Eutico a ampikno ha panamulawan.
Uli ha kakadang nin pangiadal nan Pablo, hiyay Eutico, nanatonlo yan nipakatuloy nin
maiplek. Ket paibat ha ikatlon palapag, naampag yan nahahtog ha luta. Ket natey yaynan
hinapwat la.
10 Ket hiyay Pablo, nonaoy ya. Ket nilakew na yan tinakeh. Hinabi na kanlan tatao,
“Adi kawo angkahindak, ta angkabi-ay ya.”
11 Nanik yan uman ye Pablo. Ket namih-ilbih-il yan tinapay haka la kinan. Pangayadi,
inhulong nay pangiadal na anggaynan mahanib haka ya inumalih.
12 Ket hiyay Eutico, in-uli la yan angkabi-ay ha baey na boy naaliket hilan tubat.

Hiyay Pamakew nan Pablo ha Mileto

13 Haanin, ulita hinabi nan Pablo kammi a makew kayi ha banwan Ason, ket nagbalko
kayinan palakew ha Ason. Ihtew kayi mapayngingikit kanan Pablo, ta hinabi na kammi
a kumodang yaynan bengat palakew ihtew.
14 Ket ha napayngikit kayina ha Ason, nilumugan yayna met ye Pablo ha balko a
anluganan mi palakew ha banwan Mitilene.
15 Paibat ha Mitilene, pahulong ye pagbalko mi palakew ha Quio. Ket kabekahan,
niabot kayi ha eteb nin alipoteh nin Quio. Ket ha kabekahan, niabot kayi ha Samos.
Ket pangalabah nin maghay mangaamot, niabot kayi ha banwan Mileto.
16 Inihip nan Pablo ye ahe kadān ha Efeso ta-omen ahe yayna maaba ha plobinhiyan
Asia. Magagah ya, ta labay na ye miabot ha Jerusalem bayo mangaamot nin Pihtan
Pentecostes.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan Mānguna ha Pangkat nin Māmteg ha banwan Efeso

17 Haanin, ha anti kayina ha banwan Mileto, hiyay Pablo, nangitubol yan mandakit
kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Efeso, ta labay na hilan makikit
kana ha banwan Mileto.
18 Ha nilumateng hilayna, ket hinabi nan Pablo kanla, “Tanda yo no way-omen ye pagbi-
ay ko ha anti ko po kanyo paibat po ha una kon nilumateng ihti ha plobinhiyan Asia.
19 Naghilbi ko kanan Apo Jesus a main kaaypaan nakem boy panumangih. Malabong a
papanubok ye in-ikpe ko uli ha panangka la kangkon Jujudio.
20 Tanda yo met a ha pangipatanda ko kanyo, ahe ako nagluwaluwa a mangipatanda
nin hinyaman a babagay a makahaglap kanyo. Nangiadal ako ha adapan nin malabong
a tatao boy ha babaey yo.
21 Binabalaan ko hilay kapadiho kon Jujudio boy hilay Griego a katapulan lan
paghehean ye kakahalanan la, mag-udong hilayna kanan Apo Dioh boy mamteg hila
kanan Apo tawon Jesus.”
22 “Haanin, ulita yati ye bilin nin Ihpiditon Dioh kangko, makew ako ha banwan
Jerusalem. Ket ahe ko tanda no hinyay malyadi kangko ihtew.
23 Hiyay tanda kon bengat, ha balang banwan lakwen ko, an-ipatanda nin Ihpiditon
Dioh kangko a mapidiho ko boy magdiha ako nin pamaidap lano.
24 Noba ahe ko angkawaenen ye bi-ay ko. Ta hiyay maalaga kangko, ket maiyadi ko
ye impataya nan Apo Jesus kangko a pangipatanda nin Manged a Balita a tungkol ha
kangedan nan Apo Dioh kantawo.”
25 “Hatew, ha impatanda koy tungkol ha panakop nan Apo Dioh kanyo, nakilamo ako
kanyon kaganaan. Noba haanin, tanda ko a kananyatin pangumalih ko kanyo, ket ahe
yo koyna makit uman.
26 Kaya-bay anhabiyen koyna kanyo haanin a no main man kanyo ye ahe miligtah ha
kapaduhaan a homain anggaan, ket homain akoynan pakibatan kanan Apo Dioh.

27 Ta ahe ako nagluwaluwan nangipatanda kanyo nin kaganaan a kalabayan nan Apo
Dioh.”
28 “Ialla yo awod ye hadili yo boy hilay kaganaan a māmteg, ta pinili na kawon Ihpiditon
Dioh a mangalingay kanla. Kalingayen yo hilay tatao ha pangkat nin māmteg nan Apo
Dioh a timbeh na makauli ha daya nin Anak na.
29 Tanda ko a ha pamikuyot ko, lumoob hila ihti kanyoy tataon ba-mon mangatubag a
ahontawon. Ket damaen lay pangkat yo a māmteg nan Apo Jesus.
30 Main met lumtaw a ibat ha pangkat yo a mangiadal nin katagowan ta-omen la kawo
makumbinyo a manumbong kanla.
31 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo. Ihipen yo a ha loob nin
tatloy taon, mangaamot boy madeglem akon ampakatangih a ampamabala kanyo.”
32 “Ket haanin, an-ipataya katawoyna kanan Apo Dioh boy ha habi na tungkol ha
kangedan na. Yatin habi na ye ampakapah-ey nin pamteg yo boy ampakaibyay kanyo
nin intaladan nan Apo Dioh a tawiden nin kaganaan a pagtao na.
33 Ahe ko kinaibegan ye pilak o balitok o bado nin agya ayaman a tao.
34 Tanda yoynabay met a naghipeg akon nag-obda ta-omen kayin main pangwaan nin
pagbi-ay min milalamo.
35 Ket ha pag-obda ko, impakit ko kanyo ye alimbawa nin mahipeg a mag-obda ta-omen
tawo hila mahaglapan ye mangaidap. Ihipen tawo ye hinabi nan Apo Jesus a wanae, ‘Igit
yan minged ye taon ampamyay dinan ha taon ampananggap.’ ”
36 Pangahabi nan Pablo yatew, ket nanalimukod yan nakigwang a kalamo la.
37 Haanin, hilan kaganaan, antumangih hilan nanakeh kanan Pablo boy inumaan laya.
38 Malele hilan tubat, ta hinabi nan Pablo kanla a ahe la yaynan makit uman.
Pangayadi, in-atel la yayna ha balko a luganan na.

21

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Jerusalem

1 Ha nakapatanid kayina kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg ha Efeso, ket
nagbalko kayina angga ha alipoteh nin Cos. Kabekahan, niabot kayi ha alipoteh nin
Rodas. Ket paibat ha Rodas, nagpahulong kayi ha banwan Patara.
2 Ha niabot kayi ihtew, nakit mi ye maghay balko a palakew ha Fenicia. Tampol kayin
nilumugan, ta umalih yayna.
3 Ha natamulaw mi ye alipoteh nin Cyprus, nagdān kayi ha dapit wanan. Ket naglaloh
kayina ha plobinhiyan Siria. Tinumanghad kayi ha banwan Tiro, ta nangilumbah hilan
kakalga ihtew.
4 Tinapul mi hilay mānumbong nan Apo Jesus ihtew. Ket nakidagoh kayi kanla nin pitoy
mangaamot. Haanin, ulita impatanda nin Ihpiditon Dioh kanla no hinyay malyadi kanan
Pablo ha banwan Jerusalem, hinabi la kana a ahe yayna makew ihtew.
5 Noba pangalabah nin maghay dominggo, inumalih kayina ihtew. Ket nagpahulong
kayina ha lakwen mi. Ket hilay mānumbong nan Apo Jesus, hilay aahawa la boy aanak
la, intonda la kayi angga ha ilwah nin banwa. Panlumateng mi ha ambay dagat, ket
nanalimukod kayin nakigwang.
6 Pangayadi min napatanid kanla, nilumugan kayinan balko. Ket nuli hilayna met.
7 Paibat ihtew ha banwan Tiro, nagpahulong kayin nagbalko palakew ha Tolemaida.
Pamiabot mi ihtew, nakikit kayi kanlan kakatongno kanan Apo Jesus, ket nakidagoh kayi
kanla nin maghay madeglem boy maghay mangaamot.
8 Kabekahan, nakew kayina ha Cesarea. Pamiabot mi ihtew, nakew kayin nakidagoh ha
baey nan Felipe a māngipatanda nin Manged a Balita. Ket hiyay Felipe, magha ya kanlan
pitoy lalaki a napili hatew ha banwan Jerusalem a nanaglap kanlan aapohtol.
9 Main yan apat a anak a babalatang a pawa podopita nin Dioh.
10 Pangalabah nin anoy mangaamot, nilumateng yay podopitan nagngalan Agabo a ibat
ha plobinhiyan Judea.
11 Ket hiyay Agabo, nilakew na kayi boy kingwa nay akeh nan Pablo. Ket binalol nay
hadili nan bibitih boy gagamet haka na hinabi, “Hinabi nan Ihpiditon Dioh, ‘Wanae lano
ye diyagen lan Jujudio ha Jerusalem kanan nagkonin nin yatin akeh, ta balolen la yan
igawang kanlan aliwan Judio.’ ”
12 Pamakange mi nin hinabi nan Agabo, hikayi boy hilay kakatongnon angkumonin
ihtew, impakiiingalo mi kanan Pablo a adi yaynan makew ha banwan Jerusalem.
13 Noba hinabi nan Pablo kammi, “Taket ta antumangih kawo? Ampakapeyen yo ye
nakem ko. Nakahadya akon mabalol boy agya po matey ha banwan Jerusalem uli kanan
Apo Jesus.”

14 Ulita ahe mi yaynan mahaad ye Pablo, hinabi minan bengat, “Hiyay kalabayan nan
Apo Dioh ye mitupad.”
15 Pangalabah nin anoy mangaamot, nag-aligwat kayinan makew ha banwan
Jerusalem.
16 Hilay ano kataon mānumbong nan Apo Jesus a taga Cesarea, nakilakew hila kammi.
Ket in-atel la kayi ha baey nan Mnason ta ihtew kayi makidagoh. Hiyay Mnason, taga
Cyprus ya boy nabuyot yaynan māmteg nan Apo Jesus.

Hiyay Pangumewah nan Pablo kanan Santiago

17 Pamiabot mi ha banwan Jerusalem, angkaaliket hilan nananggap kammi ye
kakatongno kanan Apo Jesus.
18 Kabekahan, hiyay Pablo, kalamo mi yan nakikit kanan Santiago. Ket anti hila met
ihtew ye kaganaan a mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Jerusalem.
19 Ket hiyay Pablo, in-idlaw na hila boy impalinaw na ye kaganaan a dinyag nan Apo
Dioh kanlan aliwan Judio makauli ha abala na.
20 Pamakange la yatew, ket inggalang la yay Apo Dioh. Haanin, hinabi la kanan Pablo,
“Tanda mo, katongno, libo-libo hilaynay Jujudion ampamteg kanan Apo Jesus. Ket hilan
kaganaan, mahehpet lan anhumbongen ye Bibilin a impahulat kanan Moises.
21 Ket haanin, nabalitaan la a an-iadal mo kano kanlan kaganaan a Jujudion angku-
monin ha lulugal lan aliwan Judio a adi laynan humbongen ye Bibilin a impahulat kanan
Moises. Ket hinabi mo po kano a adi laynan tulien ye aanak la o humbongen ye kaugalian
tawon Jujudio.
22 Hinya awod ye katapulan tawon diyagen haanin ta-omen la matandaan a aliwan
peteg ye nabalitaan la? Ta homain hapo a matandaan la a nilumateng kayna ihti.
23 Kaya-bay diyagen moyna ingat ye habiyen mi kammo. Main apat a lalaki ihti a
nagpangako kanan Apo Dioh.
24 Ilamo mo hila ha Timplo. Ket diyagen yoy panlinih a omen ha anti ha Bibilin a
impahulat kanan Moises. Hikayna met ye mamayad nin magahtoh ha panlinih ta-omen
hila makapaudog. Ha wanabay, matandaan lan kaganaan a aliwan peteg ye nabalitaan
la tungkol kammo. Ta makit la a anhumbongen moy Bibilin nan Moises.
25 Ket hiyay tungkol met kanlan aliwan Judio a ampamteg kanan Apo Jesus, nangipawit
kayinan hulat kanla tungkol ha napaykahundoan mi a adi hilan mangan nin inhagpa ha
diohdiohan o mangna nin daya, kena nin ayop a ahe napadaya boy adi hila mamabayi o
makilaki.”
26 Kaya-bay ha kabekahan, hiyay Pablo, inlamo na hilay apat a lalaki. Ket intupad lay
bilin tungkol ha panlinih nin hadili la. Pangayadi, nakew yay Pablo ha Timplo ta-omen
na ipatanda no makano mayadi ye naitaning a panaon nin panlinih. Ta yatew ye panaon
lan mangihagpa nin titimaghan ayop ye apat a lalaki.

Hiyay Pandakep la kanan Pablo ha Mahlang nin Timplo

27 Haanin, ha madanon anan mayadi ye pitoy mangaamot a panlinih lan Pablo, main
anoy Jujudion taga plobinhiyan Asia ye nakakit kanan Pablo ha mahlang nin Timplo.
Inatay la hilay kaganaan a tatao ha mahlang nin Timplo. Ket dinakep la yay Pablo.
28 Impangha la, “Kakatongno min Israelita, haglapan yo kayi! Ta yatin tao ket ampakew
ya ha kaganaan a lulugal a ampangiadal nin laban kantawo a aanak nan Israel boy laban
ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Ampangiadal ya po nin laban ha Timplo nan Apo
Dioh. Aliwan bengat yain, andinatan na po yatin Timplo, ta nangiloob yan tataon aliwan
Judio!”*
29 Hinabi la a andinatan nan Pablo ye Timplo nan Apo Dioh, ta nakit la yay Pablo hatew
ha banwan Jerusalem a lamo na yay Trofimo a taga Efeso. Ket nabaan layna a inloob naya
ha Timplo.
30 Nagkagulo hilaynay kaganaan a tatao ha banwan Jerusalem. Ket dinawohong lay
Timplo ta-omen laya dakpen ye Pablo. Dinakep laya haka la yan ingguloy ha ilwah nin
alad nin Timplo. Ket tampol la yan inleneb ye ilwangan nin alad.
31 Pateyen la yayna dayi ye Pablo. Noba main nakew a naghumbong kanan poon lan
huhundalon Romano a angkagulo hilaynay tatao ha banwan Jerusalem.
32 Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, tampol yan nakew kanlan tataon angkagulo,
lamo na hilay kakapitan boy huhundaloh la. Pamakakit lan tatao kanan poon lan
huhundaloh boy huhundaloh na, ket in-itgen lay pamogbog la kanan Pablo.

---

* **21:28** Hilay Jujudio, an-ihipen la a madinat hilay aliwan Judio. Kaya-bay an-ihipen la met a ahe hila malyadi humlep ha Timplo.

33 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, hinaleyan na yan impadakep ye Pablo haka
naya impabalol nin luway tanikala kanlan huhundaloh na. Pangayadi, tinepet na hilay
tatao, “Ayatin tao boy hinyay dinyag na?”
34 Noba aliwan padipadiho ye an-ipangha la. Hiyay poon lan huhundaloh, ahe naya
angkatalohan ye angkalyadi. Kaya-bay imbilin na kanlan huhundaloh na a ilakew la yay
Pablo ha kampo.
35 Ha niabot hilayna ha aydan nin kampo, hiyay Pablo, hinapwat la yan inloob nin
huhundaloh, ta tubat anay kagulowan.
36 Hilay tatao, ampanumbong hilan ampangipangha nin wanae, “Pateyen ya!”

Hiyay Pangatulidan nan Pablo

37 Bayo yan mailoob ye Pablo ha kampo, hinabi na kanan poon lan huhundaloh ha
habin Griego, “Main ako dayin habiyen kammo no malyadi.”
Nakibat yay poon lan huhundaloh, “Tanda mo met manayti ye maghabin habin Griego!
38 Ah! No wanabay awod, aliwan hika ye taga Egipton nangibagnoh nin panlumaban
ha gobilno. Imbagnoh na hilay apat a libon lalakin mangatubag a pawa main almah
palakew ha wangwang.”
39 Nakibat yay Pablo, “Magha kon Judion in-anak ha Tarso a angkabalitaan a banwa nin
plobinhiyan Cilicia. Haanin, awoken ko kammo a palubohan mo kon maghabi kanlan
tatao.”
40 Ket hiyay poon lan huhundaloh, pinalubohan na yay Pablo a maghabi. Haanin,
nideng yay Pablo ihtew ha tukad aydan nin kampo haka na hila hininyahan ye tatao
a pakal-em. Ha mal-em hilayna, hiyay Pablo, naghabi ya ha habin Hebreo a habi lan
Jujudio.

22

1 Hinabi na, “Hikawon tutoa boy kakatongno ko, leng-en yo po muna yatin pangikatul-
idan kon hadili ko.”
2 Ket ha nange lan Jujudio a ampaghabi yay Pablo ha habin Hebreo, lalo hilayna ingat
nilong-em. Haanin, inhulong nan Pablo ye paghabi na,
3 “Magha kon Judio a in-anak ha banwan Tarso ha plobinhiyan Cilicia. Noba ihti kon
nilumake ha banwan Jerusalem. Ket hiyay Gamaliel ye maihtodo ko. Mahehpet na kon
inadalan nin tungkol ha Bibilin a anhumbongen lan nangaunan tutoa tawo. Luboh ye
nakem kon ampaghilbi kanan Apo Dioh a omen met kanyo.
4 Hatew, impaloke boy impapatey ko hilay ampanumbong ha papadan nan Apo Jesus.
Dinakep boy impapidiho ko hila, laki man o babayi.
5 Hiyay pinakapoon a padi boy kaganaan a tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan
lan Jujudio ye makapipapteg a ampaghabi kon kaptegan. Binyan lako po nin hulat a ibyay
ko kanlan kakatongnon Jujudio ha banwan Damasco. Ket makauli kananyatew a hulat,
malyadi ko hilan dakpen ye māmteg nan Apo Jesus boy ilakew ihti ha Jerusalem ta-omen
paduhaan.”

Impalinaw nan Pablo no Way-omen na yan Natandaan ye Apo Jesus

6 Hinabi nan Pablo, “Ha magaynan miugto boy mahaley akoyna ha banwan Damasco,
kapipikhaan, hinumnag nin ampakapulag ye palibot ko uli ha tubat a henag a ibat ha
langit.
7 Ket napuang ako ha luta boy nakange akon bihnga a ampangingat kangko, ‘Saulo,
Saulo, taket ta an-ipaloke moko?’
8 Ket nakibat ako, ‘Aya ka, Apo?’ ‘Hiko yay Jesus a taga Nazaret a an-ipaloke mo’, wana.
9 Ket hilay kalalamoan ko, nakit lay henag, noba ahe la nange ye bihnga a ampakitong-
tong kangko.
10 Haanin, tinepet ko yayna man, ‘Hinya awod ye labay mon diyagen ko, Apo?’ Nakibat
yay Apo kangko, ‘Mideng ka boy makew ka ha banwan Damasco. Ket main taon maghabi
kammo ihtew nin kaganaan a intaning kon diyagen mo.’
11 Uli ha tubat a henag ha palibot ko, ahe akoyna makakit. Kaya-bay inakay la koynan
kalalamoan ko angga ha banwan Damasco.”
12 “Ket ihtew, main lakin nagngalan Ananias. Main yan limo ha Dioh boy ampanum-
bong ya ha Bibilin. Ket hilay kaganaan a Jujudio a angkumonin ihtew, anhabiyen la a
manged yan tao.
13 Haanin, nakew ya kangko. Ket hinabi na, ‘Katongno kon Saulo, makakit kaynan
uman.’ Ket kananyatew met ateed, nakit ko yaynay Ananias.

14 Haanin, hinabi nan Ananias kangko, ‘Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nangaunan tutoa
tawo, ket pinili naka ta-omen mo matandaan ye kalabayan na boy ta-omen mo makit boy
mange ye bihnga nan Matoynong a Māghilbi a hiyay Apo Jesus.’
15 Dinyag nan Apo Dioh yain kammo, ta hikayna ye mangipapteg ha kaganaan a tatao
nin tungkol ha nakit boy nange mo.
16 Ket haanin, hinya po ye an-agaden mo? Mideng kayna, ta makew kaynan
pabawtihmo boy makiiingalo kanan Apo ta-omen kaynan mapatawad ha kakahalanan
mo.”

Hiyay Pangitubol kanan Pablo a Mangiadal kanlan Aliwan Judio

17 Haanin, nagpahulong yay Pablo ha paghabi na, “Pangayadi yatew, nag-udong ako
ha banwan Jerusalem. Ket nakew akon nakigwang ha Timplo nan Apo Dioh. Ket ha
ampakigwang ako, naleplepan ko
18 yay Apo Jesus a ampaghabi kangkon wanae, ‘Umalih kaynan tampol ihti ha
Jerusalem, ta ahe la tanggapen ye pamapteg mo nin tungkol kangko.’
19 Ket nakibat ako kana, ‘Apo, kamatandaan lan tatao a pinatepean kon nilakew
hatew ye kaganaan a pāytiponan min Jujudio ta-omen ko hila dakpen boy bogbogen ye
ampamteg kammo.
20 Boy ha pinatey la yay Esteban a māngipapteg mo, ket anti ko ihtew boy inumayon
ako ha pamatey la kana. Hiko po ye nagbantay nin babado lan namatey kana.’
21 Noba hinabi nan Apo kangko, ‘Kokayna, ta itubol katan makew mangipatanda nin
Manged a Balita ha mataang a lugal lan aliwan Judio.’ ”
22 Legan ampaghabi yay Pablo, ampanlenge hilay Jujudio kana. Noba pamakange lay
tungkol ha pamakew na kanlan aliwan Judio, ket impangha la, “Pateyen yain a tao! Ahe
yayna hukat mabi-ay ihti ha babe-luta!”
23 Legan ampangha hila, an-iwewehweh lay kekepkep la boy ampangihabol hilan
tuwapok patagay.
24 Haanin, imbilin nan poon lan huhundaloh kanlan huhundaloh na a ihlep la yay Pablo
ha kampo boy ipahiblad ta-omen na ihabi ye hangkan no taket ta wanabay ye an-ipangha
lan tatao kana.
25 Binalol la yay Pablo, ket ha hibladen la yayna dayi, hinabi na kanan kapitan nin
huhundaloh a ampideng ha haley na, “Huhto nayi ha bibilin tawo a hibladen yoy maghay
Romano, agya ahe ya po nalitih?”
26 Pamakange nan kapitan yatew, nakew ya kanan poon lan huhundaloh. Ket hinabi
na kana, “Hinyatin man-ipadyag mo? Romano ya met manayti yatew a tao!”
27 Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, nakew ya kanan Pablo. Ket tinepet naya,
“Peteg nayi a magha kan Romano?”
“Awo,” wanan Pablo.
28 Hinabi nan poon lan huhundaloh, “Hiko met, nag-ilyadin Romano, ta malake ye alaga
a imbayad ko.”
Hinabi nan Pablo, “Noba hiko, paibat po ha in-anak ako, ket main akoynan katulidan
nin Romano.”*
29 Haanin, hilay huhundaloh a manlitih dayi kanan Pablo, tampol hilan tinumaang.
Nalimowan ya met ye poon lan huhundaloh, ta impabalol na yay Pablo, ket magha ya
met manaytin Romano.†

Hiyay Pangiadap la kanan Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio

30 Haanin, labay nan poon lan huhundaloh a matandaan no hinyay bada lan Jujudio
laban kanan Pablo. Kaya-bay ha kabekahan, impadakit na hilay mānguna a papadi boy
hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Pangayadi, impaalih nay balol
nan Pablo haka naya in-adap kanla.

23

1 Ket hiyay Pablo, pinudek na hilay mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio haka na
hinabi kanla, “Kakatongno ko, malinih ye kanakman ko ha adapan nan Apo Dioh angga
haanin.”
2 Pamakange nan Ananias a pinakapoon a padi ye hinabi nan Pablo, imbilin na kanlan
tataon ampideng ha haley nan Pablo a tikpaen laya.

---

* **22:28** Hiyay Pablo, Judio ye lahi na, noba main yan katulidan nin Romano. Ta hilay tutoa na, nagpahakop hila ha Roma. Kaya-bay nag-ilyadi hilan Romano. † **22:29** Labag ha bibilin lan Romano no mapaduhaan o mapidiho ye kapadiho lan Romano a ahe po nakadān ha panalayhayan.

3 Hinabi nan Pablo kanan Ananias, “Hikan ampagmamangedan, tikpaen naka met nin
Apo Dioh, ta ampikno ka ihen ta-omen moko uhgaen makauli ha Bibilin, noba hika met
ateed, ket anlabagen moy Bibilin. Ta agya ahe mo po napaptegan a nagkahalanan ako,
ket impatikpa mo koyna.”
4 Hinabi lan ampideng ha haley nan Pablo, “Taket ta ampaghabiyan mo yan maloke ye
pinakapoon a padi nan Apo Dioh?”
5 Nakibat yay Pablo kanla, “Kakatongno ko, ahe ko tanda a hiyabay manayti ye
pinakapoon a padi. Ta no tanda ko dayi, ket ahe koyna dayi hinabi kana yatew, ta wanae
ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Adi ka ampaghabin maloke laban ha mānguna yo.’ ”*
6 Haanin, ha nabalayan nan Pablo a hilay kanayon kanlan mānungkolan ha Panuhgaan
lan Jujudio ket Saduseo boy hilay kanayon met ket Pariseo, impakakhaw nan hinabi,
“Kakatongno, magha kon Pariseo boy Pariseo met ye bapa ko. Ket haanin, anti ko ihtin
naidalom ulita anhigudowen kon mabi-ay hilan uman ye nangamatey.”
7 Pangahabi nan Pablo yatew, hilay Papariseo boy Sasaduseo, napayngatngat hilayna.
Ket nadakay hilay mānungkolan ha Panuhgaan.
8 Ta hilay Sasaduseo, ahe la ampamtegan a mabi-ay hilan uman ye nangamatey boy ahe
la met ampamtegan a main anghil boy main ihpidito. Noba hilay Papariseo, ampamtegan
la yatin kaganaan.
9 Kaya-bay lalo anan kinumhaw ye paybugkaw la. Ket nideng ye ano kanlan Papariseo
a maihtodo nin Bibilin. Ket impilit lan hinabi, “Homain kayin nakit a kahalanan nin yatin
tao. Maka peteg a kinatongtong yan ihpidito o anghil,” wanla.
10 Ha payngatngat la, lalo hilaynan napaykapoot. Ket haanin, angkahindakan yaynay
poon lan huhundaloh, ta maka paypapanatan la yay Pablo. Kaya-bay hiyay dinyag na,
impakwa na yay Pablo kanlan huhundaloh na haka laya inloob ha kampo.
11 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus, napakit yan ampideng ha haley nan Pablo boy
hinabi na kana, “Pakhawen moy nakem mo, ta no way-omen mo pinaptegan ye tungkol
kangko ihti ha Jerusalem, ket wanabay met ateed ye katapulan mon diyagen ha banwan
Roma.”

Hiyay Tangka kanan Pablo

12-13 Kabekahan, maigit apatapo a lalakin Jujudio ye naytipon ta-omen mangihip no
way-omen la yan mapatey ye Pablo. Nanumpa hila a ahe hila bega mangan o minom
angga ha mapatey la yay Pablo.
14 Haanin, nakew hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan tutoan Jujudio a
mānungkolan. Ket hinabi la kanla, “Nanumpa kayi a ahe kayi bega mangan nin agya
hinyaman anggan mapatey mi yay Pablo.
15 Kaya-bay haanin, hikawo boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan
Jujudio, ket konwadi, awoken yo kanan poon lan huhundaloh a ilakew na yan uman
ye Pablo kanyo, ta labay yo yan pakalitihen a manged. Noba bayo yan miabot ihti, ket
pateyen mi yayna ha dān.”
16 Noba hiyay tikih la, ket nange na met nin laki a angken nan Pablo a anak nin
katongno na a babayi. Ket yatin laki, nakew ya ha loob nin kampo, ket naghumbong
ya kanan Pablo.
17 Ket ha natandaan nan Pablo yatew, nanagyat yan maghay kapitan nin huhundaloh.
Ket hinabi na, “Pangiingalo mo, Apo. Lamoan moya dayi yatin bayontao a makew kanan
poon lan huhundaloh, ta main yan ibalita kana.”
18 Kaya-bay hiyay bayontao, inlakew na yan kapitan kanan poon lan huhundaloh.
Pamiabot la kanan poon, hinabi nan kapitan kana, “Hiyay Pablo a nakapidiho, nakihabi
ya kangko a ilakew koya kammo yatin bayontao, ta main ya kanon ibalita kammo.”
19 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, inakay na yay bayontao ha homain ampakange
a kanayon. Ket tinepet naya, “Hinyay ibalita mo kangko?”
20 Hinabi nan bayontao, “Apo, pinaykahundoan lan Jujudio a awoken laya kano kammo
mabekah a ilakew mo yay Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio ta-omen la yan konwadi
pakalitihen a manged.
21 Noba adi mo hila ampamtegan, ta main maigit apatapo a kataon ampangiapa kana.
Nanumpa hilan ahe bega mangan o minom angga ha mapatey la yay Pablo. Ket haanin,
nakahadya hilayna, ta an-agaden laynan bengat ye pamaluboh mo.”
22 Hinabi nan poon lan huhundaloh kanan bayontao, “Adi mo anhabiyen ha agya
ayaman a imbalita mo yati kangko.” Ket pinauli na yaynay bayontao.

Hiyay Pangilakew la kanan Pablo kanan Gobilnadol Felix

---

* **23:5** Exodo 22:28.

23 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, impadakit na hilay luway kapitan na. Ket hinabi
na kanla, “Mangihadya kawon luwanggatoh a huhundaloh yo, ta lano ha alah nuwebe nin
madeglem, itubol katawo ha Cesarea. Mangilamo kawo po nin pitompo a māngabayo boy
lowang gatoh a huhundaloh a main pika.
24 Mangihadya kawo met nin kakabayo a hakayan nan Pablo ta-omen yoya maiabot a
ahe napano kanan Gobilnadol Felix.”
25 Nanulat yay poon lan huhundaloh kanan Gobilnadol Felix nin wanae.

26 “Anggalangen kon Gobilnadol Felix, hikoy Claudio Lisias. Angkumohtaen kata.
27 Yatin taon impalakew ko kammo, ket dinakep la yan kapadiho nan Jujudio. Ket
pateyen la yayna dayi. Noba nilakew mi yan inligtah lamo ko hilay huhundaloh ko, ta
natandaan ko a Romano ya.
28 Kaya-bay inlakew koya ha Panuhgaan lan Jujudio, ta labay kon matandaan no
hinyay bada la kana.
29 Ket ihtew ko natandaan a hiyay bada la kana, tungkol bengat ha bibilin la. Noba
homain hilan bada a malyadi lan pamateyan kana o pakapidihowan na.
30 Ket ha natandaan kon main Jujudion ampangiapa a mamatey kana, tampol
kon imbilin kanlan huhundaloh ko a ilakew laya kammo. Hinabi ko met kanlan
ampangidalom kana a makew hila kammon mangidalom. Angga tana ihti ye mahabi
ko kammo.”

31 Haanin, hilay huhundaloh, hinumbong lay bilin nan poon la. Ket kananyatew met
ateed a madeglem, intonda la yay Pablo angga ha banwan Antipatris.
32 Kabekahan, hilay angkumodang a huhundaloh, ket nag-udong hilayna ha kampo.
Noba hilay huhundaloh a māngabayo boy hiyay Pablo, nagpahulong hilayna ha banwan
Cesarea.
33 Ha niabot hilayna ihtew, in-adap la yay Pablo kanan Gobilnadol boy in-ibyay lay
hulat kana.
34 Pangabaha nan Gobilnadol ye hulat, tinepet na yay Pablo, “Way-ihtew ye lugal mo?”
Nakibat yay Pablo, “Taga Cilicia ko, Apo.” Ha natandaan na a taga Cilicia yay Pablo,
35 hinabi na kana, “Ha panlumateng lan mangidalom kammo, ket pakaleng-en koy
dalom la kammo.”
Pangayadi, hiyay Gobilnadol, pinabantayan na yan manged ye Pablo ihtew ha mayadet
a baey a impadyag nan Poon Herodes.

24

Hiyay Pangidalom lan Jujudio kanan Pablo

1 Pangalabah nin limay mangaamot, hiyay Ananias a pinakapoon a padi, nakew ya ha
banwan Cesarea lamo na hilay nangaanon tutoan Jujudio a mānungkolan boy maghan
abogado a nagngalan Tertulo. Inumadap hila kanan Gobilnadol Felix. Ket inlampat lay
dalom la laban kanan Pablo.
2 Impadakit la yay Pablo. Ket ha kaadap la yayna, ingkana naynan Tertulo ye
pangipalinaw na nin bada na laban kanan Pablo, “Anggalangen min Gobilnadol Felix,
ulita manged ye panakop mo, nag-ilyadin matana ye lugal mi boy malabong ye binayo
mo a ingkanged nin lugal mi.
3 Kaya-bay agya way-ihtew kayi man boy anggan makanoman, ambalayen min utang
a manged a nakem kammo boy luboh ye pahalamat mi kammo.
4 Ahe ko labay a maaba kan tubat. Noba an-ipakihabi ko kammo a leng-en mo dayi ye
matekbe a habiyen mi kammo.
5 Yatin tao, ket natuklahan mi a hiyabay ye ampangubayan nin kagulowan kanlan
Jujudio ha kaganaan a lulugal a anlakwen na boy hiyabay ye mānguna nin pangkat lan
tataon anhabtan Nazareno.*
6 Agya hiyay Timplo nan Apo Dioh, ket labay nan dinatan, ta inloob na hilay aliwan
Judio ihtew. Kaya-bay dinakep miya. [Ket litihen miya dayi makauli ha Bibilin mi,
7 noba nilumateng yay Claudio Lisias. Ket pinakaaplat na yan kingwa ye Pablo kammi.
8 Ket hinabi na a ayaman a ampamada laban kanan Pablo, katapulan yan makew
kammo.] No litihen mo yan manged yatin laki, matandaan mo a peteg ye kaganaan a
bada mi laban kana,” wanan Tertulo.
9 Haanin, hilatew a Jujudio a kalamo nan Tertulo, pinaptegan la met a pawa peteg ye
kaganaan a bada na.

* **24:5** *Nazareno* ket tataon taga Nazaret.

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Gobilnadol Felix

10 Haanin, hininyahan na yan Gobilnadol a maghabi ya met ye Pablo. Ket naghabi ya, a
wana, “Anggalangen a Gobilnadol, tanda ko a nabuyot kaynan uhgado kananyatin lugal.
Kaya-bay angkaaliket akon mangikatulidan nin hadili ko ha adapan mo.
11 Homain po labinluway mangaamot ye nalabah paibat ha nilumateng ako ha banwan
Jerusalem ta-omen manggalang. Ket mapaptegan mon peteg yain no pakatepeten mo.
12 Hilatin Jujudio, makanoman ahe lako bega nakit a nakingatngat ha agya ayaman ha
Timplo nan Apo Dioh boy ahe lako bega nakit a nangigaygay nin tatao ta-omen manggulo
ha pāytiponan min Jujudio o ha agya way-ihtew man a lulugal nin banwan Jerusalem.
13 Hilatin tatao, homain hilan mapaptegan kammo ha bada la laban kangko.
14 Noba antanggapen ko a anggalangen ko yay Apo Dioh lan nangaunan tutoa mi.
Anggalangen koya makauli ha panumbong ko ha in-adal nan Apo Jesus. Noba ha pamilew
la, aliwan huhto yatew. Noba ampamtegan ko met ye kaganaan a anti ha Bibilin a
impahulat kanan Moises boy hiyay kaganaan a impahulat nan Apo Dioh hatew kanlan
popodopita na.
15 Anhigudowen ko kanan Apo Dioh a bi-ayen na hilan uman ye nangamatey,
mangatoynong man o mangaloke. Ket wanabay met ateed ye anhigudowen lan hilatin
Jujudio.
16 Kaya-bay ampaghehpetan ko a lanang a malinih ye kanakman ko ha pamilew nan
Apo Dioh boy kanlan tatao.”
17 “Pangalabah nin anoy taon a ahe ako ha banwan Jerusalem, ket nag-udong ako ihtew
ta-omen ako mangiatel nin haglap kanlan mangaidap a kapadiho kon Jujudio boy ta-
omen ako met mangihagpa kanan Apo Dioh.
18 Ha nayadi koynan dinyag ye kaugalian min panlinih boy ha ampangihagpa akoyna,
kananyatew lako nalatngan nin nangaanon Jujudio ha Timplo. Ket kananyatew,
nangaanon bengat ye tatao ihtew boy homain kagulowan.
19 Noba hilay Jujudion taga Asia a nakakit kangko, hilabay dayi ye anti ihti a
mangidalom kangko, no main hilan nakit a malyadi lan ibada laban kangko.
20 Noba ulita ahe hila, hilatin tataon anti ihti ye maghabi no hinyay nadyag kon
kahalanan a nakit la ha in-adap lako ha Panuhgaan lan Jujudio.
21 Ta homain akon kanayon a hinabi ha adapan la no aliwan yay impangha ko a wanae,
‘An-idalom yoko haanin a mangaamot ulita anhigudowen ko a mabi-ay hilan uman ye
nangamatey,’ ” wanan Pablo.
22 Haanin, malabong ye tinanda nan Gobilnadol Felix tungkol ha in-aadal nan Apo
Jesus. Kaya-bay in-itgen na po ye panlitih. Ket hinabi na, “Uhgaan ko lano yatin dalom
no lumateng yaynay Claudio Lisias.”
23 Pangayadi, imbilin nan Gobilnadol Felix ha kapitan nin huhundaloh, “Bantayan yo
yay Pablo. Noba ahe yoya an-igpitan a tubat. Paolayan yo hilay gagayyem na a kumewah
boy managlap kana.”

Hiyay Pablo ha adapan nan Gobilnadol Felix boy kanan Drusila

24 Pangayadi yatew, main yan nilakew ye Gobilnadol Felix. Pangalabah nin anoy
mangaamot, nag-udong ya ha banwan Cesarea, kalamo na yay Drusila a ahawa na a
maghay Judio. Haanin, hiyay Gobilnadol Felix, impadakit na yay Pablo, ta manlenge ya
ha pangiadal na tungkol ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo.
25 Ket legan an-ipalinaw nan Pablo kanla ye tungkol ha katoynongan boy pamenben
nin hadili boy hiyay tungkol ha panuhga na lanon Apo Dioh, nalimowan yay Gobilnadol
Felix. Ket hinabi na kanan Pablo, “Huhtoyna! No main akon panaon lano, ket ipadakit
katan uman.”
26 Maheheg na yan an-ipadakit a pagkatongtong Gobilnadol Felix ye Pablo, ta anhigu-
dowen na a bahokhokan na yan Pablo nin pilak.
27 Hiyay Gobilnadol Felix, pinaolayan na yay Pablo ha pidihowan, ta labay na hilan
mapaaliket ye Jujudio. Pangalabah nin luway taon, nahagiliyan yay Felix bilang
Gobilnadol. Ket hiyay naihagili kana, hiyay Porcio Festo.

25

Hiyay Pangawok nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye Manlitih kana

1 Haanin, hiyay Festo a bayon gobilnadol, nilumateng ya ha plobinhiyan Judea ha
banwan Cesarea. Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakew ya ha banwan Jerusalem.
2-3 Ha niabot ya ihtew, hilay mānguna a papadi boy hilay māngunan Jujudio, nakikit hila
kana. Ket hinabi lay bada la laban kanan Pablo. Pangayadi, inawok la kanan Gobilnadol,

a wanla, “Apo, no malyadi dayi, ipaudong mo yay Pablo ha pidihowan ihti ha banwan
Jerusalem.” Hinabi la yatew, ta labay la yan iapa a pateyen ha dān.
4 Noba nakibat yay Gobilnadol Festo kanla, “Hiyay Pablo, anti ya po ha pidihowan ha
banwan Cesarea boy mag-udong akon tampol ihtew.
5 Kaya-bay ipakilakew yo hilayna ingat kangko ye mānungkolan yo. Ket ihtew laya
idalom kangko no main yan nadyag a maloke.”
6 Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, ket kinumonin ya po ha banwan Jerusalem nin
mangawalo o mapo a mangaamot bayo yan nag-udong ha banwan Cesarea. Ket ha
kabekahan, nikno yayna ha pamiknoan nin mānuhga haka na yan impadakit ye Pablo.
7 Ha nilumoob yaynay Pablo, pinalibotan la yan Jujudion mānungkolan a nangibat ha
banwan Jerusalem. Malabong ye mangabyat a imbada la laban kana. Noba ahe la met
napaptegan.
8 Haanin, hiyay Pablo, ket nangatulidan ya, “Homain akon dinyag a kahalanan laban
ha Bibilin min Jujudio o ha Timplo o laban kanan Emperador Cesar.”
9 Noba ulita labay nan Gobilnadol Festo a maaliket hilay Jujudio, ket tinepet na yay
Pablo, “Labay mo nayi ye makew ha banwan Jerusalem, ta ihtewbay kataynan litihen?”
10 Nakibat yay Pablo, “Anti koyna ihtin ampideng ha Panuhgaan nan Emperador Cesar.
Ket katapulan a ihtibay akoynan malitih. Homain akon dinyag a kahalanan kanlan
kapadiho kon Jujudio. Kamatandaan moynabay met yain.
11 No main akon nilabag ha Bibilin o dinyag a malyadin pamateyan la kangko, ket
tanggapen ko ye paduha ko. Noba no aliwan peteg ye an-ibada la a laban kangko, ket agya
ayaman a ampanungkolan, ket homain hilan katulidan a mangigawang kangko kanlan
Jujudio. Kaya-bay man-ipilit ko a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kangko.”
12 Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, nakihabi ya kanlan kalalamoan na. Pangayadi,
hinabi na kanan Pablo, “Ulita hinabi mo a hiyay Emperador Cesar ye manlitih kammo,
ket ipaatel kata kana.”

Hiyay Gobilnadol Festo, Impalakew na yay Pablo kanan Poon Agripa

13 Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay Poon Agripa boy hiyay Bernice a katongno
na, nilumateng hila ha banwan Cesarea, ta labay la yan kewahan ye Gobilnadol Festo.
14 Legan anti hila ihtew nin anoy mangaamot, hinabi nan Gobilnadol Festo kanan Poon
Agripa ye tungkol kanan Pablo, “Main maghay laki ihti ha pidihowan a nagngalan Pablo
a nalakwanan nan Gobilnadol Felix.
15 Ha anti ko ha banwan Jerusalem, hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a
mānungkolan, nagdalom hila kangko laban kana. Inawok la kangko a paduhaan koya.”
16 “Noba hinabi ko kanla ye kaugalian lan Romano a ahe malyadin paduhaan ye agya
ayaman, no ahe na hila po napagkaadap ye ampangidalom kana boy no ahe po nabyayan
nin panaon a mangikatulidan nin hadili na.
17 Kaya-bay nakilakew hila kangkon mag-udong ihti ha Cesarea. Haanin, tampol ko
hilan inadap. Ket ha kabekahan, nikno ako ha Panuhgaan haka koya impadakit ye Pablo.
18 Nabaan ko yan mabyat ye bada la laban kana. Noba ha napay-adap hilayna, homain
hila met mabyat a bada laban kana.
19 No aliwan tungkol bengat ha pamteg lan Jujudio boy tungkol ha maghay laki a natey
ana a nagngalan Jesus, noba an-ipilit nan Pablo a angkabi-ay ya.
20 Ahe ko tanda no hinyay diyagen ko kananyatin dalom. Kaya-bay tinepet ko yay Pablo
nin wanae, ‘Labay mo nayi ye makew ha banwan Jerusalem, ta ihtewbay katayna litihen?’
21 Noba impilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kana. Kaya-bay
pinabantayan koya ha pidihowan anggan ahe ya maiatel kanan Emperador Cesar.”
22 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, “Labay kon mange ye
habiyen nin yain a tao.”
Hinabi nan Gobilnadol Festo, “Mabekah, mange moya.”
23 Kabekahan, hiyay Poon Agripa boy Bernice, nakabado hilan matampa boy binan-
hagan la hilan tigtigan a nilumoob ha Panuhgaan. Kalamo la yay Gobilnadol Festo boy
hilay mānguna lan huhundaloh boy hilay ambalayen a tatao ha banwan Cesarea. Ha
nakaloob hilaynan kaganaan, hiyay Gobilnadol Festo, ket impadakit na yay Pablo.
24 Haanin, naghabi yay Gobilnadol Festo, “Anggalangen kon Poon Agripa boy hikawon
kaganaan a anti ihti haanin, yatin taon angkakit yo, indalom laya kangkon kaganaan
a Jujudion angkumonin ha banwan Jerusalem boy hilay angkumonin ihti ha banwan
Cesarea. An-ipangha la a katapulan yan pateyen.
25 Noba ha tinepet ko yan manged, homain akon nakit a malyadin pamateyan kana.
Ket an-ipilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kana. Ket inawo ko yan
mipalakew kanan Emperador.

26 Noba homain akon maihulat kanan Emperador a tungkol kana. Kaya-bay in-adap
koya kanyon kaganaan, lalo ana kammo, Poon Agripa, ta-omen pangayadi tawo yan
litihen, ket main akoynan maihulat kanan Emperador Cesar.
27 Ta aliwan huhto a ipaatel ko yay maghay pidiho kanan Emperador Cesar, no aliwan
makinang ye bada laban kana."

26

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Poon Agripa

1 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Pablo, "Higi, ampalubohan katan mangikatul-
idan nin hadili mo." Kaya-bay naninyah yay Pablo a maghabi yayna.
2 Hinabi nan Pablo, "Anggalangen kon Poon Agripa, an-ibilang ko a minged ako, ta
pinalubohan mo kon mideng ha adapan mo a mangikatulidan nin hadili ko ha kaganaan
a bada lan Jujudio laban kangko.
3 Lalalo ana, ta kamatandaan mo ye kaganaan a kaugalian min Jujudio boy hilay ahe mi
angkapaytalohan. Kaya-bay an-ipakiiingalo ko kammo a pag-anohan moko dayin leng-
en."
4 "Tanda lan Jujudio no way-omen ye pagbi-ay ko paibat po hatew ha anak ako po ha
banwan Tarso a nangianakan kangko boy ha anti koyna ha banwan Jerusalem.
5 Kamatandaan layna hatew po a magha kon Pariseo boy mapaptegan la no labay la.
Ket hilay Papariseo ye pinakaigpit kanlan Jujudio ha panupad nin bibilin mi.
6 Ket haanin, anti ko ihti ha Panuhgaan a angkalitih ulita angkahigudo ko a tupaden
nan Apo Dioh ye pangako na kanlan nangaunan tutoa mi a bi-ayen na hilan uman ye
nangamatey.
7 Yatin pangako met ateed ye anhigudowen lan labinluway lalahi mi. Kaya-bay
mangaamot boy madeglem, anggalangen mi yay Apo Dioh. Ket haanin Poon Agripa, uli
met ateed kananyatew a anhigudowen ko, indalom la kon kapadiho kon Jujudio.
8 Ket haanin, hikawon Jujudio, taket ta ahe yo yan pamtegan a bi-ayen na hilan uman
Apo Dioh ye nangamatey?"
9 "Agya hiko met hatew, nabaan kon katapulan kon diyagen ye kaganaan a mababa ko
a kuntadaen yay Jesus a taga Nazaret.
10 Ket wanabay ye dinyag ko hatew ha Jerusalem. Makauli ha katulidan a in-ibyay
la kangkon mānguna a papadi, malabong a pagtao nin Dioh ye impapidiho ko. Ket ha
uhgaan la hilan kamateyan, nakitupig ako met kanlan nanuhga.
11 Ha balang pāytiponan lan Jujudio, ampaduhaan ko hilay māmteg nan Apo Jesus boy
ampiliten ko hilan maghabi nin maloke laban kanan Apo Jesus. Ket uli ha tubat a poot
ko kanla, nilakew ko hilan impaloke, agya hilay anti ha mataang a lulugal."
12 "Yain ye hangkan a nakew ako ha banwan Damasco a pikakaget koy hulat a ibat
kanlan mānguna a papadi bilang pagkakitan a main akon katulidan a mandakep kanlan
māmteg nan Apo Jesus ihtew.
13 Poon Agripa, legan angkumodang kayi palakew ha Damasco, ha magaynan miugto,
nakakit akon ampakapulag a henag paibat ha langit a maiigit po ha henag nin
mangaamot. Ket angkuminlab ye palibot mi.
14 Ket napuang kayin kaganaan boy nakange akon bihnga a ampaghabi kangko ha
habin Hebreo a wanae, 'Saulo, Saulo, taket ta an-ipaloke moko? Yain a andiyagen mo,
ket hika met ateed ye angkahakitan. Ba-mo kan ampanalbeng nin nilahayan a kayo.'
15 Ket tinepet koya, 'Aya ka, Apo?' Nakibat yay Apo kangko, 'Hiko yay Jesus a an-ipaloke
mo.
16 Ket haanin, mideng ka. Napakit ako kammo, ta pinili katan māghilbi ko. Ipatanda
mo kanlan kanayon ye tungkol ha pagpakit ko kammo haanin boy hilay ipakit ko po lano
kammo.
17 Iligtah kata kanlan kapadiho mon Jujudio boy kanlan aliwan Judio a pangitubolan
ko kammo.
18 Itubol kata kanla ta-omen mo hila haglapan a makabalay nin kaptegan. Boy itaang
mo hila ha kalitehan nin kapalyadiyan nan Satanas. Ket ilakew mo hilayna ha kahnagan
nin kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket makauli ha pamteg la kangko, patawaden na
hilaynan Apo Dioh ha kakahalanan la boy maibilang hilayna kanlan pagtao na.' "
19 Hinabi na po Pablo, "Kaya-bay Poon Agripa, hiyay dinyag ko, hinumbong koy hinabi
nan Apo Jesus ha leplep ko a ibat ha langit.
20 Hiyay una kon dinyag, impatanda koya ha banwan Damasco. Pangayadi, impatanda
koya met ha banwan Jerusalem boy ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Judea.
Wanabay met kanlan aliwan Judio. Wanae ye impatanda ko kanla, 'Paghehean yoynay

kakahalanan yo boy humaley kawoyna kanan Apo Dioh. Ket ipakit yo ha didiyag yo a
naghehe kawoyna.'
21 Ket uli ha pangipatanda ko, dinakep la kon kapadiho kon Jujudio ha anti ko ha
mahlang nin Timplo. Ket pateyen la koyna dayi.
22 Noba anhaglapan na kon Apo Dioh paibat hatew angga haanin. Kaya-bay haanin,
anti ko ihti a ampideng boy ampamapteg nin tungkol kana ha kaganaan a tatao,
mangatagay man o mangaaypa. Ket homain akon kanayon a anhabiyen no aliwan bengat
hiyay impahulat kanlan popodopita boy kanan Moises hatew a malyadi lano
23 a hiyay Cristo a impangako nan Apo Dioh, ket katapulan a magdiha nin pamaidap
boy matey. Ket hiyabay ye unan mabi-ay uman kanlan nangamatey ta-omen na ipatanda
kanlan Jujudio boy aliwan Judio ye balita a ba-mon henag a mamahnag kanla a malyadi
hilan miligtah ha paduha nin kakahalanan la."
24 Legan ampaghabi ya po ye Pablo nin pangikatulidan nan hadili na, impangha nan
Gobilnadol Festo, a wana, "Angkaengew kayna, Pablo! Uli ha tubat a tinanda mo, nadama
anay utek mo."
25 Noba nakibat yay Pablo kana, "Anggalangen a Festo, ahe ako angkaengew. Matino
ye ihip ko boy peteg ye anhabiyen ko.
26 Ahe ako angkalimo a maghabi kanan Poon Agripa, ta angkahigudo kon tanda nan
kaganaan yatin babagay. Ta hilatin nangalyadi ket aliwan hiklito.
27 Poon Agripa, ampamtegan mo nayi ye impahabi nan Apo Dioh kanlan popodopita?
Tanda ko a ampamtegan mo."
28 Hinabi nan Poon Agripa, "Nabaan mo nayi a mapadah mo kon makumbinyo a mag-
ilyadin Cristiano?"
29 Nakibat yay Pablo, "Mapadah man o ahe, an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a aliwan
bengat hika dayi no aliwan agya hilan kaganaan a anti ihtin ampanlenge kangko haanin,
ket mag-ilyadin māmteg nan Apo Jesus a omen kangko. Noba ahe ko labay a mapidiho
kawo a omen kangko."
30 Pangayadi nan naghabi ye Pablo, hiyay Poon Agripa, Bernice, boy hiyay Gobilnadol
boy hilay kanayon po a anti ihtew, nideng hilan kaganaan.
31 Ket ha anti hilayna ha ilwah, hinabi la ha magha boy magha, "Yatin tao, homain yan
dinyag a malyadin pamateyan kana o pakaipidihowan na."
32 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, "No ahe naya dayi inawok a
ilakew kanan Emperador Cesar ye dalom laban kana, malyadi yayna dayin palihwayen."

27

Hiyay Pangilakew kanan Pablo ha banwan Roma

1 Haanin, napaykahundoan lan Gobilnadol a palakwen la kayinan magbalko ha Italia.
Impabaala la yay Pablo boy kanayon po a pidiho kanan Julio a maghay kapitan nin
pangkat nin huhundalon Romano a anhabtan "Batalyon nan Emperador."
2 Ihtew ha Cesarea, main balko a naibat ha banwan Adramitio a palakew ana ha
pangipatanghadan nin balko ha plobinhiyan Asia. Ket nilumugan kayi kananyain a balko
kalamo mi yay Aristarco a taga Tesalonica ha plobinhiyan Macedonia.
3 Kabekahan, nitanghad kayi ha banwan Sidon. Hiyay Kapitan Julio, maanoh ya
kanan Pablo. Pinalubohan naya a magpahyal kanlan gagayyem na ihtew ta-omen la yan
mahaglapan ha matapul na.
4 Paibat ha Sidon, nagpahulong kayin nagbalko, noba angkadupag kayin angin. Kaya-
bay ginumilid kayi ha alipoteh nin Cyprus ta-omen mi yan maliklikan ye angkadupag
min angin.
5 Nagdān kayi ha eteb nin plobinhiyan Cilicia boy plobinhiyan Pamfilia. Ket nitanghad
kayi ha banwan Mira nin plobinhiyan Licia.
6 Haanin, hiyay Kapitan Julio, nakakit ya ihtew nin maghay balko a naibat ha banwan
Alejandria a palakew ha Italia. Ket inlugan na kayin Julio kananyatew a balko.
7 Papakana ye balko a niluganan mi. Nagbuyot yan anoy mangaamot boy peteg a
naidapan kayi anggan mieteb kayi ha banwan Cinido. Ket ulita angkadupag mi ye
makhaw a angin, ahe kayi makapahulong ha lakwen mi. Kaya-bay hiyay dinyag mi,
nakew kayin napahalimbeng ha alipoteh nin Creta. Ket nagdān kayi ha eteb nin Salmon.
8 Nangaling kayi noba naidapan kayi met ateed angga ha niabot kayi ha lugal a
anhabtan "Manged a Pāngipatanghadan" ha haley nin banwan Lasea.
9 Nagbuyot kayi ihtew. Ket ulita nalabah anay Mangaamot nin Pagpaltan mangan, ket
mahangil anay pagpahulong nin balko, ta mangayadet anay dawyon. Kaya-bay hinabi
nan Pablo kanla,

10 “Kakatongno ko, angkatanam ko a no ipilit tawoy humulong, ket aliwan bengat balko
boy kakalga ye mipaloke, agya hikitawo.”
11 Noba hiyay Kapitan Julio, ahe na yan pinamtegan ye Pablo no aliwan hiyay kapitan
nin balko boy hiyay nagkonin nin balko.
12 Haanin, ulita aliwan manged a pangipatanghadan nin balko ihtew ha panaon nin lay-
ep, hinabi lan kalabongan, “Magpahulong kitawo anggan maabot tawoy lugal a anhabtan
Fenix ha plobinhiyan Creta. Ihtewbay kitawoynan mamalabah nin panaon lay-ep, ta
aliwan dupag angin.”

Hiyay Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon ha Dagat

13 Ha angkukumapey anay angin a ampangibat ha abagatan, hinabi lan kalalamoan
mi, “Malyadi kitawoynan magpahulong.” Kaya-bay inlampat lay pāmaked nin balko. Ket
nangaling kayi ha alipoteh nin Creta.
14 Noba ha ahe mabuyot, main dawohag a nangibat ha alipoteh nin Creta.
15 Ket uli ha dawohag, ahe yayna makapahulong ye balko a anluganan mi. Kaya-bay
pinaolayan minan bengat a miluyon kayin angin.
16 Haanin, ha mahaley kayina ha makandin alipoteh a anhabtan Cauda, ket napahal-
imbeng kayi ihtew. Main makandin bangka a angguloyen nin balko a anluganan mi. Ket
agya angkaidapan kayi, nailampat miya.
17 Ha nailampat mi yayna, mailet la yan inggawot ha balko ta-omen ya ahe mihyay. Ket
haanin, uli ha limo la a mitanghad ye balko ha kalanghian nin lugal Libya, ket in-aypa
laynay layag boy pinaolayan la yaynay balko a ampiluyon ha angin.
18 Nagpahulong ye makhaw a agoot. Kaya-bay ha kabekahan, dinugiyan laynan iampag
ha dagat ye kakalga nin balko.
19 Ket ha dumondon a mangaamot, agya hiyay kakahangkapan nin balko, ket intatapon
layna met ha dagat.
20 Nangaanon mangaamot a ahe mi nakit ye hila' nin mangaamot boy bibitoen boy
homain tegen ye makhaw a agoot. Kaya-bay ahe mina an-ihipen a makaligtah kayi po.
21 Haanin, ulita anoy nan mangaamot a ahe hila bega nangan ye tatao, ket hinabi nan
Pablo kanla, “Kalalamoan ko, no nanlenge kawo dayi ha hinabi ko kanyo a ahe kitawo po
umalih ha alipoteh nin Creta, ahe tawo dayi nadihaan yatin kaidapan boy ahe hila dayi
nangahayang ye aalganah tawo.
22 Agya wanabay man, pakhawen yoy nakem yo, ta homain man matey kantawo, no
aliwan hiyay anluganan tawon balko bengat ye madama.
23 Tanda ko yati, ta nadeglem, napakit yan ampideng ha haley ko ye maghay anghil nan
Apo Dioh, a Dioh a anggalangen ko boy ampaghilbiyan.
24 Hinabi na kangko, ‘Pablo, adi ka angkalimo, ta katapulan kan umadap kanan
Emperador Cesar. Ket uli ha pangingalo nan Apo Dioh, iligtah na hila met ye kaganaan
a kalalamoan mo ihti ha balko.’
25 Kaya-bay pakhawen yoy nakem yo, ta ampamtegan ko a diyagen nan Apo Dioh ye
impahabi na kanan anghil kangko.
26 Noba mipatanghad kitawo ha maghay alipoteh.”
27 Pangalabah nin labin-apat a mangaamot boy madeglem min ampiluyon-luyon ha
angin ha bunak nin Dagat Mediteraneo, ha magaynan bunak madeglem, natanam lan
tripolanti nin balko a mahaley kayina ha gilid dagat.
28 Kaya-bay hinukad la no way-omen ya po kaalale ye lanom. Ket natandaan la a
tatlompo boy pitoy mitodoy kaalale na. Ha ahe nabuyot, hinukad la yayna man. Ket
natandaan la a luwampo boy pitoy mitodo po ye kaalale nin lanom.
29 Uli ha limo lan mipalakew ha kadapahan ye balko, ket in-ampag lay apat a pāmaked
ha dapit golotan nin balko. Ket impakigwang la a humda ana dayi.
30 Ket hilay tripolanti, labay la dayin alihan ye balko. Kaya-bay in-aypa la ha lanom ye
makandin bangka, ta iampag la konwadi ye pāmaked ha dapit adapan nin balko.
31 Noba hinabi nan Pablo kanan Kapitan Julio boy kanlan huhundaloh, “Hilatin
tripolanti, no umalih hila ha balko, ket ahe kawo miligtah.”
32 Kaya-bay hiyay dinapat lan huhundaloh, pinutoh lay yubil nin makandin bangka.
Ket pinaolayan la yaynan angkailuyon-luyon nin dawyon.
33 Ha anhuhumda ana, hiyay Pablo, ket pinilit na hilan mangan, a wana, “Labin-apat
anan mangaamot a ahe kawo nangan ha pangagad yon panumgen nin agoot.
34 Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a mangan kawoyna ta-omen kawo kumhaw. Adi
kawo angkahindak, ta homain man matey kantawo.”
35 Pangahabi nan Pablo yatew, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan
Apo Dioh ha adapan la. Binih-ilbih-il naya. Ket nangan ya.

36 Uli ha hinabi nan Pablo, kinumhaw ye nakem la. Ket nangan hilaynan kaganaan.
37 Hikayin kaganaan a anti ihtew ha bangka ket luwanggatoh boy pitompo boy anem.
38 Ha nabhoy hilayna, intapon la ha dagat ye kakalgan tidigo ta-omen ya makumpangan
ye balko.

Hiyay Pagkaagwat nin Balko

39 Ha mahanibhanib ana, nakatamulaw hilan gilid dagat a kalanghian. Noba ahe la
tanda no hinyatew a lugal. Ket napaymamaghaan la a ihtew laya ipatanghad ye balko.
40 Haanin, pinutoh lay gawot pāmaked balko, ket nilakwanan la yayna ha dagat. Linoat
la met ye gawot nin pangibawit nin balko haka la intagay ye layag ha adapan nin balko
ta-omen ya mailuyon nin angin a palakew ha gilid.
41 Noba nipatanghad ye balko ha maababe a pahen. Ket nitanek ya ha kalanghian.
Haanin, hiyay dapit golotan, ket naagwat ha katitiplah nin mangayadet a dawyon.
42 Inihip lan huhundaloh a pateyen la hilay pidiho ta-omen homain makatangoy a
tumakah.
43 Noba hinaad na hilan Kapitan Julio, ta ahe na labay a matey yay Pablo. Ket haanin,
pinataboy na hilay kaganaan a nagtanda tumangoy, ta mauna hilayna ha gilid.
44 Ket hilay ahe nagtanda, hinabi na kanla, “Tumkip kawo tana ha tatabla o kanayon a
nangalabkat a pahen nin balko.” Ket ha wanabay a dinyag mi, nitakdang kayin kaganaan
ha gilid a homain natey.

28

Hiyay Pablo ha alipoteh nin Malta

1 Ha nakatakdang boy ligtah kayina, natandaan mi a yatew a alipoteh, ket anhabtan
Malta.
2 Hilay tataon angkumonin ihtew, manged ye pananggap la kammin kaganaan. Ulita
panaon lay-ep boy ampangudan, namaketket hilan imodowan mi.
3 Ket hiyay Pablo, nangwa yan kakayo a impalob na. Uli ha amot nin apoy, nilumwah
ye maghay makapi. Ket tinuka boy binelbelan na yay gamet nan Pablo.
4 Pamakakit lan tatao ihtew ye nakabitin a bikat ha gamet nan Pablo, ket hinabi la,
“Yatin tao, peteg a māmatey yan tao, ta agya nakaligtah ya ha dagat, ket ahe na impaluboh
nin dioh a anhabtan Ohtihya a mabi-ay ya.”
5 Noba ingkampag na yay bikat ha apoy. Ket ahe ya napano ye Pablo.
6 Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan mabaya' ye Pablo o mapuang yan matey. Noba
ha kabuyotan nin pangagad la, ahe ya napano ye Pablo boy ahe ya natey. Kaya-bay
nauman ye ihip la tungkol kanan Pablo, a wanla, “Magha yan dioh!”
7 Haanin, ha haley nin lugal a an-imodowan mi, main luta ihtew a konin nan nagngalan
Publio. Hiyabay ye mānguna nin yatew a alipoteh. Manged ye pananggap na kammi
boy angkaaliket yan namadagoh kammi. Ket kinumonin kayi kana ha loob nin tatloy
mangaamot.
8 Kananyatew hiyay bapa nan Publio, ket ampida ya, ta angkahalot ya boy ampagtataka'
ya po. Haanin, hiyay Pablo, nilakew na yan impakigwang haka naya impalonto ye gamet
na kanan ampaghakit. Ket nitaah yayna.
9 Uli ha nalyadi, napaylateng-lateng hilay kanayon po a ampaghakit nin yatew a
alipoteh. Ket pinaitaah na hila met ateed Pablo.
10 Binyanan la kayin malabong a didigalo. Ket ha umalih kayina, binyanan la kayi po
nin matapul mi ha pagbiyahi mi.

Hiyay Panlumateng nan Pablo ha Roma

11 Pangalabah nin tatloy bowan a pangumonin mi ha alipoteh nin Malta, nilumugan
kayi ha maghay balko a namalabah ihtew nin panaon lay-ep. Ket yatin balko, ibat ya
ha Alejandria. Ha adapan nin balko, main kalintatao nin kambal a andiohen lan taga
Alejandria.
12 Paibat ha Malta, nagbalko kayin palakew ha banwan Siracusa. Ket tatloy mangaamot
mi ihtew.
13 Paibat ihtew, nagpahulong kayi anggan niabot kayi ha banwan Regio. Kabekahan,
main angin a angkaibat ha abagatan. Ket ha ikalwan mangaamot, niabot kayina ha
banwan Puteoli.
14 Nakakit kayi ihtew nin anon kakatongno kanan Apo Jesus. Ket inawok la kayin
kumonin ihtew nin pitoy mangaamot. Pangayadi, nakew kayina ha banwan Roma.
15 Ket ha nabalitaan lan kakatongno kanan Apo Jesus ha Roma a anti kayina ha dān a
palakew ihtew, hinagana la kayi. Hilay kanayon kanla, ket hinagana la kayi ha lugal a

anhabtan Foro de Apio.* Hilay kanayon met kanla, hinagana la kayi ha lugal a anhabtan
Tres Tabernas. Hiyay Pablo, ha nakit na hilay ampamteg kanan Apo Jesus, nagpahalamat
ya kanan Apo Dioh boy kinumhaw ye nakem na.

Niabot yay Pablo ha banwan Roma

16 Ha niabot kayina ha banwan Roma, hiyay Pablo, ket pinalubohan la yan mambukod
ha maghay baey a bantayan nin maghay hundaloh.
17 Pangalabah nin tatloy mangaamot, hiyay Pablo, impadakit na hilay mānguna lan
Jujudion anti ha Roma. Ha napaytipon hilayna, hinabi na kanla, "Kakatongno ko, agya
man homain akon nadyag a laban kanlan kapadiho tawon Judio o ha kaugalian lan
nangaunan tutoa tawo, ket dinakep lako ha banwan Jerusalem boy inggawang lako
kanlan mānungkolan a Roromano.
18 Ha nayadi la kon nilitih nin Roromano, labay la koyna dayin palihwayen, ta homain
hilan nakit a dinyag kon malyadi lan pamateyan kangko.
19 Noba hilay kapadiho tawon Jujudio, ahe la labay a mapalihway ako. Kaya-bay napilit
akon ihaley kanan Emperador Cesar ye dalom la kangko, agya homain akon maidiklamo
a laban kanlan kapadiho tawon Jujudio.
20 Kaya-bay impadakit katawo ta-omen ko mahabi kanyo, ta nakabalol akon tanikala
uli ha pamteg ko ha anhigudowen lan aanak nan Israel."
21 Haanin, hinabi lan Jujudio kanan Pablo, "Homain kayin natanggap a hulat tungkol
kammo a naibat ha plobinhiyan Judea boy homain hila met imbalita o inhumbong kammi
laban kammo.
22 Noba labay min teed mangean ye habiyen mo, ta tanda min agya way-ihtew a lugal,
hilay tatao, ampaghabi hilan laban kanyon ampamteg kanan Jesus."
23 Haanin, intipan lay mangaamot a paytipon lan uman. Ket ha naabot anay
mangaamot a intipan la, malabong ye nakew ha angkunaan nan Pablo. Ket paibat ha
mahanib anggan madeglem, pinaptegan nan Pablo kanla ye tungkol ha panakop nan Apo
Dioh. Impalinaw na po kanla ye tungkol kanan Apo Jesus makauli ha Bibilin a impahulat
kanan Moises boy ha impahulat kanlan popodopita ta-omen na hilan makumbinyo a
mamteg kanan Apo Jesus.
24 Hilay kanayon kanlan anti ihtew, namteg hila ha hinabi nan Pablo. Noba hilay
kanayon, ahe hila namteg.
25 Ket ulita ahe hila napaykahundo, nuli hilayna. Noba bayo hila inumalih, hinabi nan
Pablo kanla, "Petegbay ye impahabi nin Ihpiditon Dioh kanan podopitan Isaias kanlan
nangaunan tutoa tawo a tungkol kanyo.
26 Ta wanae ye impahabi na,
'Makew ka kanlan hilatin tatao, ta habiyen mo kanla a
agya po man manlenge hilan manlenge, ahe hila makataloh.
Agya po man mamilew hilan mamilew, ahe hila makabalay.
27 Mabyang ye ō la.
Hinakeban lay talinga la
boy in-ipleng lay mata la.
No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la,
boy makange ye talinga la,
ket makataloh hilayna.
Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko,
ket paitaahen ko hila.' "†
28 Hinabi na po Pablo, "Labay ko po a ipatanda kanyo a hiyay Habi nin Dioh a tungkol ha
kaligtahan, ket naipatanda ana kanlan aliwan Judio. Ket leng-en laya."
29 [Pangahabi na yatew, ket inumalih hilaynan ampayngangatngat ye kapadiho nan
Jujudio.]
30 Ha loob nin luway taon, hiyay Pablo, kinumonin ya ihtew ha banwan Roma ha
baey a an-abangan na. Angkaaliket yan ampananggap ha agya ayaman a taon ampakew
kumewah kana.
31 Ket homain yan limo a nangipatanda kanla nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh
boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo boy homain ampakahaad kana.

---

* **28:15** *Foro de Apio* o Palingkin Apio. † **28:27** Isaias 6:9-10.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA ROMA

1 Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Dinyag na kon Apo Dioh a pag-apohtol
na boy pinili nako a mangipatanda nin Manged a Balita na.*
2 Yatin Manged a Balita, ket impangako nan Apo Dioh hatew po makauli kanlan
popodopita na boy anti yayna yati ha naihulat a Habi nin Dioh.†
3-4 Yatin Manged a Balita ket tungkol kanan Anak na a hiyay Apo tawon Jesu Cristo.
In-anak yan tao ha lahi nan Poon David. Ket ha nabi-ay yan uman, napaptegan makauli
ha Ihpiditon Dioh a hiyabay ye makapalyadiyan a Anak nin Dioh.
5 Makauli met kanan Apo Jesu Cristo, natanggap mi ye kangedan nan Apo Dioh a mag-
ilyadin apohtol a mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus kanlan aliwan Judio ta-
omen hila mamteg boy manumbong kana. Ket migalang ye ngalan na.
6 Ket agya hikawon māmteg ihen ha banwan Roma, kabilang kawo met kanlan
nahagyat a manumbong kanan Apo Jesu Cristo.
7 Nanulat ako kanyo ihen ha Roma a an-adoen nan Apo Dioh a hinagyat na a mag-
ilyadin pagtao na.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.

Hiyay Hangkan nin Pangumewah nan Pablo ha banwan Roma

8 Una ha kaganaan, an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesu
Cristo, ta angkabalitaan yaynay pamteg yo ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.
9 Hiyay Apo Dioh ye makapipapteg a lanang katawon an-ipakigwang kana. Hiyabay ye
luboh kon ampaghilbiyan makauli ha pangipatanda kon Manged a Balita a tungkol ha
Anak na.
10 Lanang ko met an-awoken kana a no kalabayan na, ket kewahan katawo.
11 Angkahabekan katawoynan makit ta-omen katawo madakayan nin kangedan nan
Apo Dioh a an-ibyay na makauli ha Ihpidito na.
12 Hiyay labay kon habiyen, mapaypapakhaw kitawon pamteg ha magha boy magha.
13 Kakatongno, labay ko dayin matandaan yo a malabong anan ukdo a inihip ko a
kewahan katawo ta-omen ako main makumbinyo a mamteg boy manumbong kanan
Apo Jesus a omen ha dinyag ko kanlan kanayon a aliwan Judio. Noba angga haanin,
ket angkaaba ako.
14 Ta katungkolan kon ipatanda ye Manged a Balita kanlan nakaadal o ahe, kanlan
mangadunong o mumo.
15 Kaya-bay haanin, angkahabek akoynan mangipatanda nin Manged a Balita ihen
kanyo ha Roma.

Hiyay Kapalyadiyan nin Manged a Balita

16 Ahe ko an-ikading-ey a ipatanda ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus,
ta hiyay Manged a Balita ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ta-omen hila miligtah ha
kapaduhaan ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus, una kanlan Jujudio, pangayadi
kanlan aliwan Judio.
17 Ta makauli ha Manged a Balita, ket matandaan tawo no way-omen na kitawon ibilang
a matoynong Apo Dioh. Maibilang kitawon matoynong makauli ha pamteg kana. Ta
wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay taon maibilang a matoynong makauli ha
pamteg na, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.‡"§

Hiyay tungkol kanlan Tataon Ahe Ampamalay kanan Apo Dioh

18 Ta hiyay Apo Dioh a anti ha langit, an-ipatanda nay poot na kanlan tataon ahe
ampamalay kana boy ampanyag nin kalok-an. Ta uli ha kalok-an la, angkahag-el hilay
tataon malabay makatanda nin kaptegan tungkol kanan Apo Dioh.
19 Kaya-bay paduhaan na hilan Apo Dioh, ulita makinang ana kanla ye kaptegan
tungkol kanan Apo Dioh, ta impatanda nayna kanla.
20 Ahe ya angkakit ye Apo Dioh. Noba paibat po hatew ha pinalhowa na ye kaganaan a
babagay ihti ha babe-luta, hiyay pagkaDioh na boy homain anggaan a kapalyadiyan na,

---

* **1:1** Hiyay labay nan habiyen nin Manged a Balita ket hiyay pangiligtah nan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesus.
† **1:2** Hiyay labay habiyen, hiyay Alan a Tipan. ‡ **1:17** *bi-ay a homain anggaan.*Malyadi met labay habiyen, bayon bi-ay o bayon pangugali. § **1:17** Habakuk 2:4.

ket angkakit ya ha kaganaan a pinalhowa na. Kaya-bay ahe na maihangkan nin tao a ahe
na tanda ye Apo Dioh.
21 Ta agya tanda la bayna a hiyay Apo Dioh ye namalhowa nin kaganaan, ket ahe laya po
ateed ginalang o pinahalamatan bilang Apo Dioh, no aliwan hiyay homain hilbin babagay
ye inihip la boy naheb nin kalitehan ye mutaw a pangihip la.
22 Ampaggaling-galingan hila, noba homain hila met tinanda!
23 Aliwan hiyay Apo Dioh a homain kamateyan ye anggalangen la, no aliwan hilay
libulton mamanok, ayop a mangumodang o mandumakap, o taon main kamateyan.
24 Kaya-bay pinaolayan na hilaynan Apo Dioh a manyag nin mangadinat a kalabayan
nin puho la. Ha wanabay, papandamog laynan bengat ha magha boy magha.
25 Ta agya tanda laynay kaptegan a tungkol kanan Apo Dioh, ket ahe laya po ateed
ampaghilbiyan boy ahe laya anggalangen, no aliwan hilay babagay a pinalhowa nan Apo
Dioh ye ampaghilbiyan boy anggalangen la. Hiyay Apo Dioh a Namalhowa nin kaganaan
ye katapulan tawon galangen makanoman. Amin!
26 Ulita ahe laya anggalangen ye Apo Dioh, ket pinaolayan na hilayna a manyag nin
makakading-ey a kalabayan nin laman la. Ta agya hilay babayi, ket ahe layna labay ye
makitakeh ha lalaki, no aliwan ha kapadiho lan babayi a omen ha paylamo nin miahawa.
27 Ket wanabay met ateed kanlan lalaki. Ahe layna labay ye makitakeh ha babayi no
aliwan ha kapadiho lan laki a omen ha paylamo nin miahawa. Andyagen lay ampakailoy
ha kapadiho lan laki. Ket uli ha kadamogan la, angkapaduhaan hilayna ha kaeteban nin
maloke a didiyag la.
28 Ulita ahe laya bay labay balayen ye Apo Dioh, pinaolayan na hilayna ha mangaloke
a ihip la boy manyag nin ahe la dayi diyagen.
29 Hilain a tatao, ket naheb anan kalok-an ye ihip la. Ta ampangakokoh hila, ampan-
gaibeg, ampamatey, ampakiaway, ampanago, ampangihip nin maloke ha kapadiho lan
tao, ampangikamikami,
30 ampandama nin kanayon, ampangahulog kanan Apo Dioh, ampaglambong, ampag-
mayadet, ampaggaling-galingan, mapangihip nin diyagen la a nakahinadi a kalok-an, ahe
hila ampanumbong kanlan tutoa la,
31 ampagmutaw-mutawan, ampangiopit, homain hilan pangado ha pamilya, boy
homain hilan pangingalo.
32 Tanda la baynay bilin nan Apo Dioh a mihyay kana makanoman ye ampanyag nin
wanabay. Noba andiyagen la po ateed boy angkaaliket hila po no makit la hilay kanayon
a ampanyag met nin wanabay.

2

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

1 No uhgaan yoy kapadiho yon tao, noba andiyagen yo met ye omen ha andiyagen la,
ket inuhgaan yoyna met ye hadili yo. Kaya-bay homain hapo a paduhaan na kawon Apo
Dioh uli ha kahalanan yo.
2 Tanda tawo a matoynong ye panuhga nan Apo Dioh kanlan tataon ampanyag nin
maloke.
3 Noba aya kawo ta-omen manuhga kanlan kanayon a ampanyag nin maloke, ket
andiyagen yo met ye maloke a andiyagen la? Nabaan yo nayi a maliklikan yoy panuhga
nan Apo Dioh?
4 Andyagen yo nayi a homain hilbi ye tubat a kangedan na, kaanohan, boy pagpahin-
hiya na kanyo? Ahe yo nayi tanda a hiyay kangedan nan Apo Dioh ye ampangiugot
kanyon maghehe?
5 Noba ulita mabyang ye puho yo boy agyo labay maghehe, lalo yo yaynan ampapooten
ye Apo Dioh. Kaya-bay mamabyat ye ipaduha na kanyo ha mangaamot nin matoynong a
panuhga na.
6 Ta ibyay na ha balang magha ye kaeteban nin didinyag na.*
7 Ayaman a ampagpahulong ha panyag nin manged, ta ampakaapehen na a padangalan
na yan Apo Dioh boy mabi-ay yan makanoman, ket biyan na yan bi-ay a homain anggaan.
8 Noba kanlan tataon hadili lan ikanged bengat ye an-ihipen la boy ahe ampanumbong
ha kaptegan no aliwan ha kalok-an, ket tubat ye poot boy hulog nan Apo Dioh kanla.
9 Ta hilay kaganaan a ampanyag nin maloke, ket paidapan na hilan Apo Dioh
anggaynan mayoot hilan tubat, lalo hilaynay Jujudio.
10 Noba hilay kaganaan a tataon ampanyag nin manged, ket padayawan boy padan-
galan na hilan Apo Dioh boy biyan na hilan katanaan, lalalo hilaynay Jujudio.

* **2:6** Kakanta 62:12; Kahabiyan 24:12.

11 Ta ahe ya ampangiduma.
12 Hilay aliwan Judion ampagkahalanan a homain kamatandaan ha Bibilin a impahulat
kanan Moises, ket mipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain anggaan agya po ahe
la tanda ye Bibilin. Noba hilay Jujudion ampagkahalanan agya tanda laynay Bibilin nan
Moises, ket hiyay Bibilin ye gawien nan Apo Dioh ha panuhga kanla.
13 Ta aliwan hilay panlenge-lenge bengat nin Bibilin ye ibilang na a matoynong Apo
Dioh, no aliwan hilay ampanumbong.
14-15 Main aliwan Judion ahe po nakange nin tungkol ha Bibilin a impahulat kanan
Moises. Noba agya ahe la po nange, ket andiyagen laynay an-ipadyag nan Apo Dioh ha
Bibilin. Kaya-bay angkakit ha didiyag la a antina ha puho la ye Bibilin. Ampaptegan yati
nin ihip la ta no minghan, ampakayootan lay dinyag la. Noba no minghan, an-ikatulidan
na met a huhtoy dinyag la.
16 Ket wanabay ye malyadi ha maabot ye mangaamot a uhgaan na hilan Apo Dioh
makauli kanan Apo Jesus ye hiklito a anti ha puho nin tao. Wanabay ye anti ha Manged
a Balita a an-ipatanda ko.

Hilay Jujudio a Ahe Ampanumbong ha Bibilin

17 Ket hikawon Jujudio, anhabiyen yo, “Judio kayi boy hikayi ye nakaibyayan nin
Bibilin.” Boy an-ipagmayadet yo po, “Yeh! Katatanda mi yay Apo Dioh!”
18 Anhabiyen yo, “Tanda mi ye kalabayan nan Apo Dioh boy tanda mi met no hinyay
manged a didiyag, ta naiadal ana kammi ye Bibilin.”
19 Ha ihip yo, hikawo ye mangakay kanlan kapkap ha kaptegan boy hikawo ye
pinagkakingki lan anti ha kalitehan.
20 Anhabiyen yo po, “Tanda mi po a hikayi ye pagkamaihtodo lan aliwan Judio a
mumutaw boy homain po tinanda, ta anti kammi ye Bibilin a ampakaibyay nin genap
a tinanda boy kaptegan.”
21 Noba hiyay tepet ko kanyon Jujudio a ampangiadal kanlan kanayon, “Way-omen
kawo mangiadal kanlan kanayon, ket hadili yo po man, ket ahe yo maadalan?”
An-ibabala yo, “Adi kawo manakaw,” noba andiyagen yo met!
22 Anhabiyen yo, “Adi kawo ampamabayi o ampakilaki,” noba andiyagen yo met.
Angkahulogan yoy diohdiohan lan aliwan Judio, noba taket man awod ta antakawan
yoy timplo la?
23 An-ilambong yo, “Anti kammi ye Bibilin nan Apo Dioh,” noba ulita ahe yo met
anhumbongen, an-ipading-ey yo yay Apo Dioh.
24 Kaya-bay wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hilay aliwan Judio, ket ampaghabi
hilan laban ha ngalan nan Apo Dioh uli ha maloke a andiyagen yon Jujudio.”†
25 Hikawon kapadiho kon Jujudio, ampamtegan yo a pagtao na kawon Apo Dioh uli ha
pagkatuli yo. Peteg a main pakinabang yatew no anhumbongen yoy Bibilin. Noba no
anlabagen yoy Bibilin, ket padiho kawoyna met kanlan aliwan Judio a ahe natuli.
26 Hilay aliwan Judio, agya ahe hila natuli, noba no anhumbongen lay Bibilin nan Apo
Dioh, ibilang na hilan natuli Apo Dioh.‡
27 Hilay aliwan Judio a ahe natuli noba anhumbongen lay Bibilin nan Apo Dioh, ket
hilabay ye manuhga kanyon Jujudio agya po man natuli kawo noba anlabagen yo met ye
Bibilin.
28 Ta hiyay peteg a Judio, ket aliwan bengat ta Judioy lahi na o natuli,
29 no aliwan ulita nabayo ye bi-ay na makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh, aliwan
makauli ha panumbong nin Bibilin. Hiyay wanabay a tao, agya po man ahe yan
padangalan nin tao, ket padangalan na yan Apo Dioh.

3

1 Haanin, maka wanae ye an-ihipen yo, “Hinya awod ye pakinabang nin pagkaJudio?
Hinyay hilbi nin pagkatuli lan Jujudio?”
2 No wanabay ye an-ihipen yo, wanae met ye mahabi ko, “Malabong pa! Hiyay una,
hilay Jujudio ye nangipatayaan nan Apo Dioh nin nakahulat a hahabi na.”
3 Noba ulita main nangaano kanla ye ahe mapatayaan, maka an-ihipen yo a tal-
ingkukolan nan Apo Dioh ye papangako na.
4 Aliwan wanabay! Ta agya po man matago ye kaganaan a tatao, ket mapatayaan yan
teed ye Apo Dioh. Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan David kanan Apo Dioh,
“Apo, angkapaptegan a mapatayaan ka makauli ha hahabi mo.
Ta agya hinyaman ye ibada la kammo, ket ampanambot ka.”*

† **2:24** Isaias 52:5. ‡ **2:26** Hatew hilay Jujudio, ampagpatuli hila bilang pagkakitan a tatao na hilan Apo Dioh (Genesis 17:9-14). * **3:4** Kakanta 51:4.

5 Haanin, maka main ampaghabin wanae, “Main met manaytin ikanged ye kalok-an
tawo, ta ulin yain, makinang a makit ye katoynongan nan Apo Dioh. Kaya-bay aliwan
matoynong a paduhaan na kitawo, kali?”
6 Aliwan wanabay, ta no ahe na hilan uhgaan ye Jujudio ket ahe na hila met awod
malyadin uhgaan ye tatao ihti ha babe-luta.
7 Maka main po maghabi nin wanae, “No makauli ha katagowan ko, ket lalo anan
matandaan a mapatayaan ye Apo Dioh boy lalo ya po midangal, taket man ta paduhaan
nako po bilang maghan māgkahalanan?”
8 No wanabay ye ihip tawo, ba-moynan anhabiyen tawo, “Higi! Papanyag tawoynan
mangaloke ta-omen lalo po makit ye kangedan nan Apo Dioh! Kali?” Wanabay ye
anhabiyen lan ampandama kammi a an-iadal ko kano. Hilain a tatao, hukat bengat a
paduhaan na hilan Apo Dioh.

Māgkahalanan ye Kaganaan a Tatao

9 Maka main po maghabi nin wanae, “Mamanged kitawo kanlan aliwan Judio.” No
wanabay ye ampibaan yo, wanae met ye mahabi ko, “Aliwan wanabay, ta naipalinaw
koyna kanyo a Judio man o ahe, ket padiho hilan māgkahalanan.”
10 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Homain bega matoynong a tao ha pamilew nan Apo Dioh, agya maghan bengat.
11 Homain ampakataloh nin tungkol kanan Apo Dioh.
Boy homain met ampanapul kana.
12 Hilay kaganaan a tatao, ket tinumalingkukol kanan Apo Dioh.
Ket hilan kaganaan, nag-ilyadi hilan homain hilbi,
ta homain anan bega ampanyag nin manged, agya maghan bengat.†
13 Hiyay bebey la, ba-mon kabata nin nabenga a bito.
Pawa panalingo ye anhabiyen la.‡
Boy ba-mon dita' nin makapi' ye anlumwah ha bebey la.§
14 Naheb nin panuboy boy ampakahakit a hahabi ye bebey la.*
15 Mataloh kanlay mamatey nin tao.
16 Agya way-ihtew ye lakwen la, kadamaan boy kalelean ye an-ibantak la.
17 Boy ahe la tanda ye manged a pamakilamo kanlan kapadihon tao.†
18 Homain hilan limo kanan Apo Dioh.”‡
19 Haanin, tanda tawoyna a hilay Jujudio a hakop nin Bibilin, hilabay ye andektan nin
Bibilin ta-omen homain hilaynan maikatulidan kana. Ta kaganaan a tatao, Judio man o
ahe, ket makibat lano kanan Apo Dioh.
20 Ta homain taon maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha
panumbong nin Bibilin. Ta hiyay Bibilin, pakatandaan bengat a māgkahalanan ye tao.
21 Noba haanin, impatanda naynan Apo Dioh no way-omen na yan ibilang a matoynong
ye tao. Aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. Ket ampaptegan yati nin Bibilin boy
huhulat lan popodopita.
22 Ibilang na hilan matoynong Apo Dioh ye kaganaan a mamteg kanan Apo Jesu Cristo.
Homain yan antupigan,
23 ta kaganaan a tatao, Judio man o ahe, ket nagkahalanan boy ahe la naabot ye
matoynong a pagbi-ay a labay nan Apo Dioh.
24 Uli ha kangedan na kantawo, imbilang na kitawon matoynong makauli kanan Apo
Cristo Jesus a nambeh kantawo.
25 Intubol na yan Apo Dioh ye Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na ihagpa ye hadili
na. Ket makauli ha daya na a tinumulo ha natey ya ha kodoh, mapatawad ye kakahalanan
nin kaganaan a ampamteg kana. Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na ipakit a
matoynong ya. Ta ha nalabah a panaon, pinaolayan nay kahalanan la,
26 ta mapahinhiya ya. Noba haanin, uli ha dinyag nan Apo Jesus, an-ipakit na a
matoynong ya, ta an-ibilang naynan matoynong ye ayaman a ampamteg kanan Apo Jesus.
27 Kaya-bay homain kitawon maipagmayadet, ta imbilang na kitawon matoynong Apo
Dioh makauli ha pamteg tawo kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha panumbong nin
Bibilin.
28 Ta makinang ana kantawo a an-ibilang na yan Apo Dioh a matoynong ye tao
makaulin bengat ha pamteg na kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha panumbong na nin
Bibilin.

---

† **3:12** Kakanta 14:1-3; 53:1-2. ‡ **3:13** Kakanta 5:9. § **3:13** Kakanta 140:3. * **3:14** Kakanta 10:7. † **3:17** Isaias 59:7-9. ‡ **3:18** Kakanta 36:1.

29 Hiyay Apo Dioh ket aliwan bengat Dioh nin Jujudio, no aliwan Dioh laya met nin
aliwan Judio, ta Dioh ya nin kaganaan.
30 Ta mamaghan bengat ye Dioh nin Judio boy aliwan Judio. Padiho na hilan ibilang a
matoynong uli ha pamteg la kanan Apo Jesu Cristo.
31 Maka main ampangihip nin wanae, "Uli ha pamteg kanan Apo Jesus, homain anan
hilbi ye Bibilin." Noba aliwan wanabay, no aliwan lalo tawoynan ingat diyagen ye man-
ipadyag nin Bibilin.

4

Hiyay Abraham, Naibilang yan Matoynong makauli ha Pamteg

1 Haanin, ihipen tawo ya man ye Abraham a unan toa tawo no way-omen yan naibilang
a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh.
2 No naibilang yan matoynong makauli ha manganged a didiyag na, malyadi na yan
ipagmayadet. Noba ahe na yan malyadin maipagmayadet kanan Apo Dioh.
3 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, wanae ya, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh.
Kaya-bay imbilang na yan matoynong Apo Dioh."*
4 Alimbawa, hiyay antanggapen nin taon mag-obda, ahe yan maibilang a digalo, no
aliwan upa.
5 Noba tanda tawo a hiyay taon ahe ampag-obda, hiyay matanggap na, digalo, aliwan
upa. Wanabay met ha taon māgkahalanan. Hiyay pangibilang nan Apo Dioh kana a
matoynong uli ha pamteg na, ket digalo met, aliwan uli ha didiyag na.
6 Ket hinabi na met nin Poon David hatew a minged ye taon an-ibilang nan Apo Dioh a
matoynong aliwan uli ha didiyag na,
7 a wana,
"Minged yay taon napatawad anay panlabag na boy niliwaan nin Dioh ye kakahalanan
na.
8 Minged yay taon imbilang na yaynan homain kahalanan Apo Dioh."†
9 Yatin kangedan a kapatawadan nin kahalanan, ket madihaan lan natuli a hilay
Jujudio, boy agya po man kanlan ahe natuli a hilay aliwan Judio. Ta tanda tawoynabay
met yatin nakahulat, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan
matoynong."‡
10 Ha imbilang na yan Apo Dioh a matoynong ye Abraham, ahe ya po natuli.
11 Nuna ya po a namteg bayo natuli. Ket ha natuli yaynay Abraham, yabaytew ye
pagkakitan a matoynong yayna uli ha pamteg na. Kaya-bay hiya ye pinagkabapa lan
kaganaan a ahe natuli a ampamteg kanan Apo Jesus, ta uli ha pamteg la, ket imbilang na
hila met matoynong Apo Dioh.
12 Ket hiyay Abraham a unan toa tawo, hiya met ateed ye pinagkabapa lan natuli a hilay
Jujudio. Hiyabay ye bapa la a aliwan bengat ulita natuli hila a omen kana, no aliwan
namteg hila met a omen kanan Abraham a namteg kanan Apo Dioh bayo ya po natuli.

Hiyay Pangako nan Apo Dioh kanan Abraham

13 Impangako nan Apo Dioh hatew kanan Abraham boy ha lalahi na lano a tawiden
la ye babe-luta. Impangako na kanan Abraham yatew, aliwan ulita anhumbongen nay
Bibilin, no aliwan ulita imbilang na yan Apo Dioh a matoynong uli ha pamteg na.
14 Ta no hilay ampanumbong bengat nin Bibilin ye mānawid nin impangako nan Apo
Dioh, homain yaynan kalakwan ye pamteg boy homain ana met hilbi ye pangako na.
15 Ta hiyay Bibilin ye hangkan nin pangapoot nan Apo Dioh kanlan ahe ampanumbong
nin yati. Ta no homain Bibilin, homain met malabag nin tao.
16 Kaya-bay hilay kaganaan a lalahi nan Abraham, no mamteg hila met kanan Apo
Dioh, homain hapo a matanggap lan luboh ye kangedan a impangako na. Ta hiyabay
ye pinagkabapa tawon kaganaan a ampamteg, aliwan bengat kanlan hakop nin Bibilin a
hilay Jujudio, no aliwan agya met hilay aliwan Judio.
17 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Dinyag katan bapa nin malabong a
nanahyon."§ Kaya-bay hiyabay ye bapa tawo ha adapan nan Apo Dioh a ampamtegan
na, hiyay Dioh a ampami-ay nin nangamatey boy ampamalhowa nin babagay a ahe po
napalhowa hatew.
18 Hiyay Abraham, agya ahe ya magkaanak ta toatoaen yayna, ampamtegan nan teed
ye pangako nan Apo Dioh a mag-ilyadi yan bapa nin malabong a nanahyon. Ta wanae ye

* **4:3** Genesis 15:6. † **4:8** Kakanta 31:1-2. ‡ **4:9** Genesis 15:6. § **4:17** Genesis 17:5.

hinabi nan Apo Dioh kana, “No way-omen kalabong ye bibitoen ha langit, ket wanabay
hila met kalabong ye lalahi mo.”*
19 Hiyay Abraham, agya tanda na a toatoaen yayna, ta magatoh anay taon na hatew
boy tanda na met a baug yay Sara a ahawa na, ket ahe ya bega kinumapey ye pamteg na.
20 Boy ahe ya nagluwaluwa a tupaden nan Apo Dioh ye impangako na kana, no aliwan
lalo ana ingat kinumhaw ye pamteg na. Ket nanggalang ya kanan Apo Dioh,
21 ta angkahigudo nan peteg Abraham a tupaden nan Apo Dioh ye pangako na.
22 Kaya-bay uli ha pamteg na, imbilang na yan matoynong Apo Dioh.
23 Noba hiyay habi a wanae, “imbilang na yan matoynong Apo Dioh,” aliwan bengat
yay Abraham ye andektan na,
24 no aliwan agya hikitawo met, ta ampamteg kitawo met kanan Apo Dioh a nami-ay
uman kanan Apo tawon Jesu Cristo.
25 Intubol na yan Apo Dioh ye Apo Jesu Cristo a matey bilang kabayadan nin
kakahalanan tawo boy bini-ay na yan uman ta-omen kitawo maibilang a matoynong ha
pamilew nan Apo Dioh.

5

Hiyay Dawa nin Pagkaitoynong

1 Kaya-bay ulita naibilang kitawoynan matoynong makauli ha pamteg tawo kanan Apo
Jesu Cristo, ket nipaykahundo kitawoyna kanan Apo Dioh.
2 Ta makauli kanan Apo Jesus boy ha pamteg tawo kana, angkadihaan tawoyna ye
kangedan nan Apo Dioh. Boy angkaaliket kitawo, ta main kitawoynan kahigudowan a
milamo ha kadangalan na.
3 Aliwan bengat yain. Angkaaliket kitawo met ha angkadihaan tawon kaidapan, ta
tanda tawo a ampakaibyay yan pangikpe.
4 Boy tanda tawo met a hiyay pangikpe, ket ampakaibyay yan manged a pangugali. Ket
no manged yay pangugali tawo, main kitawon kahigudowan a tupaden nan Apo Dioh ye
impangako na.
5 Ket ahe kitawo milawan nin yatin kahigudowan tawo, ta luboh naynan impadiha Apo
Dioh ye pangado na kantawo makauli ha Ihpiditon Dioh a in-ibyay na kantawo.
6 Ta ahe tawo mababa a iligtah ye hadili tawo ha kapaduhaan. Ket ha panaon a intaning
nan Apo Dioh, natey yay Apo Jesus ha ikanged tawon māgkahalanan.
7 Maidap makakit nin taon nakahadya a matey ha ikaligtah nin taon matoynong.
Kadihko ha manged a tao, main, noba ahe ko angkahigudo.
8 Noba hiyay Apo Dioh, nakiduma ya, ta ha māgkahalanan kitawo po, pinaptegan nayna
ye pangado na kantawo makauli ha pangitubol na kanan Cristo a matey ha ikanged tawo.
9 Haanin, ulita imbilang na kitawoynan matoynong Apo Dioh makauli ha daya nan Apo
Jesu Cristo a tinumulo ha natey ya, lalalo tawoynan angkahigudo a miligtah kitawo ha
poot nan Apo Dioh makauli kanan Cristo.
10 Hatew, kaaway na kitawon Apo Dioh. Noba makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus a
Anak na, naikahundo kitawo kana. Ket haanin, ta nabi-ay yan uman ye Apo Jesu Cristo,
lalalo tawoynan angkahigudo a miligtah kitawo ha kapaduhaan.
11 Aliwan bengat yain. Mag-aliket kitawo po kanan Apo Dioh, ta makauli kanan Apo
tawon Jesu Cristo, naikahundo kitawoyna kana.

Hiyay Adan boy hiyay Apo Jesu Cristo

12 Hiyay Apo Dioh, main yan bilin kanan Adan. Noba nilabag nan Adan ye bilin. Ket uli
ha panlabag nan Adan, nagkamain nin kahalanan ihti ha babe-luta. Ket uli ha kahalanan,
nagkamain met nin kamateyan. Kaya-bay matey ye kaganaan a tatao, ta nagkahalanan
hilan kaganaan.
13 Hatew, bayo na po in-ibyay Apo Dioh ye Bibilin kanan Moises, ampagkahalanan
hilaynay tatao ihti ha babe-luta. Noba ahe na po imbilang Apo Dioh a kahalanan yatew,
ta homain po Bibilin.
14 Agya wanabay man, kaganaan a tatao paibat kanan Adan angga kanan Moises,
ket nangamatey hila, agya ahe hila nagkahalanan nin omen ha kahalanan nan Adan a
panlabag nin bilin nan Apo Dioh.
Hiyay dinyag nan Adan, malabong ye naibyay na ha kaganaan a tatao. Hiyay dinyag
nan Apo Jesus, malabong met ye naibyay na ha kaganaan a tatao.
15 Noba hiyay dinyag nan Apo Jesus, lumbo ya ha dinyag nan Adan. Ta uli ha panlabag
nan Adan ha bilin nan Apo Dioh, nagkamain nin kamateyan ye malabong a tatao. Noba

* **4:18** Genesis 15:5.

makauli kanan Apo Jesu Cristo, anhumbol ye kangedan boy digalo nan Apo Dioh kanlan kalabongan a tatao.
16 Boy lumbo met ye naibyay nin digalo nan Apo Dioh dinan ha panlabag nan Adan. Ta hiyay panlabag na, nakaibyay yan kapaduhaan. Noba hiyay digalo a in-ibyay nan Apo Dioh, agya malabong ye kakahalanan, nakaibyay yan kapatawadan.
17 Makauli ha panlabag nan Adan, kaganaan a tatao ket matey. Noba makauli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo, hilay kaganaan a tataon nananggap nin anhumbol a kangedan boy digalo nan Apo Dioh a pangibilang nan matoynong kanla, ket magbi-ay hilan manambot ha kahalanan boy kamateyan.
18 Hiyay panlabag nin maghay tao a hiyay Adan, ket nakaibyay yan kapaduhaan ha kaganaan. Noba hiyay matoynong a dinyag nin maghay tao a hiyay Apo Jesus, ket nakaibyay yan kapatawadan boy bayon bi-ay ha kaganaan.
19 Ta no malabong hilay imbilang nan Apo Dioh a māgkahalanan makauli ha panlabag nan Adan, malabong hila met ye ibilang na a matoynong makauli ha panumbong nan Apo Jesus nin kalabayan nan Apo Dioh.
20 In-ibyay nan Apo Dioh kanlan tatao ye Bibilin ta-omen la matandaan no way-omen kalabong ye kahalanan la. Noba agya anlumabong ye kakahalanan lan tatao, ket lalalo ana met anlumabong ye kangedan nan Apo Dioh.
21 Hiyay kahalanan a anti ha kaganaan a tatao, ket nakaibyay yan kamateyan. Noba makauli ha kangedan nan Apo Dioh, hilay ampakimamagha kanan Apo tawon Jesu Cristo, ket imbilang na hilaynan matoynong ta-omen hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.

6

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

1 Haanin, maka ulinan hinabi ko yatew, ket habiyen yo met ye wanae, “Higi awod! Magpahulong kitawon manyag nin kahalanan ta-omen ya po lalo lumabong ye kangedan nan Apo Dioh kantawo.”
2 Noba aliwan wanabay, ta homain ana kantawo ye kapalyadiyan nin kahalanan! Way-omen kitawo po pahulong a manyag nin kahalanan?
3 Tanda yo a ha nabawtihmowan kitawoyna kanan Apo Jesus, nailabon kitawo ha kamateyan na.
4 Kaya-bay ha nabawtihmowan kitawo, bilang kitawoynan natey boy nailbeng a kalamo nan Cristo. Ket no way-omen a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus makauli ha makhaw a kapalyadiyan nan Bapa tawon Dioh, magbi-ay kitawoyna met ha bayon bi-ay.
5 Ta no nailabon kitawo ha pagkamatey nan Cristo, homain hapo a mabi-ay kitawo met uman a omen ha pagkabi-ay nan uman.
6 Tanda tawoyna a hiyay alan a pangugali tawo, ket nailabon yayna kanan Cristo a naipako ha kodoh ta-omen matey ye kalabayan nin laman tawo. Ket ahe kitawoynan ipoh nin kahalanan.
7 Ta hiyay taon natey ana, ket ahe yayna magkahalanan.
8 Haanin, ulita natey kitawon kalamo nan Cristo, ampamtegan tawo a mabi-ay kitawo met uman a omen kana.
9 Ta tanda tawo a hiyay Cristo, ket nabi-ay yan uman boy ahe yayna matey. Homain anan kapalyadiyan ye kamateyan kana.
10 Ha natey ya, impipinghan nay kapatawadan nin kakahalanan nin kaganaan a tatao. Noba haanin, angkabi-ay yayna ha ikadangal nan Apo Dioh.
11 Kaya-bay haanin, ulita ampakimamagha kawoyna kanan Apo Cristo Jesus, ibilang yo a natey kawoyna tungkol ha panyag nin kahalanan, noba ampagbi-ay kawo ta-omen maghilbi kanan Apo Dioh.
12 Adi yoynan ipaluboh a mipaem ha kahalanan ye laman yon main kamateyan ta-omen yo ahe mahumbong ye mangaloke a kalabayan na.
13 Boy adi yoyna met anggawien ye agya hinyaman a pahen nin laman yo a manyag nin kahalanan, no aliwan bilang taon natey ana a nabyayan nin bayon bi-ay, ipagawi yoynan luboh kanan Apo Dioh ye laman yo a manyag nin matoynong.
14 Ta ahe na kawoynan ipoh nin kahalanan boy ahe na kawoynan hakop nin Bibilin, no aliwan hakop kawoynan kangedan nan Apo Dioh.

Ipoh nin Katoynongan

15 Haanin, maka main ampangihip kanyo nin wanae, “Ulita ahe na kitawoynan hakop nin Bibilin, no aliwan hakop na kitawoynan kangedan nan Apo Dioh, malihway kitawoynan manyag nin kahalanan, kali?” Aliwan wanabay!

16 Ahe yo nayi tanda a no pahakop kawo ha agya hinyaman, ket ipoh na kawon
napahakopan yo? No pahakop kawo ha kahalanan, ket ipoh na kawon kahalanan a
mangiugot kanyo ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh. Noba no pahakop kawo
kanan Apo Dioh, ipoh na kawo met Apo Dioh a mangiugot kanyo ha matoynong a pagbi-
ay.
17 Hatew, ipoh na kawon kahalanan. Noba haanin, halamat kanan Apo Dioh, ta luboh
ha puho yoynan anhumbongen ye kaptegan a naiadal ana kanyo.
18 Napalihway kawoyna paibat ha kapalyadiyan nin kahalanan. Ket haanin, ipoh na
kawoynan katoynongan.
19 Gawien kon alimbawa ye tungkol ha ipoh ta-omen yo mataloh matalohan ye labay
kon habiyen. Hatew, impahakop yoy hadili yo bilang ipoh ha panyag nin kadinatan boy
kalok-an. Noba haanin, ipahakop yoynay hadili yo bilang ipoh nin katoynongan ta-omen
kawo magbi-ay a homain kahalanan.
20 Ha ipoh na kawo po nin kahalanan, ket homain kawon ihip a manyag nin matoynong.
21 Ket hinyay pakinabang yo ha alan yon pagbi-ay? An-ikading-ey yoyna haanin ye
didinyag yo hatew, kali? Boy hiyay kalakwan lan hilatew ket pagkaihyay makanoman
kanan Apo Dioh.
22 Noba haanin, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan boy ipoh na
kawoynan Apo Dioh. Ket hiyay kalakwan nin yati, ampagbi-ay kawoyna a homain
kahalanan. Hiyay kalakwan met nin ampagbi-ay a homain kahalanan ket bi-ay a homain
anggaan.
23 Ta hiyay katumbae nin kahalanan ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh.
Noba bi-ay a homain anggaan ye an-idigalo nan Apo Dioh kanlan ampakimamagha kanan
Cristo Jesus a Apo tawo.

7

Homain yaynan Kapalyadiyan ye Bibilin

1 Hikawon kakatongno ko, homain hapo a tanda yoynay Bibilin a impahulat kanan
Moises. Tanda yo bayna a legan angkabi-ay ye maghay tao, ket hakop ya nin Bibilin.
2 Alimbawa, hiyay anti ha Bibilin tungkol ha miahawa, legan angkabi-ay ya po ye ahawa
nan babayi, ket hakop na yan ahawa na. Noba no matey yaynay ahawa na, ket malihway
yaynay babayi ha bibilin tungkol ha miahawa. Kaya-bay malyadi yaynan makiahawan
uman ha kanayon a laki.
3 Haanin, no makiahawa ya ha kanayon a laki legan angkabi-ay ya po ye ahawa na,
ket ampagkahalanan yayna nin pamakilaki. Noba no natey yaynay ahawa na, malihway
yaynay babayi ha bibilin nin tungkol ha miahawa. Ket no makiahawa yan uman, ahe
yaynan magkahalanan nin pamakilaki.
4 Wanabay met ye labay kon habiyen, kakatongno ko. Ha nailabon kawo ha
pagkamatey nan Cristo, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin Bibilin. Ket haanin,
konin na kawoynan Apo Jesu Cristo a nabi-ay uman ta-omen kitawo manyag nin
manganged a ikadangal nan Apo Dioh.
5 Ha ampagbi-ay kitawo po ha kalabayan nin laman tawo, hiyay mangaloke a tanam
a ampanakop nin laman tawo, ket nilumalo ya po uli ha Bibilin. Kaya-bay ampanyag
kitawo nin mangaloke a mangiugot kantawo ha pagkaihyay makanoman kanan Apo
Dioh.
6 Noba haanin, ulita nailabon kitawoyna kanan Cristo ha pagkamatey na, napalihway
kitawoyna ha kapalyadiyan nin Bibilin a anhumbongen tawo. Kaya-bay haanin,
ampaghilbi kitawoyna kanan Apo Dioh ha bayon bi-ay makauli ha Ihpidito na, aliwan
makauli ha panumbong nin Bibilin.

Hiyay Bibilin boy hiyay Kahalanan

7 Maka main ampangihip nin wanae, “Maloke manayti ye Bibilin, ta ampakaibyay yan
kahalanan.”* Ah, aliwan wanabay! Ta no homain Bibilin, ahe ko dayin natandaan no
hinyay kahalanan. Alimbawa, no ahe na hinabi ha Bibilin, “Adi ka ampangakokoh”, ahe
ko met dayi natandaan a kahalanan manayti ye pangakokoh.
8 Noba uli ha Bibilin, natandaan ko a anti kangkoy kaganaan a kalahin pangakokoh. Ta
no homain Bibilin, ket homain kitawo met pagkahalananan.
9 Hatew, ampagbi-ay akon homain tinanda nin tungkol ha kahalanan. Noba ha
natandaan koyna ye Bibilin, natandaan ko a ampagkahalanan ako met manayti boy
nauhgaan akoyna nin homain anggaan a pagkaihyay kanan Apo Dioh.

* **7:7** Exodo 20:17; Deuteronomio 5:21.

10 Natandaan ko po a hiyay Bibilin a nabaan kon ampakaibyay kangko nin bi-ay a
homain anggaan, ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh met manayti ye naibyay
kangko.
11 Kaya-bay natalingo ko, ta ahe ko hila angkahumbong ye kaganaan a bibilin. Ket
nauhgaan akoyna nin homain anggaan a pagkaihyay kanan Apo Dioh.
12 Agya wanabay man, hiyay Bibilin, ket ibat ya kanan Apo Dioh. Boy hiyay balang
anhabiyen nin Bibilin ket matoynong, manged boy ibat ya kana.
13 Maka main ampangihip nin wanae, "Ah, hiyay labay habiyen awod, hiyay manged
a Bibilin nan Apo Dioh ye ampakaihyay kangko kana makanoman!" Ahe! Hiyay
kakahalanan ko ye ampakaihyay kangko kana. Ta makauli ha manged a Bibilin nan Apo
Dioh, nauhgaan akon pagkaihyay makanoman kana. Kaya-bay uli ha Bibilin, natandaan
ko no way-omen ya kaloke ye kahalanan.

Hiyay Luwa a Kahahaad nin Tao

14 Tanda tawo a hiyay Bibilin, ket ibat ya ha Ihpiditon Dioh. Noba tao kon bengat a ipoh
nin kahalanan.
15 Ahe ko angkatalohan ye hadili ko. Ta ahe ko angkadyag ye manganged a labay kon
diyagen, no aliwan hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye angkadyag ko.
16 Haanin, ta natandaan ko a hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye angkadyag ko,
ambalayen ko a manged ye Bibilin.
17 Kaya-bay aliwan hiko ye peteg a ampanyag nin maloke, no aliwan hiyay kalabayan
nin laman ko a magkahalanan.
18 Tanda ko a homain manged ha laman ko. Ta agya labay koy manyag nin manged,
ket ahe koya angkadyag.
19 Ta hiyay angkadyag ko ket aliwan hiyay manged a labay ko, no aliwan hilay
mangaloke a ahe ko labay diyagen.
20 Haanin awod, no andiyagen ko ye mangaloke a ahe ko labay diyagen, aliwaynan hiko
ye ampanyag, no aliwan hiyay kalabayan nin laman ko a magkahalanan.
21 Kaya-bay yabayti ye natuklahan ko tungkol ha hadili ko. No labay koy manyag nin
manged, anlumetlet ya met ye kalok-an a anti kangko.
22 Ha puho ko, angkaaliketan koy Bibilin nan Apo Dioh.
23 Noba main lumbo a kapalyadiyan a ampamatige ha laman ko a kumuntada ha ihip
ko. Yati ye kapalyadiyan nin kahalanan a anti ha laman ko.
24 Koynan kakalunoh ye kahahaad ko! Hiyay kalabayan nin laman ko ye ampangilakew
kangko ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh. Aya lagi ye makapiligtah kangko?
25 Halamat kanan Apo Dioh. Hiyabay ye mangiligtah kangko makauli kanan Jesu Cristo
a Apo tawo!
Wanae awod ye kahahaad ko. Hiyay ihip ko, ipoh yan Bibilin nan Apo Dioh. Noba
hiyay laman ko, ipoh yan kapalyadiyan nin kahalanan.

8

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihpiditon Dioh

1 Kaya-bay haanin, hilay ampakimamagha kanan Apo Cristo Jesus, ket ahe na hilaynan
uhgaan a mapaduhaan Apo Dioh.
2 Ta makauli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Cristo Jesus, ket napalihway
kitawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan boy ha pagkaihyay makanoman kanan Apo
Dioh makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh a ampamyay bi-ay.
3 Hiyay Bibilin, ahe ya ampakaalih nin kapalyadiyan nin kahalanan ha bi-ay tawo, uli
ha kakapeyan nin laman tawo, no aliwan hiyay Apo Dioh ye nangalih nin kapalyadiyan
nin kahalanan makauli ha pangitubol na nin hadili nan Anak a in-anak a omen ha taon
māgkahalanan bilang hagpa kana ta-omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Wanabay
na yan inalih Apo Dioh ye kapalyadiyan nin kahalanan kantawo.
4 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen matupad ye an-ipadyag nin Bibilin kantawon
aliwaynan ampagbi-ay ha kalabayan nin laman tawo, no aliwan ampagbi-ay ana ha
kalabayan nan Ihpiditon Dioh.
5 Ta hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman, homain hilaynan kanayon a
an-ihipen, no aliwan hiyay kalabayan nin laman la. Noba hilay tataon ampagbi-ay ha
Ihpiditon Dioh, homain hilaynan kanayon a an-ihipen, no aliwan hiyay kalabayan nin
Ihpiditon Dioh.
6 Hiyay kalakwan nin panumbong ha kalabayan nin laman ket pagkaihyay makanoman
kanan Apo Dioh. Noba hiyay kalakwan nin panumbong ha Ihpiditon Dioh ket katanaan
boy bi-ay a homain anggaan.

7 Ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nin laman, ket kahulog na yan Apo
Dioh. Ahe na bega labay a humbongen ye Bibilin nan Apo Dioh boy ahe na mababa a
humbongen.
8 Kaya-bay hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman la, ket ahe laya bega
mapaaliket ye Apo Dioh.
9 Noba hikawo, ahe kawoyna ampagbi-ay ha kalabayan nin laman yo, no aliwan
ampagbi-ay kawoyna ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ta anti yayna kanyoy Ihpiditon
Dioh. No hiyay maghay tao ket ahe ya kana ye Ihpidito nan Cristo, ahe na yan taon Cristo.
10 Haanin, ta anti yaynay Cristo kanyo, agya matey yay laman yo uli ha kahalanan,
hiyay Ihpiditon Dioh, ket biyan na kawon bi-ay a homain anggaan, ta imbilang na
kawoynan matoynong Apo Dioh.
11 Ket ulita nikakaanti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a nami-ay uman kanan Cristo,
hiya met ateed ye mami-ay uman nin laman yon matey makauli ha Ihpidito na a
mikakaantina kanyo.
12 Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a magbi-ay kitawoyna ha kalabayan nin
Ihpiditon Dioh, aliwan ha kalabayan nin laman tawo.
13 Ta no ampagbi-ay kawo ha kalabayan nin laman tawo, mihyay kawo kanan Apo
Dioh. Noba no itgen yoynay panyag nin kalabayan nin laman makauli ha kapalyadiyan
nin Ihpiditon Dioh, ket mabi-ay kawo makanoman.
14 Ta hilay kaganaan a tataon an-ibagnoh nin Ihpiditon Dioh, ket aanak na hilaynan
Apo Dioh.
15 Ta hiyay in-ibyay nan Apo Dioh kanyo, aliwan maghay ihpidito a manyag ana man
kanyon angkalimo, no aliwan Ihpidito na a nanyag kanyon aanak na. Kaya-bay haanin,
makauli ha Ihpiditon Dioh, malyadi tawo yaynan ingaten “Bapa” ye Apo Dioh.
16 Hiyay Ihpiditon Dioh boy ihpidito tawo ket padihon ampamapteg a aanak na
kitawoynan Apo Dioh.
17 Ulita aanak na kitawoyna, makipanawid kitawo met kanan Cristo nin kaganaan a
intaladan nan Apo Dioh. Noba katapulan a magdiha kitawo nin kaidapan a omen kanan
Cristo hatew ta-omen kitawo met lano mapadangalan a kalamo na.

Hiyay Mamanged a Bi-ay lano

18 No hikon bengat, hilatin kaidapan a angkadihaan tawo haanin, homain bali kangko
no ihipen ko ye kadangalan a ibyay nan Apo Dioh kantawo lano.
19 Ta hilay kaganaan a pinalhowa na, ket angkahabek hilaynan ampangagad nin
pangipatanda nan Apo Dioh nin aanak na.
20 Ta hilay kaganaan a palhowa na, ket ahe la naabot ye kahahaad a labay nan Apo
Dioh kanla. Nalyadi yati, aliwan ulita yabayti ye kalabayan la, no aliwan kalabayan nan
Apo Dioh. Agya wanabay man, main po ateed kahigudowan a
21 hilay kaganaan a pinalhowa na, ket palihwayen na hila ha kapalyadiyan nin
kamateyan boy pagkabata. Ket ilamo na hila kanlan aanak na ha manged a kahahaad la.
22 Tanda tawo a paibat hatew angga haanin, hilay kaganaan a pinalhowa na, ket
ampangaleng-eng hila uli ha tubat a kaidapan a omen ha maghay babayin anlamlaman.
23 Aliwan bengat hilain. Ta agya hikitawo met a nananggap nin Ihpiditon Dioh a bilang
unan digalo nan Apo Dioh, ket ampangaleng-eng kitawo met legan an-agaden tawo ye
pamayo na nin laman tawo boy hiyay pangipatanda nan Apo Dioh a aanak na kitawo.
24 Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo.* Noba no hiyay
anhigudowen tawo ket antina kantawo, ahe ana anhigudowen, ta antinabay kantawo.
25 Noba no hiyay anhigudowen tawo ket homain po, mag-anoh kitawon mangagad.
26 Wanabay met ha kakapeyan tawo. Anhaglapan na kitawon Ihpiditon Dioh, ta ahe
tawo tanda no hinyay huhton ipakigwang kanan Apo Dioh. Noba hiyay Ihpiditon Dioh,
ket an-ipakihabi na kitawo kanan Apo Dioh makauli ha pangialeng-eng na nin ahe tawo
tanda a habiyen.
27 Ket hiyay Apo Dioh a ampakabokitkit nin anti ha ihip nin tao, tanda na met ye an-
ihipen nin Ihpidito na. Ta hiyay Ihpiditon Dioh, an-ipakikwaan na hilay pagtao nin Dioh
ha kalabayan nan Apo Dioh.
28 Boy tanda tawo a hiyay Apo Dioh, ket papalyadiyen nay kaganaan ha ikanged lan
ampangado kana a hinagyat na a pagtao na uli ha kalabayan na.
29 Ta hatew po, hiyay Apo Dioh ket tanda na hilaynan alan no aya hilay pagtao na boy
tinuga na hilayna a mag-ilyadin omen kanan Anak na a hiyay Apo Jesus. Ha wanabay,
hiyay Apo Jesus ye pinagkapunganay nin malabong a mikakatongno.

---

* **8:24** *Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo.* Malyadi met a hiyay labay habiyen ket “Uli yatin kahigudowan, ligtah kitawoyna.”

30 Ket hilay tinuga nan Apo Dioh hatew po, hinagyat na hila a mag-ilyadin aanak na. Ket
hilay hinagyat na, imbilang na hilaynan matoynong. Ket hilay imbilang na a matoynong,
binyanan na hilan kadangalan.

Hiyay Pangado nin Dioh a An-ipakit na makauli kanan Apo Jesu Cristo

31 Kaya-bay no pakaihipen tawon manged hilatin didinyag nan Apo Dioh kantawo,
mahabi tawo a ulita hiyay Apo Dioh ket antupigan na kitawo, homain bega makahambot
kantawo.
32 Hiyay Apo Dioh, ket ahe naya inhiblet ye hadili nan Anak, no aliwan in-ibyay na yan
matey ha ikanged tawo. Kaya-bay homain hapo a ibyay na met kantawo ye kaganaan.
33 Homain anan mamada kantawon pinili nan Apo Dioh, ta hiyaynabay met Apo Dioh
ye nangibilang kantawo a matoynong.
34 Homain ana met manuhga kantawo a mapaduhaan, ta hiyaynay Apo Jesu Cristo ye
napaduhaan nin kamateyan bilang kahagili tawo. Aliwan bengat yain, nabi-ay ya po
uman boy anti yayna ha dapit wanan nan Apo Dioh boy an-ipakihabi na kitawo kana.
35 Homain anan makapihyay kantawo ha pangado nan Cristo, agya kagulowan,
kaidapan, pangipaloke, bitil, kaloh-okan, kahangilan, agya kamateyan.
36 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Uli kammo, lanang la kayin antangkaen. Ba-mo kayin tupan hapoen."†
37 Noba agya po man wanabay ye angkalyadi kantawo, homain hapo a luboh kitawon
manambot makauli ha haglap nan Cristo a ampangado kantawo.
38-39 Ta angkahigudo tawo a homain anan bega makapihyay kantawo ha pangado
nan Apo Dioh, agya kamateyan man o bi-ay, hilay aanghil man o maloke a ihpidito,
hilay angkalyadi haanin o hilay malyadi lano, hilay main kapalyadiyan o hilay anti ha
katatagayan o hilay anti ha lale-luta, o agya hinyaman ha kaganaan a pinalhowa. Homain
hinyaman ye makapihyay kantawo ha pangado nan Apo Dioh a an-ipakit na makauli
kanan Cristo Jesus a Apo tawo.

9

Hiyay Apo Dioh boy hilay Israelita

1 Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko kanyo bilang nakimamagha kanan Cristo.
Ahe ako ampanago. Ampaptegan nin Ihpiditon Dioh ha ihip ko a peteg yatin habiyen ko.
2 Angkalele akon tubat boy lanang angkahindak,
3 uli kanlan kakatongno a kapadiho kon Jujudio a ahe ampamteg kanan Apo Jesus. No
malyadi dayi, hikoyna tana ye tuboyan nan Apo Dioh boy maihyay kanan Cristo, dapot
tana miligtah hila.
4 Hila ye kapadiho kon Israelita a imbilang nan Apo Dioh a aanak na boy impakit na
kanla ye kahnagan na. Nanyag ya po nin kahundoan kanla boy binyan na hilan Bibilin.
Inadalan na hilan peteg a panggalang boy malabong ye impangako na kanla.
5 Hiyay Abraham, Isaac boy Jacob, ket hilabay ye nangaunan tutoa la. Ket ha nianak
yay Cristo, in-anak yan lahi la. Ket hiyay Cristo a Dioh a makapalyadiyan ha kaganaan,
katapulan a galangen yan makanoman! Amin.
6 Agya kalabongan kanlan lalahi nan Israel ket ahe namteg kanan Apo Jesus, aliwan
labay habiyen a ahe natupad ye pangako nan Apo Dioh. Ta aliwan kaganaan a lahi nan
Israel ket naibilang kanlan pinili nan Apo Dioh.
7 Boy aliwa met kaganaan a nangibat kanan Abraham ket naibilang a lalahi nan
Abraham. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, "Hilay lalahi nan Isaac
bengat ye maibilang a lalahi mo."*
8 Hiyay labay habiyen, aliwan kaganaan a aanak nan Abraham ket naibilang a aanak
nin Dioh, no aliwan hilay nianak bengat makauli ha pangako nan Apo Dioh kana.
9 Ta wanae ye impangako nan Apo Dioh kanan Abraham, "Lano ha pag-udong ko, ha
wanabay met ateed a panaon, ket main yaynan anak a laki ye Sara a ahawa mo."†
10 Aliwan bengat yatew. Ta wanabay met ye nalyadi kanlan kambal a aanak nan Rebeka
kanan Isaac a toa mi. An-ipakit nan Apo Dioh a aliwan kaganaan a lahi nan Abraham ket
imbilang nin Dioh a aanak na.
11-12 Ta bayo hila po mianak ye kambal boy bayo hila po makadyag nin manged o
maloke, hinabi naynan Apo Dioh kanan Rebeka, "Hiyay makaagat, paghilbiyan na yay
makaydeng‡."§ Nuna naynan hinabin Apo Dioh yatew bayo hila po nakadyag nin manged

† **8:36** Kakanta 44:22. * **9:7** Genesis 21:12. † **9:9** Genesis 18:10; 18:14. ‡ **9:11-12** *makaydeng:* ha kaugalian lan Jujudio, hiyay makaydeng ye maghilbi ha makaagat. § **9:11-12** Genesis 25:23.

o maloke ta-omen mapaptegan a makauli bengat ha monikala nan Apo Dioh ye pamili
na nin makaydeng, aliwan uli ha manged a didiyag na.
13 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay Jacob a makaydeng, ket inado ko. Noba
hiyay Esau a makaagat, ket kinahulog ko.”*
14 Uli kananyatew, maka habiyen layna met nin kanayon, “Aliwan matoynong ye pamili
nan Apo Dioh.” Yo, aliwan wanabay!
15 Ta hinabi nan Apo Dioh kanan Moises,
“Ingalowan ko hilay labay kon ingalowan.
Kalunohan ko hilay labay kon kalunohan.”†
16 Kaya-bay makinang a hiyay pamili nan Apo Dioh, ket uli ha ingalo na, aliwan uli ha
kalabayan o manganged a didiyag nin tao.
17 Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan Apo Dioh kanan poon nin Egipto, “Dinyag katan
poon ta-omen ko maipakit ye kapalyadiyan ko boy maipatanda ye ngalan ko ha kaganaan
a tatao ha babe-luta makauli ha diyagen kon laban kammo.”‡
18 Kaya-bay angkaingalowan na hilan Apo Dioh ye labay nan ingalowan. Ket ampabyan-
gen na met ye ō lan labay nan pabyangen.

Hiyay Poot boy Ingalo nan Apo Dioh

19 Maka an-ihipen met nin nangaano kanyo, “No wanabay, taket man awod ta
ampakahalananen nan Apo Dioh ye tatao? Ket homain met makahaad nin kalabayan
na.”
20 No wanabay ye an-ihipen yo, aya kan magngaya a magdiklamo kanan Apo Dioh? Tao
kan bengat a pinalhowa na. Malyadi nayi a habiyen nan pinalhowa kanan namalhowa
kana, “Taket ta pinalhowa mo kon wanae?§”
21 Ta hiyay mandamili nin koden, main yan katulidan a manyag nin luway kalahin
koden ha maghay kaakop a pita. Hiyay maghay koden, nakataladan yan panghangaili.
Ket hiyay magha met, magawi yan minamangaamot.
22 Wanabay met ateed kanan Apo Dioh, ta main yan katulidan a manyag nin hinyaman
a labay na. Main yan katulidan a mangipatanam nin poot na boy mangipakit nin
kapalyadiyan na kanlan māgkahalanan a nakataning anan mapaduhaan. Noba agya
nakataning hilaynan mapaduhaan, ket ampagpahinhiyaan boy ampag-anohan na hila
po ateed Apo Dioh.
23 Dinyag na yatew ta-omen na ipakit ye tubat a kangedan na kanlan tataon angkain-
galowan na a intaladan na hatew po a padangalan na.
24 Ket kabilang kitawoyna kanlan Jujudio boy aliwan Judio a hinagyat na a pagtao na.
25 Ta wanae ye impahabi na kanan podopita Hosea,
“Hilay aliwa kon tao hatew, habtan ko hilaynan ‘tatao ko’.
Boy hilay tataon ahe ko an-adoen hatew, ket habtan ko hilaynan ‘an-adoen ko’.”*
26 Boy “ihtewbay a lugal ye nangihabiyan nan Apo Dioh, ‘Aliwa katawon tatao.’
Ket ihtewbay met ateed a lugal ye pangihabiyan na kanla, ‘aanak na hilan Apo Dioh
a angkabi-ay.’ ”†
27 Ket hiyay tungkol met kanlan Israelita, hinabi nan podopita Isaias,
“Hilay lalahi nan Israel, agya po man omen hila kalabong nin langhi ha dagat,
ket makakandin bengat ye miligtah kanla.
28 Ta tampol boy genap nan yadien Apo Dioh ye pamaduha na
kanlan tatao ha babe-luta.”‡
29 Hinabi na met Isaias,
“Hiyay Apo a Makapalyadiyan,
no homain yan impatla kanlan lalahi tawo,
ket ahe kitawoyna met dayi haanin
a omen ha babanwan Sodoma boy Gomorra a inapo na hatew.”§

Hiyay Israel boy hiyay Manged a Balita

30 Yati ye labay kon habiyen. Hilay aliwan Judio, agya ahe la pinag-apehan ye pag-
ilyadin matoynong ha pamilew nan Apo Dioh, ket imbilang na hilan teed matoynong
Apo Dioh uli ha pamteg la kanan Apo Jesus.
31 Noba hilay Jujudio, agya pinag-apehan lay maibilang a matoynong ha pamilew nan
Apo Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin, ket nilawan hila. Kaya-bay ahe na hila
imbilang a matoynong.

---

* **9:13** Malakias 1:2-3. † **9:15** Exodo 33:19. ‡ **9:17** Exodo 9:16. § **9:20** Isaias 29:16; 45:9. * **9:25** Hosea 2:23.
† **9:26** Hosea 1:10. ‡ **9:28** Isaias 10:22,23. § **9:29** Isaias 1:9.

32 Taket ta nilawan hila? Ta inapeh lay maibilang a matoynong makauli ha hadili lan
didiyag, aliwan makauli ha pamteg. Nitubkok hila ha dapah a ampakapitubkokan.
33 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanan Cristo,
“Bilewen yo! Mangikonin akon dapah ha Zion a ampakapitubkokan lan tatao.
Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la.
Noba hilay ampamteg kana, ket ahe hila mipading-ey.”*

10

1 Kakatongno ko, hiyay labay ko boy an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh, ket miligtah
hila dayi ye kapadiho kon Jujudio.
2 Ampaptegan ko a maapeh la yan labay paaliketen ye Apo Dioh. Noba ahe la tanda ye
peteg a pamaaliket kanan Apo Dioh.
3 Ta ahe la tanda no way-omen ye pangitoynong nan Apo Dioh ha tao boy nanyag hilan
hadili lan papadan. Kaya-bay ahe la hinumbong ye papadan nan Apo Dioh ta-omen
maibilang a matoynong ye tao.
4 Ta hiyay Apo Jesu Cristo, naignap nayna ye tikih nin Bibilin ta-omen hilay kaganaan
a tataon mamteg kana, ket ibilang na hilan matoynong Apo Dioh.

Hiyay Kaligtahan nin Kaganaan

5 Wanae ye inhulat nan Moises tungkol ha taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoynong
makauli ha Bibilin, “Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan
yan bi-ay a homain anggaan.”*
6 Noba hiyay taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoynong makauli ha pamteg na,
wanae ye anhabiyen na, “Adi moyna an-ihipen a katapulan main makew ha langit”† a
mangwa kanan Cristo boy ipatanda na kammo ye papadan no way-omen ka maibilang a
matoynong.
7 Boy “adi moyna met an-ihipen a katapulan main makew ha bito”‡ a mangwa kanan
Cristo.
8 Ta wanae ye nakahulat tungkol ha taon imbilang nan Apo Dioh a matoynong,
“Hiyay Habi nin Dioh, anti yayna kanyo.
Anti ya ha puho yo boy ampihabet yo yayna ha bebey yo.”§
Ket yatin Habi nin Dioh, homain kanayon no aliwan hiyay habi a tungkol ha pamteg a
an-ipatanda mi.
9 No ipatanda mo ha adapan nin tatao a hiyay Apo Jesus ye Apo boy pamtegan mon
luboh a bini-ay na yan uman Apo Dioh, ket miligtah ka ha pamaduha nan Apo Dioh.
10 Ta hiyay taon ampamteg nin luboh ha puho na kanan Apo Jesus, ibilang na yan
matoynong Apo Dioh. Boy no ipatanda na ha adapan lan tatao a hiyay Apo Jesus ye Apo,
ket miligtah ya.
11 Ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh, “Ayaman a ampamteg kana, ket ahe ya mipading-
ey.”*
12 Homain nakaidumaan ye Judio ha aliwan Judio. Ta mamagha ye Apo nin kaganaan
boy ambiyan na hilan mahbol a kangedan ye kaganaan a ampakiiingalo kana.
13 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya, “Ayaman a makiiingalo kanan Apo,
ket miligtah ya.”†
14 Noba way-omen hila makiingalo kana no ahe laya met ampamtegan? Boy way-omen
hila mamteg kana no ahe la met nangean ye tungkol kana? Boy way-omen la mangean
ye tungkol kana no homain met mangipatanda kanla?
15 Boy way-omen hila met mangipatanda no ahe hila met naitubol? Wanae ye naihulat
a Habi nin Dioh tungkol kanlan naitubol, “Koynan kanged a bilewen ye panlumateng lan
mangipatanda nin manged a balita.”‡
16 Noba aliwan kaganaan a nakange nin Manged a Balita ket namteg. Ta hatew po,
hinabi naynan podopita Isaias, “Apo, makandin bengat ye namteg ha in-adal mi.”§
17 Kaya-bay mamteg yan bengat ye tao no mange nay Manged a Balita a tungkol kanan
Apo Jesu Cristo. Ket mange na yan bengat no main mangipatanda kana.
18 Noba maka main ampangihip nin wanae, “Peteg ya lagi a hilay Israelita ket ahe la po
nangean ye Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Aliwan peteg yatew! Nange layna!
Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Niabot ana ha kaganaan a lulugal ye balita

---

* **9:33** Isaias 8:14; 28:16. * **10:5** Levitico 18:5. † **10:6** Deuteronomio 30:13. ‡ **10:7** Deuteronomio 30:13. § **10:8** Deuteronomio 30:12-14. * **10:11** Isaias 28:16. † **10:13** Joel 2:32. ‡ **10:15** Isaias 52:7. § **10:16** Isaias 53:1.

boy nitayak ana ha kaganaan a lugal ihti ha babe-luta.”*
19 Noba maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Israelita, ahe la po lagi natalohan ye
Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Hiyay wangko, natalohan layna. Noba ahe la
binalay, ta hinabi naynan Apo Dioh kanla,
“Paimonen katawo kanlan aliwan Judio.
Boy papooten katawo makauli kanlan tataon anhabtan yon mumutaw.”†
20 Boy makpe na met hinabin Isaias ye Habi nin Dioh tungkol kanlan aliwan Judio,
“Natuklahan la kon ahe ampanapul kangko.
Boy impatanda koy hadili ko kanlan ahe ampanepet tungkol kangko.”‡
21 Noba wanae met ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol kanlan Israelita,
“Nabuyot akoynan ampanagyat boy ampangagad kanlan tataon ahe ampanumbong
boy mangabyang ye ō la.”§

11

Hiyay Ingalo nan Apo Dioh kanlan Israelita

1 Haanin, maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Israelita a tatao nan Apo Dioh, ingkahwil na hilayna nayi?” Aliwan wanabay! Tanda ko, ta Israelita ko met. Ibat ako ha lahi nan Benjamin a lahi na met Abraham.
2 Hiyay Apo Dioh, ahe na hila ingkahwil ye tataon pinili nayna hatew po. Tanda yoynabay met ye naihulat a Habi nin Dioh a diklamo nan Elias kanan Apo Dioh laban kanlan Israelita.
3 Hinabi nan Elias, “Apo, pinatey la hilay popodopita mo boy inagwat la po ye pangihagpaan nin idigalo kammo. Ket hikoynan bengat ye napatla boy labay lako po a pateyen.”*
4 Noba wanae met ye hinabi nan Apo Dioh kanan Elias, “Main ako po piton libon katao a ahe nanggalang kanan Baal.”†
5 Wanabay met haanin a panaon, ta main po nangaano kanlan Israelita ye pinili nan Apo Dioh uli ha kangedan na.
6 Hiyay pagkapili la ket uli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan uli ha manged a didiyag la. Ta no uli ha manged a didiyag la ye pagkapili la, ahe anan malyadin habiyen a uli ha kangedan nan Apo Dioh.
7 No wanabay awod, hilay Israelita, agya inapeh lan tubat a ibilang na hilan matoynong Apo Dioh, ahe lan teed naabot. Hilay tataon pinili nan Apo Dioh bengat ye naibilang a matoynong. Noba hilay kanayon, pinabyang nay ō la,
8 ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Binanel na hilan Apo Dioh.
Ket angga haanin, ba-mo hilan kapkap boy teek ha kaptegan.”‡
9 Ha nangawok yay David kanan Apo Dioh nin tungkol kanla, tinuboyan na hila, a wana,
“Apo, hiyay poniyan la dayi ye pakakalotan la boy pakapikolbotan la.
Yabayti dayi ye pakapitubkokan la boy pakaduhaan la.
10 Mag-ilyadi hila dayin kapkap ta-omen hila ahe makakit
boy mag-ilyadi hila dayin kayo-ko uli ha kaidapan legan angkabi-ay hila.”§
11 Maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Jujudio, nitubkok hila, ta ahe hila namteg kanan Cristo. Kaya-bay mihyay hilayna kanan Apo Dioh makanoman.” Aliwan wanabay! No aliwan uli ha panlabag la, ket hilaynay aliwan Judio ye naligtah ta-omen hila maibeg ye Jujudio.
12 Hiyay panlabag lan Jujudio, ket nakaibyay yan kangedan kanlan aliwan Judio, ta nabyayan hilan panaon a mamteg kanan Apo Jesus. Noba no mamteg hilaynan kaganaan ye Jujudio kanan Apo Jesus, mayayadet po lano a kangedan ye maibyay kanla.

Hiyay Kaligtahan lan Aliwan Judio

13 Haanin, yati met ye habiyen ko kanyon aliwan Judio. Hiyay Apo Dioh, dinyag na kon apohtol a mangipatanda kanyo. Ket an-ikadangal ko yatin katungkolan ko
14 ta-omen ko hila paibegen ye kapadiho kon Jujudio. Ket mamteg hilay nangaano kanla boy miligtah.
15 Hiyay pangikahwil nan Apo Dioh kanlan Jujudio ye nag-ilyadin dān a maikahundo kana ye kanayon a tatao ihti ha babe-luta. Kaya-bay no mamteg hilaynay Jujudio kana boy tanggapen na hilayna met Apo Dioh, ba-mo hilan nangamatey a bini-ay nan uman.

---

* **10:18** Kakanta 19:4. † **10:19** Deuteronomio 32:21. ‡ **10:20** Isaias 65:1. § **10:21** Isaias 65:2. * **11:3** 1 Poon 19:10; 19:14. † **11:4** *Baal* ye diohdiohan lan Cananaeo. 1 Poon 19:18 ‡ **11:8** Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10. § **11:10** Kakanta 69:22-23.

16 Hilay Jujudio, mailalayi hila ha tapok a nagameh. No hiyay kabih-il nin nagameh* a
nunan naihagpa kanan Apo Dioh† ket konin nan Apo Dioh, wanabay yayna met ye namih-
ilan.‡ No hiyay yamot§ nin poon-kayo ket konin nan Apo Dioh, wanabay yayna met ye
hahanga* na.
17 Hilay Jujudio haanin, ket nailalayi hilan hahanga nin maghan poon-kayon olibo.
Noba main kanla ye ba-mon hangan nangalaphing, ta ahe hila namteg. Ket hikawon
aliwan Judio, nailalayi kawo met ha hahanga nin olibon tawon a naihuglong ha poon-
kayon olibo a bilang kahagili nin nangalaphing a hahanga. Ket haanin, ampakinabang
kawoyna nin kangedan nan Apo Dioh.
18 Noba hikawon aliwan Judio, adi yo an-ilambong a mamanged kawo dinan kanlan
Jujudion nangalaphing. Ta aliwan hikawo ye ampami-ay nin yamot, no aliwan hiyay
yamot ye ampami-ay kanyo.
19 Maka main kanyoy ampangihip nin wanae, “Kaya-bay nalaphing hila ta-omen kayi
met maihuglong.”
20 Petegbay a nangalaphing hila, ta ahe hila namteg kanan Apo Jesus. Ket hikawon
aliwan Judio ye naihagili, ulita namteg kawo kanan Apo Jesus. Kaya-bay adi kawo
ampaglambong, no aliwan malimo kawo.
21 Ta no nilaphing nan Apo Dioh ye kaptegan a hahanga ulita ahe hila namteg kana,
hikawo po lagi?
22 Ihtibay tawo ya makit ye kangedan boy kaigpitan nan Apo Dioh. Maigpit ya kanlan
ampagkahalanan. Noba manged ya kanyo, dapot tana pahulong kawon pataya ha
kangedan na. Ta no ahe, ket laphingen na kawo met.
23 Noba no hilay Jujudio ket mamteg hilayna kanan Apo Jesus, ihuglong na hilan uman
Apo Dioh, ta hiyay Apo Dioh, ket mababa na hilan ihuglong uman.
24 Ta no hikawon aliwan Judio a nailalayi ha hanga nin olibon tawon, ket naihuglong
na kawo ha intanem a kayon olibo, matataloh na hilan ihuglong Apo Dioh ye Jujudio a
nailalayi ha hangan kaptegan.

Hiyay Apo Dioh a Mapangingalo ha Kaganaan

25 Hikawon kakatongno kon aliwan Judio, labay kon matandaan yo yatin monikala nan
Apo Dioh a ahe na impatanda hatew. Maka an-ihipen yo a mamanged kawo dinan lan
Jujudio. Noba agya main nangaanon Jujudio a mangabyang ye ō la, ket main anggaan ye
ahe la pamteg kanan Apo Jesus. Angga yan bengat lano ha mignap ye bilang lan aliwan
Judio a mamteg kanan Apo Jesus.
26 No mignap ana, miligtah hilay kaganaan a Israelita. Ta wanae ye naihulat a Habi nin
Dioh,
“Mangibat ya lano ha lugal a Zion ye Māngiligtah.
Alihen nay kalok-an lan lalahi nan Jacob.
27 Wanae ye pangako ko kanlan Israelita
lano ha patawaden ko hilayna ha kakahalanan la.”†
28 Ulita ahe la tinanggap Jujudio ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus,
kinahulog na hilan Apo Dioh. Ket hikawon aliwan Judio ye ninged. Noba ulita hilay
Jujudio ye pinili nan Apo Dioh, an-adoen na hila po ateed uli ha pangako na kanlan
nangaunan tutoa la.
29 Ta hiyay pamili na kanla boy hilay didigalo na kanla, ket ahe angkauman.
30 Hatew hikawon aliwan Judio, ha ahe kawo po ampanumbong kanan Apo Dioh, ket
iningalowan na kawo uli ha ahe la panumbong Jujudio kana.
31 Wanabay met ateed lano kanlan Jujudio. Haanin, ahe hila ampanumbong kanan Apo
Dioh. Noba ingalowan na hila met ateed a omen ha dinyag na kanyo.
32 Ta hiyay Apo Dioh, pinaolayan nay kaganaan a tatao a maipoh nin kahalanan ta-
omen na maipatanam kanla ye ingalo na.

Hiyay Panggalang kanan Apo Dioh

33 Koynan kahbol ye kabatnangan nan Apo Dioh! Koynan kaldeg ye kadunongan boy
tinanda na!

---

* **11:16** *kabih-il nin nagameh:* hiyay labay habiyen, hilay Jujudio a ampamteg kanan Apo Jesus. † **11:16** *nunan naihagpa kanan Apo Dioh.* Kaganaan a unan dawa o unan anak nin agya hinyaman ket konin nan Apo Dioh, ket katapulan a maihagpa ya kana bayo ya malyadin kanen ye kanayon dadawa o gawien ye dumondon a aanak. ‡ **11:16** *namih-ilan:* hiyay labay habiyen, hilay kanayon a Jujudio a ahe ampamteg kanan Apo Jesus. § **11:16** *yamot:* hiyay labay habiyen, hilay unan tutoa lan Jujudio. * **11:16** *hahanga na:* hiyay labay habiyen, hilay kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus, Judio man boy aliwan Judio. † **11:27** Isaias 59:20; 59:21; Isaias 27:9; Jeremias 31:33; 31:34

Ahe makwan ihipen ye monikala boy papadan na.
34 Ta homain nagtanda nin ihip nan Apo Dioh.
Homain met malyadin mamabala kana.‡
35 Ayay nakaibyay kanan Apo nin hinyaman
a katapulan nan bayadan?§
36 Ta kaganaan ket ibat kana, makauli kana, boy ha ikadangal na.
Kaya-bay galangen yay Apo Dioh makanoman! Amin.

12

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

1 Kaya-bay kakatongno ko, uli ha ingalo nan Apo Dioh kantawo, an-ipahehpet ko kanyo a ibyay yon luboh ye hadili yo kana bilang hagpa a homain pakaumihan boy makapaaliket kana. Ta yabayti ye peteg a panggalang kana.
2 Adi yo antuwaden ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, no aliwan palubohan yon lanang a bayowen nan Apo Dioh ye ihip yo ta-omen yo matandaan ye kalabayan na, no hinyay manged, genap boy makapaaliket kana.
3 Uli ha kangedan nan Apo Dioh kangko, ambabalaan katawo. Adi yo an-ihipen ye hadili yo nin igit ha peteg a kahahaad yo, no aliwan pakaihipen yon manged ye peteg a binaba a in-ibyay nan Apo Dioh ha balang magha kanyo uli ha pamteg yo kana.
4 Malabong ye pahen nin laman tawo. Noba aliwan padiho ye pakagawian nin balang pahen.
5 Wanabay met kantawo a pinagkalaman nan Cristo. Ta agya malabong kitawo a omen ha papahen nin laman, mamagha kitawon pinagkalaman nan Cristo boy napay-aep kitawo ha balang magha.
6 Uli ha kangedan nan Apo Dioh, binyanan na ye balang magha kantawo nin nakahinadi a binaba. Haanin, no hiyay binaba nin magha ket pangihabin Habi nin Dioh, mangihabi ya ha kaeteban nin pamteg na kanan Apo Dioh.
7 No paghilbi ha kapadihon tao, maghilbi ya. No pangiadal, mangiadal ya.
8 No pamabala, mamabala yan manged. No pamyay, ket mamyay yan luboh. No panguna, maghipeg yan manguna. Ket no panaglap kanlan ampakatapul nin haglap, managlap yan main aliket.
9 May-adoado kawo nin luboh. Kahulogan yoy kalok-an boy pawa manganged ye diyagen yo.
10 May-adoado kawo bilang mikakatongno kanan Cristo boy bihaen yo hilay kanayon nin igit ha pamiha la kanyo.
11 Adi kawo ampaghado, no aliwan pakahipeg kawon maghilbi kanan Apo Dioh.
12 Ulita main kawon kahigudowan kanan Apo Dioh, mag-aliket kawo. Teehen yoy kaidapan boy lanang kawon makigwang.
13 Haglapan yo hilay pagtao nan Apo Dioh a angkaidapan. Padagohen yo hilay homain pagdagohan.
14 Ipakigwang yo hilay ampangipaloke kanyo a inged na hilan Apo Dioh. Adi yo hila antuboyan.
15 Makialiket kawo kanlan angkaaliket boy makilele kawo met kanlan angkalele.
16 Magbi-ay kawon main paymamagha. Adi kawo ampaglambong, no aliwan maki-gayyem kawo kanlan mangaidap boy adi kawo ampaggaling-galingan.
17 No main mangipaloke kanyo, adi yoya ambaeen. Pakakwaen yon diyagen ye manged ha pamilew nin kaganaan a tatao.
18 Diyagen yoy kaganaan a mababa yo a magbi-ay a main manged a pamakilamo ha kaganaan a tatao.
19 An-adoen kon kakatongno, adi kawo ampamae, no aliwan ipataya yoyna kanan Apo Dioh. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hikoy mamae, hikoy mamaduha.”*
20 Adi kawo ampamae, no aliwan diyagen yo hilayatin nakahulat a wanae,
“No angkabitil yay kaaway mo, pakanen moya.
Ket no angkaplangan, painomen moya.
Ta no wanabay ye diyagen mo, mading-eyan ya ha hadili na.”†
21 Adi kawo ampahambot ha maloke, no aliwan hamboten yoy maloke makauli ha panyag yon manganged.

---

‡ **11:34** Isaias 40:13. § **11:35** Job 41:11. * **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Kahabiyan 25:21; 25:22. Ha Griego ket “ampangipalonto kan baya ha ō na.”

13

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

1 Pahakop kawon kaganaan kanlan mānungkolan yo. Ta hiyay Apo Dioh ye namyay nin
katungkolan la boy hiyabay ye nangipaikno kanla.
2 Kaya-bay ayaman a angkumuntada kanlan mānungkolan, ket angkuntadaen na yayna
ye impaikno nan Apo Dioh. Ket uli ha panguntada na, paduhaan na yan Apo Dioh.
3 Hilay ampanyag nin manged, homain hilan ikalimo kanlan mānungkolan. Hilay
ampanyag bengat nin maloke ye main ikalimo. Kaya-bay no labay yo a homain kawon
ikalimo kanlan mānungkolan, diyagen yoy manged, ket dangalen la kawo.
4 Ta hiyay mānungkolan, ket māghilbi na yan Apo Dioh ha ikanged yo. Noba no
ampanyag kawon maloke, malimo kawo ulita main yan kapalyadiyan a mamaduha. Boy
hiyabay ye māghilbi nan Apo Dioh a mamaduha kanlan ampanyag nin mangaloke.
5 Kaya-bay pahakop kawo kanla, aliwan bengat ta-omen yo maliklikan ye paduha, no
aliwan ulita tanda yo a yain ye huhton diyagen.
6 Yabay-in ye hangkan a ampamayad kitawon bowih kanlan mānungkolan, ta hilay
mānungkolan, ket māghilbi na hilan Apo Dioh boy antupaden lay katungkolan la.
7 Bayadan yoy agya hinyaman a utang yo. Bayadan yoy bowih yo kanlan māningil nin
bowih, bihaen yoy hukat yon bihaen boy padangalan yoy katapulan yon padangalan.

Hiyay Katapulan Diyagen ha Kapadihon Tao

8 Adi kawon nikakaantin nakautang, powidan bengat ha utang ha manged a nakem a
mangado ha balang magha. Ta hiyay ampangado nin kapadiho nan tao, ket antupaden
nay Bibilin nan Apo Dioh.
9 Hilatin bibilin a “Adi ka mamabayi o makilaki,” “Adi ka mamatey,” “Adi ka manakaw,”
boy “Adi ka ampangakokoh”* boy hilay kanayon po a bibilin, ket naimamagha ya ha
mamaghan bilin a wanae, “Adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili
mo.”†
10 Hiyay taon ampangado, ket ahe ya ampanyag nin maloke ha kapadiho na. Kaya-
bay no an-adoen tawoy kapadiho tawon tao, ket antupaden tawoyna met ye kaganaan a
bibilin.
11 Katapulan mapay-adoado kawo, ta tanda yo a madanon anay panlumateng nan Apo
Jesus. Kaya-bay mimukat kawoyna! Ta madadanon anay odah nin pangiligtah nan Apo
Jesus dinan hatew ha una kitawon namteg.
12 Ta hatew, ba-mo kitawon anti ha madeglem, noba haanin, palbangon ana. Kaya-
bay itgen tawoynay panyag nin kalok-an a omen ha andiyagen lan tataon ampagbi-
ay ha kalitehan. Ket ihadya tawoynay hadili tawo ha panyag nin manged a ba-mon
ampangihoot nin kalahag a gawien ha kahnagan.
13 Magbi-ay kitawoynan madangal a omen ha pagbi-ay lan tataon anti ha kahnagan.
Adi kitawoyna maghayaghag nin tubat, adi kitawoyna maglahing boy liklikan tawoynay
kadamogan, kaotoyan, pay-away boy pangimon.
14 No aliwan, tuwaden tawoy pangugali nan Apo Jesu Cristo boy adi tawoynan
anhumbongen ye kalabayan nin laman tawo.

14

Hiyay tungkol ha Panuhga ha Katongno

1 Hilay kakatongno yon makapey ye pamteg la, ket tanggapen yo hila boy adi kawo
ampakingatngat kanla tungkol ha babagay a lumbo ye kaihipan la kanyo.
2 Alimbawa, main maghay katongnon ampamteg a malyadi nan kanen ye agya
hinyaman a pamangan. Noba hiyay katongnon makapey ye pamteg, ket agayep bengat
ye angkena na, ta ampamtegan na a bawal ye mangna nin kena.
3 Hiyay taon ampamteg a malyadi nan kanen ye agya hinyaman a pamangan, ahe naya
dayi umihen ye taon ampangna nin agayep bengat. Ket hiyay taon ampangna nin agayep
bengat, adi naya met dayi uhgaan ye taon ampangan nin agya hinyaman, ta padiho na
hilan tinanggap Apo Dioh.
4 Taket, aya ka nayi a manuhga kanan ipoh nin kanayon? Hiyay amo na bengat ye
malyadin mangihabi no huhto o ahe ye andiyagen nin ipoh na. Wanabay met ateed ha
maghay māmteg. Hiyay Apo Jesus bengat a amo na ye malyadin mangihabi no huhto o
ahe ye andiyagen na. Ket peteg a madyag nay huhto, ulita hiyay Apo Jesus met ateed ye
managlap kana.

---

* **13:9** Exodo 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19; 5:21. † **13:9** Levitico 19:18.

5 Main taon maaalaga kana ye maghay mangaamot dinan ha kanayon a mangaamot.
Main met taon ampangihip a padipadihon bengat ye kaganaan a mangaamot. Katapulan
bengat a higudowen nin balang magha ye an-ihipen na tungkol kanlan hilati.
6 Hiyay taon ampamaalaga nin magha dinan ha kanayon a mangaamot, ket am-
paalagaan naya ha ikadangal nan Apo. Wanabay met kanan taon ampangan nin agya
hinyaman a pamangan. Ampangan ya ha ikadangal nan Apo, ta ampahalamatan na yay
Apo Dioh uli ha pamangan na. Hiyay taon ampangan nin agayep bengat, ket ampangan
ya met ha ikadangal nan Apo, ta ampahalamatan na met ateed kanan Apo Dioh.
7 Ta homain kantawon angkabi-ay o matey ha hadilin kalabayan.
8 Haanin, legan angkabi-ay kitawo, magbi-ay kitawo awod ha ikadangal nan Apo Dioh.
Ket no matey kitawo, matey kitawo ha ikadangal nan Apo Dioh. Kaya-bay angkabi-ay
kitawo man o matey, ket konin na kitawon Apo Dioh.
9 Ta natey boy nabi-ay yan uman ye Cristo ta-omen hiyabay ye Apo nin angkabi-ay boy
nangamatey.
10 Kaya-bay adi kawo manuhga o mangumih nin katongno yo kanan Cristo. Ta umadap
kitawo lanon kaganaan ha panuhgaan nan Apo Dioh.
11 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiko a Dioh ye ampagpangako a hiyay balang
magha, ket manalimukod ya ha adapan ko boy balayen lako a Dioh.”*
12 Kaya-bay hiyay balang magha, ket pakibatan na kanan Apo Dioh ye kaganaan a
dinyag na.
13 Haanin, ulita hiyay Apo Dioh ye manuhga nin kaganaan, adi kitawo ampay-uhga, no
aliwan liklikan tawoynay manyag nin pagkahalananan nin katongno tawo.
14 Ulita nakimamagha koyna kanan Apo Jesus, tanda ko boy angkahigudo ko a homain
pamangan a bawal kanen.† Noba no main taon ampangihip a madinat boy ahe malyadin
kanen ye maghay kalahin pamangan, ket mamanged no ahe na yaynan kanen.
15 No makapalapok nin pamteg nan katongno mo kanan Cristo ye pangan mo, ket
aliwaynan pangado ye an-ipakit mo kana. Adi mo andamaen ye pamteg nan katongno
mo kanan Cristo ulin bengat ha pamangan, ta natey yay Cristo uli met kana.
16 Adi mo andiyagen ye hinyaman, agya po man manged ha ihip mo, no maloke met
ha pamilew nin katongno mo ha pamteg boy yatew ye hangkan a paghabiyan naka nin
maloke.
17 Ta hiyay panakop nan Apo Dioh ket aliwan tungkol ha pamangan o inomen, no
aliwan tungkol ha katoynongan, katanaan boy kaaliketan a an-ibyay nan Ihpiditon Dioh.
18 Ta hiyay wanabay a paghilbi kanan Cristo, ket ampakapaaliket ya kanan Apo Dioh
boy andangalen nin tatao.
19 Kaya-bay pakikwanan tawoy magbi-ay a main manged a pamakilamo boy
makapapah-ey nin pamteg ha magha boy magha.
20 Adi mo andamaen ye pamteg nin kanayon a tao, ulin bengat ha pamangan. Ta agya
malyadin kanen ye kaganaan a pamangan, noba no pagkahalananan la met nin kanayon,
ket aliwan manged a kanen mo.
21 Mamanged po no adi kayna mangna nin kena o minom nin alak o manyag nin
hinyaman, no pagkahalananan na yan katongno mo kanan Cristo.
22 Kaya-bay hinyaman ye ihip mo tungkol kanlan hilati, katapulan a hikaynan bengat
boy hiyay Apo Dioh ye makatanda. Minged yay taon ahe angkayoot ha panyag na nin
ampamtegan na a manged.
23 Noba ayaman a ampagluwaluwa ha kinan na, ket nagkahalanan yayna kanan Apo
Dioh, ta ahe ya napatayaan ha pamteg na. Ta hinyaman a panlabag ha pamteg tawo ket
kahalanan.

15

Hiyay Pagbi-ay a Makapaaliket kanlan Kanayon

1 Hikitawon mangakhaw ye pamteg, katapulan a anohan tawo hilan haglapan ye
kakatongno yon mangakapey ye pamteg la. Aliwan bengat hadili tawon ikaaliket ye
ihipen tawo.
2 No aliwan, ihipen tawo met ye ikaaliket lan kakatongno tawo ta-omen met kumhaw
ye pamteg la.
3 Ta hiyay Cristo, aliwan ikaaliket na ye inihip na, no aliwan hiyay ikaaliket nin
kanayon. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hiyay panonghak lan tatao kammo, ket hikoy natonghak.”*

* **14:11** Isaias 45:23. † **14:14** Hilay Jujudio, main hilan bibilin tungkol ha pamangan a malyadin kanen boy ahe malyadin kanen. * **15:3** Kakanta 69:9.

4 Ta kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya ta-omen kitawo maadalan
boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey boy makhaw ye nakem. Ket ha wanabay, magkamain
kitawon kahigudowan ha papangako nan Apo Dioh.
5 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin kakhawan boy kakpean, ket haglapan na kawo dayin
magbi-ay a main paymamagha bilang mānumbong nan Apo Cristo Jesus.
6 Ha wanabay, mapaymamagha kawon manggalang kanan Apo Dioh a Dioh boy Bapa
nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Manged a Balita a Naiadal kanlan Jujudio

7 Kaya-bay no way-omen ye pananggap nan Cristo kanyo, wanabay met dayi ye
pananggap yo ha balang magha ta-omen ya migalang ye Apo Dioh.
8 Pakaihipen yo a naghilbi yay Cristo kanlan Jujudio ta-omen na paptegan a map-
atayaan yay Apo Dioh ha papangako na kanlan nangaunan tutoa la.†
9 Boy hilay aliwan Judio, ket manggalang hila met kanan Apo Dioh uli ha ingalo na
kanla. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Apo Dioh, galangen kata legan anti ko kanlan aliwan Judio
boy kantaen koy panggalang ha ngalan mo.”‡
10 Ket wanae po ye naihulat,
“Hikawon aliwan Judio, makialiket kawo kanlan pinili nan Apo Dioh.”§
11 Boy naihulat po ye wanae,
“Hikawon aliwan Judio boy hikawon kaganaan a tatao,
galangen yo yay Apo Dioh.”*
12 Ket hinabi na met podopita Isaias,
“Main lumateng a ibat ha lahi nan Jesse
a mamoon kanlan aliwan Judio.
Ket hiyabay ye kahigudowan la a miligtah.”†
13 Hiyay Apo Dioh a ampamyay kantawo nin kahigudowan, ket biyan na kawo nin
luboh a kaaliketan boy katanaan uli ha pamteg yo kana ta-omen ya po umando ye
kahigudowan yo makauli ha kapalyadiyan nin Ihpidito na.

Hiyay Hangkan nin Panulat nan Pablo

14 Kakatongno, tanda ko a naheb kawon kangedan, genap ye tinanda yo tungkol ha
pamteg kanan Apo Jesus boy madunong kawon mamabala ha balang magha.
15 Agya wanabay man, makhaw ye nakem kon nanulat kanyo nin tungkol ha katapulan
kon ipaihip uman kanyo. Ta uli ha kangedan nan Apo Dioh,
16 dinyag na kon māghilbi nan Apo Cristo Jesus, bilang padi kanlan aliwan Judio. An-
ipatanda ko kanla ye Manged a Balita nan Apo Dioh ta-omen hila mag-ilyadin omen ha
hagpa a makapaaliket boy nakataladan kana makauli ha Ihpidito na.
17 Kaya-bay ulita ampakimamagha koyna kanan Apo Cristo Jesus, an-ipagmayadet koy
paghilbi ko kanan Apo Dioh.
18 Homain akon kanayon a habiyen no aliwan hiyay didinyag nan Cristo ha ginawi
nako a mangumbinyo kanlan aliwan Judio a manumbong kanan Apo Jesus makauli ha
hahabi boy didiyag ko,
19 makauli ha pagkakitan boy kapagtakaan, boy makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon
Dioh. Kaya-bay paibat ha Jerusalem angga ha Ilirico, impatanda koy Manged a Balita a
tungkol kanan Cristo.
20 Ket homain akoynan kanayon a labay diyagen no aliwan ipatanda ko ye Manged a
Balita ha lulugal a homain po nagtanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo, aliwan kanlan
nagtanda ana ta-omen aliwa kon ba-mon ampangipaideng nin baey ha pundahyon nin
kanayon.
21 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hilay ahe po napatandaan nin tungkol kana, ket matandaan laya.
Ket hilay ahe po bega nakange nin tungkol kana, matalohan layna met.”‡

Inihip nan Pablo ye Kumewah ha banwan Roma

22 Kaya-bay malabong a ukdo kon naaba a makew ihen kanyo, uli ha pangipatanda ko
nin Manged a Balita ha kaganaan a lulugal ihti.
23 Noba haanin, ta nayadi koynay pangipatanda ko ha kaganaan a lulugal ihti boy ulita
anoy taon anan labay kon kumewah kanyo,

---

† **15:8** Impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa la a lumateng ya lano ye Māngiligtah. ‡ **15:9** 2 Samuel 22:50; Kakanta 18:49. § **15:10** Deuteronomio 32:43. * **15:11** Kakanta 117:1. † **15:12** Isaias 11:10. ‡ **15:21** Isaias 52:15.

24 maka mayngingikit kitawoyna. Ta an-ihipen koy kadān kanyo lano ha makew ako
ha Espanya. Ket kumonin ako ihen nin nangaanon mangaamot. Ket tanda ko a agya
ahe ako magbuyot ihen kanyo, maaliket ako lano ha payngingikit tawo. Labay ko met a
mahaglapan yoko ha matapul ko ha pamakew ko ha Espanya.
25 Noba haanin, makew ako po ha banwan Jerusalem, ta iatel ko po ye haglap kanlan
pagtao nan Apo Dioh ihtew.
26 Ta hilay kakatongno ha Macedonia boy Acaya, ket angkaaliket hilan namyay nin
haglap kanlan mangaidap a pagtao nan Apo Dioh ha Jerusalem.
27 Angkaaliket hilan namyay nin haglap la kanlan Jujudio. Hiyay kaptegan, hukat
bengat, ta main hilan utang a manged a nakem kanlan Jujudion kakatongno ha
Jerusalem. Ta nadakayan hila nin naihpiditowan a kangedan nin Manged a Balita. Kaya-
bay katapulan la met ye managlap kanlan Jujudio makauli ha babagay.
28 Pangayadi kon maiatel yatin haglap kanlan kakatongno ha Jerusalem, danan katawo
ihen bayo ko maglaloh ha Espanya.
29 Tanda ko a ha pamakew ko kanyo, ket luboh na kitawon inged nin Apo Jesu Cristo.
30 Kaya-bay kakatongno, uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo boy
pangado a in-ibyay nin Ihpiditon Dioh kantawo, an-ipakihabi ko kanyo a haglapan yoko
dayi makauli ha luboh a pangipakigwang yo kangko kanan Apo Dioh.
31 Ipakigwang yo a maligtahan ko hila dayi ye ahe ampamteg kanan Apo Jesus ha
plobinhiyan Judea. Boy ipakigwang yo met a hilay pagtao nan Apo Dioh ha Jerusalem,
ket maaliket la dayin tanggapen ye kaget kon haglap kanla.
32 Ipakigwang yo yain ta-omen no kalabayan nan Apo Dioh, mahayaghag akon
lumateng kanyo boy makapagpainawa ko ihen kanyo.
33 Hiyay Apo Dioh a ampangibatan nin katanaan, mikakaanti ya dayi kanyo. Amin.

16

Hiyay Pangumohta

1 Haanin, labay ko yan ipatanda kanyo ye katongno tawon Febe. Māghilbi ya ha pangkat
lan māmteg ha banwan Cencrea.
2 An-ipakihabi ko kanyo a tanggapen yoya dayi bilang katongno tawo kanan Apo Jesus,
ta wanabay ye huhton diyagen kanlan pagtao nan Apo Dioh. Haglapan yoya ha agya
hinyaman a matapul na, ta mapanaglap ya ha malabong a tao. Ket magha koyna kanla.
3 Ikumohta yoko kanlan Priscila boy Aquila a kapadiho kon māghilbi nan Apo Cristo
Jesus.
4 Ahe la kinawaen ye bi-ay la uli kangko. Kaya-bay mayadet ye utang kon manged a
nakem kanla. Aliwan hikon bengat ye ampahalamat, no aliwan agya hilay kaganaan a
pangkat lan māmteg a aliwan Judio.
5 Boy ikumohta yoko met ha pangkat lan māmteg a ampaytipon ha baey lan Priscila
boy Aquila.
Ikumohta yoko met kanan Epenetus a an-adoen kon gayyem. Hiyabay ye naunan
namteg kanan Cristo ha plobinhiyan Asia.
6 Boy ikumohta yoko met kanan Maria a mahipeg a naghilbi kanyo.
7 Ikumohta yoko met kanan Andronicus boy Junia a kapadiho kon Judio boy nakalamo
kon napidiho. Nuna hila po kangko a namteg kanan Apo Jesus boy katatanda la
hilaynan aapohtol.
8 Boy ikumohta yoko met kanan Ampliatos a an-adoen kon gayyem kanan Apo.
9 Ikumohta yoko met kanan Urbanus a kapadiho tawon māghilbi nan Cristo. Wanabay
met kanan Stakis a an-adoen kon gayyem.
10 Ikumohta yoko met kanan Apeles a maghan napaptegan anan mapatayaan a māghilbi
nan Cristo.
Ikumohta yoko met ha pamilya nan Aristobulus.
11 Ikumohta yoko po kanan Herodion a kapadiho kon Judio
boy kanlan kakatongno kanan Apo ha pamilya nan Narcisus.
12 Wanabay met kanlan Trifena boy Trifosa, a mangahipeg a māghilbi nan Apo
boy kanan Persis a an-adoen kon gayyem. Mahipeg yan naghilbi kanan Apo Jesus.
13 Boy ikumohta yoko met kanan Rufus a manged a māghilbi nan Apo. Wanabay met
kanan indo na a pinagkaindo koyna met.
14 Boy ikumohta yoko met kanan Asincrito, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas boy
kanlan kakatongnon kalamo la.

15 Boy ikumohta yoko met kanlan Filologos, Julia, Nereus boy hiyay katongno na a
babayi. Wanabay met kanan Olimpas boy hilay kaganaan a pagtao nin Dioh a
kalalamoan la.
16 Maykukumohta kawo ha balang magha ta-omen makit a ampay-aado kawo ha magha
boy magha.
Hilay kaganaan a pangkat nin māmteg nan Apo Jesu Cristo ihti, ket angkumohtaen la
kawo met ihen.
17 Kakatongno, mag-alla kawo kanlan tataon ampangubayan nin payngingihyay boy
panalingkukol ha pamteg uli ha pangiadal la nin lumbo a adal a laban ha tinanggap
yoyna. Liklikan yo hilay wanabay a tatao.
18 Ta aliwan hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye ampaghilbiyan la, no aliwan hiyay hadili
lan kalabayan. Antalingowen la hilay tataon kulang ye tinanda nin tungkol kanan Cristo
makauli ha manganged a hahabi boy makapaaliket a panongtong.
19 Tanda nin kaganaan a mapatayaan kawon ampanumbong kanan Apo. Kaya-bay
angkaaliket ako kanyo. Labay kon mag-ilyadi kawo dayin homain tinanda nin tungkol
ha panyag nin maloke, noba madunong ha panyag nin manged.
20 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin katanaan, madanon na yaynan ipahambot kanyo
ye Satanas.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.
21 Angkumohtaen na kawon Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo, boy angkumo-
htaen la kawo met Lucio, Jason boy Sosipater a kapadiho kon Judio.
22 Hiko yay Tertius a ampakimamagha kanan Apo Jesus. Ket hiko ye nangihulat nin
hilatin hahabi nan Pablo. Angkumohtaen katawo met.
23 Angkumohtaen na kawo met Gaius a namadagoh kangko ha baey na a ampaytiponan
nin pangkat lan māmteg.
Boy angkumohtaen na kawo met Erasto a māngihinop nin pilak nin banwa. Boy hiyay
Quartus a katongno tawo, ket angkumohtaen na kawo met.
24 [Inged na kawon kaganaan Apo tawon Jesu Cristo. Amin.]
25 Kaya-bay galangen tawo yay Apo Dioh a ampamah-ey nin pamteg yo makauli ha
Manged a Balita a impatanda koyna kanyo. Yatin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo,
ahe na impatanda ha nabuyot a panaon.
26 Noba haanin, ulita imbilin nan Apo Dioh a homain kamateyan, naipatanda yayna ha
kaganaan a nanahyon ye Manged a Balita makauli ha inhulat lan popodopita ta-omen
hila mamteg boy manumbong kana.
27 Galangen tawo yay mamaghan Dioh a nagtanda nin kaganaan. Galangen tawo yan
makanoman makauli kanan Apo Jesu Cristo! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

1 Hiko yay Pablo a dinyag nan Apo Dioh a pag-apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha
kalabayan nan Apo Dioh. Hikayin Sostenes a katongno tawo kanan Apo ye nangibatan
nin yatin hulat
2 kanyon pangkat nin māmteg nan Apo Dioh ihen ha banwan Corinto a pinili na a pagtao
na uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo. Hinagyat na kawon Apo Dioh a manumbong
ha kalabayan na kalamo hilay kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesu Cristo ha kaganaan
a lulugal. Hiyabay ye Apo tawon kaganaan.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh a Bapa tawo
boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Kangedan a ibat kanan Apo Jesu Cristo

4 Lanang katawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a in-ibyay na
kanyo makauli kanan Apo Jesus.
5 Ta uli ha pamakimamagha yo kana, in-inged na kawon Apo Dioh ha kaganaan a omen
ha paghabi boy pagkataloh.
6 Uli kananyati, napaptegan kanyo a hiyay in-adal mi kanyo tungkol kanan Cristo, ket
peteg ya.
7 Kaya-bay legan angkahabek kawon ampangagad nin pag-udong nan Apo tawon Jesu
Cristo, anti yayna kanyo ye kaganaan a binaba a katapulan yo a in-ibyay nan Ihpiditon
Dioh.
8 Papah-eyen nan Apo Dioh ye pamteg yo angga ha kalampuhan ta-omen kawo homain
pakaumihan lano ha mangaamot nin pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo.
9 Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo a makimamagha kanan Anak na a hiyay
Jesu Cristo a Apo tawo.

Hiyay Paypapangkat-pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus

10 Kakatongno ko, bilang apohtol nan Apo tawon Jesu Cristo, an-ipakiiingalo ko kanyo
a itgen yoynay paypapangkat, no aliwan maymamagha kawoyna ha ihip boy tikih.
11 Kakatongno ko, nahabi ko yati, ta main ibat ha baey nan Cloe a nangibalita kangko
a ampay-away-away kawo kano.
12 Yati ye labay kon habiyen. Main kanoy nangaano kanyo ye ampaghabin, “Kanan
Pablo ko.” Noba hilay kanayon met kano, anhabiyen la, “Kanan Apolos ako.” Main met
ampaghabin, “Kanan Pedro ko.” Ket hilay kanayon po, “Kanan Cristo ko”.
13 Taket, angkadakay ya nayi ye Cristo? Taket, hiyay Pablo nayi ye naipako ha kodoh
uli kanyo? Nabawtihmowan kawo nayi ha ngalan nan Pablo?
14 Ampahalamat ako, ta homain akon binawtihmowan kanyo, no aliwan hilan Crispo
boy Gayo bengat.
15 Kaya-bay homain kanyo ye malyadin maghabi a nabawtihmowan kawo ha ngalan
ko.
16 Awo manayti! Binawtihmowan koya po ye Estefanas boy pamilya na. Noba homain
akoynan maihipan a binawtihmowan kon kanayon, no aliwan hilan bengat.
17 Ta ahe nako intubol Apo Jesus a mamawtihmo, no aliwan mangipatanda nin Manged
a Balita. Ket hiyay pangipatanda ko, aliwan makauli ha kadunongan nin tao ta-omen ya
ahe maalih ye kapalyadiyan nin pagkamatey nan Cristo ha kodoh.

Hiyay Cristo ye Kapalyadiyan boy Kadunongan nan Apo Dioh

18 Ta hiyay adal a tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh, ket kamutawan
kanlan tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan. Noba kantawon an-
iligtah na, ket kapalyadiyan nan Apo Dioh.
19 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Damaen koy kadunongan lan mangadunong
boy diyagen kon homain hilbi ye kagalingan lan mangagaling.”*
20 Hinya awod ye hilbi lan mangadunong, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay
mangahidi a makingatngat kananyatin panaon? Aliwa nayi a hiyay ampibaan lan
kadunongan nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket an-ipakit nan Apo Dioh
a kamutawan bengat?

---

* **1:19** Isaias 29:14.

21 Ta uli ha kadunongan nan Apo Dioh, ket ahe na impaluboh a mabalayan laya nin
tataon ahe ampanumbong kana makauli ha kadunongan la. No aliwan, hiyay kalabayan
nan Apo Dioh, ket iligtah na hilay tataon ampamteg kana makauli ha Manged a Balita a
an-ipatanda mi a anhabiyen lan kanayon a kamutawan.
22 Hilay Jujudio, an-awokan la yan kapagtakaan bilang pagkakitan a peteg ye nange la.
Ket hilay Griego, kadunongan met ye an-apehen la.
23 Noba hikayi, hiyay pagkapako nan Cristo ha kodoh ye an-ipatanda mi. Ket yati ye
ampakapitubkokan lan Jujudio boy kamutawan met kanlan aliwan Judio.
24 Noba kanlan tataon hinagyat nan Apo Dioh a pagtao na, Judio man o Griego, tanda
la a hiyay Cristo ye kadunongan boy kapalyadiyan na a mangiligtah nin tao.
25 Ta hiyay pagkamatey nan Cristo ha kodoh a ampibaan nin tao a kamutawan nin
Dioh, ket umiigit ya ha pinakamanged a kadunongan nin tao boy hiyay ampibaan nin
tao a kakapeyan nin Dioh, ket umiigit ya ha pinakamakhaw a kakhawan nin tao.
26 Kakatongno ko, ihipen yoy kahahaad yo hatew bayo na kawo hinagyat Apo Dioh a
pagtao na. Ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kana, nangaanon bengat kanyo ye
madunong o makapalyadiyan o ibat ha pamilya a antangalen lan tatao, kali?
27 Noba hiyay Apo Dioh, pinili na hilay mutaw ha pamilew lan ahe ampanumbong
kana ta-omen na hila pading-eyan ye tataon madunong. Boy pinili na hila po Apo Dioh
ye mangakapey ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kana ta-omen na hila pading-
eyan ye mangakhaw.
28 Pinili na hila met Apo Dioh ye tataon an-ibilang la a mangaaypa nin tataon ahe
ampanumbong kana, hilay angkaumih, boy hilay an-ibilang la a homain hilbi ta-omen
na alihan hilbi ye an-ibilang la a maalaga nin kalabongan.
29 Kaya-bay homain taon malyadin magmayadet kanan Apo Dioh.
30 Ta uli ha dinyag nan Apo Dioh, naimamagha kitawo kanan Apo Cristo Jesus. Ket
hiyabay ye dinyag nan Apo Dioh a kadunongan tawo. Boy makauli ha dinyag nan Apo
Jesus, ket imbilang na kitawon Apo Dioh a matoynong, dinyag na kitawon pagtao na boy
timbeh na kitawo ha kakahalanan.
31 Kaya-bay hukat tawon diyagen ye omen ha naihulat a Habi nin Dioh,
"Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo Dioh bengat ye ipagmayadet
na."†

2

Hiyay tungkol ha Pagkapako nan Apo Jesus ha Kodoh

1 Kakatongno ko, ha nakew akon nangipatanda kanyo nin hikliton monikala nan Apo
Dioh, ket ahe koya impatanda makauli ha mangaldeg a hahabi o kadunongan.
2 Ta inihip koyna a legan anti ko kanyo, homain akon kanayon a ipatanda, no aliwan
hiyay tungkol kanan Apo Jesu Cristo bengat boy hiyay pagkapako na ha kodoh.
3 Makapey boy ampamigpig ako ha limo a umadap kanyo.
4 Ket ha paghabi boy pangipatanda ko kanyo, ahe ako nanggawi nin mangaumeg a
hahabi boy kadunongan nin tao ta-omen katawo makumbinyo, no aliwan hiyay Ihpiditon
Dioh makauli ha panggawi na nin kapalyadiyan na, pinaptegan na kanyo a peteg ye
anhabiyen ko.
5 Kaya-bay hiyay pamteg yo kanan Cristo, ket aliwan uli ha kadunongan nin tao, no
aliwan uli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Kadunongan a ibat ha Ihpiditon Dioh

6 Noba no anti kayi kanlan mangatoayna ha pamteg, ampaghabi kayi met nin
kadunongan, noba aliwan kadunongan nin taon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh
o kadunongan lan ampamoon ihti ha babe-luta a nakataning anan maanam ye ka-
palyadiyan la.
7 Hiyay kadunongan a anhabiyen mi, ket hiyay monikala nan Apo Dioh a ahe na
impatanda hatew, noba intaladan naya ha ikadangal tawo bayo na po palhowaen ye
babe-luta.
8 Yatin kadunongan, ahe la natalohan ampamoon ihti ha babe-luta. Ta no natalohan
la, ahe la yayna dayi impako ha kodoh ye madangal a Apo.
9 Noba ahe la natalohan, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Homain po nakakit, homain nakange,
boy homain nakaihip
nin intaladan nin Dioh kanlan ampangado kana."*

† **1:31** Jeremias 9:24. * **2:9** Isaias 64:4.

10 Noba impatanda nan Apo Dioh kantawo ye kadunongan na makauli ha Ihpidito na. Ta
hiyay Ihpiditon Dioh ye nagtanda nin kaganaan, agya hiyay mangaldeg a ihip nan Apo
Dioh.
11 Ta homain nagtanda nin ihip nin tao, no aliwan hiyay hadili nan ihpidito. Wanabay
met kanan Apo Dioh. Homain met nagtanda nin ihip na, no aliwan hiyay Ihpidito na.
12 Hiyay natanggap tawo ket Ihpiditon Dioh, aliwan ihip nin taon ahe ampanumbong
kanan Apo Dioh ta-omen tawo ya matandaan ye kaganaan a in-ibyay nan Apo Dioh
kantawo.
13 Hiyay pangipatanda mi, ket aliwan makauli ha kadunongan nin tao, no aliwan
makauli ha hahabin ibat ha Ihpiditon Dioh. Hilatin kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh
ye an-ipalinaw mi kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh.
14 Noba hiyay taon ahe ya kanay Ihpiditon Dioh, ket ahe na labay tanggapen ye
kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh, ta kamumoan yati kana. Boy ahe naya angkatalohan,
ta yatin kaptegan ket matalohan bengat makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh.
15 Hiyay taon anti kanay Ihpiditon Dioh, ambokitkiten na hilayatin kaganaan. Noba
hiyay taon ahe kanay Ihpiditon Dioh, ahe na yan angkabokitkit ye ihip nin taon anti
kanay Ihpiditon Dioh.
16 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Homain nagtanda nin ihip nan Apo
ta-omen mamabala kana."†
Noba hikitawo, anti yayna kantawoy Ihpiditon Dioh. Kaya-bay ampangihip kitawoyna
nin omen ha pangihip nan Cristo.

3

Hilay Māghilbi nan Apo Dioh

1 Kakatongno, ha anti ko po ihen kanyo, ahe ako naghabi kanyo nin omen ha paghabi ko
kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh, no aliwan omen ha paghabi ko kanlan tataon
aanak po ha pamteg kanan Cristo boy ampagbi-ay po ha kalabayan nin laman.
2 Hilay in-aadal ko kanyo ket hilay mataloh bengat a matalohan, ta ahe yo po
angkatalohan ye mangaldeg a aadal. Ba-mo katawon ampainomen nin gatah bengat, ta
ahe yo po mababa a gatgaten ye mangabyang a pamangan. Awo, petegbay angga haanin,
ahe yo po mababa!
3 Ta ampagbi-ay kawo po ha kalabayan nin laman yo. Ket ulita ampaykaibeg boy
ampay-away-away kawo po, ket yabay-in yay ampakapipapteg a ampagbi-ay kawo po
ha kalabayan nin laman yo. Ampagbi-ay kawo po a omen kanlan ahe ampamteg.
4 Ta no anhabiyen nin magha, "Kanan Pablo ko" boy anhabiyen met nin kanayon,
"Kanan Apolos ako," aliwa nayi a kapadiho yo hila po ye ahe ampamteg?
5 Taket, aya kayi nayi? Padiho kayin bengat a māghilbi nan Apo Dioh boy ginawi na kayi
ta-omen kawo mamteg kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang magha kammi, andiyagen min
bengat ye an-ipadyag nan Apo.
6 Hiko ye nangipatanda nin Habi nin Dioh kanyo a ba-mon nangitanem nin bini.
Pangayadi, hiyay Apolos met ye nanayhay a ba-mon namohboh nin tanaman. Noba hiyay
Apo Dioh ye namatubo.
7 Aliwan hilay ampananem o ampanayhay ye maalaga, no aliwan hiyay Apo Dioh a
ampamatubo.
8 Hiyay ampananem boy ampanayhay ket padihon māghilbi. Ket hiyay balang magha
kanla, makatanggap yan plimyo ha kaeteban nin pagbannog la.
9 Māghilbi na kayin bengat Apo Dioh. Ket hikawo, nailalayi ha pananeman a impatalon
nan Apo Dioh kammi. Boy nailalayi kawo po ha baey a hiyay Apo Dioh ye ampamaideng.
10 Ket makauli ha kangedan nan Apo Dioh a in-ibyay na kangko, hikoy nangikonin
nin pundahyon nin pamteg yo a omen ha pangikonin nin magaling a māg-alowagi nin
pundahyon nin baey. Ket lumbo met a tao ye mamaideng nin baey ha ingkonin kon
pundahyon. Noba katapulan a maalla ye balang mamaideng.
11 Ta homain anan kanayon a malyadin pundahyon nin bi-ay, no aliwan hiyay
pundahyon a naikonin ana a hiyay Apo Jesu Cristo.
12 Malabong hilay ampangipaideng ha pundahyon. Main ampanggawi nin balitok,
mital, o mangaalaga a dadapah. Hilay kanayon met, ampanggawi nin kayo, nayangon
ilamon o dayami.

† **2:16** Isaias 40:13.

13 Noba lano ha maabot ye mangaamot nin panuhga nan Apo Dioh, huboken nay
didinyag nin balang magha a paghilbi kana a omen ha balitok a ipadan ha apoy. Ket
ihtewbay lano matandaan no way-omen kapah-ey ye paideng nin balang magha.
14 No hiyay paideng ha pundahyon, ket ahe ya naulam, makatanggap yan plimyo ye
nangipaideng.
15 Noba no maulam ya ye paideng na, ket homain yan matanggap a plimyo. Agya
wanabay man, miligtah ya met ateed. Noba ba-mo yan maghay taon nakaligtah ha ulam
a homain yan bega nailigtah a aalganah na.
16 Tanda yo a pinagkatimplo na kawon Apo Dioh boy angkumonin ya kanyo ye
Ihpiditon Dioh.
17 Ayaman a mandama nin Timplo nan Apo Dioh, ket paduhaan naya. Ta hiyay Timplo
na, ket hiyabay bengat ye nagkonin. Ket yain a Timplo, homain kanayon no aliwan
hikawon māmteg na.
18 Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ayaman a ampangibaan nin hadili na a madunong ya
ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket mamanged po a ibilang
nay hadili na a mutaw ta-omen ya mag-ilyadin madunong ha pamilew nan Apo Dioh.
19 Ta hiyay kadunongan lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh ket kamutawan
kana, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Angkaloten hila nin Dioh ye mangadunong ha kakuhitan la."*
20 Yati po ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Tanda nan Apo Dioh a homain hilbi ye an-ihipen lan mangadunong."†
21 Kaya-bay adi na an-ilambong nin ayaman a mānumbong na yan ayaman, ta in-ibyay
nan Apo Dioh ye kaganaan ha ikanged yo.
22 Hiko, hiyay Apolos boy hiyay Pedro, hikayin kaganaan ket in-ibyay nan Apo Dioh
ha ikanged yo. Agya po ye babe-luta, hiyay bi-ay o kamateyan, hiyay kapelhan o hiyay
maadapan, yatin kaganaan ket an-ibyay nan Apo Dioh ha ikanged yo.
23 Ket hikawo, konin na kawon Cristo. Ket hiyay Cristo, konin naya met Apo Dioh.

4

Hilay Apohtol nan Apo Jesus

1 Kaya-bay hikayin Apolos, katapulan a ibilang yo kayin māghilbi nan Cristo boy
pinatayaan nan Apo Dioh a mangipatanda nin monikala na a ahe na impatanda hatew.
2 Ket bilang nangipatayaan na, katapulan a mapatayaan kayi.
3 Aliwan maalaga kangko no hinyay an-ihipen yo o nin ayaman a tao tungkol kangko.
Ta hiko man, agko ampaalagaan ye hadili kon ihip.
4 Ta no hikon bengat, ha ihip ko, homain akon nadyag a maloke. Noba aliwan labay
habiyen a homain akon bega dinyag a maloke. Ta hiyay Apo Dioh bengat ye mangihabi
no manged o ahe ye dinyag ko.
5 Kaya-bay adi kawoyna ampanuhga. Ta lano ha panlumateng nan Apo Jesus, hiyabay
ye manuhga. Ha panlumateng na, ibagwa nay kaganaan a hiklito boy hiyay tikih nin
balang magha. Ket kananyain a panaon, tanggapen nin balang magha ye padangal nan
Apo Dioh ha kaeteban nin dinyag na.
6 Kakatongno, ha pamabala ko kanyo, ginawi ko yay Apolos boy hadili ko ta-omen yo
matandaan ye labay habiyen nin yatin kahabiyan, "Adi yo an-igitan ye anhabiyen nin
naihulat a Habi nin Dioh." Ha wanabay, adi yoya lano maitagay ye magha makauli ha
pangiaypa ha kanayon.
7 Ta ayay namalyadi kanyo a maiigit kanlan kanayon? Aliwa nayi a hilay kaganaan
a anti kanyo, ket ibat kanan Apo Dioh? Taket man awod ta an-ilambong yo a ba-mon
aliwan ibat kanan Apo Dioh?
8 Ah, genap kawoyna manayti ha pamteg yo! Antina manayti kanyoy kaganaan a
binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh kanlan māmteg na! Popoon kawoyna awod boy
ahe yo kayina katapulan, kali? Awo ta dayin ta ampamoon kawoyna ta-omen kayi met
makipamoon kanyo.
9 Noba hiyay wangko ket aliwan wanabay, no aliwan ba-mon hikayin aapohtol ye
dinyag nan Apo Dioh a pinakamaaypa ha kaganaan a tatao. Ba-mo kayin tataon
nauhgaan a matey a an-ilakew lan huhundaloh ha palaha a maipabuya ha kaganaan
a tatao boy ha kaganaan a anghil.
10 Uli ha pangipatanda mi nin tungkol kanan Cristo ket an-ihipen lan tatao a mutaw
kayi. Noba hikawo, an-ihipen yo a mangadunong kawo ulita ampakimamagha kawoyna

* **3:19** Job 5:13. † **3:20** Kakanta 94:11.

kanan Cristo. Mangakapey kayi, noba hikawo, an-ihipen yo a mangakhaw kawo. An-umihen la kayin tatao, noba andangalen la kawo.
11 Ket anggayna haanin, maheheg kayin angkabitlan, angkaplangan, yoyonggit ye bado mi, angkapahakitan la kayin tatao, boy homain kayin kunaan.
12 Man-igaod mi ye mag-obda ta-omen kayin bengat main pagbi-ay. No antonghaken la kayin tatao, ket an-inged mi hila. No an-ipaloke la kayin tatao, ket an-ikpe mi.
13 No andamaen la kayin tatao, maanoh kayin makibat kanla. Ket anggayna haanin, an-ibilang la kayin homain hilbi a ba-mon akat ha babe-luta.
14 Inhulat ko yati aliwan ta-omen katawo pading-eyan no aliwan labay katawon bengat itoynong, ta an-adoen katawo a ba-mon hadili kon anak.
15 Malabong hilay ampangalingay kanyo ha pamteg yo kanan Cristo. Noba agya mapo a libo ye māngalingay yo, ket mamagha yan bengat ye bapa yo ha pamteg. Ket hiko yatew, ta hiko ye unan nangipatanda kanyo nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
16 Kaya-bay an-awoken ko kanyo a tuwaden yoko.
17 Haanin, intubol koya kanyo ye Timoteo a an-adoen kon anak ha pamteg boy mapatayaan kanan Apo. Intubol koya kanyo ta-omen na ipaihip kanyo no way-omen ako ampagbi-ay bilang mānumbong nan Cristo. Hiyay ipaihip na kanyo, ket hiya met ateed ye an-iadal ko ha pangkat lan māmteg ha kaganaan a lulugal a anlakwen ko.
18 Main anan nangaano kanyo ye malambong, ta nabaan la a ahe akoynan mag-udong ihen.
19 Noba no kalabayan nan Apo, ha ahe mabuyot, kewahan katawo. Ket bilewen ko man no peteg a main hilan kapalyadiyan a ibat kanan Apo Dioh o ampaglambong hilan bengat.
20 Ta no hakop na kitawon Apo Dioh, ket makit ye kapalyadiyan na ha didiyag tawo a aliwan bengat ha habi tawo.
21 Haanin, hinyay labay yo? Lumateng ako a angkapoot kanyo o main kaanohan boy pangado kanyo?

5

Kapaduhaan nin Kahalanan

1 Haanin, nabalitaan ko a main magha kanyo ye ampamabayi. Ket hiyay pangindoen na po ye anlalayen na. Agya po hilay ahe ampamteg ket ahe la andiyagen ye wanabay.
2 Noba agya wanabay man, ket malambong kawon teed! Malele kawoyna dayi, ta magha kanyo ye ampanyag nin wanabay a kalok-an. In-ihyay yo yayna dayi ha pangkat yo.
3-4 Haanin, agya ahe ako kanyo, ba-mon anti ko kanyo. Ket makauli ha kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo Jesus kangko, inuhgaan ko yaynan mapaduhaan. Kaya-bay no ampaytipon kawo, ihipen yo a anti ko kanyo. Ket makauli ha kapalyadiyan nan Apo tawon Jesus,
5 ipaolay yo yayna kanan Satanas yain a tao ta-omen na yan damaen ye laman na, noba maalih kana ye kalabayan nin laman na. Ha wanabay, maghehe ya boy miligtah ya ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus.
6 Aliwan manged a ampagmayadet kawo, noba ampaolayan yo met a mapagkalamo ha pangkat yo ye maghay taon madamog. Mamanged a ihyay yo yayna ta-omen na kawo ahe mapaditan. Ahe yo nayi tanda ye kahabiyan a wanae, “hiyay makandin pamalbag, ket mapalbag nay maghay gameh a tapok”?
7 Kaya-bay katapulan a ihyay yo yayna ha pangkat yo a omen ha andiyagen lan Jujudio a pangalih nin pamalbag ha loob nin baey la bayo Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Ha wanabay, mag-ilyadi kawoyna lanon pawa malinih a omen ha bayon gameh a tapok a homain pamalbag. Wanabay kitawoyna kalinih haanin ha pamilew nan Apo Dioh, ta ampamteg kitawoyna kanan Cristo. Hiyabay ye ba-mon oybon tupa a naihagpa ha anhabtan Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah ta-omen na ilabah Apo Dioh kantawo ye pamaduha na uli ha kakahalanan tawo.
8 Kaya-bay hayaghagan tawo yatin pihta makauli ha pangalih nin kalok-an boy kakahalanan ha bi-ay tawo a omen ha pangalih lan Jujudio nin pamalbag nin tapok ha baey la. Ket magbi-ay kitawoyna ha kaptegan boy malinih ha pamilew nan Apo Dioh.
9 Hinabi koyna ha hulat ko kanyo hatew, “Adi kawo ampakilamo kanlan tataon ampamabayi o ampakilaki.”
10 Aliwan hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh a hilay ampamabayi o ampakilaki, maakokoh, mānakaw o hilay ampanggalang ha diohdiohan ye andektan ko. Ta katapulan a lakwanan yoy babe-luta ta-omen yo hila maliklikan.

11 Hiyay labay kon habiyen, adi kawo ampakilamo kanlan ampaghabin ampamteg hila
kanan Apo Jesus, noba ampamabayi o ampakilaki hila met, maakokoh, ampanggalang
ha diohdiohan, māngumih, māglahing, o mānakaw. Agya po man makidungon mangan
bengat kanla, ket adi yo bega andiyagen.
12-13 Ahe tawo hila hukat a uhgaan ye ahe ampamteg kanan Apo Jesus. Hiyaynay Apo
Dioh ye manuhga kanla. Noba kanlan kakatongno tawo ha pamteg a ampagkahalanan,
hikitawoy hukat a manuhga kanla, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Paalihen yo
yay taon maloke ha pangkat yo."*

6

Hiyay Pangidalom nin Kapadihon Māmteg

1 No hiyay magha kanyo ket main yan gotgot kanan katongno na kanan Apo Jesus, taket
ta an-ilakew naya ha panuhgaan, ha adapan lan ahe ampanumbong kanan Apo Jesus?
Ilakew na yayna ingat kanlan kapadiho yon māmteg nan Apo Jesus.
2 Ahe yo nayi tanda a ha pag-udong nan Apo Jesus, ket hilay pagtao nin Dioh ye
manuhga kanlan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh? No hikawoy manuhga kanla, taket
awod ta ahe yo mababa a ipatunong ye wanabay kakandin gotgot yo?
3 Ahe yo nayi tanda a hikitawoy manuhga kanlan aanghil? No mababa tawo hilan
uhgaan, lalalo tawon mababa a ipatunong ye gotgot tawo ha minamangaamot.
4 Haanin, taket man awod ta an-ilakew yon an-ipapatunong kanlan ahe ampamteg ye
gotgot yo? Managyat kawon kapadiho yon māmteg a mangipatunong. Ta agya hilay main
makandin binaba ha pangkat yo, ket mababa la yan ipatunong.
5 Mading-ey kawo dayi! Homain ana nayi madunong kanyo a mangipatunong nin
gotgot yon mikatongno kanan Apo?
6 Taket ta an-ilakew yo po ha panuhgaan, ha adapan lan ahe ampamteg kanan Apo?
7 Hiyay paydalom yo ye pagkakitan a hinambot na kawoynan Satanas. Teehen yoyna
dayin bengat ye pamaloke la kanyo nin katongno yo ha pamteg boy paolayan yoynay
panguhit la kanyo.
8 Noba lumbo met ye andiyagen yo, ta hikawoynabay met ye ampamaloke boy
ampanguhit, ket hilay kakatongno yo po ha pamteg ye ampanyagan yon wanabay.
9 Ahe yo nayi tanda a hilay ampanyag nin mangaloke, ket ahe hila maibilang
kanlan anhakopen nin Dioh? Kaya-bay adi kawo patalingo. Ta hilay ampandamog,
ampanggalang ha diohdiohan, hilay ampakilaki o ampamabayi, hilay ampangahawan
kapadiho nan laki o kapadiho nan babayi,
10 hilay mānakaw, maakokoh, māglahing, māngumih boy tulihan, ket ahe hila maibilang
kanlan tataon anhakopen nan Apo Dioh.
11 Wanabay ye nangaano kanyo hatew. Noba haanin, nalinihan kawoyna ha kakaha-
lanan yo. Dinyag na kawoynan Apo Dioh a pagtao na boy imbilang na kawoyna met a
matoynong uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesu Cristo boy makauli ha Ihpidito
nan Apo tawon Dioh.

Hiyay Panggawi nin Laman ha Ikadangal nan Apo Dioh

12 Main ampaghabin "Malyadi tawon diyagen ye agya hinyaman." Huhto yain! Noba
wanae met ye mahabi ko, "Aliwan kaganaan ket ikanged tawo." Kaya-bay agya malyadi
tawon diyagen ye hinyaman, agtawo paipoh ha agya hinyaman.
13 Anhabiyen la met kanayon, "Hiyay pamangan, ket nakataladan ha bitoka, ta hiyay
bitoka tawo, ket katapulan nay pamangan." Huhto yain! Noba lumateng lanoy panaon
a padiho na hilan damaen Apo Dioh. Hiyay laman, ahe yan napalhowa a pandamog, no
aliwan paghilbi kanan Apo. Ket hiyay Apo ye ampanayhay nin laman.
14 Hiyay Apo Dioh, bini-ay na yan uman ye Apo Jesu Cristo makauli ha kapalyadiyan
na. Ket wanabay kitawo met lano.
15 Ahe yo nayi tanda a hiyay lalaman tawon māmteg ket pahen nin pinagkalaman nan
Cristo? Yabay-in ye hangkan no taket ta ahe tawo yan bega malyadin gawien ye laman
tawo ha pamakilalay ha babayin babayadan.
16 Ta no lalayen na yan laki ye babayin babayadan, ket nag-ilyadi hilaynan mamaghan
laman. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hilay luwa, mag-ilyadi hilaynan
mamaghan laman."*
17 Noba hiyay ampakimamagha kanan Apo, naimamagha yayna met ha Ihpidito na.

---

* **5:12-13** Deuteronomio 17:7. * **6:16** Genesis 2:24.

18 Kaya-bay liklikan yoy pandamog, ta hilay kanayon a kahalanan a andiyagen nin tao,
ket powida yay laman. Noba hiyay ampandamog, ket ampagkahalanan ya laban ha hadili
nan laman.
19 Ahe yo nayi tanda a hiyay laman yo ye pinagkatimplo nin Ihpiditon Dioh a anti kanyo
a in-ibyay nan Apo Dioh kanyo? No wanabay awod, hiyay laman yo ket aliwa yoynan
konin, no aliwan konin nan Apo Dioh,
20 ta timbeh na kawo ha mayadet a alaga makauli ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh.
Kaya-bay gawien yoy laman yo ha ikadangal nin Dioh.

7

Hiyay tungkol ha Pamakiahawa

1 Haanin, wanae ye mahabi ko tungkol ha inhulat yo. Antepeten yo no mamanged ha
maghay laki ye ahe bega makilalay ha babayi, kali?
2 Yati ye pakibat ko kanyo. Ulita malabong ye ampakilalay nin aliwa nan ahawa, hiyay
balang laki, hiyay ahawa naynan bengat ye lalayen na. Wanabay met kanlan babayi.
3 Ket hiyay ahawan laki, katapulan a ibyay nay matapul nin tanam nin laman nan
ahawa na. Wanabay met kanan ahawan babayi ha ahawa na.
4 Hiyay babayi, hiyaynay ahawa na ye main katulidan ha laman na. Wanabay met
kanan laki. Hiyaynay ahawa na met ye main katulidan ha laman na.
5 Adi yo an-ihiblet ye laman yo ha magha boy magha bilang miahawa. Powidan bengat,
no naytongtongan yo a iagad yo po muna ha makandin panaon ye paylalay yo ta-omen
yo maimamagha ye hadili yo ha pamakigwang yo. Noba pangayadi, maylalay kawoyna
ta-omen na kawo ahe matukhon Satanas ulita ahe kawoyna ampakaikpe.
6 Hilayatin hinabi ko ket pamaluboh bengat, aliwan bilin.
7 Labay ko dayin hikawon kaganaan, ket matuwad yoko a homain ahawa. Noba
aliwan padipadiho ye binaba a an-ibyay nan Apo Dioh ha balang magha kantawo. Hilay
kanayon, binyan na hilan binaba a magbi-ay a homain ahawa. Ket hilay kanayon met,
main ahawa.
8 Haanin, yati met ye mahabi ko kanlan homain po ahawa boy kanlan babawo.
Mamanged po no tuwaden yoko a homain ahawa.
9 Noba no ahe yo mabenben ye tanam nin laman yo, mamanged po no makiahawa
kawoyna dinan ha magkahalanan kawo ulita ahe yoyna angkabenbenan ye tanam nin
laman yo.
10 Hikawon main anan ahawa, yati ye bilin a ibat kanan Apo, aliwan ibat kangko. Hiyay
babayi, adi yayna makihyay kanan ahawa na.
11 Noba no makihyay ya, katapulan mikakaanti yan homain ahawa o mapaykahundo
hilayna ingat a mapaylamo uman. Ket hiyay laki met, adi naya an-ihyay ye ahawa na.
12 Yabayti met ye mahabi ko kanlan kanayon. Yatin habiyen ko haanin, aliwan hiyay
Apo ye naghabi, no aliwan ihip ko yati. No hiyay ahawa nin maghay lakin māmteg, ket
aliwa yan māmteg noba labay nay mikakaanti kana, hiyay laki, ahe naya hukat ihyay ye
ahawa na.
13 No hiyay babayi met a māmteg, ket nakiahawa nin aliwan māmteg ket labay nan laki
ye mikakaanti kana, hiyay babayi, ahe naya hukat ihyay ye ahawa na.
14 Ta uli ha pamteg nan babayi, antanggapen nan Apo Dioh ye paylamo lan miahawa.
Ket hiyay babayin ahe ampamteg, uli ha pamteg nan ahawa na, antanggapen na met ye
paylamo lan miahawa. Ta no ahe, agya hilay aanak la, ket ahe na hila met tanggapen
Apo Dioh. Noba hiyay kaptegan, antanggapen na hila met Apo Dioh.
15 Noba no labaynay makihyay ye ahawa a aliwan māmteg, ket paolayan na yaynan
makihyay. Ha wanabay, malihway yaynay ahawan māmteg. Ta hinagyat na kitawon Apo
Dioh a magbi-ay a main paykahundo.
16 Hikan babayin māmteg, tatanda mo nayi, maka makauli kammo ket miligtah yay
ahawa mo? Wanabay met kammon lakin māmteg. Tatanda mo nayi, maka makauli
kammo ket miligtah yay ahawa mo?

Hiyay Pagbi-ay kanan Apo Dioh

17 Agya wanabay man, hiyay balang magha kanyo ket katapulan a mikakaanti ha
kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na boy pahulong a magbi-ay ha
nanagyatan nan Apo kana. Yati ye an-ibilin ko ha kaganaan a pangkat lan māmteg.
18 Alimbawa, no hiyay maghay laki, ket tuli ya ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao
na, wanabay yayna tana. Ket no ahe ya po met natuli, ahe nayna katapulan a patuli.
19 Ta aliwan maalaga no natuli o ahe ye maghay laki. Hiyay maalaga ket hiyay
panumbong na ha bibilin nin Dioh.

20 Kaya-bay hiyay balang magha, ket katapulan a mikakaanti ya ha kahahaad na ha
hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na.
21 No ipoh ka ha hinagyat na kan Apo Dioh a pagtao na, adi ka angkayoot. Noba no
main kan madyag ta-omen ka mapalihway, diyagen moyna.
22 Ta hiyay maghay ipoh ha hinagyat na yan Apo Jesus a pagtao na, ket malihway yayna
ha pamilew na. Ket hiyay aliwan ipoh ha hinagyat na yan Cristo a pagtao na, ket ipoh na
yaynan Cristo.
23 Timbeh na kawon Apo Dioh nin mayadet a alaga makauli ha pagkamatey nan Cristo
ha kodoh. Adi kawoyna paipoh ha tao.
24 Kaya-bay kakatongno, hiyay balang magha kanyo, katapulan a mikakaanti ha
kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na.

Hiyay tungkol kanlan Babalatang boy kanlan Bawon Babayi

25 Haanin, hiyay tungkol met kanlan babalatang, homain akon mahabi a bilin nan Apo
Dioh. Noba bilang taon mapatayaan uli ha ingalo nan Apo Dioh, wanae ye mahabi ko.
26 Uli ha kaidapan kananyatin panaon, mamanged po a wanabay yo tana a ahe
makiahawa.
27 No main kaynan ahawa, adi kaynan ampakihyay. Ket no homain ka po ahawa, adi
mo yaynan ihipen ye mangahawa.
28 Noba no makiahawa ka man, aliwan kahalanan. Ket hiyay maghay balatang, no
makiahawa ya, ahe ya magkahalanan. Noba hilay main anan ahawa, ket magdiha hilan
kaidapan. Yabayti yay labay kon maliklikan yo.
29 Kakatongno, hiyay labay kon habiyen, ket matekbe anan bengat ye napatla a panaon
tawo ihti ha babe-luta. Kaya-bay hilay main anan ahawa, katapulan a paghilbiyan la yan
luboh ye Apo a ba-mon homain hilan ahawa.
30 Hilay antumangih, magbi-ay hila a ba-mon ahe antumangih. Hilay angkaaliket a
ba-mon ahe hila angkaaliket. Hilay ampanaliw a ba-mon aliwa lan konin ye hinaliw la.
31 Boy hilay ampanggawi nin babagay ihti ha babe-luta, ahe la dayi ibuton ye ihip la
kanlan hilain a babagay. Ta kaganaan a babagay ihti ha babe-luta ket maanam.
32 Labay ko dayin homain kawon pakayootan ha bi-ay yo. Ta hiyay lakin homain
ahawa, ampaghipegan nay panyag na nin abala na kanan Apo, no way-omen na yan
mapaaliket ye Apo.
33 Noba hiyay lakin main ahawa, ampaghipegan nay babagay ihti ha babe-luta, no way-
omen na yan mapaaliket ye ahawa na.
34 Ulin yati, angkadakay ye ihip na. Noba hilay babalatang boy hilay bawon babayi,
hiyay paghilbi la kanan Apo ye ampaghipegan la, ta labay lan luboh a italadan ye hadili
la ha paghilbi kana. Noba hiyay babayin main anan ahawa, hilay babagay ihti ha babe-
luta ye ampaghipegan na, no way-omen naya po mapaaliket ye ahawa na.
35 Anhabiyen ko yati ha ikanged yo. Ahe katawo ambawalan a magkahal. Labay kon
bengat a mapatunong ye bi-ay yo ta-omen yo yan luboh a mapaghilbiyan ye Apo.
36 Haanin, hiyay tungkol met ha maykabaang, no ha ihip nan laki ket agnayna
angkabenbenan ye tanam na kanan kabaang na, kaya-bay angkaihipan na a mamanged
po no magkahal hilayna, ket magkahal hilayna. Aliwan kahalanan yain.
37 Noba no luboh ha ihip nan laki ye ahe magkahal a ahe yan bengat angkapilit ta
angkabenben nay tanam na, ket manged yain.
38 Kaya-bay manged no magkahal ya. Noba mamanged po ye homain ahawa.
39 Hiyay babayi, legan angkabi-ay ya po ye ahawa na, ket nakah-el ya kana. Noba no
matey yaynay ahawa na, malyadi yayna man makiahawa ha ayaman a lalaki a labay na,
dapot tana ha maghan māmteg nan Apo Jesus.
40 Ha ihip ko, mahahayaghag ya no agyayna makiahawan uman. Ket ha ihip ko,
wanabay met ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh a anti kangko.

8

Hiyay tungkol ha Pamangan a Naihagpa ha Diohdiohan

1 Haanin, hiyay tungkol met ha pamangan a naihagpa kanlan diohdiohan no malyadi
tawon kanen o ahe, anhabiyen yo, “Hikitawon kaganaan ket main tinanda.” Peteg yain.
Noba wanae met ye mahabi ko. Hiyay tinanda ye ampakapalambong ha tao. Noba hiyay
pangado ye ampakapapah-ey ha magha boy magha.
2 Ayaman a ampangibaan a malabong anay tinanda na, ket kulang po ateed ye tinanda
na.
3 Noba hiyay ampangado kanan Apo Dioh, ket katatanda na yan Apo Dioh.

4 Kaya-bay no hiyay tungkol ha pamangan a naihagpa ha diohdiohan, tanda tawoyna a
"hilatin diohdiohan ket aliwan peteg a dioh." Ta tanda tawoynabay met a "mamagha yan
bengat ye Dioh."
5 Anhabiyen lan kanayon a main didioh ha langit boy ha babe-luta boy malabong hilay
angkahabtan a didioh boy aapo.
6 Noba kantawo, mamaghan bengat ye Dioh tawo. Hiyabay ye Bapa a namalhowa nin
kaganaan boy angkabi-ay kitawo ta-omen maghilbi kana. Boy mamaghan bengat ye Apo,
hiyabay ye Apo Jesu Cristo. Ket napalhowa ye kaganaan makauli kana boy angkabi-ay
kitawo makauli kana.
7 Noba main nangaanon māmteg ye ahe nagtanda nin kaptegan tungkol ha diohdiohan.
Hilay nangaano kanla, ket nikakaanti po ha ihip la ye tungkol ha diohdiohan. Kaya-
bay angga haanin, no mangan hilan pamangan a naihagpa ha diohdiohan, ha ihip
la ket kalamo hilayna ha panggalang ha diohdiohan. Ulin yatin ihip la, nabaan la a
nagkahalanan hilayna.
8 Noba hiyay kaptegan, aliwan pamangan ye makapihaley kantawo kanan Apo Dioh.
No kanen tawo man o ahe, aliwan yati ye makapiuman kantawo ha pamilew nan Apo
Dioh.
9 Noba mag-alla kitawo met. Maka no hiyay kalihwayan tawon mangan nin hinyaman
ket pagkahalananan nin taon nikakaanti ha ihip na ye tungkol ha diohdiohan.
10 Alimbawa, tanda moyna a hiyay diohdiohan ket aliwa yan peteg a dioh. No makew ka
ha loob nin timplon diohdiohan boy mangan nin naihagpa ha diohdiohan, ket makit na
kan katongno mo a nikakaanti ha ihip na ye tungkol ha diohdiohan, maoy-oy yan mangan
nin naihagpa ha diohdiohan agya maloke ha ihip na, kali? No wanabay ye malyadi,
nagkahalanan yayna.
11 Uli ha "tinanda" mo, mipalakew ya lano ha kapaduhaan ye katongno mon nakbeh
met ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh.
12 Ha wanabay a dinyag mo, nagkahalanan kayna kanan katongno mo ha pamteg, ta
naoy-oy mo yan manyag nin kahalanan kana ha ihip na. Ulin yain, nagkahalanan kayna
met kanan Cristo.
13 Kaya-bay no hiyay kena a kena ko ye pagkahalananan nin katongno ko, ahe koyna
kena ta-omen ya ahe magkahalanan.

9

Hiyay Katulidan boy Katungkolan nin maghan Apohtol

1 Haanin, malihway ako, kali? Magha koynan apohtol, kali? Hiyay Apo tawon Jesu
Cristo ye napakit kangko, kali? Uli ha paghilbi ko kana, ket nag-ilyadi kawon māmteg,
kali?
2 Agya po man ahe lako ambalayen a apohtol nin kanayon, ket angkahigudo kon
ambalayen yoko, ta hiyay pamakimamagha yo kanan Apo Jesus ye pamapteg a apohtol
na kon Apo Jesus.
3 Haanin, yati ye pakibat ko kanlan tataon ahe ampamalay kangko a apohtol na kon
Apo.
4 Bilang aapohtol, main kayin katulidan a mananggap nin pamangan boy inomen
kanlan an-adalan mi, kali?
5 Alimbawa, main akon ahawa ket ampamteg ya met. Main akon katulidan a
mangilamo kana a omen ha andiyagen lan kakatongno nan Apo Jesus, Pedro boy kanlan
kanayon po a aapohtol, kali?
6 Maka habiyen la met nin kanayon a hikayin bengat Bernabe ye katapulan a mag-
obdan ikabi-ay mi. Noba ahe malyadi, kali?
7 Homain hundaloh a gahtohan nay paghilbi na. Homain met mānanem a ahe
ampakinabang nin dawan tanem na. Boy homain met ampagpahtol nin kambing a ahe
ya ampakinabang nin gatah kakambing na.
8 Hiyay anhabiyen ko, ket aliwan bengat ihip nin tao, no aliwan, yabay-in ya met ye
anti ha Bibilin.
9 Ta wanae ye bilin a impahulat kanan Moises, "Adi moya ambohalan ye baka legan
an-ipanggiek moya."* Baka nayi ye andektan nan Apo Dioh?
10 Ahe! Hikitawo ye andektan na, ta naihulat yatew uli kantawo. Ta nailalayi kayi ha
ampangadado boy ha ampanggiek a ampanigudo nin dakay na ha apit.

* **9:9** Deuteronomio 25:4.

11 Haanin, ulita hikayi ye nananem nin naihpiditowan a bini kanyo a hiyay Manged a
Balita a tungkol kanan Cristo, mabyat anan tubat nayi no mangibat kanyo ye pagbi-ay
mi?
12 No hilay kanayon a ampangipatanda kanyo nin Manged a Balita, ket main hilan
katulidan a mangibat kanyo ye pagbi-ay la, ket lalalo ana kammi. Noba ahe miya
ginawi yain a katulidan, no aliwan tineeh mi ye kaganaan ta-omen homain makahaad
ha pagkaitayak nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
13 Kamatandaan yoynabay met a hilay ampaghilbi ha Timplo, ket ibat met ateed ha
Timplo ye pamangan la. Wanabay met ateed kanlan ampaghilbi ha pangihagpaan nin
idigalo. Angkadakayan hila met ha inhagpa.
14 Wanabay hila met ye ampangipatanda nin Manged a Balita. Imbilin nan Apo Dioh a
hukat hilan mananggap nin ikabi-ay la kanlan ampangipatandaan la.
15 Noba homain akon bega ginawi kanlan hilain a katulidan. Boy ahe ko inhulat yati
ta-omen yo kon biyan nin ikabi-ay ko. Kalalabay ko po ye matey dinan ha maalih ya
kangko ye maipagmayadet ko a pangipatanda ko nin Manged a Balita a homain upa.
16 Noba ahe malyadin ipagmayadet ye pangipatanda kon Manged a Balita, ta yati ye
katungkolan ko. Kaya-bay kakaingalo ko no ahe koya ipatanda ye Manged a Balita.
17 No kalabayan kon bengat ye pangipatanda ko, main akon anhigudowen a upa. Noba
andiyagen kon bengat yati bilang panupad ko ha katungkolan a impataya nan Apo Dioh
kangko.
18 Hinya awod ye upa ko? Hiyay upa ko, hiyay pangipatanda ko nin Manged a Balita a
homain bayad boy hiyay agko panggawi nin katulidan ko ha pangipatanda ko nin yati.
19 Agya malihway ako boy aliwan ipoh nin ayaman, napaipoh ako ha kaganaan ta-omen
ako makakumbinyo nin malalabong po a tatao a mamteg kanan Cristo.
20 No anti ko kanlan kapadiho kon Jujudio, ket ampagbi-ay ako met a omen ha Judio
ta-omen ko hila makumbinyo a mamteg kanan Cristo. Agya ahe ako hakop nin bibilin
lan Jujudio, anhumbongen ko hilayati ta-omen ko hila makumbinyo.
21 No anti ko met kanlan aliwan Judio a ahe ampanumbong ha bibilin lan Jujudio,
ahe ko met anhumbongen yatew ta-omen ko hila makumbinyo a mamteg kanan Cristo.
Noba aliwan labay habiyen a agkoyna anhumbongen ye Bibilin nan Apo Dioh, ta hiyay
kaptegan, anhumbongen koy bibilin nan Cristo.
22 No anti ko kanlan mangakapey ha pamteg, ket ampakilakwan ko hila ta-omen ko hila
mapapah-ey ha pamteg la kanan Cristo. Ampakilakwan ko ye kaganaan a tatao ta-omen
ha agya hinyaman a papadan, ket miligtah hilay nangaano kanla.
23 Andiyagen ko yatin kaganaan ta-omen mitayak ye Manged a Balita boy madakayan
ako met nin kangedan nin Manged a Balita.
24 Ha panumbong tawo kanan Apo Dioh, ket mailalayi kitawo kanlan māmakilumba
nin pamayew a mayew hilan kaganaan ye makilumba, noba mamaghan bengat ye
makatanggap nin plimyo. Kaya-bay pakaapehen yon matanggap ye plimyo yo.
25 Hilay kaganaan a māmakilumba, ket ampag-ilmaw hilan manged ta-omen la matang-
gap ye plimyo a ahe magbuyot. Wanabay met kantawo. Ampag-ilmaw kitawon manged
ha panumbong kanan Apo Dioh ta-omen tawo ya matanggap ye plimyo a mikakaanti
makanoman.
26 Kaya-bay ha panumbong ko kanan Apo Dioh a nailalayi ha pamayew, ket ahe ako
ampayew a homain an-ugoten. Ket no mailalayi ako ha maghan māmakidihmog, tepe
dihmog ko, ket aliwan angin ye andihmogen ko, no aliwan hiyay kalaban ko.
27 Ampaidapan ko ye laman ko boy ampakabenbenen ta-omen ko ahe mahumbong ye
mangaloke a kalabayan na. Ta no ahe ko benbenen, maka pangayadi kon maipatanda
ye Manged a Balita kanlan kanayon, ket hiko po ye ahe makatanggap nin plimyo a ibat
kanan Apo Dioh.

10

Hiyay Babala tungkol ha Panggalang ha Diohdiohan

1 Kakatongno ko, labay kon ipaihip kanyo ye nangalyadi hatew kanlan nangaunan
tutoa tawo ha kalamo la yay Moises. Ha angkumodang hila, ket inameyan hilan kaganaan
nin owep a ampangibagnoh kanla boy nilumipay hilan kaganaan ha Dagat a Matibya.*
2 Ket makauli ha owep boy ha dagat, nabawtihmowan hilan kaganaan bilang
mānumbong nan Moises.
3 Nangan hilan kaganaan nin mamaghan kalahin pamangan a ibat kanan Apo Dioh.†

* **10:1** Exodo 13:21-22. † **10:3** Exodo 16:31-35.

4 Boy ninom hilan lanom a pinadawoy nan Apo Dioh a ibat ha mamaghay dapah. Ket
yatew a dapah, hiyabay ye Cristo a ampakilamo kanla a ampamyay nin katapulan la.‡
5 Noba agya wanabay man, ahe ya naaliket ye Apo Dioh ha kalabongan kanla. Kaya-bay
nagkaibatak-batak ha wangwang ye babangkay la.
6 Yatew a nangalyadi kanla ket bilang tanto kantawo haanin ta-omen tawo ahe
malabayan ye mangaloke a omen ha didinyag la hatew boy
7 adi kitawo manggalang ha diohdiohan a omen ha dinyag la. Ta wanae ye naihulat,
"Hilay tatao, nagpihta hila, nangan boy ninom hila boy tinumalek hilan nanggalang ha
diohdiohan."§
8 Adi kawo ampaydadamog a omen ha dinyag la. Ta uli ha paydamog nin nangaano
kanla, ha maghay mangaamot bengat, ket luwampo boy tatloy libo ye nangamatey kanla.*
9 Adi yoya anhuboken ye Cristo a omen ha dinyag la. Ta uli ha panubok nin nangaano
kanla kanan Apo Dioh, ket tinuka hila nin bibikat a impatey la.
10 Adi yoya ampaytatalabotoban ye Apo a omen ha dinyag la. Ta uli ha paytatalabotob
nin nangaano kanla, ket pinatey na hilan anghil nin Dioh.†
11 Nangalyadi yatew kanla bilang adal kanlan kanayon boy naihulat bilang tanto
kantawon angkabi-ay kananyatin huyot a panaon.
12 Kaya-bay ayaman a ampangihip a mapah-ey yayna ha pamteg na, ket mag-alla ya, ta
maka maoy-oy ya met a magkahalanan.
13 Balang tukho a angkadihaan mo, ket nadihaan la met nin kanayon. Agya wanabay
man, hiyay Apo Dioh, ket mapatayaan ya ha pangako na boy ahe na kitawo paolayan a
matukho nin ahe tawon mababa a labanan. Kaya-bay no lumateng ye tukho kanyo, ket
manyag yay Apo Dioh nin papadan ta-omen yo maliklikan.

Hiyay Pangihipan nin Pagkamatey nan Apo Jesu Cristo

14 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, adi kawo ampanggalang ha diohdiohan.
15 Tanda ko a ampakataloh kawo. Kaya-bay pakaihipen yon manged ye anhabiyen ko.
16 Tepe ampaytipon kitawo bilang pangihipan nin kamateyan nan Cristo, main kitawon
inomen a ampahalamatan kanan Apo Dioh a mangimamagha kantawo ha daya nan
Cristo. Main kitawo met tinapay a binih-ilbih-il a angkanen a mangimamagha kantawo
ha laman nan Cristo.
17 Kaya-bay ulita mamaghan tinapay bengat ye ampaybibih-ilan tawon kanen, agya
malabong kitawo, ket bilang kitawoynan mamaghan laman.
18 Ihipen yo hilay Israelita. Hilay ampangan nin inhagpa ha pangihagpaan nin idigalo,
ket kabilang hila kanlan ampangihagpa kanan Apo Dioh.
19 Hinya awod ye labay kon habiyen? Peteg nayi a hilay diohdiohan o hiyay pamangan
a naihagpa kanla, ket main ya nayi hilbi?
20 Homain! Ta hiyay kaptegan, hiyay pangihagpa lan tatao ha diohdiohan, ket hilay
mangaloke a ihpidito ye anhagpaan la, aliwan hiyay Apo Dioh. Ket ahe ko labay a
kabilang kawo kanlan ampangihagpa kanlan mangaloke a ihpidito.
21 Ahe kawo malyadin minom ha baho nan Apo bilang pamakidungo yo kana, ket
pangayadi, minom kawoyna man ha baho lan mangaloke a ihpidito bilang pamakidungo
yo kanla. Ahe kawo met malyadin makidungo kanan Apo, ket pangayadi, makidungo
kawoyna man kanlan mangaloke a ihpidito.
22 Labay tawo nayi a mangimon yay Apo? Makapalyadiyan kitawo nayi dinan na?

Hiyay Kalihwayan lan Māmteg

23 Anhabiyen lan kanayon, "Malyadi tawon diyagen ye hinyaman," noba aliwan
kaganaan ket ikanged o makahaglap.
24 Aliwan bengat hadili yon ikanged ye pakaapehen yo, no aliwan agya hiyay ikanged
la met nin kanayon.
25 Makna yoy hinyaman a kena a angkahaliw ha panaliwan. Adi yoyna antepeten no
naihagpa ya ha diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot.
26 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay babe-luta boy kaganaan a anti ihti, ket
konin nan Apo Dioh."‡
27 No kumbidaen na kawon ahe ampamteg a mangan ha baey na ket labay yoy makew,
kanen yo ye hinyaman a iapag la kanyo. Adi yoyna antepeten no naihagpa ya ha
diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot.
28 Noba no main maghabi kanyo, "Naihagpa yain ha diohdiohan," ket adi yoyna kanen,
uli kanan naghabi kanyo ta-omen homain mayoot.

‡ **10:4** Exodo 17:3-6. § **10:7** Exodo 32:6. * **10:8** Bibilang 25:1-9. † **10:10** Bibilang 16:41-49. ‡ **10:26** Kakanta 24:1.

29 Aliwan hika ye labay kon habiyen a ahe mayoot, no aliwan hiyay naghabi kammo.
Maka habiyen la met nin kanayon, “Taket ta mahaad ye kalihwayan ko ulin bengat ha
an-ihipen nin kanayon a tao?
30 Pinahalamatan koya met kanan Apo Dioh ye kinan ko, taket ta andelawen lako po?”
31 Yati ye pakibat ko. No mangan o minom kawo man, o hinyaman ye diyagen yo, ket
diyagen yo ha ikadangal nan Apo Dioh.
32 Adi kawo dayi manyag nin hinyaman a pagkahalananan lan Jujudio o aliwan Judio
o pangkat lan māmteg nan Apo Dioh.
33 No aliwan tuwaden yoko. Ta hiyay ampakikwanan ko, ket aliwan hiyay ikanged ko,
no aliwan hiyay ikanged nin kaganaan ta-omen hila miligtah.

11

1 Tuwaden yoko awod a omen ha panuwad ko kanan Apo Cristo.

Hiyay tungkol ha Pagtulong ha Panggalang kanan Apo Dioh

2 Andangalen katawo, ta lanang yo kon angkaihipan boy anhumbongen yo hilay in-
aadal ko.
3 Haanin, labay kon matandaan yo a hiyay Cristo ye pinagkaō nin balang laki. Ket
hiyay laki met ye pinagkaō nin babayi. Ket hiyay pinagkaō na met nin Cristo, ket hiyay
Apo Dioh.
4 No nakatulong yay maghay laki a ampakigwang o ampangihabi nin Habi nin Dioh,
ket impading-ey na yaynay Cristo a pinagkaō na, ta ba-mon aliwaynan hiyay Cristo ye
pinagkaō na.
5 No hiyay babayi, ket ahe ya nakatulong a ampakigwang o ampangihabi nin Habi nin
Dioh, ket impading-ey na yaynay laki a pinagkaō na, ta ba-mo yaynan kohkoh.
6 No ahe na labay ye magtulong, magpakohkoh ya tana. Haanin, no makakading-ey ha
maghay babayi ye magpakohkoh, magtulong ya awod.*
7 Ahe anan katapulan a magtulong yay laki, ta hiyabay ye kadangalan nan Apo Dioh
boy napalhowa yan omen ha wangih na. Noba hiyay babayi, kadangalan na yan laki.
8 Ta hiyay naunan laki, ket ahe ya nangibat ha babayi, no aliwan hiyay naunan babayi
ye nangibat ha laki.
9 Ta ahe ya met napalhowa ye laki a pagkalamo nan babayi, no aliwan hiyay babayi ye
napalhowa a pagkalamo nan laki.
10 Uli kananyati boy uli kanlan aanghil, hiyay babayi ket katapulan a magtulong ya
bilang pagkakitan a main ampanakop kana.
11 Noba kanlan ampakimamagha kanan Apo Jesus, hiyay babayi, ket katapulan na yay
laki. Wanabay ya met ye laki, katapulan na yay babayi.
12 Nangibat ya man ye naunan babayi kanan laki. Paibat ana hatew, hilay kaganaan a
lalaki, ket in-anak nin babayi. Noba ibat kanan Apo Dioh ye kaganaan.
13 Hikawoynay maghabi no huhto o ahe a ahe yan nakatulong ye maghan babayi legan
ampakigwang ya kanan Apo Dioh ha paytipon lan māmteg.
14 Aliwa nayi a paibat ana hatew, ket kaugalian anan matekbe ye labok nin laki? Kaya-
bay makakading-ey ye laki no makadang ye labok na.
15 Noba kadangalan nin babayi ye makadang a labok, ta in-ibyay nan Apo Dioh kana a
pinagkatulong na.
16 Noba no main man malabay makingatngat nin tungkol kananyati, homain kayinan
mahabi a kanayon a kaugalian mi. Ket wanabay met ateed ye andiyagen nin kaganaan
a pangkat nin māmteg nan Apo Dioh.

Hiyay Pandem nan Apo
(Mateo 26:1-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

17 Noba hiyay babagay a habiyen ko kanyo haanin, ket ahe katawoyna madangal. Ta
hiyay paytipon yo a ikanged yo dayi, ket ingkaloke yo met manayti.
18 Muna-muna, nabalitaan ko a tepe maytipon kawo bilang māmteg nan Apo, ket
naypapangkat kawo. Ket kadihko, pamtegan ko yain.
19 Peteg a katapulan a malyadi yain ta-omen matandaan no aya kanyo ye peteg a
māmteg.
20 Ha paytipon yo bilang pangihipan nin pandem nan Apo, ket aliwan hiyay pandem
nan Apo ye angkadyag yo.

---

* **11:6** Hatew, hiyay pagtulong nin babayi ket aliwan bengat ulita malay-ep, no aliwan pagkakitan no hinya yan pamilya.

21 Ta no mangan kawo, ahe kawoyna ampay-agad boy ahe yo hila po andakayan
ye kakatongno yo. Kaya-bay hiyay angkalyadi, hilay kanayon, nangabhoy ana. Hilay
kanayon met, angkabitil po. Ket hilay kanayon met, nalahing ana.
22 Agi! Homain kawo nayi babaey a panganan boy pinoman yo? Taket ta an-umihen
yoy pangkat lan māmteg nan Apo Dioh boy ampading-eyan yo hilay mangaidap? Hinya
awod ye labay yon diyagen ko kanyo? Dangalen katawo nayi? Ahe ya bega malyadi yain!
23 Yati ye adal a natanggap ko kanan Apo, ket in-adal koyna met kanyo. Kananyatew a
madeglem a iopit yay Apo Jesus, ket nangwa yan tinapay.
24 Ha nayadi nan pinahalamatan kanan Apo Dioh, ket binih-ilbih-il na boy hinabi na,
"Yatin tinapay ye pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo. Diyagen yo yati bilang
pangihipan kangko."
25 Pangayadi lan nangan, kingwa na met ye bahon alak. Ket hinabi na kanla, "Yatin
alak ye pinagkadaya ko a mamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao. Tepe
minom kawo nin yati, diyagen yo bilang pangihipan kangko."
26 Ta tepe mangan kawo nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen, ket man-
ipatanda yo ye pagkamatey nan Apo Jesus angga ha mag-udong ya.
27 Kaya-bay ayaman a mangan nin yatin tinapay o minom nin yatin inomen a main
aliwan huhton ihip, ket ampagkahalanan yayna kanan Apo Jesus, ta an-umihen nay
laman boy daya na.
28 Kaya-bay balang tao, katapulan a pakabokitkiten na po munan manged ye hadili na,
bayo ya mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen.
29 Ta ayaman a mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen a ahe
ampamaalaga nin laman nan Cristo, ket nangan yayna boy ninom nin ikaduha na.
30 Kaya-bay malabong kanyo ye makapey boy ampaghakit. Ket hilay nangaano kanyo,
natey ana.
31 Noba no pakabokitkiten tawo po munan manged ye hadili tawo, ket ahe na kitawo
paduhaan Apo Dioh.
32 Noba no paduhaan na kitawon Apo Dioh, an-itoynong na kitawon bengat ta-omen
kitawo ahe mailamo a mapaduhaan kanlan tataon ahe ampanumbong kana.
33 Kaya-bay kakatongno ko, no maytitipon kawon mangan ha pandem nan Apo, may-
aagad kawo.
34 Ket no main mabitil kanyo, mangan ya po muna ha baey na ta-omen ya ahe mag-
ilyadin pakaduhaan yo ye paytitipon yo. Hiyay tungkol met ha kanayon a gotgot a inhulat
yo, ket ipatunong koyna lano ha panlumateng ko ihen.

12

Hilay Binaba a An-ibyay nin Ihpiditon Dioh

1 Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, labay
kon matandaan yoy kaptegan tungkol kananyati.
2 Hatew ha ahe kawo po namteg kanan Apo, natalingo kawon nanggalang ha
diohdiohan a ahe met ampakahabi.
3 Kaya-bay labay kon matandaan yo a no an-ibagnoh na yan Ihpiditon Dioh ye maghay
tao, ahe na malyadin habiyen, "Humpaen yay Jesus." Boy no ahe ya an-ibagnoh nin
Ihpiditon Dioh ye maghay tao, ahe na met malyadin habiyen, "Hiyay Jesus ye Apo!"
4 Nakahinadi ye binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, noba mamaghan bengat a
Ihpidito ye ampamyay.
5 Nakahinadi ye papadan ha paghilbi, noba mamagha ya met ateed a Apo ye
ampaghilbiyan.
6 Nakahinadi met ye an-ipadyag nan Apo Dioh. Noba hiya met ateed ye ampamyay nin
binaba ha balang magha a manyag nin yatew.
7 Hiyay balang maghan māmteg, ket ambiyan na hilan Ihpiditon Dioh nin binaba ha
ikanged nin kaganaan.
8 Hiyay magha, ambiyan nan Ihpiditon Dioh nin binaba a mangihabi nin habin
kadunongan. Ket hiyay magha met, binaba a mangihabi nin tinanda a an-ipaihip nin
Ihpiditon Dioh.
9 Ket hiya met ateed a Ihpidito ye ampamyay kanlan kanayon nin mayadet a
pamteg kanan Apo Dioh. Ket kanlan kanayon met, kapalyadiyan a mamaitaah kanlan
ampaghakit.
10 Hilay kanayon po, ambiyan na met nin kapalyadiyan a manyag nin kapagtakaan.
Ket hilay kanayon, binaba a mangihabi nin Habi nin Dioh. Ket hilay kanayon po, binaba
a makatanda no hiyay anhabiyen nin maghay tao, ket ibat yan peteg ha Ihpiditon Dioh

o ahe. Boy hilay kanayon po, binaba a maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal. Ket hilay kanayon met, binaba a mangipalinaw nin yatew a hahabi.
11 Noba mamagha met ateed a Ihpiditon Dioh ye namyay nin hilati. Ket an-ibyay na kanlan balang magha ye labay nan ibyay.

Mamaghan Laman noba Malabong ye Pahen

12 Hiyay laman nin tao ket malabong a pahen, noba mamaghan bengat a laman. Wanabay met ateed kantawon māmteg a pinagkalaman nan Cristo. Malabong a māmteg noba bilang mamaghan laman.
13 Ta hikitawon kaganaan, Judio man o ahe, ipoh man o ahe, ket nabawtihmowan ta-omen kitawo mag-ilyadin mamaghan laman makauli ha mamaghan Ihpidito. Ket hiya met ateed a Ihpidito ye in-ibyay kantawon kaganaan.
14 Ta hiyay laman, aliwan bengat mamaghan pahen no aliwan malabong.
15 Haanin, no habiyen nin bitih, “Hi! Aliwa akon gamet, kaya-bay aliwa na kon pahen nin laman,” peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?
16 No habiyen na met nin talinga, “Hi! Aliwa kon mata, kaya-bay aliwa kon pahen nin laman,” peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?
17 No matan bengat ye laman, ahe ya makange, kali? Boy no talingan bengat ye laman, ahe ya makadaep, kali?
18 Noba hiyay Apo Dioh, pinalhowa nay laman tawo a main nakahinadi a pahen. Ket impohto na hila ha labay nan pangipohtowan.
19 Ta no hiyay matiboen laman ket nadyag yan mamaghay pahen, ket ahe ya mahabtan a laman, kali?
20 Hiyay kaptegan, malabong a pahen ye laman, noba mamaghan teed a laman.
21 No wanabay awod, ahe malyadin habiyen nin mata ha gamet, “Ahe kata katapulan.” Ahe met malyadin habiyen nin ō ha bitih, “Ahe kata katapulan.”
22 No aliwan, hilay papahen nin laman a ba-mon makapey, ket hila po manayti ye katapulan tawo.
23 Aliwa nayi a hilay papahen nin laman a angkabaan tawon aliwan minga maalaga, ket anhayhayen tawo yan manged? Ket hilay papahen a ahe malyadin ipakit, ket antagpenan tawo, kali?
24 Noba hilay papahen a malyadin ipakit, ket aliwaynan katapulan a tagpenan. Ha dinyag nan Apo Dioh ye laman tawo, binyanan na hilan igit a kadangalan ye papahen a angkabaan tawon aliwan minga madangal
25 ta-omen homain paypapangkat, no aliwan mapaymahakit ha magha boy magha.
26 Kaya-bay no angkahakitan ye maghay pahen nin laman, ket angkahakitan met ye kaganaan a papahen. Ket no mapadangalan ye maghay pahen, ket angkaaliket met ye kaganaan a papahen.
27 Hikawon kaganaan ket mamaghan pinagkalaman nan Cristo. Ket hiyay balang magha kanyo, papahen nin pinagkalaman na.
28 Ket kananyatin pangkat lan māmteg, namili yay Apo Dioh nin maghilbi ha balang magha. Hiyay una, aapohtol. Hiyay ikalwa, podopita. Hiyay ikatlo, māngiadal. Binyan na hila met ye kanayon nin binaba a manyag nin kapagtakaan, mamaitaah nin ampaghakit, managlap, mamaala boy maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal.
29 Aliwan kaganaan ket apohtol, māngihabin impahabi nin Dioh o māngiadal. Aliwan kaganaan ket binyanan nan binaba a manyag nin kapagtakaan,
30 o mamaitaah nin ampaghakit, maghabi nin lumbo a habi a ahe na naadal o mangipataloh nin yatin habi.
31 Kaya-bay pakakwaen yon matanggap ye maaalaga po a binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh. Ket haanin, ipatanda koya kanyo ye pinakamaalaga ha kaganaan.

13

Hiyay Pangado

1 Agya po man ampakahabi ko nin nakahinadi a habi lan tatao boy habi lan aanghil, no homain ako met pangado, ba-mo koynan bengat batingting a ampakabakling o palayi a mahneg.
2 Agya po man main akon binaba a mangihabi nin impahabi nin Dioh boy pagkataloh ha kaganaan a monikala nin Dioh a ahe na po impatanda, boy anti man kangko ye kaganaan a tinanda boy no main ako man mayadet a pamteg ta-omen koya maipalakew ye mamapantay, noba no homain ako met pangado, ket homain akon hilbi.

3 Ket no an-ibyay ko man ye kaganaan a babandi ko kanlan mangaidap boy ihagpa ko
man ye laman ko ta-omen ulamen, noba no homain ako met pangado, homain akon bega
pakinabang.
4 Hiyay taon ampangado, ket mapagteeh ya boy maanoh, ahe ya angkaibeg, ahe ya
malambong o matanghit.
5 Mapamiha ya, aliwan bengat ye hadili nan ikanged ye an-ihipen na, ahe yan
mapangapoot boy ahe yan ampangitanem nin hakit nakem.
6 Ahe na angkaaliketan ye mangaloke a didiyag, no aliwan hiyay kaptegan bengat ye
angkaaliketan na.
7 Hiyay taon ampangado ket mapangikpe, mapamataya, main kahigudowan ha
kaganaan, boy mapagteehan nay kaganaan.
8 Main anggaan ye pangihabi nin impahabi nin Dioh. Main anggaan ye paghabi nin
lumbo a habi a ahe naadal. Main anggaan ye pangihabi nin tinanda. Noba homain yan
anggaan ye pangado.
9 Ahe po genap ye tinanda tawo boy hiyay binaba tawon mangihabi nin impahabi nin
Dioh.
10 Noba lano ha genap anay kaganaan, ket maanam anay aliwan genap.
11 Ha anak ako po, hiyay paghabi ko, pangihip ko boy hiyay pagkataloh ko, ket omen
ha anak. Noba ha matoa koyna, inalih koynay ugali anak.
12 Haanin a panaon, hiyay pagkatanda tawo kanan Apo Dioh, ket ba-mon makolapon
anino a angkakit ha halamin, noba maabot lano a makit tawo yan adap-adapan.
Makandin bengat ye tinanda ko haanin. Noba maabot met lano a matandaan ko ye
kaganaan a omen ha pagkatanda nan Apo Dioh kangko.
13 Haanin, hilayatin tatlo ye mikakaanti, hiyay pamteg, kahigudowan boy pangado.
Noba hiyay pangado ye pinakamaalaga.

14

Hiyay tungkol ha Binaba a An-ibyay nin Ihpiditon Dioh

1 Kaya-bay paghehpetan yon adoen ye kapadiho yon tao. Boy pakakwaen yoy
mabyayan nin hilatin binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, lalo ana ye pangihabi nin
an-ipahabi nin Dioh.
2 Ta hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket ampakitongtong ya kanan
Apo Dioh, aliwan ha tao. Homain ampakataloh kana, ta makauli ha haglap nin Ihpiditon
Dioh, anhabiyen nay monikala nan Apo Dioh a ahe na po impatanda.
3 Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi nin Dioh, ket angkatongtongen na hilay tatao
ta-omen pumah-ey ye pamteg la, kumhaw ye nakem la boy maliwaliwa hila.
4 Hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket hiyay hadili nan pamteg ye
ampapah-eyen na. Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi nin Dioh, ket hiyay pamteg
nin pangkat lan māmteg ye ampapah-eyen na.
5 Labay ko met dayi a makapaghabi kawon kaganaan nin lumbo a habi a ahe yo naadal.
Noba kalalabay ko po a ihabi yoy an-ipahabi nin Dioh. Ta maaalaga po ye pangihabin
ipahabi nin Dioh dinan ha paghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, powidan bengat no
main mangipataloh nin labay nan habiyen ta-omen ya makapapah-ey nin pamteg nin
pangkat lan māmteg.
6 Alimbawa, no makew ako ihen kanyo, ket katongtongen katawo nin lumbo a habi
a ahe yo naadal, homain kawon pakinabang, kali? Makinabang kawon bengat no hiyay
impakit nan Apo Dioh kangko o tinanda tungkol kana o an-ipahabi na kanyo o hiyay adal
na ye ipataloh ko kanyo.
7 Agya po man panigtigan a omen ha plawta boy alpa, no aliwan malinaw ye tono a
antigtigen, way-omen matandaan no hinyay kanta ye antigtigen?
8 Boy no main ampamatnoy nin tamboyok kanlan huhundaloh, noba ahe la matalohan
ye labay habiyen nin tonoy, ayay maghadya a makilaban?
9 Wanabay met ateed kanyo. No angkatongtongen yo hilay kanayon ha habin
ahe la naadal, way-omen la matandaan ye anhabiyen yo? Ba-mo kawoynan bengat
ampakitongtong ha lowang.
10 Malabong ye hahabi ihti ha babe-luta. Ket hiyay balang magha, main yan katalohan.
11 Noba no ahe ko angkatalohan ye habi nin katongtong ko, ket ahe kayi mapaykataloh
a ba-mo kayinan dadayohan a ahe ampaykataloh.
12 Ket ulita angkahabek kawon makatanggap nin binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh,
pakakwaen yoy umando ha binaba a ampakapah-ey nin pamteg nin pangkat lan māmteg
nan Apo Jesus.

13 Kaya-bay hiyay taon ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket katapulan a
ipakigwang na a mabyayan ya met nin binaba a mangipataloh nin anhabiyen na.
14 No ampakigwang ako ha lumbo a habi a ahe ko naadal, hiyay ihpidito ko ye
ampakigwang, noba ahe ko angkatalohan ye anhabiyen ko.
15 No wanabay awod, hiyay diyagen ko, makigwang ako makauli ha Ihpiditon Dioh
a nangipahabi nin lumbo a habi boy makigwang ako met ha habi a angkatalohan ko.
Magkanta ko met makauli ha Ihpiditon Dioh a nangipakanta ha lumbo a habi boy
magkanta ako met ha habi a angkatalohan ko.
16 Ta no ampagpahalamat ka kanan Apo Dioh makauli ha Ihpiditon Dioh a nangipahabi
nin lumbo a habi, way-omen la habiyen nin kanayon a "Amin," no ahe la met
angkatalohan ye anhabiyen mo?
17 Agya po man manged yay pahalamat mo kanan Apo Dioh, no ahe ya met
angkatalohan, ket ahe ya makapapah-ey nin pamteg lan kanayon a ampakange.
18 Ampahalamat ako kanan Apo Dioh, ta ampakahabi kon lumbo a habi nin umiigit
kanyon kaganaan.
19 Noba ha paytipon nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus, kalalabay ko po a liliman
bengat a habet ye mahabi ko a angkatalohan la ta-omen ko hila maadalan dinan ha libo-
libon habi ye mahabi ko a ahe la met angkatalohan.
20 Kakatongno, no tungkol kanlan hilati, adi kawo ampangihip a omen ha pangihip
nin anak, no aliwan mangihip kawon omen ha anak a homain tinanda nin tungkol ha
kalok-an. Noba ha pagkataloh, ihip ana dayin matoa.
21 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Katongtongen ko hilatin tatao makauli ha lumbo a hahabi lan dadayohan,
noba ahe la kon teed leng-en."*
22 No wanabay awod, hiyay paghabi ha lumbo a habi, ket magha yan pagkakitan kanlan
ahe ampamteg, aliwa kanlan māmteg. Noba hiyay pangihabi nin impahabi nin Dioh, ket
pagkakitan kanlan māmteg, aliwa kanlan ahe ampamteg.
23 Kaya-bay no ampaytipon kawon kaganaan a māmteg, ket ampaghabi kawon
kaganaan nin lumbo a habi a ahe yo naadal, ket no main lumateng a ahe ampamteg
o homain tinanda nin tungkol ha binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, mibaan la a
angkaengew kawo, kali?
24 Noba no ampangihabi kawon kaganaan nin impahabi nin Dioh, ket no main
lumateng a ahe ampamteg o homain tinanda nin tungkol ha binaba a an-ibyay nin
Ihpiditon Dioh, mabalayan na a māgkahalanan ya. Ket makauli ha nange na kanyo,
matandaan na a mapaduhaan ya.
25 Agya hiyay hiklito na, ket miboknak ya. Ulin kananyatin nange na, manalimukod
yan maghehe boy manggalang kanan Apo Dioh boy habiyen na, "Hiyay Apo Dioh, peteg
yan anti kanyo!"

Hiyay Matunong a Panggalang

26 Haanin kakatongno, yati ye labay kon habiyen. No maytitipon kawo, ket main dayin
diyagen ye balang magha kanyo. Main magkanta, main mangiadal, main mangipatanda
nin impaihip nan Apo Dioh, main maghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, boy main met
ampangipataloh. Diyagen yo yatin kaganaan ha ikapah-ey nin pamteg yo.
27 No main maghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, huhtoyna ye luwa o tatlo katao a
mayhuhublat a maghabi. Noba katapulan a main mangipataloh nin anhabiyen la.
28 Ket no homain mangipataloh, pakal-em yaynan bengat ha paytipon yon māmteg boy
katongtongen na yaynan bengat ye Apo Dioh a bubukod na.
29 No main yan binyanan ye Apo Dioh kanyo nin habi na, palubohan yon bengat ye
luwa o tatlo kataon mangihabi. Ket hilay kanayon met, ket pakaihipen lan manged no
ibat ya ha Ihpiditon Dioh ye anhabiyen la o ahe.
30 Haanin, no hiyay magha kanlan ampanlenge, ket binyanan nan Apo Dioh nin habi
na kananyatew met ateed, hiyay ampaghabi, itgen na po ye paghabi na.
31 Ta hiyay balang magha kanyo ket malyadin mayhuhublat a mangihabi nin impahabi
nin Dioh ta-omen hila makaadal ye kaganaan boy mapapah-ey ye pamteg lan ampan-
lenge.
32 Ket hilay mangihabin impahabi nin Dioh, malyadin mayhuhublat hila ulita main
hilan pamenben ha hadili la.
33-34 Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh yan katanaan, aliwan kagulowan.

---

* **14:21** Isaias 28:11-12.

Hilay babayi ihen kanyo, katapulan a pakal-em hila ha paytitipon yo a omen ha andiyagen lan babayi ha kaganaan a pangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ahe hila napalubohan a maghabi, no aliwan pahakop hila a omen ha naihulat ha Bibilin.
35 No main hilan labay matandaan, manepet hilaynan bengat kanlan ahawa la ha pamiabot la ha baey la, ta makakading-ey a mahneg ye babayi ha paytitipon nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.
36 Ampibaan yo nayi a hikawo ye nandugiyan nin Habi nin Dioh? O ampibaan yo po a hikawon bengat ye nakatanggap nin yati?
37 No an-ihipen nin magha kanyo a magha yan māngihabin impahabi nin Dioh o nakatanggap yan binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, katapulan a balayen na a yatin hulat ko kanyo, ket bilin nan Apo.
38 Noba no main taon ahe mamalay nin yatin hulat ko, adi yoya met ambalayen.
39 Kaya-bay kakatongno ko, pakakwaen yoy mangihabin impahabi nin Dioh boy adi yo met an-ibawal ye maghabin lumbo a habi a ahe naadal.
40 Noba diyagen yoy kaganaan ha matunong boy huhton papadan.

15

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesu Cristo

1 Kakatongno ko, labay koyna man ipaihip kanyo ye impatanda kon Manged a Balita kanyo a tinanggap yo met boy ampamtegan yoyna.
2 Yabayti ye mangiligtah kanyo, no pahulong kawon mikakaanti ha impatanda ko. Noba no ahe, homain hilbi ye pamteg yo.
3 Ta hiyay tinanggap ko a pinakamaalaga a adal a impatanda ko kanyo hatew, ket wanae ya. Hiyay Apo Jesu Cristo, ket natey ya uli ha kakahalanan tawo a omen ha naihulat a Habi nin Dioh.
4 In-ilbeng ya, nabi-ay yan uman ha ikatlon mangaamot a omen met ha naihulat a Habi nin Dioh,
5 boy napakit ya kanan Pedro. Pangayadi, napakit ya met kanlan labinluwan aapohtol na.
6 Pangayadi, napakit ya po kanlan maigit limanggatoh a māmteg na a naytitipon. Ket angga haanin, malabong po kanla ye angkabi-ay, noba natey hilaynay nangaano kanla.
7 Boy napakit ya met kanan Santiago boy pangayadi, napakit yayna met kanlan kaganaan a aapohtol na.
8 Ket hiko ye kahuyot-huyotan a nagpakitan na. Ket kananyatew a odah, ba-mo kon ongi a nianak ha aliwa nan panaon.
9 Hiko ye pinakamaaypa kanlan aapohtol. Boy ha ihip ko, ahe ako dayi katanggap-tanggap a mahabtan apohtol, ta impaloke ko hilay pangkat nin māmteg nan Apo Dioh hatew.
10 Noba uli ha kangedan nan Apo Dioh, dinyag na kon apohtol. Ket ahe ya met nahayang ye kangedan na kangko, ta maiigit ye pagbannog ko dinan kanlan kaganaan a apohtol. Noba nadyag ko yatew, aliwan makauli ha hadili kon binaba, no aliwan uli ha kangedan nan Apo a anti kangko.
11 Kaya-bay hiko man o hilay kanayon ye ampangipatanda kanyo, padihon bengat ye an-ipatanda mi boy hiya met ateed ye pinamtegan yo.

Hiyay Pagkabi-ay Uman nin Nangamatey

12 Impatanda mina kanyo a nabi-ay yan uman ye Cristo. Taket ta main kanyo ye ampaghabi a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey?
13 No peteg a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod nabi-ay uman ye Cristo.
14 Ket no ahe ya nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pangipatanda mi boy homain met hilbi ye pamteg yo.
15 Aliwan bengat yain. Lumtaw kayi po a matago a māmapteg nin tungkol kanan Apo Dioh, ta impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo. No peteg a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, mag-ilyadi yan aliwan peteg ye impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo.
16 Ta no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod nabi-ay uman ye Cristo.
17 Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pamteg yo boy ahe po napatawad ye kakahalanan yo.
18 Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, hiyay labay habiyen, hilay māmteg nan Cristo a natey ana, ket nipalakew hila ha kapaduhaan a homain anggaan.

19 No hiyay kahigudowan tawon māmteg nan Cristo ket anggan bengat kananyatin bi-
ay, hikitawoyna ye pinakaiingalo ha kaganaan a tatao.
20 Noba hiyay kaptegan, hiyay Apo Jesu Cristo ye unan nabi-ay uman bilang pagkakitan
a mabi-ay hila met uman ye nangamatey.
21 Ta makauli ha maghay tao a hiyay Adan, ket nagkamain nin kamateyan ha babe-luta.
Ket makauli met ha maghay tao a hiyay Cristo, ket mabi-ay hila met uman ye nangamatey.
22 Ta no way-omen a matey ye kaganaan a tatao ulita naimamagha hila kanan Adan,
ket mabi-ay hila met uman ye kaganaan a ampakimamagha kanan Cristo.
23 Noba hiyay balang magha, ket main yan naitaning a panaon a mabi-ay uman. Hiyay
una, hiyay Cristo. Pangayadi, ha pag-udong na ihti ha babe-luta, hilay māmteg na met ye
mabi-ay uman.
24 Ket lano ha hamboten nan Cristo ye kaganaan a mānakop boy main kapalyadiyan,
ket ibyay nayna ye panakop na kanan Bapa na a Dioh. Ket yabaytew yaynay kalampuhan
nin babe-luta.
25 Ta hiyay Cristo, ket katapulan a mamoon ya angga ha mahambot na ye kaganaan a
kaaway na.
26 Hiyay pinakahuyot a kaaway na a hamboten na, ket hiyay kamateyan.
27 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Impahakop nan Apo Dioh kanan Cristo ye
kaganaan.”* Noba aliwan labay habiyen a kalamo yay Apo Dioh ha habet a “kaganaan,”
ta hiyabay ye nangipahakop nin kaganaan kanan Cristo.
28 Lano ha hakop naynan kaganaan Cristo, ket pahakop yayna met kanan Bapa na a
nangipahakop kana nin kaganaan ta-omen yayna manakop ye Apo Dioh ha kaganaan.
29 Main tataon ampabawtihmo uli kanlan nangamatey. Hinya awod ye hilbi nin
andiyagen la no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey?
30 Ahe kayi angkahindak agya lanang kayin angkaampoling matey, ta tanda mi a mabi-
ay hilan uman ye nangamatey.
31 Kakatongno, no way-omen a peteg a an-ipagmayadet katawo uli kanan Cristo Jesus
a Apo tawo, wanabay met a peteg a minamangaamot akon angkaaampoling matey.
32 Ihti ha banwan Efeso, pinaidapan la kon tataon angkumuntada kangko, ta ba-mo
hilan matubag a aayop. Ket no homain pagkabi-ay uman ye nangamatey, hinya awod
ye hilbi nin pagteeh ko? No ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, mamanged po a
humbongen tawoyna ingat yatin kahabiyan a wanae, “Mangan boy minom kitawoyna, ta
maka matey kitawoyna mabekah.”†
33 Adi kawo dayin patalingo ha wanabay a kahabiyan, ta tanda yoynabay met ye labay
habiyen nin yatin kahabiyan, “Hiyay maloke a kalamo ye ampakadama nin manganged
a pangugali.”
34 Pakatino kawoyna awod boy itgen yoynay panyag nin kakahalanan. Hinabi ko yati
ta-omen kawo mading-ey ha hadili yo, ulita main nangaano kanyo ye aliwan huhto ye
pagkatanda la tungkol kanan Apo Dioh.

Hiyay Kalahi nin Laman a Mabi-ay Uman

35 Noba maka main met manepet nin wanae, “Way-omen hila nayi mabi-ay uman ye
nangamatey? Way-omen lagi ye kalahi nin laman la lano?”
36 Agi! Kamutawan yain a tepet! Aliwa nayi a no mananem kawon lahi', ket ikutkot
yoya po muna a omen ha pangilbeng nin natey? Ket no tumubo yaynay lahi', nabi-ay
yaynan uman.
37 No mananem ka, aliwan mayadet a tanaman ye itanem mo, no aliwan hiyay itanem
mo, lahi' nin tidigo o hinyaman a lahi'.
38 Noba hinyaman a labay nan Apo Dioh a mag-ilyadin kadih nin lahi' a tumubo,
wanabay tana. Ket hiyay balang kalahin lahi', no tumubo yayna, main yaynan hadilin
kadih.
39 Wanabay met ateed ye laman. Aliwan kaganaan a laman ket padipadiho. Lumbo ye
laman nin tao, ayop, manokmanok boy malanghit.
40 Main laman a pambabe-luta boy main met laman a panlangit. Noba hiyay katampa
nin laman a panlangit, ket nakiduma ya ha katampa nin laman a pambabe-luta.
41 Lumbo ye henag nin mangaamot, lumbo ye henag nin bowan, boy lumbo met ye
henag nin bitoen. Agya hilay bibitoen, nakiduma ye henag nin balang magha.
42 Wanabay ya met lano ha mabi-ay uman ye nangamatey. Hiyay laman a nailbeng, ket
bumata ya. Noba hiyay laman a nabi-ay uman, ahe yayna bumata makanoman.
43 Hiyay laman a nailbeng ket madawa boy makapey. Noba lano ha mabi-ay yan uman,
matampa yayna boy makhaw.

---

* **15:27** Kakanta 8:6. † **15:32** Isaias 22:13.

44 Hiyay laman a nailbeng ket laman a pambabe-luta. Noba lano ha mabi-ay yan uman,
ket laman yaynan panlangit. Ta no main laman a pambabe-luta, main met laman a
panlangit.
45 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay unan tao a pinalhowa a hiyay Adan, ket
binyan na yan bi-ay.”‡ Noba hiyay huyot a Adan a hiyay Cristo ye ampamyay bi-ay a
homain anggaan.
46 Noba aliwan laman a panlangit ye nauna, no aliwan hiyay laman a pambabe-luta,
pangayadi, laman anan panlangit.
47 Hiyay unan tao a hiyay Adan, ket ibat ya ha luta. Noba hiyay huyot a tao a hiyay Apo
Jesu Cristo, ket ibat ya ha langit.
48 No way-omen ye laman nan Adan a ibat ha luta, wanabay ya met ye laman nin
kaganaan a anti ha babe-luta. Ket no way-omen ye laman nan Apo Jesus a ibat ha langit,
wanabay ya met lanoy laman nin kaganaan a anti ha langit.
49 Ket no way-omen kitawon omen kanan Adan a ibat ha luta, maabot lanoy panaon a
omen kitawoyna met kanan Cristo a ibat ha langit.
50 Kakatongno, yati ye labay kon habiyen. Hiyay laman tawo a ibat ha luta, ket ahe ya
malyadin mailamo ha panakopan nan Apo Dioh. Ta yatin laman a bumata, ket ahe ya
malyadin manawid nin bi-ay a homain anggaan.
51-52 Haanin, leng-en yoy habiyen ko, ta main akon ipatanda kanyo a ahe po naipatanda!
Aliwan hikitawon kaganaan ket matey. Noba ha panlumateng nan Apo Jesus, ha kapadah
nin pangumolap mata a kadlan nin panumnoy nin huyot a tamboyok, hiyay laman
tawon kaganaan, ket mahagiliyan ya. Ta ha panumnoy nin huyot a tamboyok, hilay
nangamatey, ket mabi-ay hilan uman boy mabyayan hila met nin bayon laman a ahe
ana bumata. Wanabay met kanlan angkabi-ay. Mabyayan hila met nin bayon laman.
53 Ta yatin laman tawo a matey boy bumata, ket mahagiliyan ya nin laman a ahe ana
matey boy ahe ana bumata.
54 Ket lano ha mahagiliyan yaynay laman tawon matey boy bumata nin laman a ahe
anan matey boy bumata, matupad yaynay naihulat a Habi nin Dioh, a wanae,
“Nahambot yaynay kamateyan. Genap anay panambot!§
55 Way-ihtew yaynay panambot nin kamateyan?
Way-ihtew yaynay kapalyadiyan na?”*
56 Main yan kapalyadiyan ye kamateyan kantawo uli ha kahalanan. Boy main met
kapalyadiyan ye kahalanan kantawo uli ha Bibilin.
57 Noba halamat kanan Apo Dioh, ta binyan na kitawon panambot ha kahalanan boy
kamateyan makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo.
58 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo boy adi kawo angkumapey
ha pamteg yo. Lanang kawon pakahipeg ha paghilbi kanan Apo Jesus, ta tanda yobayna
a ahe mahayang ye pagbannog yo ha paghilbi yo kanan Apo Jesus.

16

Hiyay Haglap kanlan Kakatongno ha Pamteg

1 Haanin, hiyay tungkol ha panipon nin ihaglap kanlan māmteg nan Apo Jesus ha
banwan Jerusalem, diyagen yoy omen ha impadyag ko ha papangkat lan māmteg ha
Galacia.
2 Tepe mangaamot nin Dominggo, hiyay balang magha kanyo, ket mangilbo yaynan
alaga ha mababa nan ibyay ha tapul na. Tiponen yoya ta-omen lano ha makew akoyna
kanyo, ket naitaladan yayna.
3 Ket ha panlumateng ko ihen, ipakaget koyna met kanlan mapili yo a kakatongnon
mangiatel nin haglap yo ye hulat ko a pamalayan la kanla nin kakatongnon māmteg ha
Jerusalem.
4 Ket no katapulan a makew ako, makilakew hila kangko.

Hiyay Pangumewah nan Pablo

5 Hiyay ihip ko, kewahan katawo lano ihen ha Corinto lano ibat akoyna ha Macedonia,
ta labay ko po ye magdān ihtew.
6 Ta maka magbuyot ako ihen kanyo o ihen akoynan mamalabah nin panaon lay-ep
ta-omen yoko mahaglapan ha katapulan ko lano ha dumondon a pamakew ko ha agya
way-ihtew man a lakwen ko.
7 Ahe ko labay a danan katawon bengat. Labay koy magbuyot ha talig yo, no ipaluboh
nan Apo.

‡ **15:45** Genesis 2:7. § **15:54** Isaias 25:8. * **15:55** Hosea 13:14.

8 Noba haanin, ihti ko po ha banwan Efeso angga ha Pihtan Pentecostes,
9 ta agya malabong hilay angkumuntada kangko ihti, malabong hila met ye malabay
manlenge nin Manged a Balita a an-ipatanda ko.
10 Lano ha lumateng yaynay Timoteo ihen, tanggapen yo yan luboh ha puho yo ta-omen
ya tumana ye ihip na, ta kapadiho ko yan ampaghilbi kanan Apo Dioh.
11 Adi yoya anyamo-yamoen, no aliwan haglapan yo yayna ingat ta-omen ya matana
ha pag-udong na kangko. Ta an-agaden koya a kalamo hilay kakatongno ha pamteg.
12 Haanin, hiyay tungkol met kanan katongno tawon Apolos, mahehpet ko yan
kinatongtong a kumewah ya ihen kanyo, kalamo na hilay kanayon a kakatongno kanan
Apo. Noba ahe na po labay kano ye makew ihen haanin, ta lanoynan bengat no main yan
panaon.

Hiyay Huyot a Bilin nan Pablo

13 Mag-alla kawo boy pakapah-ey kawo ha pamteg yo. Pakakpe boy pakakhaw kawo.
14 Boy hinyaman a diyagen yo, diyagen yon main pangado.
15 Kakatongno, tanda yo a hiyay Estefanas boy pamilya na ye nunan namteg kanan
Apo Jesus ha plobinhiyan Acaya. Boy inluboh lay paghilbi la kanlan pagtao nan Apo
Dioh. Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo
16 a pahakop kawo kanla boy kanlan ayaman a kapadiho la a mahipeg a ampaghilbi
kanan Apo.
17 Ha nilumateng yay Estefanas, Fortunato boy Acaico a ibat ihen ha Corinto,
angkaaliket ako, ta andiyagen lay ahe yo madyag ulita mataang kawo ihti kangko.
18 Pinaaliket lako. Ket wanabay met dayi ye diyagen la kanyo ha pamuli la. Pabliyen
yo hilay tataon omen kanla.
19 Angkumohtaen la kawon papangkat lan māmteg ha plobinhiyan Asia. Mahehpet la
kawon angkumohtaen nin Aquila boy Priscila boy hilay māmteg a ampaytipon ha baey
la, ulita kapadiho la kawon ampakimamagha kanan Apo Jesus.
20 Boy angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a kakatongno kanan Apo ihti ha Efeso.
Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main pangado.
21 Yatin huyot a pangumohta kanyo, mihmon hikon Pablo ye nanulat nin yati.
22 Paduhaan na dayin Apo Dioh ye ayaman a ahe ampangado kanan Apo.
Apo, mag-udong kayna!
23 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesus.
24 An-adoen katawon kaganaan a kakatongno kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh.
Lamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Cristo.
Nanulat ako kanyon pangkat nin māmteg nan Apo Jesus ha Corinto boy kanlan
kaganaan a pagtao nin Dioh ha plobinhiyan Acaya.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo kanan Apo Dioh

3 Galangen tawo yay Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Hiyabay ye Bapa a
mapangingalo boy Dioh a lanang a ampamakhaw nin nakem tawo.
4 Ampakhawen nay nakem tawo ha kaganaan a ampakayootan tawo ta-omen makauli
ha pamakhaw na kantawo, ket mapapakhaw tawo hila met ye kanayon ha kaganaan a
pakayootan la.
5 Ta no way-omen ye panlumabong nin angkadihaan tawo a idap uli ha pamakima-
magha tawo kanan Cristo, ket wanabay met ateed ye panlumabong nin pamakhaw nan
Apo Dioh nin nakem tawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo.
6 Kaya-bay hiyay pamaidap lan kanayon kammi, ket ha ikakhaw nin nakem yo boy
ikaligtah yo. Ket hiyay pamakhaw nan Apo Dioh nin nakem mi, ket ha ikakhaw met nin
nakem yo ta-omen yo maikpe ye pamaidap a omen ha angkadihaan mi.
7 Kaya-bay mapah-ey ye kahigudowan mi a an-ihulong yoy pamteg yo kanan Cristo, ta
tanda mi a no magdiha kawo man nin pamaidap a omen kammi, ket pakhawen na met
Apo Dioh ye nakem yo a omen ha pamakhaw na kammi.
8 Kakatongno, labay min matandaan yo ye kayootan a nadihaan mi ha anti kayi po ha
plobinhiyan Asia. Tubat a pamaidap ye nadihaan mi ihtew. Nibaan mi a agmina mikpe
boy agmina an-ihipen a mabi-ay kayi po.
9 Hiyay pagkatanam mi, nauhgaan kayinan matey. Noba nalyadin kaganaan yatew ta-
omen mi maadal ye ahe pataya ha hadili mi, no aliwan kanan Apo Dioh a ampami-ay
uman kanlan nangamatey.
10 Inligtah na kayin Apo Dioh kananyatew a homain hapon kamateyan boy pahulong
na kayin an-iligtah. Boy angkahigudo mi a iligtah na kayi po lano,
11 makauli ha pangipakigwang yo bilang haglap yo kammi. Ha wanabay, malabong
lano ye magpahalamat kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a an-ibyay na kammi bilang
hebat na ha pakigwang nin kalabongan.

Hiyay Panguman nan Pablo nin Tikih na

12 Yati ye an-ipagmayadet mi. Nagbi-ay kayin matoynong boy homain kayin an-itayo
ha pamakilamo mi ha kaganaan a tao, lalalo ana kanyo. Boy ampaptegan nin Ihpiditon
Dioh ha ihip mi a peteg yatin an-ipagmayadet mi. Nadyag mi yatew makauli ha kangedan
nan Apo Dioh, aliwan ha kadunongan nin tao.
13-14 Ta hiyay an-ihulat min bengat kanyo ket hiyay mabaha boy matalohan yo. Agya
ahe yo kayi po minga matalohan haanin, angkahigudo ko a lano ha pag-udong nan Apo
Jesus, luboh yo kayin matalohan ket maipagmayadet yo kayi boy maipagmayadet mi
kawo met.
15-16 Ulita angkahigudo ko a matalohan yoko, inihip ko a kewahan katawo. Ket ha
pag-udong ko, danan katawoyna man ta-omen kawo mikalwan makinabang kangko boy
mahaglapan yoko ha pamakew ko lano ha Judea.
17 Wanabay ye ihip ko hatew. Haanin ta nauman, hiyay labay habiyen nayi, pauman-
uman ye ihip ko? Kapadiho la koyna nayi nin tataon ahe ampamteg a awo yaynan awo,
noba ahe met manayti?
18 Yo! Aliwa kayin wanabay. Ta no way-omen yan mapatayaan ye Apo Dioh, wanabay
kayi met ha hahabi mi.
19 Ta hiyay Apo Jesu Cristo a Anak nin Dioh a impatanda min Silas boy Timoteo kanyo,
ket mapatayaan ya ha hahabi na boy homain hapo a tupaden nay papangako na.
20 Ta agya way-omen kalabong ye pangako nan Apo Dioh, ket tupaden nan kaganaan
makauli kanan Cristo. Kaya-bay makauli kana mahabi tawo ye “Amin” ta-omen ya
midangal ye Apo Dioh.
21 Hiyay Apo Dioh ye ampamah-ey kantawo ha pamakimamagha tawo kanan Cristo.
Boy hiyabay ye namili kantawo ta-omen maghilbi kana.

22 Minalkaan na kitawo nin pagkakitan bilang pagkonin na. Dinyag na yati makauli ha
pangikonin na nin Ihpiditon Dioh ha puho tawo. Ket hiyay Ihpiditon Dioh ye pamapteg
a matanggap tawo ye kaganaan a impangako na.
23 Haanin, hiyay hangkan nin ahe ko pamakew uman kanyo ihen ha Corinto, ket ahe
kon bengat labay a mahakitan ye nakem yo. Tanda nan Apo Dioh yain.
24 Ahe mi labay a mapahalumbangan mi kawo ha pamteg yo, ta mapah-ey kawoyna ha
pamteg yo. Labay min bengat a mapayhaglap kitawo ta-omen kawo maaliket.

2

1 Inihip ko a agkatawo po kewahan ihen, ta ahe ko labay a mapahingo katawoyna man.
2 Angkaaliket ako no angkakit kon angkaaliket kawo. Noba no mapalele katawo, hinya
po ye hangkan a maaliket ako?
3 Kaya-bay ahe ako nagdān uman kanyo ihen hatew ha pamiibat ko ha Macedonia, no
aliwan nanulat ako tana kanyo ta-omen ha lumateng ako ihen, ket ahe lako mapalele nin
tataon mamaaliket dayi kangko. Ta tanda ko a no angkaaliket ako, ket maaliket kawo
met.
4 Ta ha nanulat ako, angkayoot ako boy tubat ye kalelean ko. Ket nipatangih ako. Noba
ahe ko inihip a paleleen katawo, no aliwan labay kon bengat a matandaan yo no way-
omen kayadet ye pangado ko kanyo.

Hiyay Pamatawad ha Nagkahalanan

5 Haanin, tungkol met kanan taon nagkahalanan boy nakapalele kangko hatew,
kadihko aliwan hikon bengat ye napalele na, no aliwan mapalyadin hikawon kaganaan.
Hinabi kon mapalyadin hikawon kaganaan, ta ahe ko labay mapilaloan ye maghabi.
6 Huhtoynay pamaduha nin kalabongan kanyo kana.
7 Kaya-bay patawaden yo yayna boy pakhawen yoynay nakem na. Ta no mapalele yo
yan tubat, ket maka mipaloke ya.
8 An-ipakiiingalo ko kanyo a ipakit yo kana a an-adoen yoya po.
9 Hiyay hangkan nin panulat ko kanyo hatew, ket labay kon matandaan no anhumbon-
gen yo ye kaganaan a imbilin ko kanyo.
10 Ayaman a pinatawad yo, ket pinatawad koyna met. Ket no main man katapulan
patawaden, pinatawad ko yayna ha adapan nan Apo Jesu Cristo, uli kanyo.
11 Katapulan tawoy mamatawad ta-omen na kitawo ahe matalingo boy hamboten
Satanas. Ta tanda tawoynabay met ye papadan na, kali?

Hiyay Pablo ha banwan Troas

12 Hatew, nakew ako ha Troas ta-omen ko ipatanda ye Manged a Balita tungkol kanan
Cristo. Ket ha anti koyna ihtew, natandaan ko a binyan na kon Apo Dioh nin kalihwayan
a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan tatao boy intaladan na hilaynan manlenge.
13 Noba nahindak ako, ta ahe ko yan nakitan ye katongno tawon Tito. Kaya-bay
napatanid ako kanla. Ket naglaloh akoyna ha plobinhiyan Macedonia.

Panambot makauli kanan Cristo

14 Noba halamat kanan Apo Dioh, ta bilang hinambot nan Cristo ket lanang na kitawon
an-ibagnoh a an-ipabuya ha kaganaan a tatao. Andiyagen na yati, ta ampakimamagha
kitawo kanan Cristo. Ket agya way-ihtew kayi makew, anggawien na kayin Apo Dioh ha
pangipatanda nin tungkol kanan Cristo kanlan tatao. Ket hiyay an-ipatanda mi, ba-mo
yan bawo nin pabango.
15 Ta ba-mo kayin mabangon hagpa nan Cristo kanan Apo Dioh. Ket angkadaep lan
tataon ampiligtah boy tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan.
16 Ket kanlan ampipaloke, ba-mo kayin bawo a ampakapatey. Noba kanlan ampiligtah,
ba-mo kayin pabangon ampakaibyay nin bi-ay. Ket no ihipen tawo yati, homain
makababa nin yatin abala a pangipatanda nin Manged a Balita.
17 Aliwa kayin omen kanlan kalabongan a an-ipagpanapulan lay Habi nin Dioh, no
aliwan māghilbi na kayin Cristo boy intubol nan Apo Dioh. Luboh ha puho min an-iadal
ye hahabi na.

3

Hilay Māghilbi ha Bayon Kahundoan

1 Maka nabaan yoyna man a an-idangal mi ye hadili mi. Ahe! Ta aliwa kayin
omen kanlan kanayon a katapulan po ye hulat pamapteg tungkol kanla ta-omen yo
hila tanggapen, pangayadi makikwa hila kanyo nin hulat pamapteg ta-omen la hila met
tanggapen ha kanayon a lugal.

2 Ahe mina katapulan yain, ta hikawoynabay met ye pamapteg a nakahulat ha puho
mi. Ta hiyay pagkabayo nin bi-ay yo, ket ba-mo yan hulat a angkakit boy angkabaha nin
kaganaan.
3 Makinang a hikawoy pinagkahulat nan Cristo a impahulat na kammi. Aliwa yan
naihulat makauli ha tinta, no aliwan makauli ha Ihpiditon Dioh a angkabi-ay. Aliwa
yan naihulat ha madampiyak a dapah a omen ha in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises
hatew, no aliwan ha puho nin tao.
4 Nahabi mi hilatew a andiyagen nan Apo Dioh kanyo ulita ampataya kayi kana makauli
kanan Cristo.
5 Ta no hikayin bengat, homain kayin binaba a manyag nin angkalyadi kanyo. Ta hiyay
binaba mi, ket ibat ya kanan Apo Dioh.
6 Hiyay Apo Dioh met ateed ye namyay kammi nin binaba a mag-ilyadin māghilbi na
a mangipatanda nin bayon kahundoan na kanlan tatao. Yatin bayon kahundoan, ket
nakiduma ya ha nakahulat a Bibilin, ta makauli ya ha Ihpiditon Dioh. Ta hiyay Bibilin,
ket ampakaibyay yan kamateyan kanlan manlabag. Noba hiyay Ihpidito, ket ampamyay
yan bi-ay a homain anggaan.
7 Hatew ha in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises ye Bibilin ha alan a kahundoan a
nakadokit ha madampiyak a dapah, ampakapulag ye kahnagan nin lupa na. Kaya-bay
ahe la yan mapudek nin Israelita, agya inoino yan angkaanam ye henag. Haanin, no
nangipakit yay Apo Dioh nin kapalyadiyan ha Bibilin a ampakaibyay kamateyan,
8 ket maiigit po ye kapalyadiyan a an-ipakit na ha bayon kahundoan na makauli ha
Ihpiditon Dioh.
9 Ta no impakit nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a ampakaibyay nin
kamateyan, ket lalalo na yaynan ipakit ye kapalyadiyan na haanin ha bayon kahundoan
na a ampangitoynong nin tao ha pamilew na.
10 Ta hilatew a Bibilin, ket homain yaynan kapalyadiyan ulita maiigit po ye ka-
palyadiyan nin bayon kahundoan nan Apo Dioh.
11 Ta no impakit nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a main anggaan, ket
lalalo na yaynan ipakit ye kapalyadiyan na haanin ha bayon kahundoan na a mikakaanti
makanoman.
12 Ulita main kitawoynan kahigudowan a hiyay bayon kahundoan a mikakaanti
makanoman, makhaw ye nakem min mangipatanda nin Habi nin Dioh.
13 Aliwa kayin omen kanan Moises a nanalimbeng nin lupa na ta-omen laya ahe makit
nin Israelita ye pagkaanam nin kahnagan ha lupa na.
14 Noba hiyay kaptegan, hilay Israelita, mabyang ye ō la angga haanin. Ba-mon
nahalimbengan ye ihip la. Ta agya ambahaen lay alan a kahundoan, ket ahe la po ateed
angkatalohan. Ahe po naalih ye nakahalimbeng, ta maalih yan bengat yati makauli ha
pamakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.
15 Awo! Peteg yain, ta impaibat hatew anggayna haanin, ha pamaha la nin Bibilin a
impahulat kanan Moises, ket ahe laya po angkatalohan, ta nahalimbengan ya po ye ihip
la.
16 Noba ayaman a humaley kanan Apo, ket makataloh yayna, ta maalih yaynay
nakahalimbeng ha ihip na.
17 Ket hiyay hinabi ko a Apo, hiyabay ye Ihpiditon Dioh. Ket no anti yay Ihpiditon Dioh
ha maghay tao, malihway yayna ha kapalyadiyan nin Bibilin a impahulat kanan Moises.
18 Ket hikitawon kaganaan a makataloh ana, ta ahe yaynay nakahalimbeng ha ihip
tawo, makit yayna ha bi-ay tawo ye kapalyadiyan nan Apo a hiyay Ihpiditon Dioh. Ket
pahulong na kitawon ambayowen anggan mag-ilyadi kitawon omen kanan Apo Jesus.

4

Hiyay Naihpiditowan a Kabatnangan ha Koden

1 Uli ha ingalo nan Apo Dioh, pinili na kayin mangipatanda nin bayon kahundoan na.
Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi ha pangipatanda.
2 Anliklikan mi ye hiklito boy makakading-ey a didiyag. Agkayi ampanalingo boy adi mi
met an-itiko ye Habi nin Dioh, no aliwan pawa kaptegan ye an-ipatanda mi boy homain
kayin intayo ta-omen makit lan tatao a malinih ye kanakman mi, ket tanda nan Apo Dioh
yatew.
3 Noba no main tataon ahe la angkatalohan ye Manged a Balita a an-ipatanda mi,
hilabay ye tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan.

4 Ahe hila ampamteg, ta hiyay Satanas a ampanakop ihti ha babe-luta, ket hinalimbengan na ye ihip la ta-omen la ahe makit ye kahnagan nin Manged a Balita a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo Jesus a pakakitan kanan Apo Dioh.
5 Aliwan hadili mi ye an-ipatanda mi, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a Apo nin kaganaan. Ket hikayi ye māghilbi yo uli kana.
6 Ta hiyay Apo Dioh a naghabin "Magkamain nin henag ha kalitehan" ha pinalhowa na ye langit boy babe-luta, ket hiya met ateed ye namahnag nin ihip mi ta-omen mi matalohan ye kapalyadiyan na a angkakit kanan Apo Jesu Cristo.
7 Noba hikayin binyanan na nin yatin kabatnangan a hiyay Manged a Balita, ket ba-mo kayin malapok a koden a nangikunaan nan Apo Dioh nin kabatnangan ta-omen matandaan a yatin homain kapadiho a kapalyadiyan a anti kammi ket ibat kanan Apo Dioh, aliwa min hadili.
8 Ha pangiadal mi, angkapaidapan kayi ha kaganaan a papadan, noba ahe kayi angkahambot. No minghan, angkayoot kayi, noba ahe kayi angkaalihan nin kahigudowan.
9 Malabong hilay ampangipaloke kammi, noba ahe na kayi ampaolayan Apo Dioh. No minghan, ampatiyatiyaan la kayi anggan mabatang, noba ahe kayi angkaluod a matey.
10 Maheheg kayin angkaampoling matey a omen ha nalyadi kanan Apo Jesus ta-omen makit kammi ye pagbi-ay na.
11 Legan angkabi-ay kayi po ihti ha babe-luta, maheheg kayin angkaampoling matey uli ha panumbong mi kanan Apo Jesus ta-omen makit ye pagbi-ay na ha laman min main kamateyan.
12 Kaya-bay malyadi min ikamatey ye pangipatanda mi nin tungkol kana. Noba yati met ye ampakaibyay kanyo nin bi-ay a homain anggaan.
13 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Ampamteg ako. Kaya-bay naghabi ko."* Ampamteg kayi met kanan Apo Dioh. Kaya-bay anhabiyen mi met ye Manged a Balita.
14 Ta tanda mi a hiyay Apo Dioh a nami-ay uman kanan Apo Jesus, ket hiya met ateed ye mami-ay kammi uli ha pamakimamagha mi kanan Apo Jesus boy wanabay met ateed kanyo. Ket kowen na kitawon kaganaan ta-omen na kitawo mapagkatalig.
15 Ta hiyay kaganaan a pangikpe min pamaidap ket ha ikanged yo ta-omen legan anlumabong ye tataon ampananggap nin kangedan nin Manged a Balita, anlumabong met ye magpahalamat kanan Apo Dioh, ket midangal ya.
16 Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi. Ket agya angkukumapey anay laman mi, pahulong ya met a angkumhaw ye nakem mi ha minamangaamot.
17 Ta hiyay kaidapan a angkadihaan mi haanin ket main anggaan boy aliwan tubat a mabyat no ihipen mi ye homain anggaan boy homain kapadihon kangedan a intaladan nan Apo Dioh kammi.
18 Kaya-bay ahe mi ampaalagaan ye babagay a angkakit ihti ha babe-luta, no aliwan hilay ahe angkakit. Ta hilay babagay a angkakit ket main anggaan, noba hilay ahe angkakit ket homain yan anggaan.

5

1 Yatin laman tawon pambabe-luta a madama, ket ba-mo yan baey a ampagdagohan tawo legan anti kitawo po ihti ha babe-luta. Noba tanda tawo a main laman a panlangit a ahe ana matey makanoman a intaladan nan Apo Dioh kantawo. Yatin laman ket dinyag nin Dioh, aliwan dinyag nin tao.
2 Ket legan anti kitawo po kananyatin laman a panluta, an-iayeng-et tawoy habek tawon mananggap nin laman a panlangit.
3 Ket lano ha matanggap tawoynay laman a panlangit, main yaynan bayon laman a kunaan ye kalelwa tawo.
4 Legan anti kitawo po kananyatin laman tawon angkadama, ket ampangaleng-eng kitawo uli ha kaidapan. Aliwan ulita labay tawoynan lakwanan yatin laman tawon pambabe-luta, no aliwan ulita labay tawoynan mananggap ye bayon laman. Ha wanabay, mahagiliyan nin laman a homain kamateyan ye laman tawon main kamateyan.
5 Hiyay Apo Dioh met ateed ye nangitaladan kantawo a mananggap nin bayon laman. Boy in-ibyay na kantawo ye Ihpidito na bilang pamapteg a mananggap tawo yain.
6 Kaya-bay makhaw ye nakem mi agya tanda mina a legan anti kitawo po kananyatin laman a panluta, ket ahe kitawo po ha angkunaan nan Apo.
7 Ta ahe kitawo ampagbi-ay makauli ha angkakit tawo, no aliwan makauli ha pamataya kanan Apo.

---

* **4:13** Kakanta 116:10.

8 Kaya-bay makhaw ye nakem mi. Kalalabay mi po a lakwanan yatin laman a panluta
ta-omen mi yayna mapagkatalig ye Apo ha angkunaan na.
9 Uli kananyati, agya anti kayi man kananyatin laman o ha talig na, ampakaapehen
min mapaaliket yay Apo Dioh.
10 Ta hikitawon kaganaan ket umadap lano ha panuhgaan nan Cristo ta-omen
tanggapen nin balang magha ye kaeteban nin didinyag na ha angkabi-ay ya po ihti ha
babe-luta, manged man o maloke.

Hiyay Pagkaikahundo tawo kanan Apo Dioh

11 Kaya-bay ulita main kayin limo kanan Apo Dioh, ampaghehpetan min makumbinyo
ye tatao a mamteg kana. Luboh na kayin katatanda Apo Dioh. Ket anhigudowen ko a
katatanda yo kayina met.
12 Anhabiyen mi yati kanyo, aliwan ulita an-idangal mi ye hadili mi, no aliwan labay
min bengat a main kawon maipagmayadet a tungkol kammi. Ha wanabay, main kawon
maipakibat kanlan tataon maalaga kanlay kadih nin tao dinan ha anti ha puho na.
13 No angkaengew kayi ha pamilew lan kanayon, homain bali, ta hiyay kaganaan a
andiyagen mi, ket ha ikadangal nan Apo Dioh. No matino kayi met, ket ha ikanged yo.
14 Hiyay pangado nan Cristo ye ampamahipeg kammi a manyag nin man-ipadyag na.
Ta ampamtegan mi a natey yay Apo Jesus ha ikanged nin kaganaan a tatao. Kaya-bay
hikitawon kaganaan ket naibilang a natey.
15 Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao ta-omen hilay kaganaan a angkabi-ay
haanin, ket ahe hilayna magbi-ay ha hadili lan ikanged, no aliwan ha ikadangal naynan
Apo Jesus. Ta natey ya boy nabi-ay yan uman ha ikanged la.
16 Kaya-bay paibat ana haanin, aliwaynan maalaga kammi ye kadih nin tao. Hatew,
wanabay ye pamalay mi kanan Cristo, noba haanin, aliwaynan wanabay.
17 Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket bayo yaynan
palhowa. Homain ana kana ye nangalabah na, ta bayo yayna.
18 Yatin kaganaan ket diyag nan Apo Dioh a nangikahundo kantawo ha hadili na
makauli kanan Cristo. Ket hikayi ye pinili na a mangipatanda kanlan tatao a maikahundo
hilayna kanan Apo Dioh.
19 Ket yabayti ye an-ipatanda mi. Hiyay Apo Dioh, ket an-ikahundo na hilaynay tatao
ha hadili na makauli kanan Cristo. Ket antanggapen na hila agya ahe layna bayadan ye
kakahalanan a dinyag lan laban kana hatew. Ket hikayi ye pinatayaan na a mangipatanda
nin yati kanlan tatao.
20 Kaya-bay hikayin aapohtol ye pinagkabebey nan Apo Jesus. Ket haanin, an-ipakihabi
mi kanyo uli kanan Cristo, makikahundo kawoyna kanan Apo Dioh.
21 Makanoman homain yan kahalanan ye Apo Jesus. Noba uli kantawo, imbilang na
yan Apo Dioh a māgkahalanan ta-omen maibilang kitawon matoynong ha pamilew na
makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo.

6

1 Bilang kahaglap nan Apo Dioh ha abala na, an-ipakihabi mi kanyo a adi yo
anhayangen ye kangedan nan Apo Dioh kanyo.
2 Ta hinabi nan Apo Dioh,
“Ha panaon a intaning ko, lingnge katawo.
Boy ha mangaamot nin pangiligtah, hinaglapan katawo.”*
Leng-en yo yati! Haanin ana ye panaon a intaning na boy haanin met ateed ye
mangaamot nin pangiligtah na.
3 Ahe kayi ampanyag nin hinyaman a mag-ilyadin hangkan a mitubkok hilay kanayon
ha pamteg la ta-omen homain pakaumihan ye paghilbi mi kanan Apo Dioh.
4 No aliwan ha kaganaan a andiyagen mi, ket ampaptegan mi kanlan tatao a peteg
ye paghilbi mi kanan Apo Dioh. Anteehen mi ye hinyaman a kaidapan, pamahakit boy
pakayootan.
5 Minghan ampakadiha kayin angkabadog, angkapidiho boy angkadawohong nin tatao
a mapanggulo. Ampakadiha kayi po nin tubat a pag-obda, pagpoyat boy bitil.
6 Ampaptegan mi met a peteg ye paghilbi mi kanan Apo Dioh makauli ha malinih a
pagbi-ay mi, kadunongan, pagteeh boy manged a nakem. Ampaptegan mi met makauli
ha pangibagnoh nin Ihpiditon Dioh kammi, ha peteg a pangado,
7 ha pawa peteg a hahabi, boy ha kapalyadiyan nan Apo Dioh kammi. Hiyay matoynong
a pagbi-ay mi ye pinagkakampilan mi a panaya kanlan kakaaway mi boy pinagkakalahag
a panalimbeng mi.

---

* **6:2** Isaias 49:8.

8 Bilang māghilbi nan Apo Dioh, nadihaan mi ye pinadangalan boy dinama la met nin
kanayon. Nadihaan mi met ye ginalang boy inumih la met nin kanayon. Pawa kaptegan
ye anhabiyen mi, noba an-ibilang la kayin matago.
9 Angkabalitaan kayi nin kaganaan, noba ahe kayi angkabalayan. Angkaampoling
kayin matey, noba angkabi-ay kayi po angga haanin. Angkapaduhaan kayi, noba ahe
kayi angkatey.
10 Agya main ampamalele kammi, angkahayaghag kayin teed. Mangaidap kayin
bengat, noba malabong hilay inumando ha pamteg kanan Apo makauli kammi. Homain
kayin kabandiyan ihti ha babe-luta, noba hiyay kaptegan, hikayi ye nagkonin nin
kaganaan.
11 Hikawon taga Corinto, ha pamakitongtong mi kanyo, homain kayin bega inhawoknip
boy ampakaadoen mi kawo.
12 Luboh ye pangado mi kanyo, noba aliwan luboh ye pangado yo kammi.
13 Ket haanin, ampakitongtong ako kanyo a omen ha pamakitongtong nin maghay bapa
ha anak na. Adoen yo kayi a omen ha pangado mi kanyo.

Adi kawo Ampakimamagha kanlan Ahe Ampamteg

14 Adi kawo ampakimamagha kanlan ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Ta ahe malyadin
paymamaghaen ye katoynongan boy kalok-an. Boy ahe met malyadin paymamaghaen ye
kahnagan boy kalitehan.
15 Ahe malyadin makimamagha ye Cristo kanan Satanas. Kaya-bay ahe met malyadin
makimamagha ha ihip lan ahe ampamteg ye māmteg.
16 Ahe malyadin maylamo ha mamaghay timplo ye diohdiohan boy Apo Dioh. Ket
hikitawo ye timplo nan Apo Dioh a angkabi-ay, ta wanae ye hinabi na,
"Mikakaanti kon kumonin kanla.
Hikoy mag-ilyadin Dioh la,
ket hilayna met ye pagtao ko."†
17 "Kaya-bay pakataang kawo kanlan ahe ampamteg boy makilbo kawo kanla.
Taangan yoy naibilang a madinat, ket tanggapen katawo."‡
18 "Hikoy mag-ilyadin Bapa yo,
ket hikawo met ye mag-ilyadin aanak ko,"
wanan Pinakamakapalyadiyan a Apo.§

7

1 An-adoen kon kakatongno, ulita impangako nan Apo Dioh a tanggapen na kitawoyna,
itgen tawoynay didiyag a ampakadinat nin laman tawo boy ihip. Paghehpetan tawoynay
magbi-ay a homain kahalanan boy main limo kanan Apo Dioh.

Hiyay An-ikaaliket nan Pablo

2 Tanggapen yo kayi dayin luboh. Homain kayin bega dinyag a maloke ha agya ayaman
kanyo. Homain kayin bega intoglabo ha kalok-an boy homain kayin bega pinaglanganan.
3 Ahe katawo an-uhgaan. Ta hinabi koyna kanyo hatew a ampakaadoen mi kawo boy
nakahadya kayin matey o mabi-ay a lamo yo.
4 Mayadet ye pamataya ko kanyo. An-ipagmayadet katawo. Luboh yon pinakhaw ye
nakem ko. Angkaaliket akon tubat kanyo agya malabong a pamaidap ye nadihaan mi.
5 Ta hatew ha niabot kayi ha plobinhiyan Macedonia, ket ahe kayi nakapainawa,
ta hilay angkumuntada kammi, ket lanang la kayin anggulowen. Ket ha nakem mi,
angkahindak kayi.
6 Noba hiyay Apo Dioh a ampamakhaw nin nakem lan angkalele, pinakhaw nay nakem
mi makauli ha panlumateng nan Tito.
7 Ket aliwan bengat hiyay panlumateng na ye nakapakhaw kammi, no aliwan agya
hiyay imbalita na kammi a pamakhaw yo nin nakem na. Hinabi na po ye pangaliyew yo
kammi, hiyay pagkalele yo ha nalyadi boy hiyay pangimahakit yo kangko. Kaya-bay lalo
akoynan naaliket.
8-9 Ha una, ha nakit ko a napalale kawo, pinaghehean koy panulat ko kanyo. Noba
haanin, agya napalele na kawon hulat ko ha makandin panaon, ket ahe ko yaynan
ampaghehean. Angkaaliket akoyna, aliwan ulita nalele kawo, no aliwan ulita hiyay
kalelean yo ye nangiugot kanyo ha paghehe. Nalele kawo nin omen ha paglele a labay
nan Apo Dioh a makit kanyo. Kaya-bay hiyay hulat ko, nakahaglap ya po kanyo.

---

† **6:16** Levitico 26:12; Ezekiel 37:27. ‡ **6:17** Isaias 52:11; Ezekiel 20:34; 20:41. § **6:18** 2 Samuel 7:14; 2 Samuel 7:8.

10 Ta hiyay paglele a labay nan Apo Dioh a makit kanyo, ket hiyay mangiugot kantawo
ha paghehe ha kakahalanan ta-omen kitawo miligtah. Ket hiyay wanabay a kalahin
paglele, aliwaynan hukat paghehean. Noba hiyay kalelean a homain paghehe ha
kakahalanan a omen ha kalelean lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket
yabaytew ye makaihyay kanla kanan Apo Dioh makanoman.
11 Ihipen yoy naidawa kanyo nin paglele a labay nan makit Apo Dioh kanyo! Kalalabay
yoynay manyag nin huhto. Pinahehpet na kawon mamapteg a homain kawon kahalanan
tungkol ha hinabi ko kanyo. Nahulog kawo ha nangalyadi kanyo. Nalimo kawo kanan
Apo Dioh. Angkahabekan yoynan maiudong ye alan tawon paygayyem. Nagkamain
kawon pangimahakit. Dinuha yoy nanyag nin kahalanan. Ha kaganaan a papadan,
pinaptegan yo a ahe kawo bega nakidaman ha nalyadin kahalanan.
12 Kaya-bay agya nanulat ako kanyo, aliwan uli kanan nagkahalanan o kanan nanyagan
nan kahalanan, no aliwan ta-omen yo maipakit ha adapan nan Apo Dioh no way-omen
kawo mapatayaan kammi.
13 Ket uli ha dinyag yo, napapakhaw yoy nakem mi. Aliwan bengat yatew, ta ha nakit
min mahayaghag yay Tito uli ha pamaaliket yo kana, ket lalo kayinan naaliket ulita
pinatana yoy ihip na.
14 Impagmayadet katawo kanan Tito, ket ahe ako met nipading-ey. Ta no way-omen
a napaptegan a peteg ye hinabi mi kanyo hatew, napaptegan met ateed a peteg ye
impagmayadet mi kanan Tito a tungkol kanyo.
15 Ket tepe maihipan nan Tito ye pag-ilyadi yon mapanumbong boy hiyay pananggap
yo kana a main pamiha, ket nilumalo ye pangado na kanyo.
16 Angkaaliket ako, ta luboh katawon mapatayaan.

8

Hiyay Payhaglap lan Māmteg

1 Haanin kakatongno ko, labay kon matandaan yo ye kangedan nan Apo Dioh ha bi-ay
lan pangkat nin māmteg ha plobinhiyan Macedonia.
2 Ta agya ampagdiha hilan tubat a kaidapan, ket angkaaliket hilan teed a mamyay nin
luhbon haglap kanlan kanayon a māmteg.
3 Ampaptegan ko a luboh ha nakem la ye pamyay la. Ket aliwan bengat ha mababa la
ye pamyay la, no aliwan an-ilumpoh la po.
4 Ta hilaynabay met ye pangooyaoy a nakitongtong kammi a palubohan mi hilan
mamyay nin haglap kanlan mangaidap a pagtao nin Dioh ha Jerusalem.
5 Ket hiyay dinyag la, igit po ha an-ihipen mi a diyagen la. Ta una lan impataya ye
hadili la kanan Apo Dioh boy pangayadi, kammi, ta tanda la a yatew ye kalabayan nan
Apo Dioh.
6 Kaya-bay ulita hiyay Tito ye nangidugi nin panipon nin ihaglap kanlan kakatongno
ha Jerusalem, pinakitongtongan miya a hiyabay ye mag-udong kanyo a managlap ha
pangignap nin ihaglap yo.
7 Haanin, ulita ampanguna kawo ha kaganaan a omen ha pamteg, ha pangiadal, ha
tinanda, ha kahipegan boy ha pangado kammi, ket manguna kawo met dayi ha pamyay
nin haglap.
8 Aliwan bilin yati, no aliwan anhabiyen kon bengat kanyo ye pamyay nin haglap lan
kanayon, ta no tuwaden yoy pamyay la, ket mapaptegan met a peteg ye pangado yo.
9 Tanda yoynabay met ye kangedan a dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo. Ta agya
mabatnang ya ha langit, nagbi-ay yan maidap ihti ha babe-luta uli kanyo ta-omen kawo
bumatnang ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha pag-idap na.
10 Kaya-bay yati ye mahabi ko kanyo. Mamanged no ihulong yoy indugi yon panipon
nin haglap. Ha nalabah a taon, hikawo ye naunan nakaihip nin yati boy hikawo met ye
naunan nanyag.
11 Haanin, iyadi yo yati. No way-omen kawon kahipeg ha una, wanabay met dayi angga
ha maiyadi yoy indugi yo. Mamyay kawo ha mababa yo.
12 Ta no luboh ha puho yo ye pamyay yo, ket tanggapen nan Apo Dioh ye mababa yon
ibyay. Ahe ya ampangagad a mamyay kawon ahe yo mababa.
13 Ahe ko anhabiyen a mamyay kawo ta-omen hila umando ye kanayon ket hikawo met
ye mag-idap. No aliwan anhabiyen ko yati ta-omen kitawo mapaypadiho ha pagbi-ay.
14 Hikawo ye mainan haanin, ket ampagkatapulan hila. Kaya-bay katapulan a haglapan
yo hila ha matapul la. Ket ha panaon a hikawo met ye ampagkatapulan ket hilabay ye
mainan, haglapan la kawo met ta-omen kitawo mapaypadiho ha pagbi-ay.
15 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Hiyay nanipon nin malabong, ket ahe ya inumigit.
Ket hiyay nanipon met nin makandi, ket ahe ya nagkakulang.”*

Hiyay Pangitubol kanan Tito ha banwan Corinto

16 Ampahalamatan ko yay Apo Dioh, ta impatanam na kanan Tito ye pangimahakit na
kanyo a omen ha pangimahakit ko kanyo.
17 Ta ahe nan bengat inawo Tito ye awok mi a makew ya kanyo, no aliwan hiyaynabay
met ye mahabek a makew kanyo.
18 Impakilakew miya met kanan Tito ye magha kanlan kakatongno tawo a katatanda
nin kaganaan a pangkat nin māmteg uli ha pangipatanda na nin Manged a Balita.
19 Aliwan bengat yain. Hiyabay met ye pinili lan papangkat lan māmteg a maki-
lakew kammin mangilakew nin haglap kanlan ampagkatapulan a kakatongno tawo ha
Jerusalem. Ket makauli ha pangaget min haglap, midangal yay Apo boy maipakit mi a
labay min peteg ye makahaglap.
20 Intubol mi yan pagkalamo nan Tito, ta ahe mi labay a main hilan mahabi ye kanayon
tungkol ha pamaala mi nin yatin mayadet a haglap.
21 Ta ampakikwanan mi a diyagen ye matoynong, aliwan bengat ha pamilew nan Apo,
no aliwan agya met ha pamilew nin tao.
22 Intubol miya po bilang pagkalamo la ye magha po a katongno tawo ha pamteg.
Napaptegan mi yan mapatayaan ha malabong a babagay. Ket lalo yan hinumipeg a
managlap haanin, ulita mayadet ye pamataya na kanyo.
23 Ket tungkol met kanan Tito, hiyabay ye kalamo kon ampanaglap kanyo. Ket hiyay
tungkol met kanlan luwan kakatongno a kalamo na, hilabay ye intubol lan papangkat
nin māmteg bilang pinagkalaman la boy ampagbi-ay hila ha ikadangal nan Apo Jesus.
24 Kaya-bay ipakit yoy pangado yo kanla ta-omen la mapaptegan a peteg ye an-
ipagmayadet mi a tungkol kanyo. Boy matandaan la met yati nin kanayon a papangkat
nin māmteg makauli kanla.

9

Hiyay Haglap kanlan Pagtao nin Dioh ha Jerusalem

1 Ahe koyna katapulan a ihulat po kanyo ye tungkol kananyatin panaglap kanlan pagtao
nin Dioh ha Jerusalem,
2 ta tanda ko met a kalalabay yoy managlap. Impagmayadet koya pobay yati kanlan
taga Macedonia. Anhabiyen ko kanla a paibat po ha nalabah a taon, hikawon taga
Corinto ha plobinhiyan Acaya, ket nakahadya kawoynan managlap. Ulin yatew a nange
la, nakiwit ye puho la a mamyay nin haglap.
3 Kaya-bay pinauna ko hilaynan Tito kanyo ta-omen ha pamakew mi ihen, ket
naitaladan anay haglap yo a omen ha an-ipagmayadet ko kanlan taga Macedonia. Ha
wanabay, ahe la mahabi a homain hilbi ye pangipagmayadet ko tungkol kanyo.
4 Ta no lumateng ako ihen a kalamo ko hilay nangaanoy taga Macedonia boy makit la
a ahe ya po naitaladan ye haglap yo, ket mipading-ey ako, agya hikawo met.
5 Kaya-bay inihip kon paunaen ko hilaynan Tito ihen ta-omen legan ahe ako po, ket
maitaladan anay haglap a impangako yo. Ha wanabay, mapaptegan a luboh ha nakem
yoy pamyay yon haglap, aliwan angkapilit bengat.
6 Pakaihipen yo yatin kahabiyan. Hiyay ampananem nin makandin bini, makandi met
ye pupolen na. Ket hiyay ampananem nin malabong a bini, malabong met ye pupolen
na.
7 Ket hiyay balang magha, katapulan nan ihipen no anoy labay nan ibyay a ahe
ampagluwaluwa boy ahe angkapilit bengat, ta an-adoen na hilan Apo Dioh ye ampamyay
a main aliket.
8 Ket hiyay Apo Dioh, malyadi na kawon biyan nin umiigit po ha matapul yo ta-
omen lanang kawon ahe magkulang nin hinyaman a bagay. Ha wanabay, lanang kawon
makahaglap kanlan kanayon.
9 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol ha taon matoynong,
“Luhbo yan ampamyay kanlan mangaidap.
Ket agya makanoman, hilay mangatoynong a didiyag la, ahe na maliwaan Apo
Dioh.”*
10 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin bini a itanem lan mānanem boy ampamyay nin
pamangan, ket hiya met ateed a Dioh ye mamakahbol nin anti kanyo ta-omen kawoynan
lalo makahaglap kanlan kanayon.

* **8:15** Exodo 16:18. * **9:9** Kakanta 112:9.

11 Pakahbolen na kanyo ye kaganaan a babagay ta-omen kawon lanang a makahaglap.
Ha wanabay, lalo po malabong ye magpahalamat kanan Apo Dioh uli ha haglap yo a
kadten mi kanla.
12 Ta uli ha pamyay yo nin haglap, aliwan bengat ye matapul lan pagtao nin Dioh
ha Jerusalem ye angkaibyay yo, no aliwan uli ha pamyay yo, malalabong po ye
magpahalamat kanan Apo Dioh.
13 Ta hiyay pamyay yon haglap ye makapipapteg a anhumbongen yo ye Manged a Balita
a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a ampamtegan yo. Uli ha pamyay yo kanla boy kanlan
kanayon a māmteg, padangalan la yay Apo Dioh.
14 Boy luboh ha puho la kawon ipakigwang, uli ha tubat a kangedan nan Apo Dioh a
makit kanyo makauli ha luhbo yon pamyay.
15 Pahalamat kitawo kanan Apo Dioh uli kanan Cristo a digalo na kantawo a homain
kapadiho.

10

Hiyay Pakibat nan Pablo kanlan Angkumuntada kana

1-2 Hiko yay Pablo a katatanda yoyna a anhabiyen lan kanayon a matubag akon bengat
ha hulat, noba maanoh met ha adap-adapan. An-ipakihabi ko kanyo a main kaanohan
boy kaaypaan nakem a omen kanan Cristo a ahe yoko dayin pilitin a mangipakit
nin katubagan ha panlumateng ko ihen kanyo. Ta nakahadya akon umadap kanlan
ampaghabi kanyo a ampagbi-ay kayin omen kanlan ahe ampamteg.
3 Agya angkabi-ay kayi ihti ha babe-luta, ahe kayi ampakilaban kanlan angkumuntada
kammi nin omen ha papadan nin pamakilaban lan ahe ampamteg.
4 Ta hiyay pinagkaalmah mi ha pamakilaban ket aliwan almah ihti ha babe-luta, no
aliwan hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Andamaen mi ye aliwan huhton pangatulidan
a ba-mon maghen a alad a ampanaad kanlan tatao a makabalay kanan Apo Dioh.
5 Andamaen mi ye kaganaan a kalahin pamakingatngat boy pagmamatagay laban ha
pagkatanda kanan Apo Dioh. Boy an-itoynong mi ye mangatiko a pangihip lan tatao boy
an-adalan mi hilan manumbong ha bibilin nan Apo Jesus.
6 Ket no genap anay panumbong yo ha bibilin na, nakahadya kayinan mamaduha
kanlan kaganaan a kalalamoan yo a ahe ampanumbong.
7 Hiyay aliwan manged kanyo, hiyay kadih bengat nin tao ye ambilewen yo. Pakaihipen
yo yati. Ayaman a ampakahigudo a ampakimamagha ya kanan Cristo, katapulan a ihipen
na a ampakimamagha kayi met kanan Cristo.
8 Ta agya ba-mon angkapilaloan koy pangipagmayadet ko nin kapalyadiyan a in-ibyay
nan Apo Dioh kammi, ket ahe ako mading-ey. Ta yatin kapalyadiyan, ket anggawien ko
ha ikapah-ey nin pamteg yo, aliwan ikadama.
9 Anhabiyen ko yati ta-omen yo ahe ihipen a anlilimowen katawo ha huhulat ko.
10 Ta anhabiyen lan kanayon, “Hiyay Pablo, makpe boy matubag yan bengat ha hulat,
noba ha adap-adapan makapey ya boy homain hilbi ye anhabiyen na.”
11 Katapulan a matandaan lan hilain a tatao a no hinyay anhabiyen mi ha hulat mi, ket
wanabay met ateed lano ye diyagen mi ha adap-adapan.
12 Ahe mi an-ibilang o an-ipadiho ye hadili mi kanlan kanayon a ampangidangal nin
hadili la. Koynay kamutawan la, ta an-ibilang lan pawa huhto ye hinyaman a andiyagen
la boy an-ipadiho lay hadili la kanlan kalalamoan la.
13 Noba hikayi, ahe mi an-ipagmayadet ye aliwa min abala, no aliwan hiyay abala a
impataya nan Apo Dioh kammi, kalamo yaynay abala mi kanyo.
14 No ahe kayi dayi niabot kanyo, malyadi lan habiyen a tubat ye pagmayadet mi. Noba
hiyay kaptegan, hikayi ye nunan nilumateng a nangiabot kanyo nin Manged a Balita a
tungkol kanan Cristo.
15 Ahe mi angkapilaloan ye pagmayadet mi, ta ahe mi an-am-amen ye pinagbannogan
lan kanayon, no aliwan anhigudowen mi a legan ampumah-ey ye pamteg yo, ket umway
ya met ye abala mi kanyo angga ha maabot mi ye anggaan a intaning nan Apo Dioh
kammi.
16 Ha wanabay, maipatanda mi met ye Manged a Balita ha kanayon po a lulugal a ahe
po nilakew, ta ahe mi labay a maam-am ye pinagbannogan lan kanayon.
17 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo bengat ye ipagmayadet na.”*
18 Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na angkaaliketan ye taon ampangidangal nin hadili na,
no aliwan hiyay taon an-idangal na.

---

* **10:17** Jeremias 9:24.

11

Hiyay Pablo boy hilay Angkahabtan Mangagaling a Apohtol

1 Pag-anohan yoko dayi haanin no maghabi ko a ba-mon mutaw. Pag-anohan yoy
paghabi ko.
2 Ampangimon ako kanyo nin omen ha pangimon nan Apo Dioh. Ta ba-mo kawon
maghay balatang a homain po diha boy impangako kon ipakahal ha maghay laki. Ket
yatin laki, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus.
3 Noba an-ikahindak katawo, ta maka matalingo kawo a omen kanan Eva* a natalingo
nin bikat. Ket no wanabay ye malyadi, maanam ha puho yo ye luboh a panumbong yo
kanan Cristo.
4 Ta angkaaliket kawon ampananggap nin ayaman a anlumateng a ampangiadal nin
lumbo a Jesus dinan ha in-adal mina kanyo. Boy antanggapen yo met ye ihpidito a lumbo
kanan Ihpiditon Dioh a tinanggap yoyna. Boy antanggapen yoy manged a balita a lumbo
ha impatanda mina kanyo.
5 Hiyay wangko met, agko mihuyot kanlan angkahabtan mangagaling a apohtol.
6 Mapalyadin ahe ako magaling a maghabi, noba ahe ako met ampagkakulang nin
tinanda. Naipakit mi yati kanyo ha kaganaan a pangiadal mi kanyo hatew.
7 Hatew, in-aypa koy hadili ko makauli ha homain bayad a pangipatanda kanyo nin
Manged a Balita ta-omen kawo mitagay. Haanin, maloke nayi ye dinyag ko?
8 Ba-mon tinakawan ko hilay kanayon a pangkat nin māmteg, ta hilabay ye ampakik-
waan kon matapul ko hatew ta-omen katawon bengat mahaglapan.
9 Ket ha nagkulang ye matapul ko legan anti ko kanyo, agko nakapabyat ha ayaman
kanyo, ta inatelan la kon kakatongnon taga Macedonia nin matapul ko. Liniklikan koynay
makapabyat kanyo. Ket yain anay lanang kon diyagen.
10 No way-omen ko angkahigudo a anti kangkoy kaptegan nan Cristo, wanabay ko
met ateed angkahigudo a homain ayaman a makapatgen nin pangipagmayadet ko ha
kaganaan a lulugal yon taga plobinhiyan Acaya a ahe ako bega nakikwan haglap kanyo
bilang kaeteban nin pangipatanda ko nin Manged a Balita kanyo.
11 Adi yo an-ihipen a ahe katawoyna an-adoen ulita ahe ako nakikwa nin haglap kanyo.
Aliwan peteg yain. Ta tanda nan Apo Dioh a ampakaadoen katawo!
12 Ket ipahulong ko ye ahe kon pamakikwan haglap kanyo ta-omen hilay angkahabtan
mangagaling a apohtol a ampakikwa nin haglap yo, ket ahe la mahabi a ampaghilbi hilan
omen ha paghilbi mi.
13 Ta hilain a tatao, ket aliwan peteg a apohtol, mānalingo hila boy ampagkonwadi hilan
bengat a apohtol nan Cristo.
14 Aliwaynan pagtakaan yain, ta agya hiyay Satanas, ket ampagkonwadi yan anghil nin
Dioh.
15 Kaya-bay ahe ana pagtakaan no hilay māghilbi nan Satanas, ket ampanyag hila
konwadi nin katoynongan. Noba lumateng lanoy panaon a paduhaan na hilan Apo Dioh
ha kaeteban nin mangaloke a didiyag la.

Hilay Nangadihaan nan Pablo bilang Apohtol

16 Habiyen koyna man, adi yo an-ihipen a magha kon mutaw. Noba no wanabay ye ihip
yo kangko, tanggapen yo koynan bengat bilang mutaw ta-omen ako makapagmayadet
makandi.
17 Yatin pagmayadet ko ket aliwan ibat kanan Apo Dioh, no aliwan ibat kangko a ba-
mon mutaw.
18 Noba ulita malabong kanyo ye ampagmayadet a omen ha andiyagen lan ahe
ampamteg, magmayadet ako met pa.
19 Anhabiyen yon mangadunong kawo, noba piawoawo yo hila met ye mumutaw!
20 Ta ampaolayan yo hilan ipohen la kawo, hamhaman nin babandi, paglanganan,
angkakandiyen o ampading-eyan.
21 Nabaan yo a manged ye andiyagen la kanyo. Agya makakading-ey man a habiyen,
ket tanggapen min ahe mi mababa a diyagen yain a andiyagen la kanyo!
No main hilan an-ipagmayadet, an-ipagmayadet ko met hilayati agya po man ba-mo
koynan mutaw uli ha anhabiyen ko!
22 An-ipagmayadet la nayi a Judio hila? Ket agya hiko met. Anhabiyen la nayi a Israelita
hila? Agya hiko met. Anhabiyen la nayi a lahi na hilan Abraham? Agya hiko met.

---

* **11:3** Hiyay Eva ye nunan babayi a pinalhowa nan Apo Dioh a nanlabag ha bilin ulita namteg ya ha katagowan nan Satanas.

23 Māghilbi na hila nayi Apo Cristo? Tanda ko a ba-mo koynan angkaengew a ampaghabi
haanin, noba mamanged akon māghilbi nan Cristo dinan la. Ta mahihipeg ako dinan
la, malalabong a ukdo ye pagkapidiho ko boy pagkahiblad ko boy maheheg akon
angkaampoling matey.
24 Ket nikalimaynan ukdo a nadihaan koy manitatlompo boy hiyam a paniblad kangkon
kapadiho kon Jujudio.
25 Nikatlo la koynan ukdon binadog-badog nin huhundalon Romano boy ninghan
akoyna met tinatapon nin dapah nin kapadiho kon Jujudio ta-omen lako pateyen.† Boy
nikatlon ukdo kon nadihaan a nilumdeg ye balko a anluganan ko. Boy ninghan nikahilem
boy nikahumda akon anlumpaw ha dagat.
26 Ha pamakew ko ha nakahinadi a lulugal, maheheg akon angkabiliyan. Angkabiliyan
ako ha panlumipay ko ha kabatowan. Angkabiliyan ako kanlan tutulihan. Angkabiliyan
ako kanlan kapadiho kon Jujudio. Angkabiliyan ako kanlan aliwan Judio. Angkabiliyan
ako ha babanwa. Angkabiliyan ako ha wangwang. Angkabiliyan ako ha dagat.
Angkabiliyan ako kanlan ampagkonwadin kakatongno kanan Cristo.
27 Ket nadihaan ko met ye tubat a kaidapan, bannog boy maheheg akon homain
pangatuloy. Nadihaan ko met ye naplangan, nabitlan boy nadihaan ko met ye migeget ta
homain maihoot.
28 Aliwan bengat yain. Minamangaamot kon angkahindakan ye kahahaad nin
kaganaan a papangkat nin māmteg no way-omen hilayna.
29 No main kanlay angkumapey, angkalele ako. Ket no main met kanlay matalingo a
magkahalanan, angkahakitan ye nakem ko.
30 Ahe ko labay ye magmayadet. Noba no katapulan, ipagmayadet koy kakapeyan ko.
31 Hiyay Dioh boy Bapa nan Apo Jesus, tanda na a ahe ako ampanago. Galangen ya
makanoman.
32 Ha anti ko po ha banwan Damasco, hiyay gobilnadol a hakop nan Poon Aretas,
nangikonin yan gowaldiya ha ilwangan nin banwa ta-omen mandakep kangko no
lumwah ako.
33 Noba ingkonin lako ha bagyah nin kalamoan ko. Ket impohlot la kon inloyloy ha
panamulawan ha padil nin banwa. Kaya-bay nakatakah ako.

12

Hiyay Impatanda nan Apo Dioh kanan Pablo

1 Angkapilit akon magmayadet, agya homain akon pakinabang ha pagmayadet ko. Ket
haanin, habiyen ko kanyoy impaleplep boy impakit nan Apo kangko.
2 Hatew, labin-apat a taon anay nalabah, ket nailakew ako ha ikatlon langit. Ampamteg
akoyna kanan Apo Jesus hatew. Ahe ko angkahigudo no leplep yatew o inlakew na kon
Apo Dioh ha langit. Hiyay Apo Dioh bengat ye nagtanda.
3 Habiyen koyna man, nailakew ako ha langit. Ket hiyay Apo Dioh bengat ye nagtanda
no leplep yatew o peteg a nalyadi.
4 Nailakew ako ha langit boy nakange ako ihtew nin ahe makwan ihabi boy ahe na
an-ipaluboh Apo Dioh a habiyen ko ha agya ayaman.
5 Malyadi kon ipagmayadet ye nadihaan ko. Noba ahe ko ipagmayadet ye hadili ko,
powidan bengat ye kakapeyan ko.
6 Ket no magmayadet ako man, aliwa kon mutaw, ta peteg ya met ye habiyen ko. Noba
ahe ko diyagen yain, ta maka mapatubatan lan kanayon ye mangihip nin tungkol kangko
dinan ha angkakit boy angkange la kangko.
7 Ket ulita ahe na labay Apo Dioh a mag-ilyadi kon mapagmayadet uli ha kapagtakaan
a naipakit kangko, ket impaluboh na a biyan na kon Satanas nin hakit ha laman a
mamaidap kangko ta-omen ako ahe mag-ilyadin mapagmayadet.
8 Nikatlon ukdo kon impakigwang kanan Apo a alihen na yatin hakit ha laman.
9 Noba hinabi nan Apo kangko, “Ahe magkulang ye kangedan ko kammo. Ta no
makapey ka, ket luboh yan makit ye kapalyadiyan ko.” Kaya-bay maaliket ko yan an-
ipagmayadet ye kakapeyan ko ta-omen ya mikakaanti kangko ye kapalyadiyan nan
Cristo.
10 Kaya-bay maaliket ako no uli ha panumbong ko kanan Cristo, makapey ako o an-
umihen lako o ampaidapan lako o an-ipaloke lako o ampagkakulang ako. Ta no makapey
ako, ket ampakhawen nako.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Corinto

† **11:25** Didiyag 14:19.

11 Uli ha pagmayadet ko, ba-mo koynan mutaw. Noba hikawoynabay met ye namilit
kangkon magmayadet, ta hikawo dayi ye mangidangal kangko kanlan angkahabtan
mangagaling a apohtol, noba ahe yo met dinyag. Ta agya homain akon hilbi, ket ahe
ako met mahuyot kanla.
12 Ha anti ko kanyo, ket tineeh koy kaidapan, boy pinaptegan ko kanyo a peteg akon
apohtol nan Apo Jesus makauli ha pagkakitan boy kanayon po a kapagtakaan.
13 Boy no way-omen ye pangalingay ko kanlan kanayon a papangkat nin māmteg, ket
wanabay met ateed ye pangalingay ko kanyo, powidan bengat ha ahe ko pamakikwa
kanyo nin haglap. Ket no kahalanan yati, ket patawaden yoko dayi!
14 Nakahadya akoynan kumewah ihen kanyo ha ikatlon ukdo. Ket no way-omen
akon ahe nakikwan haglap kanyo ha una, wanabay met ateed haanin, ta aliwan hiyay
kabandiyan yoy labay ko, no aliwan hikawo. Ba-mo katawoynan aanak. Aliwan huhto a
hiyay anak ye manipon nin pilak a pamebe na kanlan tutoa na, no aliwan hilay tutoa na
ye katapulan a manipon nin pamebe kanan anak la.
15 Hiyay kaptegan, an-ikaaliket kon iuboh kanyo ye kaganaan a anti kangko ha ikanged
yo, ket no katapulan, agya po bi-ay ko. Noba agya anlumalo ye pangado ko kanyo, ket
angkumandi ya met ye pangado yo kangko.
16 Kamatandaan yoynabay met a ahe ako nakapabyat kanyo. Noba anhabiyen lan
kanayon a mautek ako boy ampaglanganan katawon bengat.
17 Tanda yo a ahe katawo pinaglanganan makauli kanlan kakatongnon intubol ko
kanyo, kali?
18 Kinatongtong ko yay Tito a makew ihen kanyo boy intubol koya met a pagkalamo
na yay maghay katongno tawo kanan Cristo. Ha anti yay Tito kanyo, pinaglanganan na
kawo laweh? Ahe! Ta mamaghay ihip mi ha andiyagen mi boy mamaghan bengat ye
tikih mi kanyo.
19 Maka an-ihipen yo a paibat po hatew, ket homain kayinan kanayon a andiyagen,
no aliwan ampangikatulidan nin hadili mi. Ahe! Ha adapan nan Apo Dioh boy bilang
māghilbi nan Cristo, anhabiyen mi kanyo, an-adoen min kakatongno, a kaganaan a
andiyagen mi ket ha ikapah-ey nin pamteg yo.
20 Angkahindak ako a lano kewahan katawo, ket makit yoko a lumbo ana ha labay
yon makit boy makit katawo met a lumbo ana ha labay kon makit. Maka malatngan
katawon ampay-away-away, ampay-ibeg, ampaykapoot, ampambukod, ampaydama,
ampaykamikami, ampaylalambong boy ampaygulo-gulo.
21 Angkahindak ako, ta maka ha panlumateng ko ihen kanyo, ket mading-eyan ako
kanan Apo Dioh ha adapan yo uli ha panlabag yo. Ket malelean ako, ta malabong
po kanyo ye nagkahalanan hatew ket angga haanin, ahe la po pinaghehean boy
tinalingkukolan ye pamakilaki o pamabayi boy kadamogan a andiyagen la.

13

Kapopohan a Babala boy Pangumohta

1 Yati ye kakatlo a makew akon kumewah kanyo. Hiyay naihulat a Habi nin Dioh,
wanae ya, “Hinyaman a pamada ket katapulan a paptegan nin luwa o tatloy tihtigo.”*
2 Ha ikalwan pangumewah ko kanyo, binabalaan ko hilaynay ampagkahalanan boy
hilay kanayon po a nagkahalanan a paduhaan ko ye kaganaan a ampanyag nin kalok-
an. Ket haanin, legan ahe ako po kanyo, habiyen koyna man ye imbabala ko kanlan
nagkahalanan. Ha pag-udong ko kanyo, ahe la maliklikan ye pamaduha ko.
3 Diyagen ko yain, ta anhabiyen yo a katapulan kon paptegan a hiyay Apo Jesus ye
ampaghabi kanyo makauli kangko. Kaya-bay maghadya kawo, ta ha panlumateng ko,
matandaan yo a ahe yan makapey ye Apo Jesus ha pangitoynong na kanyo, no aliwan
makapalyadiyan.
4 Ta agya ba-mon makapey yay Cristo ha impako la yan pinatey ha kodoh, nakit ye
kapalyadiyan nan Apo Dioh ha pagkabi-ay nan uman. Wanabay kayi met haanin, ta ba-
mon makapey kayi met a omen kanan Cristo, noba makit yo lano ye kapalyadiyan nan
Apo Dioh ha diyagen mi kanyo.
5 Tepeten yo man ye hadili yo no peteg a ampamteg kawo kanan Cristo. Ihipen yon
manged ye hadili yo. No peteg a māmteg na kawon Cristo, anti yay Cristo kanyo. Noba
no ahe yay Cristo kanyo, ahe kawon peteg a māmteg nan Cristo.
6 Ket no matandaan yo a peteg na kawon māmteg Cristo, matandaan yo met a peteg na
kayin apohtol Cristo.

---

* **13:1** Deuteronomio 19:15.

7 An-ipakigwang mi kawo kanan Apo Dioh a ahe kawo dayi manyag nin hinyaman
a maloke. Ahe mi an-ipakigwang ye wanabay ta-omen la makit nin kanayon a tatao a
anhumbongen yoy an-iadal mi bilang pagkakitan a peteg kayin apohtol, no aliwan ta-
omen pawa manganged ye andiyagen yo, agya anhabiyen lan kanayon a aliwa kayin
peteg a apohtol nan Cristo.
8 Ta agya makanoman, ket ahe kayi manyag nin laban ha kaptegan, no aliwan an-
ipatanda mi ye kaptegan.
9 Angkaaliket kayi no makapey kayi, noba makhaw kawo tana ha pamteg yo. Boy an-
ipakigwang mi a mag-ilyadi kawon genap ha pamilew nan Apo Dioh.
10 Kaya-bay an-ihulat ko yayna yati haanin kanyo, legan ahe ako po kanyo ta-omen lano
makew ako ihen, ket ahe koyna katapulan ye mangipakit nin katubagan ha panggawi ko
nin kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo kangko. Yatin kapalyadiyan ket in-ibyay na kangko
ha ikanged yo, aliwan ha ikadama yo.
11 Kakatongno ko, angga tana ihti. Patanid akoyna kanyo. Pakikwanan yoy mag-ilyadin
genap ha pamilew nan Apo Dioh boy humbongen yoy babala ko. Maymamagha kawon
ihip boy magbi-ay kawon main manged a pamakilamo. Ha wanabay, mikakaanti ya
kanyo ye Apo Dioh a ampangibatan nin ado boy katanaan.
12 Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado.
Ket angkumohtaen la kawon kaganaan a pagtao nin Dioh ihti.
13 Matanggap yo dayin kaganaan ye kangedan nan Apo Jesu Cristo boy pangado nan
Apo Dioh boy pamakimamagha nan Ihpiditon Dioh kanyo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA GALACIA

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Jesus. Aliwan tao ye namili kangkon apohtol o
nangitubol kangko, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo boy Bapa a Dioh a nami-ay uman
kana.
2 Nanulat ako kanyon kaganaan a kakatongno ha papangkat nin māmteg ihen
ha plobinhiyan Galacia, ta labay mi kawon kumuhtaen, lamo ko hilay kaganaan a
kakatongno tawo ihti.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy
kanan Apo tawon Jesu Cristo
4 a nangihagpa nin hadili na ha kalabayan nan Bapa tawon Dioh uli ha kakahalanan
tawo ta-omen kitawo miligtah ha kalok-an a ampanakop ihti ha babe-luta.
5 Galangen tawo yay Apo Dioh makanoman! Amin.

Homain Kanayon a Manged a Balita

6 Ampagtaka ko kanyo. Taket ta mataloh yo yan tinalingkukolan ye Apo Dioh a
nanagyat kanyo makauli ha kangedan nan Cristo. Ket haanin, ampanumbong kawoyna
ha lumbo a manged a balita.
7 Noba aliwan peteg a manged a balita yain, ta homain kanayon a Manged a Balita, no
aliwan hiyay impatanda mina kanyo. Anhabiyen ko yati, ta main ampanyoot kanyo boy
ambabaliknoen lay Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
8 Noba agya hikayi man o anghil a ibat ha langit ye mangipatanda kanyo nin lumbo ha
impatanda mina kanyo a Manged a Balita, paduhaan naya dayin Apo Dioh.
9 Hinabi mina yati kanyo hatew, noba habiyen koyna man haanin, “No main
mangipatanda nin manged a balita a lumbo ha tinanggap yoyna, paduhaan naya dayin
Apo Dioh.”
10 Maka an-ihipen yo a labay kon bengat a maaliket hilay tatao kangko. Ahe! Ta hiyay
labay ko, hiyay Apo Dioh ye maaliket kangko. Ta no hilay tatao ye labay kon maaliket
kangko, agna koynan māghilbin Cristo.

Hiyay Pag-ilyadi nan apohtol Pablo

11 Kakatongno ko, labay ko a matandaan yo a hiyay Manged a Balita a impatanda ko
kanyo ket aliwan palbowat nin tao.
12 Ta ahe ko yan tinanggap ha tao o in-adal nin tao kangko, no aliwan hiyay Apo Jesu
Cristo mihmo ye nangipatanda kangko.
13 Kamatandaan yoynabay met ye pagbi-ay ko hatew ha mahehpet kon anhumbongen
ye pamteg min Jujudio. Tubat kon impaloke ye pangkat lan māmteg nan Apo Dioh boy
pinakikwanan ko hila po a apoen.
14 No hiyay tungkol met ha panumbong ha pamteg min Jujudio, umiigit ako po kanlan
katoa kon Jujudio boy luboh ye panumbong ko ha kaugalian lan tutoa mi.
15 Noba makauli ha kangedan nan Apo Dioh, bayo ko po mianak, ket tinuga na koyna
ket haanin, hinagyat nako a maghilbi kana.
16 Ha impatanda na yay Anak na kangko ta-omen koya met maipatanda kanlan aliwan
Judio, ahe akoyna napababala ha agya ayaman.
17 Ahe ako nakew ha banwan Jerusalem ta-omen pababala kanlan naunan aapohtol
kangko, no aliwan nakew ako tana ha lugal a Arabia. Pangayadi, nag-udong ako ha
banwan Damasco.
18 Pangalabah nin tatlon taon, nakew ako ha banwan Jerusalem ta-omen ako makikit
kanan apohtol Pedro. Ket kinumonin ako kana ha loob nin labinlimay mangaamot.
19 Legan anti ko ihtew, homain akon nakit a kanayon a apohtol no aliwan hiyay Santiago
bengat a katongno nan Apo Jesus.
20 Tanda nan Apo Dioh a yatin an-ihulat ko kanyo ket pawa kaptegan.
21 Pangayadi, nakew ako ha poplobinhiya nin Siria boy Cilicia.
22 Kananyatew a panaon, hilay pangkat lan māmteg nan Cristo ha plobinhiyan Judea,
ket ahe lako po katatanda.
23 Nabalitaan laynan bengat a hiyay ampangipaloke kanla hatew, ket ampangipatanda
yayna haanin nin tungkol ha pamteg a ampakikwanan nan apoen hatew.
24 Ulin yatew, inggalang la yay Apo Dioh ha dinyag na kangko.

2

Hiyay Pananggap kanan Pablo bilang Apohtol

1 Pangalabah nin labin-apat a taon, nakew akon uman ha Jerusalem. Nilamoan na kon
Bernabe boy inlamo koya met ye Tito.
2 Nakew ako ihtew, ta impatanda nan Apo Dioh a katapulan koy mag-udong kanla. Ket
legan anti ko ihtew, bubukod koy nakitongtong kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg.
Impalinaw ko kanla ye Manged a Balita a an-ipatanda ko kanlan aliwan Judio. Dinyag ko
yatew, ta ahe ko labay a mahayang ye pagbannog kon nangipatanda nin Manged a Balita
ha nalabah anggayna haanin.
3 Ket hiyay Tito a kalamo ko, agya ahe ya natuli bilang pagkakitan a nag-ilyadi yan
Judio, ahe la yayna pinilit a magpatuli.
4 Nadamit ha tongtongan ye pagpatuli, ulita main nangaanon ampagkonwadi a
katongno ha pamteg ye nakihale kantawo a ahe tawo naedepan. Nakihale hila, ta labay
lan alihen ye kalihwayan tawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen la
kitawo ipaipoh uman ha bibilin nin Jujudio.
5 Noba ahe kayi bega inumayon ha labay la ta-omen pahulong a mikakaanti kanyo ye
kaptegan nin Manged a Balita.
6 Ket hilay ambalayen a mānguna lan māmteg ha Jerusalem, homain hilaynan nipahan
ha an-ipatanda ko. Aliwa met maalaga kangko no aya hila, ta padipadiho kitawon
kaganaan ha pamilew nan Apo Dioh.
7 No aliwan binalay la kon bilang maghan pinatayaan nan Apo Dioh a mangipatanda
nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio a omen ha pamataya na kanan Pedro a
mangipatanda nin Manged a Balita kanlan Jujudio.
8 Ta hiyay Apo Dioh a nangitubol kanan Pedro bilang apohtol kanlan Jujudio, ket hiya
met ateed ye nangitubol kangko bilang apohtol kanlan aliwan Judio.
9 Ket hiyay Santiago, Pedro, boy Juan a ambalayen a mānguna lan māmteg, ha
natandaan la a impataya nan Apo Dioh kangko yatin abala, tinanggap la kayin Bernabe a
pagkalamo la. Boy napaykahundoan mi a hikayin Bernabe ye mangipatanda nin Manged
a Balita kanlan aliwan Judio, ket hila met ye mangipatanda kanlan Jujudio.
10 Hiyay awok lan bengat kammi, ket ahe mi hila paolayan ye mangaidap a Jujudio. Ket
yabay-in met ateed ye labay kon diyagen.

Hiyay Pinaghabiyan na yan Pablo ye Pedro

11 Noba ha nakew yay Pedro ha banwan Antioquia, pinaghabiyan ko yan adap-adapan.
Hinabi ko kana a aliwan huhtoy dinyag na.
12 Pinaghabiyan koya, ta bayo hila nilumateng ye nangaanon laki a intubol nan
Santiago, ampakidungo yay Pedro kanlan aliwan Judio. Noba ha anti hilayna, tinumaang
ya boy ahe yayna nakidungo kanlan aliwan Judio. Ta angkalimo ya a maka umihen lan
Jujudio a nilumateng a ampangipilit a katapulan hilan magpatuli ye aliwan Judio.*
13 Uli ha dinyag na, hilay kanayon po a kakatongnon Jujudio a ampakidungo, ket
nanuwad hilayna met ha pagkonwadi na. Ket agya hiyay Bernabe, naatay yayna met.
14 Ha nakit kon aliwaynan ha kaptegan nin Manged a Balita ye andiyagen la, hinabi
ko kanan Pedro ha adapan nin kaganaan, “No hika a maghan Judio ket ahe kaynan
ampanumbong ha kaugalian nin Jujudio, taket awod ta ampiliten mo hilay aliwan Judio
a manumbong ha kaugalian nin Jujudio?”

Hiyay Kaligtahan makauli ha Pamteg

15 Hikayin nianak a Judio, lumbo kayi kanlan aliwan Judio a anhabtan lan kapadiho
min Jujudio a “māgkahalanan,” ta ahe la tanda ye Bibilin.
16 Agya wanabay man, tanda mi met a hiyay tao ket maibilang yan matoynong ha
pamilew nan Apo Dioh makauli bengat ha pamteg na kanan Apo Jesu Cristo, aliwan
makauli ha panumbong na nin Bibilin. Kaya-bay namteg kayi met kanan Cristo Jesus ta-
omen kayin maibilang a matoynong makauli ha pamteg kana. Ta homain taon maibilang
a matoynong makauli ha panumbong na nin Bibilin.
17 Haanin, ulita inapeh min maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli
ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket naibilang kayin māgkahalanan ha pamilew lan
Jujudio, ta tinalingkukolan mina ye Bibilin. Hiyay labay habiyen nayi ket hiyay Cristo
ye nangigaygay kammi a magkahalanan? Ahe!
18 Ta no udongen koyna man ye tinalingkukolan ko a panumbong ha Bibilin a nabaan
kon makapiligtah kangko hatew, noba ahe met manayti, ket magkahalanan akoyna man

* **2:12** Hiyay kaugalian lan Jujudio, no makidungo hila kanlan aliwan Judio, madinat hilayna ha pamilew nan Apo Dioh.

kanan Apo Dioh. Mailalayi ya ha taon nandama nin baey, pangayadi ipaideng na yan uman.
19 Ta makauli ha Bibilin a ahe ko mababa a humbongen, natandaan ko a bilang natey akoyna boy nihyay kanan Apo Dioh. Kaya-bay haanin, uli ha Bibilin, naibilang akoyna met a natey ha Bibilin ta-omen akoyna magbi-ay a manumbong ha kalabayan nan Apo Dioh.
20 Bilang nailamo ako kanan Cristo ha pagkamatey na ha kodoh. Kaya-bay aliwaynan hiko, no aliwan hiyaynay Cristo ye ampanguna ha bi-ay ko. Ket legan angkabi-ay ako, magbi-ay ako makauli ha pamteg kanan Anak nin Dioh a nangado kangko boy nangihagpa nin hadili na uli kangko.
21 Ahe ko malyadin ikahwil ye kangedan nan Apo Dioh kangko. Ta no hiyay tao ket maibilang yan matoynong makauli ha panumbong na nin Bibilin, homain hilbi ye pagkamatey nan Cristo.

3

Hiyay Bibilin o hiyay Pamteg kanan Cristo

1 Koyna met a kamumoan yon taga Galacia! Aya nayi ye nanalingo kanyo, ta ampanumbong kawoynan kanayon a adal? Kakinang ye pangipatanda ko kanyo nin tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh.
2 Yati ye labay kon habiyen. Natanggap yo ye Ihpiditon Dioh ulita pinamtegan yoy nange yon Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo, aliwan ulita hinumbong yoy Bibilin.
3 Petegbay a mumo kawo! Nandugi kawon namteg makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh. Noba haanin, labay yon ignap makauli ha hadili yon kakhawan.
4 Labay yo nayi a maalihan hilbi ye pagteeh yon malabong a kaidapan uli ha pamteg yo? Kadihko ahe met, kali?
5 Hiyay Apo Dioh, in-ibyay nay Ihpidito na kanyo boy ampanyag yan kapagtakaan kanyo. Haanin, hiyay tepet ko, “Taket ta ampanyag yan kapagtakaan kanyo? Uli nayi ta anhumbongen yoy Bibilin o ulita ampamtegan yoy Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a nange yo?”
6 Ihipen yo yay Abraham. Hiyay nakahulat, “Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoynong Apo Dioh.”*
7 No wanabay awod, makinang a hilay ampamteg kanan Apo Dioh, ket hilabay ye peteg a aanak nan Abraham, kali?
8 Ta hatew po, wanae yayna ye naihulat a Habi nin Dioh. Hiyay Apo Dioh, ibilang na hilan matoynong ye aliwan Judio makauli ha pamteg la kana. Ta yati ye andektan nin Manged a Balita a impatanda nan Apo Dioh kanan Abraham hatew a wanae, “Makauli kammo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon.”†
9 Hiyay Abraham, in-inged na yan Apo Dioh, ta namteg ya kana. Kaya-bay inged na hila met ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus.
10 Noba hilay kaganaan a ampangibaan a maibilang hilan matoynong makauli ha panumbong la nin Bibilin, ket paduhaan na hilan Apo Dioh. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Mapaduhaan ye ayaman a ahe ampanumbong nin kaganaan a nakahulat ha libdo nin Bibilin.”‡
11 Makinang a homain taon maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong na nin Bibilin. Ta wanae ya ye nakahulat,
“Hiyay taon maibilang a matoynong makauli ha pamteg na, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”§
12 Hiyay pamteg, lumbo ya ha panumbong ha Bibilin. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”*
13 Mapaduhaan kitawo ulita ahe tawo mahumbong ye kaganaan a bibilin. Noba timbeh na kitawon Apo Jesus ha kapaduhaan, ha napaduhaan ya uli kantawo. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Mapaduhaan ye agya ayaman a maibitin ha poon-kayo.”†

---

* **3:6** Genesis 15:6; Roma 4:3; Santiago 2:23. † **3:8** Genesis 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Deuteronomio 27:26. § **3:11** Habakuk 2:4; Roma 1:17; Hebreo 10:38. * **3:12** Levitico 18:5; Roma 10:5. † **3:13** Deuteronomio 21:23.

14 Timbeh na kitawon Apo Jesus ta-omen hiyay kangedan a impangako nan Apo Dioh
kanan Abraham, ket matanggap la met nin aliwan Judio. Boy makauli ha pamteg tawo
kana, matanggap tawo ye Ihpiditon Dioh a impangako na.

Hiyay Bibilin boy hiyay Pangako nin Dioh

15 Kakatongno, gawien kon alimbawa ye angkalyadi ha minangaamot a pagbi-ay. No
napilmaan ana ye maghay kahundoan, ahe yayna malyadin alihan hilbi o pahanan ye
napaykahundoan.
16 Wanabay met ha pangako nan Apo Dioh kanan Abraham boy ha lahi na hatew. Ha
nagpangako ya, ahe na hinabi, “ha lalahi mo” a hiyay labay habiyen malabong, no aliwan,
“ha lahi mo” a hiyay labay habiyen, mamagha bengat, ket hiyabay ye Cristo.
17 Wanae ye labay kon habiyen. Hatew, hiyay Apo Dioh, nanyag yan kahundoan kanan
Abraham, ket impangako na a tupaden na. Haanin, pangalabah nin apat a gatoh boy
tatlompo a taon, in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises ye Bibilin. Noba yatin Bibilin, ket
ahe naya malyadin alihan hilbi ye pangako nan Apo Dioh kanan Abraham.
18 Ta no matanggap tawoy kangedan na makauli ha panumbong nin Bibilin, ahe ana
makauli ha pangako. Noba in-ibyay nan Apo Dioh kanan Abraham ye kangedan a tawid
na bilang katupadan nin pangako na.
19 No wanabay awod, hinyay hilbi nin Bibilin? Naibyay ye Bibilin ta-omen la
matandaan nin tatao a māgkahalanan hila. Noba yatin Bibilin, angga ya bengat lano
ha lumateng yay lahi nan Abraham a impangako nan Apo Dioh kana. Hiyay Apo Dioh,
makauli ha anghil na, in-ibyay nay Bibilin kanan Moises. Hiyay Moises ye māmietan
kanan Apo Dioh boy ha tao.
20 Noba aliwan wanabay ha pangako nan Apo Dioh. Ta ha nagpangako ya kanan
Abraham, ahe yaynan nanggawi nin anghil o māmietan, no aliwan, hiyaynabay met.
21 Hiyay labay habiyen nayi, angkuntadaen nin Bibilin ye papangako nan Apo Dioh?
Ahe! Ta no main bilin a makaibyay nin bi-ay, maibilang kitawoyna dayin matoynong
makauli ha panumbong kananyati.
22 Noba hiyay anti ha naihulat a Habi nin Dioh, kaganaan a tatao ket bilang ipoh nin
kahalanan. Kaya-bay hilay ampamteg bengat kanan Apo Jesu Cristo ye makatanggap nin
impangako nan Apo Dioh.
23 Bayo ya naipatanda ye tungkol ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket bilang pidiho
kitawoyna nin Bibilin. Ta nakapidiho kitawo ha Bibilin angga ha naabot ye mangaamot
a naipatanda ye kaligtahan makauli ha pamteg kanan Cristo.
24 Hiyay Bibilin ket nailalayi ha maghay ampangalingay nin anak, ta hiyabay ye
ampangialla kantawo angga ha nilumateng yay Cristo boy maibilang kitawon matoynong
ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha pamteg kanan Cristo.
25 Noba haanin, ta ampamteg kitawoyna kanan Apo Jesus, ket aliwaynan Bibilin ye
ampangalingay kantawo.

Hilay Aanak nin Dioh ha Pamteg

26 Hikawon kaganaan ket aanak na kawoynan Apo Dioh makauli ha pamteg yo kanan
Apo Cristo Jesus,
27 ta hilay kaganaan a binawtihmowan uli ha pamakimamagha la kanan Cristo, ket
ampagbi-ay hilaynan omen kanan Cristo.
28 Kaya-bay Judio man o ahe, ipoh man o ahe, laki man o babayi, ket padipadihoyna
boy mamagha kawoynan kaganaan uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Cristo Jesus.
29 Haanin, ulita pagtao na kawoynan Apo Jesus, lalahi na kawoynan Abraham boy
mānawid nin impangako nan Apo Dioh kana.

4

1 Wanae ye labay kon habiyen. Hiyay mānawid, legan anak ya po, aliwa yan umiigit ha
maghay ipoh, agya man hiyabay ana ye nagkonin nin kaganaan.
2 Hakop naya po nin ampangalingay kana boy ampanalima nin kabandiyan na anggan
maabot ye panaon a intaning nan bapa na.
3 Wanabay met ye kahahaad tawo hatew. Ba-mo kitawon aanak, ta hakop na kitawo
po nin papadan nin tao.
4 Noba ha naabot anay intaning nan Apo Dioh a panaon, intubol na yay Anak na ihti ha
babe-luta. In-anak yan maghay babayi boy napahakop ya ha Bibilin a impahulat kanan
Moises.
5 Intubol naya ta-omen na kitawon tebhen a hakop po nin Bibilin. Ha wanabay, ibilang
na kitawon Apo Dioh a aanak na.

6 Ket ulita aanak kawoynan Apo Dioh, intubol nay Ihpidito nin Anak na ha puho tawo.
Ket makauli kana, mahabtan tawo yaynan “Bapa” ye Apo Dioh.
7 Kaya-bay haanin, aliwa kawoynan ipoh, no aliwan aanak na kawoynan Apo Dioh. Ket
ulita aanak na kawoyna, mānawid kawoyna met nin impangako na.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Galacia

8 Ha ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh, ipoh kawon diohdiohan.
9 Noba haanin, ulita katatanda yo yaynay Apo Dioh o mamanged a habiyen a katatanda
na kawoyna, taket ta ampag-udong kawoyna man ha papadan nin tao a ahe makahaglap
boy homain hilbi? Taket ta labay yoyna man ye paipoh?
10 Ampibaan yo nayi a mapaaliket yo yay Apo Dioh makauli ha pangihayaghag yo nin
mangaamot, bowan, panaon boy taon a omen ha andiyagen lan Jujudio?
11 Angkahindak ako, ta maka mahayang bengat ye kaganaan a pagbannog ko kanyo.
12 Kakatongno ko, an-ipakiiingalo ko kanyo a tuwaden yoko dayi. Ta hatew ha anti
ko kanyo, agya Judio ko, nagbi-ay akon ba-mon aliwan Judio uli kanyo. Manged ye
pananggap yo kangko hatew.
13 Boy tanda yoynabay met a no ahe ako nakew kanyo ta-omen magpaimunaw uli ha
hakit ko, ket ahe ko dayi naipatanda kanyo ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.
14 Wanabay man, ahe yoko met inumih o ingkahwil agya po man nag-ilyadin panubok
kanyo ye pagkahakit ko, no aliwan tinanggap yo kon omen ha maghay anghil nin Dioh o
ba-mon hikoyna ye Apo Cristo Jesus.
15 Tubat ye kaaliktan yo kangko hatew. Noba hinyay nalyadi? Mapaptegan ko po a no
malyadin bengat, agya po mata yo, ket luowen yon ibyay kangko hatew uli ha pangado
yo kangko.
16 Noba haanin, an-ibilang yo koyna laweh a kaaway, uli ha pangihabi ko kanyo nin
kaptegan?
17 Hilay ampanalingo kanyo, ket ba-mo hilan ampangimahakit kanyo, noba aliwan
manged ye tikih la. Ta labay lan bengat a mitaang kawo kangko ta-omen hilabay ana
ye humbongen yo.
18 Aliwan maloke ye mangimahakit, dapot tana manged ye tikih boy lanang, aliwan
bengat no anti ko ha talig yo.
19 An-adoen kon aanak, legan ahe po makit a genap ha bi-ay yoy ugali nan Cristo, ket
ampananam akon ilab a omen ha babayin anlamlaman.
20 Labay koyna dayi ye makew ihen kanyo ta-omen katawo makatongtong a manged,
ta angkahindak akoynan tubat uli kanyo.

Hiyay Nakailalayian nan Sara boy Agar

21 Haanin, hikawon malabay pahakop ha Bibilin, tepeten katawo man! Angkatalohan
yo lagi ye Bibilin?
22 Naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Abraham, main yan luwan anak a laki.* Hiyay
magha, anak naya ha ipoh a hiyay Hagar.† Ket hiyay magha met, anak naya met kanan
Sara‡ a babayin aliwan ipoh.
23 Hiyay anak na ha ipoh, ket nianak ya makauli ha kalabayan nin tao. Noba hiyay
anak na kanan ahawa na, nianak ya bilang katupadan nin pangako nan Apo Dioh kana.
24-25 Hilatin luwan babayi ye nakailalayian nin luwan kahundoan. Hiyay kahundoan
a in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises hatew ha Mapantay nin Sinai ihtew ha Arabia,
ket yabayti ye nailalayi kanan Hagar boy aanak na a pawa ipoh. Nakailalayian met ha
Jerusalem haanin, ta hilay tatao a angkumonin ihtew, ket naipoh hilan Bibilin.
26 Noba hiyay Jerusalem ha langit, ket malihway ya. Yabayti ye nailalayi kanan Sara,
ta aliwa yan ipoh. Ket hiyay Sara met ateed ye pinagkaindo tawo, ta aliwa kitawon ipoh
nin Bibilin.
27 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hikan babayi a baug,
mag-aliket ka boy ipangha moy aliket mo,
hika a ahe po nakadiha nin ilab nin panganak.
Ta malalabong po lanoy aanak mo
dinan kanan babayin main ahawa.”§
28 Kakatongno ko, no way-omen a hiyay Isaac ket nianak ya makauli ha pangako nan
Apo Dioh, wanabay kitawo met a nag-ilyadin aanak nin Dioh.

---

* **4:22** Genesis 16:15; 21:2-3. † **4:22** *Hagar* ket indo nan Ishmael kanan Abraham. ‡ **4:22** *Sara* ket indo nan Isaac kanan Abraham. § **4:27** Isaias 54:1.

29 Hiyay Isaac a nianak makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ket impaloke na
yan Ishmael a nianak makauli ha kalabayan nin tao. Wanabay kitawo met haanin, ta
an-ipaloke la kitawon tataon ampaipoh ha Bibilin.
30 Noba wanae ya ye naihulat a Habi nin Dioh, "Paalihen mo yay babayin ipoh boy hiyay
anak na, ta hiyay anak na, ket ahe ya malyadin makipanawid kanan anak nan babayin
aliwan ipoh."*
31 Kaya-bay kakatongno ko, aliwa kitawon aanak nan babayin ipoh, no aliwan aanak
na kitawon babayin aliwan ipoh.

5

Hiyay Kalihwayan lan Ampamteg kanan Apo Jesus

1 Pinalihway na kitawoynan Apo Jesus ta-omen kitawo magbi-ay a malihway. Kaya-bay
pakapah-ey kawo boy adi kawoyna paipoh uman ha Bibilin.
2 Pakaleng-en yon manged yati! Hikon Pablo ye ampaghabi kanyo a no patuli kawo
uli ha pangapeh yon maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh, homain yaynan
hilbi kanyo ye dinyag nan Cristo.
3 Habiyen koyna man a ayaman a ampangapeh a maibilang a matoynong makauli ha
pagpatuli, ket katapulan a humbongen nay kaganaan a Bibilin.
4 Hikawon ampangapeh a maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli
ha panumbong nin Bibilin, ket in-ihyay yoynay hadili yo kanan Cristo boy ampitaang
kawoyna ha kangedan nan Apo Dioh.
5 Noba hikayi, angkahigudo mi a maibilang kayin matoynong makauli ha Ihpiditon
Dioh uli ha pamteg mi kanan Apo Jesus.
6 Ta kanlan nakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket aliwaynan maalaga no natuli
o ahe ye maghay tao, no aliwan hiyay maalaga tana ket hiyay pamteg a makit makauli
ha pangado.
7 Manged ye panumbong yo kanan Cristo hatew! Noba aya lagi ye namatgen kanyo ha
pahulong yon panumbong ha kaptegan?
8 Angkahigudo ko a aliwan hiyay Apo Dioh ye namatgen kanyo, ulita hiyaynabay met
ye nanagyat kanyo a mamteg kanan Apo Jesus.
9 Pakaihipen yon manged! Hiyay aliwan huhton adal ket ba-mo yan pamalbag. Agya
makandin bengat, ket palbagen nay kaganaan a ginameh a tapok.
10 Noba uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo, ampanigudo ko a adi kawo patalingo
ha lumbo a ihip. Ket ayaman yain a ampanyoot kanyo, duhaen na yan Apo Dioh.
11 Kakatongno ko, anhabiyen lan kanayon a an-ipatanda ko po a katapulan ye patuli. No
peteg yain, taket man awod ta an-ipaloke lako po ateed nin kapadiho kon Jujudio? Boy no
an-ipatanda ko a katapulan ye patuli, ahe la koyna dayi ampag-inakitan ha pangipatanda
ko nin tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesus ha kodoh.
12 Haanin, hilay ampanyoot kanyo, ahe hilan bengat dayi patuli, no aliwan ipaputoh
layna ingat!
13 Kakatongno ko, hinagyat na kawon Apo Dioh a magbi-ay a malihway. Noba yatin
kalihwayan, adi yo dayi anggawien ha panyag nin kalabayan nin laman yo, no aliwan
gawien yoya ha paghilbi ha magha boy magha uli ha ado.
14 Ta hilay kaganaan a Bibilin, ket naimamaghayna ha bilin a wanae, "Adoen moy
kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili mo."*
15 Noba no pahulong kawon mapaypahakit boy mapay-away a ba-mon matubag a ahon
ampaybakbak, maka madama yoy bi-ay nin balang magha. Kaya-bay mag-alla kawo.

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihpiditon Dioh

16 Wanae ye mahabi ko. Palubohan yo ye Ihpiditon Dioh a manguna ha bi-ay yo. Ket
maliklikan yoy panyag nin kalabayan nin laman yo.
17 Ta hiyay kalabayan nin laman, ket lumbo ya ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh. Ket
hiyay kalabayan nin Ihpiditon Dioh, lumbo ya met ha kalabayan nin laman. Yatin luwa,
lanang hilan ampaykuntada. Kaya-bay ahe yo angkadyag ye labay yon diyagen.
18 Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampangibagnoh kanyo, ahe na kawoynan hakop
nin Bibilin.
19 Mataloh a matandaan ye didiyag a kalabayan nin laman a omen kanlan hilati:
pamabayi o pamakilaki, kadamogan, ampakailoy a pagbi-ay,
20 panggalang ha diohdiohan, pangkulam, pangahulog, paytomhang, pangimon, pan-
gapoot, pangakokoh, pamakiaway, pamakitupig,

* **4:30** Genesis 21:10. * **5:14** Levitico 19:18.

21 pangaibeg, paglahing, palugad a paghayaghag boy kanayon po a didiyag a omen
kanlan hilati. Habiyen koyna man ye babala ko kanyo hatew a hilay ampanyag nin
wanabay, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
22-23 Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, hilati ye makit ha bi-ay
tawo: pangado, kaaliktan, katanaan, pagpahinhiya, kaanohan, kangedan, mapatayaan,
kaaypaan nakem, boy pamenben ha hadili. Homain bibilin a maikuntada kanlan hilati.
24 Hilay tataon ampakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket bilang laynan impako
ha kodoh ye kaganaan a mangaloke a kalabayan nin laman la a māgkahalanan.
25 Ket haanin, ulita hiyaynay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, pahulong
tawo ya awod a humbongen.
26 Adi kitawoyna ampaglambong, ampaypahakit ha magha boy magha boy adi
kitawoyna ampaykaibeg.

6

Hiyay Payhahaglap ha Kaidapan

1 Kakatongno ko, no main man kanyo ye magkahalanan, hilay an-ibagnoh nin Ihpiditon
Dioh, katapulan a haglapan la yan magpahulong ha panumbong kanan Apo Jesu Cristo.
Noba diyagen lan main kaaypaan nakem boy mag-alla hila, ta maka matukho hila met.
2 Mayhahaglap kawo ha pakabyatan nin balang magha, ket ha wanabay, mahumbong
yo ye bilin nan Cristo.
3 No main man kanyon ampangihip a umiigit ya kanlan kanayon, noba ahe met
manayti, ket anlokowen nan bengat ye hadili na.
4 Katapulan a pakaihipen nin balang magha ye didiyag na. No maawong, mag-aliket
ya. Noba adi nayna dayin an-ihipen a magagaling ya kanlan kanayon.
5 Ta pakibatan lano nin balang magha ye didiyag na.
6 Hilay an-adalan nin Habi nin Dioh, katapulan a haglapan boy dakayan la hila met nin
pagkangedan ye ampangiadal kanla.
7 Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ta hiyay Apo Dioh, ahe ya matalingo. Ta no hinyay
intanem nin maghay tao, hiya met ateed ye pupolen na.
8 Ta hiyay taon ampanumbong nin kalabayan nin laman na, ket ba-mo yan ampananem
nin kalok-an, ket mamupol ya nin kapaduhaan a homain anggaan. Noba hiyay taon
ampanumbong nin kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ket ba-mo yan ampananem nin
kangedan, ket mamupol ya met nin bi-ay a homain anggaan.
9 Kaya-bay adi kitawo anhumawa a manyag nin manged. Ta no pahulong kitawon
manyag, maabot lano ye panaon a mamupol kitawon kangedan.
10 Kaya-bay tepe main kitawon panaon, papanyag tawoyna nin manged ha kaganaan
a tao, lalalo ana kanlan kakatongno tawo kanan Apo Jesus.

Huyot a Babala boy Pangumohta

11 BILEWEN YO. MANGAYADET YE HULAT. HIKOBAY YE NANULAT NIN YATI.
12 HILAY AMPAMILIT KANYON PATULI, LABAY LAN BENGAT A MAPAALIKET LA HILAY
KAPADIHO LAN JUJUDIO. ANDIYAGEN LA YATEW, TA ANGKALIMO HILAN MIPALOKE NO
IPATANDA LA A HIYAY PAGKAMATEY NAN CRISTO HA KODOH YE MAKAPILIGTAH NIN
TAO.
13 NOBA AGYA HILAY NATULI, KET AHE LA MET ANHUMBONGEN YE KAGANAAN A
BIBILIN. LABAY LAN BENGAT A PATULI KAWO TA-OMEN LA MAILAMBONG KANLAN
KAPADIHO LAN JUJUDIO A ANHUMBONGEN YO YATIN BILIN TUNGKOL HA PAGPATULI.
14 NOBA HIKO, HOMAIN AKON MAILAMBONG, NO ALIWAN HIYAY PAGKAMATEY NAN
APO TAWON JESU CRISTO HA KODOH. TA ULI HA PAGKAMATEY NA HA KODOH, HOMAIN
YAYNAN ALAGA KANGKO YE AMPABLIYEN LAN TATAON AHE AMPANUMBONG KANAN
APO DIOH BOY HOMAIN AKOYNA MET ALAGA KANLA.
15 ALIWAYNAN MAALAGA NO NATULI O AHE. HIYAY MAALAGA, KET BINAYO NA
KITAWOYNAN APO DIOH.
16 HIKAWON KAGANAAN A PAGTAO NIN DIOH BOY AMPAGBI-AYAN YE IN-ADAL KO,
MIKAKAANTI DAYI KANYO YE KATANAAN BOY PANGINGALO NAN APO DIOH.
17 KAYA-BAY PAIBAT HAANIN, AN-IPAKIIINGALO KO KANYO A ADI YOYNA DAYI
PAHANAN YE PAG-IDAP KO. HUHTOYNA DAYI YATIN TITILI NIN LAMAN KO A MAKAPI-
PAPTEG A MAGHILBI NA KON APO JESUS.
18 KAKATONGNO KO, MIKAKAANTI YA DAYI KANYON KAGANAAN YE KANGEDAN NAN
APO TAWON JESU CRISTO. AMIN.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA EFESO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh.
Nanulat ako kanyon pagtao nan Apo Dioh a mapatayaan a māmteg nan Apo Cristo Jesus
ihen ha banwan Efeso.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.
3 Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Uli
ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, ket in-ibyay na kantawo ye kaganaan a
pagkangedan a naihpiditowan a ibat ha langit.
4 Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket pinili na kitawoyna a pagtao
na makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen kitawo mabi-ay a homain
kahalanan boy homain pakaumihan ha pamilew na. Uli ha ado nan Apo Dioh kantawo,
5 tinuga na kitawoyna hatew po a aanak na makauli kanan Apo Jesu Cristo. Ta yati ye
kaaliktan boy kalabayan na
6 ta-omen tawo yan galangen uli ha tubat a kangedan a in-ibyay na kantawo makauli
kanan Anak na a ampakaadoen na.
7-8 Timbeh na kitawon Cristo makauli ha daya na. Hiyay labay habiyen, napatawad
anay kakahalanan tawo. Dinyag na yatew makauli ha pamyay na kantawo nin mahbol a
kangedan na dayon kaganaan a kadunongan boy pagkataloh.
9 Ket ha kalabayan nan Apo Dioh, impatanda na kantawo ye monikala na a ahe na
impatanda hatew. Intupad na yatin monikala na makauli kanan Cristo
10 pangaabot nin panaon a intaning na. Yati ye monikala na, paymamaghaen na hilay
kaganaan a anti ha langit boy ha babe-luta, ket ipahakop na hila kanan Cristo.
11 Makauli ha pamakimamagha tawo kana, pinili na kitawoynan Apo Dioh a pagtao na.
Tinuga na kitawoyna, ta yabayti ye monikala na hatew po, ta andiyagen nay kaganaan
ha kalabayan na.
12 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen hikitawon ampamteg ana kanan Cristo, ket
mag-ilyadin pakaigalangan na uli ha kadangalan na.
13 Ha nange yoy kaptegan a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a
mangiligtah kanyo, ket pinamtegan yo boy naimamagha kawoyna kana. Ket in-ibyay nan
Apo Dioh kanyo ye Ihpidito na a impangako na hatew po bilang pagkakitan a pagtao na
kawoyna.
14 Ket ulita in-ibyay nan Apo Dioh ye Ihpidito na kantawo, angkahigudo tawoyna a
matanggap tawo ye impangako nan Apo Dioh kantawo angga ha maignap ye kaligtahan
tawo a pagtao na. Kaya-bay galangen yay Apo Dioh uli ha kadangalan na!

Hiyay Pakigwang nan Pablo

15 Kaya-bay paibat ha nabalitaan koy tungkol ha pamteg yo kanan Apo Jesu Cristo boy
hiyay tungkol ha pangado yo kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh,
16 ket lanang katawoynan ampahalamatan kanan Apo Dioh, tepe an-ipakigwang
katawo kana.
17 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a makapalyadiyan a Bapa boy Dioh nan Apo
tawon Jesu Cristo a biyan na kawon kadunongan boy pagkataloh a ibat ha Ihpidito na
ta-omen lalo yoya po makatatanda.
18 Ampakikwaen ko po a pahnagan na dayin Apo Dioh ye ihip yo ta-omen yoya
matandaan ye anhigudowen a nanagyatan na kantawo a hiyay mahbol boy manged a
tawiden lan pagtao na.
19-20 Ampakikwaen ko po a matandaan yo dayi ye ahe makwan ihipen a kapalyadiyan
na a anggawien na ha panaglap na kantawo a ampamteg kana. Ket yatin kapalyadiyan,
hiya met ateed ye ginawi na a nami-ay uman kanan Cristo boy nangipaikno kana ha dapit
wanan na ha langit.
21 Ket hiyay Apo Jesu Cristo, maiigit ya kanlan kaganaan a ihpiditon ampanakop, main
kapalyadiyan boy mānguna. Aliwan bengat haanin a panaon, no aliwan makanoman.
22 Impahakop naynan Apo Dioh ye kaganaan kanan Cristo, boy dinyag na yan pinagkaō
nin kaganaan ha ikanged nin papangkat lan māmteg na
23 a pinagkalaman na. Hilay papangkat lan māmteg ket an-ignap nan Cristo a
ampangignap nin kaganaan.

2

Bini-ay na kitawon Uman Apo Dioh

1 Hatew, bilang kawon natey uli ha panlabag boy kakahalanan yo.
2 Hiyay pagbi-ay yo hatew, ket omen met kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh boy napahakop kawo ha poon lan mangaloke a ihpidito ha lowang. Hiyabay ye
Satanas a ampanakop kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.
3 Wanabay kitawon kaganaan hatew. Ampagbi-ay kitawo ha kalabayan nin laman tawo
boy anhumbongen tawoy mangaloke a ihip boy tanam nin laman tawo. Ket uli kananyati,
padipadiho na kitawon paduhaan Apo Dioh.
4 Noba uli ha tubat a ado boy mahbol a pangingalo nan Apo Dioh kantawo,
5 bini-ay na kitawo a kalamo nan Cristo, agya naibilang kitawon natey uli ha panlabag
boy kakahalanan tawo. Kaya-bay naligtah kitawo uli ha kangedan nan Apo Dioh.
6 Ket uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, bini-ay na kitawon Apo Dioh boy
pinaikno na kitawo ha talig nan Cristo ha langit
7 ta-omen lano ha maabot ye panaon, maipakit nay homain kapadihon kahbolan nin
kangedan na uli ha pangingalo na kantawo makauli kanan Apo Cristo Jesus.
8 Ta makauli ha kangedan nan Apo Dioh, ket naligtah kitawo makauli ha pamteg tawo
kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha hadili tawon didiyag, no aliwan digalo na yan Apo
Dioh.
9 Aliwa ya uli ha manganged a didiyag tawo. Kaya-bay ahe ya malyadin ilambong nin
ayaman.
10 Hiyay Apo Dioh, binayo na kitawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-
omen manyag nin manged a nangitaladanan na kantawo hatew po.

Hiyay Paymamagha lan Jujudio boy Aliwan Judio makauli kanan Cristo

11 Kaya-bay hikawon aliwan Judio, ihipen yoy kahahaad yo hatew. Nianak kawon
aliwan Judio boy an-umihen lan Jujudio ta aliwa kawon omen kanla a natuli. Noba hiyay
pagkatuli la, ket ha laman bengat boy diyag nin tao.
12 Ihipen yo a hatew, ket ahe yoya po katatanda ye Cristo boy ahe kawo po kabilang
kanlan tatao nan Apo Dioh a hilay Israelita boy ahe kawo po hakop nin kahundoan nin
pangako nan Apo Dioh kanlan Israelita. Hatew, ampagbi-ay kawon homain kahigudowan
boy ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh.
13 Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, uli ha pamakimamagha yo
kanan Apo Cristo Jesus, naihaley kawo kanan Apo Dioh makauli ha daya nan Cristo.
14 Ta hiyaynabay met a Cristo ye namaykahundo kantawo. Pinaymamagha nay Jujudio
boy aliwan Judio. Ket makauli ha laman na a naipako ha kodoh, inalih nay paykahulog
ha magha boy magha a ba-mon alad a ampangihyay kantawon Jujudio kanlan aliwan
Judio.
15 Ha pagkamatey nan Apo Jesus, inalihan nan hilbi ye Bibilin a impahulat kanan
Moises a anhumbongen lan Jujudio. Dinyag na yatew ta-omen hilayna mag-ilyadin
ba-mon mamaghan bayon laman ye Jujudio boy aliwan Judio. Ket ha wanabay,
mapaykahundo hilayna.
16 Boy yatin mamaghan bayon laman a hilay Jujudio boy aliwan Judio, naikahundo
kanan Apo Dioh makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus ha kodoh. Ulin yati, homain
hilaynan paykahulog ha magha boy magha.
17 Hiyay Apo Jesu Cristo, nakew ya ihti ha babe-luta. Ket impatanda nay Manged a Balita
nin paykahundo kanyon aliwan Judio a mataang kanan Apo Dioh hatew. Impatanda na
met kammin Jujudio a mahaley kana.
18 Ta uli kanan Cristo, padipadiho kitawoynan makahaley kanan Apo Dioh makauli ha
mamaghan Ihpidito na.
19 Kaya-bay haanin, hikawon aliwan Judio, aliwa kawoynan dadayohan o taga lumbo
a lugal, no aliwan kalugalan la kawoynan pagtao nan Apo Dioh boy kabilang kawoyna
met ha pamilya na.
20 Hikitawon māmteg, ket nailalayi kitawo ha maghay baey a hilay aapohtol boy
popodopita ye pinagkatodek na. Ket hiyay pinagkapundahyon na met, hiyay Apo Cristo
Jesus.
21 Ket makauli kana, napay-aepaep kitawo a ba-mon kakahangkapan nin baey, ket mag-
ilyadi ya lanon Timplo nan Apo Jesus.
22 Ket hikawon aliwan Judio, makauli ha paymamagha yo kanan Cristo, maimamagha
kawo met kanlan Jujudio a ba-mon kakahangkapan nin yatin Timplo a angkunaan nan
Apo Dioh makauli ha Ihpidito na.

3

Hiyay Monikala nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio

1 Ulin yatin dinyag nan Apo Dioh, hikon Pablo a napidiho uli ha paghilbi kanan Apo
Cristo Jesus ha ikanged yon aliwan Judio, ket lanang katawon an-ipakigwang.
2 Tanda kon nabalitaan yoyna met a impataya na kangkon Apo Dioh ye pangipatanda
nin Manged a Balita kanyo.
3 Ta hiyay monikala na a ahe na impatanda kanlan tatao hatew, ket impatanda na
kangko a omen ha hinabi koyna kananyatin hulat ko.
4 Ha pamaha yo nin yatin hulat ko, matandaan yoy pagkataloh ko ha monikala nan Apo
Dioh tungkol kanan Cristo.
5 Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe na bega impatanda kanlan tatao hatew. Noba
haanin, makauli ha Ihpidito na, impatanda nayna kanlan aapohtol na boy popodopita
na.
6 Wanae ye monikala nan Apo Dioh. Makauli ha Manged a Balita a tungkol kanan Apo
Jesus, hilay aliwan Judio ket ipadiho na hilayna kanlan Jujudio a manawid nin kangedan
na. Ipadiho na hilaynan pinagkalaman nan Cristo. Boy ipadiho na hilaynan mananggap
nin impangako na uli ha pamakimamagha la kanan Cristo Jesus.
7 Uli ha ingalo nan Apo Dioh boy makauli ha kapalyadiyan na, dinyag na kon māghilbi
na a mangipatanda nin Manged a Balita.
8 Agya po man pinakamaaypa ako kanlan pagtao nan Apo Dioh, ket pinili nako po
ateed a mangipatanda kanyon aliwan Judio nin yatin ahe makwan ihipen a kangedan
nan Cristo
9 boy mangipalinaw ha kaganaan a tatao no way-omen na yan itupad ye monikala na.
Hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan, ahe na impatanda hatew ye monikala na.
10 Noba haanin, an-ipalinaw koyna yati ta-omen makauli ha pangkat lan māmteg na,
ket maipatanda yayna kanlan māmoon boy mānungkolan ha langit ye kadunongan nan
Apo Dioh a ampipatnag ha nakahinadi a papadan.
11 Yabayti ye monikala nan Apo Dioh hatew bayo na po palhowaen ye babe-luta a
intupad na makauli kanan Cristo Jesus a Apo tawo.
12 Ket uli kanan Cristo boy makauli ha pamteg tawo kana, ahe kitawoyna angkalimo a
humaley kanan Apo Dioh boy ahe angkahindak a umadap kana.
13 Kaya-bay an-awoken ko kanyo a ahe yo dayi palubohan a kumapey ye nakem yo uli
ha kaidapan a andihaen ko ha ikanged yo, ta ikadangal yo man yati.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Efeso

14 Kaya-bay tepe kon maihipan yatin monikala nan Bapa a Dioh kantawo, ampanal-
imukod akon ampakigwang kana.
15 Hiyabay ye Bapa lan kaganaan a anti ha langit boy hilay anti ha babe-luta a imbilang
na a pamilya na.
16 An-ipakigwang ko a pakhawen nin Ihpidito na ye nakem yo makauli ha mahbol a
kangedan na boy kapalyadiyan na.
17 Boy mikakaanti ya dayi ye Cristo ha puho yo makauli ha pamteg yo kana. Boy an-
ipakigwang ko met a mag-ilyadi kawon mapah-ey boy maghen ha pangado nan Apo
18 ta-omen hikawo boy hilay kanayon a pagtao nin Dioh, ket matalohan yon luboh no
way-omen kaway, kakadang, katagay boy kaalale ye pangado nan Cristo kantawo.
19 Boy madihaan yo dayi ye ahe makwan ihipen a pangado nan Cristo ta-omen makit
kanyo ye pangugali nan Apo Dioh.
20 Kaya-bay galangen tawo yay Apo Dioh, ta hiyan bengat ye makadyag nin umiigit
po ha hinyaman a malyadi tawon pakikwaen o ihipen makauli ha kapalyadiyan na a
ampagtige kantawo.
21 Galangen tawo yay Apo Dioh makanoman uli ha kangedan na a makit ha pangkat
lan māmteg na boy kanan Cristo Jesus. Amin.

4

Hiyay Mamagha a Pinagkalaman nan Cristo

1 Bilang maghan pidiho uli ha paghilbi ko kanan Apo Jesus, an-ipahehpet ko kanyo a
magbi-ay kawon katanggap-tanggap kanan Apo Dioh bilang tataon hinagyat na a pagtao
na.
2 Magbi-ay kawon mapagmakaaypa boy maanoh. Boy maypapahinhiya kawo ha
kakapeyan nin magha boy magha bilang pangipakit yo nin pangado yo.

3 Pakaapehen yon mikakaanti kanyo ye paymamagha yo a ibat ha Ihpiditon Dioh
makauli ha manged a pamakilamo a ampangimamagha kanyo.
4 Hikitawon māmteg, ket mamaghan pinagkalaman na boy mamaghan Ihpiditon Dioh
ye mikakaanti kantawo. Ket mamaghan kahigudowan ye nanagyatan nan Apo Dioh
kantawo.
5 Mamagha ya ye Apo tawo a hiyay Apo Jesus, mamaghan pamteg boy mamaghan
bawtihmo.
6 Mamagha ye Dioh a Bapa nin kaganaan. Hiyabay ye igit ha kaganaan, ampanyag ya
ha kaganaan boy mikakaanti ya ha kaganaan.
7 Noba agya mamagha kitawon laman, binyanan na met Cristo ye balang magha
kantawo nin nakahinadi a binaba ha kalabayan na.
8 Kaya-bay wanae yay naihulat a Habi nin Dioh,
“Ha nipatagay ya ha langit, kaget na hilay malabong a tataon hinambot na,
ket main yan in-ibyay kanlan tatao na.”*
9 Hinyay labay habiyen no “nipatagay ya ha langit”? Hiyay labay habiyen, nuna yan
inumaypa ihti ha babe-luta† bayo ya nipatagay ha langit.
10 Ket hiyay Apo Jesus a inumaypa ihti ha babe-luta, hiya met ateed ye nipatagay ha
katatagayan a langit ta-omen ya anti ha kaganaan.
11 Hilay kanayon, binyanan na hilan binaba bilang aapohtol. Ket hilay kanayon met
popodopita, māngipatanda nin Manged a Balita kanlan ahe po ampamteg, papahtol boy
māngiadal nin Habi nin Dioh.
12 Dinyag nan Apo Jesus yati ta-omen na hila italadan ye pagtao na ha paghilbi kana
ta-omen hila pumah-ey ye māmteg a pinagkalaman na.
13 Ket ha wanabay, mapaymamagha kitawoyna ha pamteg boy pagkatanda kanan Anak
nin Dioh. Boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey ha pamteg anggan mag-ilyadin genap ye
pangugali tawo a omen kanan Apo Jesu Cristo.
14 Ket no genap kitawoyna, ahe kitawoyna omen ha anak a pabayo-bayo ye ihip na boy
mataloh makumbinyo ha lumbo a adal lan tataon labay mangiugot kantawo ha kalok-an.
15 No aliwan maghabi kitawo ha kaptegan a main ado ta-omen kitawo mag-ilyadin
omen kanan Cristo a pinagkaō tawo.
16 Ket makauli kana, hilay kaganaan a pahen nin pinagkalaman na a hilay māmteg na,
ket maymamagha boy mayhuhuglong a omen ha payhuhuglong nin papahen nin laman
tawo makauli ha pipilpoan. Ket makauli ha maado a panumbong nin balang magha ha
man-ipadyag nan Cristo, lumake boy kumhaw ye pinagkalaman nan Cristo.

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

17 Uli ha katungkolan a in-ibyay nan Apo kangko, an-ipahehpet ko kanyo a adi
kawoynan magbi-ay a omen ha pagbi-ay lan ahe ampamteg kanan Apo Dioh, ta homain
hilbi ye an-ihipen la
18 boy homain hilan pagkataloh. Ket uli ha kamutawan la boy kabyangan nin ō, homain
hilan bayon bi-ay a an-ibyay nan Apo Dioh kanlan pagtao na.
19 Homain hilaynan ding-ey. Kaya-bay nipaem hilayna ha kadamogan boy lanang hilan
angkahabek a manyag po nin kadinatan.
20 Noba hikawo, aliwan wanabay ye naadal yo tungkol kanan Cristo.
21 Nange yoynay tungkol kanan Apo Jesus boy naadalan kawoynan kaptegan a anti
kana.
22 Kaya-bay lakwanan yoynay alan a pangugali yo. Ta yabay-in ye ampakadama kanyo
uli ha mapanalingon kalabayan nin laman yo.
23 Palubohan yon bayowen nin Ihpiditon Dioh ye ihip yo boy pangugali yo.
24 Ipakit yo a binayo na kawoynan Apo Dioh boy main pangugali a omen kana a peteg
a matoynong boy homain kahalanan.
25 Kaya-bay adi kawoyna ampanago. Pawa anan bengat kaptegan ye habiyen yo ha
balang magha, ulita mamagha kitawoyna a pinagkalaman na.‡
26 No mapoot kawo, liklikan yoy magkahalanan. Adi yoyna dayin paolayan a
madegleman ye poot yo.§
27 Boy adi yoya ampaolayan a magkamain yan dān ye Satanas a manukho kanyo.
28 Hiyay mānakaw, katapulan a tumgen yayna ha panakaw. Magpanapulan yayna tana
nin madangal a kapanapulan ta-omen ya makahaglap kanlan mangaidap.
29 Adi kawoyna maghabin makapahakit, no aliwan hiyay makahaglap, huhto boy
manged kanlan ampakange.

---

* **4:8** Kakanta 68:18. † **4:9** o lale-luta. ‡ **4:25** Zacarias 8:16. § **4:26** Kakanta 4:4.

30 Adi yoya ampaleleen ye Ihpiditon Dioh, ta hiyabay ye pagkakitan a pagkonin na
kawon Apo Dioh boy kahigudowan ha kaligtahan yo ha maabot ye naitaning a panaon.
31 Alihen yoynay hahakit nakem, poot, pay-away, pagbugkaw, paghabin makadama
kanlan kanayon boy kaganaan a kalahin pangahulog.
32 No aliwan mag-ilyadi kawon maanoh, mapanlunoh boy mapaypatawad ha balang
magha a omen ha pamatawad nan Apo Dioh kanyo uli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo.

5

Magbi-ay bilang taon Nahnagan

1 Haanin, ulita aanak na kawoynan Apo Dioh a an-adoen na, ket tuwaden yoya.
2 Boy magbi-ay kawon main ado kanlan kanayon a omen ha pangado nan Cristo
kantawo makauli ha pangihagpa na nin hadili na bilang digalo a mabango kanan Apo
Dioh.
3 Ulita pagtao na kawoynan Apo Dioh, ket homain ana dayin pakaidlawan kanyo a
omen ha pamakilaki o pamabayi, kadamogan o kaakokohan.
4 Boy adi yayna met mange kanyo ye madawa o homain hilbin hahabi o madawan
alolog. No aliwan mag-ilyadi kawon mapahalamat kanan Apo Dioh.
5 Ta tanda yoyna met a ahe yan maibilang kanlan anhakopen nan Cristo boy Apo Dioh
ye taon ampakilaki o ampamabayi, madamog ye pagbi-ay na o maakokoh. Ta hiyay
pangakokoh, ket naibilang yan panggalang ha diohdiohan.
6 Boy adi kawo patalingo ha ayaman a ampaghabin malyadi yo hilan diyagen hilain.
Ta hilatin mangaloke a didiyag ye hangkan a paduhaan na hilan Apo Dioh ye tataon ahe
ampanumbong kana.
7 Kaya-bay adi kawo ampakitupig kanlan hilain a tatao.
8 Hatew, anti kawo ha kalitehan, noba haanin, anti kawoyna ha kahnagan, ta pagtao
na kawoynan Apo Cristo Jesus. Kaya-bay magbi-ay kawoyna a omen kanlan tataon anti
ha kahnagan.
9 Ta hiyay taon antina ha kahnagan, ket pawa kangedan, katoynongan boy kaptegan
ye makit kana.
10 Pakitandaan yo no hinyay makapaaliket kanan Apo.
11 Adi kawo ampakidaman ha homain hilbin andiyagen lan tataon anti ha kalitehan,
no aliwan ibagwa yoy mangaloke a didiyag la.
12 Ta agya habiyen bengat ye hikliton andiyagen la ket makakading-ey.
13 Noba no ibagwa yoy didiyag la, ket mahnagan hila boy matandaan la a maloke ye
andiyagen la.
14 Ta angkapahnagan ye kaganaan a maabot nin henag nin kaptegan. Kaya-bay
angkahabi,
“Hikan angkatuloy, mimukat kayna.
Hikan natey, mimata ka,
ket pahnagan na kan Cristo.”
15 Kaya-bay pakahidi kawo ha pagbi-ay yo. Magbi-ay kawo dayi a omen kanlan tataon
mangadunong, aliwan omen kanlan mumutaw.
16 Gawien yoy panaon yo ha panyag nin manged, ta haanin a panaon, malabong
hilaynay tataon ampanyag nin maloke.
17 Kaya-bay adi kawo pakamutaw, no aliwan pakaihipen yon manged no hinyay
kalabayan nan Apo Dioh.
18 Adi kawo ampaglahing, ta ampakadama yain nin bi-ay yo, no aliwan palubohan yon
maheb kawon Ihpiditon Dioh.
19 Ha paytipon yo, magkanta kawo ha magha boy magha nin nakahinadi a kakantan
panggalang kanan Apo Dioh. Kantaan yo yay Apo nin luboh ha puho yo.
20 Boy uli ha dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo, lanang kawon pahalamat kanan Bapa
a Dioh uli ha kaganaan a babagay.

Hiyay Babala kanlan Miahawa

21 Magpahakop kawo ha magha boy magha bilang pamiha yo kanan Cristo.
22 Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo a omen ha pagpahakop yo kanan Apo
Jesu Cristo.
23 Ta hiyay laki ye pagkaō nan ahawa na a omen met ateed kanan Cristo a pinagkaō nin
pangkat lan māmteg a pinagkalaman na. Boy hiyay Apo Jesus met ateed ye Māngiligtah
la.
24 Ket no way-omen ye pagpahakop nin pangkat lan māmteg kanan Cristo, wanabay
met dayi ye pagpahakop nan babayi kanan ahawa na.

25 Hikawon lalaki, adoen yo met ye ahawa yo a omen ha pangado nan Cristo ha pangkat
nin māmteg na. Ta inhagpa nay bi-ay na uli kanla
26 ta-omen hila mag-ilyadin malinih makauli ha Habi nin Dioh a ba-mon nauyahan nin
lanom.
27 Dinyag na yatew ta-omen na hila maiadap ye pangkat lan māmteg ha hadili na a
matampa, homain batek o kolidet, homain kahalanan boy homain pakaumihan.
28 Kaya-bay katapulan a adoen nan laki ye ahawa na a omen ha pangado na ha hadili
nan laman. Hiyay lakin ampangado nin ahawa na, ket ampangado ya met nin hadili na.
29 Ta homain taon ampangahulog nin hadili nan laman, no aliwan ampakanen boy
anhayhayen naya a omen ha panayhay nan Cristo ha pangkat lan māmteg na,
30 ta pahen na kitawon laman na.
31 Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, “Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na
ta-omen hilayna mapaylamo a miahawa. Ket hilay luwa, mag-ilyadi hilaynan mamaghan
laman.”*
32 Kananyatin pahen nin Habi nin Dioh, main kitawon maadal a maalaga boy maldeg
a kaptegan. Hiyay andektan nin yati ket hiyay tungkol kanan Cristo boy hiyay pangkat
lan māmteg na.
33 Kaya-bay hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo a omen ha hadili yo. Ket hikawon
babayi, bihaen yo met ye ahawa yo.

6

Hiyay Adal kanlan Tutoa boy Aanak

1 Hikawon aanak, humbongen yoy tutoa yo uli kanan Apo, ta yabayti ye huhton
diyagen.
2 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Bihaen moy bapa boy indo mo.” Ket yati ye
unan bilin a main kalakhip a pangako a wanae,
3 “No diyagen mo yain, ket minged ka boy kumadang ye bi-ay mo.”*
4 Hikawon babapa, adi kawo manyag nin ikahulog lan aanak yo. No aliwan, ha
pangalingay yo kanla, iilmaw boy iadal yo kanla ye kalabayan nan Apo.

Hiyay Adal tungkol kanlan Iipoh boy Aamo

5 Hikawo met a iipoh, humbongen yon main pamiha, limo boy luboh ha puho yo ye
amo yo ihti ha babe-luta. Diyagen yo yati a ba-mon hiyay Cristo ye ampaghilbiyan yo.
6 Diyagen yon manged ye abala yo, angkakit la kawo man o ahe. Aliwan bengat ta
labay yo hilan maaliket kanyo, no aliwan ulita māghilbi na kawon Cristo boy andiyagen
yon luboh ha puho yo ye kalabayan nan Apo Dioh.
7 Maghilbi kawo kanla a main aliket a ba-mon hiyay Apo ye ampaghilbiyan yo, aliwan
tao.
8 Ta tanda yobayna a biyan na yan Apo nin plimyo ye balang magha ha kaeteban nin
manganged a didiyag na, ipoh man o ahe.
9 Ket hikawo met a aamo, diyagen yoy manged kanlan iipoh yo. Adi yo hila
anlilimowen, ta tanda yoynabay met a hikawo boy hilay iipoh yo, ket mamaghan bengat
ye Amo yo ha langit boy homain yan antupigan.

Hilay Almah a In-ibyay nan Apo Dioh

10 Haanin, yati ye huyot a bilin ko kanyo. Pakapah-ey kawo ha pamakimamagha yo
kanan Apo makauli ha tubat a kapalyadiyan na.
11 Gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh kanyo ta-omen yo
malabanan ye kaganaan a papadan nin panalingo nan Satanas.
12 Ta aliwan tao ye kalaban tawo, no aliwan hilay anti ha kalitehan a mānakop,
mānungkolan boy mānguna lan mangaloke a ihpidito boy hilay main kapalyadiyan a anti
ha lowang.
13 Kaya-bay gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh ta-omen lano
lumateng ye kalok-an, ket mikakaanti kawon mapah-ey. Ket pangayadi yon nakilaban,
mapah-ey kawo po ateed a ampideng.
14 Kaya-bay pakapah-ey kawon lumaban. Iakeh yoy kaptegan boy ihoot yoy katoynon-
gan ha pagaw yo bilang kabal.
15 Boy ihapatoh yoy pagkahadya yon mangipatanda nin Manged a Balita nin tungkol
ha katanaan a an-ibyay nan Apo Dioh.

---

* **5:31** Genesis 2:24. * **6:3** Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16.

16 Aliwan bengat yain. Gawien yon pinagkakalahag ye pamteg yo ta-omen na kawo ahe
madlahan nin panukho nan Satanas a ba-mon yawo a andumlag.
17 Ihoot yon bilang takoko ye kaligtahan yo boy gawien yoy Habi nin Dioh bilang
kampilan a in-ibyay nan Ihpidito na.
18 Makauli ha Ihpiditon Dioh, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh. Ket ha
pamakigwang yo, gawien yoy kaganaan a kalahin pamakiiingalo boy pamakikwa kana.
Lanang kawo dayin nakahadya boy pahulong yo hilan ipakigwang ye kaganaan a pagtao
nin Dioh.
19 Boy ipakigwang yoko met a biyan nako dayin Apo Dioh nin huhton habet ta-omen
homain akon limo a mangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a ahe
na impatanda Apo Dioh hatew.
20 Ta intubol na kon Apo Dioh a mangipatanda nin Manged a Balita, ket hiyay
pangipatanda ko ye hangkan nin pagkapidiho ko. Kaya-bay ipakigwang yoko ta-omen
homain akon limo a maipatanda a omen ha hukat kon diyagen.

Hiyay Kalampuhan a Pangidlaw

21 Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno boy mapatayaan a māghilbi nan Apo Jesus,
hiyabay ye mangibalita kanyo nin kaganaan a tungkol kangko ta-omen yo matandaan ye
kahahaad ko boy hiyay kaganaan a andiyagen ko.
22 Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kahahaad mi boy ta-
omen na met pakhawen ye nakem yo.
23 Kakatongno ko, biyan na kawo dayin Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo nin katanaan,
pangado boy pamteg.
24 Mikakaanti ya dayi ye kangedan nan Apo Dioh kanlan kaganaan a mikakaantin
ampangado kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA FILIPOS

Hiyay Pangumohta nan Pablo

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo Cristo Jesus.
Nanulat kayi kanyon pagtao nan Apo Cristo Jesus ha banwan Filipos, kanyon māngalingay
boy kanyon māghilbi lan māmteg.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.

Hiyay Pakigwang nan Pablo ha Ikanged lan taga Filipos

3 Tepe angkaihipan katawo, ket an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh.
4 Boy tepe an-ipakigwang katawon kaganaan, lanang akon angkaaliket.
5 Ta paibat po ha namteg kawo anggayna haanin, ket kahaglap katawoyna ha
pangipatanda nin Manged a Balita.
6 Ket hiyay manged a diyag a indugi nan Apo Dioh ha bi-ay yo, angkahigudo ko a
ipahulong na angga ha mignap ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta.
7 Kakatongno, huhton bengat a yati ye angkatanam ko kanyon kaganaan, ta an-adoen
katawo. Ta hatew ha an-ikatulidan boy an-ipapteg koy Manged a Balita tungkol kanan
Apo Jesus, lanang yo kon anhaglapan. Ket anggayna haanin a anti ko ihti ha pidihowan,
pahulong yo kon anhaglapan uli ha kangedan nan Apo Dioh kantawo.
8 Tanda nan Apo Dioh a angkahabekan katawoynan makit, ta an-adoen katawo nin
omen ha pangado nan Apo Jesu Cristo kanyo.
9 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a umalale dayi ye pay-ado yo ha balang magha,
dayon pagkataloh yo boy makinang a pagkatanda no hinyay manged o maloke
10 ta-omen yo mapili ye pinakamanged a diyagen yo. Ha wanabay, ha pag-udong nan
Apo Jesus, ket malatngan na kawon malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na.
11 Boy an-ipakigwang ko met kanan Apo Dioh a haglapan na kawon Apo Jesu Cristo a
magbi-ay a matoynong ta-omen ya midangal boy migalang ye Apo Dioh.

Hiyay Aliket nan Pablo a Naipatanda ye tungkol kanan Apo Jesu Cristo

12 Haanin kakatongno, labay kon matandaan yo a hiyay pagkapidiho ko, ket nakahaglap
ya ha pagkaitayak nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.
13 Ta hilay kaganaan a huhundaloh a ampagbantay ha baey nan Emperador Cesar boy
hilay kaganaan a tatao ihti, ket natandaan la a naipidiho ko uli ha pangiadal ko nin
tungkol kanan Apo Jesu Cristo.
14 Ket uli met ha pagkapidiho ko, kalabongan kanlan kakatongno kanan Apo Jesus, ket
lalo anan pinumah-ey ye pamteg la boy kinumhaw ye nakem la a mangipatanda a homain
limo nin Habi nin Dioh.
15 Peteg a main nangaanon ampangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo ulin
bengat ha ibeg la boy labay lan bengat ipakit a magagaling hila kangko. Noba hilay
kanayon, luboh met ye nakem lan ampangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan
Apo Jesus.
16 Ampangipatanda hila uli ha pangado la kangko. Ta tanda la a kalabayan nan Apo
Dioh a mapidiho ko ta-omen ko ikatulidan ye Manged a Balita kanlan tatao ihti ha
pidihowan.
17 Noba hilay kanayon, ampangipatanda hilan Manged a Balita, ta labay lan bengat ye
midangal. Aliwan manged ye tikih la, ta nabaan la a mapahanan lay pag-idap ko ihti ha
pidihowan.
18 Agya wanabay man, homain bali kangko. Manged man o maloke ye tikih la, hiyay
maalaga kangko, ket naipatanda ye Manged a Balita tungkol kanan Cristo. Kaya-bay
angkaaliket ako.
19 Ta angkahigudo ko a makauli ha pamakigwang yo boy ha haglap nan Ihpidito nan
Apo Jesu Cristo, ket mapalihway ako.
20 Hiyay labay kon tubat a malyadi boy anhigudowen ko a malyadi ha bi-ay ko, ket
homain ikading-ey, no aliwan makhaw ye nakem kon mangipatanda nin tungkol kanan
Apo Jesu Cristo a omen hatew. Ha wanabay, mapadangalan ko yay Apo Jesus ha bi-ay ko,
agya ikamatey ko man o mabi-ay.
21 Ta no hikon bengat, angkabi-ay ako ha ikadangal nan Cristo. Ket matey ako man,
mamanged kangko, ta mapagkatalig ko yayna.

22 Ket no ikakadang na po Apo Dioh ye bi-ay ko, manged met, ta malabong po ye madyag
ko ha paghilbi ko kana. Kaya-bay haanin, no papilien ako, ket ahe ko tanda no hinyay
pilien ko.
23 Ket angkaidapan akon mamili ha luwa. Labay koyna dayin matey ta-omen ko yayna
mapagkatalig ye Cristo, ta yati ye mamanged.
24 Noba mamanged kanyo no angkabi-ay ako po.
25 Kaya-bay angkahigudo ko a ahe ako po matey boy mapagkalamo yoko po ta-omen
katawo mahaglapan a pumah-ey ha pamteg yo kanan Apo Jesus boy mapaaliket katawo
ha pamteg yo.
26 Ket no anti koyna lano ha talig yo, galangen yo yay Apo Cristo Jesus ulita in-udong
nako kanyo.
27 Kaya-bay haanin, agya hinyay malyadi kantawo, pakaapehen yoy magbi-ay nin
omen ha natandaan yo ha Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Ta no wanabay
ye andiyagen yo, anti ko man kanyo o ahe, mabalitaan ko a ampaymamagha kawon
ampangikatulidan nin Manged a Balita kanlan tatao ta-omen hila met mamteg.
28 Adi kawo malimo kanlan ampanguntada kanyo. Ta no makit la a ahe kawo
angkalimo kanla, ket matandaan la a hilabay ye ipalakew nan Apo Dioh ha kapaduhaan
a homain anggaan, noba hikawo, iligtah na.
29 Ta aliwan bengat katulidan a mamteg kanan Apo Jesus ye in-ibyay kanyo, no aliwan
agya met mangikpe nin pamaidap uli ha pamteg yo kana.
30 Ket haanin, ampagdiha kawoyna met nin pamaidap a omen ha nadihaan ko hatew
boy angkabalitaan yo a angkadihaan ko po angga haanin.

2

Hiyay Pagmakaaypa nan Apo Jesu Cristo

1 Kakatongno, angkahigudo ko a makhaw anay nakem yo, ta ampakimamagha
kawoyna kanan Cristo boy angkaaliket kawo, ta tanda yoyna a an-adoen na kawo.
Angkahigudo ko met a main kawoynan paymamagha ha Ihpiditon Dioh boy main kawon
pangalunoh boy pangingalo ha balang magha.
2 Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a ignap yoy kaaliketan ko makauli ha paymamagha
yon ihip, pangado, nakem boy tikih.
3 Adi kawo ampanyag nin hinyaman ulita labay yon bengat ye midangal o mitagay, no
aliwan magmakaaypa kawo ha magha boy magha boy ibilang yo hilan mamanged ye
kanayon dinan yo.
4 Aliwan bengat hadili yon ikanged ye ihipen yo, no aliwan ihipen yo met dayi ye
ikanged lan kanayon.
5 Katapulan a mangihip kawon omen ha pangihip nan Apo Cristo Jesus:
6 Ta agya lanang anti kana ye pagkaDioh,
ket ahe na impilit ye katulidan na bilang Dioh,
7 no aliwan impaolay nay pagkaDioh na.
Ket ha nianak ya ihti ha babe-luta,
nagbi-ay yan ba-mon ipoh.
8 Nagmakaaypa ya
boy mapanumbong angga ha kamateyan,
agya ha pagkapako ha kodoh.
9 Kaya-bay hiyay dinyag nan Apo Dioh,
intagay na yan igit ha kaganaan
boy binyan na yan ngalan
a madadangal ha kaganaan a ngalan.
10 Dinyag nan Apo Dioh yati ta-omen hilay kaganaan a anti ha langit, ha babe-luta boy
hilay anti ha lale-luta,
ket manalimukod hilan manggalang kanan Apo Jesus.
11 Ket habiyen lan kaganaan a tatao, “Hiyay Apo Jesu Cristo ye Apo nin kaganaan!”
Ket ha wanabay, migalang yay Bapa tawon Dioh.

Magbi-ay kawon Pinagkahenag nin Babe-luta

12 Kaya-bay hikawon an-adoen ko, hatew ha anti ko kanyo, mapanumbong kawo kanan
Apo Dioh. Ket haanin a mataang akoyna kanyo, lalo kawoyna dayin mapanumbong a
main limo boy panggalang kanan Apo Dioh ta-omen mignap ye kaligtahan yo.
13 Ta hiyay Apo Dioh ye ampamyay nin pangalabay boy binaba a manyag nin
makapaaliket kana.
14 Diyagen yoy kaganaan a homain diklamo boy homain payhebat

15 ta-omen kawo makapagbi-ay a malinih ye kanakman boy homain pakaumihan
bilang aanak nan Apo Dioh legan anti kawo ha bunak lan tataon mangatiko boy
mapanyag nin mangaloke. Ket ha wanabay, mag-ilyadi kawon ba-mon bibitoen a
ampamahnag nin babe-luta,
16 legan an-ipatanda yo kanla ye Habi nin Dioh a ampakaibyay bi-ay a homain anggaan.
Ha wanabay, ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, ket ahe ko mahabi a
homain hilbi ye pagbannog ko kanyo, no aliwan maipagmayadet katawo.
17 Hiyay pamteg yo kanan Apo Jesus ket ba-mo yan hagpa kanan Apo Dioh. Ket no
katapulan mibuhboh ye daya ko ha kagnapan nin yain a hagpa, ket maaliket ako boy
makialiket ako po kanyo.
18 Kaya-bay agya hikawo, hukat kawon mag-aliket boy makialiket kawo met kangko.

Hiyay Timoteo boy hiyay Epafrodito

19 Haanin, no ipaluboh nan Apo Jesus, ket itubol ko yay Timoteo ihen kanyo ha ahe
mabuyot ta-omen ha pag-udong na ihti, ket maaliket ako, ta matandaan koynay kahahaad
yo.
20 Homain anan kanayon a omen kanan Timoteo ye main luboh a pangimahakit kanyo.
21 Ta hilay kanayon a tatao, aliwan kalabayan nan Apo Jesu Cristo ye an-ihipen la, no
aliwan hiyay hadili lan kalabayan.
22 Noba tanda yoyna met no way-omen ya napaptegan a mapatayaan yay Timoteo.
Tanda yo met a ba-mo kayin mitabapa ha panaglap na kangko ha pangipatanda nin
Manged a Balita.
23 Kaya-bay lano no matandaan koynay malyadi kangko ihti ha pidihowan, ket itubol
ko yay Timoteo ihen kanyo.
24 Noba angkahigudo ko kanan Apo Jesus a madanon akoynan makalakew ihen kanyo.
25 Haanin, naihip ko a katapulan ko yan paudongen kanyo ye katongno tawon
Epafrodito a intubol yon mangiatel nin haglap yo kangko. Kapadiho ko yan māghilbi
nan Apo Dioh boy māngikatulidan nin Manged a Balita.
26 Angkaliyewan na kawoynan makit kaganaan boy angkahindakan ya, ta nabalitaan
yo kano a naghakit ya.
27 Peteg a mabyat ye hakit na boy naampoling yan natey. Noba iningalowan na yan
Apo Dioh. Ket aliwan hiya bengat ye iningalowan nan Apo Dioh, no aliwan agya hiko
met. Ta no natey ya, ket maglele akon tubat.
28 Kaya-bay angkagagah akoynan mamauli kana ihen kanyo, ta no makit yo yan uman,
humayaghag kawoyna boy kumumpang met ye tanam ko.
29 Kaya-bay tanggapen yo yan main kaaliketan bilang katongno kanan Apo Jesus. Ket
bihaen yo hilay tataon main pangugali a omen kana,
30 ta naampoling yan natey uli ha paghilbi na kanan Apo Jesu Cristo. Ha intubol yo yan
bilang kahagili yo a managlap kangko, ket ahe na kinawaen ye bi-ay na.

3

Hiyay Peteg a Pag-ilyadin Matoynong

1 Haanin kakatongno, mag-aliket kawo, uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus.
Agko anhumawa a ihulat kanyon uman haanin ye in-adal koyna kanyo hatew ta-omen
yoyna man maihipan. Ta hilati ye mangialla kanyo kanlan ampangiadal nin aliwan
huhto.
2 Mag-alla kawo kanlan tataon mangatubag a ba-mon aho. Mangaloke ye andiyagen la
boy an-ipilit la a katapulan yoy patuli ta-omen kawo miligtah.
3 Noba hiyay kaptegan, hikitawo ye peteg a natuli, ta hikitawo ye ampanggalang kanan
Apo Dioh makauli ha haglap nin Ihpidito na boy an-ipagmayadet tawo ye dinyag nan
Apo Cristo Jesus boy ahe kitawo ampataya ha kaugalian o didiyag tawo ta-omen kitawo
miligtah.
4 Ket no tungkol ihen ye paytongtongan, main ako met maipagmayadet. Ta no main
maghabi a miligtah ya, ta anhumbongen nay kaugalian nin Jujudio, ket lalalo akoyna.
5 Ta ha kinawalowan akoynan nianak, ket impatuli la koyna nin tutoa ko. Aliwan
bengat yain. Peteg a Hebreo ko, ta Hebreo hilay tutoa ko. Peteg met a Israelita ko, ta ibat
ako ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay tungkol met ha panumbong nin Bibilin, mahehpet
ye panumbong ko, ta magha kon Pariseo hatew.
6 Ket no hiyay tungkol met ha kahehpet kon maghilbi kanan Apo Dioh, impaloke ko ye
pangkat lan māmteg. Ket no hiyay tungkol met ha panumbong ha Bibilin, homain akon
pakaumihan.

7 Hilatin babagay ye manged kangko hatew. Noba haanin, homain anan hilbi kangko
ulita labay ko yan matandaan luboh ye Cristo.
8-9 Awo, hiyay kaganaan a dinyag ko a nibaan kon makapaaliket kanan Apo Dioh
hatew, ket imbilang koynan homain hilbi boy akat uli ha homain kapadihon kaalaga
nin pagkatanda kanan Cristo Jesus a Apo ko boy pamakimamagha kana. Aliwan makauli
ha panumbong kon Bibilin a in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises a imbilang na kon
matoynong Apo Dioh, no aliwan makauli ha pamteg ko kanan Apo Jesus.
10 Haanin, hiyay ampakaapehen ko, ket matandaan ko yan luboh ye Cristo, madihaan
ye kapalyadiyan nin pagkabi-ay nan uman, matanam ye tinanam nan kaidapan boy mag-
ilyadin omen kana ha pagkamatey na.
11 Ha wanabay, matey ako man, ket mabi-ay ako met uman.

Magpahulong anggan Matanggap ye Plimyo

12 Ahe ko anhabiyen a naabot koyna yatin kaganaan. Ahe ko met anhabiyen a genap
akoyna. Noba ampakaapehen kon madyag ye nanagyatan nan Apo Jesus kangko.
13-14 Kakatongno, ahe ko an-ihipen a naabot koyna yatin kaganaan, no aliwan yati ye
andiyagen ko haanin. Anliwaan koynay nangalabah boy andiyagen koynay kaganaan a
mababa ko a malateng koy ampakaapehen ko. Ba-mo kon māmayew a andiyagen nay
kaganaan a mababa na a maabot ye anggaan ta-omen na matanggap ye plimyo. Yatin
plimyo a bi-ay a homain anggaan ye nanagyatan nan Apo Dioh kangko ha langit makauli
kanan Apo Cristo Jesus.
15 Kaya-bay hikitawon mapah-ey anay pamteg, katapulan a wanabay tana ye ihip tawo.
Noba no aliwan wanabay ye ihip yo, ket ipatanda nan Apo Dioh kanyo ye huhto.
16 Hiyay katapulan tawon bengat, ket pahulong kitawon manumbong ha kaptegan a
natandaan tawoyna.
17 Kakatongno, maymamagha kawon manuwad kangko boy tuwaden yo hila met ye
kanayon a ampagbi-ay nin omen kammi.
18 Ta maheheg kon anhabiyen kanyo, ket haanin ampakatangih akon habiyen ana
man kanyo a malabong hilay tataon ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Jesus, noba
angkuntadaen lay pagkamatey nan Cristo ha kodoh makauli ha maloke a pagbi-ay la.
19 Hilayatew a tatao, ket mipalakew hila ha kapaduhaan a homain anggaan, ta hiyay
kalalabay nin laman la ye ba-mon dioh la. An-ipagmayadet lay babagay a ikading-ey la
dayi. Pawa babagay ihti ha babe-luta ye an-ihipen la.
20 Noba hikitawo, aliwan wanabay, ta hiyay peteg a lugal tawo, ket ihtew ha langit. Ket
mahabek tawo yan an-agaden ibat ihtew ye Māngiligtah tawo a hiyay Apo Jesu Cristo.
21 Ket ha pag-udong na, manakop yan kaganaan makauli ha kapalyadiyan na. Ket
makauli met ha kapalyadiyan na, yatin laman tawo a makapey boy matey, bayowen na
yan omen ha laman na a panlangit.

4

Pamabala

1 Kaya-bay kakatongno, pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kanan Apo Jesus.
An-adoen boy angkaliyewan katawo, ta hikawoy kaaliketan boy kadangalan ko kanan
Apo Dioh.
2 Hikawon kakatongno ko a Euodia boy Sintique, an-ipakiiingalo ko kanyo a ma-
paykahundo kawoyna, ta mikatongno kawo man kanan Apo Jesus.
3 An-ipakihabi ko met kammo, katongno ko, a luboh kon mapatayaan a haglapan mo
hilayatin luwan babayi, ta kalamo ko hilan nangitayak nin Manged a Balita a tungkol
kanan Apo Jesus. Kalamo la hilan nanaglap kangko ye Clemente boy hilay kanayon po
a kapadiho kon māghilbi nan Apo Jesus. Hiyay ngalan la, ket nakahulat ana ha libdo a
nakaihulatan nin ngalan lan mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
4 Lanang kawon mag-aliket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus. Awo! Habiyen
koyna man, “Mag-aliket kawo.”
5 Ipakit yo ha kaganaan a tatao ye kangedan nin nakem yo, ta hiyay Apo Jesus, ket
madanon yaynan lumateng.
6 Adi yo angkahindakan ye hinyaman, no aliwan ipakigwang yo boy awoken yon main
pahalamat kanan Apo Dioh.
7 Ket no wanabay ye diyagen yo, biyan na kawon Apo Dioh nin katanaan ha puho boy
ihip yo a ahe la bega makwan ihipen nin tatao. Ket yatin katanaan ye mangialla kanyo
ta-omen kawo ahe mahindak, ta ampakimamagha kawo kanan Apo Jesu Cristo.

8 Haanin kakatongno, bayo ko iyadi yatin hulat ko, main ako po habiyen kanyo. Lanang
yon ihipen ye manganged boy magalang, hiyay peteg, madangal, matoynong, malinih,
matampa, boy pakaidangalan.
9 Hiyay kaganaan a naadal, natanggap, nange, boy nakit yo kangko, ket diyagen yo. Ket
ha wanabay, hiyay Apo Dioh a ampamyay nin katanaan, mikakaanti ya kanyo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo ha Haglap la

10 Tubat ye kaaliketan ko boy ampahalamat ako kanan Apo Jesus, ta pangalabah nin
nabuyot a panaon, ket impakit yoyna man ye pangimahakit yo kangko. Tanda ko a ahe
yo kon naliwaan, noba homain kawon bengat magawi a managlap kangko.
11-12 Ahe ako ampagdiklamo a ampagkakulang ako, ta tanda koynay mapda ha
hinyaman a kahahaad ko. Ta tanda koy magbi-ay ha kaidapan o kaandoan. Tanda koynay
mapda ha hinyaman a kahahaad, angkabitlan man o angkabhoy, ampagkakulang man o
ahe.
13 Ket hinyaman a madihaan ko, mababa kon kaganaan, ta hiyay Apo Jesu Cristo ye
ampamakhaw kangko.
14 Agya wanabay man, ket manged ye dinyag yo, ta hinaglapan yoko ha naidapan ako.
15 Hikawon taga Filipos, tanda yoynabay met a hatew ha babayo yo po nangean ye
Manged a Balita, ket hikawon bengat a pangkat nin māmteg ye nanaglap kangko ha
inumalih ako ha Macedonia ta-omen ko met ipatanda ye Manged a Balita kanlan kanayon
a omen ha dinyag ko kanyo.
16 Agya ha anti koyna ha Tesalonica, ket nikanon ukdo yo kon pinawitan nin haglap yo
ha angkaidapan ako.
17 Anhabiyen ko yati, aliwan ulita labay koyna man ye makatanggap nin haglap yo,
no aliwan labay kon bengat a malalabong po dayi ye plimyo a matanggap yo kanan Apo
Dioh uli ha panaglap yo kangko.
18 Ket haanin, uli ha haglap yo kangkon impawit yo kanan Epafrodito, ket antinan
kaganaan ye matapul ko boy igit po. Ket hiyay haglap yo, ba-mo yan pabangon hagpa
kanan Apo Dioh a katanggap-tanggap boy makapaaliket kana.
19 Ket hiyay Apo kon Dioh, ibyay nay kaganaan a matapul yo ibat ha kabatnangan na
a ahe angkauboh, ta ampakimamagha kawo kanan Apo Cristo Jesus.
20 Galangen tawo yay Bapa boy Dioh tawo makanoman! Amin.

Hiyay Huyot a Pangumohta

21 Ikumohta yoko kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh ihen a ampakimamagha kanan
Apo Cristo Jesus. Angkumohtaen la kawo met nin kalalamoan ko ihti a kakatongno tawo
kanan Apo Jesus.
22 Angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a pagtao nin Dioh ihti, lalalo hilaynay
ampaghilbi ha baey nan Emperador Cesar.
23 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA COLOSAS

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh.
Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo.
2 Nanulat kayi kanyo a pagtao nin Dioh boy mapatayaan a kakatongno kanan Cristo
ihen ha Colosas.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Colosas

3 Tepe an-ipakigwang mi kawo, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh a
Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo.
4 Ampahalamat kayi, ta nabalitaan mi a ampamteg kawo kanan Apo Cristo Jesus boy
an-adoen yo hilay kaganaan a pagtao nin Dioh.
5 Wanabay ye andiyagen yo, ta main kawon anhigudowen a intaladan nan Apo Dioh
ihtew ha langit. Nagkamain kawo nin yatin kahigudowan ha nange yo ye kaptegan a
hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.
6 Yatin Manged a Balita, ket ampitayak yayna boy pahulong yan ampamayo nin bi-ay
lan tatao ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta a omen ha nalyadi kanyo paibat ha
nange boy natalohan yoy kaptegan tungkol ha kangedan nan Apo Dioh.
7 Natandaan yo yatin Manged a Balita kanan Epafras a intubol mi kanyo. Magha yan
mapatayaan boy an-adoen tawon katongno boy kalamo mi yan ampaghilbi kanan Cristo.
8 Imbalita na kammi ye tungkol ha pangado yo kanlan pagtao nan Apo Dioh makauli
ha Ihpiditon Dioh.
9 Kaya-bay paibat ana ha nabalitaan mi ye tungkol kanyo, lanang mi kawoynan an-
ipakigwang. An-awoken mi kanan Apo Dioh a biyan na kawo dayin kadunongan boy
pagkataloh a ibat kanan Ihpidito na ta-omen yon luboh a matandaan ye kalabayan nan
Apo Dioh.
10 Ha wanabay, magbi-ay kawoynan katanggap-tanggap kanan Apo bilang pagtao na,
makapaaliket kana, ampanyag nin pawa kangedan boy an-umway ye pagkatanda tungkol
kanan Apo Dioh.
11 An-ipakigwang mi met a pakhawen na kawo dayin Apo Dioh makauli ha nakiduma
a kapalyadiyan na ta-omen yo maikpe a main kaaliketan ye agya hinyaman a madihaan
yo.
12 Boy lanang kawon magpahalamat kanan Bapa a Dioh, ta dinyag na kawon
makipanawid nin tawiden lan pagtao na a anti ha kahnagan.
13 Ta inligtah na kitawo ha kapalyadiyan nin kalitehan, ket inlakew na kitawo ha
panakopan nan Apo Jesus a ampakaadoen na a Anak na.
14 Ket makauli kanan Anak na, timbeh na kitawo. Hiyay labay habiyen, pinatawad na
kitawoyna ha kakahalanan tawo.

Hiyay Kadangal nan Apo Jesu Cristo

15 Hiyay Cristo ye pakakitan kanan Apo Dioh a ahe angkakit. Bayo po napalhowa
ye hinyaman, hiyay Apo Jesus, anti yaynan alan boy hiyabay ye main kapalyadiyan ha
kaganaan a napalhowa.
16 Makauli kanan Cristo, napalhowa ye kaganaan a anti ha langit boy ihti ha babe-luta,
hilay angkakit boy ahe angkakit a omen kanlan nakahinadi a ihpidito a mānakop boy
main kapalyadiyan. Pinalhowa na hilan Cristo ta-omen hila manggalang kana.
17 Hiyay Cristo, bayo po napalhowa ye hinyaman a babagay, ket anti yayna boy makauli
kana, nikakaantin malimpeh ye kaganaan.
18 Hiyay Cristo ye pagkaō nin pangkat lan māmteg a pinagkalaman na. Hiyabay
ye pinandugiyan boy naunan nabi-ay uman kanlan nangamatey ta-omen mag-ilyadin
pinakamatagay ha kaganaan.
19 Ta kalabayan nan Apo Dioh a mikakaantin luboh ye pagkaDioh na kanan Cristo.
20 Ket makauli ha daya nan Apo Jesus ha natey ya ha kodoh, ingkahundo na hilaynan
Apo Dioh ha hadili na ye kaganaan a anti ha langit boy anti ha babe-luta.
21 Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh boy kaaway na kawo uli ha kaloke nin ihip
boy didiyag yo.
22 Noba haanin, makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus, ingkahundo na kawon Apo
Dioh ha hadili na ta-omen na kawoynan ibilang a homain kahalanan, malinih boy
homain pakaumihan ha pamilew na.

23 Noba katapulan a mikakaanti kawon mapatayaan boy maghen ha pamteg yo. Adi yo
ampaolayan a maalih kanyo ye kahigudowan yo ha Manged a Balita a nange yo hatew.
Ket yatin Manged a Balita, naipatanda ana ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ket
hikon Pablo ye nag-ilyadin māngipatanda nin yati.

Hiyay Paghilbi nan Pablo

24 Haanin, angkaaliket ako ha angkadihaan kon kaidapan ha ikanged yo. Ta yatin
kaidapan ye kahuglong nin kaidapan a nadihaan nan Cristo ha ikanged nin pangkat lan
māmteg a pinagkalaman na.
25 Ket pinili na kon Apo Dioh a māghilbi nin pangkat lan māmteg ta-omen ko maipatanda
kanyo ye monikala na.
26 Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe yan naipatanda kanlan nangaunan tutoa
hatew. Noba haanin, impatanda nayna kantawon pagtao na.
27 Ta labay nan Apo Dioh a ipatanda ye manged boy kapagtakaan a monikala na ha
kaganaan a tatao. Yati ye monikala na, hiyay Cristo ket mikakaanti yayna kanyo. Boy
hiyabay ye kahigudowan a madihaan tawo ye kangedan na ha talig nan Apo Dioh ha
langit.
28 Kaya-bay an-ipatanda mi yay Apo Jesus ha kaganaan a tatao. An-adalan boy
ambabalaan mi ye balang magha makauli ha kadunongan a in-ibyay nan Apo Dioh
kammi. Ha wanabay, maiadap mi kanan Apo Dioh ye balang magha a genap ha
pamakimamagha na kanan Apo Jesus.
29 Kaya-bay an-iuboh koy kinhawan ko ha pangipatanda nin Manged a Balita ha
kaganaan, makauli ha kapalyadiyan nan Cristo a ampamakhaw kangko.

2

1 Labay kon matandaan yo a an-iuboh koy kinhawan ko ha ikanged yo. Wanabay met
kanlan taga Laodicea boy ha kaganaan a ahe po nakakit kangko nin adap-adapan.
2 Ta labay kon kumhaw ye nakem nin balang magha boy mapaymamagha uli ha ado.
Ha wanabay, luboh yon matandaan boy matalohan ye monikala nan Apo Dioh a hiyay
Cristo.
3 Ta hiyay Cristo ye ampangibatan nin kaganaan a kadunongan boy tinanda.
4 Anhabiyen ko yati kanyo ta-omen kawo ahe matalingo makauli ha mangaumeg a
hahabi.
5 Ta agya po man ahe ako ihen kanyo, ket anti kawon anti ha ihip ko. Boy angkaaliket
ako ha nabalitaan ko a manged ye paylamo yo boy maghen ye pamteg yo kanan Cristo.

Kalihwayan makauli kanan Apo Jesu Cristo

6 Haanin, ulita tinanggap yo yaynan Apo yo ye Cristo Jesus, pahulong kawoynan magbi-
ay ha kalabayan na.
7 Labay ko a hiyay pamteg yo ket umalale kana a omen ha maalale a tubat a yamot nin
poon-kayo boy mag-ilyadin maghen a omen ha maghen a pundahyon. Pakapah-ey kawo
ha pamteg yo makauli ha kaptegan a naiadal ana kanyo boy lanang kawon pahalamat
kanan Apo Dioh.
8 Mag-alla kawo kanlan ampangiadal nin homain hilbi boy ampakatalingon aadal ta-
omen la kawo ahe mapahumbong. Ta aliwan aadal a ibat kanan Cristo ye an-iadal la, no
aliwan naiknaan a aadal boy papadan nin tao a palbowat bengat.
9 Kaya-bay adi kawo patalingo, ta ha in-anak yay Apo Jesus ihti ha babe-luta, anti ya
kana ye luboh a pagkaDioh nan Apo Dioh.
10 Ket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus, nag-ilyadi kawon genap kana. Hiyay
Apo Jesus ye ampanakop nin kaganaan a mānakop boy main kapalyadiyan.
11 Uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo, ket natuli kawo, aliwan ha laman, no aliwan
makauli ha pangalih na nin kalabayan nin laman yo. Yati ye pagkatuli a ibat kanan Cristo.
12 Ha nabawtihmowan kawo, bilang nailamo kawoyna kanan Cristo a nailbeng. Boy
bilang nabi-ay kawo met a kalamo na, ta ampamtegan yoy kapalyadiyan nan Apo Dioh a
nami-ay kanan Apo Jesus.
13 Uli ha kakahalanan yo boy panumbong yo ha mangaloke a kalabayan nin laman yo
hatew, bilang kawon natey. Noba haanin, bilang bini-ay na kawon Apo Dioh a kalamo
nan Cristo. Pinatawad na kitawoyna ha kaganaan a kakahalanan tawo.
14 Ta ha naipako yay Apo Jesus ha kodoh, inalih naynan Apo Dioh ye nakalihta a
kakahalanan tawo a ahe tawo mababa a bayadan.
15 Ket makauli ha pagkapako nan Apo Jesus ha kodoh, hinambot na hilaynay mānakop
boy main kapalyadiyan. Boy impapading-ey na hila ha adapan nin kaganaan.

16 Kaya-bay adi yo hila ampamtegan ye ampangihabi kanyo no hinyay ahe yo malyadin
kanen o inomen o no hinyay hukat yon diyagen tepe kapihtaan, kahayaghagan nin bayon
bowan o Mangaamot nin Pagpainawa.
17 Ta hilatin kaganaan a bibilin, ket pagkakitan bengat a main lumateng. Noba hiyay
Cristo ye katupadan nin hilati.
18 Main ampagkonwadin maaypa boy ampangioplit a katapulan hilan galangen ye
aanghil. Anhabiyen la a yabaytew ye naleplepan la. An-ilambong la yatew, noba homain
hilbi, ta hadili lan ihip bengat yatew. Adi yo ampamtegan ye anhabiyen la ta-omen kawo
ahe maipowida kanlan mananggap nin plimyo a impangako nan Apo Dioh.
19 Ahe hilayna ampahakop kanan Apo Jesus a pinagkaō tawon māmteg na. Hiyabay
ye ampangimamagha, ampanayhay, boy ampamalake kantawo a pinagkalaman na ha
kalabayan nan Apo Dioh.
20 Ha natey yay Cristo, bilang natey kawoyna met boy napalihway kawoyna ha papadan
nin tao. Noba taket ta anhumbongen yo po ye papadan a wanae,
21 "Adi mo angkadtanan yati. Adi mo antawayan yatew. Adi mo angkimpaan yain"?
22 Ta hiyay kaptegan, hilatew ket papadan bengat nin tao tungkol ha babagay a
angkauboh no kanen o inomen. Kaya-bay adi yo anhumbongen.
23 Hilatin papadan ket ba-mon peteg a ibat ha kadunongan. Ta anhabiyen la a maghipeg
maghimba, magmakaaypa boy mamahakit nin laman. Noba hiyay kaptegan, homain yan
maihaglap ha pamenben nin kalabayan nin laman.

3

1 Haanin, ulita bilang kawoynan nabi-ay uman a kalamo nan Cristo, ibuton yoy ihip yo
ha anti ha langit, ta ihtewbay ya ampikno ye Cristo ha dapit wanan nan Apo Dioh.
2 Ibuton yoy ihip yo ihtew, aliwan ha babagay a anti ihti ha babe-luta.
3 Ta natey kawoyna ha alan yon pangugali. Ket hiyay bayon bi-ay yoyna haanin, ket
antina kanan Cristo boy ahe na po impakit Apo Dioh.
4 Hiyay Cristo a ampangibatan nin bayon bi-ay yo, lano ha magpakit yayna ihti ha babe-
luta, ket makit kawo met a main kadangalan a kalamo na.

Hiyay Alan boy Bayon Bi-ay

5 Kaya-bay ikahwil yoynay kalabayan nin laman yo a omen ha pamakilaki o pamabayi,
kadamogan, kaotoyan, mangaloke a kalabayan boy pangakokoh, ta naibilang yan
panggalang ha diohdiohan.
6 Ket hilay tataon ampanyag nin wanabay, paduhaan na hilan Apo Dioh.
7 Wanabay kawon ampagbi-ay hatew.
8 Noba haanin, ikahwil yoyna ha bi-ay yo ye pangapoot, pangahulog, hakit nakem,
pandama nin kapadihon tao, boy paghabin habin mangadinat.
9 Boy adi kawoyna met ampaytago, ta inalih yoynay alan yon pangugali a main
mangaloke a didiyag.
10 Ket haanin, ipakit yoynay bayon pangugali a pahulong nan ambayowen Apo Dioh
anggaynan mag-ilyadin omen kana. Ha wanabay, lalo yoya po makatatanda ye Apo Dioh.
11 Kananyatin bayon bi-ay, aliwaynan maalaga no Judio ka man o ahe, natuli o ahe,
dayohan ka man o ahe, taon lale ka man o ahe, ipoh ka man o ahe. Ta hiyaynay Cristo
bengat ye maalaga ha kaganaan boy anti kantawon kaganaan.
12 Haanin, ulita pinili na kawon Apo Dioh a pagtao na boy an-adoen na, katapulan awod
a lanang kawon mapangingalo, maanoh, mapagmakaaypa, mapahinhiya boy mapagteeh.
13 No main kawon hakit nakem ha magha boy magha, mapaypahinhiya kawo boy
mapaypatawad, ta hiyay Apo, pinatawad na kawo met.
14 Hiyay pinakamaalaga kanlan hilati, mapay-ado kawo ta-omen mignap ye paymam-
agha yo.
15 Hiyay katanaan yo ha magha boy magha a nangibat kanan Cristo ye hukat
mikakaanti ha puho yo, ta yabayti ye nanagyatan nan Apo Dioh kanyo bilang mamaghan
pinagkalaman na. Boy lanang kawon magpahalamat kana.
16 Itanem yo dayin manged ha puho yo ye in-adal nan Cristo. Mapay-adal boy
mapaybabala kawo makauli ha kadunongan a ibat kanan Apo Dioh. Magkanta kawon
nakahinadi a kakantan panggalang kanan Apo Dioh. Ket ha pagkanta yo, magkanta
kawon pahalamat kana.
17 Ket hinyaman a andiyagen yo, ha habi man o didiyag, ket diyagen yo yan ikadangal
nan Apo Jesus boy pahalamat kawo kanan Bapa a Dioh makauli kanan Apo Jesus.

Bibilin ha Mitapamilya

18 Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo, ta yabay-in yay huhton diyagen nin
taon ampakimamagha kanan Apo.
19 Hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo boy adi yo hila anhamahamaen.
20 Hikawon aanak, humbongen yon lanang ye tutoa yo, ta yabay-in ye makapaaliket
kanan Apo.
21 Hikawon tutoa, adi yo ampahakitan ye nakem lan aanak yo ta-omen ahe kumapey
ye nakem la.
22 Hikawon iipoh, humbongen yoy hinyaman a bibilin lan aamo yo. Mag-obda kawo
aliwan bengat no ambilewen la kawon aamo yo ta labay yo hilan maaliket kanyo, no
aliwan agya po man ahe la kawo ambilewen. Humbongen yo hilan luboh ha puho yo
boy main limo kanan Apo Dioh.
23 Hinyaman a andiyagen yo, diyagen yo yan luboh a ba-mon hiyay Apo Jesus ye
ampaghilbiyan yo, aliwan tao.
24 Ta hiyay Apo Jesus ye peteg a amo yo boy tanda yo a biyan na kawo lanon tawid
bilang plimyo yo.
25 Noba paduhaan nan Apo Dioh ha kaeteban nin dinyag la ye ayaman a manyag nin
maloke. Ta hiyay Apo Dioh, homain yan antupigan.

4

1 Hikawo met a aamo, diyagen yoy matoynong boy manged kanlan iipoh yo. Ihipen yo
a main kawo met Amo ha langit.

Bibilin ha Kaganaan a Māmteg

2 Adi kawo anhumawa a makigwang. Ket ha pamakigwang yo, ibuton yoy ihip yo kanan
Apo Dioh boy pahalamat kawo kana.
3 Boy ipakigwang yo met a manyag yay Apo Dioh nin papadan ta-omen mi maipatanda
ye monikala na a tungkol kanan Cristo a ahe na impatanda hatew. Ket yatin pangipatanda
min monikala na ye hangkan a naipidiho ko.
4 Ipakigwang yo met a makinang dayi ye pangiadal ko nin Habi nin Dioh, ta yabay-in
ye hukat kon diyagen.
5 Pakahidi kawo ha pamakilamo yo kanlan ahe ampamteg kanan Apo Jesus. Boy legan
anti kawo kanla, pakakwaen yo a maipatanda kanla ye tungkol kanan Apo Jesus.
6 Ket no ampakitongtong kawo kanla, pakakwaen yon mangaumeg ye paghabi yo kanla
ta-omen hila manlenge kanyo. Boy tanda yo met dayi no way-omen kawo makibat ha
agya ayaman a manepet kanyo.

Hilay Kalampuhan a Pangumohta

7 Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno, ibalita na kanyo ye tungkol kangko.
Mapatayaan ya boy kalamo mi yan māghilbi nan Apo Jesus.
8 Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kahahaad mi boy
pakhawen nay nakem yo.
9 Kalamo na yay Onesimo a an-adoen tawo boy mapatayaan a katongno tawo a
kalugalan yo. Makew hila ihen ta-omen la ibalita kanyo ye kaganaan a angkalyadi
ihtibay.
10 Hiyay Aristarco a lamo kon nakapidiho, angkumohtaen na kawo. Angkumohtaen na
kawo met Marcos a kahinhin nan Bernabe. Imbilin koyna kanyo hatew a no lumateng
ya ihen kanyo ye Marcos, tanggapen yo yan luboh.
11 Angkumohtaen na kawo met Jesus a anhabtan Justo. Hiyay Aristarco, Marcos, boy
Justo, hilabaytin bengat ye kalamo kon Judio ihti a ampangiadal nin tungkol ha panakop
nan Apo Dioh. Ket pinakhaw lay nakem ko.
12 Angkumohtaen na kawo met nin kalugalan yon Epafras a māghilbi na met nin Apo
Cristo Jesus. Lanang na kawon an-ipakigwang nin luboh a papah-eyen nan Apo Dioh ye
pamteg yo boy mignap ye panumbong yo ha kalabayan na.
13 Ket mapaptegan ko a mahipeg yan ampanyag nin ikanged yo boy ikanged la met nin
taga Laodicea boy taga Hierapolis.
14 Angkumohtaen la kawo met nin Demas boy hiyay doktol Lucas a an-adoen tawon
katongno.
15 Ikumohta yoko met kanlan kakatongno tawo ha Laodicea. Ikumohta yoko met kanan
Nimfa boy ha pangkat lan māmteg nan Apo Jesus a ampaytipon ha baey na.
16 Pangayadi yon mabaha yatin hulat ko kanyo, ipawit yo met kanlan māmteg nan Apo
Jesus ihtew ha banwan Laodicea ta-omen la met mabaha. Hiyay hulat ko kanla, ipakwa
yo met ateed, ta bahaen yo.
17 Boy pakihabi yo met kanan Arquipo a iyadi nay impadyag nan Apo kana.

18 Hikoy Pablo ye nanulat nin hilatin huyot a pahen boy pangumohta. Adi yoko met
dayi anliwaan a nakapidiho boy lanang yo kon ipakigwang.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan
TAGA TESALONICA

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.
Nanulat kayi kanyon pangkat nin māmteg nan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo
ihen ha banwan Tesalonica.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.

Hiyay Pagbi-ay boy Pamteg lan taga Tesalonica

2 Kakatongno, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh boy lanang mi kawo
met an-ipakigwang kanan Apo Dioh.
3 Ampahalamat kayi kanan Bapa tawon Dioh, ta lanang min angkaihipan ye man-
ganged a didiyag yo uli ha pamteg yo. Angkaihipan mi po ye kahipegan yon ampanaglap
kanlan kakatongnon māmteg ulita an-adoen yo hila. Angkaihipan mi met ye pagteeh yon
kaidapan, ulita anhigudowen yo a mag-udong yay Apo Jesus.
4 Kakatongno min an-adoen nan Apo Dioh, ampahalamat kayi met kana, ta tanda mi a
pinili na kawon pagtao na.
5 Tanda mi yatew, ta ha impatanda mi kanyo ye Manged a Balita tungkol kanan Apo
Jesus, ket aliwan ha hahabin bengat, no aliwan ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh boy
angkahigudo min peteg ye impatanda mi. Boy nakit yoynabay met no way-omen kayin
nagbi-ay ha anti kayi kanyo boy tanda yo a dinyag min kaganaan yatew ha ikanged yo.
6 Tanda mi a pinili na kawon Apo Dioh, ta paibat ha tinanggap yo ye Habi na, tinuwad
yoynay pagbi-ay mi boy hiyay pagbi-ay nan Apo Jesus. Ta agya ampagdiha kawon tubat
a pamaidap, ket tinanggap yon teed a main kaaliketan a ibat ha Ihpiditon Dioh.
7 Kaya-bay hikawon māmteg nan Apo Jesus ha banwan Tesalonica ye nag-ilyadin
manged a panuwadan lan kaganaan a māmteg nan Apo Jesus ihen ha plobinhiyan
Macedonia boy Acaya.
8 Ta uli kanyo, nitayak ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Boy angkabalitaan
yayna met ye mapah-ey a pamteg yo kanan Apo Dioh, aliwan bengat ha plobinhiyan
Macedonia boy Acaya, no aliwan ha kaganaan a lulugal. Kaya-bay ahe mina hukat
habiyen kanlan kanayon a tatao ye tungkol ha pamteg yo.
9 Ta hilaynabay met mihmo ye ampangibalita nin manged a pananggap yo kammi.
An-ibalita la met ye panalingkukol yo ha panggalang ha diohdiohan ta-omen kawoyna
maghilbi ha angkabi-ay boy peteg a Dioh.
10 Anhabiyen la po ye pangagad yo ha pag-udong nan Anak na a mangibat ha langit a
homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman. Hiyabay ye mangiligtah
kantawo ha lumateng a kapaduhaan.

2

Hiyay Pangipatanda nan Pablo ha Tesalonica

1 Kakatongno, tanda yoynabay met a ahe nahayang ye pamakew mi ihen kanyo.
2 Tanda yo met ye pamaidap boy pamapading-ey a nadihaan mi ha Filipos bayo kayi
nilumateng kanyo. Wanabay met ye nalyadi kammi ihen ha banwa yo. Noba agya
malabong ye ampakahaad kammi, binyan na kayin Apo Dioh nin kakhawan nakem a
mangipatanda kanyo nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.
3 Ta hiyay pangipatanda mi kanyo, ket peteg boy homain kayin ihip a maloke o
manalingo kanyo.
4 No aliwan ha kalabayan nan Apo Dioh, impataya na kammi ye pangipatanda nin
Manged a Balita. Andiyagen mi yatew aliwan ta-omen hila maaliket ye tatao kammi, no
aliwan hiyay Apo Dioh a nagtanda nin anti ha puho mi.
5 Tanda nan Apo Dioh boy tanda yoynabay met a ahe mi kawo kinumbinyo makauli
ha manganged a habi. Boy ahe kayi nagkonwadin gayyem yo ta-omen mi kawo
paglanganan.
6 Ahe mi met an-agaden a dangalen yo kayi o dangalen la kayin kanayon,
7 agya main kayin katulidan a mananggap nin yatew bilang apohtol nan Apo Jesus, no
aliwan kinalingay mi kawon omen ha pangalingay nin indo kanan anak na.
8 Uli ha pangado mi kanyo, aliwan bengat Manged a Balita a ibat kanan Apo Dioh
ye in-ibyay mi kanyo, no aliwan inluboh mi ye mababa mi ha panaglap mi kanyo, ta
ampabliyen mi kawon peteg.

9 Kakatongno, tanda ko a angkaihipan yo po a legan anti kayi kanyo a ampangipatanda
nin Manged a Balita a ibat kanan Apo Dioh, mangaamot boy madeglem kayin nag-obda
nin ikabi-ay mi ta-omen kayi ahe makapabyat kanyo.
10 Nakit yo boy tanda nan Apo Dioh a hiyay pamakilamo mi kanyon māmteg nan Apo
Jesus, ket homain kahalanan, matoynong boy homain pakaumihan.
11 Tanda yo po a imbilang mi kawon hadili min anak.
12 Pinakhaw mi ye nakem yo, binabalaan boy angkumbinyowen mi kawon magbi-
ay a makapaaliket kanan Apo Dioh. Hiyabay ye nanagyat kanyo a maibilang kanlan
anhakopen na boy mapagkalamo ha homain kapadihon kadangalan na.
13 Lanang kayin ampagpahalamat kanan Apo Dioh, ta ha tinanggap yoy in-adal mi
kanyo, ket pinamtegan yo a Habi nin Dioh, aliwan habi nin tao. Ket hiyay Habi na ye
pahulong a ampamayo nin bi-ay yo a ampamteg kana.
14 Kakatongno, hiyay angkalyadi kanyo haanin, ket omen met ateed ha nalyadi kanlan
pangkat nin māmteg nan Apo Dioh ha plobinhiyan Judea. Hilay nangipaloke kanla uli
ha pamteg la kanan Apo Jesus, ket kapadiho la met ateed a Judio. Wanabay met ateed
kanyo, ta hilay nangipaloke kanyo, ket kalahi yo met ateed.
15 Hilay Jujudio ye namatey kanan Apo Jesus boy kanlan popodopita hatew. Ket hila
met ateed ye nangitaboy kammi haanin. Ampapooten la yay Apo Dioh boy angkalabanen
la hilay kaganaan a tatao.
16 Ampangiadal kayi kanlan aliwan Judio ta-omen hila miligtah ha kapaduhaan. Noba
anhaaden la kayin Jujudio. Ha wanabay a andiyagen la, pinahanan lay kakahalanan
la anggaynan napapoot la yan tubat ye Apo Dioh kanla. Kaya-bay ha ahe mabuyot,
paduhaan na hilayna!

Labay nan Pablo ye Kumewah ha Tesalonica

17 Kakatongno, angkahabekan mi kawoyna man a makit agya ahe kayi po nabuyot a
ibat ihen. Nayngingihyay kitawo, noba anti kawon anti ha ihip mi.
18 Kaya-bay labay-labay mina ye mag-udong ihen. Ket lalo ana kangko. Malabong anan
ukdo a inihip mi ye kumewah kanyo, noba angkahaad na kayin Satanas.
19 Labay mi kawoynan makit uman, ta hikawo ye kaaliktan mi, ta angkahigudo mi
a ihulong yoy pamteg yo. Ket ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo, hikawo ye
maipagmayadet mi ha adapan na.
20 Awo, hikawoy peteg a kadangalan boy kaaliketan mi.

3

1 Kaya-bay ulita ahe mina mateeh ye liyew mi kanyo, naihip mi a mamanged no
magbantak kayina ha banwan Atenas.
2 Ket hiyay Timoteo a katongno tawo boy kalamo min ampaghilbi kanan Apo Dioh
ha pangipatanda nin Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo, intubol mi yan
makew ihen kanyo a mamapah-ey nin pamteg yo boy mamakhaw nin nakem yo
3 ta-omen homain kumapey kanyo ha pamteg uli ha angkadihaan yo a pangipaloke. Ta
tanda yoynabay met a katapulan tawon magdiha nin pangipaloke.
4 Hatew po, hinabi mina kanyo a homain hapo a magdiha kitawon pangipaloke. Ket
tanda yoynabay met a peteg yain, ta angkadihaan yoyna haanin.
5 Kaya-bay ha ahe koyna mateeh ye liyew ko, intubol ko yay Timoteo ihen kanyo ta-
omen ko matandaan ye kahahaad nin pamteg yo. Ta angkahindak ako a maka natalingo
na kawoynan Satanas. Ket no wanabay ye malyadi, mahayang bengat ye pagbannog mi
ha pangipatanda mi kanyo.
6 Noba haanin, nilumateng yayna kammi ye Timoteo a ibat kanyo. Ket manged ye
imbalita na kammi tungkol ha pamteg boy pangado yo. Anhabiyen na met a lanang yo
kayin angkaihipan boy angkaliyewan yo kayi a omen met ateed ha pangaliyew mi kanyo.
7 Kaya-bay agya ampagdiha kayin kaidapan boy pangipaloke, kinumhaw ye nakem mi
uli ha nabalitaan mi a tungkol ha pamteg yo.
8 Kinumhaw ye nakem mi, ta nikakaanti yan mapah-ey ye pamteg yo kanan Apo.
9 Mayadet a tubat ye pahalamat mi kanan Apo Dioh uli ha kaaliketan mi uli kanyo ha
pamilew na.
10 Mangaamot boy madeglem, luboh min an-ipakigwang kanan Apo Dioh a mayn-
gingikit kitawon uman ta-omen mi kawo maadalan. Ha wanabay, mapahanan po ye
kakulangan nin pamteg yo.
11 An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a Bapa tawo boy kanan Apo tawon Jesus a alihen
na ye ampakahaad kammi ta-omen kayi makalakew ihen.

12 Boy pahanan na dayin Apo ye pangado yo ta-omen lalo kawon mapay-ado ha magha
boy magha boy kanlan kaganaan a tatao a omen met ateed ha pangado mi kanyo.
13 An-ipakigwang mi po kanan Apo Dioh a haglapan na kawo ta-omen mikakaantin
makhaw ye nakem yo angga ha pag-udong nan Apo tawon Jesus ihti ha babe-luta a
kalamo na hilay kaganaan a pinili na. Ha wanabay, mag-ilyadi kawon malinih boy
homain pakaumihan ha pamilew na.

4

Hiyay Bi-ay a Makapaaliket kanan Apo Dioh

1 Kakatongno, natandaan yoyna kammi no way-omen ye magbi-ay a makapaaliket
kanan Apo Dioh. Ket wanabay ya met ye andiyagen yo. Ket haanin, ha ngalan nan Apo
Jesus, an-ipakiiingalo mi kanyo a pahanan yo po ye manyag nin makapaaliket kana.
2 Ta tanda yoynabay met ye bibilin nan Apo Jesus a in-adal mina kanyo.
3 Labay nan Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan. Kaya-bay liklikan yoynay
panyag nin kadamogan.
4 Hiyay balang magha kanyo, katapulan a tanda nay makilamo a main kalinihan boy
kadangalan ha hadili nan ahawa.
5 Adi yo anhumbongen ye kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen lan tataon ahe
nagtanda nin Dioh.
6 Adi kawo manyag nin maloke o paglanganan hilay kakatongno yo, ta paduhaan na
hilan Apo Dioh ye ayaman a ampanyag nin wanabay a omen ha hinabi boy imbabala
mina kanyo hatew.
7 Hinagyat na kitawon Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan, aliwan ha kadamo-
gan.
8 Kaya-bay ayaman a ahe manumbong kananyatin bilin, ket aliwa ha tao ya nanlabag,
no aliwan kanan Apo Dioh a ampamyay kantawon Ihpidito na.
9 Haanin, hiyay tungkol ha pay-ado yon mikakatongno kanan Apo Jesus, ket ahe
katawoyna katapulan paihipan, ta inadalan na kawoynan Apo Dioh a mapay-ado kawo
ha magha boy magha.
10 Ket peteg met a an-adoen yo ye kaganaan a kakatongno yo ihen ha plobinhiyan
Macedonia. Agya wanabay man, an-ipakiiingalo mi kanyo a lalo yo hila po adoen.
11 Paghehpetan yoy magbi-ay a matana. Adi yo ampakibalabalaan ye andiyagen nin
kanayon a tao. Mag-obda kawo ha ikabi-ay yo a omen ha imbilin mina kanyo hatew.
12 Adi kawo pangaagad nin ikabi-ay yo kanlan kanayon. Ha wanabay, dangalen la kawo
lanon ahe ampamteg kanan Apo Dioh.

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

13 Kakatongno ko, labay min matandaan yo ye malyadi lano kanlan māmteg a
nangamatey ana ta-omen kawo ahe malele a omen kanlan kanayon a tatao a homain
kahigudowan ha bi-ay a homain anggaan.
14 Ta hikitawo, ampamtegan tawo a natey yay Apo Jesus boy bini-ay na yan uman Apo
Dioh. Kaya-bay ampamtegan tawo met a bi-ayen na hila met Apo Dioh ye namteg kanan
Apo Jesus a nangamatey ana. Ket ilamo na hila kanan Apo Jesus.
15 Yati ye in-adal nan Apo Jesus a anhabiyen mi kanyo. Ha mangaamot nin pag-udong
na, hikitawon angkabi-ay po, ket ahe miuna kanlan nangamatey a managana kana.
16 Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus mihmo ket umaypa ihti ha babe-luta
paibat ha langit kadlan nin makhaw a bihnga a bilin. Mange met ye bihnga nin poon
anghil boy tonoy nin tamboyok nan Apo Dioh. Hilay nangamatey a ampamteg kanan
Apo Jesu Cristo, ket bi-ayen na hila po muna.
17 Pangayadi, hikitawon nabantak ihti ha babe-luta a angkabi-ay po kananyatew a
panaon, ket oblak kitawon mipatagay a maimamagha kanla ha owep a managana kanan
Apo Jesus ha lowang. Ket mapagkalamo tawo yaynay Apo makanoman.
18 Kaya-bay kakatongno, mapaypapakhaw kawon nakem makauli kanlan hilatin aadal.

5

Hiyay Paghadya ha Pag-udong nan Apo Jesus

1 Kakatongno, ahe mina katapulan ihulat no makano ye odah o panaon nin pag-udong
nan Apo Jesus.
2 Ta tanda yoynabay met a ha mangaamot nin pag-udong na, ket ba-mon panlumateng
nin mānakaw ha madeglem.

3 Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao, “Manged haanin, ta matana boy homain
kalimowan.” Noba maoblakan hilan madama a omen ha pagkaoblak nin ilab panlamlam
nin babayin manganak. Ket ahe la maliklikan yatew.
4 Noba hikawon kakatongno kanan Apo Jesus, ahe kawoyna ampagbi-ay ha kalitehan.
Kaya-bay ahe kawoyna maoblakan ha pag-udong nan Apo Jesus a omen ha panlumateng
nin mānakaw.
5 Ta ampagbi-ay kawoynan kaganaan ha kahnagan o mangaamot, aliwan ha kalitehan
o madeglem.
6 Kaya-bay adi kitawo dayi mag-ilyadin omen kanlan angkatuloy, ta ahe la tanda
no hinyay angkalyadi ha palibot la, no aliwan pakahidi kitawo boy mag-ilyadin
mapamenben.
7 Ta hiyay taon ampagbi-ay ha kalitehan, ket nailalayi ya ha taon angkatuloy ha
madeglem a ahe na tanda ye angkalyadi ha palibot. Boy nailalayi ya met ha taon nalahing
ha madeglem a ahe na angkabenbenan ye hadili na.
8 Noba ulita ampagbi-ay kitawoyna ha kahnagan, pakabenbenen tawoy hadili tawo.
Agtawo talingkukolan ye pamteg boy pangado kanan Apo Dioh, ta yain ye pinagkakabal
tawo. Ket hiyay kahigudowan tawo a iligtah na kitawon Apo Dioh ye pinagkatakoko tawo.
9 Ta ahe na kitawo pinili Apo Dioh ta-omen na paduhaan, no aliwan ta-omen iligtah
makauli kanan Apo Jesu Cristo.
10 Hiyay Apo Jesu Cristo, natey ya bilang kahagili tawo ta-omen agya angkabi-ay kitawo
po man o natey ana ha pag-udong na ihti ha babe-luta, ket mabi-ay kitawo a kalamo na.
11 Kaya-bay haanin, ipahulong yoy mapaypapakhaw nin nakem boy mapaypah-ey
kawon pamteg ha magha boy magha a omen ha andiyagen yoyna.

Kalampuhan a Bilin boy Pangumohta

12 Haanin kakatongno, yati ye awok mi kanyo. Bihaen yo hilay ampagbannog kanyo a
pinili nan Apo Dioh a manguna boy mamabala kanyo.
13 Bihaen yo hilan luboh boy pakaadoen, ta ampaghilbiyan la kawo ha ikanged yo.
Magbi-ay kawon main manged a pamakilamo ha magha boy magha.
14 Kakatongno, an-ipakihabi mi kanyo a paghabiyan yo hilan maghipeg ye mangahado.
Papakhawen yo hilay mangakapey ye nakem na, haglapan yo hilay mangakapey ha
pamteg, boy mapaypahinhiya ha magha boy magha.
15 Hilay ampanyag nin kalok-an kanyo, adi yo hila ambaeen, no aliwan ipahulong yoy
manyag nin manged ha magha boy magha boy ha kaganaan a tao.
16 Mag-aliket kawon lanang.
17 Makigwang kawon lanang.
18 Hinyaman ye angkalyadi ha bi-ay yo, magpahalamat kawo kanan Apo Dioh, ta yati
ye labay na a makit kanyon ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.
19 Adi yo patgenen ye Ihpiditon Dioh ha andiyagen na kanyo
20 boy adi yo an-umihen ye an-ipahabi nan Ihpiditon Dioh,
21 no aliwan pakabokitkiten yon kaganaan ta-omen yo matandaan no ibat ya kanan
Apo Dioh o ahe. Hiyay ibat kanan Apo Dioh, itanem yo ha puho yo.
22 Boy liklikan yoy kaganaan a kalahin kalok-an.
23 An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a ampamyay nin katanaan a pakalinihan nan
luboh ye bi-ay yo, ha ihpidito, kalelwa boy laman yo ta-omen ha pag-udong nan Apo
tawon Jesu Cristo, ket homain kawon pakaumihan ha pamilew na.
24 Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo. Ket diyagen na hilatin kaganaan.
25 Kakatongno, ipakigwang yo kayi met.
26 Idlaw yo hilan main pangado ye kaganaan a māmteg ihen.
27 Kakatongno, ha ngalan nan Apo Jesus, an-ibilin ko kanyo a ibaha yo yatin hulat
kanlan kaganaan a kakatongno kanan Apo Jesus ihen.
28 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan
TAGA TESALONICA

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.
Nanulat kayi kanyon kakatongno a pangkat nin māmteg ha banwan Tesalonica a
ampakimamagha kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.
3 Kakatongno kanan Apo Jesus, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh.
Huhton bengat a ipahalamatan mi kawo, ta pahulong a ampumah-ey ye pamteg yo kanan
Apo Jesus boy anlumalo ya met ye pay-ado yo ha balang magha.
4 Kaya-bay an-ipagmayadet mi kawo kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Dioh. An-
ipagmayadet mi po kanla ye pagteeh yo boy pagpahulong yo ha pamteg yo, agya po man
ampagdiha kawon pangipaloke boy kaidapan.

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

5 Ket hilatew ye pagkakitan a matoynong ye panuhga nan Apo Dioh ha kaganaan a
tatao. Ta hiyay pangikpe yon pamaidap uli ha pamteg yo kanan Apo Dioh ye pamapteg
a maibilang kawoyna kanlan anhakopen na.
6 Matoynong yay Apo Dioh. Kaya-bay homain hapo a paidapan na hilay namaidap
kanyo.
7 Ket hikawo a ampaidapan la, kalamo mi kawon biyan na nin kaimunawan. Diyagen
nan Apo Dioh yatew ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus ibat ha langit, kalamo
na hilay makapalyadiyan a aanghil na boy manliyabliyab a apoy.
8 Ket paduhaan na hilay tataon ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy hilay ahe
ampanumbong ha Manged a Balita a tungkol kanan Apo tawon Jesus.
9 Paduhaan na hilan homain anggaan a pagkadama boy mihyay hilayna kanan Apo
Dioh boy ahe la makit makanoman ye madangal a kapalyadiyan na.
10 Hilatin kaganaan, ket matupad lano ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus.
Kananyatew a mangaamot, hilay pinili nan Apo Dioh a pagtao na, ket galangen boy
padangalan la yay Apo Jesus. Kabilang kawo kanlan manggalang kana, ta pinamtegan
yo ye impatanda mi kanyo.
11 Kaya-bay lanang mi kawon an-ipakigwang kanan Apo Dioh a haglapan na kawon
magbi-ay a makapaaliket kana bilang tataon hinagyat na a pagtao na. An-ipakigwang mi
po a makauli ha kapalyadiyan na, ket haglapan na kawo ta-omen yo madyag ye kaganaan
a manged a labay yon diyagen uli ha pamteg yo kana.
12 Ha wanabay, mapadangalan yay Apo Jesus ha bi-ay yo. Ket agya hikawo, padangalan
na kawo met makauli ha kangedan nan Apo tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Panlumtaw nin taon Ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh

1 Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha pag-udong nan Apo Jesus boy hiyay
pagkaitipon tawo kana, an-ipakihabi mi kanyo a
2 adi kawo mayoot o mahindak no mabalitaan yo a nag-udong yaynay Apo Jesus. Adi
yo ampamtegan agya anhabiyen la a wanabay ye hinabi nin Ihpidito kanla o nabalitaan
la kammi o wanabay ye nabaha la ha hulat a ibat kano kammi.
3 Adi kawo patalingo kanla ha hinyaman a papadan. Ta hiyay Apo Jesu Cristo, ket ahe
ya po mag-udong ihti ha babe-luta anggan ahe po nalyadi ye panlumaban nin tatao kanan
Apo Dioh boy anggan ahe ya po lumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh a
nakataladan ana ha kapaduhaan a homain anggaan.
4 Hiyay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, itagay na lanoy hadili na boy
kalabanen na hilay kaganaan a andiyohen o anggalangen nin tao. Ket humlep yan mikno
ha Timplo haka na habiyen a hiyabay ye Dioh.
5 Ahe yo nayi angkaihipan a hinabi koyna kanyo hilayati, ha anti ko po ihen kanyo?
6 Ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, ulita main
ampakabenben kana. Ket tanda yoynabay met a no maabot ye naitaning a panaon,
lumtaw yayna.
7 Noba agya ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, hiklito
yaynan ampagtige ye kapalyadiyan na haanin ihti ha babe-luta. Mikakaanti yan hiklito
angga ha maalih ye ampakabenben kana.

8 Ket no maalih anay ampakabenben kana, lumtaw yaynay ampanguntada nin Bibilin
nan Apo Dioh. Noba lano ha pag-udong nan Apo Jesus, damaen nay ampanguntada
makauli ha kahnagan na. Pateyen naya makaulin bengat ha pagtol na.
9 Lano ha lumtaw yaynay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, main yan
kapalyadiyan nan Satanas a manyag nin hadihadi a kapagtakaan boy pagkakitan a
ampakatalingo.
10 Gawien na lanoy kaganaan a kalahin panalingo kanlan mipalakew ha kapaduhaan
a homain anggaan. Mapaduhaan hila, ta ahe la pinaalagaan boy tinanggap ye kaptegan
nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a makapiligtah kanla.
11 Kaya-bay paolayan na hilaynan Apo Dioh ha tubat a pagkatalingo la ta-omen hilayna
mamteg ha katagowan.
12 Ha wanabay, mapaduhaan hilay kaganaan a ahe namteg ha kaptegan, ta kinalalabay
lay manyag nin maloke.

Hilay Pinili a Miligtah

13 Kakatongno a an-adoen nan Apo, huhton bengat a lanang mi kawon an-ipahalamatan
kanan Apo Dioh, ta bayo na po pinalhowa ye babe-luta, ket pinili na kawoyna a miligtah
makauli ha Ihpiditon Dioh a ampanlinih nin puho yo makauli ha pamteg yo ha kaptegan.
14 Hilatin kaganaan ye nanagyatan nan Apo Dioh kanyo ha impatanda mi kanyo ye
Manged a Balita ta-omen kawo madakayan nin kadangalan nan Apo tawon Jesu Cristo.
15 Kaya-bay kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg yo boy itanem yo ha puho yo ye
kaptegan a in-adal boy inhulat mi kanyo.
16-17 Haanin, liwaliwaen boy pakhawen na kawo dayin Apo tawon Jesu Cristo boy Bapa
tawon Dioh. An-adoen na kitawo boy hiyabay ye namyay kantawo nin homain anggaan a
liwaliwa boy mapah-ey a kahigudowan uli ha kangedan na. Pakhawen na dayi ye nakem
yo ta-omen pawa manged ye anhabiyen boy andiyagen yo.

3

Hiyay Pangipakigwang kanlan Pablo

1 Haanin kakatongno, hiyay kahuyotan a labay kon awoken kanyo, ket ipakigwang yo
kayi dayi ta-omen ya mapadah a mitayak ye Habi nan Apo. Boy ipakigwang yo met a
tanggapen la a main galang nin tatao ye Habi na a omen ha pananggap yo.
2 Ipakigwang yo kayi po a iligtah na kayin Apo kanlan mangaloke boy māgkahalanan a
tatao, ta aliwan kaganaan a tao ket ampamteg kanan Apo Jesus.
3 Noba agya wanabay, mapatayaan yay Apo. Ket biyan na kawon kinhawan boy ialla
na kawo kanan Satanas.
4 Uli kanan Apo, angkahigudo mi a andiyagen yo boy pahulong yon diyagen ye bibilin
mi kanyo.
5 An-ipakigwang mi met kanan Apo Jesus a haglapan na kawo ta-omen makit ha bi-ay
yo ye pangado nan Apo Dioh boy pagteeh nin kaidapan a omen ha pagteeh nan Apo Jesu
Cristo.

Babala kanlan Mangahado

6 Haanin kakatongno, ha ngalan nan Apo tawon Jesu Cristo, an-ibilin mi kanyo a
taangan yo hilay kakatongno a mahado boy ahe ampanumbong ha in-adal mi.
7 Ta tanda yoynabay met a katapulan yo kayin tuwaden. Ta ha anti kayi kanyo, ket ahe
kayi mahado.
8 Ta ahe kayi nangan nin ahe mi binayadan, no aliwan mangaamot boy madeglem
kayin nag-obda ta-omen kayi ahe makapabyat ha ayaman kanyo.
9 Ket agya po main kayin katulidan a makikwa kanyo, ahe kayi nakikwa ta-omen hikayi
ye mag-ilyadin panuwadan yo.
10 Ta ha anti kayi po ihen kanyo, ket pihahabi mina kanyo, “Ayaman a taon ahe malabay
mag-obda, ket adi yoya ampakanen.”
11 An-ipaihip mi yati kanyo, ta nabalitaan mi a mahado hilay kanayon kanyo. Homain
hilan kanayon a andiyagen, no aliwan ampakibalabala ha andiyagen lan kanayon.
12 Kaya-bay ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, ambilinan mi hilain a tatao a mag-obda hila
boy ahe hilayna ampakibalabala ha bi-ay lan kanayon.
13 Kakatongno, adi kawo dayin anhumawa a manyag nin manged.
14 Ket no main kanyoy ahe na labay ye manumbong ha bilin kananyatin hulat mi, ket
pakatandaan yoya. Ket taangan yo yayna ta-omen ya mipading-ey.
15 Noba adi yoya an-ibilang a kaaway, no aliwan babalaan yoya bilang katongno.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan taga Tesalonica

16 An-ipakigwang mi kanan Apo Jesu Cristo a ampamyay nin katanaan kanlan pagtao
na a biyan na kawo dayin katanaan ha kaganaan a panaon boy ha agya hinyaman a
angkadihaan yo. Boy mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan.
17 Peteg a hikoy Pablo ye nanulat kanyo. Yati ye pamalayan ha kaganaan a hulat ko.
Wanabay akon manulat.
18 Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Cristo Jesus uli ha bilin nan Apo Dioh a Māngiligtah tawo
boy Apo Cristo Jesus a kahigudowan tawo.
2 Nanulat ako kammo, Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus. Matanggap mo
dayi ye kangedan, ingalo boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo tawon
Jesu Cristo.

Babala tungkol ha Aliwan Huhton Adal

3 Timoteo, kumonin ka po ihen ha banwan Efeso a omen ha impakihabi ko kammo
bayo ko nakew ha Macedonia. Ta main nangaanon māmteg ihen ye ampangiadal nin
aliwan peteg. Impakihabi ko hatew kammo a patgenen mo hila.
4 Habiyen mo met kanla a adi la anhayangen ye panaon la ha homain hilbin iihtolya
boy ha pamokitkit no aya hilay nangaunan tutoa la, ta yabaytew ye pangubayan nin
payngatngat. Boy ahe ya makahaglap ha pamakatanda tawo nin kalabayan nan Apo
Dioh, ta matandaan tawon bengat makauli ha pamteg.
5 Hiyay tikih nin yatin bilin ko ket mapay-ado hila. Ket madyag lan bengat yatew no
malinih ye puho boy kanakman la boy no luboh ye pamteg la.
6 Ta main anan nangaanon nanalingkukol kanlan hilati. Ket imbaling laynay ihip la ha
homain hilbin payngatngat.
7 Labay lay mag-ilyadin maihtodo nin Bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises.
Noba ahe la met angkatalohan ye anhabiyen la, agya an-ipilit la a peteg ye an-iadal la.
8 Tanda tawo a manged ye Bibilin dapot tana gawien ya ha huhton papadan.
9 Tanda tawoynabay met a hilay Bibilin, ket naibyay ya aliwan uli kanlan matoynong,
no aliwan uli kanlan ampanlabag boy kanlan ahe ampahakop kanlan mānungkolan,
kanlan ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy kanlan māgkahalanan, kanlan ahe malabay
nin tungkol kanan Apo Dioh boy kanlan homain pamiha kanan Apo Dioh, kanlan
ampamatey nin tutoa la boy kanlan māmatey nin tao,
10 kanlan ampakilaki o ampamabayi, kanlan ampakilalay ha kapadiho la a laki, kanlan
māngapyol, kanlan māngatago boy kanlan ampanihtigoh nin katagowan boy ayaman a
ampanguntada nin huhton adal.
11 Ket yatin huhton adal, ibat ya ha Manged a Balita a impataya na kangkon Apo Dioh
a manged boy madangal.

Pahalamat ha Pangingalo nan Apo Dioh

12 Ampahalamat ako kanan Cristo Jesus a Apo tawo a namyay kangkon kinhawan a
maghilbi kana. Pinili na kon maghilbi kana ulita imbilang na kon mapatayaan,
13 agya naghabi kon mangaloke laban kana hatew. Aliwan bengat yatew, ta impaloke
ko hila po ye ampamteg kana boy pinahakitan ko hila po. Noba iningalowan nako, ta
nadyag ko yatew ha ahe ako po namteg kana boy nabaan ko a huhto ye andiyagen ko.
14 Ket luhbo ye kangedan nan Apo tawon Cristo Jesus kangko boy binyanan na ko met
nin pamteg boy pangado a omen ha an-ibyay na kanlan kaganaan a ampakimamagha
kana.
15 Peteg yatin kahabiyan a katapulan a tanggapen boy pamtegan nin kaganaan a tao,
“Nakew yay Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na hila iligtah ye māgkahalanan.” Ket
hikoynay pinakamaloke kanlan māgkahalanan.
16 Noba iningalowan na kon Apo Dioh ta-omen na maipakit Apo Jesu Cristo ye kaanohan
na kanlan māgkahalanan. Hikoy pinakamaloke a māgkahalanan. Ket hiyay pamatawad
na kangko ye alimbawa ha ayaman a mamteg kanan Apo Jesus a biyan na hilan bi-ay a
homain anggaan.
17 Galangen boy dangalen ya makanoman ye mamaghay Apo Dioh, ta hiyabay ye Poon
a homain anggaan, homain kamateyan, boy ahe angkakit. Amin.
18 Timoteo a anak ko ha pamteg, hiyay an-ibilin ko kammo haanin ket omen met
ateed ha impatanda lan mānguna hatew a impahabi nan Apo Dioh kanla a tungkol
kammo. Pakaihipen mo ye hinabi la ta-omen kumhaw ye nakem mo a mangikatulidan
nin kaptegan kanlan angkumuntada.
19 Ipahulong moy pamteg mo boy manged a kanakman, ta main tataon ahe ampanum-
bong nin manged a kanakman la. Ket uli kananyati, nadama ye pamteg la a omen ha
balko a naagwat.

20 Wanabay ye nalyadi kanan Hymenius boy Alejandro. Kaya-bay impabaala ko hilayna
kanan Satanas ta-omen hila maadalan a ahe maghabin laban kanan Apo Dioh.

2

Hiyay Bilin tungkol ha Pamakigwang

1 Una ha kaganaan, an-ipakihabi ko kanyo a ipakigwang yo hila a main pahalamat
kanan Apo Dioh ye kaganaan a tatao. Boy awoken yo kana a inged boy haglapan na hila
ha matapul la.
2 Ipakigwang yo hilay popoon boy hilay kaganaan a mānungkolan ta-omen kitawo
makapagbi-ay a matana boy mal-em, ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy
main galang kanlan kapadihon tao.
3 Ta wanabay a pakigwang ye manged boy makapaaliket kanan Apo Dioh a Māngiligtah
tawo.
4 Ta labay na a miligtah ye kaganaan a tatao boy matandaan lay kaptegan.
5 Ta mamaghan bengat ye Dioh boy mamagha yay māmietan ha tao kanan Apo Dioh a
homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a nianak a tao.
6 In-ibyay nay bi-ay na a pambeh ha kaganaan a tatao ha paduha nin kahalanan la. Ket
yati ye pamapteg a labay nan Apo Dioh a miligtah ye kaganaan a tatao. Ket impatanda
na yati ha naitaning a panaon.
7 Yati ye hangkan a pinili nako a apohtol, māngipatanda boy māngiadal nin tungkol ha
pamteg boy kaptegan kanlan aliwan Judio. Peteg ye anhabiyen ko. Ahe ako ampagtago.
8 Kaya-bay ha kaganaan a paytitipon lan māmteg, labay ko a hilay lalaki, makigwang
hilan nakatagay ye gamet la, malinih ye ihip, homain poot, boy homain ihip a
makingatngat.
9 Labay ko met a hilay babayi, ket mahyon boy madangal ye hoot la. Liklikan lay tubat
a paggani nin labok la o paghoot la nin aalahah o mangablin bado.
10 No aliwan magpakit hila dayin manganged a didiyag, ta wanabay ye katapulan a
makit ha babayin ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Dioh.
11 Ket no main ampangiadal, hilay babayi, pakal-em hilaynan manlenge boy luboh hilan
pahakop.
12 Ahe ko palubohan a hilay babayi ye mangiadal o manguna kanlan lalaki. Katapulan
a pakal-em hilan bengat.
13 Ta nauna yan napalhowa ye Adan dinan kanan Eva
14 boy aliwan hiyay Adan ye natalingo nan Satanas, no aliwan hiyay Eva ye natalingo
boy nanlabag nin bilin nan Apo Dioh.
15 Agya wanabay man, hilay babayi, miligtah hila ha panganak, dapot tana magpahu-
long hila ha pamteg, pangado, pagbi-ay a homain kahalanan, boy manged a pangugali.*

3

Hilay Mānguna nin Pangkat lan Māmteg

1 Peteg yatin kahabiyan, “Ayaman a malabay mangalingay nin pangkat lan māmteg, ket
manged ye labay nan diyagen.”
2 Katapulan a hiyay māngalingay, ket homain yan pakaumihan, mamaghay ahawa
na, tanda nay huhton diyagen, mapamenben nin hadili na, ambihaen la yan tatao,
mapananggap yan hangaili, boy tanda nay mangiadal.
3 Aliwa yan māglahing, aliwa yan matubag no aliwan maanoh ya, ahe yan ampakiaway
boy ahe yan lupan pilak.
4 Katapulan met a manged yan manguna nin hadili nan pamilya, ambihaen boy
anhumbongen la yan aanak na.
5 Ta no ahe na tanda ye manguna nin pamilya na, way-omen yan manguna nin pangkat
lan māmteg nan Apo Jesus?
6 Katapulan met a aliwa yan bayon māmteg nan Apo Jesus. Ta maka mag-ilyadi yan
malambong, ket paduhaan na yan Apo Dioh a omen ha dinyag na kanan Satanas.
7 Katapulan met a ambihaen la yan ahe ampamteg kanan Apo Jesus ta-omen yan
homain pakaumihan boy ahe na yan makalot Satanas.

Hilay Māghilbi kanlan Māmteg

8 Hilay māghilbi kanlan māmteg, katapulan met a madangal boy mapatayaan ha hahabi
la, aliwa hilan māglahing boy aliwa hilan lupan pilak.

---

* **2:15** *hilay babayi, miligtah hila ha panganak.* Ha habin Griego, malyadi met wanae “hilay babayi, miligtah hila makauli ha panganak.”

9 Katapulan a allaan la a main malinih a kanakman ye kaptegan a impatanda nan Apo
Dioh tungkol ha pamteg kanan Apo Jesus.
10 Huboken mo hila po bayo mo hila pilien. Ket no mapaptegan a homain hilan
pakaumihan, ket diyagen mo hilaynan māghilbi.
11 Katapulan met a madangal ye ahawa la, ahe ampandama nin kanayon, angkaben-
benan lay hadili la boy mapatayaan ha kaganaan.
12 Hilay māghilbi kanlan māmteg, katapulan maghan bengat ye ahawa la boy tanda lay
manguna nin papamilya la.
13 Ta no manged ye paghilbi la, dangalen la hilan tatao boy makpe hilan mangihabi nin
tungkol ha pamteg la kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Tikih nin Panulat nan Pablo kanan Timoteo

14-15 Agya anhigudowen ko a makalakew ako ihen ha ahe mabuyot, ket inhulat kon teed
yatin bibilin kammo ta-omen no maaba ako man, ket tanda moyna no hinyay huhton
pangugali lan māmteg bilang pamilya nan Apo Dioh. Hikitawon māmteg nan Apo Jesus
ye pagtao nan Apo Dioh a angkabi-ay. Nailalayi kitawo ha mapah-ey a tudek nin baey, ta
hikitawo ye pinatayaan nan Apo Dioh a mangikatulidan nin kaptegan a tungkol kanan
Apo Jesus ta-omen ahe mabayo nin hinyaman.
16 Peteg a kapagtakaan ye kaptegan nin pamteg tawo:
Ta hiyay Apo Jesus, nianak yan tao.
Pinaptegan na yan Ihpiditon Dioh a matoynong ya.
Nakit la yan aanghil,
boy naipatanda ya ha agya way-ihtew man a lugal.
Pinamtegan yan malabong a tatao ihti ha babe-luta,
boy nailakew ya ha langit.

4

Hiyay Ampanalingon Maihtodo

1 Makinang ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh, a wanae, “Ha huyot a mangaamot,
talingkukolan lan kanayon ye pamteg la kanan Apo Dioh boy humbongen la lanoy
mapanalingo a adal a impaihip nin maloke a ihpidito kanla.”
2 Ahe layna tanda ye nakaidumaan nin maloke ha manged a omen ha laman a nabanel
a ahe yayna ampakatanam.
3 An-ibawal lay pangahawa boy an-ibawal lay nangaanon kalahin makan. An-ibawal la
hilatin makan agya pinalhowa nan Apo Dioh hilati ta-omen la yan kanen a pahalamatan
lan ampamteg boy nagtanda nin kaptegan.
4 Ta hiyay kaganaan a pinalhowa nan Apo Dioh, ket pawa manged boy homain
malyadin ipwida no tanggapen tawon pahalamatan.
5 Ta hilatin kaganaan ket nalinihan anan Habi nin Dioh boy pakigwang tawo.

Hiyay Manged a Māghilbi nan Apo Jesus

6 No iadal mo hilatin babagay kanlan kakatongno, mag-ilyadi kan manged a māghilbi
nan Apo Cristo Jesus. Ket ha pangiadal mo kanla, angkaadalan mo met ye hadili mo
makauli ha kaptegan nin pamteg mo boy manged a adal a anhumbongen mo.
7 Adi mo anhayangen ye panaon mo ha iihtolya a palbowat boy homain pamiha kanan
Apo Dioh, no aliwan ilmaw moy hadili mo ha panumbong ha kalabayan nan Apo Dioh.
8 Ta main kitawo man manged a pakinabang ha pangilmaw nin laman. Noba
mamanged ye pakinabang ha pangilmaw tawon hadili tawo a manumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh, ta main pakinabang aliwan bengat kananyatin bi-ay, no aliwan anggayna
ha bi-ay a homain anggaan.
9 Peteg yatin kahabiyan boy katapulan pamtegan boy tanggapen nin kaganaan.
10 Yati ye hangkan a ampaghipeg kitawo boy ampag-anohan tawo ye mangiadal kanlan
tatao, ta main kitawon kahigudowan kanan Apo Dioh a angkabi-ay a Māngiligtah nin
kaganaan a tatao, lalalo ana kanlan ampamteg kana.
11 Hilatin kaganaan, iadal boy ibilin mo kanlan tatao ihen a humbongen la.
12 Pakikwanan mo tana a mag-ilyadi kan manged a panuwadan lan māmteg ha paghabi,
pangugali, pangado, pamteg boy malinih a pagbi-ay ta-omen homain mangumih kammo
agya anak ka po.
13 Legan ahe ako po ihen, gawien moy panaon mo ha pangibaha nin Habi nin Dioh
kanlan tatao, ha pangumbinyo kanla a humbongen la boy ha pangiadal.

14 Gawien moy binaba a in-ibyay nin Ihpiditon Dioh kammo, adi mo ampaolayan.
Natanggap mo yatew ha impalonto lan mānguna ye gagamet la kammo boy impatanda
lay impahabi nan Apo Dioh kanla tungkol kammo.
15 Ipipinghan moy hadili mo ha panyag kanlan hilati ta-omen la makit nin kaganaan a
an-umnged ye paghilbi mo kanan Apo Dioh.
16 Mag-alla ka ha pagbi-ay mo boy ha pangiadal mo. Pahulong mon diyagen hilatin
kaganaan ta-omen ka miligtah boy hilay ampanlenge kammo.

5

Hiyay Katungkolan kanlan Māmteg

1 Hilay lalakin matutoa kammo, ket adi mo hilan ampaghabiyan nin mahakit, no aliwan
katongtongen mo hilan ba-mon bapa mo. Ket hilay lalakin makakaydeng po kammo,
ibilang mo hilan kakatongno mo.
2 Ket hilay babayi met a matutoa kammo, ket ibilang mo hilan hadili mon indo. Ket hilay
babayin makakaydeng kammo, ket adi mo hilan ampangihipan nin aliwan manged, no
aliwan ibilang mo hilaynan kakatongno mo.
3 Hilay bawon babayi a homain paltido a managlap kanla, bihaen yo hila makauli ha
panaglap kanla.
4 Noba no main yan anak o apo, habiyen mo kanla, “Kalingayen boy haglapan yoya.”
Ha wanabay, maipakit lay panumbong la kanan Apo Dioh boy bilang panumbae la nin
utang lan manged a nakem kanlan tutoa la, ta hilati ye makapaaliket kanan Apo Dioh.
5 Hiyay bawon babayin homain paltido a managlap kana boy ampambukod yaynan
ampagbi-ay, ket hiyay Apo Dioh tana ye ampatayaan na. Mangaamot boy madeglem yan
ampakigwang boy ampakikwan haglap kanan Apo Dioh.
6 Noba hiyay bawon babayi a pihuhumbong nay kalabayan nin laman na, ket natey
yayna ha pamilew nan Apo Dioh, agya angkabi-ay ya po.
7 Iadal mo yatin bibilin kanlan kakatongno ta-omen homain mahabi a maloke laban
kanla.
8 Ayaman a ahe ampangalingay nin paltido na, lalo ana ha hadili nan pamilya, ket
antalingkukolan na yaynay pamteg na boy maloloke ya po kanlan ahe ampamteg kanan
Apo Dioh.
9 Hilay ilamo mo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ket hilay nagtaon nin
anemapo patagay boy napatayaan ya kanan ahawa na
10 boy katatanda lan kanayon ha panyag lan manged a omen ha manged a pangalingay
nin aanak la, pagpadagoh ha baey la, paghilbi kanlan pagtao nin Dioh, panaglap kanlan
ampagkatapulan boy pangibuton lan hadili la ha panyag nin manged.
11 Noba hilay bawon babayi a maaypa ha anemapo, adi mo hilayna ilamo ha lihtaan lan
bawon babayi a haglapan. Ta no ahe layna angkabenbenan ye tanam lan makiahawan
uman, ket mapaolayan laynay paghilbi la kanan Cristo.
12 Boy no makiahawa hilan uman, ket magkahalanan hilayna, ta ahe la tinupad ye
pangako la kanan Apo Jesu Cristo a hiyan bengat ye paghilbiyan la.
13 Adi mo hila ilamo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ta mag-ilyadi hila po
a mahado boy hayangen lay panaon la ha pangaalloba. Aliwan bengat yain. Mag-ilyadi
hila po mapangikamikami boy mamakibalabala boy mapangitongtong nin babagay a ahe
la dayi itongtong.
14 Kaya-bay no hikon bengat, mamanged po a makiahawa hilaynan uman ye bawon
babayi a kaanak-anakan po, magkamain nin anak boy kalingayen lay hadili lan pamilya.
Ha wanabay, hilay angkumuntada kantawo, ket homain hilan mahabi a laban kantawo.
15 Anhabiyen ko yati, ta main anan nangaanon bawon babayi ye tinumalingkukol ha
pamteg la kanan Apo Jesus. Ket ampanumbong hilayna kanan Satanas.
16 Ayaman a babayin māmteg nan Apo Jesus a main paltidon bawon babayi, katapulan
a hiyabay ye managlap kana. Ha wanabay, ahe ya mapabyatan ye pangkat lan māmteg
nan Apo Jesus a manayhay kana. Boy mahaglapan la hilay kanayon a bawon babayin
homain paltido a managlap kanla.
17 Hilay mānguna nin pangkat lan māmteg a manged ye paghilbi la, dangalen yo hila
boy haglapan yo hila ha matapul la, lalo ana kanlan mangahipeg a ampangipatanda boy
ampangiadal nin Habi nin Dioh.
18 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Adi moya ambohalan ye baka legan an-ipanggiek moya.”*
Boy wanae po,

* **5:18** Deuteronomio 25:4.

“Hilay māg-obda, katapulan hilan maupaan.”†
19 Adi mo an-ibabano ye bada ha maghay mānguna nin pangkat lan māmteg no homain
pamapteg nin luwa o tatloy tihtigo.
20 Ket ayaman a ampagkahalanan, paghabiyan moya ha adapan lan kaganaan a
māmteg ta-omen hila malimo a manuwad kana.
21 Timoteo, ha adapan nan Apo Dioh boy Apo Cristo Jesus boy kanlan aanghil a pinili
na, an-ibilin ko kammo a humbongen mo hilatin bibilin ko boy adi ka ampanupig nin
ayaman.
22 An-ibilin ko met a adi ka anggumagah ha pamili mo boy pangipalonto mon gamet
mo kanlan tataon mabyayan nin katungkolan a mānguna lan māmteg. Ta no main yan
kahalanan, ket midaman ka ha kahalanan na. Pakakwaen mon mikakaanti kan malinih
ha pamilew nan Apo Dioh.
23-25 Hiyay tungkol ha pamili mon mānguna lan māmteg, ihipen mo yati. Main tataon
bayo hilan mauhgaan, ket ampibagwa yaynay kahalanan la. Noba hilay kanayon,
matandaan yayna lano ye kahalanan la ha kalinghuyotan. Wanabay met ha taon
ampanyag nin manged. Main manged a didiyag a tampol matandaan boy main met a
aliwan tampol matandaan, noba matandaan ya met ateed lano.
Timoteo, nabalitaan ko a maheheg a anhumakit ye dungoh mo. Kaya-bay aliwan
bengat lanom ye inomen mo no aliwan titikandin alak met, ta makahaglap ya ha dungoh
mo boy kanayon po a angkatanam mo.

6

1 Hilay iipoh a ampamteg kanan Apo Jesus, katapulan a bihaen la hilan luboh ye aamo
la ta-omen hilan homain mahabi ye tatao laban kanan Apo Dioh o ha an-iadal tawo.
2 Ket no māmteg hila met ye aamo la, adi la an-ihipen, “Aliwaynan maalaga a bihaen ko
ye amo ko, ulita mikatongno kayina met ha pamteg.” Aliwan wanabay! No aliwan, lalo
layna ingat pakangeden ye paghilbi la, ta padiho hilaynan māmteg a an-adoen nan Apo
Dioh.

Hiyay Aliwan Huhton Adal boy hiyay Pangado ha Pilak

Hilati ye iadal mo kanla a katapulan lan humbongen.
3 No main mangiadal nin lumbo a adal boy aliwan padiho ha kaptegan a adal nan Apo
tawon Jesu Cristo boy tungkol ha panumbong ha kalabayan nan Apo Dioh,
4 ket malambong yain a tao boy homain yan tinanda. Labay nan bengat ye
makingatngat tungkol ha labay habiyen nin hahabi. Ket hiyay kalalakwan na, paykaibeg,
pay-away, pandama, pamada,
5 boy homain anggaan a gotgot. Ta yain ye ugali lan tataon mangatiko ye ihip boy
homain tinanda ha kaptegan. An-ihipen la a bumatnang hila makauli ha pangiadal la
nin tungkol kanan Apo Dioh.
6 Noba hiyay taon ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy angkapda ha bi-ay
na, ket peteg a mabatnang ya ha pamilew nan Apo Dioh.
7 Ta hiyay kaptegan, ha nianak kitawo, ket homain kitawon kinaget ihti ha babe-luta.
Boy lano ha matey kitawo, homain kitawo met makaget.
8 Kaya-bay no main kitawoynan makan boy maihoot, ket mapda kitawoyna dayi.
9 Noba ayaman a taon malabay bumatnang, ket mikolbot ya ha tukho a maghan kalot a
mapandama boy homain hilbin kalabayan nin laman a makapiugot kana ha kapaduhaan
a homain anggaan.
10 Ta hiyay pangado ha pilak ye ampangubayan nin kaganaan a kalahin kalok-an. Hilay
nangaanon tatao, uli ha pangado la ha pilak, ket tinumalingkukol hilayna ha pamteg la
boy ampagdiha hilan malabong a kalelean ha bi-ay la.

Kalampuhan a Bibilin nan Pablo kanan Timoteo

11 Noba hika, Timoteo, bilang māghilbi nan Apo Dioh, liklikan mo hilayain. Pakikwanan
moy magbi-ay a matoynong boy manumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, pakapah-ey
ha pamteg boy pangado. Pakikwanan mo met ye magbi-ay a mapangikpe boy maanoh
kanlan kanayon.
12 Ikatulidan mon manged ye pamteg mo. Ha wanabay, mabyayan ka nin bi-ay a
homain anggaan, ta yabay-in ye nanagyatan nan Apo Dioh kammo ha impatanda moy
pamteg mo kana ha adapan nin malabong a tihtigo.
13 Haanin, ha adapan nan Apo Dioh a ampamyay nin bi-ay ha kaganaan boy ha adapan
nan Apo Cristo Jesus a naghabin kaptegan ha adapan nan Gobilnadol Poncio Pilato hatew,
ket wanae ye bilin ko kammo.

† **5:18** Lucas 10:7.

14 Humbongen mon manged ye imbilin kammo ta-omen homain mahabi laban kammo.
Diyagen mon kaganaan yati angga ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo ihti ha babe-
luta.
15 Ket mag-udong ya ha panaon a intaning nan Apo Dioh a anti kanay kaganaan
a kangedan. Hiyay Apo Dioh ye mamaghay Poon a makapalyadiyan ha kaganaan.
Makapalyadiyan ya ha kaganaan a mānguna boy ha kaganaan a mānungkolan.
16 Hiyan bengat ye homain kamateyan boy angkumonin ha kahnagan a homain
makahaley. Homain nakakit kana o malyadin makakit kana. Anti kana ye kadangalan
boy kapalyadiyan a homain anggaan. Amin.
17 Hilay mangabatnang ihti ha babe-luta, habiyen mo kanla a adi hila ampagmayadet
boy adi hila pataya ha kabatnangan la a mataloh maahe, no aliwan pataya hila kanan
Apo Dioh a ampamyay nin kaganaan a an-ikaaliket tawo.
18 Bilinan mo hilan manyag nin manged, pakalabongen lay manganged a didiyag la,
mag-ilyadi hilan mapanaglap boy mapamyay kanlan kanayon.
19 Ket no wanabay ye diyagen la, makatipon hila nin kabatnangan a ahe maanam ha
langit boy magkamain hilan kaptegan a bi-ay.
20 Timoteo, allaan moy aadal a naipataya kammo. Liklikan moy paytongtong a homain
pamiha kanan Apo Dioh boy payngatngat a nibaan lan kanayon a kadunongan, noba
ampanguntada ha an-iadal tawo.
21 Anhabiyen lan kanayon a anti kanlay kadunongan, noba ulita aliwan huhto yatew a
kadunongan la, nitaang hilayna ha peteg a pamteg kanan Apo Jesus.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo
Dioh. Intubol na kon Apo Dioh a mangipatanda nin tungkol ha bi-ay a impangako na
a matanggap tawo makauli ha pamakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.
2 An-adoen kon Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus, matanggap mo dayi
ye kangedan, ingalo, boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Cristo Jesus a Apo
tawo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo boy hiyay Pamakhaw Nakem nan Timoteo

3 Ampahalamat ako kanan Apo Dioh a ampaghilbiyan kon main malinih a kanakman
a omen ha paghilbi lan unan tutoa ko hatew. An-ipahalamatan kata kana tepe maihipan
kata ha pamakigwang ko mangaamot boy madeglem.
4 Angkaihipan ko a ha inumalih ako ihen kammo, ket tinumangih ka. Kaya-bay haanin,
angkaliyew akoynan tubat a mapayngikit kitan uman ta-omen mignap ye aliket ko.
5 Angkaihipan ko met ye luboh mon pamteg a omen ha pamteg nan baing mon Loida
boy hiyay indo mon Eunice a nunan namteg kanan Apo Jesus. Ket haanin, angkahigudo
kon wanabay met ateed ye pamteg mo.
6 Kaya-bay an-ipaihip ko kammo a lalo moya po paghipegan a gawien ye binaba a
in-ibyay nan Apo Dioh kammo a tinanggap mo ha impakigwang kata a impalonto koy
gagamet ko kammo.
7 Gawien moy binaba a in-ibyay na, ta hiyay Ihpiditon Dioh a in-ibyay na kantawo, ket
ahe ya mamyay kantawo nin pangalimo no aliwan kapalyadiyan, pangado boy pamenben
ha hadili.
8 Kaya-bay adi ka angkading-ey a mangipapteg nin tungkol kanan Apo tawon Jesus
boy adi moko an-ikading-ey a napidiho uli ha pangipatanda ko nin tungkol kana. No
aliwan makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh, makipagdiha ka nin kaidapan uli ha
pangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.
9 Hiyay Apo Dioh ye nangiligtah boy nanagyat kantawo a mag-ilyadin pagtao na aliwan
uli ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha hadili nan kalabayan boy kangedan.
Ta ha ahe na po pinalhowan Apo Dioh ye babe-luta, ket inihip naynan ipakit kantawo ye
kangedan na makauli ha diyagen nan Apo Jesus.
10 Noba haanin, impakit nayna kantawo ye kangedan na makauli ha panlumateng
nan Cristo Jesus a Māngiligtah tawo. Hinambot nay kapalyadiyan nin kamateyan boy
impatanda na kantawo a no mamteg kitawo ha Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus,
ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan.
11 Ket pinili na kon Apo Dioh a māngipatanda, apohtol boy māngiadal nin Manged a
Balita.
12 Ket yain ye hangkan a ampagdiha akon kaidapan ihti ha pidihowan. Noba agya
wanabay man, ket ahe ko an-ikading-ey ulita katatanda ko yay ampamtegan ko. Ket
angkahigudo kon maialla nay impataya ko kana angga ha mangaamot nin pag-udong na.
13 Hiyay manged a adal a nange mo kangko ye humbongen mon iadal. Ket ha pangiadal
mo, magpahulong ka ha pamteg kanan Apo Jesus boy ha pangado kanlan tatao uli ha
pamakimamagha mo kanan Apo Jesu Cristo.
14 Makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh a anti kantawo, allaan mon manged ye adal a
impataya ko kammo ta-omen ya ahe mauman.
15 Tanda moynabay met a tinalingkukolan la koynan kalabongan a kakatongno ha
plobinhiyan Asia, agya hilan Figelo boy Hermogenes.
16-17 Noba ingalowan naya dayin Apo Dioh ye Onesiforo boy pamilya na. Ta hiyay
Onesiforo, ha nilumateng ya ihti ha Roma, ahe nako tinggenan a tinapul angga ha nakitan
nako. Maheheg na kon ampakhawen boy ahe nako ingkading-ey agya napidiho ko.
18 Ket tanda moynabay met no way-omen na kon hinaglapan ha anti ko po ihen ha
Efeso. Kaya-bay haanin, ingalowan naya dayin Apo Dioh ha mangaamot a manuhga
yaynay Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Manged a Hundaloh nan Apo Jesu Cristo

1 Kaya-bay anak kon Timoteo, pakapah-ey ka makauli ha haglap nan Apo Jesu Cristo.

2 Ket hilay aadal a nange mo kangko ha adapan lan kalabongan a tatao, iadal mo met
kanlan tataon mapatayaan a main binaba a mangiadal kanlan kanayon.
3 Ikpe moy kaidapan a angkadihaan tawo uli ha pamteg tawo kanan Apo Cristo Jesus.
Mangikpe ka a omen ha pangikpe nin maghay mapatayaan a hundaloh.
4 Hiyay maghay hundaloh, ket ahe ya malyadin makibalabala ha andiyagen lan aliwan
hundaloh, no aliwan ampaghehpetan nan mapaaliket ye matatagay kana.
5 Wanabay met a mag-ilyadi kan omen ha māgdagaw. Ahe ya makatanggap nin plimyo
no ahe na humbongen ye bibilin tungkol ha pagdagaw.
6 Mag-ilyadi ka met a omen ha mahipeg a mānanaman. Katapulan a hiyabay ye munan
makinabangan ha pupol nin intanem na.
7 Pakaihipen mon manged ye anhabiyen ko kammo. Ket hilatin kaganaan, ipataloh nan
Apo Dioh kammo.
8 Pakaihipen mo yay Apo Jesu Cristo a ibat ha lahi nan Poon David boy bini-ay nan
uman Apo Dioh. Hiyabay ye Manged a Balita a an-ipatanda ko.
9 Ket uli ha pangipatanda ko nin tungkol kana, ampagdiha akon pamaidap anggaynan
binalol lako a omen ha maghay tulihan. Noba agya wanabay man, hiyay Habi nin Dioh
ket ampitayak ya met ateed, ta ahe ya mabalol.
10 Kaya-bay anteehen koy kaganaan a kaidapan ha ikanged lan pinili nan Apo Dioh ta-
omen la met matanggap ye kaligtahan a ibat kanan Apo Cristo Jesus boy bi-ay a homain
anggaan a mapagkalamo nan Apo Dioh.
11 Peteg yatin kahabiyan,
“No nailamo kitawo kanan Cristo ha natey ya,
ket mabi-ay kitawo met a kalamo na.
12 No magteeh kitawon pamaidap a omen kana,
mamoon kitawo met a lamo na.
No ibudi tawo ya,
ket ibudi na kitawo met.
13 Agya aliwa kitawo man mapatayaan kana,
ket mapatayaan yan teed,
ta ahe na malyadin ibudi ye hadili na.”

Hiyay Mapatayaan a Māghilbi nan Apo Jesus

14 Hilatin hinabi ko, ipaihip mo kanlan tataon an-adalan mo. Babalaan mo hila ha
ngalan nan Apo Dioh a liklikan laynay payngatngat nin tungkol ha labay habiyen nin
hahabi. Ta homain hilbi yatew kanlan ampanlenge, no aliwan ikadama la.
15 Paghehpetan moy magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Dioh boy mapatayaan a
ampangiadal nin kaptegan a omen ha maghay māg-obda a homain an-ikading-ey ha
andiyagen na.
16 Liklikan moy tongtongan a homain hilbi boy homain pamiha kanan Apo Dioh, ta
hilay ampaytongtong nin wanabay, ket lalo hilaynan ampitaang kanan Apo Dioh.
17 Hiyay aadal la, ket ba-mo yan hakit a tampol ampitayak boy ampakadama nin
matiboen laman. Ket hiyay Himeneo boy Felito, kabilang hila kanlan ampangiadal nin
wanabay.
18 Tinumaang hilayna ha kaptegan, ta anhabiyen la a nabi-ay hilaynan uman ye
nangamatey. Ket ha wanabay, anggulowen lay pamteg lan kanayon.
19 Agya wanabay man, hiyay peteg a adal a ibat kanan Apo Dioh, ket mikakaantin
maghen a pondahyon boy main nakahulat a wanae, “Tanda nan Apo Dioh no aya hilay
tatao na.”* Nakahulat met ye wanae, “Ayaman a ampaghabin ampakimamaghayna kanan
Apo Jesus, ket katapulan tumgen yayna ha panyag nin kalok-an.”
20 Ha maghay baey a mayadet, main nakahinadi a kakahangkapan. Main yadi ha
balitok, ha mital, kayo boy ha pita. Hilay mangablin kakahangkapan a omen ha yadi
ha balitok o mital, ket magawi ha maalaga a okahyon. Hiyay mamoda a omen ha yadi ha
kayo o pita, ket magawi ya ha minamangaamot.
21 Hiyay taon tinumgen ana ha panyag nin kalok-an, mailalayi ya ha kahangkapan
a nalinihan boy magawi ha mangaalaga a okahyon. Ta yatew a tao, ket nalinihan
yayna, nakataladan yaynan gawien nan Apo Dioh boy nakahadya yayna ha panyag nin
manganged.
22 Kaya-bay liklikan moy mangaloke a kalabayan nin laman nin bayontubo. Pakakwaen
moy magbi-ay a matoynong, mapatayaan, mapangado boy matana a kalamo lan kapadiho
mon main malinih a kanakman a ampakigwang kanan Apo Dioh.

---

* **2:19** Bibilang 16:5.

23 Liklikan moy kamutawan boy homain hilbin payngatngat, ta tanda mo a yain ye
ampangubayan nin pay-away.
24 Hiyay māghilbi nan Apo Dioh, katapulan a ahe yan mamakiaway, no aliwan maanoh
ya ha kaganaan, manged yan mangiadal boy mapagteeh ya.
25 Katapulan a maanoh yan mangitoynong kanlan angkumuntada nin an-iadal na.
Pahimbalang, biyan na hilan Apo Dioh nin panaon a maghehe boy matandaan ye
kaptegan.
26 Ha wanabay, mahnagan ye ihip la, ket makabuhan hila ha kalot nan Satanas a
nangipoh kanla a manyag nin kalabayan na.

3

Hiyay Kaidapan ha Huyot a Mangaamot

1 Timoteo, labay kon matandaan mo yati. Bayo kalampuhan nin babe-luta, ket
magkamain nin tubat a kaidapan.
2 Ta hilay tatao, hadili laynan bengat ye ampaalagaan la, lupan pilak, mapagmayadet,
matanghit, mapangumih, ahe ampanumbong kanlan tutoa la, homain pahalamat, boy
ahe ampanggalang kanan Apo Dioh.
3 Hilatin tatao, ket homain pangado, homain pamatawad, mapandama, homain
pamenben ha hadili, matubag, boy kahulog lay manged.
4 Aliwan bengat yain, ta mapangiopit hila po, dawohdoh, mapagmatagay, kalalabay la
po a humbongen ye kalabayan laman la dinan yay Apo Dioh.
5 Ampagkonwadi hilan māmteg nan Apo Dioh, noba ahe ya met makit ye kapalyadiyan
nin pamteg ha bi-ay la. Liklikan mo hilay tataon wanabay.
6 Main nangaano kanla ye konwadi makigayyem ta-omen hila makaloob ha babaey
lan babayin mataloh matalingo nin an-iadal la. Ta hilatin babayi, ket nitanek hilayna ha
kahalanan boy ipoh hilaynan kalabayan nin laman la.
7 Lanang hilan ampanlenge nin hadihadi a adal, noba nakanoman ahe la met
angkatalohan ye kaptegan.
8 Hilatin lalaki a ampanalingo kanla, ket angkuntadaen lay kaptegan a omen ha
panguntada lan Janes boy Jambres kanan Moises hatew. Matiko ye ihip la boy hiyay
anhabiyen la a pamteg la ket aliwan peteg.
9 Noba ahe mipahulong ye andiyagen la. Ta matandaan la met ateed lano nin kaganaan
a tatao ye kamutawan la a omen ha nalyadi kanlan Janes boy Jambres hatew.

Hiyay Bilin nan Pablo kanan Timoteo

10 Noba hika Timoteo, tanda moynay kaganaan a in-adal ko, ugali ko boy no hinyay
labay kon diyagen ha bi-ay ko. Tanda moyna met no way-omen ye pamteg ko,
pagpahinhiya ko, pangado ko, boy pagteeh ko.
11 Tanda mo met ye nadihaan ko ha anti ko po ha banwan Antioquia, banwan Iconio
boy ha banwan Listra. Impaloke la kon tatao ihtew boy pinaidapan lako. Noba inligtah
na kon Apo kanlan kaganaan.
12 Hiyay kaptegan, kaganaan a malabay magbi-ay a matoynong bilang mānumbong nan
Apo Cristo Jesus, ket magdiha hilan pangipaloke.
13 Ket hilay tataon mangaloke boy mānalingo, lalo hila po magpakaloke, ta legan
antalingowen la hilay kanayon, ket angkatalingo hila met.
14 Noba hika, magpahulong ka ha naadal mo boy pinamtegan mo, ta katatanda mo hilay
nangiadal kammo.
15 Paibat ha anak ka po, natandaan moynay naihulat a Habi nin Dioh. Ket yati ye
makaibyay nin kadunongan a mangiugot kammo ha kaligtahan makauli ha pamteg
kanan Apo Jesus.
16 Hilay kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya makauli ha kapalyadiyan
nan Apo Dioh. Ket magawi ya ha pangiadal nin kaptegan, pangidlaw kanlan ampanyag
nin aliwan huhto, boy pangilmaw ha pagbi-ay a matoynong
17 ta-omen hikitawon māghilbi nan Apo Dioh, ket lanang a nakahadya ha panyag nin
manged.

4

1 Timoteo, tanda moynabay met a ha pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta, ket
manakop yan kaganaan boy manuhga yan kaganaan a tatao, natey man o angkabi-ay.
Kaya-bay Timoteo, ha ngalan nan Apo Dioh boy Apo Cristo Jesus, ambilinan kata a
2 lanang ka dayin nakahadya a mangipatanda nin Habi nin Dioh ha hinyaman a
odah. Ha pangipatanda mo, ipatunong moy aliwan huhton adal, paghabiyan mo hilay

ampanyag nin aliwan manged boy pakhawen moy nakem boy pamteg la. Ket iadal mo
yatin kaganaan a main kaanohan kanla.
3 Ta lumateng ye panaon a hilay tatao, ket ahe hilayna manlenge nin peteg a adal, no
aliwan manapul hilaynan bengat nin mamaihtodo a mangiadal nin labay lan leng-en
ta-omen la mahumbong ye hadili lan kalabayan.
4 Ahe hilayna manlenge nin peteg a adal, no aliwan ha iihtolya a palbowat bengat.
5 Noba hika, katapulan a mapamenben kan hadili mo ha kaganaan a odah. Pagteehan
moy kaidapan a lumateng kammo. Ipatanda moy Manged a Balita tungkol kanan Apo
Jesus kanlan ahe po ampamteg. Diyagen moy man-ipadyag nan Apo Dioh kammo bilang
paghilbi mo kana.
6 Ta madanon akoynan matey a ba-mon maghan hagpa a an-ihagpa ana.
7 Ba-mo kon maghay māmakilumba, ket inyadi koy pamakilumba ko o maghay
māmakidihmog, ket inyadi koy pamakidihmog ko. Hiyay labay habiyen, dinyag koy
kaganaan a mababa ko ha paghilbi ko kanan Apo Dioh boy impahulong koy pamteg ko
kana. Inyadi koy kaganaan a impadyag na kangko.
8 Ket haanin, ulita nakit na yan Apo Dioh ye matoynong a pagbi-ay ko, main yaynan
intaladan kangkon plimyo a kodona. Ket hiyay Apo Jesus a matoynong a mānuhga ye
mamyay kangko. Ikodona naya kangko ha Mangaamot nin Panuhga na. Aliwan bengat
hiko ye mabyayan, no aliwan agya hilay kaganaan a angkahabek nin pag-udong na.

Kalampuhan a Bilin nan Pablo

9 Pakakwaen moy tampol makalakew ihti kangko.
10 Ta hiyay Demas, nilakwanan na koyna. Nag-udong ya ha banwan Tesalonica,
ta mamabli kana ye babagay ihti ha babe-luta. Hiyay Cresente, nakew ya met ha
plobinhiyan Galacia. Ket hiyay Tito, nakew ya met ha plobinhiyan Dalmacia.
11 Hiyay Lucas tanay lamo ko. Kaya-bay no makew ka ihti, ilamo mo yay Marcos, ta
malabong ye maihaglap na ha paghilbi ko kanan Apo Jesus.
12 Ket hiyay Tiquico, intubol ko yan makew ha banwan Efeso.
13 Ha pamakew mo ihti, kadten mo yay kepkep kon imbantak ko kanan Carpo ha Troas.
Kadten mo met ye nakehkeh a kahulatan ko, lalo hilaynay yadi ha katat ayop.
14 Hiyay Alejandro a māmanday tanho, tubat a kalok-an ye dinyag na kangko. Ket hiyay
Apo Dioh tanan bengat ye baala a mamaduha kana.
15 Mag-alla ka kana, ta tubat ye panguntada na ha an-iadal tawo.
16 Ha una la kon in-adap ha panuhgaan, ket homain nakilakew kangko, no aliwan
nilakwanan la kon kaganaan. Ket patawaden na hila dayin Apo Dioh.
17 Agya wanabay man, ahe nako pinaolayan Apo Dioh. Pinakhaw nay nakem kon
mangipatanda nin Manged a Balita kanlan kaganaan a aliwan Judio ta-omen la met
mange. Boy inligtah na kon Apo Dioh ha kamateyan.
18 Ket angkahigudo kon iligtah nako po ha kaganaan a pakalokean angga lano ha ilakew
nako ha panakopan na ha langit. Galangen yay Apo Dioh makanoman. Amin.

Hilay Pangumohta

19 Haanin, ikumohta moko kanlan miahawan Priscila boy Aquila boy ha pamilya nan
Onesiforo.
20 Hiyay Erasto, nagbantak ya ha banwan Corinto. Hiyay Trofimo, ket imbantak koya
ha banwan Mileto, ta ampaghakit ya.
21 Pakakwaen moy makalakew ihti bayo maabot ye bowan nin pangalay-ep.
Angkumohtaen la kan Eubulo, Pudente, Lino, Claudia boy hilay kaganaan a kakatongno
tawo ihtibay.
22 Mikakaanti ya dayi ye Apo kammo. Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo
Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan
TITO

1 Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Dioh boy apohtol nan Apo Jesu Cristo. Intubol
na kon Apo Dioh ta-omen ko paghenen ye pamteg lan pinili na boy ipataloh kanla ye
kaptegan tungkol ha panumbong nin kalabayan na.
2 Yatin pamteg boy pagkataloh ye ampakaibyay kantawo nin kahigudowan a biyan na
kitawon bi-ay a homain anggaan. Yatin bi-ay a homain anggaan ye impangako nan Apo
Dioh bayo na po palhowaen ye babe-luta. Ket ahe ya ampanago.
3 Ket haanin ana ye panaon a intaning nan Apo Dioh a maipatanda ye Habi na tungkol
ha bi-ay a homain anggaan. Ket hiyay Apo Dioh a Māngiligtah tawo, makauli ha bilin na,
pinatayaan nako a mangipatanda nin yati.
4 Angkumohtaen kata Tito a anak ko ha mamaghay pamteg.

Matanggap mo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Cristo Jesus a Māngiligtah tawo.

Hiyay Abala nan Tito ha alipoteh nin Creta

5 Tito, nilakwanan kata ha Creta ta-omen mo patunongen ye babagay a ahe ko
napatunong hatew boy mamili ka nin mānguna kanlan papangkat lan māmteg ha balang
banwa a omen ha imbilin ko kammo hatew.
6 Hilay pilien mo, ket hilay homain pakaumihan boy maghan bengat ye ahawa. Hilay
aanak la, ket katapulan a ampamteg hila met kanan Apo Dioh, ahe hila mahabin magulo
o mabyang ye ō la.
7 Hiyay māngalingay lan pangkat nin māmteg, bilang pinatayaan nan Apo Dioh ha abala
na, katapulan a homain yan pakaumihan. Katapulan a aliwa yan malambong, aliwa yan
tampol angkapoot, aliwa yan māglahing, aliwa yan matubag boy aliwa yan lupan pilak,
8 no aliwan mapananggap nin hangaili, kalalabay nay manyag nin manged, mapamen-
ben nin hadili na, matoynong, ampagbi-ay a homain kahalanan, boy tanda nay huhton
diyagen.
9 Katapulan a pagbi-ayan na ye peteg a adal a naadal na ta-omen na met maiadal kanlan
kanayon boy maitoynong hilay angkumuntada kananyati.
10 Ta malabong hilay tataon angkumuntada nin yatin adal. Antalingowen la hilay
kanayon makauli ha pangiadal la nin homain hilbi. Lalo hilaynay ampangipilit a patuli
hilay māmteg.*
11 Katapulan a patgenen mo ye pangiadal la, ta anggulowen lay papamilya makauli ha
pangiadal la nin ahe la dayi iadal. Andyagen la yati ta-omen la hilan mapagpilakan.
12 Main maghay taga Creta a an-ibilang la a podopita ye naghabi, “Hilay taga Creta,
pawa mangatago, mangahado, mangahiba, boy mangatubag a ba-mon ayop.”
13 Peteg ye hinabi na. Kaya-bay paghabiyan mo hilan manged ta-omen hila mag-ilyadin
mapah-ey ha pamteg la
14 boy ahe layna an-ibabano ye iihtolya lan Jujudio a palbowat bengat o bibilin a
palbowat bengat nin tataon nanalingkukol ha kaptegan.
15 Kanlan tataon main malinih a ihip, malinih ana ye kaganaan a babagay. Noba hilay
tataon main madinat a ihip boy ahe ampamteg, homain malinih kanla, ta madinat ye
kanakman boy ihip la.
16 Anhabiyen la a katatanda la yay Apo Dioh, noba ahe ya met makit ha didiyag la.
Ampakailoy hila, ahe mapanumbong, boy ahe la mababa ye manyag nin hinyaman a
manged.

2

Hiyay Genap boy Peteg a Adal

1 Noba hika Tito, hiyay katapulan mon iadal ket hiyay peteg a adal.
2 Hilay tutoan laki, babalaan mo hilan mag-ilyadin mapamenben nin hadili, madangal,
tanda lay huhton diyagen, mapah-ey ha pamteg, mapangado boy mapagteeh.

---

* **1:10** Hilatin tataon angkumuntada ket Jujudio. Ampamteg hilayna kanan Apo Jesus, noba an-iadal la a kaganaan a māmteg, katapulan a magpatuli hila a omen ha anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises.

3 Ket hilay tutoan babayi met, babalaan mo hilan magbi-ay a matoynong bilang māmteg
nan Apo Dioh. Adi hila ampandama boy adi hila māglahing, no aliwan mangiadal hilan
kangedan
4 ta-omen la hila maadalan ye makakaydeng a babayi a adoen lay ahawa la boy aanak
la.
5 Adalan la hilan mag-ilyadin mapamenben nin hadili, magbi-ay a malinih, mahipeg
ha baey la, maanoh boy mapanumbong ha ahawa la ta-omen hilan homain mahabi ye
kanayon laban ha Habi nin Dioh a an-iadal tawo.
6 Hilay bayontubo a laki, babalaan mo hila met a mag-ilyadi hilan mapamenben nin
hadili.
7 Hika, Tito, ha kaganaan a babagay, mag-ilyadi kan panuwadan kanlan kanayon ha
panyag nin manged. Ha pangiadal mo, ipakit mo a manged ye tikih mo boy luboh ha
puho.
8 Pakahigudowen mo a pawa kaptegan ye iadal mo kanla boy homain pakaumihan. Ha
wanabay, mading-eyan hilay angkumuntada kantawo, ta homain hilan mahabin maloke
laban kantawo.
9 Hilay iipoh,* babalaan mo hilan mag-ilyadin mapanumbong kanlan aamo la ta-omen
hila maaliket ye aamo la. Ahe hila dayi mapamakibat
10 boy ahe la takawan ye aamo la, no aliwan ipakit la a luboh hilan mapatayaan. Ha
wanabay, maipakit la ha kaganaan a andiyagen la ye kangedan nin an-iadal tawo tungkol
kanan Apo Dioh a Māngiligtah tawo.
11 Ta hiyay Apo Dioh, ket impakit na ye kangedan na a ampakaibyay nin kaligtahan ha
kaganaan a tatao.
12 Yatin kangedan na ye ampamabala kantawo a talingkukolan tawoynay didiyag a
homain pamiha kanan Apo Dioh boy hiyay kalabayan nin laman tawo. Ha wanabay,
magbi-ay kitawo ihti ha babe-luta a mapamenben nin hadili, matoynong, boy mapanum-
bong ha kalabayan nan Apo Dioh
13 legan an-agaden tawo a main kahigudowan ye makapaaliket a mangaamot a hiyay
pag-udong na. Kananyatew a mangaamot, makit tawo ye kahnagan nan Apo Jesu Cristo
a madangal tawon Dioh boy Māngiligtah.
14 Hiyay Apo Jesus, in-ibyay nay hadili na uli kantawo ta-omen na kitawo tebhen ha
kaganaan a kalok-an boy linihan na kitawo ha kakahalanan ta-omen mag-ilyadin pagtao
na a nakataladan a manyag nin manged.
15 Hilatin pangugali ye iadal mo kanlan kakatongno ihen. Babalaan mo hilan
manumbong boy paghabiyan mo hilay ampanguntada, ta main kan wanabay a katulidan.
Ket adi mo an-ipaluboh a luyoen la kan ayaman.

3

Hiyay Huhton Pangugali nin Māmteg nan Apo Jesus

1 Ipaihip mo kanlan māmteg a pahakop boy manumbong hila kanlan mānungkolan. Boy
katapulan a lanang hilan nakahadya a manyag nin manged.
2 Habiyen mo po kanla a adi hila ampaghabin maloke laban ha agya ayaman boy adi
hila ampakiaway, no aliwan mag-ilyadi hilan maanoh boy mapagmakaaypa ha kaganaan
a tatao.
3 Ta agya hikitawo met hatew, ket kulang kitawo ha pagkataloh ha kaptegan, ahe
mapanumbong, mataloh kitawon naoy-oy ha kalok-an boy inipoh nin kaganaan a kalahin
kadamogan boy hadilin kalabayan. Ampagbi-ay kitawo ha kalok-an boy paykaibeg.
Kinahulog la kitawon kanayon. Ket kinahulog tawo hila met.
4 Noba ha naipatanda kantawo ye kangedan boy pangado nin Dioh a Māngiligtah tawo,
5 ket inligtah na kitawo ha paduha uli ha kahalanan tawo. Inligtah na kitawo aliwan uli
ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha ingalo na kantawo makauli ha Ihpiditon
Dioh a nanlinih boy namyay nin bayon bi-ay kantawo.
6 Hiyay Apo Dioh, in-ibyay nan luboh ye Ihpidito na kantawo makauli kanan Apo Jesu
Cristo a Māngiligtah tawo.
7 Dinyag na yatew ta-omen na kitawo maibilang a matoynong makauli ha kangedan na
boy matanggap tawo ye anhigudowen tawo a bi-ay a homain anggaan.
8 Yatin adal ket peteg boy mapatayaan. Kaya-bay labay ko a luboh mon iadal hilati
kanlan māmteg nan Apo Dioh ihen ta-omen hila maghipeg a manyag nin manged.
Manged hilatin aadal boy makahaglap ha kaganaan a tatao.

---

* **2:9** Hatew ha Israel, hilay ipoh, homain hilan katulidan a umalih boy aliwan paltido ye amo la.

9 Noba liklikan moy pamakingatngat a homain hilbi boy liklikan moy pamokitkit no
aya hilay nangaunan tutoa yo boy liklikan mo met ye pamakingatngat tungkol ha Bibilin
a impahulat kanan Moises. Ta homain yan hilbi boy ahe ya makahaglap kanyo.
10 Ket no main taon ampandama nin paymamagha yo, paghabiyan moya. Ket no
mikalwa moynan paghabiyan noba ahe ya po tumgen, ikahwil mo yayna.
11 Ta tanda moynabay met a hiyay taon wanabay, ket māgkahalanan boy nitaang yayna
ha kaptegan. Hiyay kahalanan na ye ampangipapteg a katapulan yaynan paduhaan.

Kalampuhan a Bilin

12 Palakwen koya ihen ye Artemas o hiyay Tiquico. Ket no lumateng ya ihen ye agya aya
kanla, pakakwaen mo kon lakwen ha Nicopolis, ta an-ihipen ko a ihtewbay ko palabahen
ye panaon nin pangalay-ep.
13 Pag-aligwat nan Zenas a abogado boy hiyay Apolos, ibyay mo kanla ye angga ha
mababa mon ihaglap kanla. Pakahigudowen mo a ahe hila magkulang nin matapul la ha
pangumodang la.
14 Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesus, adalan mo hilan maghipeg a manyag nin
manged ta-omen hila makahaglap kanlan ampagkatapulan. Ta no wanabay ye diyagen
la, ket ampagbi-ay hilan mahilbi.
15 Angkumohtaen la kan kaganaan a lamo ko ihti. Ket ikumohta mo kayi met kanlan
kaganaan a kakatongno tawo ha pamteg a ampangado kammi.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan
FILEMON

1 Hiko yay Pablo a nakapidiho uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Cristo Jesus.
Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Apo Jesus. Ampangumohta kayi kammo,
Filemon, a an-adoen mi boy kalamo min māghilbi nan Apo Dioh.
2 Angkumohtaen miya met ye Apia a katongno tawo kanan Apo Jesus boy kanan
Arquipo a kapadiho min homain limon ampangiadal nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo
boy wanabay met kanlan māmteg a ampaytipon ha baey mo.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo.

Hiyay Pangado boy Pamteg nan Filemon

4 Filemon, tepe an-ipakigwang kata kanan Apo kon Dioh, an-ipahalamatan kata kana,
5 uli ha nabalitaan ko a pamteg mo kanan Apo Jesus boy pangado mo ha kaganaan a
pagtao nin Dioh.
6 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a ihulong moy manged a nakem mo ha kaganaan
a māmteg ta-omen umway ye pagkataloh mo ha kaganaan a kangedan a in-ibyay nan Apo
Dioh kantawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo.
7 An-adoen kon katongno, peteg a angkaaliket ako boy kinumhaw ye nakem ko uli ha
pangado mo kanlan pagtao nin Dioh, ta pinakhaw moy nakem la.

Hiyay Awok nan Pablo kanan Filemon tungkol kanan Onesimo

8 Haanin, bilang apohtol nan Cristo, main akon katulidan a mangibilin kammo nin
hukat mon diyagen.
9 Noba ulita an-adoen kata, ket ahe kataynan bilinan, no aliwan makiingalo koynan
bengat kammo. Kaya-bay bilang maghan matutoa kammo boy naipidiho uli ha pangiadal
ko nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo,
10 ampakiiingalo ko kammo uli kanan Onesimo. Imbilang ko yan anak ko ha pamteg,
ta ha anti ko ihti ha pidihowan, ket namteg ya kanan Apo Jesu Cristo.
11 Hatew, homain kan pakinabang kana, ta tinumakah ya. Noba haanin, luwa kitayna
a makinabang kana.*
12 Ampaudongen koya kammo ye an-adoen kon Onesimo.
13 Labay koya po dayin kumonin ihti ta-omen ha panaglap na kangko, ba-mon hikaynay
ampanaglap kangko legan anti ko ihti ha pidihowan uli ha pangiadal kon Manged a Balita.
14 Noba ahe ko yan labay diyagen a homain kan pamaluboh ta-omen kan ahe angkapilit
bengat, no aliwan luboh ha nakem mo ye panaglap mo kangko.
15 Ta maka naihyay ya kammo nin makandin panaon ye Onesimo ta-omen ha pag-
udong na, ket mapagkalamo mo yayna makanoman.
16 Hatew, hiyay Onesimo, ipoh mo yan bengat. Noba haanin, aliwa mo yaynan bengat
ipoh, no aliwan katongno mo yayna met kanan Apo Jesus. An-adoen koya. Noba lalalo
dayi ye pangado mo kana, ta ipoh mo yayna, ket katongno moya po kanan Apo.
17 Kaya-bay no an-ibilang mo kon kapadiho mon māghilbi nan Apo Jesus, ket tanggapen
moya awod ye Onesimo a ba-mon hikoy antanggapen mo.
18 Ket no nagkahalanan ya man kammo o nakautang, hikoynay hingilen mo.
19 *Hiko baynan mihmon Pablo ye nanulat nin yati. Ket hikoyna met ye mamayad nin
hinyaman a nautang na kammo.* Filemon, ahe ko anhabiyen kammo a utang moya
kangkoy pagkatanda mo kanan Apo Jesus.
20 Kaya-bay katongno ko, uli kanan Apo, diyagen mo dayi ye awok ko kammo tungkol
kanan Onesimo. Paaliketen moko dayi bilang katongno mo kanan Apo Jesu Cristo.
21 Nanulat ako kammo, ta angkahigudo kon diyagen moy awok ko kammo boy tanda
ko a igit po ye diyagen mo.
22 Main ako po manaytin labay kammo. No malyadi, italadanan mo kon kunaan ihen.
Ta anhigudowen ko a makaudong ako ihen kanyo ulita an-ipakigwang yoko.

Kalampuhan a Pangumohta

23 Kumohta ka met kano wanan Epafras a kalamo kon nakapidiho ihti uli ha pangiadal
na nin tungkol kanan Apo Cristo Jesus.

---

* **1:11** *Onesimo:* hiyay labay habiyen nin ngalan Onesimo ket “mapakinabangan.”

24 Hiyay Marcos, hiyay Aristarco, hiyay Demas, boy hiyay Lucas a kalalamoan kon
māngiadal, ket angkumohtaen laka met.
25 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat kanlan
HEBREO

Hiyay Paghabi nan Apo Dioh makauli ha Anak na

1 Hatew, hiyay Apo Dioh, malabong a ukdo yan naghabi ha nakahinadi a papadan
kanlan nangaunan tutoa tawo makauli kanlan popodopita na.
2 Noba kanlan hilatin kalampuhan a mangaamot, naghabi ya kantawo makauli kanan
Anak na. Impapalhowa nan Apo Dioh kana ye babe-luta boy pinili na yan manawid nin
kaganaan.
3 Ket makit kana ye kahnagan nan Apo Dioh boy hiyay pagkaDioh nan Apo Dioh,
ket wanabay met ateed kana. Ket hiyabay ye ampangalingay ha kaganaan makauli ha
makapalyadiyan a habi na. Ket pangayadi na kitawon nilinihan ha kakahalanan, nag-
udong yayna ha langit boy nikno yayna ha dapit wanan* nan Makapalyadiyan a Dioh.
4 Kaya-bay hiyay Anak nin Dioh, nag-ilyadi yan matatagay kanlan aanghil. Wanabay
met a matatagay ye impangalan nan Bapa a Dioh kana dinan ha ngangalan lan aanghil
na.
5 Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na bega hinabi ha ayaman a anghil na,
“Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.”†
Boy aliwan hilay aanghil na ye andektan nin hinabi na,
“Hikoy mag-ilyadin Bapa mo,
ket hika ye Anak ko.”‡
6 Ket ha itubol na yaynan Apo Dioh ye bugtong a Anak na ihti ha babe-luta, hinabi na,
“Hikawon kaganaan a anghil ko, galangen yo yay Anak ko.”§
7 Boy main yan hinabi ye Apo Dioh a tungkol kanlan aanghil na, a wanae,
“Hilay anghil ko a māghilbi ko,
ket mapalyadi ko hilan angin o apoy.”*
8 Noba yati ye hinabi nan Bapa a Dioh kanan Anak na,
“Hika a Dioh ye mamoon makanoman.
Ket matoynong ye pamoon mo.
9 Ampabliyen moy matoynong a didiyag,
noba kahulog moy maloke a didiyag.
Kaya-bay hiko a Dioh mo,
pinili katan paaliketen nin igit po kanlan kalalamoan mo.”†
10 Boy main ya po hinabi kanan Anak na a wanae,
“Ha pandugi nin kaganaan, hika Apo ye namalhowa nin babe-luta.
Ket makauli ha kapalyadiyan mo, pinalhowa mo ye kaganaan a anti ha langit.
11 Maanam man hilatin kaganaan, noba mikakaanti ka makanoman.
Umalan man yatin kaganaan a omen ha bado.
12 Itopi mo man hilatin kaganaan a omen ha maghay kepkep
boy hagiliyan a omen ha bado.
Noba ahe ka angkauman.
Boy mikakaanti kan angkabi-ay makanoman.”‡
13 Ket agya makanoman, ahe na bega hinabin Apo Dioh ha agya ayaman kanlan aanghil
na ye hinabi na kanan Anak na, a wanae,
“Mikno ka ha dapit wanan ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.”§
14 No wanabay awod, hinya hilay aanghil nin Dioh? Hilay anghil nin Dioh, ket ihpiditon
māghilbi na bengat boy hilabay ye an-itubol na a managlap kanlan tataon iligtah na.

2

Hiyay tungkol ha Panhumyay ha Kaptegan

1 Ulita umiigit yay Apo Jesus ha kaganaan, katapulan a lanang tawon ihipen ye nange
tawo ta-omen kitawo ahe mitaang ha kaptegan.

---

* **1:3** *dapit wanan* ye pohto nin kapalyadiyan, kadangalan, boy katungkolan. † **1:5** Kakanta 2:7. ‡ **1:5** 2 Samuel 7:14; 1 Cronica 17:13. § **1:6** Deuteronomio 32:43. * **1:7** Kakanta 104:4. † **1:9** Kakanta 45:6-7. ‡ **1:12** Kakanta 102:25-27. § **1:13** Kakanta 110:1.

2 Pakaihipen yo yati. Hatew, hiyay Bibilin nan Apo Dioh, impaibyay na kanlan
aanghil na kanan Moises. Ket napaptegan a peteg ya yati boy ayaman a nanlabag o ahe
nanumbong kanlan hilatin bibilin, ket napaduhaan ya ha kaeteban nin kahalanan na.
3 Lalo ana kantawo. No ahe tawo an-ibabano ye homain kapadihon kaligtahan a ibat
kanan Apo Dioh, ket ahe tawo maliklikan ye kapaduhaan. Hiyay Apo Jesus ye unan
nangibalita nin yatin kaligtahan. Ket pinaptegan la met tataon nakange kana.
4 Ket hiyay Apo Dioh, pinaptegan na met makauli ha pagkakitan boy hadihadi a
kapagtakaan. Boy pinaptegan na po makauli ha malabong a binaba a in-ibyay nan
Ihpiditon Dioh kanlan labay nan biyan.

Nagkamain nin Kaligtahan makauli kanan Apo Jesus

5 Ket haanin, tungkol met ha bayon babe-luta a lumateng, ahe na impabaala Apo Dioh
kanlan aanghil na, no aliwan impabaala na kanlan tatao.
6 Ta wanae ye anhabiyen nin maghay pahen nin naihulat a Habi nin Dioh,
“Apo, hinya hilay tatao, ta angkaihipan mo hila?
Hinya hila nayi, ta angkalingayen mo hila?
7 Ta ha makandin panaon, ket dinyag mo hilan maaaypa kanlan aanghil mo.
Noba pinadangalan mo hila a omen ha poon.
8 Boy impahakop moynay kaganaan ha kapalyadiyan la.”*
Yatin hinabi ha naihulat a Habi nin Dioh a impahakop nan Apo Dioh kanlan tatao ye
kaganaan a babagay, hiyay labay habiyen, ket lumateng lanoy mangaamot a homain
bagay a ahe na ipahakop ha tao. Noba ahe tawo ya po makit haanin a naipahakop ha tao
ye kaganaan a babagay.
9 Noba tanda tawo a hiyay Apo Jesus, ha anti ya ihti ha babe-luta, ha makandin panaon,
dinyag na yan Apo Dioh a maaypa kanlan aanghil na ta-omen na madihaan ye matey.
Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao makauli ha kangedan nan Apo Dioh. Ket
haanin, binyan na yan galang boy kadangalan uli ha pagteeh na nin pamaidap anggan
kamateyan.
10 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan a babagay bilang pagkonin
na, ket huhton bengat a pinalubohan na yan mapaidapan ye Apo Jesus ta-omen ya mag-
ilyadin genap a pangibatan nin kaligtahan tawo. Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na
hila maibilang kanlan anhakopen na ha langit ye malabong a aanak na.
11 Ta hikitawon nalinihan ha kakahalanan boy hiyay Apo Jesus a ampanlinih kantawo,
ket mamaghay Bapa tawo. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey Apo Jesus a habtan na kitawon
kakatongno.
12 Yati ye hinabi nan Apo Jesus kanan Bapa na,
“Bapa a Dioh, ipatanda ko kanlan kakatongno ko no aya ka.
Ha bunak lan tataon ampanggalang kammo, magkanta ko nin panggalang.”†
13 Hinabi na po Apo Jesus,
“Pataya ako kanan Apo Dioh.”‡
Ket hinabi na po,
“Anti ko ihti a kalamo lan aanak nan Apo Dioh a impataya na kangko.”§
14 Hiyay andektan nin aanak nin Dioh, ket hikitawon tatao. Kaya-bay hiyay Apo Jesus,
ket in-anak yan tao a omen met kantawo a main daya boy laman ta-omen makauli ha
pagkamatey na, ket luboh na yan mahambot ye Satanas a ampangibatan nin kamateyan.
15 Ha wanabay, napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin limo, ta hatew, ampagbi-ay
kitawon angkalimo ha kamateyan.
16 Ulin yati, makinang a aliwan hilay aanghil ye anhaglapan nan Apo Jesus, no aliwan
hikitawon lalahi nan Abraham.
17 Kaya-bay katapulan a mianak yan tao a omen kanlan kakatongno na ta-omen
na kitawo mahaglapan. Ket ha wanabay, mag-ilyadi yan pinakapoon tawon padi a
mapangingalo boy mapatayaan. Ket bilang pinakapoon tawon padi, hiyabay ye māmietan
kantawo kanan Apo Dioh. Inhagpa nay hadili na bilang pambeh ta-omen hiyabay anay
mapaduhaan, ket mapatawad ye kakahalanan tawo.
18 Ulita nangikpe yan pamaidap ye Apo Jesus uli ha tukho, mahaglapan na hila met ye
ampagdiha nin tukho.

3

Hiyay Apo Jesus, Madadangal ya po kanan Moises

---

* **2:8** Kakanta 8:4-6. † **2:12** Kakanta 22:22. ‡ **2:13** Isaias 8:17. § **2:13** Isaias 8:18.

1 Kaya-bay hikitawon mikakatongno ha pamteg a hinagyat nan Apo Dioh a ma-
pagkalamo na ha panakopan na ha langit, pakaihipen tawo yay Apo Jesus. Pinamtegan
tawo ya a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh boy hiyabay ye pinakapoon a padi a māmietan
kantawo kanan Apo Dioh.
2 Mapatayaan ya kanan Apo Dioh a nangitubol kana a omen met kanan Moises a
mapatayaan ha pamaala na kanlan kaganaan a kabilang ha pamilya nin Dioh.
3 Noba an-ibilang na yan Apo Dioh ye Apo Jesus a madadangal po kanan Moises. No
ilalayi tawo ha panyag nin baey, hiyay Apo Jesus ye mamaideng ket hiyay Moises ye pahen
nin baey. Ket madadangal yay mamaideng dinan ha an-ipaideng na.
4 Ta tanda tawo a no main baey, main met nanyag nin baey. Ket hiyay Apo Dioh ye
nanyag nin kaganaan.
5 Hatew hiyay Moises, mapatayaan ya ha pamaala na kanlan tataon kabilang ha
pamilya nin Dioh. Noba māghilbi na yan bengat Apo Dioh. Ket hilay didinyag na, bilang
pagkakitan bengat nin ipatanda nan Apo Dioh lano.
6 Noba hiyay Apo Jesu Cristo, aliwa yan māghilbi, ta Anak yan Dioh boy mapatayaan
a māmaala nin pamilya nin Dioh. Ket haanin, kabilang kitawoyna kanlan pamilya nin
Dioh, dapot tana mikakaanti kitawon mapah-ey ha pamteg boy ahe tawo ya ikading-ey
ye an-agaden tawon diyagen nan Apo Dioh kantawo lano.
7 Kaya-bay manlenge kitawo ha anhabiyen nan Ihpiditon Dioh, a wana,
“No mange yo a ampaghabi kanyoy Apo Dioh, pakaleng-en yoya.
8 Adi yo ampabyangen ye ō yo
a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew.
Ta ha anti hila ha wangwang, ahe hila nanumbong kanan Apo Dioh boy hinubok lay
kaanohan na.”
9 Hinabi na po Apo Dioh,
“Agya nakit laynabay ye kapagtakaan a didinyag ko ha loob nin apatapo a taon,
ket hinubok lay kaanohan ko.
10 Kaya-bay tubat ye poot ko kanlan hilatew a nangaunan tutoa boy hinabi ko,
‘Lanang hilan antumaang kangko
boy ahe la labay a humbongen ye an-ibilin ko kanla.’
11 Kaya-bay uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a
ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”*
12 Kaya-bay kakatongno, mag-alla kawo ta-omen homain kanyoy mag-ilyadin maloke
boy ahe ana mamteg, ket mitaang kawo kanan Apo Dioh a angkabi-ay.
13 Hiyay diyagen yo, minamangaamot kawon maypapakhawan nin pamteg legan main
po panaon ta-omen kawo ahe matalingo a magkahalanan a mamabyang nin ō yo.
14 Ta no paibat po ha namteg kitawo angga ha kalampuhan, ket mikakaanti kitawon
mapah-ey ha pamteg kanan Cristo, mapagkalamo tawo yan makanoman.
15 Ihipen tawon uman ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Dioh kanyo, pakaleng-en yoya.
Adi yo ampabyangen ye ō yo
a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew a ahe nanumbong kanan Apo
Dioh.”†
16 Ket haanin, aya hilay nakange kanan Apo Dioh, noba ahe nanumbong kana? Aliwa
nayi a hilay tataon in-ilwah nan Moises ha nahyon Egipto?
17 Ket aya hilay kinapootan nan Apo Dioh ha loob nin apatapo a taon? Aliwa nayi a
hilay nagkahalanan boy nangamatey ha wangwang?
18 Boy aya hilay nagpangakoan nan Apo Dioh nin hadili na a ahe bega miabot ha lugal
nin kapainawaan? Aliwa nayi a hilay tatao a ahe ampanumbong kana?
19 Kaya-bay makinang a ahe hila niabot ha kapainawaan a intaladan nan Apo Dioh, ta
ahe la yan pinamtegan.

4

1 Agya wanabay man ye nalyadi kanlan nangaunan tutoa tawo, nikakaanti yan teed
ye kapainawaan a impangako nan Apo Dioh. Kaya-bay mag-alla kitawo, ta maka main
kanyo ye ahe miabot ha kapainawaan na.
2 Ta padiho kitawoyna kanlan nangaunan tutoa tawo a nakange nin Manged a Balita a
tungkol kananyatin kapainawaan. Noba ahe ya nakahaglap kanla ye nange la, ta ahe la
pinamtegan.

---

* **3:11** Kakanta 95:7-11. † **3:15** Kakanta 95:7-8.

3 Hikitawon māmteg nan Apo Dioh bengat ye miabot ha kapainawaan na. Noba hiyay
tungkol kanlan ahe ampamteg kana, hinabi nan Apo Dioh,
"Uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a
ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla."*
Hinabi nan Apo Dioh yain, agya nakataladan yaynay kapainawaan kanla paibat po ha
pinalhowa nay babe-luta.
4 Tanda tawo yain ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol ha ikapiton mangaamot,
"Ha ikapiton mangaamot, nagpainawa yay Apo Dioh ha pamalhowa na."†
5 Noba ihipen tawo man uman ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanlan Israelita,
"Ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla."
6 Hilay nakange nin yatin manged a balita hatew tungkol ha impangako nin Dioh,
makinang a ahe hila miabot ha kapainawaan na ulita ahe hila nanumbong kana. Noba
agya wanabay man, nikakaanti yan teed ye pangako nan Apo Dioh boy main miabot ha
kapainawaan na a intaladan na.
7 Kaya-bay ha pangalabah nin malabong a taon, nangitaning yayna man ye Apo Dioh
nin magha po a mangaamot ta-omen kitawo miabot ha kapainawaan na. Yati ye labay
habiyen nin hinabi na a "haanin" ha hinabi nan Apo Dioh makauli kanan David,
"Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Dioh kanyo, pakaleng-en yoya.
Adi yo ampabyangen ye ō yo."‡
8 Tanda tawoynabay met a naiabot na hilan Josue ye Israelita ha Canaan a lugal nin
kapainawaan la hatew. Noba aliwa po yain ye kaptegan a lugal nin kapainawaan a an-
agaden tawo, ulita nangitaning yayna man ye Apo Dioh nin magha po a mangaamot nin
pamainawa.
9 Kaya-bay bilang pagtao nin Dioh, angkahigudo tawo a main kitawon kapainawaan a
intaladan nan Apo Dioh a omen ha pagpainawa na ha ikapiton mangaamot.
10 Ta ayaman a miabot ha kapainawaan nan Apo Dioh, ket magpainawa ya met ha
andiyagen na a omen kanan Apo Dioh a nagpainawa pangayadi nin pamalhowa na nin
kaganaan.
11 Kaya-bay pakaapehen tawon miabot ha kapainawaan na. Adi tawo hila antuwaden
ye tatao hatew a ahe nanumbong kanan Apo Dioh. Maka ahe kitawo met miabot ha
kapainawaan na.
12 Ta hiyay Habi nin Dioh ket angkabi-ay boy makapalyadiyan ya. Ket ba-mo yan
matadem a tubat a omen ha kampilan a mitaligmang ye tadem na a malyadin panigpah
nin pipilpoan boy utek nin bobot-o, ta antupohen nay puho nin tao boy an-ibagwa nay
pinakamaldeg a ihip na boy hiyay ampakaapehen na.
13 Homain bega maitayo kanan Apo Dioh, ta angkakit boy tanda nay kaganaan. Ket
makibat kitawo lano kana.

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

14 Kaya-bay pakapah-ey kitawo ha pamteg, ta main kitawon madangal a pinakapoon a
padi a nakew ha langit a homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh.
15 Tanda nan pinakapoon tawon padi ye kaganaan a kakapeyan tawo. Ket angkainga-
lowan na kitawo, ta kaganaan a tukho§ a angkadihaan tawo, nadihaan na met, noba ahe
ya bega nagkahalanan.
16 Ket ulita main kitawoynan pinakapoon a padi, ha panaon nin pagkatapulan tawo,
adi kitawoyna ampagluwaluwa a humaley kanan Apo Dioh, ta ingalowan boy haglapan
na kitawo.

5

1 Hatew, hiyay pinakapoon a padi a māmietan ha tao kanan Apo Dioh, ket napili ya
kanlan kapadiho nan tao. Katungkolan nay mangihagpa kanan Apo Dioh nin didigalo
boy hagpa lan tatao ha pangihagpaan ta-omen mapatawad ye kakahalanan la.
2 Ulita hiyay pinakapoon a padi, ket tao ya a main ya met kakapeyan, maanoh ya kanlan
tataon ampakadyag nin maloke boy kanlan ahe nagtanda a maloke ye andiyagen la.
3 Uli ha kakapeyan na, katapulan na met ye mangihagpa uli ha kakahalanan na, aliwan
bengat ha kakahalanan nin tatao.
4 Agya ayaman a tao, ahe na malyadin diyagen ye hadili na a pinakapoon a padi. Ta
hiyay Apo Dioh bengat ye ampamili ha wanabay a katungkolan a omen ha pamili na
kanan Aaron hatew.

---

* **4:3** Kakanta 95:11. † **4:4** Genesis 2:2. ‡ **4:7** Kakanta 95:7-8. § **4:15** *tukho* o papanubok.

5 Wanabay met kanan Cristo, aliwan hiyabay ye namadangal boy namili nin hadili na
a mag-ilyadin pinakapoon a padi, no aliwan hiyay Apo Dioh. Ta hinabi nan Apo Dioh
kana,
“Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.”*
6 Boy hinabi na po Apo Dioh ha kanayon a pahen nin kahulatan,
“Hikaynay padi makanoman
a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.”†
7 Ha anti ya po ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, in-aleng-eng nay nakigwang boy
nakiiingalo kanan Apo Dioh a hiyan bengat ye makapiligtah kana ha kamateyan.
Ket lingnge na met Apo Dioh ye pakigwang na ulita luboh yan nagmakaaypa boy
mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh.
8 Noba agya Anak yan Dioh, natandaan nay peteg a panumbong makauli ha pangikpe
na nin kaidapan.
9 Ulin yatin panumbong na, dinyag na yan Apo Dioh a genap boy pangibatan nin
homain anggaan a kaligtahan lan kaganaan a ampanumbong kana.
10 Ta tinuga na yan Apo Dioh a mag-ilyadin pinakapoon a padi a omen met ateed ha
pagkapadi nan Melkizedek.‡

Babala kanlan Manalingkukol kanan Apo Dioh

11 Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo a tungkol ha pagkapadi nan Apo Jesus. Noba
maidap yan ipataloh kanyo, ulita kinumapey anay pagkataloh yo.
12 Māngiadal kawoyna dayi, ta nabuyot kawoyna ha pamteg. Noba angga haanin,
katapulan a iadal po kanyo ye unan aadal a tungkol ha Habi nin Dioh a naiadal ana
kanyo hatew. Ba-mo kawon ongi a gatah po ye pamangan na, ta ahe yo po magatgat ye
mabyang a pamangan a nakailalayian nin mangaldeg a adal.
13 Hilay ampagbi-ay ha gatah, oongi hila po. Hiyay labay habiyen, ahe la po naadal no
hinyay matoynong o maloke.
14 Noba hilay ampagbi-ay nin mabyang a pamangan, main yaynan ihip. Hiyay labay
habiyen, uli ha pangilmaw, angkatalohan laynay mangaldeg a aadal boy tanda layna no
hinyay manged o maloke.

6

1 Kaya-bay lakwanan tawoynay unan adal tungkol kanan Cristo, ket magpahulong
kitawoyna ha mangaldeg a adal ta-omen kitawo pumah-ey ha pamteg. Adi kitawoyna
pag-udong-udong ha unan adal tungkol ha paghehe boy panalingkukol ha didiyag a
homain hilbi boy tungkol ha pamteg kanan Apo Dioh,
2 ha aadal tungkol ha pamawtihmo, pangipalonto nin gamet ha ō, pagkabi-ay uman
nin nangamatey boy no way-omen ya lano ye tao ha homain anggaan pangayadi na yan
uhgaen Apo Dioh.
3 Kaya-bay no ipaluboh nan Apo Dioh, magpahulong kitawoyna ingat ha mangaldeg a
adal.
4 Ta hilay nanalingkukol ha pamteg la kanan Apo Jesus, ahe tawo hilayna makumbinyo
a maghehe ta-omen hila mag-udong kana. Natandaan layna ye kaptegan hatew, nadihaan
laynay kangedan a digalo nan Apo Dioh, boy natanggap layna ye Ihpiditon Dioh.
5 Nadihaan laynay kangedan a ibat ha Habi nin Dioh boy natanam layna ye ka-
palyadiyan nan Apo Dioh a ipakit na ha huyot a mangaamot.
6 Ket haanin, no talingkukolan la ye pamteg la kanan Apo Jesus, ahe hilayna
makumbinyo a maghehe boy miudong kana, ta ba-moynan an-ipako la yayna man ha
kodoh ye Anak nin Dioh boy an-ipapading-ey laya ha adapan lan tatao.
7 Hikitawon tatao, nailalayi kitawo ha luta a talon. Hiyay luta a maheheg maudanan
boy tuboan nin tatanaman a pakinabangan nin māgtalon, ket inged na yan Apo Dioh.
8 Noba no ilamon boy didiwi bengat ye antumubo nin yatew a luta, ket homain yan
hilbi. Kaya-bay ihumpa na yan Apo Dioh boy maulam ya.
9 An-adoen kon kakatongno, agya wanabay man ye anhabiyen ko, aliwa kawon omen
kanla, ta angkahigudo ko a mamanged ye kahahaad yo bilang nananggap nin kaligtahan.
10 Matoynong yay Apo Dioh boy ahe na maliwaan ye manganged a didiyag yo boy hiyay
impakit yo a pangado yo kana makauli ha pahulong yon panaglap kanlan pagtao nin
Dioh.

---

* **5:5** Kakanta 2:7. † **5:6** Kakanta 110:4. ‡ **5:10** Genesis 14:18-20.

11 Kakatongno, labay ko dayi a ipahulong yoy kahipegan yo angga ha kapopohan ta-
omen yo matanggap ye anhigudowen yo.
12 Anhabiyen ko yati ta-omen kawo maghipeg boy tuwaden yo hilay tatao a makauli
ha pamteg la kanan Apo Dioh boy pahulong lan pangikpe, ampananggap hilaynan
impangako na.

Peteg ye Pangako nan Apo Dioh

13 Ihipen yo yay Abraham. Ha nagpangako yay Apo Dioh kana, ahe ya nanggawi nin
kanayon a ngalan a pamaghen nin pangako na, no aliwan ginawi nay hadili nan ngalan,
ulita homain umiigit kana.
14 Wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, “An-ipangako kon inged kata boy
diyagen kon malabong ye lalahi mo.”*
15 Ket ulita nagteeh yan nangagad ye Abraham, natanggap nay impangako nan Apo
Dioh kana.
16 Tanda tawo a no hiyay maghay tao, ket labay na a mapapaghen ye pangako na,
manggawi yan ngalan nin umiigit kana. Ha wanabay, homain hilaynan payngatngatan.
17 Wanabay met ateed ye dinyag nan Apo Dioh hatew. Ta ha nagpangako yay Apo Dioh,
pinaghen nay pangako na makauli ha panggawi na nin ngalan na ta-omen naya ipakit
kanlan tataon nagpangakoan na a ahe naya bega umanen ye pangako na.
18 Ket hilatin luwa a hiyay pangako na boy pamapaghen na, peteg a ahe mauman, ta
ahe yan bega ampagtago ye Apo Dioh. Kaya-bay hikitawon tinumkip kana, main kitawon
maghen a kahigudowan, legan an-agaden tawoy impangako na.
19 Yatin kahigudowan tawo kanan Apo Dioh ye ampamakhaw nin nakem tawo a ba-
mon nakatakip ha mayadet a dapah. Ket yatin kahigudowan tawo, itupoh na kitawo ha
tabing nin Timplo boy iabot na kitawo ha Pinakanahantowan a Hilid nin Timplo ha langit
a angkunaan nan Apo Dioh.
20 Nauna yaynan hinumlep ye Apo Jesus ihtew ta-omen ya mamietan kantawo kanan
Apo Dioh, ta hiyabay ye nag-ilyadin pinakapoon tawon padi makanoman a omen ha
pagkapadi nan Melkizedek.

7

Hiyay Melkizedek a Padi hatew

1 Hiyay Melkizedek, poon ya hatew ha banwan Salem ha panaon nan Abraham. Boy
padi ya a ampaghilbi ha Katatagayan a Dioh. Ha maghay mangaamot, nakilaban yay
Abraham ha nangaanon popoon, ket nanambot ya. Ha ampuli yayna, hinagana na yan
Melkizedek. Ket hinabi na kanan Abraham, “Inged na kan Apo Dioh.”*
2 Ket in-ibyay nan Abraham kana ye ikamapo nin kaganaan a nahamham na kanlan
kaaway na. Hiyay labay habiyen nin ngalan a Melkizedek, “Poon nin Katoynongan.”
Ket ulita poon ya ha Salem a hiyay labay habiyen “katanaan,” anhabtan yan “Poon nin
Katanaan.”
3 Homain naihulat tungkol kanlan bapa o indo na, agya kanlan nangaunan tutoa na.
Boy homain met naihulat tungkol ha pangianak kana boy pagkamatey na. Homain met
anggaan ye pagkapadi na a omen kanan Anak nin Dioh.
4 Ihipen tawo man no way-omen ya kadangal ye Melkizedek! Agya hiyay Abraham a
unan tutoa tawo, ket namyay ya kana nin ikamapo nin kaganaan a nahamham na kanlan
kaaway na.
5 Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hilay papadi a lahi nan Levi ye
mananggap nin ikamapo nin babandi nin kapadiho la a Jujudio, agya padipadiho hilan
ibat kanan Abraham.
6 Noba agya ahe ya nangibat ha lahi nan Levi ye Melkizedek, ket nananggap yan
ikamapo a ibat kanan Abraham. Boy hiyabay met ye naghabi kanan Abraham, “Inged
na kan Apo Dioh,” agya hiyay Abraham ye taon pinangakoan nan Apo Dioh.
7 Ket kamatandaan tawoynabay met a madadangal yay taon nanginged dinan ha in-
inged.
8 Tanda tawo met a hilay papadi a lahi nan Levi a ampananggap nin ikamapo, ket tao
hilan bengat a main kamateyan. Noba hiyay Melkizedek a nananggap nin ikamapo a
ibat kanan Abraham, ket ampaptegan nin naihulat a Habi nin Dioh a homain anggaan
ye pagkapadi na, ta homain naihulat tungkol ha kamateyan na.
9 Boy agya hiyay Levi ye toa lan papadi a ampananggap nin ikamapo a dakay, ba-mon
namyay yayna met nin ikamapo kanan Melkizedek makauli kanan Abraham.

* **6:14** Genesis 22:16-17. * **7:1** Genesis 14:19.

10 Ta ha hinagana na yan Melkizedek ye Abraham, hiyay Levi, anti yayna ha laman nan
Abraham a toa na.
11 Tanda tawo po a hiyay tungkol ha pagpadi nin lalahi nan Levi ket nakailig ha Bibilin a
in-ibyay nan Apo Dioh kanlan Jujudio. Haanin, no hiyay andiyagen lan hilatin papadi ket
ampakapag-ilyadin genap ha tao ha pamilew nan Apo Dioh, ahe ana katapulan ye lumbo
a padi. Noba natandaan tawo a ahe yan ampakapag-ilyadin genap ha tao. Kaya-bay
katapulan a main bayon padi a omen ha pagkapadi nan Melkizedek a lumbo ye pagkapadi
na kanan Aaron.
12 Ket no nauman ye tungkol ha pagpadi, katapulan met awod a mauman ye Bibilin.
13-14 Hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye andektan a padi a kahagili lan papadi a lalahi nan
Levi. Nakiduma ye pagkapadi na, ta ibat ya ha lahi nan Juda, aliwan ha lahi nan Levi. Ket
agya nakanoman, homain po naghilbi bilang padi a ibat ha lahi nan Juda. Ta ha hinabi
nan Moises no aya yay mag-ilyadin padi a maghilbi ha pangihagpaan, ket homain yan
hinabi a lahi nan Juda, no aliwan hiyay lahi nan Levi bengat.

Hiyay Padi a omen kanan Melkizedek

15 Lalo anan kinuminang a nahagiliyan hilaynay papadi a lalahi nan Levi, ta main
anan lumbo a padi haanin. Hiyabay ye Apo Jesus boy padiho ye pagkapadi na kanan
Melkizedek.
16 Hiyay Apo Jesus, nag-ilyadi yan padi uli ha makapalyadiyan a bi-ay na a homain
anggaan, aliwan makauli ha Bibilin tungkol ha lahi na.
17 Ta wanae ye anhabiyen nin naihulat a Habi nin Dioh tungkol kana,
"Hika ye padi makanoman
a omen ha pagkapadi nan Melkizedek."†
18 Kaya-bay hinagiliyan nan Apo Dioh ye alan a bibilin tungkol ha pagpadi, ta makapey
ya boy homain hilbi.
19 Ta homain bega nag-ilyadin genap ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong
ha Bibilin. Noba haanin, main anan mamanged a papadan. Ket makauli kananyati,
makahaley kitawoyna kana.
20 Mamanged yatin papadan, ta hinumpaan na yan Apo Dioh. Ha dinyag na yan Apo
Dioh a padi ye lalahi nan Levi, ahe na yan hinumpaan.
21 Noba ha dinyag na yan padi ye Apo Jesus, hinumpaan naya, a wana,
"Hiko ye Apo Dioh a ampanumpa.
Hika ye padi makanoman.
Ket ahe yaynan mauman ye ihip ko."‡
22 Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye kahigudowan tawo a tupaden nan Apo Dioh ye mamanged
a kahundoan na kanlan tatao na.
23 Malabong hilay papadi hatew, ulita no matey yay magha, humagili ye magha ta-omen
magpahulong ye paghilbi la bilang padi.
24 Noba hiyay Apo Jesus, ket homain yan kamateyan. Kaya-bay homain anggaan ye
pagkapadi na.
25 Kaya-bay miligtah na hilan genap ye ayaman a taon humaley kanan Apo Dioh
makauli kana, ulita angkabi-ay ya makanoman a ampamietan kantawo kanan Apo Dioh.
26 Kaya-bay hiyay Apo Jesus bengat ye pinakapoon a padi a katapulan tawo. Ta homain
yan kahalanan, homain pakaumihan, homain kalok-an kana, aliwa yan padiho kanlan
tataon māgkahalanan boy pinadangalan na yan Apo Dioh nin maiigit po kanlan kaganaan
a anti ha langit.
27 Nakiduma yay Apo Jesus kanlan kanayon a pinakapoon a padi a katapulan lay
mangihagpa ha minamangaamot uli ha kakahalanan la ket pangayadi, mangihagpa hila
met uli ha kakahalanan lan tatao. Noba hiyay Apo Jesus, impipinghan nan inhagpa ye
hadili nan bi-ay ta-omen mapatawad ye kakahalanan nin kaganaan a tatao.
28 Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hiyay mapili a pinakapoon a padi
ket taon bengat a main kakapeyan. Noba pangalabah nin yatew a panaon, nanumpa yay
Apo Dioh, a wana, "Hiyay Anak koyna haanin ye dinyag kon pinakapoon a padi, ket genap
yan makanoman."

8

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

1 Yati ye labay habiyen nin anhabiyen ko kanyo. Peteg a main kitawoynan pinakapoon
a padi a nakaikno ha dapit wanan nin pamiknoan nan Makapalyadiyan a Dioh ha langit.

† **7:17** Kakanta 110:4. ‡ **7:21** Kakanta 110:4.

2 Ket bilang pinakapoon a padi, ampaghilbi ya ha kaptegan a panggalangan a dinyag
nan Apo Dioh, aliwan dinyag nin tao.
3 Ihti ha babe-luta, hiyay balang pinakapoon a padi, ket napili ya ta-omen mangihagpa
nin didigalo boy kanayon po a hagpa lan tatao. Kaya-bay hiyay pinakapoon a padi tawo
ha langit, ket katapulan a main ya met ihagpa kanan Apo Dioh.
4 Ket no anti ya po ihti ha babe-luta, ahe ya malyadin padi, ta main anan papadi a
ampangihagpa nin didigalo a omen ha anti ha Bibilin.
5 Hiyay paghilbi lan papadi, ket pagkakitan bengat nin angkalyadi ha langit. Ta ha
ipaideng nan Moises ye Toldan Panggalangan, ket mahehpet nan imbilin Apo Dioh kana,
“Katapulan a humbongen moy kaganaan a impakit ko kammo hatew ha mapantay no
way-omen mo yan diyagen ye Toldan Panggalangan.”*
6 Noba hiyay paghilbi nan Apo Jesus bilang pinakapoon a padi, ket mamanged ya dinan
ha paghilbi lan nangaunan papadi ihti ha babe-luta. Ta ha bayon kahundoan, hiyay Apo
Jesus ye ampamietan ha tao kanan Apo Dioh. Ket yatin bayon kahundoan, mamanged ya
dinan ha alan, ta nakailig ya ha mamanged po a papangako nan Apo Dioh.
7 No hiyay alan a kahundoan ket homain yan kulang, ahe yayna dayi katapulan ye
bayon kahundoan.
8 Noba nakit nan Apo Dioh ye kulang lan tataon ampanumbong ha nunan kahundoan.
Kaya-bay hinabi na,
“Lumateng lanoy mangaamot
a manyag akon bayon kahundoan kanlan lalahi nan Israel boy Juda.
9 Yatin bayon kahundoan, aliwan padiho ha alan a kahundoan
a dinyag ko hatew kanlan nangaunan tutoa la
a in-ilwah ko ha nahyon Egipto.
Ahe la hinumbong ye unan kahundoan ko kanla.
Kaya-bay pinaolayan ko hila.”
10 Hinabi na po Apo Dioh,
“Lano maabot ye panaon,
yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan ha lalahi lan Israel.
Hiyay bibilin ko, itanem ko ha ihip
boy puho la.
Hikoyna ye Dioh la
ket hilabay ana met ye tatao ko.
11 Ahe layna katapulan a mapay-aadal
o habiyen kanlan kakatongno la, ‘Kakatongno, katapulan a balayen yo a hiyay Apo
ye Dioh.’
Ta kananyatew a panaon,
balayen la kon kaganaan a tao, matagay man o ahe.
12 Ta patawaden koyna ye kalok-an la
boy liwaan koynay kakahalanan la.”†
13 Ha hinabi nan Apo Dioh a main anan bayon kahundoan, makinang a inalihan na
yaynan hilbi ye alan a kahundoan. Ket hinyaman a alan ana boy homain anan hilbi, ha
ahe mabuyot, maanam ya.

9

Hiyay Panggalang ihti ha Babe-luta boy ha Langit

1 Ha unan kahundoan, main bibilin tungkol ha huhton panggalang boy main met
Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh a dinyag nin tao.
2 Yatin Toldan Panggalangan, ket luway hilid na boy tabing ye pietan la. Hiyay dapit
dongla ket anhabtan yan “Nahantowan a Hilid.” Anti ya ihtew ye kingki a manipitoy delag
boy lamihaan a pangikunaan nin tinapay a an-ihagpa kanan Apo Dioh.
3 Hiyay ikalwan hilid ha likol nin tabing ket anhabtan “Pinakanahantowan a Hilid.”
4 Anti ya ihtew ye pangihagpaan a pangulaman nin insenso boy anti ya met ihtew ye
lakaha nin kahundoan. Hiyay pangihagpaan boy lakaha ket padiho hilan napakalop-
kopan nin balitok. Ha loob nin lakaha nin kahundoan, anti ya ihtew ye koden a balitok a
nakaikunaan nin pamangan a anhabtan “manna”* boy hiyay teken nan Aaron a nagboong
boy hiyay luway madampiyak a dapah a nakaidokitan nin Bibilin nan Apo Dioh.

---

* **8:5** Exodo 25:40. † **8:12** Jeremias 31:31-34. * **9:4** Hatew, ha anti hilay Israelita ha wangwang, minamangaamot na hilan ambiyan Apo Dioh nin pamangan a anhabtan “manna”.

5 Ha babe nin lakaha, main luway kadih anghil nin Dioh a yadi ha balitok. Hiyay kadih
anghil ye pagkakitan a anti ya ihtew ye Apo Dioh. Naameyan nin papakpak la ye hakeb
lakaha a pangiwahikan nan pinakapoon a padi nin daya ayop ta-omen mapatawad ye
kakahalanan lan tatao. Noba ahe ko po maipalinaw yatin kaganaan haanin.
6 Wanabay ye pagkatunong nin Toldan Panggalangan. Hilay papadi, minamangaamot
hilan anhumlep ha dapit dongla a hilid ta-omen la diyagen ye katungkolan la.
7 Noba ha Pinakanahantowan a Hilid, hiyay pinakapoon a padi bengat ye malyadin
humlep ihtew, ket minghan yan bengat ha loob nin maghay taon. Ket tepe humlep ihtew,
ampangaget yan daya nin ayop bilang hagpa uli ha kakahalanan na boy ha kahalanan
lan tatao a ahe la tinatala.
8 Legan anti ya po ye Toldan Panggalangan, makauli kanlan hilatin bibilin, ket an-ipakit
nin Ihpiditon Dioh a ahe hila malyadin humlep ye tatao ha Pinakanahantowan a Hilid.
9 Hilatin kaganaan ket ampangipakit bengat kantawo haanin a hilay didigalo boy
kanayon po a hahagpa kanan Apo Dioh, ket ahe ya makaalih nin kahalanan a
ampakayootan lan tataon ampanggalang kana.
10 Hilatin bibilin ket tungkol bengat ha laman, no hinyay malyadin kanen o inomen boy
no way-omen ye huhton panguyah nin hinyaman. Hilatew a bibilin ket tungkol bengat
ha babagay a katapulan humbongen angga ha panaon a hagiliyan na yaynan Apo Dioh
nin bayo.
11 Noba haanin, nilumateng yaynay Apo Jesu Cristo a pinakapoon tawon padi. Ket
makauli kana, angkadihaan tawoy kangedan na uli ha bayon papadan. Ket bilang
pinakapoon a padi, hinumlep yayna ha langit a mamanged boy genap a Panggalangan a
aliwan dinyag nin tao boy ahe ya ihti ha babe-luta.
12 Ket ha hinumlep yay Apo Jesus ihtew, aliwan daya nin kambing o oybon baka ye
inhagpa na, no aliwan hadili nan daya. Ninghan yan bengat hinumlep ha Pinakana-
hantowan a Hilid. Ket makauli ha daya na, timbeh na kitawo ha kapaduhaan uli ha
kakahalanan tawo ta-omen kitawo miligtah makanoman.
13 Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, no hiyay maghay tao ket naibilang
yan madinat, ahe ya malyadin manggalang kanan Apo Dioh. Noba no mawahikan yayna
nin daya nin kambing boy bolog a baka boy tubog nin naulam a dumalaga a baka, ket
maibilang yaynan malinih.
14 Ket no ampakalinih yay daya nin ayop, lalalo yayna ingat ye daya nan Apo Jesu
Cristo. Ta angkaalih nay pagkayoot nin ihip uli ha mangaloke a didiyag tawo ta-omen
kitawoyna malihway a maghilbi kanan Apo Dioh a angkabi-ay. Ta makauli ha Ihpiditon
Dioh a homain anggaan, hiyay Apo Jesus, inhagpa nay hadili na bilang hagpa a homain
kaumihan kanan Apo Dioh.
15 Kaya-bay ha bayon kahundoan, hiyay Apo Jesu Cristo ye ampamietan ha tao kanan
Apo Dioh. Ta uli ha pagkamatey na, timbeh na hilay tatao ha kakahalanan a nadyag la ha
anti hila po ha unan kahundoan. Kaya-bay haanin, hilay kaganaan a hinagyat nan Apo
Dioh a pagtao na, ket matanggap lay homain anggaan a kangedan a impangako na.
16 Tanda tawoynabay met a no main kahulatan tungkol ha tawid, katapulan a main
pagkakitan a natey yaynay nanyag nin kahulatan ta-omen maipatupad ye nakahulat.
17 Ta ahe maipatupad ye nakahulat no angkabi-ay ya po ye nanulat.
18 Kaya-bay agya ha unan kahundoan, katapulan a main met daya nin ayop a
pagkakitan nin pagkamatey nin ayop ta-omen ya magkamain nin hilbi.
19 Kaya-bay pangayadi nan impatanda nan Moises ye balang bilin kanlan tatao, nangwa
yan daya nin oybon baka boy kambing a hinalean nin lanom. Pangayadi, indede na ha
daya ye labok nin tupa a kinadihan matibya a nakagawot ha hanga nin isopo haka na
hila winahikan ye tatao boy hiyay nakakehkeh a nakaihulatan nin Bibilin.
20 Legan anwahikan na hila, anhabiyen na kanla, “Yatin daya ye pamaghen ha
kahundoan a an-ipatupad nan Apo Dioh kanyo.”†
21 Ket winahikan na met nin daya ye Toldan Panggalangan boy kaganaan a kaka-
hangkapan a angkagawi ha panggalang.
22 Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, magaynan kaganaan ket
katapulan a malinihan nin daya. Ket no homain maibuhboh a daya bilang hagpa kanan
Apo Dioh, homain met kapatawadan ye kakahalanan lan tatao.
23 Kaya-bay hiyay Toldan Panggalangan boy kaganaan a kakahangkapan a anti ihtew a
pagkakitan bengat nin babagay a anti ha langit, ket katapulan a malinihan nin daya nin
ayop. Noba hilay babagay a anti ha langit, katapulan a malinihan nin mamanged po a
hagpa dinan ha daya nin ayop.

---

† **9:20** Exodo 24:4-8.

24 Ta hiyay Cristo, ahe ya hinumlep ha maghay Panggalangan ihti ha babe-luta a dinyag
nin tao, no aliwan ha kaptegan a Panggalangan ha langit. Ket haanin, an-ipakitongtong
na kitawo kanan Apo Dioh.
25 Ket hiyay panumlep na ihtew, aliwan piuman-uman a omen ha andiyagen nin
pinakapoon a padi hatew a tinaon a anhumlep ha Pinakanahantowan a Hilid nin
Panggalangan boy ampangaget yan daya nin ayop bilang hagpa. Ta hiyay Cristo, ninghan
na yan bengat inhagpa ye hadili na, ket ahe nayna uman-umanen.
26 Ulita no katapulan na yan uman-umanen, malabong a ukdo ya dayin natey ye
Apo Jesus paibat ha napalhowa ye babe-luta. Noba haanin a kalampuhan nin panaon,
ninghan yan bengat a nakew ihti ha babe-luta ta-omen na ipipinghan a alihen ye
kakahalanan tawo makauli ha pangihagpa na nin hadili na.
27 Naitaning ha tao a katapulan yan matey minghan, ket pangayadi, uhgaen na yan Apo
Dioh.
28 Wanabay met ateed kanan Cristo. Natey yan ninghan ha inhagpa nay hadili na ta-
omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Ket mag-udong yan uman ihti ha babe-luta,
aliwan ta-omen matey yayna man uli ha kahalanan, no aliwan mangiligtah yayna nin
tataon ampangagad kana.

10

1 Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises, ket aliwa po kaptegan, no aliwan pagkakitan
bengat nin manganged a babagay a nilumateng makauli kanan Apo Jesus. Kaya-bay
hiyay hagpa lan tataon anhumaley boy ampanggalang kanan Apo Dioh, ket ahe ya bega
makapitoynong kanla agya po man tinaon hilan ampangihagpa a omen ha anhabiyen
nin Bibilin.
2 Ta no hiyay hagpa la, ket makalinih ya dayin kahalanan, ahe hilayna dayi angkayoot
uli ha kakahalanan la boy ahe layna dayi katapulan ye mangihagpa po uman.
3 Noba hiyay hagpa lan tinaon, ket ahe ya makaalih nin kakahalanan, no aliwan yabay-
in ye ampangipaihip kanla nin kakahalanan la ha nangalabah a panaon.
4 Ta hiyay daya nin bolog a baka boy kambing, ket ahe ya bega makaalih nin kahalanan.
5 Kaya-bay ha nilumateng yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, hinabi na kanan Bapa
na a Dioh,
“Ahe mo labay ye hahagpa boy didigalo lan tatao.
Kaya-bay binyan mo kon laman ta-omen ko ihagpa kammo.
6 Ahe ka naaliket ha hahagpa a aayop a inulam
boy kanayon po a hagpa uli ha kakahalanan.
7 Kaya-bay hinabi ko kammo, ‘Bapa kon Dioh, anti ko ihti ta-omen ko tupaden ye
kalabayan mo
a omen ha nakahulat tungkol kangko.’ ”*
8 Ihipen tawo man ye hinabi nan Apo Jesus. Hiyay una, “Ahe na nalabayan Apo Dioh
boy ahe na naaliketan ye hahagpa, didigalo, aayop a inulam boy kanayon po a hagpa lan
tatao uli ha kahalanan la.” Hinabi na yatew agya po man yabaytew ye man-ipatupad nin
Bibilin.
9 Pangayadi, hinabi na kanan Bapa na, “Anti ko ihti ta-omen ko tupaden ye kalabayan
mo.” Kaya-bay inalihan nan hilbin Apo Dioh ye alan a pangihagpa. Ket inhagili nay bayo
a hiyay pangihagpa nan Cristo.
10 Haanin, ta hinumbong nan Apo Jesus ye kalabayan nan Apo Dioh, nalinihan kitawoyna
ha kakahalanan tawo makauli ha pangipipinghan nan pangihagpa nin hadili na.
11 Hilay papadi, minamangaamot hilan ampaghilbi boy pauman-uman hilan ampangi-
hagpa nin hahagpa a ahe bega makaalih nin kahalanan.
12 Noba hiyay Apo Jesu Cristo, ket ninghan na yan bengat inhagpa ye hadili nan laman
uli ha kakahalanan tawo. Ket huhtoyna yain makanoman. Pangayadi yatew, nikno yayna
ha dapit wanan nan Apo Dioh.
13 Ket haanin, an-agaden naynan bengat ye panaon a hilay kakaaway na, ket pahukoen
na hilaynan Apo Dioh kana.
14 Ta makauli ha ninghan nan pangihagpa nin hadili nan Cristo, hilay tataon nalinihan
na ha kakahalanan, ket dinyag na hilan genap makanoman.
15 Hiyay Ihpiditon Dioh, ampaptegan na met yati, ta yati ye hinabi na,
16 “Lano maabot ye panaon,
yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan kanlan tatao ko.
Hiyay bibilin ko, itanem ko ha puho

* **10:7** Kakanta 40:6-8.

boy ha ihip la."†
17 Hinabi na po Apo,
"Hiyay kakahalanan la boy kaganaan a didinyag lan mangaloke,
ket liwaan koyna."‡
18 Kaya-bay ulita pinatawad naynan Apo Dioh ye kakahalanan tawo, ahe tawoynan katapulan ye mangihagpa uli ha kahalanan tawo.

Hiyay tungkol ha Panumaley kanan Apo Dioh

19 Kaya-bay kakatongno ko, uli ha daya nan Apo Jesus, malihway kitawoynan humlep ha Timplo a angkunaan nan Apo Dioh.
20 Ta makauli ha pangihagpa nan Apo Jesus nin hadili nan laman, inlukat nayna kantawo ye bayon dān a tumupoh ha tabing ta-omen kitawo makahaley kanan Apo Dioh.
21 Ket ulita main kitawoynan madangal a pinakapoon a padi a ampamaala nin pamilya nan Apo Dioh,
22 humaley kitawoyna kana a main puho a malinih boy main mapah-ey a pamteg kana, ta nalinihan nin daya naynan Apo Jesus ye kanakman tawo boy ba-mon nauyahan ye laman tawo nin malinih a lanom.
23 Pakapaghen kitawo ha anhigudowen tawo boy adi kitawoyna ampagluwaluwa, ta mapatayaan yay Apo Dioh ha papangako na kantawo.
24 Pakikwanan tawon mapokaw ye balang magha a may-adoado boy manyag nin manged.
25 Adi kitawo anhumawa a makitipon a omen kanlan kanayon a māmteg a ahe ana ampakitipon, no aliwan maypapakhawan kitawon nakem, lalo ana haanin, ta madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.
26 Ta no tatalaen tawo po ye manyag nin kahalanan pangayadi tawon natandaan ye kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus, homain anan maihagpa kanan Apo Dioh ha ikapatawad nin kakahalanan tawo,
27 no aliwan hiyay nakataladan kanlan kakaaway nan Apo Dioh a hiyay manliyabliyab a apoy boy hiyay ampakalilimo a panuhga na ye ampangagad kantawo.
28 Hatew, ayaman a nanlabag nin Bibilin a impahulat kanan Moises a napaptegan nin luwa o tatlo katao, ket ampateyen la yan homain ingalo.
29 Haanin, no mabyat ye paduha ha taon nanlabag nin Bibilin, lalalo anan mabyat ye paduha ha taon mangumih kanan Anak nin Dioh. Ta dinyag na yan homain hilbi ye daya nan Apo Jesus a nanlinih nin kakahalanan na boy namaghen nin kahundoan nan Apo Dioh. Aliwan bengat yain, inumih naya po ye Ihpiditon Dioh a ampamyay kantawon kangedan nin Dioh.
30 Homain hapo a mamabyat ye paduha na, ta katatanda tawo yay Apo Dioh a naghabin, "Hikoy mamae, hikoy mamaduha."§ Boy hinabi na po, "Uhgaan nan Apo hilay tatao na."*
31 Ampakalilimo ye malyadi ha taon paduhaan nan Apo Dioh a angkabi-ay.
32 Ihipen yoy nalabah a mangaamot ha babayo yoya po natandaan ye kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus. Nakadiha kawon tubat a pamaidap, noba in-ikpe yo boy ahe kawo hinumuko.
33 Minghan an-umihen boy ampahakitan la kawo ha adapan nin malabong a tatao. Minghan met an-imahakit yo hilay tataon ampagdiha nin wanabay a papanubok.
34 Ta angkalunohan yo hila met ye kakatongno yon nakapidiho. Ket agya angkahamham ye babandi yo, ampagteehan yo a main aliket, ta tanda yo a main mamanged a nakataladan kanyo a ahe maanam makanoman.
35 Kaya-bay pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg kanan Apo Dioh, ta biyan na kawon mayadet a plimyo.
36 Katapulan kawon mangikpe ta-omen yoya mahumbong ye kalabayan nan Apo Dioh boy matanggap yoy impangako na.
37 Ta wanae ye nakahulat a hinabi nin Dioh,
"Hiyay an-agaden yo, ket madanon yaynan lumateng.
Ahe yaynan mabuyot."
38 Hinabi na po Apo Dioh,
"Hiyay taon an-ibilang kon matoynong,
ket magbi-ay ya makauli ha pamteg na.
Noba no talingkukolan nako,
ahe akoyna lano maaliket kana."†

---

† **10:16** Jeremias 31:33. ‡ **10:17** Jeremias 31:34. § **10:30** Deuteronomio 32:35. * **10:30** Deuteronomio 32:36; Kakanta 135:14. † **10:38** Habakuk 2:3-4.

39 Noba ahe kitawo omen kanlan tataon ampanalingkukol kanan Apo Dioh boy mi-
palakew ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan kabilang kitawo kanlan tataon
ampamteg boy miligtah.

11

Hiyay Pamteg kanan Apo Dioh

1 Hiyay pamteg ket hiyay kahigudowan tawo kanan Apo Dioh a matanggap tawo hilay
an-agaden tawon babagay a ahe angkakit.
2 Ta uli ha pamteg lan nangaunan tutoa tawo, kinaaliketan na hilan Apo Dioh.
3 Ket uli met ha pamteg tawo, natalohan tawo a pinalhowa nan Apo Dioh ye babe-luta
makauli ha Habi na. Kaya-bay kaganaan a babagay a angkakit haanin, ket napalhowa
yan ibat ha ahe angkakit.
4 Hiyay Abel, uli ha pamteg na kanan Apo Dioh, nangihagpa ya kana nin mamanged
dinan ha inhagpa nan kaka na a Cain.* Ket uli ha pamteg na, imbilang na yan matoynong
Apo Dioh, ta tinanggap na ye hagpa na. Kaya-bay agya natey yaynay Abel, main kitawo
po maadal kana makauli ha pamteg na kanan Apo Dioh.
5 Hiyay Enoc, uli ha pamteg na, kingwa na yan Apo Dioh ha langit a ahe nakadiha nin
kamateyan. Ahe yayna nakit ihti ha babe-luta, ta kingwa na yaynan Apo Dioh. Bayo naya
kingwa, angkaaliketan na yayna.†
6 Noba hiyay taon homain pamteg, ahe naya bega mapaaliket ye Apo Dioh. Ta ayaman
a malabay a humaley kana, katapulan a mamteg ya a main Dioh boy ambiyan na hilan
plimyo ye tataon ampanapul kana.
7 Hiyay Noe, uli ha pamteg na, pinamtegan nay babala nan Apo Dioh tungkol ha
lumateng a mayadet a lanab agya ahe na po nakit. Kaya-bay hinumbong nay bilin nan
Apo Dioh a manyag yan daong ta-omen hila miligtah a mitapamilya. Ket uli ha pamteg
na, imbilang na yan matoynong Apo Dioh ye Noe. Noba hilay kanayon a tatao, nauhgaan
hila, ta ahe hila ampamteg kanan Apo Dioh.‡
8 Hiyay Abraham, uli met ha pamteg na, hinumbong na yay Apo Dioh ha hinabi na kana
a alihan nay lugal na, ket makew ha lugal a impangako na kana. Inalihan nay lugal na
agya ahe na tanda no way-ihtew yatew a lugal a lakwen na.§
9 Uli met ha pamteg na, kinumonin yan bilang dayohan ha luta a impangako nan Apo
Dioh kana. Kinumonin ya ihtew agya tolda bengat ye angkunaan na. Wanabay met ateed
ye kinunaan nan Isaac a anak na boy Jacob a apo na a nagpangakoan na met Apo Dioh
nin impangako na kanan Abraham.
10 Nagteeh yay Abraham, ulita hiyay an-agaden na ket maghan banwa ha langit a
mikakaanti makanoman boy hiyaynabay met Apo Dioh ye nagmonikala boy nanyag.
11 Uli ha pamteg, agya matoa yaynay Abraham boy baug yay Sara a ahawa na,
nagkaanak hilan teed, ta ampamtegan na a mapatayaan yay Apo Dioh ha pangako na
a magkaanak ya.*
12 Kaya-bay hiyay Abraham, agya ahe yayna makapabuktot ta matoayna, ket nangibat
kana ye lalahi a omen ha bibitoen ha langit boy lalanghi ha gilid dagat ye kalabong.
13 Hilatin kaganaan a tao, ket nangamatey hilan ampamteg kanan Apo Dioh. Agya ahe
la natanggap ye impangako na ha angkabi-ay hila po, angkahigudo la a matanggap la
ye an-agaden la ha lumateng a panaon a ba-mon angkatamulaw layna. Ket imbilang lay
hadili la a dadayohan hilan bengat ihti ha babe-luta.
14 Hilay tataon wanabay ye ihip la, ket an-ipakit la a angkahabek hilan magkamain nin
hadilin lugal.
15 No hiyay lugal a nangibatan lay an-ihipen la, ket malyadi hila po dayin mag-udong.
16 Noba aliwan yatew ye angkahabekan la, no aliwan hiyay mamanged a banwa ha
langit. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey Apo Dioh a habtan la yan Dioh la, ta intaladanan
na hila nin maghan banwa ha langit.
17 Uli ha pamteg nan Abraham, ha hinubok na yan Apo Dioh,† tinupad nay bilin a ihagpa
na yay Isaac kana, agya bugtong na yan bengat a anak boy agya impangako nan Apo Dioh
kana,
18 "Hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo."‡
19 Ta ampamtegan na a no matey yay Isaac, bi-ayen na yan uman Apo Dioh. Ket ba-mon
wanabay ye nalyadi, ta bilang naiudong yay Isaac kana ibat ha kamateyan.

---

* **11:4** Genesis 4:1-16. † **11:5** Genesis 5:24. ‡ **11:7** Genesis 6:9-8:22. § **11:8** Genesis 12:1-4. * **11:11** Genesis 18:11-14; 21:1-2. † **11:17** Genesis 22:1-14. ‡ **11:18** Genesis 21:12.

20 Hiyay Isaac, uli ha pamteg na, impakigwang na yay Jacob boy Esau, a wana, “Apo,
inged mo hila.”§
21 Hiyay Jacob, uli met ha pamteg na, bayo yan natey, in-inged na hilay aapo na kanan
Jose boy nakahalked ya ha teken na a nanggalang kanan Apo Dioh.*
22 Hiyay Jose, uli met ha pamteg na, ha madanon yaynan matey, hinabi na kanlan
kapadiho na a Israelita, “Lumateng lano ye mangaamot a umalih kawo ihti ha Egipto, ket
lano no umalih kawoyna, kadten yoy bobot-o ko.”†
23 Hilay tutoa nan Moises, uli ha pamteg la, ahe hila nalimon nanlabag ha bilin nan
poon ha Egipto a katapulan a pateyen ye oongi a laki. Ta ha nianak yay Moises, intayo
laya ha loob nin tatloy bowan ta-omen laya ahe mapatey nin huhundaloh nan poon, ta
nakit la a matampa yan laki.‡
24 Hiyay Moises, uli ha pamteg na, ha bayontao yayna, ahe na labay ye maibilang a
anak nan prinsesa, agya po man binebe naya.
25 Kinalalabay na po ye magdiha nin kaidapan a andihaen lan tatao nin Dioh dinan ha
magpakapda ha kadudumali a kaaliketan a maibyay nin kahalanan.
26 Kinalalabay na po ye maumih uli ha pamteg na kanan Māngiligtah a lumateng dinan
ha mapagkonin nay kabandiyan nin Egipto. Ta lanang nan an-ihipen ye plimyo a ibat
kanan Apo Dioh a matanggap na lano ha lumateng a panaon.
27 Uli ha pamteg nan Moises, inumalih ya ha Egipto boy ahe ya nalimon mapoot ya
kanay poon. Tineeh nay kaidapan ha lugal a nilakew na, ta ba-mon angkakit na yay Apo
Dioh a ahe angkakit.
28 Uli met ha pamteg na, ha pinaudong na yan Apo Dioh ha Egipto, hinabi na kanlan
Israelita, “Wanae ye bilin nan Apo Dioh ta-omen hila miligtah ye pupunganay a anak yo.
Polanitan yon daya nin tupa ye iilwangan nin baey yo ta-omen na hila labhan nin anghil
nin Dioh lano pateyen na hilaynay kaganaan a pupunganay ihti ha Egipto.”
29 Hilay Israelita, uli ha pamteg la, ha inalihan laynay Egipto, mamalan luta ye dinanan
la ha panlumipay la ha Dagat a Matibya. Noba hilay huhundaloh nin Egipto, ha
angkamaten la hilay Israelita, ket nangaalimeh hila.§
30 Uli met ha pamteg lan Israelita, pangayadi lan niliwed nin piton mangaamot ye
banwan Jerico, nayegma ye matagay a lingling a namalibot.
31 Hiyay Rahab a maghan babayin babayadan, uli ha pamteg na, hinaglapan na hilay
Israelitan ihpiya. Kaya-bay ahe ya nidaman a natey kanlan kabanwa na a ahe ampamteg
kanan Apo Dioh.*
32 Malabong po dayi ye malyadi kon ialimbawa kanyo, noba kulang ye panaon no
titimaghaen ko po a habiyen kanyo ye tungkol ha dinyag nan Gideon, Barak, Samson,
Jefta, David, Samuel, boy hilay kanayon po a popodopita.
33 Uli ha pamteg la kanan Apo Dioh, nahakop lay malabong a panakopan, namaala hilan
main katoynongan boy natanggap lay impangako nan Apo Dioh kanla. Uli ha pamteg la,
ahe la hila pinano nin liyon.
34 Ket ha inhapog la hila ha manlalagablab a apoy, ahe hila naulam boy ha pateyen la
hilayna dayi makauli ha kampilan, naligtah hila. Hilay kanayon kanla ket mangakapey,
noba pinakhaw na hilan Apo Dioh. Hilay kanayon, nag-ilyadin mapah-ey ha pamakilaban
la boy hilay kanayon, nanambot boy napaalih la hilay dadayohan a huhundaloh.
35 Main met nangaanon babayi a uli ha pamteg la kanan Apo Dioh, ket bini-ay na yan
uman ye aanak la. Hilay kanayon met a ampamteg kanan Apo Dioh, napatiyatiyaan
hilan anggan matey. Kinalalabay la po ye matey dinan ha mapalihway dapot tana
talingkukolan lay pamteg la. Ta tanda la a agya matey hila, lumateng lano ye mangaamot
a bi-ayen na hilan uman Apo Dioh ha mamanged a bi-ay.
36 Hilay kanayon met uli ha pamteg la, nagdiha hilan pangumih boy paniblad. Hilay
kanayon po, binalol la hilan tanikala boy impidiho.
37 Hilay kanayon, tinatapon la hilan dadapah anggaynan matey. Hilay kanayon met,
nilagadi la hilan ginitna ye laman la. Main hila met pinatey makauli ha kampilan. Hilay
nangaano kanla, ket nagbado hilaynan bengat nin katat tupa o kambing. Nagdiha hilan
tubat a kaidapan, pangipaloke boy pamatiyatiya.
38 Nagbalangbalang hila ha wangwang boy ha mamapantay. Kinumonin hila ha
yoyokib boy duduwat. Noba hiyay kaptegan, aliwa hilan katanggap-tanggap ye tatao
ihti ha babe-luta a mapagkalamo la.

---

§ **11:20** Genesis 27:1-40. * **11:21** Genesis 48:1-20. † **11:22** Genesis 50:24-25. ‡ **11:23** Exodo 2:1-10. § **11:29** Exodo 14:1-31. * **11:31** Josue 2:1-22; 6:22-25.

39 Hilan kaganaan ket kinaaliketan nan Apo Dioh uli ha pamteg la kana. Noba ahe la
natanggap ye impangako nan Apo Dioh kanla ha angkabi-ay hila.
40 Ta main yan mamanged a monikala ye Apo Dioh kantawo. Labay na kitawon
mayngingidlan a pag-ilyadiyen genap.

12

Hiyay Pangitoynong nan Bapa a Dioh kanlan Aanak na

1 Ba-mo kitawoynan napalibotan nin malabong a nuna kantawon namapteg nin pamteg
la kanan Apo Dioh. Kaya-bay alihen tawoynay kaganaan a ampakabenben kantawo ha
pagpahulong ha panumbong kanan Apo Dioh, lalo ana ye kahalanan a ampakabalol
kantawo. Mangikpe kitawo boy pakikwanan tawon madyag ye kalabayan nan Apo Dioh
a man-ipadyag na kantawo a omen ha ampakilumba a mahehpet nan ampakikwanan a
miuna ya ha anggaan.
2 Ket ha pamayew tawo, ibuton tawoy pamilew tawo kanan Apo Jesus a ampangubayan
boy ampakaignap nin pamteg tawo. In-ikpe nay pamaidap ha pagkapako na ha kodoh
boy ahe na ingkading-ey, ta an-ihipen na ye kaaliketan na ha langit. Ket haanin, anti
yaynabay a ampikno ha dapit wanan nin pamiknoan nan Apo Dioh ha langit.
3 Pakaihipen yon lanang ye pangikpe nan Apo Jesus nin pamaidap lan tataon
māgkahalanan ta-omen ya ahe kumapey ye nakem yo boy ahe kawo humuko.
4 Hiyay kaptegan, ha pamakilaban yo ha kahalanan, homain po pinatey kanyo.
5 Maka naliwaan yoyna ye habi nan Apo Dioh a makapakhaw nin nakem yo a hiyay
pangingat na kanyo a aanak na. Hinabi na,
"Anak ko, adi mo andiyagen a homain hilbi ye pangitoynong nan Apo kammo
boy adi mo an-ipaluboh a kumapey ye nakem mo no ampaghabiyan naka.
6 Ta an-itoynong na hilan Apo ye an-adoen na
boy ampaduhaan na hilay imbilang na a aanak na."*
7 Kaya-bay teehen yoy kaidapan bilang pangitoynong nan Apo Dioh kanyo, ta an-ibilang
na kawon aanak na. Main nayi anak a ahe na an-itoynong nin bapa na?
8 Kaya-bay no ahe na kawon an-itoynong Apo Dioh a omen ha andiyagen na ha
kaganaan a aanak na, hiyay labay habiyen, ahe na kawon anak, no aliwan anak kawon
kanayon.
9 An-itoynong la kitawon bapa tawo ihti ha babe-luta. Ket ulin yatew, ambihaen
tawo hila. Kaya-bay lalalo kitawoynan pahakop kanan Bapa tawon Dioh ha langit boy
paitoynong kana ta-omen kitawo mabi-ay makanoman.
10 Ta ha loob nin makandin panaon, hilay babapa tawo ihti ha babe-luta, an-itoynong
la kitawo anggan bengat ha angkaihipan la a ikanged tawo. Noba no hiyay Apo Dioh ye
mangitoynong kantawo, homain hapo a ikanged tawo ta-omen kitawo magbi-ay a homain
kahalanan a omen kana a homain kahalanan.
11 Legan an-itoynong na kitawo, ahe kitawo angkaaliket, no aliwan angkalele. Noba
pangayadi yatew, makaibyay ya kantawo nin katanaan uli ha matoynong a pagbi-ay.

Hiyay Pamabala boy hiyay Pamakhaw Nakem

12 Kaya-bay kakatongno, pakhawen yoy nakem yo boy pakapah-ey kawo, ta ba-mon
angkukumapey yaynay gamet yo boy ampamigpig anay totool yo uli ha kaidapan a
angkadihaan yo.
13 Magbi-ay kawon matoynong ta-omen ya ahe kumapey ye pamteg yo, no aliwan
kumhaw.
14 Pakakwaen yoy magbi-ay a manged ye pamakilamo yo ha kaganaan a tatao boy
magbi-ay kawo a homain kahalanan, ta no ahe, ahe yoya makit.
15 Pakahigudowen yo a homain kanyo ye tumalingkukol ha kangedan nan Apo Dioh.
Adi yo ampaolayan a hamboten na kawon hakit nakem a makaibyay nin kagulowan boy
makapidaman kanlan kanayon.
16 Pakahigudowen yon homain agya magha kanyoy mandamog o ahe mamalay kanan
Apo Dioh a omen kanan Esau, ta inhagili na ye katulidan na bilang punganay ha maghay
pangan.†
17 Kamatandaan yoynabay met a pangayadi yatew, ket inawok nan Esau kanan bapa na
ye panginged a naitaladan ha punganay. Noba pinokto na yan bapa na agya way-omen
ye pamakitongtong na boy panumangih na, ta ahe nayna miuman ye dinyag na.‡
18 Ha hinumaley kitawo kanan Apo Dioh, aliwan padiho ha panumaley lan Israelita
ha Mapantay nin Sinai. Ta hiyay hinaleyan la ket maghay mapantay a ahe la malyadin

* **12:6** Kahabiyan 3:11-12. † **12:16** Genesis 25:27-34. ‡ **12:17** Genesis 27:1-41.

tukdoan. Yatin mapantay, ket main yan apoy a manliyabliyab, main ampakalilimon
kalitehan boy tubat a makhaw a angin.
19 Nakange hilan tonoy tamboyok boy bihnga a ampaghabi. Ket pamakange la nin
bihnga, nakiiingalo hila a adi yayna maghabi kanla.§
20 Nahabi la yatew, ta ahe la maikpe yatin bilin, “Ayaman a tumukdo kananyatin
mapantay, agya man ayop, ket katapulan a tataponen yan dapah anggan matey.”*
21 Ampakalilimon peteg ye nakit la ihtew! Kaya-bay agya hiyay Moises, ket hinabi na,
“Ampamigpig ako ha limo.”†
22 Noba hiyay hinaleyan tawo ket Mapantay nin Zion a hiyay banwa nin Dioh a angkabi-
ay. Yatin banwa ket Jerusalem a anti ha langit. Main libo-libon anghil a ampaghayaghag
a ampaytipon ihtew.
23 Hinumaley kitawo ha pangkat lan māmteg a naibilang a punganay nin Dioh a
nakahulat ye ngangalan la ihtew ha langit. Hinumaley kitawo kanan Apo Dioh a
manuhga nin kaganaan a tatao boy kanlan kalelwa lan tataon imbilang na a matoynong
a dinyag nan genap.
24 Hinumaley kitawo kanan Apo Jesus a ampamietan kantawo kanan Apo Dioh
ha bayon kahundoan. Hiyay daya na a nibuhboh ye pamapteg a napatawad anay
kakahalanan tawo. Mamanged yati dinan ha daya nan Abel a ampakikwa nin pamae.
25 Kaya-bay leng-en tawo awod ye anhabiyen nan Apo Dioh kantawo. No hilay tatao
hatew a ahe nanlenge kanan Moises ha impatanda na ye Bibilin nan Apo Dioh ihtew ha
mapantay ket ahe la naliklikan ye paduha, lalalo ana kantawo. Ahe tawo maliklikan ye
paduha no ahe tawo leng-en ye anhabiyen nin nangibat ha langit.
26 Naeyeg ye babe-luta hatew ha naghabi yay Apo Dioh ihtew ha mapantay. Ket haanin,
impangako na, “Minghan ko po eyegen ye babe-luta, dayon anan langit!”‡
27 Hiyay habet a “Minghan ko po,” ket pakatandaan a alihen nan Apo Dioh ye pinalhowa
na a mayegyeg ta-omen hilay ahe mayegyeg bengat ye mapatla.
28 Kaya-bay pahalamat kitawo kanan Apo Dioh, ta kabilang kitawo kanlan anti ha
panakopan na a ahe mayegyeg. Galangen tawo ya ha papadan a makapaaliket kana boy
main limo boy pamiha,
29 ta no mamaduha yay Apo tawon Dioh, ket ba-mo yan apoy a makahipet.§

13

Hiyay Paghilbin Makapaaliket kanan Apo Dioh

1 Pahulong kawon may-ado bilang mikakatongno kanan Apo Jesu Cristo.
2 Adi yo anliwaan ye mamadagoh kanlan dadayohan, ta main tatao hatew a na-
madagoh, ket ahe la tanda a aanghil met manayti ye pinadagoh la.
3 Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon nakapidiho a ba-mon hikawoy nakapidiho.
Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon angkapatiyatiyaan a ba-mon hikawoy angkap-
atiyatiyaan.
4 Hiyay pamakiahawa, ket katapulan a bihaen boy mag-ilyadi kawo dayin mapatayaan
ha magha boy magha, ta paduhaan na hilan Apo Dioh ye ampakilaki o ampamabayi boy
hilay ampandamog.
5 Liklikan yoy maglupan pilak. Mapda kawoyna ha anti kanyo, ta hinabi nan Apo Dioh,
“Ahe katawo bega lakwanan o paolayan.”*
6 Kaya-bay makhaw ye nakem tawon maghabi,
“Hiyay Apo ye ampanaglap kangko.
Ahe ako malimo
ha hinyaman a diyagen nin tao kangko.”†
7 Kakatongno, ihipen yo hilay ampanguna kanyo a unan nangipatanda kanyo nin Habi
nin Dioh. Ihipen yo no way-omen hila nagbi-ay boy namteg kanan Apo Dioh angga ha
pagkamatey la. Tuwaden yo ye pamteg la.
8 Hiyay Apo Jesu Cristo, ket ahe ya angkauman. Ta no aya ya hatew, ket wanabay ya
met ateed haanin boy makanoman.
9 Kaya-bay adi kawo ampaoy-oy ha aadal a lumbo ha adal a pinamtegan yoyna.
Mamanged po a pakapah-ey kitawoyna ingat ha pamteg tawo makauli ha kangedan nan
Apo Dioh dinan ha homain pakinabang a panumbong nin bibilin tungkol ha pamangan.

§ **12:19** Exodo 19:16-19; 20:18-19. * **12:20** Exodo 19:12-13. † **12:21** Deuteronomio 9:19. ‡ **12:26** Hagai 2:6.
§ **12:29** Deuteronomio 4:24. * **13:5** Deuteronomio 31:6-8. † **13:6** Kakanta 118:6.

10 Main anan naihagpa uli kantawo a hiyay Apo Jesus. Noba hilay papadi a ampaghilbi
ha pangihagpaan, ket homain hilan katulidan a makidakay nin kangedan na kantawon
māmteg na.
11 Ta hiyay pinakapoon a padi, ket ampangihagpa yan daya nin ayop ha Pinakanahan-
towan a Hilid uli ha kakahalanan lan tatao. Noba hiyay laman nin yatew a ayop, ket
an-ilakew la yan ulamen ha ilwah nin nagpondowan la.
12 Wanabay met ateed ye nalyadi kanan Apo Jesus. Ta pinaidapan laya anggan matey
ha ilwah nin banwa ta-omen na hila malinihan ye tatao ha kakahalanan la makauli ha
daya na.
13 Kaya-bay lakwen tawo ya awod ye Apo Jesus ha ilwah nin nagpondowan ta-omen
kitawo met magteeh nin makakading-ey a pamaidap a tineeh na.
14 Ta aliwan ihti ha babe-luta ye kunaan tawon banwa makanoman, no aliwan an-
agaden tawo po ye banwa a lumateng.
15 Kaya-bay makauli kanan Apo Jesus, lanang kitawon mangihagpa nin panggalang
kanan Apo Dioh. Yatin hagpa, yabayti ye hahabet nin pangipatanda a ambalayen tawo
yay Apo Jesus.
16 Boy adi yo anliwaan ye manyag nin manged boy managlap kanlan kanayon, ta yabay-
in ye hagpa a makapaaliket kanan Apo Dioh.
17 Humbongen yo hilay ampanguna kanyo boy pahakop kawo kanla, ta hilabay ye
ampangalingay kanyo ta-omen kawo ahe mihyay ha peteg a adal. Boy tanda la a
pakibatan la lano kanan Apo Dioh no way-omen ye pangalingay la kanyo. Kaya-bay
humbongen yo hila ta-omen hila mahayaghag ha panupad lan katungkolan la. Ta no
ahe, lumele hila, ket ahe yo yan ikanged.
18 Kakatongno, ipakigwang yo kayi. Angkahigudo mi a homain kayin kahalanan a
pakayootan mi boy labay mi ye magbi-ay nin manged ha kaganaan a andyagen mi.
19 Boy an-ipakihabi ko kanyo a lalo yon ipakigwang a tampol ako dayin makaudong
ihen kanyo.
20 An-ipakigwang katawo met kanan Apo Dioh a ampangibatan nin katanaan. Hiyabay
ye nami-ay uman kanan Apo Jesu Cristo a Pinakamanged a Pahtol tawo. Ket uli ha daya
nan Cristo, pinaghen nay kahundoan a homain anggaan.
21 Yati ye pakigwang ko kanan Apo Dioh, “Apo kon Dioh, labay ko dayi a ibyay
mo ye kaganaan a matapul lan kakatongno ko ta-omen la madyag ye kalabayan mo.
Boy makauli kanan Apo Jesu Cristo, diyagen mo dayi kanla ye makapaaliket kammo.
Galangen yay Apo Jesu Cristo makanoman. Amin.”
22 Kakatongno ko, matekbe yan bengat yatin inhulat kon pamabala kanyo. Kaya-bay
an-ipakiiingalo ko a pakaleng-en yon manged ye hinabi ko.
23 Labay ko met a matandaan yo a hiyay Timoteo a katongno tawo kanan Apo,
pinalihway la yayna ha pidihowan. Ket no tampol yan makalateng ihti, ilamo koya lano
ha makew ako kanyo.
24 Ikumohta yo kayi kanlan ampanguna kanyo boy kanlan kaganaan a pinili nin Dioh
a pagtao na ihen kanyo. Angkumohtaen la kawo met kakatongno tawo ha Italia.
25 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh. Amin.

Hiyay Hulat nan
SANTIAGO

1 Hiko yay Santiago a māghilbi nan Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo.
Ampangumohta ko kanyon ampamteg kanan Apo Jesu Cristo a Jujudion nitayak ha
agya way-ihtew a lulugal ihti ha babe-luta.

Hiyay Genap a Pamteg

2 Kakatongno, mag-aliket kawo no ampakadiha kawon hadihadi a papanubok,
3 ta tanda yo a no angkahubok ye pamteg yo, ket ampakaibyay yan kakpean kanyo.
4 Kaya-bay teehen yoy papanubok anggan kapopohan ta-omen kawo mag-ilyadin genap
boy homain kakulangan.
5 No main kanyoy ampagkakulang nin kadunongan, makikwa ya kanan Apo Dioh, ket
biyan naya. Ta hiyay Apo Dioh, ket mapamyay ya boy ahe ya ampangawet-kawet kanlan
ampakikwa kana.
6 Noba hiyay taon makikwa, katapulan yan pataya kanan Apo Dioh boy manigudo kana.
Ta hiyay taon ahe ampanigudo kanan Apo Dioh, ket ba-mo yan dawyon a ampieyep-eyep
nin angin.
7 Hiyay taon wanabay, adi nayna an-ihipen a main yan matanggap kanan Apo Dioh,
8 ta ampagluwaluwa ya boy homain kahigudowan ha andiyagen na.

Hilay Mangabatnang boy hilay Mangaidap

9 Hikawon kakatongno kanan Apo Jesus a mangaidap, mag-aliket kawo, ta itagay na
kawon Apo Dioh.
10 Ket hikawo met a kakatongno kanan Apo Jesus a mangabatnang, mag-aliket kawo no
iaypa na kawon Apo Dioh. Ta hilay mangabatnang ket ahe magbuyot a omen ha bulak
ilamon a angkabah.
11 Hilay iilamon, ket angkalangey boy angkayango ha tubat a amot nin mangaamot. Ket
hiyay bulak la, angkaampag boy angkaanam ye tampa la. Wanabay ya met ye mabatnang,
ta ha ahe mabuyot, matey ya agya malabong po ye andiyagen na.

Hiyay Panubok boy hiyay Tukho

12 Minged yay taon ampakateeh nin papanubok. Ta no mikakaanti yan makpe, ket
matanggap nay plimyo na a bi-ay a homain anggaan a impangako nan Apo Dioh kanlan
tataon ampangado kana.
13 Haanin, no ampagdiha yan panukho ye maghay tao, adi na an-ihipen a hiyay Apo
Dioh ye ampanukho kana. Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe ya matukho boy ahe ya ampanukho
nin ayaman.
14 Angkatukho ye maghay tao no angkaoy-oy boy miguloy nin kalabayan nin laman na.
15 No humbongen nay kalabayan nin laman na, magkahalanan ya. Ket no magpahulong
ya ha panyag nin kahalanan, mihyay ya makanoman kanan Apo Dioh.
16 An-adoen kon kakatongno, adi kawo patalingo ha ihip a hiyay Apo Dioh ye
ampanukho kanyo.
17 Ta hiyay Apo Dioh a anti ha katatagayan, ampangibat kanay kaganaan a manged boy
genap a didigalo. Hiyabay ye namalhowa nin kaganaan a anti ha lowang a ampangibatan
nin henag. Agya ampanguman-uman ye kahnagan la, hiyay Apo Dioh ket ahe ya
ampagbayo makanoman.
18 Ket uli ha kalabayan na, ha namteg kitawo ha Habi a kaptegan, dinyag na kitawon
aanak na ta-omen kitawo mag-ilyadin pinakamaalaga kanlan kaganaan a pinalhowa na.

Hiyay Panlenge boy Panumbong ha Habi nin Dioh

19 An-adoen kon kakatongno, ihipen yo yati. Katapulan lanang kawon nakahadya a
manlenge, adi kawon tampol maghabi, boy adi kawon tampol angkapoot.
20 Ta hiyay pangapoot ket ahe makahaglap ha tao ha panumbong na nin kalabayan nan
Apo Dioh.
21 Kaya-bay itgen yoynay panyag nin mangadinat boy mangaloke a didiyag. Humbon-
gen yon main kaaypaan nakem ye naitanem ha puho yo a Habi nin Dioh a makapiligtah
kanyo.
22 Adi kawon papanlenge bengat nin Habi nin Dioh, no aliwan humbongen yoya. Ta no
ahe, anlokowen yon bengat ye hadili yo.
23 Ta ayaman a ampanlenge nin Habi nin Dioh, noba ahe na met anhumbongen, ket
ba-mo yan taon naghalamin.

24 Nakit nay hadili na, noba kapialih na ha adapan halamin, ket tampol na yaynan
naliwaan ye wangih na.
25 Noba hiyay taon ambokitkiten nan manged ye genap a Bibilin nan Apo Dioh a
ampamalihway nin tao, boy aliwan papanlenge bengat, no aliwan pahulong na yan
anhumbongen, ket inged na yan Apo Dioh ha kaganaan a diyagen na.
26 No main taon ampangibaan nin hadili na a peteg ye panumbong na kanan Apo Dioh,
noba ahe na met angkabenbenan ye bebey na, anlokowen nan bengat ye hadili na boy
homain hilbi kanan Apo Dioh ye panumbong na.
27 Hiyay taon luboh boy homain pakaumihan ye panumbong na kanan Apo Dioh, ket
mapanaglap ya kanlan olila boy babawo ha kaidapan la boy anliklikan nay makadyag
nin hinyaman a maloke ihti ha babe-luta.

2

Hiyay tungkol ha Pangiduma kanlan Kanayon

1 Kakatongno ko, bilang māmteg nan Apo tawon Jesu Cristo a anggalangen, katapulan
a adi kawo ampangiduma.
2 Alimbawa, lumateng ye luway laki ha pāytiponan yo. Hiyay magha, mabatnang ya, ta
nakahinghing yan balitok boy nakabado yan matampa. Ket hiyay ikalwa, maidap ya, ta
nakabado yan ginitginit.
3 Haanin, no kalingayen yo yay taon nakabado nin matampa boy habiyen yo kana,
“Mikno ka ihti ha matampa a pamiknoan,” noba kanan lakin maidap ket habiyen yo,
“Mideng kaynan bengat ihenbay o mikno kayna ha latay ha haley bibitih ko,”
4 ket ampangiduma kawoyna boy ampanuhga makauli ha maloke a ihip yo.
5 An-adoen kon kakatongno, leng-en yoy habiyen ko. Hilay tataon mangaidap ye pinili
nan Apo Dioh a bumatnang ha pamteg boy hilabay ye mapagkalamo na ha panakopan a
impangako na kanlan tataon ampangado kana.
6 Noba an-iaypa yo hilay mangaidap. Pakaihipen yo a hilay mangabatnang ye
ampangapi kanyo boy hilabay ye ampangidalom kanyo ha uhgado.
7 Boy hilabay ye ampangumih nin madangal a ngalan nan Apo Jesus a nagkonin kanyo.
8 Main yan maalaga a bilin ye Apo Dioh a impahulat na a wanae, “Adoen moy kapadiho
mon tao nin omen ha pangado mo nin hadili mo.”* No anhumbongen yo, ket manged ye
andiyagen yo.
9 Noba no ampangiduma kawo, ampagkahalanan kawo kanan Apo Dioh, ta makit ha
Bibilin a nanlabag kawo.
10 Ta ayaman a nanlabag nin maghay bilin, agya antupaden nay kanayon, ket bilang
nilabag nayna ye kaganaan a bilin.
11 Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh ha Bibilin, “Adi ka mamabayi o makilaki,”† boy
hinabi na po, “Adi ka mamatey nin tao.”‡ Haanin, no ahe ka man namabayi o nakilaki
noba namatey ka met nin tao, nanlabag kan teed nin bilin.
12 Kaya-bay mag-alla kawo ha kaganaan a paghabi yo boy ha andiyagen yo, ta uhgaan
na kawon Apo Dioh makauli ha bibilin a namalihway kanyo.
13 Ta hiyay taon ahe mangingalo nin kapadiho nan tao, ket uhgaan na yan homain
ingalo nin Apo Dioh. Noba hiyay taon mapangingalo nin kapadiho nan tao, homain yan
ikalimo ha panuhga nan Apo Dioh, ta ingalowan naya.

Hiyay Pamteg boy Didiyag

14 Kakatongno ko, no main maghabi, “Ampamteg ako kanan Apo Dioh,” noba ahe na met
ampaptegan ha didiyag na, homain hilbi ye pamteg na. Miligtah ya nayi nin wanabay a
pamteg?
15 Alimbawa, main kan katongno ha pamteg a homain ihoot boy kulang ya ha
pamangan,
16 ket habiyen mo kana, “Muli kayna, ta haglapan na kan Apo Dioh. Ahe ka dayin
malay-epan boy ahe ka dayi mabitlan.” Noba no ahe moya met binyanan nin matapul
na, homain hilbi ye hinabi mo kana.
17 Wanabay met ha pamteg kanan Apo Dioh. No homain yan kalakhip a manged a
didiyag, ket bilang yan natey.
18 Alimbawa, main taon maghabi nin wanae, “Hiko, main akon pamteg kanan Apo Dioh
ket hika, main kan manged a didiyag.” Wanae met ye mahabi ko kana, “Way-omen ko
makit ye pamteg mo no homain kan manged a didiyag? Noba hiko, ipakit ko kammoy
pamteg ko makauli ha manged a didiyag ko.”

---

* **2:8** Levitico 19:18. † **2:11** Exodo 20:14; Deuteronomio 5:18. ‡ **2:11** Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17.

19 Ampamteg ka a mamaghay Dioh, kali? Manged yain, noba agya hilay mangaloke a
ihpidito, ampamteg hila met boy ampamigpig hila po ha limo la kanan Apo Dioh.
20 No wanabay ye ihip mo, kulang ka ha pagkataloh! Labay mo nayi a paptegan ko
kammo a homain hilbi ye pamteg a homain kalakhip a manged a didiyag?
21 Ihipen moya man ye Abraham a toa tawo. Imbilang na yan Apo Dioh a matoynong
uli ha manged a dinyag na, ta hinumbong nay imbilin nan Apo Dioh a ihagpa na yay Isaac
a anak na.§
22 Kaya-bay mapaylakhip ye pamteg boy manged a diyag nan Abraham. Ket naignap
ye pamteg na uli ha manged a dinyag na.
23 Uli ha panumbong nan Abraham kanan Apo Dioh, natupad ye naihulat a Habi
nin Dioh a wanae, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan
matoynong Apo Dioh."* Ket hiyay Abraham, nahabtan ya a "gayyem nin Dioh."†
24 Kaya-bay haanin, makit tawo a hiyay maghay tao, an-ibilang na yan Apo Dioh a
matoynong uli ha manged a didiyag na, aliwan uli bengat ha pamteg na.
25 Wanabay met ateed kanan Rahab. Hatew, babayin babayadan ya. Noba ha
nilumateng hilay luway Israelitan ihpiya, hinaglapan na hila boy hinabi na po kanla ye
lumbo a dān ta-omen hila makatakah.‡ Ket uli ha manged a dinyag na kanla, imbilang
na yan Apo Dioh a matoynong.
26 Hiyay pamteg tawo, mailalayi ya ha laman tawo. No homain yaynan angeh ye laman
tawo, natey yayna, kali? Wanabay met ye pamteg. No homain kalakhip a manged a
didiyag, natey ya met.

3

Hiyay Pamenben ha Bebey

1 Hikawon kakatongno ko, aliwa dayin malabong kanyoy malabay mag-ilyadin
maihtodo. Ta tanda yoynabay met a mamabyat ye panuhga nan Apo Dioh kammin
ampangiadal dinan kanlan tataon an-adalan mi.
2 Hiyay balang tao, ket ampagkamali ya ha hadihadi a papadan. Hiyay taon ahe
ampagkamali ha paghabi na, ket genap ya boy angkabenbenan nay kaganaan a pahen
nin laman na.
3 Alimbawa, hiyay kabayo, no main yan pakayat, manumbong ya ha pangipantigan
tawo kana.
4 Ihipen yo met ye mayadet a balko a an-itudon nin makhaw a angin. Agya makandi
bengat ye timon na, ket ampibawit ya ha labay nan pangilakwan nin piluto.
5 Wanabay met ateed ye bebey nin tao. Agya makandi yan bengat a pahen nin laman,
ket tubat ye angkadyag na a kalambongan. Ihipen yo met yati. Agya makandin bengat a
apoy, ket maulam nay maway a binagbag.
6 Wanabay met ateed ye kalok-an a ampangibat ha bebey tawo, ta mapaditan nay
matiboen bi-ay tawo. Kaya-bay hiyay kaloke nin bebey, ba-mo yan apoy a ampangibat
ha impilno, ta andamaen nay matiboen bi-ay nin tao.
7 Kaganaan a kalahin aayop boy mamanokmanok, hilay andumakap boy hilay
angkumonin ha dagat, malyadi hilan paamoen boy main anan napaamo nin tao.
8 Noba hiyay bebey, homain taon nakapaamo, ta lanang yan ampaghabin maloke boy
ba-mo yan naheb nin dita a ampakapatey.
9 Yatin bebey ye anggawien tawo ha panggalang kanan Apo Dioh a Bapa tawo. Ket
yabayti ya met ateed a bebey ye anggawien tawon manuboy nin kapadiho tawon tao a
pinalhowa nan Apo Dioh a omen ha wangih na.
10 Mamaghan bebey ye ampangibatan nin pangigalang boy panuboy. Kakatongno ko,
aliwa dayin wanabay.
11 Ahe met malyadin lumwah ha mamaghan hubol ye matab-ang boy maapgad a lanom.
12 Kakatongno ko, malyadi nayi a hiyay poon-kayon igoh, ket manawa yan olibo, o hiyay
poon ubah, ket manawa yan igoh? Wanabay ya met ha hubol nin maapgad a lanom. Ahe
ya met malyadin lumwah ye matab-ang a lanom.

Hiyay Kadunongan a Nangibat kanan Apo Dioh

13 Hiyay main kadunongan kanyo boy pagkataloh, paptegan naya makauli ha ma-
toynong a pagbi-ay boy ha panyag nin manganged a main kaaypaan nakem. Ta yatin
kaaypaan ye dawa nin kadunongan.

---

§ **2:21** Genesis 22:1. * **2:23** Genesis 15:6. † **2:23** Isaias 41:8. ‡ **2:25** Josue 2:1-21.

14 Noba no main kawon hakit nakem uli ha ibeg yo boy hadili yon bengat ye an-ihipen
yo, adi yoyna an-ilambong a mangadunong kawo, ta aliwan peteg yatew.
15 Hiyay wanabay a ampibaan la a kadunongan, ket ahe ya nangibat kanan Apo Dioh,
no aliwan ihti ha babe-luta. Ahe ya nangibat ha Ihpiditon Dioh, no aliwan kanan Satanas.
16 Ta agya way-ihtew man a main pangaibeg boy hadilin bengat ye an-ihipen, ket anti
ya met ihtew ye kagulowan boy kaganaan a kalahin mangaloke a didiyag.
17 Noba hiyay taon main kadunongan a nangibat kanan Apo Dioh, una ha kaganaan,
malinih ye pagbi-ay na boy kalalabay nay katanaan, maanoh, mapanumbong, mapangin-
galo, mapanyag nin manged, ahe ya ampangiduma, boy ahe ampagkonwadi.
18 Hiyay taon ampanyag nin paykahundo, ba-mo yan ampananem. Ket hiyay mananem
nin paykahundo, mangapit ya met ateed nin katoynongan.

4

Hiyay Pagpahakop kanan Apo Dioh

1 Hinyay ampangubayan nin pay-away boy payngatngat yo? Hiyay ampangubayan ket
hiyay mangaloke a kalabayan nin laman yo a ampanggulo nin ihip yo.
2 Alimbawa, main kawon labay mapagkonin, ket no ahe yo mapagkonin, labay yoynay
mamatey. Main babagay a konin nin kanayon a labay-labay yon makwa. Noba no ahe yo
makwa, ampanubag boy ampangaway kawoyna. Ahe yoya angkakwa ye labay yo, ulita
ahe kawo ampakikwa kanan Apo Dioh.
3 Ket no makikwa kawo man kana, ahe yo angkatanggap, ta lumbo ye tikih yo.
Ampakikwa kawon bengat ha bukod yon ikaaliket.
4 Ba-mo kawon ampamabayi o ampakilaki, ta ahe kawo angkapatayaan kanan Apo
Dioh boy ahe yo yayna an-adoen! Ayaman a ampangado nin babagay ihti ha babe-luta,
ket mag-ilyadi yan kaaway nan Apo Dioh. Kaya-bay no an-adoen yo hilay babagay ihti
ha babe-luta, ket kaaway na kawon Apo Dioh.
5 Maka nibaan yon homain bali ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, “Hiyay Ihpiditon
Dioh a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo, ket mangimon ya no main kitawon kanayon a
an-adoen.”
6 Noba hiyay Apo Dioh, lalo na kitawon an-inged. Ta wanae ye naihulat a Habi na,
“Hiyay Apo Dioh, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay, noba an-inged na hilay
tataon ampagmakaaypa.”
7 Kaya-bay pahakop kawo kanan Apo Dioh. Labanan yo yay Satanas, ket payewan na
kawo.
8 Humaley kawo kanan Apo Dioh, ket humaley ya met kanyo. Hikawon māgkahalanan,
itgen yoynay panyag yon kalok-an. Magbi-ay kawoynan malinih. Hikawon am-
pagluwaluwa, ibuton yoynay ihip yo kanan Apo Dioh.
9 Maglele, tumangih boy iandang yoy paghehe yo ha kakahalanan yo. Hagiliyan yon
paglele ye kahayaghagan yo. Boy hagiliyan yon panumangih ye pangumaili yo.
10 Magmakaaypa kawo ha adapan nan Apo, ket itagay na kawo.

Babala kanlan Ampanuhga nin Kapadiho lan Tao

11 Kakatongno, adi kawon ampaydama-dama. Ta ayaman a ampaghabin maloke o
ampanuhga nin katongno na, ket andamaen boy an-uhgaan na yayna met ye Bibilin nan
Apo Dioh. Ket no an-uhgaan moy Bibilin, aliwa kaynan mānumbong nin Bibilin, no aliwan
hikayna ye mānuhga.
12 Mamaghan Dioh ye namyay nin Bibilin boy malyadin mānuhga. Hiyan bengat ye
main kapalyadiyan a mangiligtah nin tao boy main katulidan a mamaduha. Noba hika,
aya ka nayi a manuhga nin kapadiho mon tao?

Babala Laban ha Paglambong

13 Maka main kanyoy ampaghabi nin wanae, “Haanin o mabekah, makew kayi ha
maghay banwa. Ket kumonin kayi ihtew ha loob nin maghay taon. Magpanapulan kayi
ihtew ta-omen kayin makatubo nin malabong a pilak.” No wanabay ye an-ihipen yo,
leng-en yo yati.
14 Adi kawo ampaghabin wanabay, ta ahe yo tanda ye malyadi kanyo mabekah. Hiyay
bi-ay yo ket ba-mo yan owep a lumwah yan kadudumali, noba tampol ya met ateed
maanam.
15 Wanae tana ye habiyen yo, “No kalabayan nan Apo boy angkabi-ay kayi po, ket
diyagen mi yati o diyagen mi po yain.”
16 Noba hiyay andiyagen yo haanin, ket ampagmayadet boy ampaglambong kawoyna.
Ket maloke yain.

17 Ayaman a nagtanda nin manged a hukat nan dyagen, noba no ahe na met andiyagen,
ket ampagkahalanan ya.

5

Babala Laban kanlan Ampangapi a Mangabatnang

1 Hikawon mangabatnang, leng-en yo yati. Tumangih boy mangandang kawo ha
kaidapan a lumateng kanyo.
2 Hiyay kabandiyan yo, nadama yayna boy hilay mangatampa a bado yo, an-anagen
ana.
3 Hilay babalitok boy mimital a intayo-tayo yo, tinaey hilayna. Hiyay tataey la ye
mamapteg nin kaakokohan yo. Ket ha mangaamot nin panuhga nan Apo Dioh, ket
mapaduhaan kawo, ta ahe yo ginawi ye pilak yo ha kangedan. Mahayang bengat ye
tinipon yon bandi, ta madanon anay kalampuhan nin babe-luta.
4 Leng-en yo yati! Hilay tataon pinaobda yo ha talon yo, ahe yo hila inupaan. Ket
haanin, hilabay ye ampangipangha nin diklamo laban kanyo, ket nange naynan Apo Dioh
a Pinakamakapalyadiyan.
5 Nagpapakapda kawo ha babandi yo ihti ha babe-luta. Pinataba yoy hadili yo a omen
ha baka a hapoen ha intaning a mangaamot.
6 Ket hilay tataon matoynong, inuhgaan boy pinatey yo hila agya ahe hila anlumaban
kanyo.

Magteeh kawo boy Makigwang

7 Kakatongno, mag-anoh kawo angga ha panlumateng nan Apo Jesus. Bilewen yo
hilay māgtalon. Maanoh hilan ampangagad nin unan udan. Ket no nakatanem hilayna,
maanoh hilayna man a ampangagad nin dumondon a udan boy ha panaon nin pamupol
nin mablin dawa.
8 Wanabay met dayi kanyo. Katapulan mag-anoh kawo boy pakhawen yoy nakem yo,
ta madanon anay panlumateng nan Apo Jesus ihti ha babe-luta.
9 Hikawon kakatongno, adi kawo ampaydiklamo ta-omen na kawo ahe uhgaan Apo a
Mānuhga nin kaganaan, ta madanon yaynan lumateng a ba-mon anti yayna ha ilwangan.
10 Kakatongno, tuwaden yoy kaanohan lan popodopita hatew. Agya napaidapan hila,
ket impatanda lan teed ye impahabi nan Apo kanla.
11 Anhabiyen tawon minged ye taon ampagteeh nin kaidapan. Ket nange yo ye tungkol
ha pagteeh nan Job nin kaidapan boy hiyay tungkol ha pangingalo nan Apo Dioh kana
pangayadi nan nadihaan ye papanubok. Ta hiyay Apo Dioh, ket mapangingalo ya boy
mapanlunoh.
12 Kakatongno ko, hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, no magpangako kawo, adi kawo
ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit o babe-luta, o agya hinyaman a
babagay. Habiyen yoynan bengat, “Awo” no awo o “Ahe” no ahe. Ha wanabay, ahe na
kawo paduhaan Apo Dioh.
13 No main kanyoy ampagdiha nin kaidapan, katapulan makigwang ya kanan Apo Dioh.
No main kanyoy angkaaliket, katapulan magkanta yan panggalang kanan Apo Dioh.
14 No main kanyoy ampaghakit, ipadakit na hilay mānguna nin pangkat lan māmteg.
Ket ipakigwang laya boy tiihan la yan ladak ha ngalan nan Apo.
15 Ket no makigwang hilan main pamteg, paitaahen na yan Apo Dioh. No nagkahalanan
ya boy ihabi na, ket patawaden na yan Apo Dioh.
16 Kaya-bay ihabi yoy kakahalanan yo ha balang magha boy mapaypakigwang kawo
ta-omen kawo mitaah. Mayadet ye madyag nin pakigwang nin taon matoynong.
17 Ihipen yo yay Elias a podopita hatew. Hiyay Elias, kapadiho tawo yan tao. Luboh na
yan impakigwang a ahe ya mangudan. Ket ahe ya met nangudan ha loob nin tatloy taon
boy anem a bowan.
18 Ket ha impakigwang nayna man a mangudan yayna, nangudan yan peteg. Ket
tinumubo boy nanawa ye tatanaman.
19-20 Kakatongno ko, ihipen yo yati. No main kanyoy hinumyay ha kaptegan boy main
met makapiudong kananyain a tao, ket an-iligtah naya ha kapaduhaan a homain anggaan
boy mapatawad ye malabong a kakahalanan.

Hiyay Unan Hulat nan
PEDRO

1 Hiko yay Pedro a apohtol nan Apo Jesu Cristo.
Nanulat ako kanyon kaganaan a pinili nan Apo Dioh a nangaitayak boy angkumonin
ana bilang dadayohan ha lulugal a Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, boy ha Bitinia.
2 Paibat po ha unan panaon, pinili na kawoynan Bapa tawon Dioh, ta tanda na hilay
mamteg kana boy intaladan na kawon Ihpidito na a mag-ilyadin pagtao na. Dinyag na
yatew ta-omen yoya humbongen ye Apo Jesus boy malinihan ha kahalanan makauli ha
daya na.
Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh.

Hiyay Intaladan nan Apo Dioh kantawo

3-4 Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Ta uli
ha mayadet a ingalo na kantawo, binyanan na kitawon bayon bi-ay makauli ha pagkabi-
ay nan uman Apo Jesu Cristo. Boy nagkamain kitawo nin mayadet a kahigudowan a
matanggap tawo ye tawid a impangako nan Apo Dioh. Ket yatin tawid a intaladan nan
Apo Dioh ha langit, ahe ya madunot, homain yan pakaumihan, boy homain pagkauman.
5 Ket uli ha pamteg yo kanan Apo Jesus, an-ialla na kawon Apo Dioh makauli ha
kapalyadiyan na, legan an-agaden yoy kaligtahan a nakataladan a maipatanda ha huyot
a panaon ha pag-udong nan Apo Jesus.
6 Kaya-bay mag-aliket kawo, agya ampagdiha kawo po haanin nin papanubok ha
makandin panaon. Katapulan a magdiha kawon hadihadi a papanubok
7 ta-omen matandaan no peteg met ateed ye pamteg yo a omen ha balitok a an-ihubok
ha apoy ta-omen ya matandaan no peteg o ahe. Noba maaalaga ya po ye pamteg tawo
dinan ha balitok a maanam. Kaya-bay no mapaptegan a peteg ye pamteg yo, ket midangal
boy migalang kawo lano ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo.
8 Agya ahe yoya nakit ye Apo Jesu Cristo, ket an-adoen yoya. Boy ampamtegan yoya
agya ahe yoya po nakit angga haanin. Kaya-bay tubat ye kaaliketan yo a ahe makwan
ihipen,
9 ta antanggapen yoynay dawa nin pamteg yo a hiyay kaligtahan yo.
10 Yatin kaligtahan ye pinaghehpetan lan matandaan nin popodopita hatew a nangihabi
nin tungkol kananyatin kangedan nan Apo Dioh a ibyay na kantawo.
11 Impatanda na met nin Ihpidito nan Apo Jesu Cristo a anti kanlan popodopita a
katapulan yan magdiha nin tubat a pamaidap ye Cristo bayo ya mapadangalan. Kaya-bay
pahulong ye pamokitkit la hatew no makano boy no way-omen matupad yatin kaganaan.
12 Impatanda na met nin Ihpiditon Dioh kanlan popodopita na a hilatin babagay
a impatanda la hatew ket aliwan ha ikanged la, no aliwan ha ikanged tawo haanin.
Ket haanin, hilatin babagay a hinabi lan popodopita hatew, natandaan yoyna kanlan
nangipatanda kanyo nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Impatanda la yati
makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh a naitubol kanla paibat ha langit. Ket agya
hilay aanghil, labay la met a matalohan hilatin impatanda kanyo.

Hiyay Panumbong kanan Apo Dioh

13 Kaya-bay ihadya yo awod ye ihip yo ha panyag nin kalabayan nan Apo Dioh.
Pakabenbenen yoy hadili yo boy pakapah-ey kawo ha kahigudowan yo ha kangedan nan
Apo Dioh a ibyay na kanyo ha panlumateng nan Apo Jesu Cristo.
14 Ket bilang mapanumbong a aanak nin Dioh, adi yoyna anhumbongen ye mangaloke
a kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen yo hatew ha ahe yoya po katatanda ye
Apo Dioh.
15 No aliwan magbi-ay kawon homain kahalanan ha kaganaan a andiyagen yo, ta hiyay
Apo Dioh a nanagyat kanyo a pagtao na, ket homain yan kahalanan.
16 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Katapulan a magbi-ay kawon homain
kahalanan, ta homain akon kahalanan."*
17 Hiyay Apo Dioh a anhabtan yon Bapa ha pamakigwang yo, ket homain yan an-iduma.
An-uhgaen nay tatao ha kaeteban nin didiyag nin balang magha. Kaya-bay katapulan
awod a legan angkabi-ay kawo po ihti ha babe-luta, magbi-ay kawon main limo boy
panggalang kana.

---

* **1:16** Levitico 11:44-45; 19:2.

18 Tanda yoynabay met a hiyay pinambeh na kanyo ha homain hilbin pagbi-ay yo hatew
a naiknaan yo kanlan tutoa yo, ket aliwan babagay a angkaanam a omen ha balitok o
mital,
19 no aliwan hiyay mabli a daya nan Cristo. Hiyay Cristo ket nailalayi ya ha maghay
oybon tupa a homain dinat boy homain pakaumihan a naihagpa kanan Apo Dioh.
20 Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket tinuga na yaynay Apo Jesus a
mambeh kanyo. Ket haanin, kananyatin huyot a panaon, impatanda na yaynan Apo
Dioh kantawo ha ikanged yo.
21 Ket makauli kanan Cristo, ampamteg kawo kanan Apo Dioh a nami-ay uman kana
boy namadangal. Kaya-bay hiyay pamteg boy kahigudowan tawo a mabi-ay uman boy
mapadangalan, ket anti ya kanan Apo Dioh.
22 Haanin, uli ha panumbong yo ha kaptegan, nalinihan kawoyna ha kakahalanan yo
ta-omen kawo magkamain nin luboh a pangado kanlan kakatongno yo kanan Cristo.
Kaya-bay may-ado kawo awod nin luboh ha puho yo,
23 ulita nianak kawoynan uman. Ket hiyay bayon bi-ay yo, aliwan ibat ha taon main
kamateyan, no aliwan ibat ya kanan Apo Dioh a homain kamateyan. Main kawoynan
bayon bi-ay makauli ha Habi na a angkabi-ay boy mikakaanti makanoman.
24 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya,
"Hilay kaganaan a tatao, ket ba-mo hilan iilamon.
Ket hiyay katampaan la, ket ba-mo yan bulak.
Ket hiyay ilamon, mayango ya boy hiyay bulak na, malangey ya.
25 Noba hiyay Habi nin Dioh, ket mikakaanti ya makanoman."†
Ket yatin Habi ye Manged a Balita a naipatanda ana kanyo.

2

1 Kaya-bay haanin, ta main kawoynan bayon bi-ay, alihen yoyna ha bi-ay yo ye
kaganaan a kalahin kalok-an a omen ha panguhit, pagkonwadi, pangaibeg boy pandama
ha kapadihon tao.
2 Hiyay maghay ongi, kalalabay nay minom nin gatah. Wanabay met dayi kanyo.
Kalalabay yo met ye minom nin naihpiditowan a gatah a hiyay Habi nin Dioh ta-omen
pumah-ey ye pamteg yo angga ha matanggap yoy genap a kaligtahan,
3 ta "nadihaan yoyna ye kangedan nan Apo."*
4 Hiyay Apo Jesus ye dapah a angkabi-ay a ingkahwil lan tatao, noba pinili na yan Apo
Dioh boy mabli ya kana. Ket ha panumaley yo kana,
5 ba-mo kawoyna met dadapah a angkabi-ay a mag-ilyadin pahen nin Timplo a
naihpiditowan a man-ipaideng nan Apo Dioh. Ket makauli kanan Apo Jesus, maghilbi
kawo awod kanan Apo Dioh a omen kanlan papadi na a mangihagpa nin naihpiditowan
a hagpa a makapaaliket kana.
6 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Bilewen yo! Main akon pinili a dapah boy mabli ya kangko.
Andyagen ko yan pundahyon nin an-ipaideng ko ha Jerusalem.
Ket ayaman ye mamteg kana, ahe ya mipading-ey."†
7 Kaya-bay hikawon ampamteg kana, maalaga yatin dapah kanyo. Noba hilay ahe
ampamteg kana, matupad kanla ye naihulat a Habi nin Dioh, a wanae,
"Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey."‡
8 "Ket yatin maalaga a dapah ye ampakapitubkokan lan tatao.
Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la."§
Ampitubkok hila, ta ahe la anhumbongen ye Habi nin Dioh. Ket wanabay ye nakaital-
adanan la.
9 Noba hikawo ye lahi a pinili nan Apo Dioh a pagtao na, papadi a māghilbi na, nahyon
a nakataladan kana, boy nag-ilyadi kawon konin na ta-omen yo ipatanda ye kapagtakaan
a didiyag na. Hiyabay ye nangiawah kanyo paibat ha kalitehan palakew ha kapagtakaan
a kahnagan na.
10 Hatew, ahe na kawo pagtao nin Apo Dioh. Noba haanin, pagtao na kawoyna. Hatew,
ahe na kawo iningalowan Apo Dioh. Noba haanin, iningalowan na kawoyna.
11 An-adoen kon kakatongno, aliwan ihti ha babe-luta ye peteg a kunaan yo. Dadayohan
kawon bengat ihti. Kaya-bay an-ipakiiingalo ko kanyo a adi yo ampakilakwan ye
kalabayan nin laman yo a lanang angkumuntada nin ihip yo.

---

† **1:25** Isaias 40:6-8. * **2:3** Kakanta 34:8. † **2:6** Isaias 28:16. ‡ **2:7** Kakanta 118:22. § **2:8** Isaias 8:14.

12 Magbi-ay kawon matoynong ha pamilew lan tataon ahe ampamteg, agya an-
ikamikami la kawo haanin. Ta no mabalayan la ye manged a didiyag yo, ket igalang
la yay Apo Dioh ha panlumateng na.

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

13 Uli kanan Apo Jesus, pahakop kawo kanlan kaganaan a mānungkolan. Pahakop kawo
kanan pinakapoon nin nahyon
14 boy kanlan gogobilnadol a nabyayan nin kapalyadiyan a mamaduha kanlan
ampanyag nin maloke boy mamadangal kanlan ampanyag nin manged.
15 Ta kalabayan nan Apo Dioh a manyag kawon manged ta-omen hilay mumo, ket
homain hilan pangubayan a maghabin maloke laban kanyo.
16 Malihway kawoyna. Noba aliwan labay habiyen a malihway kawoynan manyag nin
maloke, no aliwan magbi-ay kawon bilang ipoh nan Apo Dioh.
17 Bihaen yo hilay kaganaan a tatao. Adoen yo hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesus.
Magbi-ay kawon main limo kanan Apo Dioh. Boy bihaen yo met ye pinakapoon nin
nahyon.

Hiyay Panuwad kanan Apo Jesu Cristo

18 Hikawon iipoh, pahakop kawon main pamiha kanlan aamo yo, aliwan bengat kanlan
mangaanoh boy ampakataloh, no aliwan agya kanlan mangatubag.
19 Ta maaliket yay Apo Dioh no maikpe yoy pamaidap la kanyo agya homain kawon
kahalanan, ulita labay yon mahumbong ye kalabayan na.
20 Homain kawon dangal no ampangikpe kawon paduha uli ha panyag yo nin maloke.
Noba no ampangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yon manganged, maaliket yay Apo
Dioh kanyo.
21 Hiyay pangikpe nin pamaidap ket pahan nin nanagyatan nan Apo Dioh kantawo.
Ta ha nangikpe yay Cristo nin pamaidap ha ikanged tawo, ket binyanan na kitawo nin
panuwadan a katapulan tawon humbongen. Ta wanae ye nakahulat tungkol kana,
22 "Ahe ya nagkahalanan
boy ahe ya bega naghabi nin katagowan."*
23 Ha inumih laya, ket ahe ya met namae. Ha pinaidapan laya, ahe ya nangipanta, no
aliwan impataya nay kaganaan kanan Apo Dioh a matoynong ye panuhga na.
24 Ha pagkapako na ha kodoh, hiyaynay nananggap nin paduha nin kakahalanan tawo
ta-omen kitawo ahe ana magkahalanan, no aliwan magbi-ay kitawoynan matoynong. Ta
makauli ha huhugat na, ket nitaah kitawo.
25 Hatew, ba-mo kitawon tutupa a nipakat. Noba haanin, naiudong kitawoyna kanan
Apo a Mānayhay boy Māngalingay nin bi-ay tawo.

3

Hiyay Babala ha Miahawa

1 Ket haanin, hikawon babayi a main ahawa, pahakop kawo ha ahawa yo, ta no ahe
hila po ampamteg ha Habi nin Dioh, makumbinyo yo hilan humaley kanan Apo makauli
ha manganged a ugali yo. Agya ahe yoyna habiyen kanla, mamteg hilayna,
2 ta makit la a main kawon limo kanan Apo Dioh boy malinih ye bi-ay yo.
3 Adi yo an-ihipen a matampa kawo uli ha panilitil yon labok yo boy ha pangikonin nin
mangablin aalahah ha labok yo o paghoot yon mangablin babado.
4 Mamanged no hiyay uugali yo ye patampaen yo. Hiyay labay kon habiyen, mag-ilyadi
kawo dayin maaypa boy mal-em, ta yati ye tampa a ahe angkauman boy maalaga ya ha
pamilew nan Apo Dioh.
5 Yati ye ampagpatampa lan babayi hatew a mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh
boy ampataya kana. Ampahakop hila ha ahawa la
6 a omen kanan Sara hatew. Ta nagpahakop ya kanan ahawa na a hiyay Abraham
boy imbilang naya po a amo na. Ket haanin, aanak na kawoynan Sara dapot tana pawa
matoynong ye didiyag yo boy adi kawoyna angkalimo ha agya hinyaman.
7 Hikawon lalakin main ahawa, katapulan a pakilamoan yo hilan manged ye ahawa
yo. Bihaen yo hila agya makakapey hila dinan yo, ta kapadiho yo hila met a biyan nan
Apo Dioh nin bi-ay a homain anggaan. Diyagen yo hilayati ta-omen homain makahaad
nin pakigwang yo.

Hiyay Diyagen tawo no Ampakadiha kitawon Kaidapan

---

* **2:22** Isaias 53:9.

8 Kaya-bay wanae ye bilin ko kanyo. Mapaymamagha kawon ihip, mapaykataloh kawo,
mapay-ado kawo bilang mikakatongno, mapanlunoh boy magmakaaypa kawo ha magha
boy magha.
9 Adi yo hila ambaeen ye ampanyag nin maloke kanyo boy adi yo hila an-umihen ye
ampangumih kanyo. No aliwan ipakigwang yo hila a inged na hilan Apo Dioh, ulita
hinagyat na kawo a manyag nin yati ta-omen na kawo inged.
10 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Ayaman a malabay nin mahayaghag boy manged a bi-ay,
ket katapulan a adi ya ampaghabin maloke boy katagowan.
11 Katapulan a tumgen yayna ha panyag nin maloke,
ket pawa anan manganged ye diyagen na.
Pakikwanan na a manged ye pamakilamo na kanlan kanayon.
12 Ta an-ialla na hilan Apo Dioh ye tataon matoynong
boy anleng-en nay pakigwang la.
Noba kahulog na hilay tataon ampanyag nin maloke."*
13 Main nayi mamahakit kanyo no ampaghehpetan yoy manyag nin manged?
14 Noba no ipaloke la kawo agya manged ye andiyagen yo, minged kawo. Kaya-bay
"hinyaman ye diyagen la kanyo, adi kawo angkalimo o angkahindak."†
15 Pakaihipen yo a hiyay Apo Jesu Cristo ye katapulan yon padangalan boy humbongen.
Boy lanang kawo dayin nakahadya a mangipalinaw nin ayaman a manepet kanyo nin
tungkol ha kahigudowan yo kanan Apo Dioh a iligtah na kawo.
16 Noba makibat kawo kanla nin maumeg boy main pamiha. Pakahigudowen yo a
lanang a malinih ye kanakman yo ta-omen hila mading-eyan ye tataon ampandama nin
manged a pangugali yo bilang mānumbong nan Cristo.
17 Ta mamanged a mangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yo nin manged dapot
tanan kalabayan nan Apo Dioh dinan ha mangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yon
maloke.
18 Ta ninghan yan bengat natey ye Apo Jesus ha ikapatawad nin kakahalanan nin
kaganaan a tatao. Agya homain yan kahalanan, ket natey ya ha ikanged tawon
māgkahalanan ta-omen na kitawo maihaley kanan Apo Dioh. Pinatey lay laman na, noba
bini-ay na yan Ihpiditon Dioh.
19 Ket makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, nilakew na hilay nakapidiho a
kalelwa lan nangamatey. Ket main yan impatanda kanla.
20 Ta ahe hila nanumbong kanan Apo Dioh hatew ha panaon nan Noe. Kananyatew
a panaon, legan andiyagen nan Noe ye daong, maanoh yan nangagad ye Apo Dioh a
mamteg hilay tatao kana. Noba bayo lumateng ye lanab, walo hilan bengat ye namteg
boy hinumlep ha daong boy naligtah ha lanom.
21 Ket yatin kaligtahan ha lanom ye nakailalayian nin bawtihmo a pagkakitan a naligtah
kitawoyna ha pamaduha nan Apo Dioh makauli ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesu Cristo.
Yatin bawtihmo, aliwa yan panguyah nin dinat ha laman tawo, no aliwan makauli ha
malinih a kanakman, ampagpangako kitawo kanan Apo Dioh a ahe kitawoyna manyag
nin hinyaman a labag ha kalabayan na.
22 Ket haanin, hiyay Apo Jesu Cristo, anti yayna ha langit boy ampamoon ha dapit
wanan nan Apo Dioh. Ket hilay kaganaan a anghil, agya hilay mānungkolan a ihpidito
boy makapalyadiyan a ihpiditon anti ha lowang, ket ingkonin na hilaynan Apo Dioh ha
hilong nin kapalyadiyan nan Apo Jesu Cristo.

4

Hiyay Bayon Bi-ay

1 Kaya-bay ulita nangikpe yan tubat a idap ye Apo Jesu Cristo, ket katapulan met awod a
nakahadya kawon mangikpe. Ta hiyay taon ampangikpe nin tubat a idap, ket ahe yayna
ampanyag nin kahalanan.
2 Ket paibat haanin, ahe na yayna anhumbongen ye kalabayan nin laman na, no aliwan
kalabayan naynan Apo Dioh.
3 Huhtoyna ye panaon a hinayang yo uli ha panyag yon kalalabay lan diyagen nin
tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Hatew, ampagbi-ay kawon madamog boy
anhumbongen yoy kalabayan nin laman yo. Lanang kawon ampaytipon a maglahing
boy manyag nin babagay a makakading-ey. Ket ha panggalang yo ha diohdiohan yo,
malabong po a ampakailoy ye andiyagen yo.

* **3:12** Kakanta 34:12-16. † **3:14** Isaias 8:12.

4 Noba haanin, ampagtaka hilayna kanyo ye tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh, ta
ahe kawoyna ampakilamo ha magulo boy palugad a pagbi-ay la. Kaya-bay an-ilungolungo
la kawoyna haanin.
5 Noba pakibatan la lano kanan Apo Dioh ye andiyagen la, ta uhgaan nan Apo Dioh
lano ye kaganaan a tatao, angkabi-ay man o nangamatey ana.
6 Yabayti ye hangkan no taket ta naipatanda ye Manged a Balita kanlan tataon
nangamatey ana haanin. Ta agya natey hilayna ha laman, ta wanabay ye in-uhga nan
Apo Dioh ha kaganaan a tatao, hiyay kalelwa la ket mabi-ay makanoman a pagkalamo
nan Apo Dioh.

Hiyay Panggawi nin Binaba a An-ibyay nan Apo Dioh

7 Madanon anay kalampuhan nin babe-luta. Kaya-bay mangihip kawon matoynong
boy magbi-ay kawon mapamenben ta-omen homain makahaad nin pakigwang yo.
8 Boy hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, may-adoado kawon luboh, ta no an-adoen
moy kapadiho mo, agya po malabong ye dinyag na a kahalanan kammo, ket mapatawad
moya.
9 Hagyaten yo hilan makidagoh ha baey nin balang magha kanyo ye kakatongno yo
kanan Cristo.
10 Hiyay balang magha kantawo, ket binyanan nan Apo Dioh nin binaba. Kaya-bay
bilang pinatayaan na nin hilatin binaba, gawien tawo ha ikanged nin kaganaan.
11 Hiyay binyanan nin binaba a mangipatanda, ket katapulan a mangipatanda yan
Habi nin Dioh. Ket hiyay binyanan nin binaba a maghilbi, ket katapulan a maghilbi ya
makauli ha kakhawan a in-ibyay nan Apo Dioh kana ta-omen ya migalang ye Apo Dioh
ha kaganaan a andiyagen tawo makauli kanan Apo Jesu Cristo. Anti ya kana ye kangedan
boy kapalyadiyan makanoman! Amin.

Hiyay Pangikpe lan Māmteg

12 An-adoen kon kakatongno, adi yoyna ampagtakaan ye mangabyat a papanubok a
angkadihaan yo. No angkahubok ye pamteg yo, adi yo angkahindakan ye angkalyadi
kanyo.
13 No aliwan mag-aliket kawo, ta ampagdiha kawon idap a diniha nan Cristo. Ket no
ipakit naynay mahnag a kapalyadiyan na, maluboh ye kaaliketan yo.
14 Kaya-bay minged kawo no an-umihen la kawo uli ha panumbong yo kanan Cristo, ta
hiyay labay habiyen, anti kanyoy makapalyadiyan a Ihpidito a hiyay Ihpiditon Dioh.
15 No paidapan la kawo, aliwa dayin ulita nakapatey kawon tao o nanakaw o nakadyag
kawon maloke o nakibalabala kanlan kanayon.
16 Noba no paidapan la kawo uli ha pamteg yo kanan Cristo, adi kawo angkading-ey, no
aliwan magpahalamat kawo kanan Apo Dioh, ta angkahabtan kawon māmteg nan Cristo.
17 Ta naabot anay panaon nin panuhga nan Apo Dioh, ket unaen na hilay aanak na.
Haanin, no unaen na kitawon uhgaan a aanak na, ihipen yoy malyadi lano kanlan ahe
ampanumbong nin Manged a Balita a ibat kana.
18 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"No maidap hilan miligtah ye mangatoynong,
lalalo hilayna ye ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy māgkahalanan."*
19 Kaya-bay hikawon ampangikpe nin pamaidap haanin ulita yati ye kalabayan nan
Apo Dioh kanyo, magpahulong kawoynan ingat ha panyag nin manged boy ipataya
yoynan bengat ye hadili yo kanan Apo Dioh a namalhowa kanyo, ta mapatayaan ya ha
pangako na.

5

Bibilin kanlan Mānguna nin Pangkat lan Māmteg boy kanlan Bayontubo

1 Haanin, hikawon mānguna nin papangkat lan māmteg, main akon ipakihabi kanyo
bilang magha met a mānguna boy nakakit nin pag-idap nan Cristo boy magha met a
mapadangalan a kalamo na ha panlumateng na.
2 Kalingayen yo hilay tatao nin Dioh a naipataya kanyo. Nailalayi hila ha tutupa, ket
hikawo met ye magpahtol kanla. Kaya-bay pakahayhayen yo hilan luboh ha puho yo,
ulita yati ye labay nan Apo Dioh. Diyagen yo yati, aliwa dayin angkapilit o ulin bengat
ha howildo.
3 Boy adi yo hila an-ipohen ye naipataya kanyo, no aliwan mag-ilyadi kawon
panuwadan la.

---

* **4:18** Kahabiyan 11:31.

4 Ket ha panlumateng nan Cristo a Māngunan Māngalingay, makatanggap kawon kodona
a mikakaanti ye kadangalan na makanoman.
5 Ket haanin, hikawo met a bayontubo, pahakop kawo kanlan tutoan mānguna ha
pangkat yon māmteg. Ket hikawon kaganaan a māmteg, magmakaaypa boy maghilbi
kawo ha magha boy magha. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Hiyay Apo Dioh, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay,
noba an-inged na hilay tataon ampagmakaaypa."*
6 Kaya-bay pahakop kawo ha kapalyadiyan nin Dioh ta-omen na kawo padangalan lano
ha maabot ye panaon.
7 Ipataya yo kana ye kaganaan a ampakayootan yo, ulita hiyabay ye ampangalingay
kanyo.
8 Pakahidi boy mag-alla kawo! Ta hiyay Satanas a kaaway yo, ket ampanapul yan tataon
damaen na. Ba-mo yan liyon a ampan-engel a ampanapul nin amoyoken na.
9 Labanan yoya boy pakapah-ey kawo ha pamteg yo kanan Apo Dioh. Pakaihipen yo
a aliwan bengat hikawoy ampangikpe nin kaidapan, no aliwan agya hilay kanayon a
kakatongno yo ha pamteg ihti ha babe-luta.
10 Makandin bengat a panaon ye pangikpe yon kaidapan. Pangayadi, haglapan na
kawon Apo Dioh ta-omen kawo mag-ilyadin genap. Hiya met ateed ye mamapah-ey boy
mamakhaw kanyo, ulita hiyabay ye ampangibatan nin kaganaan a kangedan. Hinagyat
na kawo ta-omen kawo mailamo ha homain anggaan a kadangalan na makauli ha
pamakimamagha yo kanan Cristo.
11 Anti kana ye kapalyadiyan makanoman! Amin.

Hiyay Pangumohta

12 Ket haanin, makauli ha haglap nan Silvano a mapatayaan tawon katongno kanan
Apo Jesus, ket inhulat ko yatin matekbe a hulat kanyo. Ket makauli kananyatin hulat,
mapakhaw ko dayi ye nakem yo. Labay kon matandaan yo a yatin inhulat ko ye kaptegan
a kangedan nan Apo Dioh. Mikakaanti kawo awod ha kangedan na makanoman.
13 Angkumohtaen la kawo met nin kakatongno yo ha pamteg a anti ha Babilonia.
Kapadiho yo hila met a pinili nan Apo Dioh a pagtao na. Angkumohtaen na kawo met
Marcos a pinagkaanak ko.
14 Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado. Ket hikawon
kaganaan a ampakimamagha kanan Cristo, mikakaanti ya dayi kanyoy katanaan nan
Apo Dioh.

* **5:5** Kahabiyan 3:34.

Hiyay Ikalwan Hulat nan PEDRO

1 Hiko yay Simon Pedro a māghilbi boy apohtol nan Apo Jesu Cristo. Nanulat ako kanyo
a nakatanggap nin pamteg a padihon kaalaga nin pamteg mi makauli ha katoynongan
nan Apo Jesus a Dioh tawo boy Māngiligtah.
2 Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh
makauli ha pagkatanda yo kana boy kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Bibilin kanlan Pinili nan Apo Dioh

3 Hiyay Apo Dioh, makauli ha kapalyadiyan na, in-ibyay nayna kantawo ye kaganaan
a katapulan tawo ta-omen kitawo ampakapagbi-ay a matoynong makauli ha pagkatanda
tawo kana a nanagyat kantawo a pagtao na. Hinagyat na kitawo makauli ha kadangalan
na boy kangedan.
4 Ket makauli kanlan hilati, in-ibyay nayna kantawo ye mangaalaga boy manged a
pangako na ta-omen kitawo ahe maoy-oy nin kalabayan nin laman tawo, no aliwan mag-
ilyadi kitawon matoynong a omen kana.
5 Kaya-bay pakaapehen yon ipahan ha pamteg yo ye manged a pangugali. Ha manged
a pangugali yo, ipahan ye tinanda.
6 Ha tinanda yo, ipahan ye pamenben nin hadili. Ha pamenben nin hadili yo, ipahan
ye pagteeh. Ha pagteeh yo, ipahan ye panumbong nin kalabayan nan Apo Dioh.
7 Ha panumbong nin kalabayan nan Apo Dioh, ipahan ye pangado kanlan kakatongno
kanan Cristo. Ket ha pangado yo kanlan kakatongno kanan Cristo, ipahan ye pangado ha
kaganaan.
8 Ta no hilatin kaganaan a pangugali, ket anti yayna kanyo boy lumalo po, mag-ilyadin
main hilbi boy pakinabang ye pagkatanda yo kanan Apo tawon Jesu Cristo.
9 Noba kanlan homain wanabay a pangugali, ket kapkap hila ha kaptegan boy naliwaan
layna a pinatawad na hilaynan Apo Dioh ha kakahalanan la hatew.
10 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakaapehen yon mapaptegan makauli ha
manged a pangugali yo a hinagyat na kawon Apo Dioh boy pinili na kawon pagtao na.
Ta no manged ye pangugali yo, ahe kawo mihyay kanan Apo Dioh,
11 no aliwan luboh na kawon tanggapen ihtew ha mikakaanti makanoman a panakopan
nan Apo tawo boy Māngiligtah a hiyay Jesu Cristo.
12 Kaya-bay agya tanda yoyna hilatin babagay boy mapah-ey kawoyna ha kaptegan a
tinanggap yo, ket lanang katawon teed ampaihipan.
13 Ket ha ihip ko, legan angkabi-ay ako, katapulan a lanang kon ipaihip kanyo hilati,
14 ta tanda ko a ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta. Ta wanabay ye hinabi na
kangkon Apo tawon Jesu Cristo.
15 Kaya-bay andiyagen koy anggan mababa ko ta-omen ko mahigudo a lano ha ahe
akoyna, ahe yo maliwaan hilatin in-adal ko kanyo.

Hiyay Pamapteg nan Pedro nin Kadangalan nan Cristo

16 Hilayatin in-adal mi kanyo a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo tawon Jesu Cristo boy
hiyay pag-udong na lano ihti ha babe-luta, ket aliwan palbowat bengat a ihtolya, ta nakit
min peteg ye kahnagan boy kapalyadiyan na.
17-18 Ta hatew ha kalamo mi yay Apo Jesu Cristo ihtew ha mapantay nan Apo Dioh,
pinadangalan na yan Makapalyadiyan a Bapa a Dioh boy impakit nay kahnagan na kanan
Apo Jesus. Ket hikayin peteg ye nakange nin yatin bihnga a ibat ha langit a ampaghabin
wanae, "Yabayti ye ampakaadoen kon Anak a luboh kon angkaaliketan!"*
19 Ha wanabay, napaptegan a peteg ye impatanda lan popodopita hatew tungkol kanan
Cristo. Kaya-bay katapulan a ihipen yon manged ye impatanda la, ta ba-mo yan tillag a
anhumnag ha kalitehan angga lano ha mag-udong yay Cristo a nailalayi ha bontatala a
mamahnag nin ihip yo.
20 Igit ha kaganaan, pakaihipen yo a hilay kaganaan a inhulat lan popodopita ha
naihulat a Habi nin Dioh, ket aliwa lan hadilin pangitaloh.
21 Ta hilatin impatanda la ket aliwan ihip nin tao, no aliwan impatanda nan Ihpiditon
Dioh kanla.

---

* **1:17-18** Malyadi bahaen yo yatin nalyadi ha Mateo 17:1-9; Marcos 9:2-10; Lucas 9:28-36.

2

Hilay Mamaihtodon Ampangiadal nin Aliwan Peteg

1 Noba hatew, main met ampagkonwadin popodopita kanlan tatao ha Israel. Ket
wanabay ya met ateed kanyo, ta main lanon lumateng a mamaihtodo a ahe yo maedepan
a mangiadal kanyo nin makadama ha pamteg yo. Ikahwil la yay Apo Jesus a nambeh
kanla ha kakahalanan la. Kaya-bay ahe mabuyot, hiyay Apo Dioh, paduhaan na hilaynan
homain anggaan.
2 Noba malabong po ateed kanyo ye manuwad nin makakading-ey a didiyag la. Ket ulin
yati, malabong a tatao ye maghabin maloke laban ha kaptegan a anhumbongen tawo.
3 Ket uli ha kaakokohan lan hilatin mamaihtodon ampangiadal nin aliwan peteg, oy-
oyen la kawo makauli ha palbowat lan bengat a iihtolya ta-omen la kawo pagpilakan.
Noba nabuyot anan nakataladan ye paduha la boy madanon anay pandama kanla.
4 Ta agya hilay aanghil nin Dioh, ket ahe na hila iningalowan Apo Dioh ha nagkahalanan
hila, no aliwan intapon na hila ha maliteh boy maalale a lubot a impilno. Ket ihtew layna
agaden ye Mangaamot nin Panuhga.
5 Ha panaon nan Noe, ahe na hila met iningalowan Apo Dioh ye tataon ahe ampamalay
kana, no aliwan inapo na hila makauli ha lanab. Ket hilay naligtah bengat, hiyay Noe a
nangipatanda nin tungkol ha katoynongan boy hilay piton kalalamoan na.
6 Inuhgaan na hila met Apo Dioh ye tatao ha banwan Sodoma boy Gomorra uli ha kalok-
an la. Ket inulam na hila dayon babanwa la ta-omen na ipakit ye malyadi kanlan tataon
ahe ampamalay kana.
7 Noba inligtah na yay Lot a maghay taon matoynong a nalele ha kadamogan lan
mangaloke a tatao.
8 Hiyay Lot a matoynong a tao, ha angkumonin ya po ihtew, ket minamangaamot nan
angkaimatonan ye mangaloke a andiyagen lan kalugalan na. Ket ingkalele na yan tubat
yatew.
9 Kaya-bay tanda nan Apo Dioh no way-omen na hila iligtah ye tataon matoynong
a ampakadiha nin papanubok boy no way-omen na hilan pahulong a ampaduhaan ye
mangaloke angga ha mangaamot nin panuhga na.
10 Lalo ana ingat kanlan tataon ampanumbong ha kalabayan nin laman la boy ahe
ampahakop kanlan mānungkolan.

Ket hilatin tatalapak boy mangalambong a mamaihtodo, ket homain hilan limon
ampaghabin maloke laban kanlan anti ha langit.
11 Hilay anghil, agya mamakhaw boy igit hilan makapalyadiyan, ket ahe hila po man
naghabin maloke laban kanlan mangalambong a mamaihtodo ha adapan nan Apo Dioh.
12 Noba hilatin mamaihtodo, ket ampaghabi hilan maloke laban ha babagay a homain
hila met tinanda. Ba-mo hilan aayop a homain ihip a nianak ta-omen bengat dakpen boy
hapoen. Kaya-bay homain hapo a hilatin mamaihtodo, ket damaen na hilan Apo Dioh.
13 Paduhaan na hilan Apo Dioh ha kaeteban nin didinyag lan maloke kanlan kanayon.
Hiyay kahayaghagan la ket maglahing boy manyag nin kalabayan nin laman la agya
kaamotan. Kaya-bay no makidungo hila kanyo, ket hilabay ye pakaumihan yo boy
pakaipading-eyan. Ba-mo hilan talumatim ha bayon bado.
14 Boy no bilewen lay babayi, naheb hilan kaotoyan. Ahe hila anhumawa a manyag
nin kahalanan boy an-oy-oyen la hila po ye tataon mangakapey ye pamteg la. Nalmaw
hilaynan mangakokoh. Paduhaan na hilaynan Apo Dioh!
15 Napakat hila, ta tinalingkukolan layna ye matoynong a aadal. Tinuwad lay dinyag
nan anak nan Beor a hiyay Balaam a napabahokhok a manyag nin kalok-an.
16 Uli yatin kahalanan na, pinaghabiyan na yan Apo Dioh makauli ha ahno a ba-mon
taon naghabi kana ta-omen ya mahaad ha kamutawan a diyagen na.
17 Hilayatin mamaihtodon ampangiadal nin aliwan peteg, ket homain hilan hilbi a
ba-mon libon a namal-an o ampiangin a owep a homain ya met kaget a udan, ta
antalingowen la hilay tatao. Kaya-bay intaning na hilaynan Apo Dioh ha pinakamaliteh
a lugal.
18 Malambong hilan maghabi, noba homain met hilbi ye anhabiyen la. An-oy-oyen la
hilay tataon kapipialih ha kalok-an a humbongen layna man ye madamog a kalabayan
nin laman la.
19 Anhabiyen la, “No humbongen yoy an-iadal mi, malihway kawoyna a manyag nin
hinyaman a labay yo.” Noba hiyay kaptegan, hilan mihmo ket ipoh nin kahalanan a
ampakadama kanla. Ihipen yo yatin kahabiyan, “Hiyay taon ahe manambot, ket pag-
ipoh na yan nanambot kana.”

20 Hatew ha natandaan la yay Apo boy Māngiligtah tawon Jesu Cristo, ket napalihway
hilayna paibat ha kalok-an ihti ha babe-luta. Noba haanin, ulita nag-udong hila ha alan
lan didiyag boy naipoh hilayna man nin kahalanan, ket nag-ilyadi hilan maloloke po
dinan ha ahe laya po natandaan ye Apo Jesus.
21 Mamanged po dayi a ahe layna bega natandaan ye dān a palakew ha bi-ay a
matoynong dinan ha matandaan la, pangayadi, talingkukolan laya met ateed ye bilin
nan Apo Dioh a naipatanda kanla.
22 Ulin yati, napaptegan a peteg ye kahabiyan a wanae,
"Hiyay inhuka nan aho,
ket kanen na met ateed."
Boy
"palyoen moya man ye baboy,
ket mag-udong yan teed magpita."*

3

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

1 An-adoen kon kakatongno, yati ye ikalwaynan hulat ko kanyo. Ket kanlan hilatin
huhulat ko, pinaghehpetan kon pokawen ye malinih a ihip yo makauli ha pangipaihip
kon uman kanyo nin babagay a natandaan yoyna.
2 Hiyay labay ko ket lanang yon ihipen ye hahabi lan popodopita nan Apo Dioh hatew
boy hiyay bilin nan Apo tawo boy Māngiligtah a impahabi na kanyo makauli kanlan
aapohtol a intubol na kanyo.
3 Igit ha kaganaan, katapulan yon matandaan a bayo kalampuhan nin babe-luta, ket
lumateng hilay tataon mangilungolungo nin tungkol ha pag-udong nan Apo Jesus. Ket
hilatin tatao, humbongen la ye kalabayan nin laman la.
4 Ket habiyen la, "Aliwa nayi a impangako nan Cristo a mag-udong ya? Way-ihtew yayna
awod haanin? Nangamatey hilaynay tutoa mi. Noba homain met nauman paibat po ha
pinalhowa ye babe-luta."
5 Tinatala laynan niliwaan ye kaptegan a pinalhowa nan Apo Dioh hatew ye lowang
makauli ha habi na boy nanyag yan babe-luta paibat ha lanom boy makauli ha lanom.
6 Ket makauli met ha lanom, linipoh na ye babe-luta, ket nadama ye kaganaan.
7 Ket makauli met ha habi na, intaning nan Apo Dioh a ulamen nay babe-luta boy hilay
anti ha lowang ha mangaamot nin panuhga boy pamaduha na kanlan ahe ampamalay
kana.
8 Noba an-adoen kon kakatongno, ahe yo dayi anliwaan a padihon bengat kanan Apo
ye maghay mangaamot ha malibon taon boy hiyay malibon taon ha maghay mangaamot.
9 An-ihipen lan kanayon a maena yay Apo Dioh ha panupad na nin pangako na tungkol
ha pag-udong nan Apo Jesus. Noba hiyay kaptegan, maanoh ya, ta ambiyan nan bengat
ye kaganaan a tatao nin panaon a maghehe, ta ahe na labay a main mipalakew ha
kapaduhaan a homain anggaan.
10 Noba hiyay pag-udong nan Apo Jesus, ket ba-mon panlumateng nin maghay mānakaw
a ahe tawo tanda no makano. Kananyatew met ateed, maanam ye lowang kadlan nin
makhaw a dagoldol, maulam ye kaganaan a anti ha lowang, ket hiyay babe-luta boy
kaganaan a anti ihtew, ket mangaanam.
11-12 Haanin, ta wanabay ye pagkadama nin kaganaan, legan an-agaden tawo yatew a
mangaamot, katapulan awod a magbi-ay kitawoynan homain kahalanan boy ampanum-
bong ha kalabayan nan Apo Dioh. Ket ha panumbong tawo, diyagen tawoy anggan
mababa tawo ta-omen ahe yaynan magbuyot ye pag-udong nan Apo Dioh. Kananyatew
a mangaamot, maanam ye lowang boy kaganaan a anti ihtew, ta maulam.
13 Agya wanabay man, main bayon lowang boy bayon babe-luta a impangako nan Apo
Dioh a an-agaden tawo. Ket hilay kaganaan a kumonin ihtew, hilay mangatoynong.
14 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, legan an-agaden tawo yain, ket diyagen tawoy
anggan mababa tawon magbi-ay a main katanaan kanan Apo Dioh, malinih boy homain
pakaumihan ha pamilew na.
15 Pakaihipen yo a maanoh yay Apo, ta ambiyan na hila po ye tatao nin panaon a
maghehe ta-omen hila miligtah. Ket yati met ateed ye hinabi nan an-adoen tawon
katongno a hiyay Pablo, ha nanulat ya kanyo makauli ha kadunongan a in-ibyay nan
Apo Dioh kana.
16 Wanabay met ateed ye anhabiyen na ha kaganaan a hulat na. Main met maidap
matalohan a pahen nin hulat na. Ket yati ye ambiyan lan lumbo a katalohan nin tataon

* **2:22** Kahabiyan 26:11.

mumo boy mangakapey ye pamteg la a omen ha andiyagen la ha kanayon po a pahen
nin naihulat a Habi nin Dioh. Ket uli kananyatin andiyagen la, an-ilakew lay hadili la ha
kapaduhaan.
17 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, ulita natandaan yoyna ye tungkol kanlan hilatin
mangaloke a ampangiadal nin aliwan peteg, katapulan a mag-alla kawo ha aliwan peteg
a aadal la ta-omen la kawo ahe matalingo. Ta no matalingo la kawo, ket ahe yoyna
pamtegan ye kaptegan a naiadal ana kanyo.
18 Magpahulong kawoyna ingat ha panumbong kanan Apo boy Māngiligtah tawon Jesu
Cristo ta-omen lalo yoya po madihaan ye kangedan na boy lalo yoya po matandaan.
Galangen tawo yay Apo Jesu Cristo haanin boy makanoman! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan
JUAN

Hiyay anhabtan Habi a Ampamyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

1-2 Nanulat kayi kanyo tungkol kanan anhabtan Habi nin Bi-ay a ampamyay nin bi-ay
a homain anggaan. Hiyabay ye an-ipatanda boy ampaptegan mi kanyo. Ha ahe ya po
pinalhowa ye babe-luta, anti yayna boy kalamo na yan Apo Dioh. Ket ha nakew ya ihti
ha babe-luta, nange mi yan naghabi, nakit miya, boy nakimpaan miya po ye laman na.
3 Hiyay nakit boy nange mi ye an-ipatanda mi kanyo ta-omen kawo makimamagha
kammin ampakimamagha kanan Bapa a Dioh boy kanan Apo Jesu Cristo a Anak na.
4 An-ihulat mi yati ta-omen mignap ye kaaliketan tawo.*

Hiyay Apo Dioh ye Kahnagan

5 Haanin, an-ipatanda mi met kanyo ye nange mi kanan Apo Jesus a hiyay Apo Dioh
ket kahnagan boy homain bega kalitehan kana.
6 Kaya-bay no anhabiyen tawo a ampakimamagha kitawoyna kanan Apo Dioh, noba
ampagbi-ay kitawo po ha kalitehan, ket ampagtago kitawo boy ahe kitawo ampagbi-ay
ha kaptegan.
7 Noba no ampagbi-ay kitawo ha kahnagan a omen kanan Apo Dioh a anti ha kahnagan,
ket main kitawoynan paymamagha. Ket hiyay daya nan Apo Jesus a Anak nan Apo Dioh,
anlinihan na kitawo ha kaganaan a kakahalanan tawo.
8 No anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, ket anlokowen tawoy hadili tawo
boy ahe ya kantawo ye kaptegan.
9 Noba no ihabi tawoy kakahalanan tawo kanan Apo Dioh boy paghehean, ket
patawaden na kitawo boy linihan ha kaganaan a kakahalanan, ta mapatayaan boy
matoynong ya.
10 Noba no anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, andiyagen tawo yan matago
ye Apo Dioh boy ahe ya angkakit ha bi-ay tawo ye habi na.

2

1 Haanin, an-adoen kon aanak, an-ihulat ko yati kanyo ta-omen kawoyna ahe
magkahalanan. Noba no main kanyoy magkahalanan, main makiingalo kanan Bapa a
Dioh a patawaden nay kakahalanan tawo. Hiyabay ye Apo Jesu Cristo a matoynong.
2 Hiyabay ye napaduhaan nin kamateyan bilang kahagili tawo ta-omen kitawo
mapatawad ha kakahalanan tawo. Boy aliwan bengat kakahalanan tawo, no aliwan
kakahalanan nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.
3 Haanin, no anhumbongen tawo ye Bibilin nan Apo Dioh, angkahigudo tawon
katatanda tawo ya.
4 Ket no main maghabi, “Katatanda ko yaynay Apo Dioh,” noba ahe na met anhumbon-
gen ye bibilin na, ket ampagtago ya boy ahe ya kanay kaptegan.
5-6 Noba hiyay taon ampanumbong nin Habi nin Dioh, ket genap ye pangado na
kana.* Kaya-bay agya ayaman a maghabi, “Ampakimamagha koyna kanan Apo Dioh,” ket
katapulan a magbi-ay ya awod a omen kanan Apo Jesu Cristo, ta yabay-in ye pamapteg a
ampakimamagha yayna kanan Apo Dioh.
7 Haanin, an-adoen kon kakatongno, aliwan bayon bilin ye an-ihulat ko kanyo, no
aliwan alan ana. Ta hatew, ha namteg kawo kanan Apo Jesu Cristo, ket nange yoynay
bilin a katapulan kitawon mapay-ado.
8 Noba haanin, ba-mo yayna met bayon bilin, ulita nakit ha pagbi-ay nan Apo Jesus boy
angkakit yayna met kanyo haanin. Ta angkaalih anay kalitehan boy anhumnag yaynay
kahnagan nan Apo Dioh.
9 No main ampaghabi, “Ampagbi-ay akoyna ha kahnagan,” noba kahulog naya met ye
katongno na, ampagbi-ay ya po ha kalitehan.
10 Noba ayaman a ampangado nin katongno na, ket ampagbi-ay yayna ha kahnagan
boy aliwaynan hiya ye hangkan nin pagkahalanan lan kanayon.
11 Noba hiyay taon kahulog nay katongno na, ket anti ya po ha kalitehan. Ba-mo
yan angkumodang ha kalitehan boy ahe na tanda ye anlakwen na, ta pinakapkap yan
kalitehan.

---

* **1:4** *tawo* o “mi.” * **2:5-6** o “ket genap anay pangado nan Apo Dioh kana.”

12 An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta pinatawad na yaynan Apo Dioh ye kakahalanan yo makauli ha dinyag nan Apo Jesus.
13 An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye babe-luta.
An-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta hinambot yo yaynay Satanas.
14 An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta katatanda yo yaynay Bapa a Dioh.
An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye babe-luta.
Boy an-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta maghen anay pamteg yo kanan Apo Jesu Cristo,
nikakaanti ya kanyoy Habi nin Dioh,
boy hinambot yo yaynay Satanas.

Hiyay tungkol ha Pangado nin Babagay ihti ha Babe-luta

15 Adi yo an-adoen ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh o hinyaman a kahulog nan Apo Dioh. Ta hiyay ampangado kanlan hilati, ket ahe ya ampangado kanan Bapa tawon Dioh.
16 Ta wanae ye andiyagen lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. Anhumbongen lay kalabayan nin laman, angkaibegan lay angkakit la, boy an-ilambong lay babagay a anti kanla. Hilatin kaganaan, aliwan ibat kanan Bapa a Dioh, no aliwan ibat ihti ha babe-luta.
17 Ta hiyay didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh boy hilay kaganaan a angkaibegan la, ket maanam ya. Noba hiyay taon ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, mabi-ay yan makanoman.

Hiyay Kabono nan Apo Jesu Cristo

18 Haanin, hikawon aanak ko ha pamteg, madanon anay pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta. Nange yoyna a lumateng ye kabono nan Cristo. Ket haanin met ateed, malabong hilaynay kabono nan Cristo. Kaya-bay tanda tawoyna a madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.
19 Hatew, kalamo tawo hila. Noba nilakwanan la kitawo, ta ahe tawo hilan peteg kalalamoan. No peteg tawo hilan kalalamoan, ahe la kitawo dayi nilakwanan. Noba ulita nilakwanan la kitawo, tanda tawoyna a ahe tawo hilan peteg kalalamoan ha pamteg kanan Apo Jesus.
20 Noba hikawo, anti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan Apo Jesu Cristo. Kaya-bay tanda yoynan kaganaan ye kaptegan.
21 Ket tanda yoyna met a hiyay katagowan, ket ahe ya ampangibat ha kaptegan. Agya wanabay man, nanulat ako kanyo ta-omen yo mahigudo a hiyay natandaan yoyna, ket kaptegan.
22 Hiyay taon matago, anhabiyen na a aliwan hiyay Apo Jesus ye Cristo a intubol nan Apo Dioh. Hiyay ampaghabin wanabay ye kabono nan Cristo, ta ahe na binalay ye Bapa a Dioh boy Anak na.
23 Ayaman a ahe ampamalay kanan Anak, ket ahe naya met ambalayen ye Bapa a Dioh. Noba ayaman a ampamalay kanan Anak, ket ambalayen naya met ye Bapa a Dioh.
24 Haanin, itanem yo ha puho yo ye naadal yo ha namteg kawo kanan Apo Jesu Cristo. Ha wanabay, mikakaanti kawon magbi-ay a main pamakimamagha kanan Apo Jesus boy Bapa na.
25 Ta no magbi-ay kitawon ampakimamagha kanan Apo Jesus boy kanan Bapa na, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan a impangako nan Apo Jesus.
26 An-ihulat ko yati kanyo bilang babala tungkol kanlan tataon malabay manalingo kanyo makauli ha aliwan peteg a adal.
27 Noba ahe la kawoyna matalingo, ta anti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan Apo Jesus. Kaya-bay ahe ana katapulan a adalan la kawo po nin kanayon, ta hiyaynay Ihpiditon Dioh ye mangiadal kanyo nin kaganaan a katapulan yon matandaan. Ket hiyay iadal na kanyo, ket pawa kaptegan. Kaya-bay an-ibilin ko kanyo a pahulong kawon mikakaanti kanan Apo Jesu Cristo a omen ha an-iadal nan Ihpiditon Dioh kanyo.
28 Kaya-bay haanin, an-adoen kon aanak, pahulong kawon mikakaanti kanan Apo Jesus ta-omen ha pag-udong na ihti ha babe-luta, ket homain kitawon ikalimo boy ikading-ey a umadap kana.

29 Tanda yo a matoynong yay Apo Jesus. Kaya-bay tanda yo met a hilay kaganaan a
ampanyag nin matoynong, ket aanak na hilan Apo Dioh.

3

Hilay Aanak nan Apo Dioh

1 Pakaihipen yoy tubat a pangado nan Apo Dioh kantawo! Ta imbilang na kitawon
aanak na. Ket peteg yain. Noba hilay ahe ampanumbong kana, ahe la kitawo ambalayen
a aanak nan Apo Dioh, ta ahe laya met ambalayen ye Bapa tawon Dioh.
2 An-adoen kon kakatongno, agya aanak na kitawoynan Apo Dioh, ket ahe na po
impatanda no way-omen kitawo lano ha pag-udong nan Apo Jesus. Noba tanda tawo
a mag-ilyadi kitawon omen kana, ta makit tawo no hinya yan peteg ye Cristo.
3 Kaya-bay ayaman a ampanigudon mag-ilyadi yan omen kanan Apo Jesu Cristo, ket
katapulan a magbi-ay yan malinih a omen kanan Apo Jesus.
4 Ayaman a ampanyag nin kahalanan, ket anlabagen nay Bibilin nan Apo Dioh. Ta
hiyay panyag nin kahalanan, ket panlabag ha Bibilin nan Apo Dioh.
5 Tanda yo a hiyay Apo Jesus, ket homain yan kahalanan. Tanda yo met a nakew ya ihti
ha babe-luta ta-omen na alihen ye kakahalanan tawo.
6 Hiyay taon ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket ahe yayna ampagpahulong
a magkahalanan. Noba hiyay taon ampagpahulong a magkahalanan, ket ahe naya po
ambalayen boy ampamtegan ye Apo Jesu Cristo.
7 Haanin, an-adoen kon aanak, adi kawo patalingo ha agya ayaman. Ayaman a
ampanyag nin matoynong, ket matoynong ya a omen kanan Apo Jesu Cristo a matoynong.
8 Noba ayaman a ampagpahulong a magkahalanan, ket anak na yan Satanas, ta paibat
po ha una, ampanyag yaynan kahalanan ye Satanas. Kaya-bay nakew ya ihti ha babe-luta
ye Apo Jesus a Anak nin Dioh ta-omen na damaen ye didiyag nan Satanas.
9 Ayaman a anak nan Apo Dioh, ket ahe yayna ampagpahulong ha panyag nin
kahalanan, ta anti yayna kana ye bayon bi-ay a in-ibyay nan Apo Dioh. Ket ulita anak
na yan Apo Dioh, ahe yayna ampagpahulong ha panyag nin kahalanan.
10 Kaya-bay matandaan no aya hilay aanak nan Apo Dioh boy no aya hilay aanak nan
Satanas. Ta ayaman a ahe ampanyag nin matoynong boy ahe ampangado nin katongno
na, ket aliwa na yan anak Apo Dioh.

Hiyay tungkol ha Pangado

11 Yati ye adal a nange yo ha namteg kawo kanan Apo Jesus, “Mapay-adoado kitawo.”
12 Adi tawo ya antuwaden ye Cain a nahakop nan Satanas boy pinatey na yay katongno
na, ta imbilang na yan matoynong Apo Dioh ye dinyag nan katongno na, noba hiyay
dinyag na ket maloke.
13 Kaya-bay kakatongno, adi kawo ampagtaka no kahulog la kawon tataon ahe
ampanumbong kanan Apo Dioh.
14 Tanda tawo a hatew, bilang natey kitawo ha pamilew nan Apo Dioh. Noba haanin, ket
angkabi-ay kitawoyna makanoman, ta an-adoen tawo hilaynay kakatongno tawo. Noba
hiyay taon ahe ampangado nin katongno na, ket bilang yan natey ha pamilew nan Apo
Dioh.
15 Ayaman a angkahulog nin katongno na, ket bilang yaynan māmatey nin tao ha
pamilew nan Apo Dioh. Ket tanda tawo a hiyay māmatey nin tao, ket ahe ya mabyayan
nin bi-ay a homain anggaan.
16 Wanae tawo matandaan ye peteg a pangado. Hiyay Apo Jesus, ahe na kinawaen ye
bi-ay na ha ikanged tawo. Wanabay kitawo met dayi, katapulan a ahe tawo kawaenen ye
bi-ay tawo ha ikanged lan kakatongno.
17 Alimbawa, main taon maando ye pagbi-ay na, ket makit na yay katongno na a
angkaidapan ha pagbi-ay na, noba ahe naya met haglapan. Hiyay taon wanabay,
ampangado ya nayi kanan Apo Dioh? Ahe!
18 An-adoen kon aanak, adi kitawo ampangado ha habin bengat, no aliwan ipakit tawoy
peteg a pangado kanlan kanayon makauli ha didiyag.
19 Ha wanabay, matandaan tawo a ampagbi-ay kitawo ha kaptegan boy matana kitawon
umadap kanan Apo Dioh
20 agya angkayootan kitawo. Ta tanda tawo a maiigit yay Apo Dioh dinan ha
angkayootan tawo boy tanda nay kaganaan a an-ihipen boy andiyagen tawo.
21 An-adoen kon kakatongno, no ahe na kitawo anyooten nin kanakman tawo, makhaw
ye nakem tawon umadap kanan Apo Dioh.
22 Boy matanggap tawoy agya hinyaman a pakikwaen tawo kana, ulita anhumbongen
tawo ye bibilin na boy andiyagen tawoy makapaaliket kana.

23 Haanin, wanae ye bilin nan Apo Dioh kantawo, “Katapulan a mamteg kawo kanan
Jesu Cristo a Anak ko boy mapay-ado kawo a omen ha imbilin na kanyo.”
24 Hilay ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh, ket nikakaanti hilan ampakima-
magha kana boy nikakaanti ya met a ampakimamagha kanla. Ket tanda tawo a
ampakimamagha ya met kantawo ye Apo Dioh makauli ha Ihpidito na a in-ibyay na
kantawo.

4

Matandaan ye Adal a ibat ha Ihpiditon Dioh

1 An-adoen kon kakatongno, malabong hilaynay tataon ampangiadal nin aliwan peteg
boy anhabiyen la, “Anti ya kammi ye Ihpiditon Dioh.” Adi yo hila tampol ampamtegan,
no aliwan muna yo po pakitandaan no peteg a ibat kanan Apo Dioh.
2 Matandaan yo a peteg a anti yay Ihpiditon Dioh kanla, no ambalayen la a nakew yay
Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta a in-anak yan tao.
3 Noba no ahe la ambalayen a nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta a in-anak
yan tao, ket aliwan Ihpiditon Dioh ye anti kanla, no aliwan ihpidito nan kabono nan Apo
Jesus. Nange yoyna hatew a lumateng lano ye kabono nan Apo Jesu Cristo. Ket haanin,
anti yayna ihti ha babe-luta.
4 Noba hikawon an-adoen kon aanak, aanak na kawoynan Apo Dioh boy hinambot yo
hilaynay ampangiadal nin aliwan peteg, ulita ahe yo pinamtegan ye an-iadal la. Ta hiyay
Ihpiditon Dioh a anti kanyo, ket maiigit ya po a makapalyadiyan dinan kanan Satanas a
anti kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.
5 Hilatin ampangiadal nin aliwan peteg ket taga babe-luta. Kaya-bay hiyay an-iadal la,
ket tungkol bengat ha babagay ihti ha babe-luta. Ket hilay ampamteg nin an-iadal la, ket
hilay tataon omen kanla a ahe met ampanumbong kanan Apo Dioh.
6 Noba hikitawo, ket aanak na kitawoynan Apo Dioh. Ayaman a ampamalay kanan Apo
Dioh, ket leng-en lay an-iadal tawo. Noba hilay ahe ampamalay kana, ket ahe la leng-en.
Wanabay tawo matandaan no ayay ampangiadal nin kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh
boy ayay ampangiadal nin katagowan.

Hiyay Pangado nan Apo Dioh

7 An-adoen kon kakatongno, katapulan a mapay-ado kitawo, ta hiyay Apo Dioh ye
ampangibatan nin ado. Ayaman a ampangado nin kapadiho nan tao, ket anak na yan
Apo Dioh boy katatanda na yay Apo Dioh.
8 Noba ayaman a ahe ampangado nin kapadiho nan tao, ket ahe naya katatanda ye Apo
Dioh, ta hiyay Apo Dioh ket lanang ampangado.
9 Impakit nan Apo Dioh kantawo ye pangado na makauli ha pangitubol na ihti ha
babe-luta nin mamaghay Anak na. Dinyag na yati ta-omen makauli kanan Anak na, ket
mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan.
10 Yati ye peteg a pangado a impakit nan Apo Dioh kantawo. Hiyay Apo Dioh ye nangado
kantawo, aliwan hikitawoy nangado kana. Ta uli ha kakahalanan tawo, mapaduhaan
kitawo dayi. Noba uli ha pangado na kantawo, intubol na yay Anak na ihti ha babe-luta
ta-omen hiyabay ye mapaduhaan bilang kahagili tawo.
11 An-adoen kon kakatongno, ulita wanabay ye pangado nan Apo Dioh kantawo,
katapulan tawo met ye mapay-ado.
12 Homain po nakakit kanan Apo Dioh. Noba no ampay-ado kitawo, mikakaanti yay
Apo Dioh kantawo boy genap ana ha bi-ay tawo ye pangado na.
13 Angkahigudo tawo a mikakaanti yay Apo Dioh kantawo boy mikakaanti kitawo met
kana, ulita in-ibyay nay Ihpidito na kantawo.
14 Ket nakit miya boy ampaptegan mi a intubol na yan Bapa a Dioh ye Anak na ta-omen
na hila iligtah ye tatao ha kapaduhaan nin kakahalanan la.
15 Ayaman a maghabi nin wanae, “Hiyay Apo Jesus ye Anak nin Dioh,” ket mikakaanti
ya kana ye Apo Dioh boy mikakaanti ya met kanan Apo Dioh.
16 Kaya-bay tanda tawo boy ampamtegan tawo a an-adoen na kitawon Apo Dioh. Hiyay
Apo Dioh ket lanang ampangado. Hiyay taon pahulong a ampangado, mikakaanti ya
kanan Apo Dioh. Ket hiyay Apo Dioh, mikakaanti ya met kana.
17 Ha wanabay, naignap ana kantawo ye pangado nan Apo Dioh ta-omen kitawo ahe
malimo lano kana ha mangaamot nin panuhga na, ta ampagbi-ay kitawoyna a omen ha
pagbi-ay nan Apo Jesus ha anti ya po ihti ha babe-luta.
18 Hiyay taon genap ye pangado na, homain yan ikalimo kanan Apo Dioh, ta paaghiten
nin peteg a pangado ye kaganaan a pangalimo. Kaya-bay no angkalimo ye maghay tao a

maka paduhaan na yan Apo Dioh ha mangaamot nin panuhga na, ket ahe po genap ye
pangado na.
19 Ampangado kitawo, ta hiyay Apo Dioh ye nunan nangado kantawo.
20 No main ampaghabin an-adoen na yay Apo Dioh, noba kahulog naya met ye katongno
na, ket ampagtago ya. Ta no ahe naya an-adoen ye katongno na a angkakit na, way-omen
na yan adoen ye Apo Dioh a ahe na angkakit?
21 Haanin, yati ye bilin nan Apo Dioh kantawo, “Hiyay taon ampangado kangko, ket
katapulan a adoen naya met ye katongno na.”

5

Hiyay Panambot tawo ha Mangaloke a Didiyag ha Babe-luta

1 Ayaman a ampamteg a hiyay Apo Jesus ye Cristo a intubol nan Apo Dioh, ket anak na
yan Apo Dioh. Ket ayaman a ampangado kanan bapa, ket an-adoen naya met ye anak na.
2 Kaya-bay no an-adoen tawo yay Apo Dioh boy anhumbongen tawo ye bibilin na, ket
tanda tawo a an-adoen tawo hila met ye aanak nan Apo Dioh.
3 Ta hiyay labay habiyen nin pangado tawo kanan Apo Dioh, ket humbongen tawoy
bibilin na. Ket hilay bibilin na, ahe met maidap a humbongen.
4 Ta hilay aanak nan Apo Dioh, hinambot laynay mangaloke a didiyag ihti ha babe-luta.
Nanambot hila uli ha pamteg la kanan Apo Jesus.
5 Homain kanayon a manambot nin mangaloke a didiyag ihti ha babe-luta, no aliwan
hilay tataon ampamteg a hiyay Apo Jesus, ket Anak nin Dioh.

Hiyay Tatlon Pamapteg tungkol kanan Apo Jesus

6-8 Ha nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, main tatlon pamapteg a Anak na yan
Dioh. Hiyay una, hiyay lanom a pinamawtihmo kana. Hiyay ikalwa, hiyay daya na ha
natey ya ha kodoh. Hiyay ikatlo, hiyay Ihpiditon Dioh a ampamapteg, ta hiyay Ihpiditon
Dioh ye mangipatanda nin kaganaan a kaptegan. Hilatin tatlo ye pamapteg a hiyay Apo
Jesus ket Anak nin Dioh, hiyay Ihpiditon Dioh, lanom boy daya na.
9 Haanin, no pamtegan tawoy pamapteg nin tao, ket lalo tawoyna ingat pamtegan ye
pamapteg nan Apo Dioh tungkol ha Anak na.
10 Kaya-bay ayaman a ampamteg ha Anak nin Dioh, ket ampamtegan na met ye
pamapteg nan Apo Dioh. Noba ayaman a ahe ampamteg, ket andiyagen nan matago
yay Apo Dioh, ta ahe na pinamtegan ye pamapteg na tungkol kanan Apo Jesus a Anak na.
11 Ket yati ye pamapteg nan Apo Dioh kantawo, “Binyan katawon bi-ay a homain
anggaan makauli ha pamakimamagha yo kanan Jesus a Anak ko.”
12 Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Anak nan Apo Dioh, ket main yan bi-ay
a homain anggaan. Noba ayaman a ahe ampakimamagha kana, ket homain yan bi-ay a
homain anggaan.

Hiyay Bi-ay a Homain Anggaan

13 Haanin, an-ihulat ko yati kanyon ampamteg kanan Anak nin Dioh ta-omen yo
matandaan a main kawon bi-ay a homain anggaan.
14 Kaya-bay makhaw ye nakem tawon humaley kanan Apo Dioh, ta angkahigudo tawo
a anleng-en na ye hinyaman a awoken tawo ha kalabayan na.
15 Ulita tanda tawoyna a anleng-en na kitawon Apo Dioh, ket tanda tawo met a ibyay
nay awoken tawo kana.
16-17 Kaganaan a didiyag a aliwan manged, ket kahalanan. Noba main kahalanan a
ahe makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no makit yo ye katongno yo
kanan Apo Jesus a nakadyag nin kahalanan a ahe makapiugot kana ha homain anggaan
a kamateyan, ipakigwang yoya kanan Apo Dioh ta-omen na yan biyan nin bayon bi-ay.
Noba main met kahalanan a makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no makit
yo ye katongno yon ampanyag nin wanabay a kahalanan, adi yo yayna ipakigwang.
18 Tanda tawoyna a hilay aanak nan Apo Dioh, ket ahe hilayna ampagpahulong ha
panyag nin kakahalanan. Ta hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh ye ampangialla kanla ta-
omen na hila ahe mapahakitan nin Satanas.
19 Tanda tawoyna a anak na kitawoynan Apo Dioh. Noba hilay kaganaan a tatao ihti
ha babe-luta a ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket hakop na hilan Satanas.
20 Tanda tawoyna met a nakew ya ihti ha babe-luta ye Apo Jesus a Anak nin Dioh. Boy
binyan na kitawon pangitaloh ta-omen tawo ya mabalayan ye peteg a Dioh. Ket anti
kitawo kanan peteg a Dioh, ta anti kitawoyna kanan Apo Jesu Cristo a Anak na. Hiyabay
ye peteg a Dioh boy ampangibatan nin bi-ay a homain anggaan.
21 Kaya-bay an-adoen kon aanak, taangan yoy diohdiohan.

Hiyay Ikalwan Hulat nan
JUAN

1 Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.
Nanulat ako kammo a babayin pinili nan Apo Dioh boy kanlan aanak mo, ta an-adoen
katawon kaganaan. Ket aliwan bengat hiko ye ampangado kanyo, no aliwan agya hilay
kaganaan a nagtanda nin kaptegan tungkol kanan Apo Jesus.
2 An-adoen mi kawo uli ha kaptegan a anti kantawo boy mikakaanti ya kantawo
makanoman.
3 Labay min mikakaanti kantawo ye kangedan, ingalo, boy katanaan a ibat kanan Bapa
a Dioh boy Apo Jesu Cristo a Anak na, legan ampagbi-ay kitawo ha kaptegan boy pangado.

Hiyay Kaptegan boy hiyay Pangado

4 Angkaaliket akon tubat, ta natandaan ko a hilay nangaanon aanak mo, ket ampagbi-ay
hila ha kaptegan a omen ha imbilin nan Bapa tawon Dioh.
5 Kaya-bay haanin, anggalangen a babayi, ampakikwaen ko a may-ado kitawo. Aliwan
bayon bilin yati, ta paibat ha namteg kitawo kanan Apo Jesu Cristo, yabaytina ye bilin a
in-ibyay nan Apo Dioh.
6 Hiyay labay habiyen nin pangado kanan Apo Dioh, humbongen tawoy bilin na. Ta
paibat ha namteg kitawo kanan Apo Jesus, yabayti na ye bilin nan Apo Dioh a nange yo,
"May-ado kawo."
7 An-ipaihip ko yati ta malabong hilaynay mānalingo a nitayak ha kaganaan a pahen
nin babe-luta. Ahe la ambalayen a hiyay Apo Jesus, ket in-anak yan tao. Antalingowen
la hilay tatao boy kabono na hilan Cristo.
8 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe maalihan hilbi ye pagbannog mi kanyo, no
aliwan matanggap yon luboh ye plimyo yo.
9 Ayaman a mamahan boy ahe magpahulong ha an-iadal nan Cristo, ket ahe ya kana
ye Apo Dioh. Noba ayaman a pahulong a ampanumbong nin aadal nan Apo Jesus, ket
mikakaanti ya kana ye Bapa a Dioh boy Apo Jesu Cristo.
10 Haanin, no main lumateng kanyo a mangiadal nin lumbo ha adal nan Apo Jesus, ket
adi yo hila pahlepen ha baey yo boy adi yo hila an-idlaw a omen ha pangidlaw kanlan
kakatongno yo kanan Cristo.
11 Ta hiyay mangidlaw kananyatin mānalingo, ket ampakitupig yayna met ha manga-
loke a didiyag na.
12 Malabong po dayi ye labay kon habiyen kanyo. Noba agkoyna inhulat, ta
anhigudowen ko a makewahan katawo ta-omen katawo mapagkatongtong nin adap-
adapan. Ket ha wanabay, mignap ye kaaliketan tawo.
13 Haanin, hilay aanak nan katongno mon babayi a pinili nan Apo Dioh, ket angkumo-
htaen la kawo met.

Hiyay Ikatlon Hulat nan
JUAN

1 Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteg. Nanulat ako kammo Gayo a
gayyem ko boy an-adoen kon luboh.
2 An-adoen kon katongno, an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a lanang dayin manged
ye kahahaad mo boy mikakaligha ye laman a omen ha kalighaan nin pamakimamagha
mo kanan Apo Dioh.
3 Tanda ko a main kan kalighaan, ta main kitawon kakatongno kanan Cristo a
nilumateng ihti. Ket imbalita la kangko a mapatayaan ka ha kaptegan boy lanang mon
ampagbi-ayan. Kaya-bay tubat ye aliket ko.
4 Ket homain anan igit a makapaaliket kangko, no aliwan hiyay balita a ampagbi-ay
hila ha kaptegan ye aanak ko ha pamteg.
5 An-adoen kon katongno, mapatayaan ka ha paghilbi mo kanlan māmteg nan Apo Jesus
a angkadān ha lugal mo, agya ahe mo hila katatanda.
6 Ket imbalita la ha pangkat lan māmteg ihti ye pangipakit mo nin pangado mo kanla.
Kaya-bay ha pangumodang la, haglapan mo hila po ha papadan a makapaaliket kanan
Apo Dioh.
7 Ta ampakew hilan mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus ha kanayon a lulugal.
Ket ahe la antanggapen ye hinyaman a kalahin haglap a ibat kanlan ahe ampamteg kanan
Apo Dioh.
8 Kaya-bay hikitawon māmteg nan Apo Jesus, katapulan a haglapan tawo hila ta-omen
kitawo makahaglap ha pangiadal la nin kaptegan.
9 Hatew, nanulat ako ha pangkat lan māmteg ihen. Noba hiyay Diotrefes, ahe naya
imbabano ye hulat ko, ta labay na a hiyabay ye mānguna yo.
10 Kaya-bay no makalakew ako ihen, ket habiyen ko kanyo ye mangaloke a andiyagen
na boy anhabiyen na tungkol kammi. Aliwan bengat yatew, ta ahe na hilayna
ampadagohen ye kakatongno a angkadān ihen. Ket anhaaden boy an-ikahwil na hila
po ha pangkat yon māmteg ye malabay mamadagoh kanla.
11 An-adoen kon katongno, adi mo antuwaden ye mangaloke a didiyag, no aliwan
tuwaden moy manganged. Ta hiyay taon ampanyag nin manged, ket anak na yan Dioh.
Noba hiyay taon ampanyag nin maloke, ket ahe naya katatanda ye Apo Dioh.
12 Hiyay Demetrio, anhabiyen lan kaganaan a māmteg a manged yan tao, ta angkakit
ha pagbi-ay na a ampanumbong ya ha kaptegan. Ket agya hikayi man, paptegan mi a
manged yan tao. Ket tanda moynabay met a peteg ye anhabiyen mi.
13 Malabong po dayi ye labay kon habiyen kammo. Noba agkoyna inhulat,
14 ta angkahigudo kon mapayngikit kitawo boy mapaykatongtong nin adap-adapan ha
madanon a panaon.
15 Magkamain ka dayin katanaan. Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesu Cristo ihti,
ket angkumohtaen laka met, boy ikumohta moko met kanlan kaganaan a kakatongno
tawo kanan Apo Jesu Cristo ihen.

Hiyay Hulat nan
JUDAS

1 Hiko yay Judas a māghilbi nan Apo Jesu Cristo boy katongno nan Santiago.
Nanulat ako kanyon dinyag nan Bapa a Dioh a pagtao na a an-adoen na boy
angkalingayen nan Apo Jesu Cristo.
2 Matanggap yo dayi ye mahbol a pangingalo, katanaan boy pangado nan Apo Dioh.

Hiyay Babala tungkol kanlan tataon Ampangiadal nin Aliwan Peteg
(2 Pedro 2)

3 An-adoen kon kakatongno, kalalabay ko dayin ihulat kanyo ye tungkol ha kaligtahan
a tinanggap tawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, igit kon katapulan a ihulat kanyo a
ikatulidan yoy peteg a adal tungkol kanan Apo Jesus a ampamtegan tawo. Ta yatin
kaptegan, ket impipinghan na yan impataya Apo Dioh kantawon pinili na a pagtao na,
ket katapulan a ahe mauman makanoman.
4 Katapulan tawon ikatulidan ye peteg a adal, ta ahe yo naedepan a main tataon
nakihale kanyo a ahe ampamalay kanan Apo Dioh. Ambalintoneken lay kangedan nan
Apo Dioh makauli ha paydadamog la, ulinan anhabiyen la a maanoh yay Apo Dioh boy
mapamatawad. Hilayain a tatao, ket ahe laya ambalayen ye Apo Jesu Cristo a hiyan
bengat ye Apo a katapulan tawon paghilbiyan. Ket hatew po, hiyay paduha lan tataon
wanabay, ket anti yayna ha naihulat a Habi nin Dioh.

Hiyay Nalyadi kanlan Mangaloke

5 Agya po man tanda yoynay nalyadi hatew kanlan Israelita, ket labay kon teed ipaihip
kanyo. Ta agya po man inligtah na hilan Apo Dioh ha pagkaipoh la ha Egipto, ket
nipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain anggaan ye ahe namteg kana.
6 Ihipen yo met ye nalyadi kanlan aanghil a namaolay nin katungkolan la ha langit boy
nanlakwan nin lugal a nangikunaan nan Apo Dioh kanla. Ginapoh na hilan Apo Dioh
nin tanikala a ahe angkaboyto. Ket impidiho na hila ha maliteh a tubat a lugal angga ha
mangaamot nin panuhga na.
7 Ihipen yo met ye nalyadi kanlan tataon taga Sodoma, Gomorra, boy ha babanwan
anti ha haley. Lanang hilan ampaydamog boy anhumbongen lay kalabayan nin laman
la. Hilay lalaki, ampakilalay hila ha kapadiho lan laki. Wanabay hila met ye babayi ha
kapadiho lan babayi. Kaya-bay hiyay Apo Dioh, pinaduhaan na hilan apoy a ahe angkalep
bilang babala ha kaganaan a ampagkahalanan.
8 Agya wanabay ye nalyadi, hilay nakihale kanyo, pahulong hilan ampanyag nin omen
ha didinyag lan taga Sodoma boy Gomorra. Ket uli ha panumbong la ha leplep la,
andyagen lay ampakailoy ha hadili lan laman. Ahe la labay ye pahakop kanan Apo boy
ampaghabi hilan maloke laban kanlan anti ha langit.
9 Ket hiyay Miguel, agya mānguna yan aanghil nan Apo Dioh, ket ahe ya nagngaya
a maghabin maloke laban kanan Satanas ha napayhebatan la no ayay mangwa nin
bangkay nan Moises, no aliwan hinabi naynan bengat kanan Satanas, “Hiyaynay Apo
Dioh ye mamaduha kammo!”
10 Noba hilatin tatao a nakihale kanyo, ket ampaghabi hilan maloke laban ha babagay
a ahe la angkatalohan. Ba-mo hilan aayop a homain ihip. Anhumbongen laynan bengat
ye kalabayan nin laman la a ampangiugot kanla ha kapaduhaan.
11 Kakaingalo hilatin nakihale kanyo ha malyadi kanla! Ta ampanyag hilan mangaloke
a omen ha dinyag nan Cain hatew. Kakaingalo hila ha malyadi kanla, ta antalingowen
la hilay tatao ta-omen la hila mapagpilakan a omen ha dinyag nan Balaam hatew.
Kakaingalo hila ha malyadi kanla, ta nilabag lay Bibilin nan Apo Dioh a omen ha dinyag
nan Korah ha panaon nan Moises. Kaya-bay mapaduhaan hila met a omen kanan Korah.
12 Ket hilatin nakihale kanyo, ba-mo hilan talumatim kanyo ha paytipon yon mangan.
Ta mangahiba hila boy homain hilan ding-ey a makipangan kanyo. Homain hilan
kanayon a an-ihipen, no aliwan hadili lan bengat. Ba-mo hilan owep a ampitangay nin
angin, noba homain kaget a udan. Ba-mo hilan popoon-kayon homain dawa ha panaon
nin panawa a naulot boy natey ana.
13 Boy ba-mo hilan mangayadet a dawyon a ampangaget nin madinat a bola' a
nakailalayian nin makakading-ey a didiyag la. Boy ba-mo hilan napakat a bibitoen a
nakataladan makanoman ha lugal a tubat ye kalitehan.

14 Hiyay Enoc a ikapiton lahi nan Adan, impaltep na ye malyadi kanlan nakihale kanyo a wanae,
“Leng-en yo yatin habiyen ko!
Hiyay Apo, lumateng ya lamo na hilay libo-libon anghil na
15 ta-omen na hila uhgaan ye kaganaan a tao boy paduhaan hilay māgkahalanan boy ahe ampamalay kana.
Paduhaan na hila uli ha mangaloke a didiyag la boy uli ha mangaloke a hahabi la a laban kana.”
16 Hilatin tatao, madiklamo hila boy mapanehe. Boy hiyay kalabayan bengat nin laman la ye anhumbongen la. Malambong hila boy ampolitikaan la hilay tatao ta-omen la hila mapaglanganan.

Hiyay Bibilin kanlan Māmteg nan Apo Jesus

17 Noba hikawo a an-adoen kon kakatongno, lanang yon pakaihipen ye in-adal lan aapohtol nan Apo tawon Jesu Cristo kanyo hatew.
18 Hinabi layna hatew kanyo,
“Bayo ya mag-udong ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, ket lumateng hilay tataon mapangilungolungo. Kalalabay lan humbongen ye mangaloke a kalabayan laman la.”
19 Hilatin tatao ye mandama nin paymamagha yo, anhumbongen lay kalabayan laman la boy ahe ya kanla ye Ihpiditon Dioh.
20 Noba hikawon an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg yo ha kaptegan a impatanda nan Apo Dioh kanyo. Ket makauli ha Ihpidito na, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh.
21 Uli ha ingalo nan Apo tawon Jesu Cristo, ket biyan na kawo lanon bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay legan an-agaden yo yatew a mangaamot, mikakaanti kawo ha pangado nan Apo Dioh.
22 Ingalowan boy haglapan yo hilay ampagluwaluwa ha pamteg la kanan Apo Jesus.
23 Hilay natalingo nin aliwan peteg a adal, ba-mo hilaynan madanon mihapog ha apoy a ahe angkalep. Kaya-bay haglapan yo hila ta-omen hila miligtah ha kapaduhaan. Hilay kanayon a ampanyag nin maloke, ingalowan yo hila met. Noba mag-alla kawo ta-omen kawo ahe mapaditan nin mangadinat a didiyag la.

Hiyay Pangidangal kanan Apo Dioh

24 Ket haanin, galangen tawo yay Apo Dioh, ta hiyabay ye makapialla kanyo ta-omen kawo ahe magkahalanan. Boy hiya met ateed ye makapilakew kanyo a homain pakaumihan boy main tubat a kaaliketan ha mahnag a adapan na.
25 Hiyan bengat ye Apo Dioh boy Māngiligtah tawo makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo. Anti kanay panggalang, kadangalan, kangedan boy kapalyadiyan paibat ha una, haanin boy makanoman! Amin.

HIYAY IMPAKIT
kanan Juan

1 Hilayati ye babagay a madanon anan malyadi a impatanda nan Apo Dioh kanan Apo
Jesu Cristo a nangipatanda met kangko a māghilbi na. Impatanda na yati kangko makauli
ha pangitubol na nin anghil na ta-omen ko met ipatanda kanyon ampaghilbi kana. Hiko
yay Juan,
2 ket anhabiyen ko a peteg yatin kaganaan a nakit boy nange ko, hiyay Habi nin Dioh
boy hiyay impatanda nan Apo Jesus.
3 Minged hilay mangibaha nin yatin hulat kanlan kanayon. Minged hila met ye
manlenge, mamteg boy manumbong kanlan hilatin naihulat, ta madanon anay panaon
a mitupad yatin kaganaan.

Hiyay Hinabi nan Juan ha Pitoy Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus

4-5 Hiko yay Juan ye nanulat nin yati kanyon piton pangkat lan māmteg nan Apo Jesus
ihen ha plobinhiyan Asia.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh a Dioh hatew,
haanin boy makanoman, boy ibat kanan Ihpiditon Dioh* a anti ha adapan nin pamiknoan
nan Apo Dioh boy ibat kanan Apo Jesu Cristo a mapatayaan a mamapteg nin yatin
kaganaan. Hiya ye unan nabi-ay uman kanlan nangamatey boy ampanakop kanlan
kaganaan a poon ihti ha babe-luta. Hiya ye ampangado boy namalihway kantawo ha
kakahalanan makauli ha daya na.
6 Dinyag na kitawon tataon anhakopen na boy pinag-ilyadin papadi a maghilbi kanan
Apo Dioh a Dioh boy Bapa na. Anti kanan Apo Jesus ye kangedan boy kapalyadiyan a
homain anggaan. Amin.
7 Pakaihipen yo yatin habiyen ko! Hiyay Apo Jesu Cristo, ket lumateng ya lano a anti ha
owep. Kaganaan a tatao, ket makit laya. Agya hilay nanibhok nin tagililan na, ket makit
laya met. Hilay kaganaan a lalahi ihti ha babe-luta, ket mangandang hila ulita paduhaan
na hila. Peteg a mitupad yati. Amin.
8 Hinabi nan Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan, “Hiko ye Alpha boy Omega.” Hiyay
labay habiyen, hiyabay ye Dioh hatew, haanin, boy makanoman.

Napakit yay Apo Jesus kanan Juan

9 Hiko yay Juan a katongno yo boy kalamo yo ha panakopan nan Apo Dioh, ha kaidapan
boy ha pangikpe uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesus. Uli ha pangiadal kon
Habi nin Dioh boy pamapteg ko tungkol kanan Apo Jesus, ket intapon lako ha alipoteh a
anhabtan Patmos.
10 Ha maghay Mangaamot nan Apo, naheb akon Ihpiditon Dioh, ket nakange akon
makhaw a bihnga ha dapit golotan ko a ba-mon tonoy tamboyok
11 a ampaghabin wanae, “Ihulat mo ye hinyaman a makit mo. Pangayadi, ipawit mo
kanlan pitoy pangkat nin māmteg ko ha banwan Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis,
Filadelfia, boy Laodicea.”
12 Pamakange ko yatew, namalingay ako ta-omen ko makit no ayay ampaghabi. Ket
nakit koy pitoy kingki a balitok a manipitoy delag.
13 Ha pibunakan lan hilatin kikingki, main akon nakit a ba-mon hiyay ibat ha langit a
in-Anak nin Tao.† Nakabado yan anggan tiked boy balitok ye pakabat ha pagaw na.
14 Hiyay labok na, ba-mo yan tapih a tubat ye kaputian. Hiyay mata na, ba-mon delag
apoy.
15 Hiyay bitih na, ba-mon pinakinlab a tanho a impadan ha apoy. Hiyay bihnga na,
ba-mon tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom.
16 Ket hiyay wanan a gamet na, ampangemgem yan pitoy bitoen. Ha bebey na,
anlumwah ye maghay kampilan a mitaligmang ye tadem na. Hiyay lupa na ket
ampakapulag a ba-mon henag nin mangaamot ha kauugtowan.
17 Pamakakit ko kana, tampol akoynan napuang a ba-mon natey ha haley nin bitih na.
Ket impalonto nay wanan a gamet na kangko haka na hinabi, “Adi ka angkalimo! Hiko
ye pinandugiyan boy kapopohan nin kaganaan.
18 Hiko ye Angkabi-ay!‡ Natey ako hatew, noba haanin, bilewen moko. Nabi-ay akoyna
boy angkabi-ay ako makanoman. Ket hiko ye makapalyadiyan ha Kamateyan boy Bito.

---

* **1:4-5** *Ihpiditon Dioh* ha Griego ket pitoy ihpidito. † **1:13** Daniel 7:13. ‡ **1:18** *Angkabi-ay* ket ngalan nan Apo Dioh ha Alan a Tipan (Josue 3:10).

19 Kaya-bay ihulat mo hilay nakit mo, hilay angkalyadi haanin boy hilay malyadi po
lano.
20 Wanae ye labay habiyen nin pitoy bitoen a nakit mo a anggemgeman nin wanan a
gamet ko boy hilay pitoy balitok a kikingki. Hilay pitoy bitoen, ket hilabay ye pitoy anghil
ko a ampaghilbi kanlan pitoy pangkat lan māmteg ko. Ket hilay pitoy kikingki, hilabay ye
pitoy pangkat lan māmteg ko."

2

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Efeso

1 Imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan
māmteg ha banwan Efeso. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan ampangemgem nin pitoy bitoen ha wanan gamet na boy
angkumodang ha bunak nin pitoy balitok a kikingki.
2 Tanda koy didiyag yo. Tanda ko met a mahehpet kawon mag-obda boy maanoh
kawon ampagteeh. Tanda ko po a adi yo hila ampalubohan a makihale kanyo ye
mangaloke a tatao. Tanda ko met a anhuboken yo hilan manged ye tataon ampaghabin
aapohtol hila, ket napaptegan yo a aliwa hilan peteg a apohtol.
3 Agya ampag-anoh kawo ampagteeh nin kaidapan uli ha panumbong yo kangko, ket
ahe kawo kinumapey.
4 Noba main akon ahe nalabayan kanyo. Hiyay pangado yo kangko haanin, ket
aliwaynan padiho ha una.
5 Ihipen yo man no way-omen yoko kaado hatew a matab-ang ana haanin. Maghehe
kawoyna boy diyagen yoyna man ye andiyagen yo ha una kawon namteg kangko. Ta no
ahe, lakwen katawo, ket alihen koy kingki yo ha nakaikunaan na.
6 Noba main ako met angkalabayan kanyo, ta angkahulogan yoy andiyagen lan
Nicolaita a kabono ko.
7 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket palubohan ko
yan mangan nin dawan poon-kayon ampakaibyay bi-ay* ihtew ha Pananamanan nan
Apo Dioh."†

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Esmirna

8 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Esmirna. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan Pinandugiyan boy Kapopohan nin kaganaan a natey noba nabi-ay
uman.
9 Tanda koy pamaidap a angkadihaan yo. Tanda ko met a maidap kawon tubat.
Noba ha pamilew ko, mabatnang kawo. Tanda ko po ye pandama la kanyo nin tataon
ampaghabin Judio hila, noba aliwa met manayti. Ta hiyay kaptegan, pagtao na hilan
Satanas.
10 Adi yo angkahindakan ye pamaidap a madanon yoynan madihaan. Pakaihipen
yo yati. Main lanon nangaano kanyo ye ipapidiho nan Satanas, ta huboken na kawo.
Ket lano magdiha kawon pamaidap ha loob nin mapo a mangaamot. Magpahulong
kawon bengat a mapatayaan anggan kamateyan, ket biyan katawo lanon plimyo a bi-
ay a homain anggaan.
11 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket ahe nayna
madihaan ye kakalwan kamateyan a hiyay kapaduhaan a homain anggaan."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Pergamo

12 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Pergamo. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan main kampilan a mitaligmang ye tadem na.
13 Tanda ko a agya po man angkumonin kawo ha lugal a hakop nan Satanas,‡ ket
mapatayaan kawon teed kangko. Boy agya pinatey la yay Antipas a mapatayaan kon
mamapteg ihen ha lugal yo, ket nikakaanti kawon teed a mapah-ey ha pamteg yo.

---

* **2:7** Genesis 2:9. † **2:7** *Pananamanan nan Apo Dioh* o Paraiso nan Apo Dioh. ‡ **2:13** *ha lugal a hakop nan Satanas* ha Griego ket "pamiknoan nan Satanas". Hilay tatao ha banwan Pergamo, pawa hilaynan napahakop ha kalok-an. Ket ihtew main mayadet a panggalangan ha Emperador.

14 Noba main akon ahe nalabayan kanyo. Ta main nangaano kanyoy ampanumbong
ha adal nan Balaam. Hiyay Balaam ye nangiadal kanan Balac§ no way-omen na hilan
tukhoen a magkahalanan ye Israelita. Hinabi nan Balac kanlan Israelita a kanen lay
pamangan a naihagpa ha diohdiohan boy maydamog hila.
15 Boy main po nangaano kanyo ihen ye ampanumbong ha aliwan huhton adal lan
tataon Nicolaita.
16 Kaya-bay paghehean yoyna ye kakahalanan yo. Ta no ahe, ha madanon a panaon,
lakwen katawo ihen. Ket kalabanen ko hilay tataon ampanumbong ha adal lan Nicolaita,
makauli ha kampilan a anlumwah ha bebey ko.
17 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket biyan ko yan
pamangan a intaladan ko ha langit.* Boy hilay balang magha, biyan ko po nin maputi
a dapah a nakaidokitan nin bayon ngalan a homain kanayon a makatanda no aliwan
hiyay makatanggap bengat."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Tiatira

18 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Tiatara. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan Anak nin Dioh a ba-mon delag apoy ye mata na boy hiyay bitih
na, ket angkuminlab a ba-mon pinakinlab a tanho.
19 Tanda koy manged a andiyagen yo, hiyay pangado yo, hiyay pamteg yo, hiyay
paghilbi yo boy hiyay maanoh yon pangikpe. Tanda ko po a igit ye andiyagen yo haanin
dinan ha una kawon namteg kangko.
20 Noba yati ye ahe ko nalabayan kanyo. Hiyay babayin Jezebel a ampagkonwadin
podopita nan Apo Dioh, ket pinalubohan yo yan nangiadal kanyo. Ket makauli ha
pangiadal na, naoy-oy na hilay māghilbi ko a mandamog boy mangan nin naihagpa
ha diohdiohan.
21 Hiyay Jezebel, binyan ko yan panaon a maghehe. Noba ahe na labay itgen ye
pandamog na.
22 Kaya-bay biyan ko yan hakit anggan ahe yayna makaimata. Ket hilay namabayi
kana, paduhaan ko hila met nin mabyat, powidan bengat no paghehean lay pamak-
ibabayi la kana.
23 Pateyen ko hilay mānumbong na. Ha wanabay, matandaan nin kaganaan a pangkat
lan māmteg ko a tanda kon peteg ye hinyaman a an-ihipen nin balang tao. Boy ibyay ko
lano ha balang magha kanyo ye kaeteban nin didiyag yo.
24 Noba hilay kanayon kanyo ihen ha banwan Tiatira, ket ahe nanumbong ha adal
nan Jezebel boy ahe la naadal ye anhabtan maldeg a adal nan Satanas. Kaya-bay homain
akoynan ipahan ha bibilin a katapulan yon humbongen.
25 Pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kangko angga lano ha panlumateng
ko."
26 "Ayaman a manambot boy pahulong a ampanumbong ha kalabayan ko anggan
kalampuhan, ket biyan ko yan katulidan a mamoon nin nanahyon
27 boy biyan ko yan kapalyadiyan a mandama nin nanahyon a ba-mon teken a bakal
a manamek-tamek nin koden. Biyan ko hila met nin kapalyadiyan a omen ha tinanggap
ko kanan Bapa ko.†
28 Boy ibyay ko met kanla ye bontatala ha mahanib.
29 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

3

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Sardis

1 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Sardis. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan anti kanay piton ihpidito a ampaghilbi kanan Apo Dioh boy
ampangemgem nin pitoy bitoen. Tanda koy andiyagen yo. Ha pamilew lan tatao, anti
yan anti ye pamteg yo kangko, noba hiyay kaptegan, ahe, ta natey anay pamteg yo.

§ **2:14** Hiyay ihtolya nan Balaam boy Balac ket anti ha Bibilang 22-24; Bibilang 31:16; Deuteronomio 23:4. * **2:17** *pamangan a intaladan ko ha langit* ha Griego ket "manna a intayo". Hiyay labay habiyen nin manna, hiyay tinapay a in-ibyay nan Apo Dioh kanlan Israelita ha anti hila ha wangwang. † **2:27** Kakanta 2:8-9.

2 Kaya-bay mimukat kawoyna boy papah-eyen yon uman ye nipatla po a pamteg yo
a angkakamatey ana. Ta angkakit ko a hilay didiyag yo, ket aliwa po genap ha pamilew
nan Apo Dioh.
3 Kaya-bay udongen yo hilay nange yo boy pinamtegan yo ha una kawon namteg
kangko. Magpahulong kawo ha panumbong yo boy paghehean yoy kakahalanan yo.
Noba no ahe kawo mimukat, ket lakwen katawo ihen a omen ha panlumateng nin
mānakaw a ahe yo tanda no makano.
4 Noba main nangaano kanyo ihen ha Sardis a inallaan lan ahe madinatan ye hoot
la. Ket hilabay ye malyadin pagkalamo kon kumodang a nakabadon maputi, ta hilabay
ye katanggap-tanggap kangko.
5 Ayaman a manambot, ket mapahootan yan badon maputi boy hiyay ngalan na, ket
ahe ko bega alihen ha libdo nin bi-ay. Boy habiyen ko lano ha adapan nan Bapa kon Dioh
boy kanlan aanghil na, 'Hiyabay ye pagtao ko.'
6 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan pangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Filadelfia

7 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Filadelfia. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan pinili nan Apo Dioh boy mapatayaan a ampangemgem nin
tulbek nan David.* Hinyaman a lukatan na, ket homain makaleneb. Boy homain met
makalukat ha hinyaman a ileneb na.
8 Tanda ko ye andiyagen yo. Agya makandi ye binaba yo, ket ampagbi-ayan yoy
habi ko boy ahe yoko imbudi. Kaya-bay inlukatan katawo nin ilwangan a homain bega
makaileneb.
9 Leng-en yo! Hilay pagtao nan Satanas a mangatago boy anhabiyen la a Judio hila,
noba ahe met, ket patalimukoden ko hila ha adapan yo ta-omen la matandaan a an-adoen
katawo.
10 Ulita hinumbong yoy bilin ko a mag-anoh kawon mangikpe, ket ialla katawo ha
lumateng a tubat a kaidapan ihti ha babe-luta a panubok ha kaganaan a tatao."
11 "Madanon ana ye panlumateng ko. Kaya-bay pahulong yon ialla ye kaptegan a
natanggap yo ta-omen ahe la makwa nin kanayon ye plimyo yo.
12 Ayaman a manambot, ket diyagen ko yan maghen a omen ha tudek ha Timplo nan
Apo kon Dioh boy ihtewbay yayna makanoman. Ket ihulat ko lano kana ye ngalan nan
Apo kon Dioh boy hiyay ngalan nin banwa nin Dioh a bayon Jerusalem a umaypa paibat
ha langit. Ihulat ko met lano kana ye bayon ngalan ko.
13 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Laodicea

14 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat
lan māmteg ha banwan Laodicea. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye habiyen ko a anhabtan Amin a mapatayaan boy peteg a māmapteg. Hikobay
ye nangubayan nin kaganaan a pinalhowa nan Apo Dioh.
15 Tanda ko ye andiyagen yo. Tanda ko a aliwa kawon malay-ep o maamot. Labay ko
dayi a malay-ep kawo o maamot.
16 Noba ulita maem-em kawo, aliwan malay-ep o maamot, iluda katawo lano.
17 Anhabiyen yo a mabatnang kawoyna, boy antina kanyo ye kaganaan a katapulan
yo. Noba ahe yo tanda a kakalunoh kawo, kakaingalo, maidap, kapkap ha kaptegan boy
loh-ok ha pamilew nan Apo Dioh.
18 Kaya-bay haanin, habiyen ko kanyo a manaliw kawo kangko nin balitok a nipadān
ha apoy ta-omen kawoyna mag-ilyadin peteg a mabatnang. Boy manaliw kawo kangko
nin maputi a bado ta-omen ya mapedengan ye makakading-ey a kaloh-okan yo. Manaliw
kawo met nin tambal a iaploh yo ha mata yo ta-omen kawo makakit.
19 Ampaduhaan boy an-itoynong ko hilay tataon an-adoen ko. Kaya-bay paghehean
yoynan luboh ye kakahalanan yo.
20 Pakaleng-en yon manged yati. Anti kon ampideng a ampaapo ha ilwangan. No
main makange nin bihnga ko boy ilukatan nako, ket humlep ako, ta maydungo kayin
mangan.

---

* **3:7** *tulbek nan David:* hiyay labay habiyen ket main yan kapalyadiyan ha panakopan nan David.

21 Ayaman a manambot, ket biyan ko yan katulidan a mikno ha talig nin pamiknoan
ko a mamoon. Ta uli ha panambot ko, ket nakaikno ako met ha talig nan Bapa kon Dioh
a ampikno ha pamiknoan na a mamoon.
22 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh
kanlan pangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

4

Hiyay Panggalang ha Langit

1 Pangayadi yatew, nakit ko ha leplep ko ye maghay ilwangan a nakalukat ihtew ha
langit boy nange koyna man ye ba-mon tonoy tamboyok. Hinabi na kangko, "Manik ka
ihti, ta ipakit ko kammo ye babagay a malyadi lano."
2 Ket kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Dioh boy nakit ko ha langit ye maghay
pamiknoan a main ampikno.
3 Hiyay kadih nan ampikno, angkuminlab a ba-mon ha mablin dapah a jasper boy
kornalina. Ket hiyay pamiknoan, naliktop yan buwakaw a ba-mon kadih dapah a
esmeralda.
4 Ha palibot nin pamiknoan, main po luwampo boy apat a pamiknoan a ampiknoan
lan mānungkolan ha langit a nakahoot nin mangaputi boy nakakodona nin balitok.
5 Ket ha pamiknoan, ampangibat ihtew ye kilat boy kodol. Ha dapit adapan nin
pamiknoan, main piton andumlag a kikingki. Hilayati ye Ihpiditon Dioh.*
6 Boy ha adapan nin pamiknoan, main met ba-mon dagat a halamin a omen ha kristal
kakinang. Ha palibot nin pamiknoan, main met apat a palhowan angkabi-ay a napampoh
nin mamata ye golotan boy adapan la.
7 Hiyay unan angkabi-ay a palhowa, ba-mon liyon. Hiyay ikalwa, ba-mon bolog a baka.
Hiyay ikatlo, ba-mo yan lupan tao boy hiyay ikapat, ba-mo yan agilan anlumpad.
8 Titianem ye pakpak nin balang magha kanla boy napampoh nin mamata ye loob boy
ilwah nin papakpak la. Ket madeglem boy mangaamot, homain tegen a an-ikanta lay
wanae,
"Homain kapadiho! Homain kapadiho! Homain kapadiho yay Apo Dioh a Maka-
palyadiyan ha kaganaan,
ta hiyabay ye Apo Dioh hatew, haanin boy makanoman."
9 Hilay apat a palhowan angkabi-ay, legan ampanggalang, ampandangal boy ampagpa-
halamat hila kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha pamiknoan,
10 ket hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, ket ampanalimukod hilan
ampanggalang kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha pamiknoan. Boy an-ihagpa
lay kodona la ha adapan nin pamiknoan. Ket anhabiyen la,
11 "Apo Dioh a Mānakop mi, hikan bengat ye hukat a
mananggap nin panggalang, kadangalan, boy kapalyadiyan.
Ta hika ye namalhowa nin kaganaan.
Ket makauli ha kalabayan mo, napalhowa boy nabyayan hilan bi-ay."

5

Hiyay Nakehkeh a Kahulatan boy hiyay Oybon Tupa

1 Pangayadi yatew, nakit koy nakehkeh a kahulatan a mitaligmang ye hulat na a
anggemgeman nin wanan a gamet nan ampikno ha pamiknoan. Yatew a kahulatan, ket
main yan pitoy linip.
2 Nakit ko yay maghay makhaw a anghil a ampangipangha nin wanae, "Ayay katanggap-
tanggap a mangalih nin inlinip ha kahulatan?"
3 Noba agya magha ha langit o ha babe-luta o ha lale-luta,* ket homain katanggap-
tanggap a mangalih nin inlinip boy mamaha nin naihulat.
4 Tinumangih akon malaem, ta homain natapulan a katanggap-tanggap a mangalih nin
inlinip boy mamaha nin naihulat ha kahulatan.
5 Haanin, magha kanlan mānungkolan ha langit, hinabi na kangko, "Agkaynan antu-
mangih, ta hiyay Jesus a anhabtan Liyon a ibat ha lahi nan Poon David a ibat met ha lahi
nan Juda, ket nanambot ya. Hiyabay ye katanggap-tanggap a mangalih nin pitoy inlinip
boy mamiklal nin nakehkeh a kahulatan."
6 Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ba-mon hiyay pinatey la hatew. Ket ampideng
ya ha pietan lan mānungkolan ha langit boy ha pamiknoan a napalibotan nin apat a

* **4:5** *Ihpiditon Dioh* ha Griego ket piton Ihpiditon Dioh.

* **5:3** *lale-luta* hiyay labay habiyen ket lugal lan nangamatey.

palhowan angkabi-ay. Ket hiyay Oybon Tupa, main yan piton hungay boy piton mata. Hilati ye piton Ihpiditon Dioh a intubol na ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.
7 Haanin, hiyay Oybon Tupa, kingwa nay nakehkeh a kahulatan ha wanan a gamet nan ampikno ha pamiknoan.
8 Ha kingwa nay kahulatan, hilay apat a angkabi-ay a palhowa boy hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, ket nanalimukod hila ha adapan nan Oybon Tupa. Balang magha kanla, main alpa boy hulo a balitok a napno nin insenso. Yatin insenso ye pakigwang lan pagtao nin Dioh.
9 Nagkanta hila nin bayon kanta, a wanla,
"Hikan bengat ye katanggap-tanggap a mangwa nin nakehkeh a kahulatan
boy mangalih nin lilinip,
ta pinatey laka
ket makauli ha daya mo, timbeh mo hilay tatao ha balang lahi, nahyon boy habi
ta-omen na hila mapagtao nin Dioh.
10 Dinyag mo hilan tataon anhakopen nan Apo tawon Dioh boy pinag-ilyadin papadi ta-
omen maghilbi kana.
Ket mamoon hilayna lano ihti ha babe-luta."
11 Haanin, nakit koyna man boy nange ko ye bihnga lan anghil a ahe mabilang-bilang. Ket ihtew ha palibot nin pamiknoan, ampakikanta hila kanlan angkabi-ay a palhowa boy kanlan mānungkolan ha langit.
12 Ampagkanta hila nin makhaw a panggalang, a wanla,
"Hiyay Oybon Tupa a pinatey la hatew,
hiyan bengat ye katanggap-tanggap a
mananggap nin kapalyadiyan, kabatnangan, kadunongan,
kakhawan, kadangalan, kangedan, boy panggalang!"
13 Pangayadi, hilay kaganaan a pinalhowa a anti ha langit, ha babe-luta, ha lale-luta, boy ha dagat, ket ampagkanta hila met nin wanae,
"Hiyay ampikno ha pamiknoan boy hiyay Oybon Tupa,
ibyay kanla ye panggalang, kadangalan, kangedan, boy kapalyadiyan makanoman!"
14 Impakibat lan apat a angkabi-ay a palhowa, "Amin." Ket hilay mānungkolan ha langit, nanalimukod hila boy nanggalang kanan ampikno ha pamiknoan boy kanan Oybon Tupa.

6

Hilay Pitoy Inlinip

1 Haanin, nakit ko a inalih nan Oybon Tupa ye unan inlinip ha nakehkeh a kahulatan. Pangayadi, nange koy bihnga a ba-mon kodol. Hiyabay ye magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa. Hinabi na, "Makew ka ihti!"
2 Ket ha liniwan koya, nakit ko yay maputi a kabayo. Hiyay nakahakay, ampangemgem yan bayi boy nabyayan yan kodona. Ket inumalih ya ta-omen na ipahulong ye panambot na ha labanan.
3 Haanin, ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikalwan inlinip ha kahulatan, nange ko yay ikalwan angkabi-ay a palhowa a naghabi nin wanae, "Makew ka ihti!"
4 Haanin, maghay matibya a kabayo ye nilumtaw. Ket hiyay nakahakay, nabyayan yan mayadet a kampilan boy katulidan a mangalih nin katanaan ihti ha babe-luta. Ha wanabay, maypatey-patey hilay tatao.
5 Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikatlon inlinip ha kahulatan, nange ko yan naghabi ye ikatlon angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!" Ket nakit ko yay maghay kabayo a mangitit. Hiyay nakahakay, ampangemgem yan timbangan.
6 Pangayadi, nakange akon bihnga a nangibat ha pibunakan lan apat a angkabi-ay a palhowa a ampaghabi nin wanae, "Hiyay upa ha maghay mangaamot ket maghan kilon tidigo o tatlon kilon tapok sebada bengat ye pakaihaliwan na. Noba adi mo andamaen ye poon-kayon olibo boy poon ubah."
7 Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaapat a inlinip ha kahulatan, nange ko a hinabi nan ikapat a angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!"
8 Ket nakit ko yay mapetla a kabayo. Hiyay nakahakay, Kamateyan ye ngalan na boy main ampanumbong kana a anhabtan Bito. Nabyayan hilan kapalyadiyan a mamatey nin kakapat nin kaganaan a tatao ha babe-luta makauli ha gubat, bitil, hakit boy mangatubag a aayop.
9 Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaliman inlinip ha kahulatan, hilay tataon pinatey hatew uli ha pamteg la ha Habi nin Dioh boy ha pamapteg la nin yati, ket nakit ko hila ha leplep a anti hila ha hilong nin pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh.

10 An-ipangha la, a wanla, “Apo, Apo a makapalyadiyan, homain kapadiho boy
mapatayaan, makano mo hila po lagi uhgaan boy paduhaan ye namatey kammi?”
11 Ket hiyay balang magha kanlan hilatin natey, binyanan hilan maputi a bado.
Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Magpainawa kawo po nin makandin panaon
anggan mignap ye bilang lan kakatongno yo boy kapadiho yon ampaghilbi kanan Apo
Dioh a pateyen la met nin omen kanyo.”
12 Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaanem a inlinip ha kahulatan,
nanlayon nin makhaw. Ket nilumiteh ye mangaamot nin omen ha tapih a mangitit a
pamaneh boy hiyay bowan, tinumibya yan ba-mon daya.
13 Ket hilay bibitoen, nangaampag hila ha babe-luta a ba-mon dawan igoh a maampag
uli ha kakhawan nin angin.
14 Hiyay lowang, naanam ya a ba-mon papil a kinehkeh. Ket hilay kaganaan a
mamapantay boy aalipoteh ket nangaalih ha angkunaan la.
15 Ket hilay popoon ihti ha babe-luta, hilay mānungkolan, hilay mānguna nin huhun-
daloh, hilay mangabatnang, hilay makapalyadiyan, boy hilay kaganaan a tatao, ipoh man
o ahe, ket tinumayo hila ha yuyukib boy ha mamantoe ha mamapantay.
16 Ket hinabi la ha mamapantay boy mamantoe, “Tagpenan yo kayi boy itayo ta-omen
mina ahe makit ye lupa nan ampikno ha pamiknoan boy ta-omen mi ahe madihaan ye
poot nan Oybon Tupa.
17 Ta naabot anay ampakalilimon mangaamot nin pangibuhboh nan Apo Dioh boy
Oybon Tupa nin tubat a poot la. Ket homain bega makaikpe.”

7

Hilay Magatoh boy Apatapo boy Apat a Libon Israelita a Namalkaan

1 Pangayadi, nakit ko hilay apat a anghil a nakaideng ha apat a duyo nin babe-luta.
Ambenbenen lay apat a angin ta-omen ya ahe maeyepan ye babe-luta, dagat o hinyaman
a poon-kayo.
2 Boy nakit ko po ye maghay anghil a ibat ha daya a ampangaget nin pagmalka nan
angkabi-ay a Dioh. Ket pinanghaan na hilay apat a anghil a nabyayan nin kapalyadiyan
a mandama nin luta boy dagat.
3 Hinabi na kanla, “Adi yo po andamaen ye luta, dagat o hilay popoon kayo legan ahe
mi po namalkaan ye kikiding lan ampaghilbi kanan Apo tawon Dioh.”
4 Hiyay nange ko, magatoh boy apatapo boy apat a libo ye bilang nin kaganaan a
namalkaan a ibat ha labinluwan lahi nan Israel.
5 Ha lahi nan Juda, ket labinluwan libo;
ha lahi nan Ruben, labinluwan libo;
ha lahi nan Gad, labinluwan libo.
6 Ha lahi nan Aser, labinluwan libo;
ha lahi nan Naftali, labinluwan libo;
ha lahi nan Manase, labinluwan libo.
7 Ha lahi nan Simeon, labinluwan libo;
ha lahi nan Levi, labinluwan libo;
ha lahi nan Isacar, labinluwan libo.
8 Ha lahi nan Zabulun, labinluwan libo;
ha lahi nan Jose, labinluwan libo;
ha lahi nan Benjamin, labinluwan libo met.

Hilay Tataon Ahe Mabilang-bilang

9 Pangayadi, nakit ko hilay tataon ahe mabilang-bilang uli ha kalabong la. Ibat hila ha
kaganaan a nanahyon, lalahi, boy hahabi. Ampideng hila ha adapan nin pamiknoan boy
ha adapan nan Oybon Tupa. Nakahoot hilan makadang a maputi boy ampangaget hilan
papalapa lilay.*
10 An-ipangha la, a wanla,
“Galangen yay Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan boy galangen ya met ye Oybon Tupa,
ta inligtah la kayi ha kapaduhaan.”
11 Ket hilay kaganaan a anghil, nideng hila ha palibot lan mānungkolan ha langit boy
kanlan apat a angkabi-ay a palhowa a nakapalibot met ha pamiknoan. Ket hilay aanghil,
nilumukob hila ha adapan nin pamiknoan. Ket nanggalang hila kanan Apo Dioh,
12 a wanla,
“Amin!

* **7:9** Hiyay labay habiyen nin pangaget nin palapa lilay ket panambot.

Hiyay panggalang, kangedan, kadunongan, pahalamat, kadangalan, kapalyadiyan boy kinhawan,
anti kanan Apo tawon Dioh makanoman!
Amin!"

13 Haanin, hiyay magha kanlan luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, tinepet nako, "Aya hilayatew a nakahoot nin makadang a maputi boy way-ihtew hila ibat?"

14 Nakibat ako kana, "Apo, hika ye nagtanda!"

Ket hinabi na kangko, "Hilayain ye nakadiha nin tubat a pamaidap. Limbahan la boy pinaputi lay hohoot la makauli ha daya nan Oybon Tupa."

15 Kaya-bay anti hila ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh. Mangaamot boy madeglem ye paghilbi la ha Timplo na. Hiyay Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan na ye ampangalingay kanla.

16 Ket ahe hilayna bega mabitlan o maplangan. Boy ahe hilayna maamotan nin mangaamot o hinyaman a makapilah.

17 Ta hiyaynay Oybon Tupa a anti ha pamiknoan ye pahtol la. Ilakew na hila ha hubol nin lanom a ampakaibyay bi-ay boy ponahan nan Apo Dioh ye luwa nin balang magha. Ket ahe hilayna tumangih makanoman.

8

Hiyay Ikapiton Inlinip

1 Ha inalih nan Oybon Tupa ye ikapiton inlinip, ket linong-em ye langit ha loob nin kagitna odah.

2 Pangayadi, nakit ko hilay pitoy anghil a nakaideng ha adapan nan Apo Dioh. Ket balang magha kanla, nabyayan ya nin tamboyok.

3 Haanin, nilumateng yay kanayon a anghil a ampangaget nin balitok a pangikunaan nin ulamen a insenso. Ket nideng ya ha adapan nin pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. Nabyayan ya nin malabong a insenso a ipahan na ha pakigwang lan pagtao nin Dioh. Ket ihagpa na yati ha balitok a pangihagpaan a anti ha adapan nin pamiknoan nin Dioh.

4 Hiyay anoh nin angkaulam a insenso boy hiyay pakigwang lan pagtao nin Dioh, ket napayngidlan a nipatagay paibat ha gamet nan anghil palakew ha adapan nan Apo Dioh.

5 Pangayadi, hiyay anghil, kingwa nay balitok a pangikunaan nin ulamen a maka-pabango, pinno nan bayah haka na intapon ha babe-luta. Ket tampol yan nandol, hinumneg, nangilat boy nanlayon.

Hilay Tatamboyok

6 Haanin, naghadya hilaynay pitoy anghil a mamatnoy nin tatamboyok la.

7 Ha pinatnoy nan unan anghil ye tamboyok na, nangudan nin tabulinaw boy apoy a main hale a daya. Ket naulam ye kakatlon pahen nin babe-luta, kakatlon pahen nin kaganaan a poon-kayo boy kaganaan a malambot a iilamon.

8 Ket ha pinatnoy na met nin ikalwan anghil nin Dioh ye tamboyok na, naampag ha dagat ye apoy a manliyabliyab a ba-mon mapantay kayadet. Ket nag-ilyadin daya ye kakatlon pahen nin dagat.

9 Ket natey hila met ye kakatlo nin kaganaan a angkabi-ay ha dagat boy nadama met ye kakatlo nin kaganaan a babalko ha dagat.

10 Ha pinatnoy na met nin ikatlon anghil ye tamboyok na, naampag paibat ha lowang ye maghay mayadet a bitoen a manliyabliyab a ba-mon tiyo. Ket nahahtog ya ha kakatlo nin kaganaan a kakabatowan boy huhubol.

11 Hiyay ngalan nin yatin bitoen ket "Mapait." Pinumait ye kakatlon pahen nin lanom a kinaampagan na. Ket malabong a tatao ye nangamatey, ta nainom lay lanom a mapait.

12 Ha pinatnoy na met nin ikapat a anghil ye tamboyok na, nadama ye kakatlo nin mangaamot, kakatlo nin bowan boy hiyay kakatlo nin kaganaan a bibitoen. Kaya-bay naanam ye kakatlo nin henag ha mangaamot boy ha madeglem.

13 Pangayadi, nakit ko ye maghay agila a anlumpad ha lowang. Ket nange ko a an-ipapangha na ye wanae, "Kakaingalo! Kakaingalo! Kakaingalo ye malyadi lano ha kaganaan a angkumonin ha babe-luta no patnoyen laynan tatlon anghil ye tamboyok la!"

9

1 Ket ha pinatnoy na met nin ikaliman anghil ye tamboyok na, nakit ko a naampag
ha luta ye maghay bitoen* a ibat ha lowang. Ket nabyayan yan tulbek nin ilwangan ha
maalale a tubat a kulongan ha lale-luta.†
2 Ha nalukatan naynan bitoen ye ilwangan, tinumagay ye makugpan anoh paibat ha
maalale a tubat a kulongan ha lale-luta a ba-mon ibat ha mayadet a pogon. Hiyay lowang,
pawa anan anoh. Kaya-bay nilumiteh ye babe-luta.
3 Haanin, nilumwah ha anoh ye malabong a kowangey. Ket napakpedan ye babe-luta.
Nabyayan hila nin kapalyadiyan a manimid a omen ha koninipit.
4 Nabilinan hila a ahe la andamiten a damaen ye iilamon, tatanaman, o kakayo, no
aliwan hilay tataon bengat a homain malka nin Dioh ha kikiding la.
5 Noba ahe hila napalubohan a mamatey, no aliwan patiyatiyaan la hilan bengat ye
tatao ha loob nin limay bowan makauli ha ilab a ba-mon ilab nin natimid nin koninipit.
6 Ket kananyatew a panaon, kalalabay nin tatao ye matey, noba ahe hilaynan matey.
7 Hilay kokowangey, ket ba-mo hilan kabayo a nakahadya a makilaban. Main
nakapalonto ha ō la a ba-mon kodona a balitok boy ba-mo hilan ampaglupan tao.
8 Makadang ye labok la a omen ha babayi boy ba-mo hilan ampagngipen a liyon.
9 Hiyay papagaw la, ket napedengan nin ba-mon kabal a bakal boy hiyay wagehweh nin
papakpak la, ket ba-mon kaladakad nin malabong a kaliha a angguloyen nin kakabayo a
ampayew palakew ha labanan.
10 Main hilan ikoy boy timid a omen ha koninipit. Ket hiyay ikoy la, main yan
kapalyadiyan a mamatiyatiya kanlan tatao ha loob nin limay bowan.
11 Hiyay poon la ket hiyay anghil a gowaldiya ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta.
Hiyay ngalan na ket Abadon ha habin Hebreo, Apolyon‡ met ha habin Griego.
12 Ket haanin, nayadi ana ye nunan ampakadodowag a nalyadi. Noba main po luwa a
lumateng.
13 Ket ha pinatnoy nan ikaanem a anghil ye tamboyok na, nakange akon bihnga a ibat
ha apat a hungay ha duduyo nin balitok a pangihagpaan nin digalo ha adapan nan Apo
Dioh.
14 Hinabi nin bihnga kanan ikaanem a anghil a main tamboyok, “Balokahan mo hilayna
ye apat a anghil a nakagapoh ha mayadet a kabatowan nin Eufrates.”
15 Ket hilay apat a anghil a naihadya kananyain a odah, mangaamot, bowan boy taon,
ket nabalukahan hilayna ta-omen mamatey nin kakatlo nin kaganaan a tatao ihti ha
babe-luta.
16 Nange ko a hiyay bilang nin huhundaloh la a nakahakay ha kabayo, ket luwanggatoh
a milyon.
17 Ket nakit ko ha leplep ko a hilay nakahakay nin kakabayo ket nakakabal hilan
matibya a bakal a ba-mon apoy, mabuyong a ba-mon kadih safiro, boy maholyaw a ba-
mon kadih asupre. Hiyay ō nin kakabayo, ket ba-mon ō nin liyon boy ampangipagtol hila
nin apoy, anoh boy asupre.
18 Uli kananyatin tatlon pamatiyatiya a an-ipagtol nin kakabayo, nangamatey ye
kakatlo nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.
19 Ket hiyay kapalyadiyan nin yatin kakabayo, anti ya ha bebey boy ikoy la. Ta hiyay
ikoy la, ba-mon ō nin bikat a mamatiyatiya nin tao.
20 Noba hilay tataon ahe natey kananyain a pamatiyatiya, ket ahe hila po ateed
naghehe ha kakahalanan la, no aliwan ampagpahulong hila po teed ha panggalang
la ha mangaloke a ihpidito boy kalintataon balitok, mital, tanho, dapah boy kakayo a
diohdiohan a ahe met ampakakit, ampakange o ampakakodang.
21 Ahe la met pinaghehean ye pamatey la, pangkulam la, pamabayi o pamakilaki la, o
panakaw la.

10

Hiyay Anghil boy hiyay Makandin Kahulatan

1 Pangayadi, nakit ko ye magha po a makapalyadiyan a anghil a an-umaypa ibat ha
langit. Napunggoh ya nin owep boy main buwakaw ha dapit ō na. Ampakapulag yay
lupa na a ba-mon mangaamot. Ket hiyay bibitih na, ba-mon tudek a manliyabliyab.
2 Ampangemgem ya nin makandin nakabiklal a kahulatan. Hiyay wanan a bitih na,
intukdo na ha dagat. Hiyay odi met, ket intukdo na ha luta.

---

* **9:1** *maghay bitoen:* hiyay labay habiyen ket maghay anghil (Impakit 9:11). † **9:1** *maalale a tubat a kulongan ha lale-luta* ket kulongan nin mangaloke a ihpidito legan ampangagad hilan kapaduhaan la. ‡ **9:11** *Apolyon:* hiyay labay habiyen ket mandama.

3 Haanin, nangha yan makhaw a ba-mon engel nin liyon. Ket hinebat met nin dagoldol
nin pitoy kodol.
4 Ket ha ihulat koyna dayi ye nange ko ha pitoy kodol, nakange ako nin bihnga a ibat
ha langit, a wana, “Ihiklito mo ye hinabi lan pitoy kokodol. Adi moyna an-ihulat.”
5 Pangayadi, hiyay anghil a nakit ko a ampideng ha dagat boy ha luta, intagay nay
wanan a gamet na ha langit.
6 Hiyay pinaghumpaan na, hiyay Apo Dioh a angkabi-ay makanoman a namalhowa
nin langit, luta, boy dagat boy kaganaan a anti kanla. Hinabi nan anghil, “Homain anan
makaaba.
7 No patnoyen nay tamboyok nin ikapiton anghil, ket itupad naynan Apo Dioh ye
inhiklito na a monikala na a impatanda na kanlan popodopitan māghilbi na hatew.”
8 Pangayadi, nange koy bihnga a ibat ha langit a naghabi kangkon wanae, “Makew ka
kanan anghil a ampideng ha dagat boy ha luta, ta kowen mo yay nakabiklal a kahulatan
a angkadtanan na.”
9 Kaya-bay hinumaley ako kanan anghil. Ket inawok ko kanay nakabiklal a kahulatan.
Haanin, hinabi na kangko, “Kowen moyna boy kanen mo. Matam-ih yan ba-mon pulot
panilan ha labi mo, noba mapait met ha bitoka mo.”
10 Ket kingwa koya ha gamet na ye makandin kahulatan haka ko kinan. Ba-mo yan
pulot panilan katam-ih ha labi ko. Noba ha naitlen ko yayna, mapait ya met ha bitoka ko.
11 Pangayadi, hinabi na kangko, “Katapulan a ipatanda moyna man ye an-ipahabi nan
Apo Dioh tungkol kanlan tatao, nanahyon, hahabi boy popoon.”

11

Hilay Luwan Māmapteg nin Habi nin Dioh

1 Pangayadi yatew, binyan na kon anghil nin maghay panukad a ba-mon teken
boy hinabi na kangko, “Kokayna, ta hukaden moy Timplo nan Apo Dioh boy hiyay
pangihagpaan nin digalo. Bilangen mo hila met ye tataon ampanggalang ihtew.
2 Noba ahe moyna hukaden ye mahlang nin Timplo, ta naibyay ana kanlan tataon ahe
ampamteg kanan Apo Dioh. Ket hilatin tatao, damaen la ye banwan Jerusalem ha loob
nin apatapo boy luway bowan.
3 Ket kananyatew a panaon, mangitubol akon luway māmapteg ko. Nakahoot hila nin
pamaneh boy ha loob nin malibo, luwanggatoh boy anemapo a mangaamot, ket ipatanda
la ye an-ipahabi nan Apo Dioh.”
4 Hilayatin luwan māmapteg a ampideng ha adapan nan Apo Dioh a ampanakop nin
babe-luta, hilabay ye luwan poon-kayon olibo* boy luway kingki a manipitoy delag.
5 Ket no main mangitangka a mamahakit kanlan luwan māmapteg, main apoy a
lumwah ha bebey la a mangulam kanla. Wanabay hilan matey ye ayaman a mangitangka
a mamahakit kanla.
6 Main hilan kapalyadiyan a mamatgen nin udan legan anhabiyen lay impahabi nan
Apo Dioh kanla boy main hila po kapalyadiyan a mamalyadin daya ye lanom boy
mangipalakew nin kaganaan a kalahin pamaidap ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta
ha agya hinyaman a odah a labay la.
7 Ket lano ha mayadi lan ipatanda nin luway māmapteg ye impahabi nan Apo Dioh,
lumwah yaynay matubag a ayop a ibat ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta ta-
omen makilaban kanlan luway māmapteg. Ket hamboten boy pateyen na hilan matubag
a ayop.
8 Hiyay babangkay la, paolayan laynan bengat ha dān nin mayadet a banwa,† hiyay
banwa a nakaipakoan nan Apo la ha kodoh. Ket yatin banwa, mailalayi ya ha Sodoma
boy Egipto a mangaloke.
9 Ket ha loob nin tatlon mangaamot boy kagitna, hiyay babangkay la ket buyaen
lan tataon nangibat ha balang lahi, habi, boy nahyon. Ket hiyay babangkay la, ahe
naipaluboh a mailbeng.
10 Maaliket hila lanoy tatao ihti ha babe-luta uli ha pagkamatey lan luwan māmapteg.
Mayhahayaghag boy maydidigalo hila ha balang magha, ta natey hilaynay luwan
popodopita a namatiyatiya kanlan tatao ihti ha babe-luta.
11 Noba pangalabah nin tatloy mangaamot boy kagitna, bini-ay na hilan uman Apo
Dioh. Ket nideng hila. Ket hilay tataon nakakit kanla, nalimowan hilan tubat.

---

* **11:4** Zacarias 4:1-14. † **11:8** *mayadet a banwa* ket banwan Jerusalem.

12 Pangayadi, hilay luway māmapteg a nabi-ay uman, nange lay makhaw a bihnga a
ibat ha langit a wanae, “Manik kawo ihti!” Legan ambilewen la hilan kaaway la, hilay
luway nabi-ay uman, an-itagay hila met nin owep palakew ha langit.
13 Kananyatew met ateed a odah, nanlayon nin makhaw a tubat. Ket nadama ye kakapo
a pahen nin banwa boy pitoy libo katao ye natey. Hilay tataon napatla, nalimowan hilan
tubat. Ket nanggalang hilayna kanan Apo Dioh a anti ha langit.
14 Ket nayadi ana ye ikalwan ampakadodowag a nalyadi. Noba madanon yayna man
ye ikatlo.

Hiyay Ikapiton Tamboyok

15 Haanin, ha pinatnoy nan ikapiton anghil ye tamboyok na, main akon nange a
mangakhaw a bibihnga a ibat ha langit a ampaghabi nin wanae,
“Hiyay kaganaan a panakopan ha babe-luta,
ket naibyay ana kanan Apo tawo boy Cristo na.
Mamoon yayna makanoman.”
16 Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit a ampikno ha pamiknoan
ha adapan nan Apo Dioh, ket nilumukob hilan nanggalang kanan Apo Dioh,
17 a wanla,
“Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan,
hika ye Dioh hatew angga haanin.
Ampahalamat kayi kammo, ta ginawi moy tubat a kapalyadiyan mo
boy ampamoon kayna ihti ha babe-luta.
18 Angkapoot hilay tatao a ahe ampamteg kammo.
Noba naabot anay panaon nin poot mo,
boy panuhga mo kanlan nangamatey.
Panaon ana a biyan mo hilan plimyo ye popodopita a māghilbi mo,
hilay pagtao mo boy hilay kaganaan a angkalimo kammo, matagay man o maaypa.
Panaon ana met a apoen mo hilaynay nandama nin babe-luta.”
19 Pangayadi, nalukatan ye ilwangan nin Timplo nan Apo Dioh ihtew ha langit. Ket
nakit ko ha loob nin Timplo ye Lakaha nin Kahundoan. Haanin, nangilatkilat, hinumneg,
nangudol-kudol, nanagoldol, nanlayon boy nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw.

12

Hiyay Babayi boy hiyay Dragon

1 Pangayadi yatew, nakit ko ha langit ye tubat a kapagtakaan a pagkakitan. Nakit ko ye
maghay babayin nakahoot nin mangaamot boy nakatukdo ya ha bowan. Nakakodona ya
nin main labinluwan bitoen.
2 Mabuktot ya boy ampangaleng-eng yayna ha ilab, ta manganak yayna.
3 Main ako po nakit a tubat a kapagtakaan a pagkakitan ihtew ha langit. Nakit ko yay
mayadet boy matibya a dragon a pitoy ō na boy mapo met ye hungay na. Hiyay balang
ō, main yan makandin kodona.
4 Ket tiniplah nin ikoy na ye kakatlo nin kaganaan a bibitoen ha langit haka naya
intapon ha babe-luta. Pangayadi, nideng yay dragon ha adapan nan babayin anlamlaman
ta-omen naya ibolon ye ongi na no maianak naya.
5 Ket nanganak yan laki a manakop nin kaganaan a nahyon. Ket maigpit ye panakop na
kanla. Noba hiyay ongi, nalabtoh yan nailakew kanan Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan
na.
6 Haanin, hiyay babayi met, tinumakah ya palakew ha wangwang, ha maghay lugal a
intaladan nan Apo Dioh a kunaan na. Ket ihtewbay ya mahayhay ha loob nin malibo,
luwanggatoh boy anemapo a mangaamot.
7 Pangayadi, nagkamain nin labanan ha langit. Hiyay Miguel a mānguna lan aanghil
boy hilay kalalamoan na a anghil, ket nakilaban hila kanan dragon boy aanghil na.
8 Ket hiyay dragon boy aanghil na, nahambot hila. Kaya-bay napaalih hila ha langit.
9 Hiyay Miguel boy aanghil na, intapon la yay mayadet a dragon boy aanghil na ha
babe-luta. Yatin mayadet a dragon ye bikat hatew* boy anhabtan Diyablo o Satanas a
ampanalingo kanlan tatao ha babe-luta.
10 Pangayadi, nange ko ye makhaw a bihnga a ibat ha langit. Hinabi na,
“Panaon anay pangiligtah nin Dioh kanlan tatao.
An-ipakit nayna ye kapalyadiyan na boy panakop na
boy hiyay katulidan nan Cristo na.

* **12:9** Genesis 3:1-15.

Ta hiyay ampangidalom kanlan kakatongno tawo ha adapan nan Apo tawon Dioh ha
mangaamot boy madeglem,
ket napaalih yayna ha langit.
11 Hinambot la yaynan kakatongno tawo ye Satanas
makauli ha daya nan Oybon Tupa
boy ha pangipapteg la nin kaptegan.
Ahe hila angkalimon matey
uli ha pamteg la.
12 Kaya-bay mag-aliket kawon angkumonin ha langit.
Noba kakaingalo kawon angkumonin ha babe-luta boy ha dagat,
ta inumaypa yayna kanyo ye Satanas.
Ket tubat ye poot na,
ta tanda na a matekbe anay panaon na a manyag nin abala na."

13 Ha naedepan nan dragon a naitaboy yayna ha luta, kinamat na yay babayi a nangianak nin ongi a laki.
14 Noba hiyay babayi, nabyayan ya nin luway pakpak a omen ha pakpak nin mayadet a agila ta-omen ya makalpad palakew ha naitaladan a lugal kana ha wangwang. Ket ihtewbay ya mahayhay ha loob nin tatlon taon boy kagitna ta-omen ya makaligtah kanan dragon.
15 Pangayadi, hiyay dragon, nangipagtol ya nin lanom a omen ha makhaw a lanab a paugot kanan babayi a mangianol kana.
16 Noba hiyay luta, hinaglapan na yay babayi. Nagbenga ya haka na hinephep ye lanom a impagtol nan dragon.
17 Haanin, uli ha tubat a poot nan dragon kanan babayi, binawitan na hilay kanayon po a aanak nan babayi a napatla ta-omen na hila kalabanen. Hilayati ye tataon ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh boy mikakaantin mapatayaan ha kaptegan a in-adal nan Apo Jesus.
18 Ket hiyay dragon, nideng ya ha ambay dagat.

13

Hiyay Luwan Matubag a Ayop

1 Pangayadi, nakit koy matubag a ayop a anlumakat ibat ha dagat. Pito ye ō na boy mapo met ye hungay na. Hiyay balang hungay na, main makandin kodona. Ket ha balang ō na, nakahulat ye ngalan a ampangumih kanan Apo Dioh.
2 Hiyay matubag a ayop, ket ba-mo yan leopardo. Hiyay bibitih na, ba-mon bitih oso. Ket hiyay bebey na, ba-mon bebey liyon. Hiyay dragon, in-ibyay na kanan matubag a ayop ye kapalyadiyan na, pamiknoan boy katulidan a manakop.
3 Nakit ko a nahugatan yan malaem ye maghay ō na a ba-mon ipatey na, noba nitaah ya met ateed. Ulin yatew a nalyadi, nagtaka hilan tubat ye tatao. Ket nanumbong hilayna kanan matubag a ayop.
4 Haanin, uli ha kapalyadiyan a in-ibyay nan dragon kanan matubag a ayop, hilay tatao ket nanggalang hilayna kanan dragon. Boy nanggalang hila met kanan matubag a ayop, a wanla, "Homain yaynan kapadiho yatin matubag a ayop! Homain makalaban kana!"
5 Hiyay matubag a ayop, ket impaluboh nan Apo Dioh a maghabi yan maloke a tubat laban kana boy manakop ha loob nin apatapo boy luway bowan.
6 Naghabi yan mangaloloke a tubat laban kanan Apo Dioh, ha ngalan nin Dioh boy angkunaan na boy ha kaganaan a angkumonin ha langit.
7 Hiyay Apo Dioh, pinalubohan na yay matubag a ayop a lumaban boy hamboten na hilay pagtao na. Nabyayan ya po nin katulidan a manakop nin kaganaan a lalahi, tatao, hahabi boy nanahyon ihti ha babe-luta.
8 Ket hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, galangen la yay matubag a ayop. Hilati ye ahe naihulat ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay bayo napalhowa ye babe-luta. Yatin libdo nin bi-ay, libdo nan Oybon Tupan pinatey hatew.
9 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged yati.
10 Ayaman a taon nakataladan mapidiho, ket mapidiho ya. Boy ayaman a nakataladan a matey makauli ha kampilan, ket matey ya makauli ha kampilan. Kaya-bay hilay pagtao nin Dioh, katapulan hilan mapangikpe boy magpahulong a mapatayaan kana.
11 Pangayadi, nakakit akoyna man nin kanayon po a matubag a ayop a nilumwah ha luta. Luwa ye hungay na a ba-mon hungay nin tupa. Noba no maghabi ya, kabihnga na yan dragon.

12 Ginawi nay kaganaan a kapalyadiyan nan naunan matubag a ayop. Hilay kaganaan
a tatao ihti ha babe-luta, ket pinilit na hilan manggalang kanan naunan matubag a ayop
a nahugatan nin malaem a ba-moynan ipatey na, noba nitaah ya met ateed.
13 Nangipakit yan malabong a kapagtakaan a omen ha pamaudan nin apoy ha adapan
lan tatao.
14 Uli ha kapagtakaan a impadyag nan naunan matubag a ayop, ket natalingo na hilay
tatao a angkumonin ihti ha babe-luta. Binilinan na hilay tatao a manyag nin mayadet
a libulto nan naunan matubag a ayop a nahugatan nin malaem a ba-moynan ipatey na,
noba nitaah ya met ateed.
15 Pinalubohan nan Apo Dioh ye ikalwan matubag a ayop a biyan na yan bi-ay ye
libulto ta-omen ya makapaghabi. Haanin, imbilin nan libulto a pateyen ye ayaman a
ahe manggalang kana.
16 Hiyay ikalwan matubag a ayop, pinilit na hilan magpamalka ha wanan a gagamet o
ha kikiding la ye kaganaan a tatao, matagay man o maaypa, mabatnang man o maidap,
ipoh man o ahe.
17 Ayaman a ahe magpamalka nin ngalan o numilo nan naunan matubag a ayop, ket
ahe ya malyadin manaliw o maglako.
18 Katapulan ihti ye kadunongan. Matandaan nin madunong ye katalohan nin numilo
nan matubag a ayop, ta yati ket kaeteban nin ngalan nin tao. Hiyay numilo na ket 666.

14

Hiyay Kanta lan Nakbeh

1 Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ampideng ha mapantay nin Zion,* lamo na
hilay magatoh boy apatapo boy apat a libo katao a namalkaan ye kikiding la nin ngalan
nan Oybon Tupa boy Bapa na.
2 Haanin, paibat ha langit, nakange akon heneg a ba-mon tonoy nin makhaw a lagahlah
nin lanom boy ba-mon makhaw a kodol boy ba-mon tigtigan nin malabong a aalpa.
3 Hilatin magatoh boy apatapo boy apat a libo katao, ampagkanta hilan bayon kanta
ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh, ha adapan lan apat a angkabi-ay a palhowa
boy ha adapan lan mānungkolan ha langit. Homain makaadal yatew a kanta la, no aliwan
hilay magatoh boy apatapo boy apat a libo bengat a timbeh nan Apo Dioh kanlan tatao
ha babe-luta.
4 Hilayati ye nikakaantin malinih, ta ahe hila po bega nakadiha a nanalig nin babayi†
boy anhumbongen la yay Oybon Tupa agya way-ihtew ya makew. Timbeh na hila ibat
kanlan kaganaan a tatao ha babe-luta ta-omen hilabay ye unan hagpa kanan Apo Dioh
boy kanan Oybon Tupa.
5 Ahe hila bega nanago boy homain hilan pakaumihan.

Hilay Tatlon Anghil

6 Pangayadi, nakit ko yay kanayon a anghil a anlumpad ha lowang. Anti kana ye
Manged a Balita a homain anggaan ta-omen na ipatanda kanlan tatao ihti ha babe-luta,
ha kaganaan a nanahyon, lalahi, hahabi boy tatao.
7 Ket yati ye an-ipangha na, “Malimo kawo kanan Apo Dioh boy dangalen yoya, ta
panaon ana nin panuhga na. Galangen yo yay Apo Dioh a namalhowa nin langit, luta,
dagat boy huhubol.”
8 Pangayadi, linumpad ya met ye ikalwan anghil a ampangipangha nin wanae,
“Nadama ana! Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia. Ta hilay angkumonin
ihtew ye nangumbinyo kanlan kaganaan a nanahyon ha babe-luta a humbongen lay
kadamogan la a kahulog nan Apo Dioh.”
9 Haanin, linumpad ya met ye ikatlon anghil a ampangipangha nin wanae, “Hilay
kaganaan a ampanggalang kanan matubag a ayop boy ha libulto na boy nagpamalka
ha kikiding o gagamet la,
10 ket madihaan la ye tubat a poot nan Apo Dioh, ta paduhaan na hila makauli ha apoy
boy asupre ha adapan nan Oybon Tupa boy kanlan aanghil na.
11 Homain tegen antumagay ye anoh nin apoy a ampamatiyatiya kanla. Mangaamot
boy madeglem hilan angkapatiyatiyaan ye nanggalang kanan matubag a ayop boy ha
libulto na boy nagpamalka hila po nin ngalan na.”
12 Kaya-bay hikawon pagtao nin Dioh a ampanumbong nin bibilin na boy pahulong a
ampamteg kanan Apo Jesus, katapulan a mangikpe kawo.

---

* **14:1** *Zion:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **14:4** *ahe po bega nakadiha a nanalig nin babayi:* hiyay labay habiyen ket hilay mapatayaan kanan Apo Dioh.

13 Pangayadi, nakange akon bihnga a ibat ha langit a ampaghabi nin wanae, “Ihulat mo
yati. Paibat haanin, minged hilay tataon ampaghilbi kanan Apo anggan matey.”
Hinabi nan Ihpidito, “Awo! Minged hila, ta magpainawa hilayna ha mangabyat a obda
la boy matanggap laynay plimyo uli ha manganged a didiyag la.”

Hiyay Pamupol ha Babe-luta

14 Pangayadi, nakakit akon maputi a owep. Ket main ampikno ihtew a ba-mon hiyay
ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Nakakodona yan balitok boy ampangemgem yan
matadem a balot.
15 Haanin, main po kanayon a anghil a ibat ha Timplo. Ket impangha na kanan ampikno
ha owep, a wana, “Gawien moyna ye balot mo boy mamupol kayna, ta naom ana ye
pupolen ha babe-luta.”
16 Kaya-bay hiyay ampikno ha owep, binalot nayna ye pupolen ha babe-luta.
17 Pangayadi, nakakit akoyna man nin maghay anghil. Nangibat ya ha Timplo ha langit
boy ampangemgem ya met nin matadem a balot.
18 Pangayadi, main akoyna man nakit a maghay anghil a nilumwah ha pangihagpaan.
Hiyabay ye ampamaala nin apoy ha pangihagpaan nin digalo. Impangha na kanan anghil
a ampangemgem nin matadem a balot, a wana, “Gawien moyna ye matadem a balot mo,
ta pupolen moyna ye uubah ha kaganaan a ubahan ha babe-luta, ta naom hilayna.”
19 Kaya-bay pinupol nayna ye uubah haka na ingkonin ha mayadet a pamihnakan. Ket
yatin pamihnakan ye nakailalayian nin tubat a poot nan Apo Dioh.
20 Ket ha ilwah nin banwa, ihtewbay na hilan pinihnak ye uubah. Paibat ihtew,
dinumawoy ye daya a inumabot ha tatlon gatoh a kilomitodo ye kakadang nin dawoy
na boy maghay depah met ye kaalale.

15

Hiyay Kalinghuyotan a Pamaidap

1 Haanin, nakakit akoyna man nin tubat a kapagtakaan a pagkakitan ha langit. Main
pitoy anghil ihtew a main kaget a piton kalinghuyotan a pamaidap. Hilatew ye pangignap
a poot nan Apo Dioh.
2 Ket yati ye nalyadi. Nakit ko ye ba-mon dagat a halamin a andumilot. Nakit ko hila po
ihtew ye tataon nanambot kanan matubag a ayop boy ha libulto na. Ahe hila nagpamalka
nin numilo o ngalan na. Antigtigen lay alpa a in-ibyay nan Apo Dioh.
3 Angkantaen lay kanta nan Moises* a māghilbi nan Apo Dioh a hiyay kanta a tungkol
kanan Oybon Tupa,
“Apo Dioh a makapalyadiyan nin kaganaan,
tubat a kapagtakaan ye didiyag mo!
Poon ka nin kaganaan a lulugal.
Hiyay papadan mo ket kaptegan boy matoynong.
4 Apo, ayay ahe malimo kammo? Ayay ahe manggalang kammo?
Hikan bengat boy homain kan kapadiho.
Hilay kaganaan a nanahyon, ket humaley hilan manggalang kammo,
ta nakit laynan kaganaan ye matoynong a didiyag mo.”
5 Pangayadi yatew, nakit ko a nalukatan ye ilwangan nin Timplo ha langit. Anti ya
ihtew ye nakaihulatan nin Bibilin.
6 Ket paibat ha Timplo, nilumwah hilay piton aanghil a main piton kalinghuyotan a
pamaidap. Nakahoot hila nin malinih, angkuminlab a bado a lino boy main pakabat a
balitok ye pagaw la.
7 Haanin, hiyay magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa, binyanan na hilay piton
anghil nin titimaghan kulo a balitok a napno nin poot nan Apo Dioh a angkabi-ay
makanoman.
8 Ket hiyay Timplo, napno yan anoh a ibat ha kahnagan boy kapalyadiyan nan Apo
Dioh. Ket homain makahlep ihtew legan ahe la po mignap a ibuhboh nin piton anghil ye
piton pamaidap.

16

Hilay Kukulo a Nakaikunaan nin Poot nan Apo Dioh

1 Pangayadi, nange koy makhaw a bihnga a paibat ha Timplo a ampangitubol kanlan
pitoy anghil, a wana, “Kokawoyna, ta ibuhboh yoyna kanlan tatao ha babe-luta ye poot
nan Apo Dioh a nangaikonin ha piton kukulo.”

* **15:3** Exodo 15:1-18.

2 Haanin, hiyay unan anghil, inumalih yayna. Ket imbuhboh na ha babe-luta ye laman
nin kulo na. Ket hilay nagpamalka ha kikiding la boy nanggalang ha libulto nan matubag
a ayop, nadelat hila nin ampakailoy boy tubat a ilab.
3 Pangayadi, hiyay ikalwan anghil, imbuhboh na ha dagat ye laman nin kulo na. Hiyay
lanom ha dagat, nag-ilyadin omen ha daya nin natey a tao. Ket nangamatey hilay
kaganaan angkabi-ay a palhowa ha dagat.
4 Pangayadi, imbuhboh na met nin ikatlon anghil ye laman nin kulo na ha kakabatowan
boy ha huhubol. Ket nag-ilyadi met daya yatin kaganaan.
5 Pangayadi, nange kon hinabi nan anghil a ampamaala nin lanom,
“Matoynong ka.
Hikan bengat boy homain kanayon a Dioh paibat hatew anggayna haanin.
Matoynong ka ulita pinaduhaan mo hila.
6 Ulita pinadawoy la ye daya lan pagtao mo boy hilay popodopita mo hatew,
ket daya met ye impainom mo kanla.
Yati ye matoynong a pamae mo kanla.”
7 Nakange ako po nin bihnga a ibat ha pangihagpaan nin digalo, a wana,
“Petegbay Apo Dioh a makapalyadiyan ha kaganaan,
huhto boy matoynong ye pamaduha mo.”
8 Pangayadi, imbuhboh nan ikapat a anghil ye laman nin kulo na ha mangaamot. Ket
inumamot yan tubat. Kaya-bay nangapipilah hilay tatao.
9 Noba agya man nangapipilah hilaynay tatao, ket ahe hila po ateed naghehe ha
kakahalanan la. Ahe laya ginalang ye Apo Dioh a main kapalyadiyan kanlan hilatin
pamaidap, no aliwan inlungolungo laya.
10 Pangayadi, imbuhboh nan ikaliman anghil ye laman nin kulo na ha pamiknoan nan
matubag a ayop. Ket nilumiteh ye panakopan na. Ket hilay anhakopen na, nakayat lay
dila la uli ha tubat a ilab a angkatanam la.
11 Noba ahe hila po ateed naghehe ha kakahalanan la, no aliwan inlungolungo la yay
Apo Dioh ha langit uli ha ilab boy dedelat a timbek kanla.
12 Pangayadi, imbuhboh na met nin ikaanem a anghil ye laman nin kulo na ha mayadet
a kabatowan nin Eufrates. Ket namal-an ya ta-omen hilayna makadān ye popoon a ibat
ha daya.
13 Haanin, nakit kon nilumwah ha bebey nan dragon, matubag a ayop boy ampagkon-
wadin podopita ye tatlon mangadinat a ihpidito a kadih pahinga.
14 Hilayati ye tatlon mangaloke a ihpidito a ampanyag nin kapagtakaan. Ket nakew hila
kanlan kaganaan a popoon ihti ha babe-luta ta-omen la hila tiponen a makilaban kanan
makapalyadiyan a Apo Dioh ha maabot ye intaning a mangaamot na.
15 “Pakaleng-en yon manged yati! Hiyay panlumateng ko, ket ba-mon panlumateng nin
mānakaw! Minged ye taon nakahadya legan ampangagad ya kangko boy ahe ampagloh-
ok nin bado na ta-omen yan aliwan loh-ok ha pangumodang na boy ahe ya mipading-ey
ha panlumateng ko.”
16 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, tinipon la hilay kaganaan a popoon boy
huhundaloh la haka la hila inlakew ha lugal a anhabtan Armagedon ha habin Hebreo.
17 Pangayadi, hiyay ikapiton anghil, imbuhboh na met ye laman nin kulo na ha angin.
Ket main akon nange a makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan a anti ha Timplo, a wana,
“Nignap anay kaganaan!”
18 Ket nangilatkilat, nangudol-kudol, hinumneg boy nanlayon nin makhaw. Yati ye
pinakamakhaw a layon paibat po ha napalhowa ye tao.
19 Ket hiyay angkabalitaan a banwan Babilonia, napikatlo ya boy nangadama po ye
kaganaan a babanwa ihti ha babe-luta. Intupad nan Apo Dioh ye hinabi na tungkol
kanlan tataon angkumonin ha banwan Babilonia. Ta uli ha tubat a kalok-an la, ahe la
naliklikan ye tubat a poot nan Apo Dioh kanla.
20 Nangaanam ye aalipoteh. Nangayeyegma yan napatal ye mamapantay.
21 Nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw a limampo a kilo ye kabyat nin balang
magha. Ket nangabegbaan hilay tatao. Ket ulin yatew a tubat a pamaidap kanla, lalalo
la yaynan inlungolungo ye Apo Dioh.

17

Hiyay Babayin Māgkahalanan boy hiyay Matubag a Ayop

1 Pangayadi, hiyay magha kanlan pitoy anghil a ampangaget nin kulo, ket hinumaley
ya kangko boy hinabi na, “Kilakew ka kangko, ta ipakit ko kammo ye pagkaduha nan

angkabalitaan a babayin babayadan. Hiyabay ye angkabalitaan a banwa* a anti ha mahaley nin malabong a kabatowan.

2 Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ket ba-mo hilaynan nakibabayi kana, ta hinumbong lay aadal na. Ket hilay kaganaan a tatao met, ba-mo hilan nalahing nin alak nan babayi makauli ha kadamogan na."

3 Kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Dioh. Ket hiyay anghil, inlakew nako ha wangwang. Ihtew koya nakit ye babayin nakahakay ha matubag a ayop a kadih matibya. Yatin ayop, pito ye ō na boy mapo met ye hungay na. Ha laman na, ket nakamalka ye mangaloke a ngangalan a pangumih kanan Apo Dioh.

4 Hiyay babayi, kadih matibya boy kadih ubi ye bado na. Nakahoot ya nin alahah a balitok, mangaalaga a dadapah boy perlas. Ampangemgem yan bahon balitok a napno nin tubat a kalok-an boy makakading-ey a kadamogan.

5 Nakamalka ha kiding na ye ngalan a main hikliton labay habiyen:

YATI YE ANGKABALITAAN A BANWA NIN BABILONIA,
HIYAY INDO LAN BABAYIN BABAYADAN
BOY NIN KAGANAAN A KALOK-AN IHTI HA BABE-LUTA.

6 Ket yatin babayi, nakit ko a lahing yan daya lan pagtao nin Dioh a impapatey na uli ha panumbong la kanan Apo Jesus. Pamakakit ko kana, nagtaka kon tubat.

7 Noba hinabi nan anghil kangko, "Adi ka ampagtaka, ta habiyen kon kaganaan kammo ye labay habiyen nin tungkol ha babayin nakahakay boy hiyay matubag a ayop a main pitoy ō boy mapo a hungay.

8 Hiyay nakit mon matubag a ayop, ket angkabi-ay ya hatew, noba natey yayna. Noba lumwah ya met ateed lano a ibat ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta, paugot ha kapaduhaan a homain anggaan. Ket hilay tatao ihti ha babe-luta a ahe nakalihta ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay paibat po ha napalhowa ye babe-luta, ket magtaka hila, ta makit la yan uman ye matubag a ayop, ta angkabi-ay ya hatew boy natey yayna, noba nabi-ay yayna man."

9 "Kaya-bay haanin, katapulan ihti ye kadunongan ta-omen matalohan ye labay habiyen nin hilati. Hiyay piton ō nan matubag a ayop, ket hilati ye piton mamapantay a ampiknoan nan babayi boy nakailalayian la met nin piton popoon.

10 Lima kanlan hilatin popoon, ket natey ana. Hiyay magha, ampamoon ya haanin. Hiyay ikapito, ahe ya po nilumateng. Noba no lumateng yayna, ahe magbuyot ye pamoon na.

11 Hiyay matubag a ayop a angkabi-ay hatew noba natey yayna, ket hiyabay ye ikawalon poon a omen kanlan piton popoon. Ket ipalakew naya met ateed Apo Dioh ha kapaduhaan a homain anggaan."

12 "Hiyay mapo a huhungay a nakit mo, hilayati ye popoon a homain po panakopan. Noba mabyayan hila nin kapalyadiyan a mamoon kalamo la yay matubag a ayop, noba ahe magbuyot.

13 Ket hilatin mapo a popoon, naymamagha hila. Ket ibyay la kanan matubag a ayop ye kapalyadiyan boy katulidan la.

14 Ket kalabanen la yay Oybon Tupa. Noba hiyay Oybon Tupa kalamo na hilay hinagyat na, pinili na boy mapatayaan a mānumbong na, ket manambot ya. Ta hiyay Oybon Tupa ye makapalyadiyan ha kaganaan a mānguna boy ha kaganaan a mānungkolan."

15 Hinabi na po nin anghil kangko, "Hiyay nakit mon lanom a ampiknoan nan babayin babayadan, ket hilayain ye tataon ibat ha kaganaan a lalahi, nanahyon, boy hahabi.

16 Hiyay nakit mo a matubag a ayop boy mapo a hungay, ket mapoot hila lano kanan babayin babayadan. Kowen lay kaganaan a babandi na dayon bado na. Ket homain bega mapatla kana. Kena la lanoy laman na boy ulamen la po ye mapatla.

17 Ta impaihip nan Apo Dioh kanlan mapo a popoon a paymamaghaan lan ibyay ye panakop la kanan matubag a ayop anggan matupad ye Habi nin Dioh."

18 "Hiyay babayin nakit mo, ket hiyabay ye angkabalitaan a banwa a ampanakop kanlan popoon ihti ha babe-luta."

18

Hiyay Pagkadama nin banwan Babilonia

1 Pangayadi yatew, nakakit akoyna man nin kanayon a anghil a an-umaypa ibat ha langit. Main yan tubat a kapalyadiyan. Ket uli ha tubat a kahnagan na, nahnagan nay babe-luta.

---

* **17:1** *angkabalitaan a banwa* ket Roma. Ha libdo a yati, anhabtan met Babilonia.

2 Nangha ya nin makhaw, a wana,
“Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia!
Ket haanin, kunaan laynan bengat nin mangaloke a ihpidito
boy kunaan nin kaganaan a kalahin mamanokmanok a mangadinat boy ampakahulog.
3 Ta uli ha tubat a kadamogan na a kahulog nan Apo Dioh,
naoy-oy na hilay kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta.
Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta,
ket nakibabayi hila kana.
Ket uli ha pagpapakapda nan babayi ha kalabayan na,
hilay māglako, binumatnang hila met.”
4 Haanin, nakange akoyna man nin kanayon a bihnga a ibat ha langit, a wana,
“Hikawon tatao ko, lakwanan yoya.
Adi kawo ampakidaman ha kahalanan na
ta-omen kawo ahe milabon ha kapaduhaan a nakahadya kana.
5 Ta hiyay luhbo nin kahalanan na ket anggaynan langit.
Ket ahe na maliwaan Apo Dioh ye kalok-an na.
6 Kaya-bay no way-omen ye dinyag na kanyo,
ket wanabay met ateed ye diyagen yo kana
boy pikalwaen yoy pamae yo kana.
Hiyay maloke a dinyag la kanyo,
pikalwaen yon diyagen kana.
7 No way-omen yan nagmayadet boy nagpapakapda ha kalabayan na,
ket ibae kana ye kaeteban na a kapatiyatiyaan boy kalelean.
Ta anhabiyen na ha hadili na,
‘Magha kon Reyna, aliwa kon bawo,
boy ahe ako magdiha nin kalelean makanoman!’
8 Ulin yati, ha loob nin maghay mangaamot, mapayngingidlan a lumateng kana
ye kamateyan, pangandang boy bitil.
Pangayadi, maulam ya.
Ta makapalyadiyan yay Apo Dioh a mamaduha kana.”
9 Ket hilay popoon a nakibabayi kana boy nakipagpapakapda kana, tumangih boy mangandang hila no makit layna ye anoh nin pagkaulam na.
10 Ket mideng hila ha mataang, ta angkalimo hilan midaman a mapatiyatiyaan, a wanla,
“Kakaingalo!
Ta ha loob bengat nin maghay odah,
ket nayadi anay pagkaduha lan tatao ha angkabalitaan a banwan Babilonia!”
11 Hilay māglako ihti ha babe-luta, ket tangihan boy andangan laya, ta homain anan manaliw nin lalako la.
12 Homain anan manaliw nin lalako la a balitok, mital, maalaga a dadapah boy perlas, boy hilay tatapih a lino, seda boy tatapih a kadih obi boy matibya. Homain anan manaliw nin lako la a kayon mabango, boy babandi a yadi ha bangil nin elepanti, mangaalaga a kayo, tanho, bakal boy marmol.
13 Homain anan manaliw nin lalako la a pabango a omen ha hamiling, pampalahap, insenso boy mira. Wanabay met ha lalako la a alak, ladak, tapok boy tidigo, baka, tupa, kabayo boy kaliha, boy iipoh.
14 Ket hilay māglako ha banwan Babilonia, habiyen la kana, “Naanam hilaynay kaganaan a kalalabay mon mapagkonin. Boy hiyay kabatnangan boy katampaan mo, ahe ana bega maiudong kammo!”
15 Ket hilay māglako a binumatnang uli kanlan tatao kananyain a banwa, ket tumangih boy mangandang hila boy mideng hila ha mataang, ta angkalimo hila a midaman a mapatiyatiyaan.
16 Ket habiyen la,
“Kakaingalo ya yain a angkabalitaan a banwa.
Ta hilay tatao ihen hatew, ampaghoot hila nin kadih obi boy matibya a lino
boy naalkohan nin balitok, mangaalaga a dapah boy perlas!
17 Ket ha loob nin maghay odah bengat, nahipet ye kaganaan a babandi nan yain a banwa!”
Ket hilay kaganaan a kapitan boy nakalugan ha babalko a omen kanlan kahaglap ha babalko boy hilay ampagpanapulan ha dagat, ket mataang hilan ampideng a ampamilew.
18 Legan ambilewen la yay anoh nin banwan angkaulam, an-ipangha la met, a wanla,
“Homain kapadiho yain a angkabalitaan a banwa!”

19 Uli ha kalelean la, binudubodan lan tuwapok ye ō la boy nangandang hila, a wanla,
“Kakaingalo ye nalyadi ha angkabalitaan a banwa.
Ta makauli ha kabatnangan na, hilay kaganaan a main babalko ha dagat, ket binumatnang hila met.
Noba ha loob bengat nin maghay odah ket naanam ye kaganaan!”
20 Uli ha nalyadi kananyain a banwa, mag-aliket kawon angkumonin ha langit,
hikawon pagtao nin Dioh, aapohtol boy popodopita.
Ta uli ha dinyag na kanyo,
pinaduhaan naynan Apo Dioh yain a banwa.
21 Pangayadi, hiyay maghay makapalyadiyan a anghil, ket nangwa yan dapah a omen kayadet nin gilingan haka na intapon ha dagat, a wana,
“Wanabay ya lanon mibegba ye angkabalitaan a banwan Babilonia.
Ket ahe ana makit uman.
22 Ahe ana mange kana ye tigtigan nin alpa, tamboyok boy plawta boy bihnga lan māgkanta.
Homain anan makit kana a mangagaling a mānyag nin hinyaman boy ahe ana met mange ye heneg nin gilingan.
23 Homain anan makit a henag nin kingki kana.
Homain ana met mange kana a mahayaghag a bihnga nin bayon kahal.
Ta hilay māglako na ye nag-ilyadin ba-mon makapalyadiyan ha babe-luta.
Ket tinalingo lay kaganaan a nanahyon makauli ha paghalimangka.”
24 Dinumawoy ihtew ye daya lan popodopita, pagtao nin Dioh boy hilay kanayon a tatao a pinatey ihti ha babe-luta.

19

Hiyay Panggalang kanan Apo Dioh ha Langit

1 Pangayadi, nakange ako nin bihnga nin malabong a tatao ha langit a ampangipangha nin wanae,
“Galangen yay Apo!
Anti kanan Apo tawon Dioh
ye kaligtahan, kadangalan, boy kapalyadiyan.
2 Huhto boy matoynong ye uhga na kanan babayin babayadan
a nangigaygay kanlan tatao ha babe-luta a manyag nin kalok-an makauli ha kadamogan na.
Boy pinaduhaan na yan Apo Dioh,
ta pinatey na hilay māghilbi na.”
3 Hinabi la po,
“Galangen yay Apo!
Hiyay banwan Babilonia a angkaulam,
ket an-umanoh yan homain tegen.”
4 Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit boy hilay apat a angkabi-ay a palhowa, nanalimukod hilan nanggalang kanan Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan na, a wanla,
“Galangen yay Apo Dioh! Amin!”
5 Pangayadi, main akon nange a bihnga a ibat ha pamiknoan a wanae,
“Galangen yo yay Apo tawon Dioh,
hikawon kaganaan a ampaghilbi kana,
hikawon main limo kana,
matagay man o maaypa!”
6 Pangayadi, nakange akoyna man nin ba-mon heneg nin malabong a tatao a ba-mo met tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom boy dagoldol nin kodol a ampaghabi nin wanae,
“Galangen yay Apo!
Ta ampamoon yaynay Apo tawon Dioh a Makapalyadiyan.
7 Mag-aliket boy maghayaghag kitawo
boy galangen tawo ya.
Ta panaon anan magkahal ye Oybon Tupa.
Ket hiyay ikahal na, nakahadya yayna met.
8 Pinahootan ya nin
mangkuminlab, malinih boy tubat ye kaputian a lino.”

Hiyay labay nan habiyen nin tubat ye kaputian a lino, ket hiyay matoynong a didiyag lan pagtao nin Dioh.
9 Hinabi na po kangko nin anghil, “Ihulat mo yati. Minged hilay kinumbida ha poni nan Oybon Tupa.” Boy hinabi na po, “Peteg a hahabi nin Dioh yati.”
10 Haanin, nilumukob ako ha aphayan nan anghil ta-omen ako manggalang kana. Noba hinabi na kangko, “Adey, adey mo andiyagen yain kangko! Ta padiho kitan māghilbi nan Apo Dioh a omen met ateed kanlan kakatongno mon ampangipapteg nin kaptegan tungkol kanan Apo Jesus. Hiyay Apo Dioh bengat ye galangen mo!” Ta hiyay kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus ye an-ipahabi nin Ihpiditon Dioh omen ha impahabi na kanlan popodopita hatew.

Hiyay Nakahakay ha Kabayo a Maputi

11 Pangayadi, nakit ko a naglukat ye langit. Ket nakit ko ye maputi a kabayo a ampideng ihtew. Hiyay nakahakay, anhabtan yan Mapatayaan boy Peteg, ta matoynong ye panuhga na boy pamakigubat na.
12 Hiyay mata na, ba-mon manliyabliyab a apoy boy malabong ye makandin kodona ha ō na. Main ngalan a naimalka ha laman na a hiyan bengat ye nagtanda.
13 Anhabtan yan “Habi nin Dioh.” Ket hiyay kepkep na, nahmek nin daya.
14 Anhumbongen ya nin malabong a huhundaloh a ibat ha langit a nakabado nin malinih boy tubat ye kaputian a lino boy nakahakay hila nin kabayo a mangaputi.
15 Hiyay anhabtan Habi nin Dioh, anlumwah ha bebey na ye matadem a kampilan a panambot na ha kaganaan a nanahyon. Manakop ya kanla nin maigpit. No way-omen ye pamihnak nin ubah ha pamihnakan, wanabay na ipadiha kanlan kaganaan ye tubat a poot nan Apo Dioh a makapalyadiyan.
16 Ha bado na ha dapit paa na, main nakamalka a wanae,

“POON A MAKAPALYADIYAN HA KAGANAAN A MANGUNA BOY HA KAGANAAN A MANUNGKOLAN.”

17 Pangayadi, nakit koy maghay anghil a ampideng ha mangaamot. An-ipangha na kanlan mamanokmanok ha lowang ye wanae, “Makew kawo ihti! Maytitipon kawo ha mayadet a poniyan nin Dioh.
18 Ta kena yoy laman lan popoon, hilay mānguna nin malibon huhundaloh, hilay makapalyadiyan, hilay nakahakay dayon kakabayo la, boy kaganaan a tatao, ipoh man o ahe, maaypa man o matagay.”
19 Pangayadi, nakit ko yay matubag a ayop boy hilay popoon ihti ha babe-luta boy kaganaan a huhundaloh la. Naytitipon hila ta-omen hila makigubat kanan nakahakay ha kabayo boy huhundaloh na.
20 Noba nadakep yay matubag a ayop boy hiyay ampagkonwadin podopita na a nanyag nin hilatew a kapagtakaan hatew makauli ha matubag a ayop. Ket hilatew a kapagtakaan ye pinanalingo na kanlan tataon main malka nin matubag a ayop boy nanggalang ha libulto na. Ket hiyay matubag a ayop boy māgkonwadin podopita, naitapon hilan angkabi-ay ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre.
21 Ket hilay huhundaloh la, pinatey hila met makauli ha kampilan a anlumwah ha bebey nan nakahakay ha kabayo a maputi. Ket hilay mamanokmanok, nagpakapda hilan nangna nin lalaman la.

20

Malibon Taon

1 Pangayadi, main akon nakit a maghay anghil a an-umaypa ibat ha langit. Ampan-ingding yan mayadet a tanikala boy tulbek nin maalale a tubat a kulongan ha lale-luta.
2 Haanin, hiyay anghil, dinakep na yay dragon a bikat ha unan panaon a hiyay Diyablo o Satanas haka naya inggapoh ha loob nin maliboy taon.
3 Ket in-ampag naya ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta haka na tinolbekan ye ilwangan ta-omen yayna ahe makatalingo nin nanahyon ihti ha babe-luta ha loob nin maliboy taon. Noba pangalabah yatew, katapulan a maipalwah ya ha makandin panaon.
4 Pangayadi, nakakit akon malabong a pamiknoan. Hilay ampikno ihtew, ket nabyayan hilan katulidan a manuhga. Boy nakit ko hila met ye kalelwa lan naputohan nin leey uli ha pamapteg lan tungkol kanan Apo Jesus boy ha pangipatanda la nin Habi nin Dioh. Hilati ye ahe nanggalang kanan matubag a ayop o ha libulto na boy ahe nagpamalka ha kiding la o ha gamet la. Nabi-ay hilan uman boy nabyayan nin katulidan a mamoon a pagkalamo nan Cristo ha loob nin maliboy taon.
5 Hilayati ye naunan nabi-ay uman. Noba hilay kanayon a nangamatey, bi-ayen na hila met pangalabah nin maliboy taon.

6 Minged boy pagtao nin Dioh ye nailamo ha unan pagkabi-ay uman. Ta homain anan
kapalyadiyan ye ikalwan kamateyan kanla. Ket hilabay anay papadi nan Apo Dioh boy
Cristo boy kalamo na hilan mamoon ha loob nin maliboy taon.

Hiyay Pagkahambot nan Satanas

7 Pangalabah nin maliboy taon, hiyay Satanas ket maipalwah yayna ha pagkakulong
na.
8 Ket lakwen na hilan talingowen uman ye nanahyon ha babe-luta a anhabtan Gog
boy Magog.* Tiponen na hilan Satanas, ta makigubat hila kanlan māmteg nan Apo Dioh.
Hiyay kalabong la, ket ba-mon langhi ha gilid dagat a ahe mabilang-bilang.
9 Nitayak hila ha kaganaan a lulugal ha babe-luta. Kinobkob la hilay pagtao nin Dioh
boy hiyay banwa† a an-adoen na. Noba pinaudanan na hilan Apo Dioh nin apoy. Ket
nahipet hilay kaganaan a katagem nan Satanas.
10 Ket hiyay Satanas met a nanalingo kanla, nitapon ya ha dagatdagatan nin man-
liyabliyab a asupre a nakaitaponan la met ateed nin ampagkonwadin podopita boy hiyay
matubag a ayop. Ihtewbay hilan mapaidapan nin homain anggaan.

Hiyay Huyot a Panuhga

11 Pangayadi, nakit ko yay mayadet boy maputi a pamiknoan boy hiyay ampikno ihtew.
Ket ha adapan nan ampikno, naplak ye langit boy luta. Ket ahe yayna nakit uman.
12 Ket hilay nangamatey, matagay man o maaypa, nakit ko hilan ampideng ha adapan
nin pamiknoan nin Dioh. Biniklal ye lilibdo dayon libdo nin bi-ay. Ket hilay nangamatey,
nauhgaan hila uli ha didiyag la a naihulat ha lilibdo.
13 Hilay nangamatey ha dagat boy ha luta, nangailwah hila paibat ha Bito. Ket inuhgaan
hilan kaganaan ha kaeteban nin didiyag la.
14 Pangayadi, hiyay Kamateyan boy Bito, naitapon ha dagatdagatan nin manliyabliyab.
Yati ye ikalwan kamateyan.
15 Ket hilay ahe nakalihta ye ngalan la ha libdo nin bi-ay, ihtewbay hila met intapon ha
dagatdagatan nin manliyabliyab.

21

Hiyay Bayon Langit boy Bayon Luta

1 Pangayadi, nakit koy bayon luta boy bayon langit. Naanam ana ye alan a langit boy
luta, agya hiyay dagat.
2 Boy nakit koy bayon banwan Jerusalem a an-umaypa ibat kanan Apo Dioh ha langit.
Yatin banwa, ket tubat ye katampa na. Ba-mo yan matampa a babayin ikahal boy
nakahadya yaynan managana kanan lakin mangikahal kana.
3 Pangayadi, nakange akon makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan, a wana, “Bilewen
yo! Hiyay Apo Dioh, kumonin yayna ha talig lan tatao! Mapagkalamo la yayna, ket
hilabay ana ye tatao na. [Ket hiyabay ana ye Dioh la.]
4 Punahen na ye luluwa la. Homain anan kamateyan, pangandang, panumangih, o
iilab, ta nalabah ana ye alan a angkalyadi.”
5 Hinabi nan ampikno ha pamiknoan, “Bilewen yo! Ambayowen koynay kaganaan.”
Ket hinabi na po kangko, “Ihulat mo yatin anhabiyen ko, ta mapatayaan yati boy peteg!”
6 Hinabi na po kangko, “Nayadi anay kaganaan! Hiko ye Alpha boy Omega, hiyay labay
habiyen, hikoy pinandugiyan boy kapopohan nin kaganaan. Ayaman a angkaplangan,
ket biyan ko yan libdin lanom ibat ha hubol a ampakaibyay bi-ay a homain anggaan.
7 Yati ye tawiden lan nanambot. Hikoynay Dioh la boy diyagen ko hilan aanak ko.
8 Noba ampakalilimo ye malyadi kanlan kokolimpot, ahe namteg kangko, tubat ye
kalok-an la, māmatey nin tao, mapandamog, hilay māgkulam, nanggalang ha diohdiohan
boy kaganaan a mangatago. Ta maitapon hila ha dagatdagatan nin manliyabliyab a
asupre. Yabayti ye ikalwan kamateyan.”

Hiyay Bayon Jerusalem

9 Haanin, hinaleyan na kon magha kanlan pitoy anghil a main pitoy kulo a napno nin
pitoy angkahuyot a pamaidap. Hinabi na kangko, “Makew ka ihti, ta ipakit koya kammo
ye babayi a ikahal nan Oybon Tupa.”
10 Tampol akon naheb nin Ihpiditon Dioh. Ket inlakew na kon anghil ha katatagayan
a mapantay. Ket impakit na kangko ye banwan Jerusalem a an-umaypa ibat kanan Apo
Dioh ha langit.

---

* **20:8** *Gog boy Magog* ket nanahyon a napaytipon ta-omen hila makilaban kanan Apo Dioh (Ezekiel 38-39). † **20:9** *banwa a an-adoen:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem.

11 Anhumnag ya uli ha kahnagan nan Apo Dioh boy angkuminlab yan ba-mon maalaga
a dapah a omen ha jasper boy ba-mon tabulinaw kakinang.
12 Ket yatew a banwa, naliktop yan makugpa boy matagay a alad. Labinluway ilwangan
na. Ket balang ilwangan na, main ampagbantay a anghil. Kanlan hilatin iilwangan,
naimalka ye ngangalan nin labinluway lahi nin Israel.
13 Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitatlo ye ilwangan nin balang pahen,
tatlo ha daya, tatlo ha amyanan, tatlo met ha abagatan boy tatlo ha laod.
14 Boy naipaideng ya ha labinluwa a pundahyon a dapah a nadokitan nin ngangalan
lan labinluwa a aapohtol nan Oybon Tupa.
15 Hiyay anghil a nakitongtong kangko, main yan kaget a panukad a ba-mon teken a
balitok, ta hukaden na ye banwa, hilay iilwangan boy alad na.
16 Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitatlo ye ilwangan nin balang pahen.
Padihoy kakadang boy kabilal na a luwan libo boy apat gatoh a kilomitodo. Wanabay
met ye katagay na.
17 Hinukad na met ye alad. Anemapo boy apat a mitodo ye kakugpa na. Hiyay panukad
a ginawi nan anghil, omen ya met ateed ha panukad a anggawien lan tatao.
18 Yadi ha dapah a jasper ye alad. Ket hiyay banwa, dinyag ha pawa balitok a ba-mon
tabulinaw kakinang.
19 Hilay dadapah a pundahyon nin alad, ket naalkohan nin nakahinadi a mangaalaga
a dapah. Hiyay angkauna jasper, safiro ye ikalwa, kalsedonia ye ikatlo, esmeralda ye
ikapat,
20 boy hiyay ikalima sardonika, ikaanem ye kornalina, krisolito ye ikapito, berilo
ye ikawalo, topaz ye ikahiyam, krisopraso ye ikamapo, hasinto ye ikalabinmagha boy
amatista ye ikalabinluwa.
21 Ket perlas ye labinluwan iilwangan. Hiyay balang ilwangan, yadi ya ha maghan
matiboen perlas. Pawa balitok ye kakalhada nin banwa a ba-mon tabulinaw kakinang.
22 Homain akon nakit a Timplo ha banwa, ta hiyay Apo Dioh a makapalyadiyan ha
kaganaan boy hiyay Oybon Tupa ye bilang timplo ihtew.
23 Ahe ana katapulan ye mangaamot o bowan a mamahnag nin banwa, ta hiyay
kahnagan nan Apo Dioh ye mamahnag boy hiyay Oybon Tupa met ye tillag ihtew.
24 Ket yatin tillag ye ampamahnag ha kaganaan a nanahyon. Hilay kaganaan a popoon
ihti ha babe-luta, ilakew la met ye kabatnangan la ihtew.
25 Ket yatin banwa, lanang a nakalukat ye ilwangan na, ta homain anan madeglem
ihtew.
26 Ket mailakew ihtew a banwa ye kabatnangan nin kaganaan a nanahyon.
27 Noba hilay mangadinat ha pamilew nan Apo Dioh, hilay ampanyag nin tubat a kalok-
an boy hilay mangatago, ket ahe hila lano makahlep ihtew a banwa. Hilay makahlep
bengat ket hilay tataon nakalihta ye ngangalan la ha libdo nan Oybon Tupa a libdo nin
bi-ay.

22

1 Pangayadi, impakit na met kangko nin anghil ye kabatowan nin lanom a ampakaibyay
nin bi-ay. Makinang a ba-mon tabulinaw ye lanom na a andumawoy ibat ha pamiknoan
nan Apo Dioh boy Oybon Tupa.
2 Ket yatin kabatowan, andumawoy ya ha bunak nin kalhada ha banwan Jerusalem. Ha
mitaligmang a gilid nin kabatowan, main poon kakayon ampakaibyay bi-ay a ampanawa
bowan-bowan nin labinluwan kalahi. Hiyay boboong la, makatambal nin hahakit nin
tatao ha kaganaan a nanahyon.
3 Homain makit a hinyaman a inhumpa nan Apo Dioh ihtew. Anti ya ihtew ye
pamiknoan nan Apo Dioh boy Oybon Tupa. Ket hilay māghilbi na, manggalang hila kana.
4 Makit layna ye lupa na boy maimalka ye ngalan na ha kikiding la.
5 Homain anan madeglem ihtew. Kaya-bay ahe anan katapulan ye henag nin kingki o
henag nin mangaamot, ta hiyaynay Apo Dioh ye mamahnag kanla. Ket mamoon hilayna
ihtew makanoman.

Hiyay Panlumateng nan Apo Jesus

6 Pangayadi, hinabi nan anghil kangko, “Hilayatin hahabi, pawa mapatayaan boy
peteg. Ta hiyay Apo Dioh a nangipatanda kanlan popodopita makauli ha Ihpidito na
ye nangitubol nin anghil na ta-omen na ipakit kanlan māghilbi na ye babagay a madanon
anan malyadi.”
7 Hinabi nan Apo Jesus, “Madanon akoynan lumateng! Minged hilay ampanumbong
nin impatanda nan Apo Dioh a naihulat kananyatin libdo.”

8 Hiko yay Juan a nakange boy nakakit nin hilatin babagay. Pamakange boy pamakakit
ko nin yatin kaganaan, nilumukob ako ha aphayan nan anghil a nangipakit kangko
kanlan hilatin kaganaan a babagay ta-omen ako manggalang kana.
9 Noba hinabi na kangko, “Adi mo andiyagen ye wanabay. Ta agya hiko, māghilbi na met
Apo Dioh a omen kammo, hilay kakatongno mon popodopita boy hilay ampanumbong
ha naihulat kananyatin libdo. Hiyay Apo Dioh bengat ye galangen mo.”
10 Hinabi na po kangko, “Kaganaan a impatanda nan Apo Dioh a naihulat kananyatin
libdo, ket ipatanda mo met, ta madanon hilaynan matupad.
11 Hilay mangaloke, pahulong hilan manyag nin kalok-an. Hilay mangadinat, pahulong
hilan manyag nin kadinatan. Noba hilay matoynong, lalo hila po magbi-ay a matoynong
boy hilay ampanyag nin kalabayan nan Apo Dioh, lalo hila po manyag nin kalabayan na.”
12 Hinabi nan Apo Jesus, “Lumnge kawo! Madanon akoynan lumateng! Kaget koy
plimyo a ibyay ko ha balang magha bilang kaeteban nin didiyag na.
13 Hiko ye Alpha boy Omega, hiyay labay habiyen, hikoy una boy huyot, hiyay
pinandugiyan boy kapopohan.”
14 Minged hilay ampanlinih nin babado la, ta mabyayan hilan katulidan a mangan nin
dawa nin poon-kayon ampakaibyay bi-ay boy humlep ha banwa.
15 Noba hilay tataon mangaloke,* mabantak hila ha ilwah nin banwa. Wanabay
met kanlan magkukulam, mapandamog, mamatey nin tao, hilay ampanggalang ha
diohdiohan, hilay kaganaan a matago boy hilay kalalabay lay magtago.
16 “Hiko yay Jesus a nangitubol nin anghil ko ta-omen na habiyen kammo yatin babagay
a katapulan mon ipatanda kanlan papangkat lan māmteg. Lahi na kon Poon David boy
hiko met ateed ye bontatala ha mahanib.”
17 Hiyay Ihpiditon Dioh boy hiyay babayin ikahal, hinabi la, “Humaley kawo ihti.”
Ket hilay kaganaan a nakange nin yati, habiyen la met, “Makew kawo ihti.” Ayaman
a angkaplangan boy malabay minom nin lanom a ampakaibyay bi-ay, ket humaley hila.
Homain man bayad yati.

Hiyay Kapopohan a Hinabi nan Juan

18 Hiko yay Juan a ampamabala ha ayaman a nakange ha impatanda nan Apo Dioh
kananyatin libdo. Ayaman a mamahan ha naihulat kananyatin libdo, hiyay kaidapan a
naihulat, ipahan naya met Apo Dioh ha kapaduhaan a matanggap na.
19 Boy ayaman a mamawah kananyatin impatanda nan Apo Dioh, alihen na met ye
katulidan na a mangan ha dawa nin poon-kayon ampakaibyay bi-ay boy hiyay katulidan
na a humlep ha banwan Jerusalem a omen ha naihulat kananyatin libdo.
20 Hiyay Apo Jesus ye ampamapteg ha kaganaan a naihulat kananyatin libdo. Hinabi
na po, “Peteg a madanon akoynan lumateng!”
Hinabi ko met, “Palyadiyen mo dayi Apo! Apo, makew kayna dayi ihti!”
21 Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo Jesus.

* **22:15** *tataon mangaloke:* ha Griego ket ugalin aho.